9°=9615

…o suo t tempore suo
…ſtiarunt ſenus τ pre
…e adiuuauerũt do-
…manũ dar… i p.
…bus dimittat vocẽ ſuaʒ … ſpre
…nis poſt… tempus τ l… tur
…dij τ mur… ationũ τ tẽp…
…i aũt potuerit …dere adu…
…r reddet dimidi… õpu tab…
…ctionẽ. Si autẽ frau… ſit illu…
…a τ poſſidebit illũ inin… gra…

l.cu ſe.per totũ τ in c.e.a de viuris. …
plius videtur ẽt ꝓhibita iure ciuili quo im
pator dicit ꝙ leges nõ dedignãtur imitari
ſacros…anones vt in autẽtico de eccle…
ti. τ n… t impator obſeruari que… ge
neralia … lia τ in eis diſpoſita … quibus
ꝓhibita ẽ … a vt.l.i.C. d ſun… ri. τ ſi.ca.
Sʒ ad hoc … liquos rñden… ꝙ in cete
ris preterꝗ̃ i… mãdat … ꝯcilia ob
ſeruari ſi.n. ad v… ſe imp… ator referre

FLL
8102

16-1-4.
34-9-n° 9616

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SVMMA TOTIVS THEOLOGIÆ S. THOMAE AQVINATIS, DOCTORIS ANGELICI,

Ordinis Prædicatorum.

23
TA625
De la Libreria de la Casa de el Noviciado de la Compañia de Jesus de Madrid

TERTIÆ PARTIS

Volumen Secundum.

8107
UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DE LA FAC

ROMAE,

Sumptibus Andreæ Brugiotti.

Apud Bartholomęum Zannettum. 1619.

Superiorum permiſsu.

2.227.363
Digitized by Google

Digitized by Google

VOLVMINIS SECVNDI TERTIAE PARTIS QVAESTIONVM, ET ARTICVLORVM INDEX.

DE SACRAMENTIS, QVID SIT Sacramentum. Quæſtio 60.

Vtrum
- ſacramentum ſit in genere ſigni ? 1
- omne ſignum rei ſacrę ſit ſacramentum ? 2
- ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum an plurium? 3
- ſacramentum ſit ſignum quod eſt res ſenſibilis ? 4
- requirantur determinatæ res ad ſacramenta? 5
- ad ſacramentum requiratur ſignificatio, quæ eſt per verba ? 6
- requirantur determinata verba ? 7
- illis verbis poſſit aliquid addi vel ſubtrahi ? 8

De neceſsitate ſacramentorum. Quæſtio 61.

Vtrum ſacramenta fuerint neceſſaria
- ad ſalutem humanam ? 1
- in ſtatu ante peccatum? 2
- in ſtatu poſt peccatū ante Xp̃m? 3
- poſt Chriſti aduentum ? 4

De effectu principali Sacramentorum, qui eſt gratia. Quæſtio 62.

Vtrū
- ſacramenta nouæ legis ſint cauſa gratiæ ? 1
- gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum? 2
- ſacramenta contineant gratiam ? 3
- ſit in eis aliqua virtus ad cauſandam gratiam? 4
- talis virtus in ſacramentis deriuetur a paſſione Chriſti ? 5
- ſacramenta veteris legis gratiam cauſarent ? 6

Digitized by Google

De effectu Sacramentorum, qui eſt character. Quaeſt. 63.

Vtrum ex ſacramentis cauſetur character aliquis in anima? 1
Quid ſit ille character? 2
Cuius ſit character? 3
In quo ſit ſicut in ſubiecto? 4
Vtrum { ſit indelebilis? 5
omnia ſacramenta imprimant characterem? 6 }

De cauſa ſacramentorum. Quaeſtio 64.

Vtrũ { ſolus Deus interius operetur in ſacramentis? 1
inſtitutio ſacramentorum ſit ſolum à Deo? 2 }
De poteſtate quam Chriſtus habuit in ſacramentis. 3
Vtrũ { illam poteſtatem potuerit alijs cõmunicare? 4
poteſtas miniſterij ĩ ſacramẽtis cõueniat malis? 5
mali peccent diſpenſando ſacramenta? 6
angeli poſſint eſſe miniſtri ſacramentorum? 7
intentio miniſtri requiratur in ſacramentis? 8
requiratur ibi recta fides, ita quod infidelis non poſsit tradere ſacramentum? 9
requiratur ibi recta intentio? 10 }

De numero & modo ſacramentorum. Quaeſtio 65.

Vtrum ſint ſeptem ſacramenta? 1
De ordine eorum ad inuicem. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia ſacramenta ſint de neceſſitate ſalutis? 4

De ſacramento baptiſmi quantum ad ea, quae ad ipſum pertinent. Quaeſtio 66.

Quid ſit baptiſmus, vtrum ſcilicet ſit ablutio? 1
De inſtitutione huius ſacramenti. 2
Vtrũ { aqua ſit propria materia huius ſacramenti? 3
requiratur aqua ſimplex? 4
haec ſit cõueniens forma huius ſacramẽti: Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpũs ſãcti? 5
aliquis poſſit baptizari ſub hac forma: Ego te baptizo in nomine Chriſti? 6
immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi? 7
requiratur trina immerſio? 8
baptiſmus poſſit reiterari? 9 }

De

De ritu baptiſmi . 10
De diſtinctione baptiſmatum . 11
De comparatione baptiſmatum .

De miniſtris baptiſmatis . Quæſtio 67.

Vtrũ
- ad diaconum pertineat baptizare? 1
- hoc pertineat ad presbyterum, an ſolum ad epiſcopum? 2
- laicus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre? 3
- hoc poſsit facere mulier? 4
- non baptizatus poſſit baptizare? 5
- plures poſſint ſimul baptizare vnum & eundẽ? 6
- neceſſe ſit eſſe aliquem qui baptizatum de ſacro fonte recipiat? 7
- recipiens aliquem de ſacro fonte obligetur ad eius inſtructionem? 8

De ſuſcipientibus baptiſmum . Quæſtio 68.

Vtrũ
- omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmũ? 1
- aliquis poſſit ſaluari ſine baptiſmo? 2
- baptiſmus ſit differendus? 3
- peccatores ſint baptizandi? 4
- peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria? 5
- requiratur
  - confeſsio peccatorum? 6
  - intentio ex parte baptizati? 7
  - fides? 8
- pueri
  - ſint baptizandi? 9
  - Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus? 10
- aliqui ſint baptizandi in maternis vteris exiſtentes? 11
- furioſi & amentes ſint baptizandi? 12

De effectibus baptiſmi. Quæſtio 69.

Vtrũ
- per baptiſmum
  - auferantur omnia peccata? 1
  - liberetur homo ab oĩ pœna? 2
- baptiſmus auferat oẽs pœnalitates huius vitæ? 3
- per baptiſmum conferantur homini gratiæ & virtutes? 4

De effectibus virtutum, qui per baptiſmũ conferuntur. 5

Vtrũ etiam paruuli per baptiſmum gratias & virtutes accipiant? 6
per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cæleſtis? 7
baptiſmus æqualem effectum habeat in hominibus baptizatis? 8
fictio impediat effectum baptiſmi? 9
recedente fictione baptiſmus obtineat effectum ſuum? 10

De circuncisione, quæ præceſsit baptiſmum. *Quæſt.* 70.

Vtrum circumciſio fuerit preparatoria & figuratiua baptiſmi? 1
fuerit conuenienter inſtituta? 2
ritus circumciſionis fuerit conueniens? 3
circumciſio conferret gratiam? 4

De præparatorijs, quæ concurrunt ſimul cum baptiſmo. *Quæſtio* 71.

Vtrũ Catechiſmus debeat præcedere baptiſmum? 1
baptiſmum debeat præcedere exorciſmus? 2
ea quæ aguntur in Catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, an ſolum ſignificent? 3
baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per ſacerdotes? 4

De ſacramento confirmationis. *Quæſtio* 72.

Vtrum confirmatio ſit ſacramentum? 1
De materia huius ſacramenti. 2
Vtrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod chriſma fuerit per epiſcopum conſecratum? 3
De forma ipſius. 4
Vtrum imprimat characterem? 5
character confirmationis characterem baptiſmalem præſupponat? 6
conferat gratiam? 7
Cui competat recipere hoc ſacramentum. 8
In qua parte recipiatur. 9
Vtrũ requiratur aliquis qui teneat cõfirmandum? 10
hoc ſacramentũ per ſolos epiſcopos detur? 11
De ritu eius. 12

De

De ſacramento euchariſtiæ. Quæſtio 73.

Vtrum Euchariſtia ſit ſacramentum? 1
Vtrum ſit vnum vel plura? 2
Vtrum ſit de neceſſitate ſalutis? 3
De nominibus eius. 4
De inſtitutione ipſius. 5
De figuris eius. 6

De materia euchariſtiæ ſecundum ſpeciem. Quæſtio 74.

Vtrũ panis & vinum ſint materia huius ſacramẽti? 1
Vtrũ ad materiam huius ſacramenti requiratur determinata quantitas? 2
Vtrũ materia huius ſacramenti ſit panis triticeus? 3
Vtrũ ſit panis azymus an fermentatus? 4
Vtrũ materia huius ſacramenti ſit vinum de vite? 5
Vtrũ ſit admiſcenda aqua? 6
Vtrũ aqua ſit de neceſſitate huius ſacramenti? 7
De quantitate aquæ, quæ apponitur. 8

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. Quæſtio 75.

Vtrũ in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem? 1
Vtrũ in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem? 2
Vtrũ ſubſtantia panis poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, an in priſtinam materiam reſoluatur? 3
Vtrũ panis poſſit conuerti in corpus Chriſti? 4
Vtrũ in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini? 5
Vtrũ remaneat forma ſubſtantialis panis? 6
Vtrũ iſta conuerſio fiat in inſtanti? 7
Vtrũ hæc ſit vera, ex pane fit corpus Chriſti? 8

Digitized by Google

De modo, quo corpus Chriſti exiſtit in hoc ſacramento. Quaſtio 76.

Vtrũ
- totus Chriſtus ſit ſub
  - hoc ſacramento? 1
  - vtraque ſpecie ſacramenti? 2
  - vtraque parte ſpecierum? 3
- dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint ſub hoc ſacramento? 4
- corpus Xpi
  - ſit ſub hoc ſacramẽto localiter? 5
  - moueatur ad motum hoſtiæ vel calicis poſt conſecrationẽ? 6
  - ſub hoc ſacramento poſſit ab oculo aliquo videri? 7
- verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, cum miraculoſè apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis? 8

De accidentibus remanentibus in hoc ſacramento. Quaſtio 77.

Vtrũ
- accidentia ſint ſine ſubiecto? 1
- quantitas dimenſiua ſit ſubiectum accidentium aliorum? 2
- huiuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum? 3
- poſſint corrumpi? 4
- poſſit ex eis aliquid generari? 5
- poſſint nutrire? 6
- in fractione panis ſpecies ſacramẽtalis frãgat? 7
- vino conſecrato poſſit liquidum admiſceri? 8

De forma huius ſacramenti. Quaſtio 78.

Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus, &c. 1

Vtrũ
- forma conſecrationis panis ſit conueniens, Hoc eſt corpus, &c. 2
- ſit conueniens forma conſecrationis ſanguinis, Hic eſt calix, &c. 3
- in verbis dictarum formarum ſit aliqua vis creata effectiua conſecrationis? 4
- locutiones in prædictis formis ſint veræ? 5

De comparatione vnius formæ ad aliam. 6

Digitized by Google

De effectibus huius ſacramenti. Quæſtio 79.

Vtrũ
- hoc ſacramentum conferat gratiam ? 1
- effectus huius ſacramenti ſit
  - adeptio gloriæ? 2
  - emiſſio peccati mortalis ? 3
- per hoc ſacramentum remittatur
  - peccatum veniale ? 4
  - tota pœna peccati ? 5
- hoc ſacramẽtũ
  - præſeruet hominem à peccatis futuris ? 6
  - proſit alijs, quã ſumentibus? 7
- per peccatum veniale impediatur effectus huius ſacramenti ? 8

De vſu ſiue ſumptione huius ſacramenti in communi. Quæſtio 80.

Vtrũ
- ſint duo modi manducandi hoc ſacramentum, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter ? 1
- ſoli homini conueniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum ? 2
- ſolius hominis iuſti ſit manducare ſacramentaliter ? 3
- peccator manducans ſacramentaliter peccet? 4
- hoc ſit grauiſſimum omnium peccatorum ? 5
- peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus ? 6
- nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti ? 7
- ſit
  - ſolum à ieiunis ſumendum ? 8
  - recipiendum à non habentibus vſum rationis ? 9
  - quotidie ſumendum ? 10
- liceat
  - omnino abſtinere ? 11
  - conficere corpus ſine ſanguine ? 12

De vſu, quo Chriſtus vſus eſt iſto ſacramento. Quæſtio 81.

Vtrum
- ipſe Chriſtus ſumpſerit corpus ſuum, & ſanguinem ? 1
- dederit
  - ea Iudæ ? 2
  - & aſſumpſerit corpus paſſibile, vel impaſſibile ? 3

Quo-

Quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatū aut conſecratum? 4

De miniſtris huius ſacramenti. Quæſtio 82.

Vtrum
- conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium ſacerdotis? 1
- plures ſacerdotes ſimul poſſint eamdem hoſtiam conſecrare? 2
- diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem? 3
- liceat ſacerdoti conſecranti à communione abſtinere? 4
- ſacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum? 5
- Miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quàm boni? 6
- hæretici, & ſchiſmatici, vel excommunicati poſſint conficere hoc ſacramentum? 7
- degradati? 8
- peccent à talibus communionē recipientes? 9
- liceat ſacerdoti omnino à celebratione ceſſare? 10

De ritu huius ſacramenti. Quæſtio 83.

Vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur? 1
De tempore celebrationis. 2
De loco, & alijs quæ pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3
De his, quæ
- in celebratione huius myſterij dicuntur. 4
- circa celebrationem huius myſterij fiunt. 5

De defectibus, qui circa celebrationem huius myſterij committuntur. 6

De ſacramento pœnitentiæ. Quæſtio 84.

Vtrum pœnitentia ſit ſacramentum? 1
De
- materia huius ſacramenti. 2
- forma ipſius. 3

Vtrum
- impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum? 4
- hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis? 5

De

De { ordine eius ad alia ſacramenta. 6
inſtitutione eius. 7
duratione ipſius. 8
continuatione eius. 9 }
Vtrum poſſit iterari? 10

De pœnitentia ſecundum quod eſt virtus. Quæſtio 85.

Vtrum { pœnitentia ſit virtus? 1
ſit virtus ſpecialis? 2
ſub qua ſpecie virtutis contineatur? 3 }
De ſubiecto eius. 4
De cauſa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pęnitentiæ. Quæſtio 86.

Vtrũ { omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur? 1
poſſint ſine pęnitentia tolli? 2
poſſit vnum remitti ſine alio? 3
pœnitentia auferat culpam remanente reatu? 4
remaneant reliquiæ peccatorum? 5
auferre peccatũ ſit effectus pęnitentiæ in quantũ eſt virtus, an in quantum eſt ſacramentum? 6 }

De remiſſione venialium peccatorum. Quæſtio 87.

Vtrũ { ſine pœnitentia peccatum veniale poſſit remitti? 1
poſſit dimitti ſine gratiæ infuſione? 2
peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & tunſionem pectoris, & orationem dominicam, & alia huiuſmodi? 3
peccatum veniale poſſit remitti ſine mortali? 4 }

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum. Quæſtio 88.

Vtrum { peccata per pęnitentiam dimiſſa redeant ſimpliciter per ſequens peccatum? 1
aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata? 2
redeant in æquali reatu? 3
illa ingratitudo per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum? 4 }

De

Digitized by Google

Quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatū aut conſecratum? 4

De miniſtris huius ſacramenti. Quæſtio 82.

Vtrum
- conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium ſacerdotis? 1
- plures ſacerdotes ſimul poſſint eamdem hoſtiam conſecrare? 2
- diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem? 3
- liceat ſacerdoti conſecranti à communione abſtinere? 4
- ſacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum? 5
- Miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quàm boni? 6
- hæretici, & ſchiſmatici, vel excommunicati poſſint conficere hoc ſacramentum? 7
- degradati? 8
- peccent à talibus communionē recipientes? 9
- liceat ſacerdoti omnino à celebratione ceſſare? 10

De ritu huius ſacramenti. Quæſtio 83.

Vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur?

De tempore celebrationis.

De loco, & alijs quæ perti[...] lebrationis.

De his quæ in celebr[...] circa [...]

De defectibus [...] committu[...]

De [...]

Vtrum p[...]

De [...]

Vtr[...]

De { ordine eius ad alia ſacramenta. 6
inſtitutione eius. 7
duratione ipſius. 8
continuatione eius. 9 }
Vtrum poſſit iterari? 10

De pœnitentia ſecundum quod eſt virtus. Quæſtio 85.

Vtrum { pœnitentia ſit virtus? 1
ſit virtus ſpecialis? 2
ſub qua ſpecie virtutis contineatur? 3 }
De ſubiecto eius. 4
De cauſa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pœnitentiæ. Quæſtio 86.

Vtrũ { omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur? 1
poſſint ſine pœnitentia tolli? 2
poſſit vnum remitti ſine alio? 3
pœnitentia auferat culpam reman[illegible] 4
remaneant reliquiæ peccatoru[illegible] 5
auferre peccatũ ſit effectus p[illegible]
eſt virtus [illegible] quantum [illegible] }

De remiſſ[illegible]

De recuperatione virtutum per pœnitentiam.

Quæſtio 89.

Vtrum
- per pœnitentiam reſtituantur virtutes? 1
- reſtituantur in æquali quantitate? 2
- reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas? 3
- opera
  - virtutum per peccatum ſequens mortificentur? 4
  - mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant? 5
  - mortua, id eſt, ſine charitate facta, per pœnitentiam viuificentur? 6

De partibus pœnitentiæ in generali. *Quæſtio 90.*

Vtrum pœnitentia habeat partes? 1
De numero partium eius. 2
Quales partes ſint. 3
De diuiſione eius in partes ſubiectiuas. 4

FINIS.

TER.

TERTIÆ PARTIS

Summæ Totius Theologiæ ANGELICI DOCTORIS S. THOMÆ AQVINATIS Ord. Prædicatorum,

VOLVMEN SECVNDVM.

QVÆSTIO LX.

De Sacramentis, in octo articulos diuiſa.

POST conſiderationem eorum quæ pertinent ad myſteria Verbi incarnati, conſiderandum eſt de Eccleſiæ ſacramentis, quæ ab ipſo verbo incarnato efficaciam habent. Et prima conſideratio erit de ſacramentis in communi. Secunda de vnoquoque ſacramentorum in ſpeciali.

¶ Circa primũ quinque cõſideranda ſunt. Primo, quid ſit ſacramentum? Secundo, de neceſſitate ſacramentorum. Tertio, de effectibus ſacramentorum. Quarto, de cauſa eorum. Quinto, de numero.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum ſacramentum ſit in genere ſigni?

¶ Secũdo, vtrũ omne ſignũ rei ſacræ, ſit ſacramentũ?

¶ Tertio, vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum, vel plurium?

¶ Quarto, vtrum ſacramentum ſit ſignum quod eſt res ſenſibilis?

¶ Quinto, vtrum ad ſacramentum requiratur determinata res ſenſibilis?

¶ Sexto, vtrum ad ſacramentum requiratur ſignificatio, quæ eſt per verba?

¶ Septimo, vtrum requirantur determinata verba?

¶ Octauo, vtrum illis verbis poſſit aliquid addi, vel ſubtrahi?

AR-

Digitized by Google

ARTIC. PRIMVS.

326

Vtrùm Sacramentum ſit in genere ſigni?

4.di.1 q. 1.ar 1.q. 1 & ar. 3.ad 1.et ar 4 q 1. ad 1.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentum non ſit in genere ſigni. Videtur enim ſacramentum dici à ſacrando, ſicut medicamentum à medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem cauſæ, quàm ad rationem ſigni. Ergo ſacramentum magis eſt in genere cauſæ, quàm in genere ſigni.

¶ 2 Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum ſignificare: ſecundum illud Tob. 12. Sacramentum regis abſcondere bonum eſt. Et Epheſ. 3. Quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi à ſęculis in Deo. Sed illud quod eſt abſconditum, videtur eſſe contra rationem ſigni. Nam ſignum eſt quod præter † ſpeciem quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire: vt patet per Auguſt. * in 2. de Doctr. Chriſt. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſit in genere ſigni.

*† Aliàs, per. * c. 1. circa prin. to. 3*

¶ 3 Præterea, Iuramentum quandoque ſacramentum nominatur: dicitur enim in † Decr. 22. q. 5. Paruuli qui ſine ætate rationali ſunt, non cogantur iurare: & qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, nec ad ſacramentum (id eſt, iuramentum) accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem ſigni. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſit in genere ſigni.

† c. Paruuli qui ſine ætate.

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in 10. de ciu. Dei, Sacrificium viſibile, inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, id eſt, ſacrum ſignum eſt.

** c. 15. non procul à prin. to. 5*

RESPONDEO dicendum, quòd omnia quæ habent ordinem ad vnum aliquid (licet diuerſimode) ab illo denominari poſſunt: ſicut a ſanitate, quę eſt in animali, denominatur ſanum, non ſolum animal, quod eſt ſanitatis ſubiectum, ſed dicitur, medicina ſana, in quantum eſt ſanitatis effectiua; diæta verò, in quantum

Digitized by Google

tum eſt conſeruatiua eiuſdem;& vrina,in quãtum eſt ſignificatiua ipſius. Sic igitur ſacramentum poteſt ali quid dici, vel quia in ſe habet aliquam ſanctitatẽ occultam (& ſecundum hoc,ſacramentũ idem eſt quod ſacrum ſecretum), vel quia habet aliquem ordinem ad hanc ſanctitatem, vel cauſæ,vel ſigni, vel ſecundum quamcumque aliam habitudinem. Specialiter autem nunc loquimur de ſacramentis, ſecundum quod important habitudinem ſigni : & ſecundum hoc ſacramentum ponitur in genere ſigni.

Ad primum ergo dicendum , quòd quia medicina ſe habet vt cauſa effectiua ſanitatis,inde eſt quòd omnia denominata à medicina , dicuntur per ordinẽ ad vnum primum agens: & propter hoc medicamentum importat cauſalitatem quamdam. Sed ſanctitas, à qua denominatur ſacramentum , non ſignificatur per modum cauſæ efficientis, ſed magis per modum cauſæ formalis,vel finalis: & ideò non oportet,quòd ſacramentum ſemper importet cauſalitatem.

Ad ſecundum dicendum,quòd ratio illa procedit, ſecundum quod Sacramentum idem eſt quod ſacrum ſecretum. Dicitur autem non ſolum Dei ſecretum,ſed etiam Regis , eſſe ſacrum & ſacramentum : quia ſecundum antiquos ſancta, vel ſacroſancta dicebantur, quæcumque violari non licebat : ſicut etiam muri ciuitatis , & perſonæ in dignitatibus conſtitutæ. Et ideò illa ſecreta ſiue diuina,ſiue humana,quæ non licet violari, quibuſlibet publicando, dicuntur ſacra, vel ſacramenta.

Ad tertium dicendum,quòd etiã iuramentũ habet quamdam habitudinem ad res ſacras:in quantum ſcilicet eſt quædam conteſtatio facta per aliquid ſacrũ. Et ſecundum hoc dicitur iuramentum eſſe ſacramẽtum, non eadem ratione , qua nunc loquimur de ſacramentis: non tamen æquiuocè ſumpto nomine Sacramenti,ſed analogicè,ſcilicet ſecundum diuerſam habitudinem ad aliquid vnum,quod eſt res ſacra.

Digitized by Google

ARTIC. II.

327 *Vtrum omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum?*

Inf. q. 64. ar. 2. & 1. 2. q. 101 ar. 4. cor. & q. 102 ar. 5. cor. & 4. d. 1. q. 1. ar. 1. q. 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd non omne ſignum rei ſacræ ſit ſacramentum. Omnes enim creaturæ ſenſibiles ſunt ſigna rerum ſacrarum, ſecundum illud Rom. primo, Inuiſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur. Nec tamen omnes res ſenſibiles poſſunt dici ſacramenta. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Omnia quæ in veteri lege fiebant, Chriſtum figurabant, qui eſt ſanctus ſanctorum: ſecundum illud primæ ad Corinth. 10. Omnia in figura contingebant illis. Et Coloſſ. 2. Quæ ſunt vmbra futurorum, corpus autem Chriſti. Nec tamen omnia geſta Patrum veteris Teſtamenti, vel etiam omnes cæremoniæ legis, ſunt ſacramenta: ſed quædam ſpecialiter, ſicut in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo videtur, quòd non omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum.

† 1. 2. q. 101. a. 4.

¶ 3 Præterea, Etiam in nouo Teſtamento multa geruntur, in ſignum alicuius rei ſacræ, quæ tamen non dicuntur ſacramenta: ſicut aſperſio aquæ benedictæ, conſecratio altaris, & ſimilia. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

SED contra eſt, quòd definitio conuertitur cum definito Sed quidam definiunt ſacramentum per hoc quod eſt ſacræ rei ſignum, & hoc etiam videtur ex auctoritate Auguſtini * ſupra inducta. Ergo videtur, quòd omne ſignum rei ſacræ, ſit ſacramentum.

** In artic. præc. Sed contra.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſigna propriè dantur hominibus, quorum eſt, per nota ad ignota peruenire. Et ideò propriè dicitur ſacramentum, quod eſt ſignum alicuius rei ſacræ ad homines pertinentis: vt ſcilicet propriè dicatur Sacramentum, ſecundum quod nunc de ſacramentis loquimur, quod eſt ſignum rei ſacræ, in quantum eſt ſanctificans homines.

Ad

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quòd creaturæ ſenſibiles ſignificant aliquid ſacrum, ſcilicet ſapientiam & bonitatem diuinam, in quantum ſunt in ſeipſis ſacra: non autem in quantum nos per ea ſanctificamur. Et ideo non poſſunt dici ſacramenta, ſecundum quod nunc loquimur de ſacramentis.

Ad ſecundum dicendum, quòd quædam ad vetus Teſtamentum pertinentia, ſignificabant ſanctitatem Chriſti, ſecundum quod in ſe ſanctus eſt. Quædam vero ſignificabant ſanctitatem eius, in quantum per ea nos ſanctificamur: ſicut immolatio agni Paſchalis ſignificabat immolationem Chriſti, qua ſanctificati ſumus. Et talia dicuntur proprie veteris Legis ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quòd res denominatur à fine & complemento: diſpoſitio autem non eſt finis neque perfectio. Et ideo quæ ſignificant diſpoſitionem ad ſanctitatem, non dicuntur ſacramenta (de quibus procedit obiectio) ſed ſolum ea quæ ſignificant perfectionem ſanctitatis humanæ.

ARTIC. III.

Vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum? 328

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramẽtum non ſit ſignum niſi vnius rei. Id enim quo multa ſignificantur, eſt ſignum ambiguum, & per conſequens fallendi occaſio: ſicut patet de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri a Chriſtiana Religione: ſecundum illud Coloſ. 2. Videte, ne quis vos ſeducat per philoſophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſit ſignum plurium rerum.

4. d. 1. q. 1. a. 1. q. 1. ad 4. & ar. 3. cor.

¶ 2 Præterea, Sicut dictum eſt †, ſacramentum ſignificat rem ſacram, in quantum eſt humanæ ſanctificationis cauſa. Sed vna ſola eſt cauſa humanæ ſanctificationis, ſcilicet ſanguis Chriſti, ſecundum illud Hebr. vlt. Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſignificet plura. *art prec.*

Digitized by Google

art. præc. ad 3.

¶ 3 Præterea, Dictum eſt, * quòd Sacramentum proprie ſignificat ipſum finem ſanctificationis. Sed finis ſanctificationis eſt vita æterna: ſecundum illud Rom. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem vero vitam æternam. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſignificet niſi vnam rem, ſcilicet vitam æternam.

De conſe. d. 2. cap. hoc eſt quod dicimus.

SED contra eſt, quod in ſacramento altaris eſt duplex res ſignificata, ſcilicet corpus Chriſti verum, & myſticum, vt † Aug. dicit in lib. ſent. Proſperi.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) ſacramentum propriè dicitur, quod ordinatur ad ſignificandam noſtram ſanctificationem. In qua tria poſſunt conſiderari, videlicet ipſa cauſa ſanctificationis noſtræ, quæ eſt paſſio Chriſti: & forma noſtræ ſanctificationis, quæ conſiſtit in gratia & virtutibus: & vltimus finis ſanctificationis noſtræ, qui eſt vita æterna. Et hæc omnia per ſacramenta ſignificantur. Vnde ſacramentum eſt & ſignum rememoratiuum eius quod præceſsit, ſcilicet paſsionis Chriſti; & demonſtratiuum eius quod in nobis efficitur per Chriſti paſsionem, ſcilicet gratiæ; & prognoſticum, ideſt, prænuntiatiuum futuræ gloriæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd tunc eſt ſignum ambiguum, præbens occaſionem fallendi, quando ſignificat multa, quorum vnum nō ordinatur ad aliud. Sed quando ſignificat multa, ſecundum quod ex eis quodam ordine efficitur vnum, tunc non eſt ſignum ambiguum, ſed certum: ſicut hoc nomen homo, ſignificat animam & corpus, prout ex eis conſtituitur humana natura. Et hoc modo ſacramentū ſignificat tria prædicta, * ſecundum quod quodam ordine ſunt vnū.

in co. ar.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum in hoc quòd ſignificat rem ſanctificantem, oportet quòd ſignificet effectum, qui intelligitur in ipſa cauſa ſanctificante, prout eſt ſanctificans.

Ad tertium dicendum, quòd ſufficit ad rationem ſacramenti, quòd ſignificet perfectionem quæ eſt forma;

Digitized by Google

ma : nec oportet quòd ſolum ſignificet perfectionem , quæ eſt finis .

ARTIC. IV.

Vtrum ſacramentum ſit ſemper aliqua res ſenſibilis ?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentũ non ſemper ſit aliqua res ſenſibilis. Quia ſecundum Philoſophum in lib. Priorum, Omnis effectus, ſuæ cauſæ ſignum eſt . Sed ſicut ſunt quidam effectus ſenſibiles , ita etiam ſunt quidam effectus intelligibiles , ſicut ſcientia eſt effectus demonſtrationis. Ergo non omne ſignum eſt ſenſibile . Sufficit autem ad rationem ſacramenti , quòd ſit ſignum alicuius rei ſacræ , in quantum per eam homo ſanctificatur : vt dictum eſt † . Non ergo requiritur ad ſacramentum , quòd ſit aliqua res ſenſibilis . 329 *4 d.1.q 1 a.1.q.1. et a 2.q. 1.et a.3. co. & 4. con.c.56. & Io. 3. cor. 4. ar 2. huius q.*

¶ 2 Præterea , Sacramenta pertinent ad cultum vel regnum Dei. Sed res ſenſibiles non videntur pertinere ad cultum Dei: dicitur enim Ioan. 4. Spiritus eſt Deus , & eos qui adorant eum , in Spiritu & veritate oportet adorare. Et Rom. 14. Non eſt regnum Dei, eſca & potus . Ergo res ſenſibiles non requiruntur ad ſacramentum .

¶ 3 Præterea, Aug.* dicit in lib. de Libero arbitrio , ꝙ res ſenſibiles ſunt minima bona ; ſine quibus homo recte viuere poteſt . Sed ſacramenta ſunt de neceſsitate ſalutis humanæ (vt infra patebit *) & ita ſine eis homo recte viuere non poteſt . Non ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta . *l.2. c.19. to. 1.* *q.61.*

SED contra eſt , quòd Aug. * dicit ſuper Ioann. Accedit verbum ad elementum , & fit ſacramentum. Et loquitur ibi de elemento ſenſibili, quod eſt aqua. Ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta . *trac. 80. in euan. Ioan poſt me. to. 9.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſapientia diuina vnicuique rei prouidet ſecũdum ſuum modum : & propter hoc dicitur Sapien. 8. quòd ſuauiter diſponit omnia . Vnde & Matth. 25. dicitur , quod dedit vnicuique ſecundum propriam virtutem. Eſt autẽ ho-

mini connaturale, vt per ſenſibilia perueniat in cognitionem intelligibilium. Signum autem eſt, per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde cum res ſacræ,quæ per ſacramenta ſignificantur, ſint quædam ſpiritualia & intelligibilia bona, quibus homo ſanctificatur:conſequēs eſt, vt per aliquas res ſenſibiles ſignificatio ſacramenti impleatur: ſicut etiam per ſimilitudinem ſenſibilium rerum in diuina Scriptura res ſpirituales nobis deſcribuntur. Et inde eſt, quòd ad ſacramenta requiruntur res ſenſibiles: vt etiam Dionyſ.* probat in 1. cap. cœleſt. hierar.

c.1. inter me. & fi.

Ad primum ergo dicendum, quòd vnumquodque præcipue denominatur & diffinitur ſecūdum id quod conuenit ei primo & per ſe, non autem ſecundum id quod conuenit ei per aliud. Effectus autem ſenſibilis, per ſe habet, quòd ducat in cognitionem alterius,quaſi primo & per ſe homini innoteſcens:quia omnis noſtra cognitio à ſenſu oritur. Effectus autem intelligibiles non habent,quòd poſſint ducere in cognitionem alterius, niſi in quantum ſunt per aliud manifeſtati, ideſt, per aliqua ſenſibilia. Et inde eſt, quòd primo & principaliter dicuntur ſigna,quæ ſenſibus offeruntur: ſicut Auguſt.* dicit in 2. de Doctrina Chriſtiana: vbi dicit, quòd Signum eſt, quod præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Effectus autem intelligibiles non habent rationem ſigni, niſi ſecundum quod ſunt manifeſtati per aliqua ſigna. Et per hunc etiam modum, quædam quæ non ſunt ſenſibilia, dicuntur quodammodo ſacramenta, in quantum ſunt ſignificata per aliqua ſenſibilia, de quibus infra agetur*.

lib. 2. de doctrina Chri. cir. pri. l. t. 3.

q 63. a. 1 ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd res ſenſibiles,vt in ſua natura conſiderantur, non pertinent ad cultū vel ad regnum Dei:ſed ſolum ſecundum quod ſunt ſigna ſpiritualium rerum, in quibus regnum Dei conſiſtit.

loc cit. in arg. 3.

Ad tertium dicendum, quòd Auguſt. ibi * loquitur de rebus ſenſibilibus, ſecundum quod ſunt in ſua

natura:

natura:non autem ſecundum quod aſſumuntur ad ſignificandum ſpiritualia, quæ ſunt maxima bona.

ARTIC. V.

Vtrum requirantur determinatæ res ad ſacramenta?

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd non requirantur determinatæ res ad ſacramenta. Res enim ſenſibiles aſſumuntur in ſacramentis ad ſignificandum, vt dictum eſt †. Sed nihil prohibet diuerſis rebus ſenſibilibus idem ſignificari: ſicut in ſacra Scriptura Deus aliquando metaphorice ſignificatur per lapidem, quandoque per leonem, quandoque per ſolem, aut aliquid aliud huiuſmodi. Ergo videtur, quòd diuerſæ res poſſint congruere eidē ſacramento. Non ergo determinatæ res in Sacramentis requiruntur. 330

† ar. 3. huius q.

¶ 2 Præterea, Magis eſt neceſſaria ſalus animæ, quàm ſalus corporis. Sed in medicinis corporalibus, quæ ad ſalutem corporis ordinantur, poteſt vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multo magis in ſacramentis, quæ ſunt medicinæ ſpirituales ad ſalutem animæ ordinatæ, poterit vna res aſſumi pro alia, quando illa defuerit.

¶ 3 Præterea, Non eſt conueniens vt hominis ſalus arctetur per legem diuinam, & præcipuè per legē Chriſti, qui venit omnes ſaluare. Sed in ſtatu legis naturæ nō requirebātur in ſacramētis aliquæ res determinatæ, ſed ex voto aſſumebantur: vt patet Geneſ. 28. vbi Iacob vouit ſe Deo decimas & hoſtias pacificas oblaturum. Ergo videtur, quòd non debuerit arctari homo, & præcipue in noua lege, ad alicuius rei determinatæ vſum in ſacramentis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioann. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

RESPONDEO dicendum, quòd in vſu ſacramentorum duo poſſunt conſiderari, ſcilicet cultus diuinus, & ſanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad

Digitized by Google

Deum, ſecundum autem e conuerſo pertinet ad Deũ per comparationem ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare illud quod eſt in poteſtate alterius, ſed ſolum id quod eſt in ſua poteſtate. Quia ergo ſanctificatio hominis eſt in poteſtate Dei ſanctificantis, non pertinet ad hominem ſuo iudicio aſſumere res, quibus ſanctificetur: ſed hoc debet eſſe ex diuina inſtitutione determinatum. Et ideo in ſacramentis nouæ Legis quibus homines ſanctificantur (ſecundum illud 1. ad Corin. 6. Abluti eſtis, ſanctificati eſtis) oportet uti rebus ex diuina inſtitutione, determinatis.

Ad primum ergo dicendum, quòd etſi idem poteſt per diuerſa ſigna ſignificari: determinare tamen quo ſigno ſit vtẽdum ad ſignificandum †, pertinet ad ſignificantem. Deus autem eſt qui nobis ſignificat ſpiritualia per res ſenſibiles in ſacramentis, & per verba ſimilitudinaria in Scripturis. Et ideo ſicut iudicio Spiritus ſancti determinatum eſt, quibus ſimilitudinibus in certis Scripturæ locis res ſpirituales ſignificentur: ita etiam debet eſſe diuina inſtitutione determinatum, quæ res ad ſignificandum aſſumantur in hoc vel in illo ſacramento.

* *al.* ſanctificandum.

Ad ſecundum dicendum, quòd res ſenſibiles habent nauuraliter ſibi inditas virtutes conferentes ad corporalem ſalutem: & ideo non refert, ſi duæ earum eamdem virtutem habeant, qua quis vtatur. Sed ad ſanctificationem non ordinantur ex aliqua virtute ſibi naturaliter indita, ſed ſolum ex inſtitutione diuina: & ideo oportuit diuinitus determinari, quibus rebus ſenſibilibus ſit in ſacramentis vtendum.

l. 19. c. 16 et 17. t. 6 Ad tertium dicendum, quòd ſicut Auguſt. * dicit 19. contra Fauſtum, diuerſa ſacramenta diuerſis temporibus congruunt: ſic etiam diuerſis verbis ſignificantur diuerſa tempora, ſcilicet præſens, præteritum, & futurum. Et ideo ſicut in ſtatu Legis naturæ homines nulla Lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtin-

inſtinctu mouebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus ad Dei cultum vterentur. Poſtmodum vero neceſſe fuit etiam exterius legem dari: tum propter obſcurationem legis naturæ, ex peccatis hominum: tum etiam ad expreſsiorem ſignificationem gratiæ Chriſti, per quam humanum genus ſanctificatur. Et ideo etiam neceſſe fuit res determinari, quibus homines vterentur in ſacramentis. Nec propter hoc arctatur via ſalutis: quia res quarum vſus eſt neceſſarius in ſacramentis, vel communiter habentur, vel paruo ſtudio adhibito haberi poſſunt.

ARTIC. VI.

Vtrum in ſignificatione ſacramentorum requirantur verba. 331

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd in ſignificatione ſacramentorum non requirantur verba. Dicit enim Aug. contra Fauſtum * lib. 19. Quid ſunt aliud quæque corporalia ſacramenta, niſi quaſi quædam verba viſibilia? Et ſic videtur, quòd addere verba rebus ſenſibilibus in ſacramentis, ſit addere verba verbis. Sed hoc eſt ſuperfluum. Non ergo requiruntur verba cum rebus ſenſibilibus in ſacramentis.

4.d. 1. q. 1.a.3. & d 13. q. 1 a.2. q. 6. ad 2. & ve. q 27. art. 4. ad 10.

¶ 2 Præterea, Sacramentum eſt aliquid vnum. Ex his autem quæ ſunt diuerſorum generum, non videtur poſſe aliquid vnum fieri. Cum igitur res ſenſibiles & verba ſint diuerſorum generum, (quia res ſenſibiles ſunt à natura, verba autem à ratione) videtur, quòd in ſacramentis non requirantur verba cum rebus ſenſibilibus.

** l. 19. c. 16. circa me. to. 6.*

¶ 3 Præterea, Sacramenta nouæ Legis ſucceſſerunt ſacramentis veteris Legis: quia illis ablatis iſta ſunt inſtituta, vt Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum *. Sed in Sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborum. Ergo nec in Sacramentis nouæ Legis.

** l 19. c. 16 & 17. in fi. to. 6.*

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit Epheſ. 5. Chri-

ſtus dilexit Eccleſiam,& tradidit ſemetipſum pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Aug. dicit ſuper Io.* Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.

tra. 80. in Ioan. poſt me. to. 9.

a. 2. ad 3

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta (ſicut dictum eſt *) adhibentur ad hominum ſanctificationem ſicut quædam ſigna. Tripliciter ergo conſiderari poſſunt: & quolibet modo congruit eis, quod verba rebus ſenſibilibus adiungantur. Primo enim poſſunt conſiderari ex parte cauſæ ſanctificantis, quæ eſt verbum incarnatum, cui ſacramentum quodammodo conformatur, in hoc quòd rei ſenſibili verbum adhibetur, ſicut in myſterio Incarnationis carni ſenſibili eſt verbum Dei vnitum. Secundo poſſunt conſiderari ſacramenta ex parte hominis, qui ſanctificatur, qui componitur ex anima & corpore, cui proportionatur ſacramentalis medicina, quæ per rem viſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Auguſt. * dicit ſuper illud Ioan. 15. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem. &c. Vnde eſt iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Tertio poſſunt conſiderari ex parte ipſius ſignificationis ſacramentalis. Dicit autem Auguſt. * in 2. de Doctrina Chriſtiana, quòd verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi: quia verba diuerſimode formari poſſunt ad ſignificandos diuerſos conceptus mentis: & propter hoc per verba, magis diſtincte poſſumus exprimere quod mente concipimus. Et ideo ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis, neceſſe fuit, vt ſignificatio rerum ſenſibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare poteſt & ablutionem propter ſuam humiditatem, & refrigerium propter ſuam frigiditatem. Sed cum dicitur, Ego te baptizo, manifeſtatur quòd aqua vtimur in baptiſmo, ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.

tract. 80. in Io poſt me. to. 9.

lib. 2. c. 3. cir. med. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod res viſibiles ſacramen-

mentorum dicuntur verba per quamdam ſimilitudinem, in quantum ſcilicet participant quamdam vim ſignificandi, quæ principaliter eſt in ipſis verbis, vt dictum eſt *. Et ideò non eſt ſuperflua ingeminatio verborum, cum in ſacramentis, rebus viſibilibus verba adduntur: quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum eſt *. *in corpore art.* *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis verba & aliæ res ſenſibiles ſint in diuerſo genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione ſignificandi, quæ perfectius eſt in verbis, quam in alijs rebus. Et ideò ex verbis & rebus fit quodam modo vnum in ſacramentis, ſicut ex forma & materia, in quantum ſcilicet per verba perficitur ſignificatio rerum, vt dictum eſt *. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipſi actus ſenſibiles: puta ablutio, inunctio, & alia huiuſmodi: quia in his eſt eadem ratio ſignificandi, & in rebus. *a 3. ad 1*

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut Auguſtinus* dicit libro decimonono, contra Fauſtum) alia debent eſſe ſacramenta rei præſentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis, prænuntia erant Chriſti venturi: & ideò non ita expreſſe ſignificabant Chriſtum, ſicut ſacramenta nouæ legis, quæ ab ipſo Chriſto effluunt, & quamdam ſimilitudinem ipſius in ſe habent: vt dictum eſt *. Vtebantur tamen in veteri lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam ſacerdotes qui erant ſacramentorum illorum miniſtri (ſecundum illud Numer. ſexto, Sic benedicetis filijs Iſrael, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quàm etiam illi qui illis ſacramentis vtebantur: ſecundum illud Deuteron. 26. Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, &c. *li. 19. c. 6 to. 6.* *in corpore art.*

AR-

Digitized by Google

ARTIC. VII.

Vtrum requirantur determinata verba in ſacramentis?

332 AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd non requirantur determinata verba in ſacramentis. Vt enim Philoſophus * dicit, Voces non ſunt eædem apud omnes. Sed ſalus quæ per ſacramenta quæritur, eſt eadem apud omnes. Ergo non requiruntur aliqua determinata verba in ſacramentis.

li. 1. Peri herm. pa rū à pri.

¶ 2 Præterea, Verba requiruntur in ſacramentis in quantum ſunt principaliter ſignificatiua; ſicut dictum eſt *. Sed contingit per diuerſa verba idem ſignificari. Ergo non requiruntur determinata verba in ſacramentis.

art. præc.

¶ 3 Præterea, Corruptio cuiuslibet rei variat eius ſpeciem. Sed quidam corruptè verba proferunt, nec tamen propter hoc creditur ſacramentorum effectus impediri: alioquin illiterati & balbi qui iſta ſacramenta conferunt, frequenter defectum in ſacramentis inducerent. Ergo videtur, quòd non requirantur in ſacramentis determinata verba.

SED contra eſt, quòd Dominus determinata verba protulit in conſecratione ſacramenti Euchariſtiæ, dicens Matth. 26. Hoc eſt corpus meum. Similiter etiam mandauit diſcipulis, vt ſub determinata forma verborum baptizarent, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) in ſacramentis verba ſe habent per modum formæ; res autem ſenſibiles per modum materiæ. In omnibus autem compoſitis ex materia & forma, principium determinationis eſt ex parte formæ, quæ eſt quodammodo finis & terminus materiæ: & ideò principalius requiritur ad eſſe rei, determinata forma, quàm determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt ſit proportionata determinatæ formæ. Cum igitur in ſacramentis requirantur de-

ar. præc. ad 2.

determinatæ res ſenſibiles quæ ſe habent in ſacramẽtis ſicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Auguſt. dicit* ſuper Ioan. Verbum operatur in ſacramentis, non quia dicitur; ideſt, non ſecundum exteriorẽ ſonum vocis: ſed quia creditur, ideſt ſecundum ſenſum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidẽ ſenſus eſt idem apud omnes, licet non eædem voces ſint quantũ ad ſonum. Et ideò cuiuſcumque linguæ verbis proferatur talis ſenſus, perficitur ſacramentum. *tract 80. à medio, to. 9.*

Ad ſecundum dicendum, quòd licet in qualibet lingua contingat diuerſis vocibus idem ſignificari, ſemper tamen aliqua illarum vocum eſt, qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad hoc ſignificandum: & talis vox aſſumi debet in ſignificatione ſacramenti. Sicut etiam inter res ſenſibiles illa aſſumitur ad ſignificationem ſacramenti, cuius vſus eſt communior ad actum, per quem ſacramenti effectus ſignificatur: ſicut aqua communius vtuntur homines ad ablutionem corporalem, per quam ſpiritualis ablutio ſignificatur: & ideò aqua aſſumitur, vt materia in baptiſmo.

Ad tertium dicendum, quòd ille, qui corrupte profert verba ſacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, non videtur intẽdere facere quod facit Eccleſia: & ita non videtur perfici ſacramentum. Si autẽ hoc faciat ex errore, vel lapſu linguæ, ſi ſit tanta corruptio, quæ omninò auferat ſenſum locutionis, non videtur perfici ſacramentũ. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte principij dictionis: puta, ſi loco eius quod eſt, In nomine patris, dicat, In nomine matris. Si verò non totaliter auferatur ſenſus locutionis per huiuſmodi corruptelam, nihilominus perficitur ſacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte finis: puta, ſi aliquis dicat, In nomine patrias, & filias. Quãuis enim

huiuſ-

huiuſmodi verba corrupte prolata, nihil ſignificent ex virtute impoſitionis: accipiuntur tamen vt ſignificantia ex accommodatione vſus. *in iſtamet ſol.* Et ideò licet mutetur ſonus ſenſibilis, remanet tamen idem ſenſus. Quod autem dictum eſt * de differentia corruptionis circa principium vel finem dictionis, rationem habet: quia apud nos variatio dictionis ex parte principij, mutat ſignificationem; variatio autem ex parte finis dictionis, vt plurimum non mutat ſignificationem: quæ tamen apud Græcos variatur etiam ſecundum principium dictionis in declinationibus verborum. Magis tamen videtur attendenda quantitas corruptionis: quia ex vtraque parte poteſt eſſe tam parua, quòd non aufert ſenſum verborum; & tam magna, quòd aufert: ſed vnum horum facilius accipit ex parte principij, & aliud ex parte finis.

ARTIC. VIII.

Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum?

333 *4 d. 3. a. 2 q. 2. 3. & 4.*

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd nihil liceat addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum. Non enim minoris ſunt neceſſitatis huiuſmodi verba ſacramentalia, quàm verba ſacræ Scripturæ. Sed verbis ſacræ Scripturæ nihil licet addere vel minuere. Dicitur enim Deuter. 4. Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ab eo Et Apoc. vlt. Conteſtor omni audienti verba prophetiæ libri huius: ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet ſuper eũ Deus plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Ergo videtur, quòd neque in formis ſacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

art. præc. ¶ 2 Præterea, Verba ſe habent in ſacramentis per modum formæ, vt dictum eſt *. Sed in formis quælibet additio vel ſubtractio variat ſpeciem, ſicut & in numeris, vt dicitur 8. Metaph. * *text. 8. tomo 3.* Ergo videtur quòd ſi aliquid addatur vel ſubtrahatur à forma ſacramenti, non erit idem ſacramentum.

¶ 3 Præ-

Digitized by Google

¶ 3 Præterea, Sicut ad formam ſacramenti requiritur determinatus numerus dictionum; ita etiam requiritur determinatus ordo verborum, & etiam orationis continuitas. Si ergo additio vel ſubtractio non aufert ſacramenti veritatem, videtur quòd pari ratione nec tranſpoſitio verborum, aut etiam interpellatio pronunciationis.

SED contra eſt, quòd in formis ſacramentorum quædam apponuntur à quibuſdam, quæ ab alijs non apponuntur: ſicut Latini baptizāt ſub hac forma, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti: Græci autem ſub iſta, Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, &c Et tamen vtrique verum conferunt ſacramentum. Ergo in formis ſacramentorum licet aliquid addere vel minuere.

RESPONDEO dicendum, quòd circa omnes iſtas mutationes quæ poſſunt in formis ſacramentorum contingere, duo videntur eſſe conſideranda. Vnum quidem ex parte eius qui profert verba, cuius intentio requiritur ad ſacramentum, vt infra dicetur *. *q. 64. a. 8* Et ideò ſi intendat per huiuſmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici ſacramentum: quia non videtur, quòd intendat facere id quod facit Eccleſia. Aliud autem eſt conſiderandum ex parte ſignificationis verborum. Cum enim verba operētur in ſacramentis, quantum ad ſenſum, quem faciunt (vt ſupra dictum eſt *), oportet conſiderare vtrum per talem mutationem tollatur debitus ſenſus verborum: quia ſic manifeſtum eſt, quod tollitur veritas ſacramenti. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi diminuatur aliquid eorum, quæ ſunt de ſubſtantia formæ ſacramentalis, tollitur debitus ſenſus verborum: & ideò non perficitur ſacramentum. Vnde Dydim.* dicit in libro de Spiritu ſancto, Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de * prædictis nominibus prætermittat (ſcilicet Patris & Filij & Spiritus ſancti) ſine perfectione baptizabit. Si autem ſubtrahatur aliquid

ar. prac. ad 1. & ad 3.

lib. 2. paulò a prin. habetur hic lib. in fin operū S. Hier.

** Dydim. hic præceptis.*

aliquid quod non ſit de ſubſtantia formæ ; talis diminutio non tollit debitum ſenſum verborum , & per conſequens nec ſacramenti perfectionem . Sicut in forma Euchariſtiæ , quæ eſt , Hoc eſt enim corpus meum: ly enim, ſublatum non tollit debitum ſenſum verborum ; & ideò non impedit perfectionem ſacramenti : quamuis poſſit contingere, quòd ille qui prætermittit , peccet ex negligentia vel contemptu . Circa additionem etiam contingit aliquid apponi , quod eſt corruptiuum debiti ſenſus : puta , ſi aliquis dicat, Ego te baptizo, in nomine patris maioris & filij minoris , ſicut Ariani baptizabant . Et ideò talis additio tollit veritatem ſacramenti . Si verò ſit talis additio, quæ non auferat debitum ſenſum, non tollitur ſacramenti veritas. Nec refert, vtrum talis additio fiat in principio, medio, vel fine: vt ſi aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei patris omnipotentis, & filij eius vnigeniti, & Spiritus ſancti paracliti : erit verum baptiſma . Et ſimiliter ſi quis dicat , Ego te baptizo , in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti , & beata virgo te adiuuet : erit verum baptiſma. Fortè autem ſi diceret , Ego te baptizo, in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti , & beatæ virginis Mariæ, non eſſet baptiſmus : quia dicitur 1. ad Corinthios 1. Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Sed hoc verum eſt, ſi ſic intelligatur, in nomine beatæ Virginis baptizari, ſicut in nomine Trinitatis, quo baptiſmus conſecratur : talis enim ſenſus eſſet contrarius veræ fidei, & per conſequens tolleret veritatem ſacramēti. Si verò ſic intelligatur quod additur (& in nomine beatæ Virginis) non quaſi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptiſmo , ſed vt eius interceſſio proſit baptizato, ad conſeruãdam gratiam baptiſmalem: non tollitur perfectio ſacramenti .

Ad primum ergo dicendum, quòd ad verba ſacræ Scripturæ non licet aliquid apponere , quantum ad ſenſum; ſed quantum ad expoſitionē ſacræ Scripturę, multa

multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba ſacræ Scripturæ apponere, ita quòd dicantur eſſe de integritate ſacræ Scripturæ: quia hoc eſſet vitium falſitatis. Et ſimiliter ſi quis diceret aliquid eſſe de neceſſitate formæ, quod nō eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd verba pertinent ad formam ſacramēti, ratione ſenſus ſignificati. Et ideò quæcumque fiat additio vel ſubtractio verborum, quæ non addat aliquid, aut ſubtrahat debito ſenſui: non tollitur ſpecies ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd ſi ſit tanta interruptio verborum, quòd intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur ſenſus ſacramenti, & per conſequēs veritas eius: non autem tollitur, quando eſt parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verborum non aufert. Et idem eſt etiam dicēdum de tranſpoſitione verborum: quia ſi tollit ſenſum locutionis, non perficitur ſacramentum, ſicut patet de negatione præpoſita, vel poſtpoſita ſigno. Si autem ſit talis tranſpoſitio, quæ ſenſum locutionis non variet, non tollitur veritas ſacramenti: quia ſecundum quòd Philoſophus dicit *, nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant.

li. 2. Peri her. c. 1. parū an. fin. to. 1.

QVÆST. LXI.

De neceſsitate ſacramentorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de neceſſitate ſacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad ſalutem humanam?

¶ Secundo, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu ante peccatum?

¶ Tertio, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu poſt peccatum ante Chriſtum?

¶ Quarto, vtrum fuerint neceſſaria poſt Chriſti aduentum?

AR-

Digitized by Google

ARTIC. I.

Vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad humanam ſalutem?

334 4 d.1. q. 1. a.2. q. 2. et 3. cō. c. 110. & li 4. c. 55 fin. & c. 56. q. præc. a. 6. ad 2.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutē. Dicit enim Apoſt. 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt. Sed vſus ſacramentorum pertinet ad corporalē exercitationem: eo quòd ſacramenta perficiuntur in ſignificatione ſenſibilium rerum & verborum, vt dictum eſt*. Ergo ſacramenta non ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem.

¶ 2 Præterea, 2. ad Cor. 12. Apoſtolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Non autem ſufficeret ſi ſacramenta eſſent neceſſaria ad ſalutem. Non ſunt ergo ſacramenta ſaluti humanæ neceſſaria.

¶ 3 Præterea, Poſita cauſa ſufficienti nihil aliud videtur eſſe neceſſarium ad effectū. Sed paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis. Dicit enim Apoſt. ad Rom. 5. Si cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati ſalui erimus in vita ipſius. Non ergo requiruntur ſacramenta ad ſalutem humanam.

c. 11. in fine to. 6.

SED contra eſt, quòd Auguſtinus* dicit libro decimonono contra Fauſtum, In nullum nomen religionis ſeu verū ſeu falſum coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur. Sed neceſſarium eſt ad humanam ſalutem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo ſacramenta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem, triplici ratione. Quarum prima ſumenda eſt ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium eſt, vt per corporalia & ſenſibilia, in ſpiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autē ad diuinam prouidentiā, vt vnicuique rei prouideat ſecundū modū ſuæ conditionis. Et ideò conuenienter diuina ſapientia homini auxilia

lia ſalutis confert ſub quibuſdam corporalibus & ſenſibilibus ſignis, quæ ſacramenta dicuntur. Secunda ratio ſumenda eſt ex ſtatu hominis, qui peccando ſe ſubdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideò conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia ſigna, homini ſpirituale medicinam adhiberet: nam ſi ſpiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non poſſet, corporalibus deditus. Tertia autem ratio ſumenda eſt ex ſtudio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia verſatur. Ne ergo eſſet homini durum, ſi totaliter à corporalibus actibus abſtraheretur, propoſita ſunt ei corporalia exercitia in ſacramentis, quibus ſalubriter exerceatur ad euitanda ſuperſtitioſa exercitia, quæ conſiſtunt in cultu dæmonum; vel qualitercumque noxia, quę conſiſtunt in actibus peccatorum. Sic igitur per ſacramentorum inſtitutioně, homo conuenienter ſuæ naturæ eruditur per ſenſibilia: humiliatur, ſe corporalibus ſubiectum cognoſcens, dũ ſibi per corporalia ſubuenitur: præſeruatur etiã à noxijs actionibus per ſalubria exercitia ſacramentorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd corporalis exercitatio, in quantum eſt corporalis, non multũ vtilis eſt. Sed exercitatio per vſum ſacramentorum, nõ eſt purè corporalis, ſed quodammodo eſt ſpiritualis, ſcilicet per ſignificationem, & cauſalitatem.

Ad ſecundum dicendum, quòd gratia Dei eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Sed Deus dat hominibus gratiam ſecundum modum eis conuenientem: & ideò neceſſaria ſunt hominibus ſacramenta ad gratiam conſequendam.

Ad tertium dicendum, quòd paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Nec propter hoc ſequitur, quòd ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per ſacramenta, ſecundum illud Rom. 6.

Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.

ARTIC. II.

Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta?

335 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd etiã
4. d. 1. q. 1. ar. 2. q. 3. ante peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta. Quia, ſicut dictum eſt*, Sacramenta ſunt neceſſaria homini ad gratiam conſequendam. Sed etiã
ar. præc. ad 2. in ſtatu innocentiæ homo indigebat gratia: ſicut in prima parte habitum eſt *. Ergo etiam in ſtatu illo erant neceſſaria ſacramenta.

p. p. q. 95. a 4. ad 1. ¶ 2 Præterea, Sacramenta ſunt neceſſaria homini ſecundum conditionem humanæ naturæ, ſicut
art. præc. dictum eſt. Sed eadem eſt natura hominis ante peccatum & poſt peccatum. Ergo videtur, quòd etiam ante peccatum homo indiguerit ſacramentis.

¶ 3 Præterea, Matrimonium eſt quoddam ſacramentum, ſecundum illud Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & Eccleſia. Sed matrimonium fuit inſtitutum ante peccatum, vt dicitur Gen. 2. Ergo ſacramenta erant neceſſaria homini ante peccatum.

SED contra eſt, quòd medicina non eſt neceſſaria niſi ægroto, ſecundum illud Matthæi nono, Non eſt opus ſanis medicus. Sed ſacramenta ſunt quædam ſpirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo non fuerunt neceſſaria ante peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd in ſtatu innocentiæ ante peccatum ſacramenta neceſſaria non fuerunt. Cuius ratio accipi poteſt ex rectitudine ſtatus illius, in quo ſuperiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens ſuberat Deo, ita menti ſuberant inferiores animæ vires, & ipſi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem eſſet, ſi anima perficeretur, vel quantum ad ſcientiam, vel quantum ad gratiam, per

ali-

aliquid corporale, quod ſit in ſacramentis. Et ideò in ſtatu innocentiæ homo ſacramentis non indigebat, non ſolum in quantum ſacramenta ordinantur ad remedium peccati, ſed etiam in quantum ipſa ordinantur ad animæ perfectionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd homo in ſtatu innocentiæ gratia indigebat: non tamen vt eam conſequeretur per aliqua ſenſibilia ſigna, ſed ſpiritualiter & inuiſibiliter.

Ad ſecundum dicendum, quòd eadem eſt natura hominis ante peccatum & poſt peccatum: non tamen eſt idem naturæ ſtatus. Nam poſt peccatum, anima etiam quantum ad ſuperiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad ſui perfectionem: quod in illo ſtatu homini neceſſe non erat.

Ad tertium dicendum, quòd matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ, non ſecundum quod eſt ſacramentum, ſed ſecundum quod eſt in officium naturæ. Ex conſequenti tamen aliquid ſignificabat futurum circa Chriſtum & Eccleſiam: ſicut & omnia alia, quæ in figura Chriſti præceſſerunt.

ARTIC. III.

Vtrum poſt peccatum ante Chriſtum ſacramenta debuerint eſſe?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd poſt peccatum ante Chriſtũ ſacramenta non debuerint eſſe. Dictum * eſt enim, quod per ſacramenta paſſio Chriſti hominibus applicatur: & ſic paſſio Chriſti comparatur ad ſacramenta, ſicut cauſa ad effectũ. Sed effectus non præcedit cauſam. Ergo ſacramenta non debuerunt eſſe ante Chriſti aduentum.

336 4 d. 1. q. 1. ar. 2. q. 4. *a. 1. huius quaſ. ad 3.

¶ 2 Præterea, Sacramenta debent eſſe conuenientia ſtatui humani generis: vt patet per* Auguſt. 19. contra Fauſtum. Sed ſtatus humani generis non fuit mutatus poſt peccatum, vſque ad reparationem factam per Chriſtum. Ergo neque ſacramenta debuerunt immutari, vt præter ſacramenta legis naturæ,

c. 16. & 17. to. 6.

Digitized by Google

alia ſtatuerentur in lege Moyſi.

¶ 3 Præterea, Quanto aliquid eſt magis propinquũ perfecto, tanto magis debet ei aſſimilari. Sed perfectio ſalutis humanæ per Chriſtum facta eſt, cui propinquiora fuerunt ſacramenta veteris legis, quàm ea quæ fuerunt ante legem. Ergo debuerunt eſſe ſimiliora ſacramentis Chriſti. Cuius tamen contrarium apparet, ex eo, quòd ſacerdotium Chriſti prædicitur eſſe futurum, ſecundum ordinem Melchiſedech, & non ſecundum ordinem Aaron: vt habetur Hebr. 7. Non ergo conuenienter fuerunt diſpoſita ante Chriſtum ſacramenta.

c. 13. in prin. to. 6

SED contra eſt, quod * Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum, quòd prima ſacramenta, quæ celebrabantur & obſeruabantur ex lege, prænuntia erant Chriſti venturi. Sed neceſſarium erat ad humanam ſalutem, vt aduentus Chriſti prænuntiaretur. Ergo neceſſarium erat ante Chriſtum ſacramenta quædã diſponi.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta neceſſaria ſunt ad humanam ſalutem, in quantum ſunt quædam ſenſibilia ſigna inuiſibilium rerũ, quibus homo ſanctificatur. Nullus autem ſanctificari poteſt poſt peccatum, niſi per Chriſtum, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum, qui ex fide eſt Ieſu Chriſti. Et ideò oportebat ante Chriſti aduentum eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiuſmodi ſigna dicuntur ſacramenta. Et ſic patet, quòd ante Chriſti aduentum, neceſſe fuit quædam ſacramenta inſtitui.

Ad primum ergo dicendum, quòd paſſio Chriſti eſt cauſa finalis veterum ſacramentorum: quæ ſcilicet ad ipſam ſignificandam ſunt inſtituta. Cauſa autem finalis non præcedit tempore, ſed ſolum in intentione agentis. Et ideò non eſt inconueniens aliqua ſacramenta ante Chriſti paſſionem fuiſſe.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd ſtatus humani generis poſt peccatum, & ante Chriſtum, dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo ſecundum fidei rationem: & ſic ſemper vnus & idem permanſit, quia ſcilicet iuſtificabantur homines per fidē futuri Chriſti aduentus. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum intenſionem & remiſſionem peccati,& expreſſæ cognitionis de Chriſto. Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari: in tantum quòd ratione hominis per peccatum obtenebrata, non ſufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturæ; ſed neceſſe fuit determinari præcepta in lege ſcripta, & cū his quædam fidei ſacramenta. Oportebat etiam, quòd per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Gregorius * dicit, Per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideò etiam neceſſe fuit quòd in veteri lege quædam ſacramenta fidei, quam habebant de Chriſto venturo, determinarentur. Quæ quidem comparantur ad ſacramenta, quæ fuerunt ante legem, ſicut determinatum ad indeterminatum :: quia ſcilicet ante legem non fuit determinatè præfixum homini, quibus ſacramentis vteretur, ſicut fuit per legem: quod erat neceſſarium, & propter obtenebrationem legis naturalis, & vt eſſet determinatior fidei ſignificatio.

ho. 16. in Ezech. à medio.

Ad tertium dicendum, quòd ſacramentum Melchiſedech, quod fuit ante legem, magis aſſimilatur ſacramento nouæ legis in materia, in quantum ſcilicet obtulit panem & vinum (vt habetur Geneſ. 14.) ſicut etiam ſacrificium nouæ legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramenta tamen legis Moſaicæ magis aſſimilantur rei ſignificatæ per ſacramentum, ſcilicet paſſioni Chriſti, vt patet de agno paſchali, & alijs huiuſmodi. Et hoc ideò, ne propter continuitatem temporis, ſi permaneret eadem ſacramentorum ſpecies, videretur ſacramenti eiuſdem eſſe continuatio.

Digitized by Google

ARTIC. IV.

Vtrum poſt Chriſtum debuerint eſſe aliqua ſacramenta?

337 AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd poſt
4. d. 1. q. Chriſtum non debuerint eſſe aliqua ſacramen-
1. ar. 2. q. ta. Veniente enim veritate, debet ceſſare figura.
5 et d. 2. Sed gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt,
a. 4. q. 1. vt dicitur Ioannis primo. Cum igitur ſacramenta
et 4. con. ſint veritatis ſigna ſiue figuræ, videtur quòd poſt
c. 57. Chriſti paſſionem, ſacramenta eſſe non debuerint.

q. prac. a. ¶ 2 Præterea, Sacramenta in quibuſdam elementis
4. & 5. conſiſtūt, vt ex ſupra dictis patet †. Sed Apoſtolus dicit ad Galat. 4. Cum eſſemus paruuli, ſub elementis mundi eramus ſeruientes: nunc autem temporis plenitudine veniente, iam non ſumus paruuli. Ergo videtur, quòd non debeamus Deo ſeruire ſub elementis huius mundi, corporalibus ſacramentis vtendo.

¶ 3 Præterea, Apud Deum non eſt tranſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio, vt dicitur Iacobi primo. Sed hoc videtur ad quamdam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, quòd alia ſacramenta nunc hominibus exhibeat ad ſanctificationem tempore gratiæ, & alia ante Chriſtum. Ergo videtur, quòd poſt Chriſtum non debuerint alia ſacramenta inſtitui.

c. 13. to. 6 SED contra eſt, quòd Auguſtinus dicit contra Fauſtum decimonono*, quòd ſacramenta veteris legis ſunt ablata, quia impleta: & alia ſunt inſtituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut antiqui patres ſaluati ſunt per fidem Chriſti venturi, ita & nos ſaluamur per fidem Chriſti iam nati & paſſi. Sunt autem ſacramenta, quædam ſigna proteſtantia fidem, qua homo iuſtificatur. Oportet autem alijs ſignis ſignificari futura, præterita, & præſentia. Vt enim

Augu-

Auguſtinus † dicit decimonono, contra Fauſtum, eadem res aliter annuntiatur facienda, aliter facta: ſicut ipſa verba, paſſurus & paſſus, non ſimiliter ſonant. Et ideò oportet quædam alia ſacramenta eſſe in noua lege, quibus ſignificentur ea quæ præceſſerunt in Chriſto, præter ſacramenta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura. c.16.to.6

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Dion.* dicit in quinto cap. eccleſ. hier. Status nouæ legis, medius eſt inter ſtatum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua lege; & inter ſtatum gloriæ, in qua omnis nudè & perfectè manifeſtabitur veritas. Et ideò tunc nulla erunt ſacramenta. Nunc autem quamdiu per ſpeculum & in ænigmate cognoſcimus (vt dicitur primæ ad Corinthios decimotertio) oportet nos per aliqua ſenſibilia ſigna, in ſpiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem ſacramentorum. p.1.tit.1. à medio.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramenta veteris legis Apoſtolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam non continebant, nec cauſabant. Et ideò vtentes illis ſacramentis, dicit Apoſtolus ſub elementis mundi Deo ſeruiſſe: quia ſcilicet nihil aliud erant, quàm elementa huius mundi. Noſtra autem ſacramenta gratiam continent & cauſant: & ideò non eſt de eis ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut paterfamilias non ex hoc habere monſtratur mutabilem voluntatem, quòd diuerſa præcepta familiæ ſuæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æſtate: ita non oſtenditur aliqua mutatio eſſe circa Deum, ex hoc quòd alia ſacramenta inſtituit poſt Chriſti aduentum, & alia tempore legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem ſunt congrua gratiæ præſentialiter demonſtrandæ.

Digitized by Google

QVÆST. LXII.

De principali effectu ſacramentorum, qui eſt gratia, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu ſacramentorum. Et primo de effectu eorum principali, qui eſt gratia. Secundo, de effectu ſecundario, qui eſt character.

¶ Circa primum quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum ſacramenta nouæ legis ſint cauſæ gratiæ?

¶ Secundo, vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum?

¶ Tertio, vtrum ſacramenta contineant gratiam?

¶ Quarto, vtrum ſit in eis aliqua virtus ad cauſandum gratiam?

338 ¶ Quinto, vtrum talis virtus in ſacramentis deriue-
inf. ar. 6. tur à paſſione Chriſti?
& q. 64. ¶ Sexto, vtrum ſacramenta veteris legis, gratiam
a. 1. & 3. cauſarent?
d. 40. a. 3

ARTIC. I.

& 4. d. 1. *Vtrum ſacramenta ſint cauſa gratiæ?*
q. 1. et a. AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacra-
4. q. 1. & menta non ſint cauſa gratiæ. Non enim idem
ar. 5. q. 1. videtur eſſe ſignum & cauſa, eo quòd ratio ſigni vi-
et 4. con. detur magis effectui competere. Sed ſacramentum
ca. 57. & eſt ſignum gratiæ, Non igitur eſt cauſa eius.
74. princ. ¶ 2 Præterea, Nullum corporale agere poteſt in
& col. 2. rem ſpiritualem, eo quod agens honorabilius eſt pa-
in princ. tiente: vt Aug. dicit * 12. ſuper Gen. ad litterã. Sed
et ver. q. ſubiectũ gratiæ eſt mens hominis, quæ eſt res ſpiritua
27. a. 4. et lis. Non ergo ſacramenta poſſunt gratiam cauſare.
quol. 12. ¶ 3 Præterea, illud quod eſt proprium Dei, non
ar. 15. debet alicui creaturæ attribui. Sed cauſare gratiam
**li. 12. c.* eſt proprium Dei, ſecundum illud Pſal. 83. Gratiam
15. in me. & gloriam dabit Dominus. Cum ergo ſacramenta
to. 3. conſiſtant in quibuſdam verbis & rebus creatis, non
tra. 80. à videtur quòd poſſint gratiam cauſare.
med. to. 9 SED contra eſt, quòd Auguſt. † dicit ſuper Ioan.

quòd

Digitized by Google

quòd aqua baptiſmalis corpus tangit, & cor abluit. Sed cor non abluitur niſi per gratiam. Ergo cauſat gratiam, & pari ratione alia eccleſiæ ſacramenta.

RESPONDEO dicendum, quòd neceſſe eſt dicere ſacramenta nouæ legis, per aliquem modum gratiam cauſare. Manifeſtum eſt enim, quòd per ſacramenta nouæ legis, homo Chriſto incorporatur; ſicut de baptiſmo dicit Apoſt. ad Galat. 3. Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Non autem efficitur homo membrum Chriſti, niſi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quòd non ſunt cauſæ gratiæ aliquid operando, ſed quia Deus ſacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione: non quòd denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, ſed hoc operatur ſola voluntas Regis. Vnde & Bernardus † dicit in quodam ſermone de cœna Domini, Sicut inueſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per annulum: ſic diuiſiones gratiarum diuerſæ, ſunt traditæ ſacramentis. *in ſer. de cœna, ante me. illius.*

Sed ſi quis recte conſideret, iſte modus non tranſcendit rationem ſigni. Nam denarius plumbeus non eſt niſi quoddam ſignum regiæ ordinationis de hoc, quòd pecunia recipiatur ab iſto. Similiter liber eſt quoddam ſignum, quo deſignatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur ſacraméta nouæ legis nihil plus eſſent, quàm ſigna gratiæ: cum tamen ex multis ſanctorũ auctoritatibus habeatur, quòd ſacraméta nouæ legis non ſolum ſignificant, ſed cauſant gratiam.

Et ideo aliter dicendum, quòd duplex eſt cauſa agens, principalis & inſtrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem ſuæ formæ, cui aſſimilatur effectus: ſicut ignis ſuo calore calefacit. Et hoc modo nihil poteſt cauſare gratiam niſi Deus: quia gratia nihil eſt aliud, quàm quædam participata ſimilitudo diuinæ naturæ, ſecundum illud 2. Pet. 1. Magna nobis

Digitized by Google

& pretioſa promiſſa donauit, vt diuinæ ſimus conſortes naturæ. Cauſa vero inſtrumentalis non agit per virtutem ſuæ formæ, ſed ſolum per motum, quo mouetur à principali agente. Vnde effectus non aſſimilatur inſtrumento, ſed principali agenti: ſicut lectus non aſſimilatur ſecuri, ſed arti quæ eſt in mente artificis. Et hoc modo ſacramenta nouæ legis gratiã cauſant. Adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis cauſandam. Vnde Aug.* dicit 19. contra Fauſtum, Hæc omnia, ſcilicet ſacramẽtalia, fiunt & tranſeunt: virtus tamen, ſcilicet Dei, quæ per iſta operatur, iugiter manet. Hoc autem proprie dicitur inſtrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

c. 19. in prin. to. 6

Ad primum ergo dicendum, ꝙ cauſa principalis non proprie poteſt dici ſignum effectus, licet occulti, etiam ſi ipſa ſit ſenſibilis & manifeſta. Sed cauſa inſtrumentalis ſi ſit manifeſtá, poteſt dici ſignum effectus occulti: eo quòd non ſolum eſt cauſa, ſed etiã quodammodo effectus, in quantum mouetur à principali agente. Et ſecundũ hoc ſacramenta nouæ legis, ſimul ſunt cauſæ & ſigna: & inde eſt quòd ſicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiã patet quòd habent perfecte rationem ſacramenti, in quantum ordinantur ad aliquid ſacrum non ſolum per modum ſigni, ſed etiam per modum cauſæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd inſtrumẽtum habet duas actiones. Vnam inſtrumentalem, ſecundum quam operatur non in virtute propria, ſed in virtute principalis agentis. Aliam autem habet actionem propriam, quæ competit ſibi ſecundum propriam formam: ſicut ſecuri cõpetit ſcindere ratione ſuæ acuitatis: facere autem lectum, in quantum eſt inſtrumentum artis. Non autem perficit inſtrumentalem actionem, niſi exercendo actionem propriam: ſcindendo enim facit lectum. Et ſimiliter ſacramenta corporalia, per propriam operationem, quam exercent circa

cor-

Digitized by Google

corpus, quod tangunt; efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animã: ſicut aqua baptiſmi abluẽdo corpus ſecundum propriam virtutem, abluit animam in quantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnum fit. Et hoc eſt quod Aug.* dicit, quòd corpus tangit, & cor abluit. *loc. cit in arg. ſed contra.*

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de eo, quod eſt cauſa gratiæ per modum principalis agentis. Hoc enim eſt proprium Dei, vt dictum eſt *. *in eo ar.*

ARTIC. II.

Vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum? 339

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, q̃ gratia ſacramentalis non addat aliquid ſuper gratiam virtutum & donorum. Per gratiam enim virtutum & donorum perficitur anima ſufficienter, & quantum ad eſſentiam animæ, & quantum ad potentias eius, vt patet ex his, quæ in ſecunda parte * dicta ſunt. Sed gratia ordinatur ad animæ perfectionem. Ergo gratia ſacramentalis non poteſt aliquid addere ſuper gratiam virtutum & donorum. *inf q 72. a. 7. ad 2 & 4. di 7. q. 2. a. 2. q. 3. Et d. 17. q. 1 a. 4. q. 5. p. 2. q. 110 a. 3. et 4.*

¶ 2 Præterea, Defectus animæ ex peccatis cauſantur. Sed omnia peccata ſufficienter excluduntur per gratiam virtutum & donorum quia nullum eſt peccatum quod non contrarietur alicui virtuti. Gratia ergo ſacramentalis, cum ordinetur ad defectus animæ tollendos, non poteſt aliquid addere ſuper gratiam virtutum & donorum.

¶ 3 Præterea, Omnis additio vel ſubtractio in formis, variat ſpeciẽ: vt dicitur 8 † Metaph. Si ergo gratia ſacramentalis addat aliquid ſuper gratiam virtutum & donorum, ſequitur quòd æquiuoce dicatur gratia. Et ſic nihil certum nobis oſtenditur ex hoc, quod ſacramenta dicuntur gratiam cauſare. *l. 8. te. 10 to. 3.*

SED contra eſt, quod ſi gratia ſacramentalis nõ addit aliquid ſuper gratiam donorum & virtutum, fruſtra ſacramenta habentibus & dona & virtutes

conferrentur. In operibus autem Dei nihil eſt fruſtra. Ergo videtur, quòd gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum.

p. 2. q. 110 a. 3. et 4.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut in ſecunda parte dictum eſt *) gratia ſecundum ſe conſiderata, perficit eſſentiam animæ, in quantum participat quamdam ſimilitudinem diuini eſſe. Et ſicut ab eſſentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quę dicuntur virtutes & dona: quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad ſuos actus. Ordinantur autem ſacramenta ad quoſdam ſpeciales effectus neceſſarios in vita Chriſtiana, ſicut baptiſmus ordinatur ad quādam ſpiritualem regenerationem, qua homo moritur vitijs, & fit membrum Chriſti: qui quidem effectus eſt aliquid ſpeciale præter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio eſt in alijs ſacramentis. Sicut igitur virtutes & dona addunt ſuper gratiam communiter dictam, quamdam perfectionem determinate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam communiter dictam, & ſuper virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti finem. Et per hunc modum gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam virtutum & donorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratia virtutum & donorum ſufficienter perficit eſſentiam & potentias animæ, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quoſdam effectus ſpeciales, qui requiruntur in vita Chriſtiana, requiritur ſacramentalis gratia.

Ad ſecundum dicendum, quòd per virtutes & dona excluduntur ſufficienter vitia & peccata, quantum ad præſens & futurum, in quantum ſcilicet impeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ tranſeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium ſpecialiter per ſacramenta.

Ad

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, ꝙ ratio ſacramẽtalis gratiæ ſe habet ad gratiam communiter dictam, ſicut ratio ſpeciei ad genus. Vnde ſicut non æquiuoce dicitur animal communiter dictum, & pro homine ſumptum: ita non æquiuoce dicitur gratia communiter ſumpta, & gratia ſacramentalis.

ARTIC. III.

Vtrum ſacramenta nouæ legis contineant gratiam? 340

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ſacra- *4.d.2.a.*
menta nouæ legis non contineant gratiam. Con- *4.q.4. &*
tentum enim videtur eſſe in continente. Sed gratia *ver q.27*
non eſt in ſacramento, neque ſicut in ſubiecto (quia *ar.7.*
ſubiectum gratiæ non eſt corpus, ſed ſpiritus) neque
ſicut in vaſe: quia vas eſt locus mobilis, vt dicitur in
4. † *Phyſic.* Eſſe autem in loco, non conuenit acciden *lib.4 tex.*
ti. Ergo videtur, quòd ſacramenta nouæ legis non *41. t.2.*
contineant gratiam.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hoc, ꝙ homines per ea gratiam conſequantur. Sed gratia cũ ſit accidens, non poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum. Ergo pro nihilo eſſet gratia in ſacramentis.

¶ 3 Præterea, Spirituale non continetur à corporali, etiam ſi in eo ſit: non enim anima continetur à corpore, ſed potius continet corpus. Ergo videtur, quòd gratia, cum ſit quiddam ſpirituale, non contineatur in ſacramento corporali.

SED contra eſt, quòd Hugo * de ſancto Victore *l. de ſacr.*
dicit, quòd ſacramentum ex ſanctificatione inuiſibi- *p.19.c.1.*
lem gratiam continet.

RESPONDEO dicendum, quòd multipliciter aliquid dicitur eſſe in alio: inter quos duplici modo gratia eſt in ſacramentis. Vno modo ſicut in ſigno: nam ſacramentum eſt ſignum gratiæ. Alio modo ſicut in cauſa: nam ſicut dictum eſt *, Sacramentum nouæ legis eſt inſtrumentalis gratiæ cauſa. *art. præc.* Vnde gratia eſt in ſacramento nouæ legis, non quidem ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ſicut effectus eſt in cauſa vniuoca: neque etiam ſecundum aliquam formam pro-

propriam & permanentem proportionatam ad talē effectum, ſicut ſunt effectus in cauſis non vniuocis, puta, res generatæ in ſole: ſed ſecundum quamdam inſtrumentalem virtutem, quæ eſt fluens & incompleta in eſſe naturæ, vt infra dicetur †.

art. ſeq.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratia non dicitur eſſe in ſacramento ſicut in ſubiecto, neque ſicut in vaſe, prout vas eſt locus quidam; ſed prout vas dicitur inſtrumentum alicuius operis faciendi: ſecundum quod dicitur Ezech. 9. Vnuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis accidens non tranſeat à ſubiecto in ſubiectum, tranſit tamen à cauſa per inſtrumentum aliqualiter in ſubiectum: non vt eodem modo ſit in eis, ſed in vnoquoque ſecundum propriam rationem.

Ad tertium dicendum, quòd ſpirituale exiſtens perfecte in aliquo, continet ipſum, & non continetur ab eo. Sed gratia eſt in Sacramento ſecundum eſſe fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter ſacramentum dicitur continere gratiam.

ARTIC. IV.

Vtrum in ſacramentis ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua?

341 *inf. q. 78. 4 a 4. & d 1. q. 1. a 4. q. 2. et d 8. q. 2. ar. 2. et quol 12. ar. 15.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd in ſacramentis non ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua. Virtus enim gratiæ cauſatiua, eſt virtus ſpiritualis. Sed in corpore non poteſt eſſe virtus ſpiritualis; neque ita, quòd ſit propria ei (quia virtus fluit ab eſſentia rei, & ita non poteſt eam tranſcendere); neque ita, quòd recipiat eam ab alio: quia quod recipitur ab aliquo, eſt in eo per modum recipientis. Ergo in ſacramentis non poteſt eſſe aliqua virtus gratiæ cauſatiua.

¶ 2 Præterea, Omne quod eſt, reducitur ad aliquod genus entis, & ad aliquem gradum boni. Sed non eſt dare in quo genere entis ſit talis virtus (vt patet diſcurrenti per ſingula), nec etiam poteſt reduci

duci ad aliquem gradum bonorum: neque enim eſt inter minima bona, quia ſacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis: neque etiam inter media bona, cuiuſmodi ſunt potentiæ animæ, quæ ſunt quædam potentiæ naturales: neque etiam inter maxima bona, quia nec eſt gratia nec virtus mentis. Ergo videtur, quòd in ſacramentis nulla ſit virtus, gratiæ cauſatiua.

¶ 3 Præterea, Si talis virtus eſt in ſacramentis, nõ cauſatur in eis niſi per creationem à Deo. Sed inconueniens videtur, quòd tam nobilis creatura, ſtatim eſſe deſinat ſacramento perfecto. Ergo videtur quòd nulla virtus ſit in ſacramentis ad gratiam cauſandã.

¶ 4 Præterea, Idem non poteſt eſſe in diuerſis. Sed ad ſacramenta concurrunt diuerſa, ſcilicet verba & res. Vnius autem ſacramenti non poteſt eſſe niſi virtus vna. Ergo videtur, quòd in ſacramentis nulla ſit virtus.

SED contra eſt, quòd Aug.† dicit ſuper Ioannẽ. Vnde tanta vis aquæ, vt corpus tangat & cor abluat? Et Beda* dicit, quòd Dominus tactu ſuæ mundiſſimæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis.

*tract. 80. in Io. poſt me. io 9. * in hom. Euangel. quod ca-put in octau. Epi. id habetur in homiliario totius anni inuenies.*

RESPONDEO dicendum, quod illi qui ponunt quòd ſacramenta non cauſant gratiam, niſi per quamdam concomitantiam, ponunt quòd in ſacramento non ſit aliqua virtus, quæ operetur ad ſacramenti effectum: eſt tamen virtus diuina ſacramento aſſiſtens, quæ ſacramentalem effectum operatur. Sed ponendo, quòd ſacramentum eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ, neceſſe eſt ſimul ponere, quòd in ſacramento ſit quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramentalem effectum. Et hæc quidem virtus proportionatur inſtrumento. Vnde comparatur ad virtutem abſolutam & perfectam alicuius rei, ſicut comparatur inſtrumentum ad agens principale. Inſtrumentum enim (vt dictum* eſt) non operatur niſi in quantum eſt motum à principali agente, quod per ſe operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & completum eſſe in natura: virtus

autem

autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiens ex vno in aliud, & incompletum: ſicut & motus eſt actus imperfectus, ab agente in patiens.

Ad primum ergo dicendum, quòd virtus ſpiritualis non poteſt eſſe in re corporea per modum virtutis permanentis & completæ, ſicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore eſſe virtutem ſpiritualẽ inſtrumentaliter, in quantum ſcilicet corpus poteſt moueri ab aliqua ſubſtantia ſpirituali, ad aliquem effectum ſpiritualem inducendum. Sicut & in ipſa voce ſenſibili eſt quædam vis ſpiritualis ad excitandum intellectum hominis, in quantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis ſpiritualis eſt in ſacramentis, in quantum ordinantur a Deo ad effectum ſpiritualem.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut motus, eo ꝙ eſt actus imperfectus, non proprie eſt in aliquo genere, ſed reducitur ad genus actus perfecti (ſicut alteratio ad qualitatem) ita virtus inſtrumentalis, non eſt, proprie loquendo, in aliquo genere, ſed reducitur ad genus, & ſpeciem virtutis perfectæ.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut virtus inſtrumentalis acquiritur inſtrumento ex hoc ipſo, quòd mouetur ab agente principali; ita & ſacramentum conſequitur ſpiritualem virtutem ex benedictione Chriſti, & applicatione miniſtri ad vſum ſacramenti. Vnde Auguſtinus dicit in quodam ſermone de Epiphania: Nec mirum quòd aquam, hoc eſt, ſubſtantiam corporalem, ad purificandam animam dicimus peruenire: peruenit plane & penetrat conſcientiæ vniuerſa latibula: quamuis enim ipſa ſit ſubtilis, & tenuis, benedictione tamen Chriſti facta ſubtilior, occultans vitæ cauſas, ad ſecreta mentis ſubtili rore pertranſit.

Ad quartum dicendum, quòd ſicut eadem vis principalis agentis inſtrumẽtaliter inuenitur in omnibus inſtrumentis ordinatis ad effectum, prout ſunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis ſacramentalis

talis

Digitized by Google

ralis inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum ſacramentum.

ARTIC. V.

Vtrum ſacramenta nouæ legis habeant virtutem ex paſſione Chriſti? 342

AD quintum ſic proceditur. Videtur quòd ſacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex paſſione Chriſti. Virtus enim ſacramentorum eſt ad gratiam cauſandam in anima, per quam ſpiritualiter viuit. Sed ſicut † Auguſt. dicit ſuper Ioan. Verbum, prout erat in principio apud Deum, viuificat animas; ſecundum autem quod eſt caro factum, viuificat corpora. Cum igitur paſſio Chriſti pertineat ad verbum, ſecundum quod eſt caro factum: videtur, quòd non poſſit cauſare virtutem ſacramentorum.

inf q. 64. a. 2. & 4. d. 1. q. 1. a. 4. q. 3. & d. 5. q. 2. art. 2. q. 1.

† tra. 19. à me. & 23. ante me. to. 9.

¶ 2 Præterea, Virtus ſacramentorum videtur ex fide dependere: quia ſicut dicit Auguſt.* ſuper Ioan. Verbum Dei perficit ſacramentum, non quia dicitur, ſed quia creditur. Sed fides noſtra non ſolum reſpicit paſſionem Chriſti, ſed etiam alia myſteria humanitatis ipſius, & principalius etiam diuinitatis eius. Ergo videtur, quòd ſacramenta non habeant ſpecialiter virtutem à paſſione Chriſti.

** tra. 80. in euãg. Ioan poſt me. to. 9.*

¶ 3 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iuſtificationem, ſecundum illud 1. ad Corint. 6. Abluti eſtis & iuſtificati eſtis. Sed iuſtificatio attribuitur reſurrectioni: ſecundum illud Rom. 4. Reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Ergo videtur, quòd ſacramenta magis habeant virtutem à reſurrectione Chriſti, quam ab eius paſſione.

SED contra eſt, quod ſuper illud Rom. 5. In ſimilitudinem præuaricationis Adæ *, &c. dicit glo. Ex latere Chriſti dormientis in cruce, fluxerunt ſacramenta, per quæ ſaluata eſt eccleſia. Sic ergo ſacramenta videntur habere virtutem ex paſſione Chriſti.

gl. ord. ſuper illud, Qui eſt fact⁹ forma futuri ſeculi.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictũ eſt *) ſacramentum operatur ad gratiam cauſandã per modum inſtrumenti. Eſt autem duplex inſtrumentum:

ar. 1. huius q.

vnum quidem ſeparatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. Per inſtrumentum autem coniunctum mouetur inſtrumentum ſeparatum, ſicut baculus per manum. Principalis autem cauſa efficiens gratiæ eſt ipſe Deus, ad quem comparatur humanitas Chriſti, ſicut inſtrumentum coniunctum: ſacramentum autem ſicut inſtrumentum ſeparatum. Et ideò oportet, quòd virtus ſalutifera, à diuinitate Chriſti, per eius humanitatem, in ipſa ſacramenta deriuetur. Gratia autem ſacramentalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorum peccatorum, in quantum tranſeunt actu, & remanent reatu; & iterum ad perficiendam animam in his, quæ pertinent ad cultum Dei, ſecundum religionem vitæ Chriſtianæ. Manifeſtum eſt autem ex his, quæ ſupra dicta ſunt *, quòd Chriſtus liberauit nos à peccatis noſtris, præcipuè per ſuam paſſionem: non ſolum efficienter, & meritoriè, ſed etiam ſatisfactoriè. Similiter etiam per ſuam paſſionem initiauit ritum Chriſtianæ religionis, offerens ſeipſum oblationem & hoſtiā Deo, vt dicitur Eph. 5. Vnde manifeſtum eſt, quòd ſacramenta Eccleſiæ ſpecialiter habent virtutem ex paſſione Chriſti, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per ſuſceptionem ſacramentorum in cuius ſignum de latere Chriſti pendentis in cruce, fluxerunt aqua, & ſanguis, quorum vnum pertinet ad baptiſmum, aliud ad Euchariſtiam, quæ ſunt potiſſima ſacramenta.

q. 49. & 48.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum prout erat in principio apud Deum, viuificat animas ſicut agens principale: caro tamen eius, & myſteria in ea perpetrata, operantur inſtrumentaliter ad animæ vitam Ad vitam autem corporis non ſolum inſtrumentaliter, ſed etiam per quamdam exemplaritatem, vt ſupra dictum eſt *.

q. 56. a. 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd per fidem, Chriſtus habitat in nobis (vt dicitur Epheſ. 3) Et ideò virtus Chriſti copulatur nobis per fidem. Virtus autem

tem

tem remiſſiua peccatorum, ſpeciali quodam modo pertinet ad paſſionem ipſius Chriſti: & ideò per fidem paſſionis eius ſpecialiter homines liberantur à peccatis, ſecundum illud Ro. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Et ideò virtus ſacramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipuè eſt ex fide paſſionis Chriſti.

Ad tertium dicendum, quòd iuſtificatio attribuitur reſurrectioni ratione termini ad quem, qui eſt nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen paſſioni ratione termini a quo, ſcilicet quantum ad dimiſſionem culpæ.

ARTIC. VI.

Vtrum ſacramenta veteris legis gratiam cauſarent?

343

A D ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd etiam ſacramenta veteris legis, gratiam cauſarent. Quia (ſicut dictum eſt *) ſacramenta nouæ legis habent efficaciam ex fide paſſionis Chriſti. Sed fides paſſionis Chriſti fuit in veteri lege, ſicut & in noua: habemus enim eumdem Spiritum fidei, vt habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ita etiam ſacramenta veteris legis gratiam conferebant.

1. 2. q. 103 a. 2. & q. 107. a. 1. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. a. 5. q. 1
** a. præc.*

¶ 2 Præterea, Sanctificatio non fit niſi per gratiam. Sed per ſacramenta veteris legis, homines ſanctificabantur: dicitur enim Leuitici 8. Cumque ſanctificaſſet Moyſes Aaron, & filios eius in veſtitu ſuo, &c. Ergo videtur, quòd ſacramenta veteris legis gratiam conferebant.

¶ 3 Præterea, Sicut Beda * dicit in homilia circumciſionis, Idem ſalutiferæ curationis auxilium, circumciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptiſmus agere reuelatæ tempore gratiæ conſueuit. Sed baptiſmus nunc confert gratiam. Ergo circumciſio gratiam conferebat. Et pari ratione alia ſacramenta legalia: quia ſicut baptiſmus eſt ianua ſacramentorum nouæ legis, ita & cir-

** iter prim. & me. il. l. 9, in homiliario totius anni eã inuenies.*

circumciſio erat ianua ſacramentorum veteris legis. Propter quod & Apoſtolus dicit Galat. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.

SED contra eſt, quod Gala. 4. dicitur, Conuertimini iterum ad infirma, & egena elementa. glo.* id eſt, ad legem, quæ dicitur infirma, quia perfecte non iuſtificat. Sed gratia perfectè iuſtificat. Ergo ſacramenta veteris legis, gratiam non conferebant.

gl. or. ibi.

RESPONDEO dicendum, quòd non poteſt dici, quòd ſacramenta veteris legis conferrent gratiā iuſtificantem per ſeipſa, id eſt, propria virtute: quia ſic non fuiſſet neceſſaria paſſio Chriſti, ſecundum illud Gala. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt. Sed nec poteſt dici, quòd ex paſſione Chriſti virtutem haberent conferendi gratiam iuſtificandi. Sicut enim ex prædictis patet*, virtus paſſionis Chriſti copulatur nobis per fidem & ſacramenta, differenter tamen. Nam continuatio, quæ eſt per fidem, fit per actum animæ: continuatio autem, quæ eſt per ſacramenta, fit per vſum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod eſt poſterius tempore, antequam ſit, mouere ſecundum quod præcedit in actu animæ: ſicut finis, qui eſt poſterior tempore, mouet agentem ſecundum quod eſt apprehenſus, & deſideratus ab ipſo. Sed illud quod nondum eſt in rerum natura, non mouet ſecundum vſum exteriorum rerum. Vnde cauſa efficiens non poteſt eſſe poſterior in eſſe, ordine durationis, ſicut cauſa finalis. Sic ergo manifeſtum eſt, quòd a paſſione Chriſti, quæ eſt cauſa humanæ iuſtificationis, conuenienter deriuatur virtus iuſtificatiua ad ſacramenta nouę legis, non autem ad ſacramenta veteris legis: & tamen per fidem paſſionis Chriſti iuſtificabantur antiqui patres, ſicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quædam illius fidei proteſtationes, in quantum ſignificabant paſſionem Chriſti, & effectus eius. Sic ergo patet, quòd ſacramenta veteris legis, non habebant in ſe

Ar. præc.

ali-

Digitized by Google

aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iuſtificantem, ſed ſolum ſignificabant fidem per quam iuſtificabantur.

Ad primum ergo dicendum, quòd antiqui patres habebant fidem de paſſione Chriſti futura, quæ ſecundum quòd erat in apprehenſione animæ, poterat iuſtificare. Sed nos habemus fidem de paſſione Chriſti præcedenti, quæ poteſt iuſtificare etiam ſecundum realem vſum ſacramentalium rerum, vt dictum eſt *. *in cor. A.*

Ad ſecundum dicendum, quòd illa ſanctificatio erat figuralis: per hoc enim ſanctificari dicebantur, quòd applicabantur cultui diuino ſecundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum paſſionem Chriſti.

Ad tertium dicendum, quòd de circumciſione multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd per circumciſionem non conferebatur gratia ſed ſolum auferebatur peccatum. Sed hoc non poteſt eſſe: quia homo non iuſtificatur à peccato, niſi per gratiam: ſecundum illud Roman. 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Et ideò alij dixerunt, quòd per circumciſionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotiuos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitiuos gratiæ. Sed hoc etiam videtur eſſe falſum: quia per circumciſionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quæ eſt vltimus effectus poſitiuus gratiæ. Et præterea, ſecundum ordinem cauſæ formalis, priores ſunt naturaliter effectus poſitiui, quàm priuatiui, licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo: forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectum. Et ideò alij dicunt, quòd circumciſio conferebat gratiam, etiam quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna: non tamen quantum ad hoc, quod eſt reprimere concupiſcentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi viſum eſt: ſed diligentius conſideranti apparet hoc

Digitized by Google

etiam non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & mereri vitam æternam. Et ideò melius dicendum videtur, quòd circumciſio ſicut & alia ſacramenta veteris legis, erat ſolum ſignum fidei iuſtificantis. Vnde Apoſt. dicit Roman. 4. quòd Abraham accepit ſignum circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei. Et ideò in circumciſione conferebatur gratia, in quantum erat ſignum
q.70.a.4 paſſionis Chriſti futuræ, vt infra patebit *.

QVÆST. LXIII.

De effectu ſacramentorum, qui eſt character, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de alio effectu ſacramentorum, qui eſt character.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum ex ſacramentis cauſetur character aliquis in anima?

¶ Secundo, quid ſit ille character?

¶ Tertio, cuius ſit character.

¶ Quarto, in quo ſit ſicut in ſubiecto.

¶ Quinto, vtrum inſit indelebiliter?

¶ Sexto, vtrum omnia ſacramenta imprimant characterem?

ARTIC. I.

Vtrum ſacramentum imprimat aliquem characterem in anima?

344
4. d.4. q. 1. ar.4. q. 1. c. AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentum non imprimat aliquem characterem in anima. Character enim ſignificare videtur quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed diſtinctio membrorum Chriſti ab alijs, fit per æternam prædeſtinationem, quæ non ponit aliquid in prædeſtinato, ſed ſolum in Deo prædeſtinante: vt in prima parte * habi-
p. p.q.23. ar.3. tum eſt. Dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: nouit Dominus qui ſunt eius. Ergo ſacramenta non imprimunt characterem in anima.

¶ 2 Preterea, Character ſignum eſt diſtinctiuum.

Si-

Signum autem (vt Aug. dicit in 2. de doct.* Chriſt.) eſt quod præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Nihil autem eſt in anima, quod aliquam ſpeciem ſenſibus ingerat. Ergo videtur, quòd in anima non imprimatur aliquis character per ſacramenta. *tir. primo.3.*

¶ 3 Præterea, Sicut per ſacramenta nouæ legis diſtinguitur fidelis ab infideli: ita etiam per ſacramenta veteris legis. Sed ſacramenta veteris legis nõ imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iuſtitiæ carnis, ſecundum Apoſt. ad Heb. 9. Ergo videtur quòd neque ſacramenta nouæ legis imprimunt characterem.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 2. ad Corinth. 1. Qui vnxit nos, Deus eſt: & qui ſignauit nos, & dedi pignus Spiritus in cordibus noſtris. Sed nihil aliud importat character, quàm quamdam ſignationem. Ergo videtur, quòd Deus per ſacramenta nobis ſuum characterem imprimat.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex prædictis patet *, ſacramenta nouæ legis, ad duo ordinantur, videlicet ad remedium contra peccata, & ad perficiendum animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, ſecundum ritum chriſtianæ vitæ. Quicumque autem ad aliquid certum deputatur, conſueuit ad illud conſignari: ſicut milites, qui aſcribebantur ad militiam antiquitus, ſolebant quibuſdam characteribus corporalibus inſigniri: eo quod deputabantur ad aliquid corporale. Et ideò cum homines per ſacramenta deputentur ad aliquid ſpirituale pertinens ad cultum Dei, conſequens eſt, quòd per ea fideles aliquo ſpirituali charactere inſigniantur. Vnde Auguſtinus † dicit in 2 contra Parmenianum, Si militiæ characterem in corpore ſuo, non militans pauidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit: numquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus ap- *q. 62. a. 5* *cõtra epi. Parm li. 2. c. 13. parũ à med. to. 7.*

Digitized by Google

probatur? an forte minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quàm corporalis hæc nota?

Ad primum ergo dicendum, quòd fideles Chriſti ad præmium quidem futuræ gloriæ deputantur ſignaculo prædeſtinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes præſenti Eccleſiæ deputantur quodam ſpirituali ſignaculo eis inſignito, qui character nuncupatur.

Ad ſecundum dicendum, quòd character animæ impreſſus, habet rationem ſigni, in quantum per ſenſibile ſacramentum imprimitur: per hoc enim ſcitur aliquid eſſe baptiſmali charactere inſignitus, quod eſt ablutus aqua ſenſibili. Nihilominus tamen character, vel ſignaculum dici poteſt per quamdam ſimilitudinem, omne quod configurat alicui, vel diſtinguit ab alio, etiam ſi non ſit ſenſibile: ſicut Chriſtus dicitur figura, vel character paternæ ſubſtantiæ, ſecundum Apoſt. Heb. 1.

q. 62. a. 6 Ad tertium dicendum, quòd ſicut ſupra dictum * eſt, ſacramenta veteris legis non habebant in ſe ſpiritualem virtutem, ad aliquem ſpiritualem effectum operantem. Et ideò in illis ſacramentis non requirebatur aliquis ſpiritualis character: ſed ſufficiebat ibi corporalis circumciſio, quam Apoſtolus ſignaculum nominat Rom. 4.

ARTIC. II.

345 ***Vtrum character ſit ſpiritualis poteſtas?***

4. di. 4 q. 1. ar. 1. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd character non ſit ſpiritualis poteſtas. Character enim idem videtur eſſe quod figura: vnde Hebr. 1. vbi dicitur, Figura ſubſtantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura eſt in quarta ſpecie qualitatis, & ita differt à poteſtate, quæ eſt in ſecunda ſpecie qualitatis. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas.

2. 3. parte ante me. ¶ 2 Præterea, Dion. * dicit 2. c. Eccl. hier. quòd diuina beatitudo accedentem ad beatitudinem in ſui participationem recipit, & proprio ſuo lumine, quaſi

quo-

Digitized by Google

quodam ſigno, ipſi tradit ſuam participationem. Et ſic videtur quòd character ſit quoddam lumen. Sed lumen ad tertiam ſpeciem qualitatis videtur pertinere. Non ergo character eſt poteſtas, quæ videtur ad ſecundam ſpeciem qualitatis pertinere.

¶ 3 Præterea, A quibuſdam character ſic definitur: Character eſt ſignum ſanctum communionis fidei, & ſanctæ ordinationis, datum à hierarcha. Signũ autem eſt in genere relationis, non autem in genere poteſtatis. Nõ ergo character eſt ſpiritualis poteſtas.

¶ 4 Præterea, Poteſtas habet rationem cauſæ & principij: vt patet 5. Metaph.* Sed ſignum, quod ponitur in definitione characteris, magis pertinet ad rationem effectus. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas. *li. 5. met. tex. 17. tom. 3.*

SED contra eſt, quod Philoſoph dicit in 2. ethicor.* Tria ſunt in anima, potentia, habitus, & paſſio. Sed character non eſt paſſio, quia paſſio cito tranſit: character autem indelebilis eſt, vt infra dicetur*. Similiter etiam non eſt habitus: quia nullus habitus eſt qui ſe poſſit ad bene & male habere: character autem ad vtrumque ſe habet: vtuntur enim eo quidam bene, alij verò male. Quod in habitibus non contingit: nam habitu virtutis, nullus vtitur male; & habitu malitiæ, nullus bene. Ergo relinquitur quòd character ſit potentia. *li. 2. eth. cap. 5. in prin. ar. 5. hu. ius q.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut dictum eſt*, ſacramenta nouæ legis, characterem imprimũt, in quantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, ſecundum ritum Chriſtianæ religionis. Vnde Dionyſ.* in 2. cap. eccleſ. hierar. cum dixiſſet, quòd Deus in quodam ſigno tradit ſui participationem accedenti ad baptiſmum, ſubiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus conſiſtit vel in recipiendo aliqua diuina, vel in tradendo alijs. Ad vtrumque autem horum requiritur quædam potentia. nam ad tradendum aliquid alijs, requiritur potentia acti- *art. præc. c. 2. eccl. hier. p. 3. parũ ante med.*

ua:

ua; ad recipiendum autem requiritur potentia paſſiua. Et ideò character importat quamdam potentiam ſpiritualem, ordinatam ad ea quæ ſunt diuini cultus. Sciendum tamen, quòd hæc ſpiritualis potentia eſt inſtrumentalis: ſicut etiam ſupra dictum eſt * de virtute, quæ eſt in ſacramentis. Habere enim ſacramenti characterem, competit miniſtris Dei. Miniſter autem habet ſe per modum inſtrumenti, vt Philoſophus dicit * in 1. Polit. Et ideò ſicut virtus, quæ eſt in ſacramentis, non eſt in genere per ſe, ſed per reductionem, eo quòd eſt quiddam fluens & incompletum: ita etiam character non propriè eſt in genere vel ſpecie, ſed reducitur ad ſecundam ſpeciem qualitatis.

q. præced. ar. 4.

lib. 1. c. 3. aliquãtu lũ à princ. tom. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd figura eſt quædam terminatio quantitatis. Vnde propriè loquendo, non eſt niſi in rebus corporeis: in ſpiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel ſpecie, niſi per id quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non poteſt eſſe in quarta ſpecie qualitatis, licet hoc quidam poſuerint.

Ad ſecundum dicendum, quòd in tertia ſpecie qualitatis non ſunt niſi ſenſibiles paſſiones, vel ſenſibiles qualitates. Character autem non eſt lumen ſenſibile: & ideò non eſt in tertia ſpecie qualitatis, vt quidam dixerunt.

Ad tertium dicendum, quòd relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet quòd ſuper aliquid fundetur. Relatio autem huius ſigni, quod eſt character, non poteſt fundari immediatè ſuper eſſentiam animæ: quia ſic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideò oportet aliquid poni in anima, ſuper quod fundetur talis relatio: & hoc eſt eſſentia characteris. Vnde non oportebit quòd ſit in genere relationis, ſicut quidam poſuerunt.

Ad quartum dicendum, quòd character habet rationem ſigni per comparationem ad ſacramentum

ſen-

ſenſibile, à quo imprimitur: ſed ſecundum ſe conſideratus, habet rationem principij, per modum iam dictum*. *In corp. ar. & ar. præc.*

ARTIC. III.

Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti? 346

A D tertium ſic proceditur. Videtur, quòd character ſacramentalis non ſit character Chriſti. Dicitur enim Epheſ. 4. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis. Sed conſignatio importatur in nomine characteris. Ergo character ſacramentalis, magis debet attribui Spiritui ſancto quàm Chriſto. *4. d. 4. q. 1. a. 2. & ar. 3. q. 5.*

¶ 2 Preterea, Character habet rationem ſigni. Eſt autem ſignum gratiæ, quæ per ſacramentum confertur: gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. Vnde dicitur in Pſal. 83 Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur, quòd character ſacramentalis non debeat ſpecialiter attribui Chriſto.

¶ 3 Preterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris diſtinguatur. Sed diſtinctio ſanctorum ab alijs, fit per charitatem, quæ ſola diſtinguit inter filios regni, & filios perditionis, vt Aug.* dicit 15. de trin. vnde & ipſi perditionis filij characterem beſtiæ habere dicuntur: vt patet Apocal. 13. Charitas autem non attribuitur Chriſto, ſed magis Spiritui ſancto: ſecundum illud Rom. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Vel etiam Patri, ſecundum illud 2. ad Cor. vlt. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei Ergo videtur, quòd character ſacramentalis, non ſit attribuendus Chriſto. *lib. 15. c. 18 in prĩcip. to. 3.*

SED contra eſt, quòd quidam ſic definiunt characterem: Character eſt diſtinctio à charactere æterno impreſſa animæ rationali, ſecundum imaginẽ conſignans trinitatem creatam, Trinitati creanti & recreanti, & diſtinguens à non configuratis ſecundum ſtatum fidei. Sed character æternus eſt ipſe Chri-

ſtus:

ſtus: ſecundum illud Hebr. 1. Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura vel character ſubſtantiæ eius. Ergo videtur, quòd character ſit propriè attribuendus Chriſto.

ar. 1 huius 1.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex ſupradictis patet *, character propriè eſt ſignaculum quoddam, quo aliquid inſignitur, vt ordinatum in aliquem finem: ſicut charactere inſignitur denarius ad vſum commutationum, & milites charactere inſigniuntur, quaſi ad militiam deputati. Homo autem fidelis ad duo deputatur. Primo quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ. Et ad hoc inſignitur ſignaculo gratiæ, ſecundum illud Ezech. 9. Signa Thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium. Et Apoc 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Secundo autem deputatur quiſque fidelis ad recipiendum, vel tradendum alijs ea quæ pertinent ad cultum Dei: & ad hoc propriè deputatur character ſacramentalis. Totus autem ritus Chriſtianæ religionis deriuatur à ſacerdotio Chriſti. Et ideò manifeſtum eſt, quòd character ſacramentalis ſpecialiter eſt character Chriſti, cuius ſacerdotio configurantur fideles ſecundum ſacramentales characteres: qui nihil aliud ſunt, quam quædam participationes ſacerdotij Chriſti, ab ipſo Chriſto deriuatæ.

al. configuratione

Ad primum ergo dicendum, quòd Apoſtolus ibi loquitur de † conſignatione, ſecundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiam: quæ Spiritui ſancto attribuitur, in quantum ex amore procedit, quòd Deus nobis aliquid gratis largiatur: quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem ſanctus amor eſt: vnde & 1 ad Cor. 12. dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.

Ad ſecundum dicendum, quòd character ſacramentalis eſt res reſpectu ſacramenti exterioris, & eſt ſacramentum reſpectu vltimi effectus. Et ideò dupliciter

citer

Digitized by Google

citer poteſt aliquid characteri attribui. Vno modo ſecundum rationem ſacramenti: & hoc modo eſt ſignum inuiſibilis gratiæ, quæ in ſacramento confertur. Alio modo ſecundum propriam rationem characteris: & hoc modo eſt ſignum configuratiuum alicui principali, apud quem reſidet auctoritas eius ad quod aliquis deputatur: ſicut milites qui deputantur ad pugnam, inſigniuntur ſigno ducis: quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum chriſtianum, cuius auctor eſt Chriſtus, characterem accipiunt, quo Chriſto configurantur. Vnde propriè eſt character Chriſti.

Ad tertium dicendum, quòd charactere diſtinguitur aliquis ab alio, per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit: ſicut dictum eſt * de charactere militari, quo in ordine ad pugnam, diſtinguitur miles Regis à milite hoſtis. Et ſimiliter character fidelium eſt, quo diſtinguuntur fideles Chriſti à ſeruis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præſentis eccleſiæ. Quorum primum fit per charitatem & gratiam, vt obiectio procedit: ſecundum autem fit per characterem ſacramentalem. Vnde & character beſtiæ intelligi poteſt per oppoſitum, vel obſtinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel profeſſio illiciti cultus.

ar. 1 huius q.

ARTIC. IV.

Vtrum character ſit in potentijs animæ ſicut in ſubiecto?

347

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd character non ſit in potentijs animæ ſicut in ſubiecto. Character enim dicitur eſſe diſpoſitio ad gratiã. Sed gratia eſt in eſſentia animæ, ſicut in ſubiecto, vt in 2. par. dictum eſt *. Ergo videtur, quòd character ſit in eſſentia animæ, non autem in potentijs.

4. d. 4. q. 1. a. 1. co. & art. 3. q. 3.

par 2. q. 110. a. 4.

¶ 2 Præterea, Potentia animæ non videtur eſſe ſubiectum alicuius, niſi habitus vel diſpoſitionis. Sed character (vt dictum eſt *) non eſt habitus vel diſpo-

ar. . huius q.

diſpoſitio, ſed magis potentia, cuius ſubiectum non eſt niſi eſſentia animæ. Ergo videtur, quòd character non ſit ſicut in ſubiecto in potentia animæ, ſed magis in eſſentia ipſius.

¶ 3 Preterea, Potentiæ animæ rationalis diſtinguuntur per cognitiuas & appetitiuas. Sed non poteſt dici, quòd character ſit tantum in potentia cognitiua, neque etiam tantum in potentia appetitiua (quia non ordinatur, neque ad cognoſcendum tantum, neque ad appetendum): ſimiliter etiam non poteſt dici quòd ſit in vtraque, quia idem accidens non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. Ergo videtur, quòd character non ſit in potentia animæ ſicut in ſubiecto, ſed magis in eſſentia.

SED contra eſt, quòd (ſicut in præmiſſa definitione * characteris continetur) character imprimitur animæ rationali ſecundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur ſecundum potentias. Ergo character in potentijs animæ exiſtit.

ar. prac. in arg. ſed cont.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) character eſt quoddam ſignaculum, quo anima inſignitur ad ſuſcipiendum, vel alijs tradendum ea quæ ſunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibuſdam actibus conſiſtit. Ad actus autem proprie ordinantur potentiæ animæ, ſicut eſſentia ordinatur ad eſſe. Et ideò character non eſt ſicut in ſubiecto in eſſentia animæ, ſed in eius potentia.

ar. prac

Ad primum ergo dicendum, quòd ſubiectum alicui accidenti attribuitur ſecundum rationem eius ad quod propinquè diſponit: non autem ſecundum rationem eius, ad quod diſponit remotè, vel indirectè. Character autem directè quidem & propinque diſponit animam ad ea, quæ ſunt diuini cultus exequenda: & quia hæc idoneè non fiunt ſine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioan. 4. Eos qui adorant Deum, in ſpiritu & veritate adorare oportet) ex conſequenti diuina largitas recipientibus characterem, largitur gratiam, per quam dignè impleant ea, ad

quæ

quæ deputantur. Et ideò characteri magis eſt attribuendum ſubiectum, ſecundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quàm ſecundum rationem gratiæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd eſſentia animæ eſt ſubiectum potentiæ naturalis, quæ ex principijs eſſentiæ procedit. Talis autem potentia non eſt character, ſed eſt quædam ſpiritualis potentia, ab extrinſeco aduenienſ. Vnde ſicut eſſentia animæ, per quam eſt naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima ſpiritualiter viuit: ita potentia naturalis animæ perficitur per ſpiritualem potentiam, quæ eſt character. Habitus enim & diſpoſitio pertinent ad potentiam animæ: eo quòd ordinantur ad actus, quorum potentiæ ſunt principia. Et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur, eſt potentiæ tribuendum.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) character ordinatur ad ea quæ ſunt diuini cultus. Qui quidem eſt quædam fidei proteſtatio per exteriora ſigna. Et ideò oportet, quòd character ſit in cognitiua potentia animæ, in qua eſt fides. *In corp. art.*

ARTIC. V.

Vtrum character inſit animæ indelebiliter?

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd character non inſit animæ indelebiliter. Quanto enim aliquod accidens eſt perfectius, tanto firmius inhæret. Sed gratia eſt perfectior, quam character: quia character ordinatur ad gratiam ſicut ad vlteriorem finem. Gratia autem amittitur per peccatum. Ergo multo magis character. *348 4. d. 4. q. 1. ar. 3 q. 4. & Ro. 7. col. 2.*

¶ 2 Præterea, Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, ſicut dictum eſt *. Sed aliqui à cultu diuino tranſeunt ad contrarium cultum, per apoſtaſiam à fide. Ergo videtur, quòd tales amittant characterem ſacramentalem. *ar. 1. & 2. huius quæſt.*

¶ 3 Præterea, Ceſſante fine, ceſſare debet & id quod eſt ad finem, alioquin fruſtra remaneret: ſicut

poſt

Digitized by Google

poſt reſurrectionem non erit matrimonium, quia ceſſabit generatio, ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, non remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, ſed totum in nuda veritate. Ergo character ſacramentalis non manet in perpetuum in anima, & ita non ineſt indelebiliter.

li. 2. c. 13. à medio, tom. 7. SED contra eſt, quod Auguſt. dicit * in 2. contra Parmenianum: Non minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quàm corporalis nota militiæ. Sed character militaris non repetitur, ſed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab Imperatore poſt culpam. Ergo nec character ſacramentalis deleri poteſt.

ar. 3. huius q. RESPONDEO dicendum, (quòd ſicut dictum eſt †) character ſacramentalis eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti in fidelibus eius: vt ſcilicet ſicut Chriſtus habet plenam ſpiritualis ſacerdotij poteſtatem, ita fideles eius ei configurentur in hoc, quod participant aliquam ſpiritualem poteſtatem reſpectu ſacramentorum, & eorum quæ pertinent ad diuinum cultum. Et propter hoc etiam Chriſto non competit habere characterem: ſed poteſtas ſacerdotij eius comparatur ad characterem, ſicut id quod eſt plenum, & perfectum, ad aliquam ſui participationem. Sacerdotium autem Chriſti eſt æternum: ſecundum illud Pſal. 109. Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. Et inde eſt, quòd omnis ſanctificatio, quæ fit per ſacerdotium eius, eſt perpetua, re conſecrata manente. Quod patet etiam in rebus inanimatis: nam Eccleſiæ vel altaris manet conſecratio ſemper, niſi deſtruatur. Cum igitur anima ſit ſubiectum characteris ſecundum intellectiuam partem, in qua eſt fides, (vt *art. præc. ad 3. argum.* dictum eſt *) manifeſtum eſt, quòd ſicut intellectus perpetuus eſt & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliter eſt in ani-

anima gratia, & aliter character. Nam gratia eſt in anima ſicut quædam forma habens eſſe completum in ea: character autem eſt in anima, ſicut quædam virtus inſtrumentalis: vt ſupra dictum eſt †. Forma autem completa eſt in ſubiecto, ſecundum conditionem ſubiecti: & quia anima eſt mutabilis ſecundum liberum arbitrium, quamdiu eſt in ſtatu viæ, conſequens eſt, quòd gratia inſit animæ mutabiliter. Sed virtus inſtrumentalis magis attenditur ſecundum conditionem principalis agentis: & ideò character indelebiliter ineſt animæ, non propter ſui perfectionem, ſed propter perfectionem ſacerdotij Chriſti, à quo deriuatur character, ſicut quædam inſtrumentalis virtus.

art. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Auguſt. dicit ibidem *, Nec ipſos apoſtatas videmus carere baptiſmate: quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideò amitti non poſſe iudicatur. Et huius ratio eſt: quia character eſt virtus inſtrumentalis, vt dictum eſt †. Ratio autem inſtrumenti conſiſtit in hoc quòd ab alio moueatur: non autem in hoc quòd ipſum ſe moueat, quod pertinet ad voluntatem. Et ideò quantumcumque voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatem principalis mouentis.

li. 1. cont. Dona. parũ à prin. tom 7. In ſolut. prac.

349

Ad tertium dicendum, quòd quamuis poſt hanc vitam non remaneat exterior cultus, remanet tamen finis illius cultus. Et ideò poſt hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus poſt adeptam victoriam; & in his qui vicerunt, ad gloriam; & in his qui ſunt victi, ad pœnam.

Inf. q. 72 a. 5. et 4. d. 4. q. 1. ar 4. q 2. & 3. & q. 3. ar. 2. q. 3. & d. 7. q. 2. a. 1. q. 1. & q. 3. ar. 3. q. 3. & d. 23. q. 1. a. 2. q. 3.

ARTIC. VI.

Vtrum per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur cha-

character. Per omnia enim ſacramenta nouæ legis fit aliquis particeps ſacerdotij Chriſti. Sed character ſacramentalis nihil eſt aliud, quàm participatio ſacerdotij Chriſti: vt dictum eſt *. Ergo videtur, quòd per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character.

Ar. 3. & 5. huius q.

¶ 2 Preterea, Character ſe habet ad animam in qua eſt, ſicut conſecratio ad res conſecratas. Sed per quodlibet ſacramentum nouæ legis homo recipit gratiam ſanctificantem: vt ſupra dictum eſt †. Ergo videtur, quòd per quodlibet ſacramentum nouæ legis, imprimatur character.

q præc. ar. 1.

¶ 3 Preterea, Character eſt res & ſacramentum. In quolibet autem ſacramento nouæ legis eſt aliquid quod eſt res tantum, & aliquid quod eſt ſacramentum tantum, & aliquid quod eſt res & ſacramentum. Ergo per quodlibet ſacramentum nouæ legis imprimitur character.

SED contra eſt, quod ſacramenta in quibus imprimitur character, non reiterantur: eo quòd character eſt indelebilis, vt dictum eſt †. Quædam autem ſacramenta iterantur, ſicut patet de pœnitentia & matrimonio. Ergo non omnia ſacramenta imprimunt characterem.

art præc.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, ſcilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Eſt autem omnibus ſacramentis commune, quòd per ea exhibeatur aliquod remedium contra peccatum, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia ſacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum: ſicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc ſacramentum, exhibetur homini aliquid de nouo, pertinẽs ad diuinum cultum, ſed reſtituitur in ſtatum priſtinum. Pertinet autem aliquod ſacramentum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modum ipſius actionis; alio modo per modum agentis: tertio modo

q 62. ar. 1. & 5.

modo per modum recipientis. Per modum quidem ipſius actionis pertinet ad diuinum cultum Euchariſtia: in qua principaliter diuinus cultus conſiſtit, in quantum eſt Eccleſiæ ſacrificium. Et per hoc idem ſacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc ſacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in ſacramentis: cum potius ſit finis & conſummatio omnium ſacramentorum, vt Dionyſius dicit * 3. cap. Eccleſiaſt. hierarch. Continet tamen in ſeipſo Chriſtum, in quo non eſt character: ſed tota ſacerdotij plenitudo. *c. 3. eccl. hier. circ. princ. illius.*

Sed ad agentes in ſacramentis, pertinet ſacramentum ordinis: quia per hoc ſacramentum deputantur homines ad ſacramenta alijs tradenda. Sed ad recipientes pertinet ſacramentum baptiſmi: quia per ipſum homo accipit poteſtatem recipiendi alia Eccleſiæ ſacramenta. Vnde Baptiſmus dicitur eſſe ianua omnium ſacramentorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio: vt infra ſuo loco dicetur †. Et ideò per hæc tria ſacramenta character imprimitur, ſcilicet per Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem. *q. 72. a. 7*

Ad primum ergo dicendū, quòd per omnia ſacramenta fit homo particeps ſacerdotij Chriſti, vtpote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia ſacramenta aliquis deputatur ad agēdum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum ſacerdotij Chriſti. Quod quidem exigitur ad hoc quòd ſacramentum characterem imprimat.

Ad ſecundum dicendum, quòd per omnia ſacramenta ſanctificatur homo, ſecundum quod ſanctitas importat munditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed ſpecialiter per quædam ſacramenta, quæ characterem imprimunt, homo ſanctificatur quadam conſecratione, vtpote deputatus ad diuinum cultum. Sicut etiam res inanimatæ ſanctificari dicuntur, in quantum diuino cultui deputantur.

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, quòd licet character ſit res & ſacramentum, non tamen oportet omne id quod eſt res & ſacramentum, eſſe characterem. Quid autem ſit res & ſacramentum, in alijs ſacramentis infra dicetur *.

In materia cuiuſque ī ſpeciali.

QVÆST. LXIV.

De cauſa Sacramentorum, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de cauſis ſacramentorum, ſiue per auctoritatem, ſiue per miniſterium.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum ſolus Deus interius operetur in ſacramentis?

¶ Secundo, vtrum inſtitutio ſacramentorum ſit ſolum à Deo?

¶ Tertio, de poteſtate, quam Chriſtus habuit in ſacramentis.

¶ Quarto, vtrum illam poteſtatem potuerit alijs communicare?

¶ Quinto, vtrum poteſtas miniſterij in ſacramentis, conueniat malis?

¶ Sexto, vtrum mali peccent diſpenſando ſacramenta?

¶ Septimo, vtrum angeli poſſint eſſe miniſtri ſacramentorum?

¶ Octauo, vtrum intentio miniſtri requiratur in ſacramentis?

¶ Nono, vtrum requiratur ibi recta fides: ita ſcilicet, quòd infidelis non poſſit tradere ſacramenta?

¶ Decimo, vtrum requiratur ibi recta intentio?

ARTIC. I.

350 *Vtrum ſolus Deus operetur interius ad effectum ſacramenti?*

Inf. a.5. & 4.d.5. q.2. a.2. q.2.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſolus Deus, ſed etiam miniſter interius operetur ad effectum ſacramenti. Interior enim ſacramenti eſſe-

ti effectus eſt, vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiam. Sed ad miniſtros Eccleſiæ pertinet purgare, illuminare & perficere: vt patet per Dionyſ.* in 5. cap. cœl hierar. Ergo videtur, quòd non ſolus Deus, ſed etiam miniſtri Eccleſiæ interius operentur ad ſacramenti effectum. c. 5. 1 p. per tot.

¶ 2 Prçterea, In collatione ſacramentorum quçdam orationum ſuffragia proponuntur. Sed orationes iuſtorum ſunt magis apud Deum exaudibiles, quàm quorumcumque, ſecundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur, quòd maiorem effectum ſacramenti conſequatur ille, qui recipit ipſum à bono miniſtro. Sic ergo & miniſter aliquid operatur ad interiorem effectum, & non ſolus Deus.

¶ 3 Præterea, Dignior eſt homo, quàm res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit, vt Auguſt. dicit ſuper Ioan.* Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectum ſacramenti, & non ſolus Deus. Trac. 80. in Io poſt med. to. 9

SED contra eſt, quod dicitur Rom. 8. Deus eſt qui iuſtificat. Cum ergo interior effectus omnium ſacramentorum ſit iuſtificatio, videtur quòd ſolus Deus operetur interiorem effectum ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd operari aliquem effectum, contingit dupliciter: vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum inſtrumenti. Primo igitur modo ſolus Deus operatur interiorem effectum ſacramenti: tum quia ſolus Deus illabitur animæ, in qua ſacramenti effectus exiſtit, nõ autem poteſt aliquid immediatè operari, vbi non eſt. Tum quia gratia quæ eſt interior ſacramenti effectus, eſt à ſolo Deo, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Character etiam, qui eſt interior quorumdam ſacramentorum effectus, eſt virtus inſtrumentalis, quç manat à principali agente, quod eſt Deus. Secundo autem modo homo poteſt operari 1. 2. q. 112. a. 1.

Digitized by Google

ad interiorem effectum ſacramenti, in quantum operatur per modum miniſtri. Nam eadem ratio eſt miniſtri & inſtrumenti: vtriuſque enim actio exterius adhibetur; ſed ſortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod eſt Deus.

Ad primum ergo dicendum, quòd purgatio, ſecundum quod attribuitur miniſtris Eccleſiæ, non eſt à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, in quantum vel immundos eijciunt à cœtu fidelium: vel eos ſacris admonitionibus diſponunt ad ſacramentorum receptionem. Similiter etiam ſacerdotes illuminare dicuntur ſacrum populum: non quidem gratiam infundendo, ſed ſacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Dionyſ. ibidem *. *loc. cit. in arg. 1.*

Ad ſecundum dicendum, quòd orationes quæ dicuntur in ſacramentorum collatione, proponuntur Deo non ex parte ſingularis perſonæ, ſed ex parte totius Eccleſiæ, cuius preces ſunt apud Deum exaudibiles: ſecundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet quin deuotio viri iuſti, ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod eſt ſacramenti effectus, non impetratur oratione Eccleſiæ vel miniſtri, ſed ex merito paſſionis Chriſti, cuius virtus operatur in ſacramentis, vt dictum eſt *. *q. 62. a. 5* Vnde effectus ſacramenti non datur melior per meliorem miniſtrum. Aliquid tamen annexum impetrari poteſt recipienti ſacramentum, per deuotionem miniſtri: nec tamen miniſter illud operatur, ſed impetrat operandum à Deo.

Ad tertium dicendum, quòd res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum, niſi inſtrumentaliter, vt dictum eſt *. *in cor. a.* Et ſimiliter homines non operantur ad ſacramentorum interiorem effectum, niſi per modum miniſterij, vt dictum eſt *. *ibid.*

ARTIC. II.

Vtrum ſacramenta ſint ſolum ex inſtitutione diuina? 351

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ſa- *4.d.3.q.*
cramenta non ſint ſolum ex inſtitutione diui- *1.a.2.q.*
na. Ea enim quæ ſunt diuinitus inſtituta, traduntur *2 cor. &*
nobis in ſacra Scriptura. Sed quædam aguntur in ſa- *d.5.q.1.*
cramentis, de quibus nulla fit mentio in ſacra Scri- *ar.1.*
ptura; puta de chriſmate, quo homines confirman-
tur: & de oleo, quo ſacerdotes inunguntur; & de
multis alijs tam verbis, quàm factis, quibus vtimur in
ſacramentis. Non ergo ſacramenta ſunt ſolum ex in-
ſtitutione diuina.

¶ 2 Pręterea, Sacramenta ſunt quędam ſigna. Res autem ſenſibiles naturaliter quædam ſignificant, nec poteſt dici quòd Deus quibuſdam ſignificationibus delectetur, & non alijs: quia ipſe omnia quæ fecit approbat. Hoc autem proprium videtur eſſe dæmonum, vt quibuſdam ſignis ad aliquid alliciantur. Dicit enim Auguſt. 21. de ciuit. Dei *, Illiciun- *li.21.c.6.*
tur dæmones ad inhabitandum per creaturas, quas *parũ an-*
non ipſi, ſed Deus condidit, delectabilibus pro ſuo di- *te med.*
uerſitate diuerſis, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiri- *tom.5.*
tus ſignis. Non ergo videtur, quòd ſacramenta indigeant eſſe ex inſtitutione diuina.

¶ 3 Pręterea, Apoſtoli vicem Dei geſſerunt in terris: vnde Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti; id eſt ac ſi ipſe Chriſtus donaſſet. Sic ergo videtur, quòd Apoſtoli & eorum ſucceſſores poſſint noua ſacramenta inſtituere.

SED contra eſt, quod ille inſtituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem: ſicut patet de inſtitutoribus legum. Sed virtus ſacramenti eſt à ſolo Deo, vt
patet ex prædictis †. Ergo ſolus Deus poteſt inſtitue- *art. præc.*
re ſacramentum. *& q. 62.*

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ex ſu- *a.1. & 5.*
pra dictis patet †) ſacramenta inſtrumentaliter ope- *art præc.*

Digitized by Google

rantur ad ſpirituales effectus. Inſtrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem reſpectu ſacramenti eſt duplex, ſcilicet inſtituens ſacramentum, & vtens ſacramento inſtituto, applicando ſcilicet ipſum ad inducendum effectum. Virtus autem ſacramenti non poteſt eſſe ab eo, qui vtitur ſacramento: quia non operatur niſi per modum miniſterij. Vnde relinquitur, quòd virtus ſacramenti ſit ab eo, qui inſtituit ſacramentum. Cum igitur virtus ſacramenti ſit à ſolo Deo, conſequens eſt, quòd ſolus Deus ſit ſacramentorum inſtitutor.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa quæ aguntur in ſacramentis per homines inſtituta, non ſunt de neceſſitate ſacramenti: ſed ad quamdam ſolemnitatem, quæ adhibetur ſacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui ſacramenta ſuſcipiunt. Ea verò quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus & homo. Et licet non ſint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Eccleſia ex familiari Apoſtolorum traditione: ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Corin. 11. Cætera cum venero, diſponam.

Ad ſecundum dicendum, quòd res ſenſibiles aptitudinem quamdam habent ad ſignificandum ſpirituales effectus ex ſui natura: ſed iſta aptitudo determinatur ad ſpecialem ſignificationem ex inſtitutione diuina. Et hoc eſt quod Hugo * de ſancto Victore dicit, quòd ſacramentum ex inſtitutione ſignificat. Prælegit tamen Deus quaſdam res alijs ad ſignificationes ſacramentales, non quia ad eas contrahatur eius affectus, ſed vt ſit conuenientior ſignificatio.

lib. 1. de ſacram. p. 9. c. 2.

Ad tertium dicendum, quòd Apoſtoli & eorum ſucceſſores, ſunt vicarij Dei, quantum ad regimen Eccleſiæ conſtitutæ per fidem & fidei ſacramenta. Vnde ſicut non licet eis conſtituere aliam Eccleſiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque inſtituere alia ſacramenta: ſed per ſacramenta, quæ

de

Digitized by Google

de latere Chriſti pendentis in cruce fluxerunt, dicitur eſſe fabricata Eccleſia Chriſti.

ARTIC. III.

Vtrum Chriſtus, ſecundum quod homo habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum ſacramentorum? 352

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum ſacramentorum. Dicit enim Ioannes Baptiſta, vt habetur Ioan. 1. Qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Sed baptizare in Spiritu ſancto eſt interius gratiam Spiritus ſancti conferre: Spiritus ſanctus autem deſcendit ſuper Chriſtum in quantum homo, non in quantum Deus: quia ſic ipſe dat Spiritum ſanctum. Ergo videtur, quòd Chriſtus ſecundum quòd homo, habuerit poteſtatem, interiorem effectum ſacramentorum cauſandi.

Inſ. ar. 4. ter. & 4. di. 5. q. 1. a 1. & q. 2. art. 2. q. 2.

¶ 2 Preterea, Matth. 9. Dominus dicit, Sciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata. Sed remiſſio peccatorum eſt interior effectus ſacramenti. Ergo videtur, quòd Chriſtus, ſecundum quod homo, interiorem effectum ſacramentorum operetur.

¶ 3 Præterea, Inſtitutio ſacramentorum pertinet ad eum, qui tamquam principale agens operatur ad interiorem ſacramenti effectum. Manifeſtum eſt autem, quòd Chriſtus ſacramenta inſtituit. Ergo ipſe eſt qui interius operatur ſacramentorum effectum.

¶ 4 Præterea, Nullus poteſt ſine ſacramento effectum ſacramenti conferre, niſi propria virtute, ſacramenti effectum operetur. Sed Chriſtus ſine ſacramento contulit ſacramenti effectum: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur, quòd Chriſtus ſecundum quod homo,

ope-

Digitized by Google

operetur interiorem ſacramenti effectum.

¶ 5 Præterea, Illud in cuius virtute ſacramentum operatur, eſt principale agens ad interiorem effectum. Sed ſacramenta habent virtutem ex paſſione Chriſti, & inuocatione nominis eius: ſecundum illud 1. ad Cor. 1. Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Ergo Chriſtus in quantum homo, operatur interiorem effectum ſacramenti.

Habetur 1. q. 1. ca. Multi ſecularũ: a me. illius.

SED contra eſt, quòd Aug. * dicit, quòd in ſacramentis diuina virtus ſecretius operatur ſalutem. Diuina autem virtus eſt Chriſti, ſecundum quod eſt Deus, non autem ſecundum quod eſt homo. Ergo Chriſtus non operatur interiorem ſacramenti effectum, ſecundum quod eſt homo, ſed ſecundum quod eſt Deus.

Simile hȇt Aug. li. 3. cõt. Donat. c. 10. à me. to. 7.

RESPONDEO dicendum, quòd interiorem ſacramentorum effectum operatur Chriſtus, & ſecundum quod eſt Deus, & ſecundum quod eſt homo: aliter tamen & aliter. Nam ſecũdum quod eſt Deus, operatur in ſacramentis per auctoritatem: ſecundum autem quod eſt homo, operatur ad interiores effectus ſacramentorum meritoriè, & efficienter, ſed inſtrumentaliter. *q. 48. & 49.* Dictum eſt * enim, quòd paſſio Chriſti, quæ competit ei ſecundum humanam naturam, cauſa eſt noſtræ iuſtificationis, & meritoriè & effectiuè, non quidem per modum principalis agentis, ſiue per auctoritatem: ſed per modum inſtrumenti, in quantum humanitas eſt inſtrumentum diuinitatis eius: vt ſupra dictum eſt *. *q. 13. ar. 2. & 3.* Sed tamen quia eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati in perſona, habet quamdam principalitatem, & cauſalitatem reſpectu inſtrumentorum extrinſecorum, qui ſunt miniſtri Eccleſiæ, vt ex ſupradictis patet †. *ar. 1. huius q.* Et ideò ſicut Chriſtus in quantum Deus, habet poteſtatem auctoritatis in ſacramentis: ita in quantum homo, habet poteſtatem miniſterij principalis, ſiue poteſtatem excellentiæ. Quæ quidem conſiſtit in quatuor. Primo

Digitized by Google

mo quidem in hoc, quòd meritum, & virtus paſſionis eius operatur in ſacramentis, vt ſupra dictum eſt *. q.62.a.5.
Et quia virtus paſſionis copulatur nobis per fidem (ſecundum illud Roman. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius) quam fidem per inuocationem nominis Chriſti proteſtamur: ideò ſecundo ad poteſtatem excellentiæ, quàm Chriſtus habet in ſacramentis, pertinet quod in eius nomine ſacramenta ſanctificantur. Et quia ex eius inſtitutione ſacramenta virtutem obtinent, inde eſt quòd tertio ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quòd ipſe qui dedit virtutem ſacramentis, potuit inſtituere ſacramenta. Et quia cauſa non dependet ab effectu, ſed potius è conuerſo: ideò quarto ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quòd ipſe potuit effectum ſacramentorum ſine exteriori ſacramento conferre.

Et per hoc patet reſponſio Ad obiecta. Vtraque enim pars obiectionum, ſecundum aliquid vera eſt: vt dictum eſt †. *in cor. a.*

ARTIC. IV.

Vtrum Chriſtus poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramentis, potuerit miniſtris communicare?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramētis, non potuerit miniſtris communicare. Vt enim argumentatur Aug.* contra Max. Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longe fuit à Chriſto, in quo fuit ſumma plenitudo charitatis. Ergo cum Chriſtus non communicauerit ſuam poteſtatem miniſtris, videtur quòd non potuerit communicare. 353 4.d.5 q. 1.a.2. & ar.3.q 1 & 2. * li.3.c.7 ad fi.t.6.

¶ 2 Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Auguſt.† Prorſus maius hoc eſſe dixerim, ſcilicet vt ex impio iuſtus fiat, quàm creare cœlum & terram. Sed Chriſtus non potuit communicare diſcipulis *, quòd crearent cœlum, & terrā. Ergo neque quòd iuſtificarent impium. Cum igitur iuſtificatio impij fiat per poteſtatem Chriſti, quam ha- † tra 72. i Ioan poſt me. to 9. * Alias, miniſtris

Digitized by Google

habet in ſacramentis, videtur quòd poteſtatem ſuam, quam in ſacramentis habuit, non potuerit miniſtris communicare.

¶ 3 Præterea, Chriſto, in quantum eſt caput Eccleſiæ, competit vt ab ipſo gratia deriuetur ad alios: ſecundum illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit alijs communicabile: quia ſic Eccleſia eſſet monſtruoſa, multa capita habens. Ergo videtur, quòd Chriſtus poteſtatem ſuam non potuerit miniſtris communicare.

trac. 5. in euangel. Ioan. nō multum ante me. 10. 9.

SED contra eſt, quòd ſuper illud Ioann. 1. Ego neſciebam eum, dicit Auguſt. * quòd non nouerat poteſtatem baptiſmi, ipſum Dominum habiturum, & ſibi retenturum. Hoc autem non ignoraſſet Ioannes, ſi talis poteſtas communicabilis non eſſet. Potuit ergo ſuam poteſtatem Chriſtus miniſtris communicare.

ar. præc.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut dictum eſt †, Chriſtus in ſacramentis habuit duplicem poteſtatem. Vnam auctoritatis, quæ competit ei ſecundum quod Deus; & talis poteſtas nulli creaturæ potuit communicari, ſicut nec diuina eſſentia. Aliam poteſtatem habuit excellentiæ, quæ competit ei ſecundum quod homo: & talem poteſtatem potuit miniſtris communicare, dando ſcilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad ſacramentorum effectus, vt ad inuocationem nominum ipſorum, ſanctificarentur ſacramenta, & vt ipſi poſſent ſacramenta inſtituere, & ſine ritu ſacramentorum, effectum ſacramentorum conferre ſolo imperio. Poteſt enim inſtrumentum coniunctum quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem ſuam inſtrumento ſeparato tribuere, ſicut manus baculo.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus non ex inuidia prætermiſit poteſtatem excellentiæ, Eccleſiæ miniſtris communicare: ſed propter fidelium vtilitatem, ne in homine ſpem ponerent, & ne eſſent diuerſa ſacramenta. Ex quibus diuiſio in Eccleſia ori-

orireter : ſicut apud illos, qui dicebant, Ego ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ: vt dicitur 1. ad Cor. 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de poteſtate auctoritatis, quæ conuenit Chriſto ſecundum quod eſt Deus: licet & poteſtas excellentiæ poſſit auctoritas nominari, per comparationem ad alios miniſtros. Vnde ſuper illud 1. ad Corint. 1. Diuiſus eſt Chriſtus, dicit glo. † quòd potuit eis dare auctoritatem baptizandi, quibus contulit miniſterium. gl.or.ibi.

Ad tertium dicendum, quòd ad hoc inconueniens euitandum, ne ſcilicet multa capita in Eccleſia eſſent, Chriſtus noluit poteſtatem ſuæ excellentiæ miniſtris communicare. Si tamen communicaſſet, ipſe eſſet caput principaliter, alij verò ſecundario.

ARTIC. V.

Vtrum per malos miniſtros ſacramenta conferri poſſint? 354

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd per malos miniſtros ſacramenta conferri non poſſint. Sacramenta enim nouæ legis, ordinantur ad emundationem culpæ, & collationem gratiæ. Sed mali, cum ſint immundi, non poſſunt alios à peccato mundare (ſecundum illud Eccl. 34. Ab immundo quis mundabitur?) & etiam cum gratiam non habeant, non videtur quòd gratiam conferre poſſint: quia nullus dat quod non habet. Non ergo videtur, quòd per malos ſacramenta conferri poſſint. *Inf. a. 9. cor. & 4. di. 5. q. 2. ar. 2. & d. 7. q. 3. a. 1. q. 1. 2 & di. 24 q. 3. a. 3. q. 5 ad 3. & 4. cõt. c. 76.*

¶ 2 Præterea, Tota virtus ſacramentorum deriuatur à Chriſto: vt dictum eſt †. Sed mali ſunt præciſi à Chriſto: quia non habent charitatem, per quã membra capiti vniuntur: ſecundum illud 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ergo videtur, quòd per malos ſacramenta conferri non poſſint. *ar. 3. huius q.*

¶ 3 Præterea, Si deſit aliquid horum, quæ debitum eſt eſſe in ſacramentis, non perficitur ſacra-

men-

mentum: ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Sed debitus miniſter ſacramenti eſt ille, qui caret macula peccati: ſecundum illud Leuit. 21. Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Ergo videtur, quòd ſi miniſter ſit malus, nihil efficiatur in ſacramento.

trac. 5. in Ioan. circ. me. to. 9. SED contra eſt, quod Auguſt. dicit * ſuper illud Ioann. 1. Super quem videris Spiritum, &c. Quid in Chriſto non nouerat Ioannes? poteſtatem baptiſmi, ipſum Dominum habiturum & ſibi retenturum, ſed miniſterium plane tranſiturum in bonos, & malos. Quid tibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt dominus?

a. 1. & 3 huius q. RESPONDEO dicendum, quòd ſicut dictum eſt †, miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter operantur in ſacramentis, eo quòd quodammodo eadem ratio eſt miniſtri, & inſtrumenti. Sicut autem ſupra dictum eſt *, *q. 62. ar. 2. & 3.* inſtrumentum non agit ſecundum propriam formam aut virtutem, ſed ſecundum virtutem eius, à quo mouetur. Et ideò accidit inſtrumento in quantum eſt inſtrumentum, qualemcumque formam, vel virtutem habeat, præter id quod exigitur ad rationem inſtrumenti, ſicut quod corpus medici (quod eſt inſtrumentum animæ habentis artem) ſit ſanum vel infirmum: & ſicut quod fiſtula per quam tranſit aqua, ſit argentea, vel plumbea. Vnde miniſtri Eccleſiæ poſſunt ſacramenta conferre, etiam ſi ſint mali.

Ad primum ergo dicendum, quòd miniſtri Eccleſiæ neque à peccatis mundant homines ad ſacramenmenta accedentes, neque gratiam conferunt ſua virtute: ſed hoc facit Chriſtus ſua poteſtate per eos, ſicut per quædam inſtrumenta. Et ideò effectus conſequitur, in ſuſcipientibus ſacramenta, non ſecundum ſimilitudinem miniſtrorum, ſed ſecundum configurationem ad Chriſtum.

Ad ſecundum dicendum, quòd per charitatem membra Chriſti vniuntur ſuo capiti, vt ab eo vitam

reci-

recipiant: quia, vt dicitur primæ Ioan. 3. Qui non diligit, manet in morte. Poteſt autem aliquis operari per inſtrumentum carens vita, & à ſe ſeparatum, quantum ad corporis vnionem, dummodo ſit coniunctum per quamdam motionem: aliter enim operatur artifex per manum, & aliter per ſecurim. Sic igitur Chriſtus operatur in ſacramentis, & per bonos, tamquam per membra viuentia, & per malos, tamquam per inſtrumenta carentia vita.

Ad tertium dicendum, quòd aliquid eſt debitum eſſe in ſacramento dupliciter. Vno modo ſicut exiſtens de neceſſitate ſacramenti, quod quidem ſi deſit, non perficitur ſacramentum: ſicut ſi deſit debita forma, vel debita mrteria. Alio modo eſt aliquid debitum eſſe in ſacramento ſecundum quamdam decentiam: & hoc modo debitum eſt, vt miniſtri ſacramentorum ſint boni.

ARTIC. VI.

Vtrum mali miniſtrantes ſacrdmenta, peccent? 355

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd mali mi- *4. di. 5. q.*
niſtrantes ſacramenta, non peccent. Sicut enim *2. a. 2. q.*
miniſtratur Deo in ſacramentis, ita per opera chari- *4 cor. &*
tatis. Vnde dicitur Heb vlt. Beneficentiæ & commu- *di. 19. q.*
nionis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtijs prome- *2. art. 2.*
retur Deus. Sed mali non peccant ſi miniſtrent *co. & di.*
Deo in operibus charitatis, quinimmò hoc eſt eis *24. q. 1.*
conſulendum: ſecundum illud Daniel. 4. Conſilium *a. 2. q 1.*
meum tibi placeat, peccata tua eleemoſynis redi- *& a. 3. q.*
me. Ergo videtur, quòd mali non peccent ſacramen- *1. & 5.*
ta miniſtrando.

¶ 2 Præterea, Quicumque communicat alicui in peccato, etiam ipſe eſt reus peccati, ſecundum illud Roman. 1. Digni ſunt morte, non ſolum qui peccata faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Sed ſi mali miniſtri peccent, ſacramenta miniſtrando, illi qui ab eis ſacramenta recipiunt, eis in peccato communicant. Ergo etiam ipſi peccarent: quod videtur inconueniens.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Nullus videtur eſſe perplexus: quia ſic homo cogeretur deſperare, quaſi non potens peccatum euadere. Sed ſi mali peccarent, ſacramenta tradendo, eſſent perplexi: quia etiam quandoque peccarent, ſi ſacramenta non traderent: puta, cum eis ex officio incumbit neceſſitas (dicitur enim 1. Corin 9. Væ mihi ſi non euangelizauero, neceſſitas enim mihi incumbit.) quandoque etiam propter periculum: ſicut ſi puer in periculo mortis exiſtens, offeratur alicui peccatori baptizandus. Ergo videtur, quòd mali non peccent, ſacramenta miniſtrando.

declinando ad fi. SED contra eſt, quod Dion. dicit 1. cap. eccl. Hierarch. † quòd malis non eſt fas nec tangere ſymbola, id eſt ſacramentalia ſigna. Et in epiſtola ad Demophylum * dicit, Talis, ſcilicet peccator, audax videtur, ſacerdotalibus manum apponens: & non timet neque verecundatur, diuina præter diuinitatem exequens, & Deum putans ignorare quæ ipſe in ſemetipſo cognouit, & decipere exiſtimat falſo nomine Patrem ab ipſo appellatum, & audet immundas infamias (non dicam orationes) ſuper diuina ſigna Chriſtiformiter enunciare.

** Eſt ep. 8. q. incip. Hebra. tradit hiſtor. parū ante me.*

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis in agendo peccat ex hoc quod operatur non ſecundum quod oportet, vt patet per Philoſophum in lib. 2. † ethic. Dictum eſt * autem conueniens eſſe, vt ſacramentorum miniſtri ſint iuſti: quia miniſtri debent Domino conformari, ſecundum illud Leuit. 19. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum: & Eccleſiaſtici 10. Secundum iudicem populi, ſic & miniſtri eius. Et ideò non eſt dubium, quin mali exhibentes ſe miniſtros Dei, & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam Dei, & contaminationem ſacramentorum, quantum eſt ex parte ipſius peccatoris (licet ſacramenta ſecundum ſeipſa incontaminabilia ſint) conſequens eſt, quòd tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.

† c. 3. & 6. haberi poteſt. & li. 3 c. 7. to. 5.
** a præc. ad 3.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd opera charitatis non ſunt aliqua conſecratione ſanctificata, ſed ipſa pertinent ad iuſtitiæ ſanctitatem, ſicut quædam iuſtitiæ partes: & ideo homo qui ſe exhibet Deo miniſtrum in operibus charitatis, ſi ſit iuſtus, amplius ſanctificatur: ſi vero ſit peccator, per hoc ad ſanctitatem diſponitur. Sed ſacramenta in ſeipſis ſanctificationem quamdam habent per myſticam conſecrationem: & ideo præexigitur in miniſtro ſanctitas iuſtitiæ, vt congruat ſuo miniſterio. Et ideo incongrue agit & peccat, ſi in peccato exiſtens ad tale miniſterium accedat.

Ad ſecundum dicendum, quòd ille qui ad ſacramenta accedit, ſuſcipit ſacramenta à miniſtro Eccleſiæ, non in quantum eſt talis perſona, ſed in quantum eſt miniſter Eccleſiæ. Et ideo quamdiu ab Eccleſia toleratur in miniſterio, ille qui ab eo ſuſcipit ſacramentum, non communicat peccato eius: ſed communicat Eccleſiæ, quæ eum tamquam miniſtrum exhibet. *Si* vero ab Eccleſia non toleratur (puta, cum degradatur, vel excommunicatur, vel ſuſpenditur) peccat qui ab eo accipit ſacramentum; quia communicat peccato ipſius.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui eſt in peccato mortali, non eſt perplexus ſimpliciter, ſi ex officio ei incumbat ſacramenta diſpenſare: quia poteſt pœnitere de peccato, & licite miniſtrare. Non eſt autem inconueniens, quòd ſit perplexus, ſuppoſito quodam, ſcilicet quòd velit remanere in peccato. In articulo tamen neceſſitatis non peccaret baptizando, in caſu in quo etiam poſſet laicus baptizare: ſic enim patet, quòd non exhiberet ſe miniſtrum Eccleſiæ, ſed ſubueniret neceſſitatem patienti. *Se*cus eſt autem in alijs ſacramentis, quæ non ſunt tantæ neceſsitatis, ſicut baptiſmus: vt infra patebit *. *q 67.a. 3 & 4.*

Digitized by Google

ARTIC. VII.

356 4.d.5.q.2 ar.3.

Vtrum angeli poſsint ſacramenta miniſtrare?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd angeli poſsint ſacramẽta miniſtrare. Quicquid enim poteſt miniſter inferior, poteſt & ſuperior: ſicut quicquid poteſt diaconus, poteſt ſacerdos: ſed non conuertitur. Sed angeli ſunt ſuperiores miniſtri in ordine hierarchico, quàm etiam quicumque homines: vt patet per Dionyſ. in lib. cœl. hier. * Ergo cùm homines poſsint miniſtrare in ſacramentis, videtur quòd multo magis angeli.

c. 9. cœl. hie parũ ante me.

¶ 2 Præterea, Homines ſancti aſsimilantur angelis in cœlo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui ſancti in cœlo exiſtentes, poſſent miniſtrare in ſacramentis: quia character ſacramentalis eſt indelebilis, vt dictum eſt †. Ergo videtur, quòd etiam angeli poſſint in ſacramentis miniſtrare.

q. præc. ar. 5.

q.8.ar.7.

¶ 3 Præterea, Sicut ſupra dictum eſt *, diabolus eſt caput malorum, & mali ſunt membra eius. Sed per malos poſſunt miniſtrari ſacramenta. Ergo videtur, quòd etiam per dæmones.

SED contra eſt, quòd dicitur Heb 5. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, non ſunt ex hominibus. Ergo ipſi non conſtituuntur miniſtri in his quæ ſunt ad Deum, id eſt, in ſacramentis.

q. præſ. a. 3.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) tota virtus ſacramentorum à paſſione Chriſti deriuatur, quæ eſt Chriſti, ſecundum quod eſt homo, cui in natura conformantur homines, non autem angeli; ſed potius ſecundum paſſionem dicitur modico ab angelis minoratus: vt patet Hebr. 2. Et ideo ad homines pertinet diſpenſare ſacramenta, & in eis miniſtrare: non autem ad angelos. Sciendũ tamen, quòd ſicut Deus virtutem ſuam non alligauit ſacramentis, quin poſſit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre: ita etiam virtutem ſuam

non

non alligauit eccleſiæ miniſtris, quin etiam angelis poſsit virtutem tribuere miniſtrandi in ſacramentis. Et quia boni angeli ſunt nuntij veritatis, ſi aliquod ſacramentale miniſterium à bonis angelis perficeretur, eſſet ratum habendum: quia deberet conſtare hoc fieri voluntate diuina: ſicut quædam tẽpla dicũtur angelico miniſterio cõſecrata. Si verò dæmone, qui ſunt ſpiritus mendacij, aliquod ſacramentale miniſterium exhiberent, non eſſet ratum habendum.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud quod faciunt homines inferiori modo, ſcilicet per ſenſibilia ſacramenta, quæ ſunt proportionata naturæ ipſorum, faciunt angeli tamquam ſuperiores miniſtri, ſuperiori modo, ſcilicet inuiſibiliter purgando, illuminando, & perficiendo.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſancti, qui ſunt in cœlo, ſunt ſimiles angelis quantum ad participationem gloriæ, non autem quantum ad conditionẽ naturæ, & per conſequens neque quantũ ad ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quòd mali homines non habent, quòd poſsint miniſtrare in ſacramentis, ex hoc, quòd per malitiam ſunt membra diaboli. Et ideo non ſequitur, quòd diabolus, qui eſt eorum caput, magis hoc poſsit.

ARTIC. VIII.

Vtrum intentio miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti? 357

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd intentio *ſup.q.60*
miniſtri non requiratur ad perfectionem ſacra- *a.8.c.Et*
menti. Miniſter enim in ſacramento inſtrumentali- *4.d.6.q.1*
ter operatur. Sed actio non perficitur ſecundum in- *a.2. q.1.*
tentionem inſtrumenti, ſed ſecundum intentionem *et d. 7.q.*
principalis agentis. Ergo intentio miniſtri non requi *1.ad 3.et*
ritur ad perfectionem ſacramenti. *d.8. q.2.*

¶ 2 Præterea, Non poteſt homini eſſe nota inten- *a.4. q.3.*
tio alterius. Si igitur intentio miniſtri requiratur ad *ad 1. &*
perfectionem ſacramenti, nõ poſſet homini ad ſacra- *d.30.q. 1*
mentum accedenti eſſe notum, quòd ſacramentum *a.3. ad 3*

ſuſcepiſſet. Et ita non poſſet habere certitudinem ſalutis, præcipue cum quædam ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis, vt infra dicetur *.

q. 65. a. 3 & 4.

¶ 3 Præterea, Intentio hominis non poteſt eſſe ad id, circa quod non eſt attentus. Sed aliquando illi, qui in ſacramentis miniſtrant, non attendunt ad ea quæ dicunt vel faciunt, alia cogitantes. Ergo ſecundum hoc non perficeretur ſacramentum, propter intentionis defectum.

SED contra eſt, quòd ea quæ ſunt præter intentionem, ſunt caſualia. Quod non eſt dicendum de operatione ſacramentorum. Ergo ſacramenta requirunt intentionem miniſtri.

RESPONDEO dicendum, quòd quando aliquid ſe habet ad multa, oportet quòd per aliquid determinetur ad vnum, ſi illud effici debeat. Ea vero, quæ in ſacramentis aguntur, poſſunt diuerſimode agi: ſicut ablutio aquæ, quæ fit in baptiſmo, poteſt ordinari & ad munditiam corporalem, & ad ſanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiuſmodi. Et ideo oportet quòd determinetur ad vnum, id eſt, ad ſacramētalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in ſacramentis dicuntur, puta cum dicit, Ego te baptizo in nomine patris, &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd inſtrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem reſpectu effectus: ſed loco intentionis eſt motus, quo mouetur à principali agente. Sed inſtrumentum animatum (ſicut eſt miniſter) non ſolum mouetur, ſed etiã quodammodo mouet ſeipſum, in quantum ſua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intentio, qua ſe ſubijciat principali agenti: vt ſcilicet intendat facere quod facit Chriſtus & eccleſia.

Ad ſecundum dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd requiritur mentalis intentio in miniſtro: quæ ſi deſit, non perficitur

citur

citur ſacramentum: ſed hunc defectum in pueris (qui non habent intentionem accedendi ad ſacramẽtum) ſupplet Chriſtus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt ſacramentum ſuſcipere, ſupplet illum defectum fides & deuotio. Sed hoc ſatis poſſet dici quantum ad vltimum effectum, qui eſt iuſtificatiò à peccatis: ſed quantum ad effectum, qui eſt res & ſacramentum, ſcilicet quantum ad characterem, non videtur, quòd per deuotionem accedentis poſſit ſuppleri: quia character numquam imprimitur niſi per ſacramentum. Et ideo alij melius dicunt, quòd miniſter ſacramenti agit in perſona totius eccleſiæ, cuius eſt miniſter. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti, niſi contrarium exterius exprimatur ex parte miniſtri vel recipientis ſacramẽtum.

Ad tertium dicendum, quòd licet ille, qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem habitualem, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti: puta, cum ſacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandũ quod facit eccleſia. Vnde ſi poſtea in ipſo exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur ſacramentum. Quamuis ſtudioſe curare debeat ſacramenti miniſter, vt etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate: quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare: ſecundum illud Pſal. 39. Cor meum dereliquit me. 358

ARTIC. IX.

Vtrum fides miniſtri ſit de neceſſitate ſacramenti?

4. d. 6. q. 1 a. 3. q. 2. a. præc. Id habet Aug. in præfa. Pſ. 31 nõ longe ante me. to. 8.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd fides miniſtri ſit de neceſſitate ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, intentio miniſtri eſt neceſſaria ad ſacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit: vt Auguſt. † dicit contra Iulianum. Ergo ſi de-

ſit vera fides in miniſtro, non perficitur ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Si miniſter eccleſiæ veram fidem non habeat, videtur eſſe hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non poſſunt ſacramenta conferre: dicit enim Cyprianus in epiſtola contra hæreticos *, Omnia quæcumque faciunt hæretici, carnalia ſunt & inania, & falſa, ita vt nihil eorum quæ illi geſſerint, à nobis probari debeat. & Leo Papa dicit in epiſtola ad Leonem Auguſtum, Manifeſtum eſt per crudeliſsimam & inſaniſsimam veſaniam, in Alexandrina ſede omne cœleſtium ſacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt ſacrificij oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & particidalibus manibus impiorum, omnia ſe ſubtraxere myſteria. Ergo vera fides miniſtri eſt de neceſsitate ſacramenti.

l. 1. epiſt. ep. 12. nō remote à fi. incipit: Cū ſimul in cõcilio.
† Leo in epiſt. 75. quæ inci. Litteras clemētiæ tuæ à me.

¶ 3 Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videntur eſſe per excommunicationem ab eccleſia ſeparati: dicitur enim in ſecunda Canonica Ioann. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum, nec Aue dixeritis ei: & ad Titum 3. Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Sed excommunicatus non videtur poſſe conferre eccleſiæ ſacramentum, cum ab eccleſia ſit ſeparatus, ad cuius miniſterium pertinet ſacramentorum diſpenſatio. Ergo videtur, quòd vera fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramēti.

l. 1. c. 47. cir. fi. t. 7.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit contra Petilianum Donatiſt. Mementote, ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorum hominum, quòd illa vel non ſint, vel minus ſancta ſint.

ar. 5. huius q. & q. 62. a. 1 & 2.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) quia miniſter in ſacramentis inſtrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, ſed in virtute Chriſti. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Vnde ſicut non requiritur ad perfectionem ſacramenti, quòd miniſter ſit in charitate, ſed poſſunt etiā peccatores ſacra-

Digitized by Google

cramenta conferre, vt ſupra dictũ eſt *: ita nõ requiritur ad perfectionem ſacramenti fides eius: ſed infidelis poteſt verum ſacramentum præbere, dummodo cætera adſint, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti. *a. 5. & 6 huius q.*

Ad primum ergo dicendum, ꝙ poteſt contingere, quòd aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & non circa veritatem ſacramenti, quod exhibet: puta, ſi aliquis credat iuramentum eſſe in omni caſu illicitum; & tamen credat baptiſmum efficaciã habere ad ſalutem: & ſic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi ſacramentum. Si vero patiatur fidei defectum circa ipſum ſacramentum, quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum ſequi interiorem effectum, non tamen ignorat, quòd eccleſia catholica intendit per huiuſmodi quæ exterius aguntur, præbere ſacramentum. Vnde non obſtante infidelitate, poteſt intendere facere id quod facit Eccleſia, licet æſtimet id nihil eſſe. Et talis intentio ſufficit ad ſacramentum: quia ſicut ſupra dictum eſt *, miniſter ſacramenti agit in perſona totius eccleſiæ, ex cuius fide ſuppletur id quod deeſt fidei miniſtri. *ar 8. huius q.*

Ad ſecundum dicendum, quòd hæreticorũ quidã in collatione ſacramentorũ, formam eccleſiæ nõ ſeruant: & tales neque ſacramentũ conferũt, neque rem ſacramenti. Quidã vero ſeruant eccleſiæ formã, & tales conferunt quidem ſacramentũ, ſed non conferũt rẽ ſacramẽti. Et hoc dico, ſi ſũt manifeſte ab eccleſia præciſi: quia ex hoc ipſo, ꝙ aliquis accipit ſacramẽta ab eis, peccat: & per hoc impeditur, ne effectũ ſacramenti conſequatur. Vnde Aug.* dicit in lib. de fid. ad Pet. Firmiſsime tene, & nullatenus dubites, extra eccleſiam baptizatis, ſi ad eccleſiam non redierint, baptiſmo cumulari perniciem. Et per hunc modum dicit Leo Papa †, in ſede Alexãdrina omne ſacramentorũ lumen eſſe extinctũ, ſcilicet quantũ ad rẽ ſacramenti, nõ autẽ quantũ ad ipſum ſacramentũ. Cypr.* autẽ nullo modo ſacramentũ cõferre hæreticos poſſe *c. 36. vſque ad me. to. 3.* *epi. 75. à me illius* *ep vlt li. 1. epiſt.*

Digitized by Google

credebat : ſed in hoc eius ſententia non tenetur. Vnde Auguſt. † dicit, Martyrem Cyprianum, qui apud hæreticos, vel ſchiſmaticos datum baptiſmum nolebat cognoſcere, tanta merita vſque ad triumphum martyrij ſecuta ſunt, vt charitatis, qua excellebat, luce, obumbratio illa fugaretur ; & ſi quid purgandum erat, paſsionis falce tolleretur.

ex epi. 48 ante fin. habetur to. 2. Expreſsius l. 1. cont. Donatiſt. c 18. t. 7. et in fi. l. 2. contra Creſc t 7 q. prac. a. 5.

Ad tertium dicendum, quòd poteſtas miniſtrandi ſacramenta, pertinet ad ſpiritualem characterem, qui indelebilis eſt, vt ex ſupradictis patet *. Et ideo per hoc, quòd aliquis ab eccleſia ſuſpenditur vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit poteſtatem conferendi ſacramentum, ſed licentiam vtẽdi hac poteſtate. Et ideo ſacramentum quidem confert, ſed tamen peccat conferendo : & ſimiliter ille qui ab eo accipit ſacramentum. Et ſic non percipit rem ſacramenti, niſi forte per ignorantiam excuſetur.

ARTIC. X.

Vtrum intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti?

359

inf q. 74. a. 2. ad 2 Et 4. d. 6. q. 1. ar 2. q 2. et d. 11. q. 2. a 1 q. 3. ad 1. et d 10 q. 1. ar. 3. ad 3.

** a. 8 & 9.*

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionẽ ſacramenti. Intentio enim miniſtri, debet conformari intentioni eccleſiæ, vt ex dictis patet *. Sed intentio eccleſiæ ſemper eſt recta. Ergo de neceſsitate ad ſacramenti perfectionem requiritur intentio recta miniſtri.

¶ 2 Præterea, Peruerſa intentio deterior eſſe videtur, quàm intentio iocoſa. Sed intentio iocoſa tollit ſacramentum : puta, ſi aliquis non ſerio, ſed ludò aliquem baptizaret. Ergo multo magis peruerſa intentio aufert ſacramentum : puta, ſi aliquis aliquem baptizaret, vt poſtmodum eum occideret.

¶ 3 Præterea, Peruerſa intentio facit totum opus vitioſum: ſecundum illud Luc. 12. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Sed ſacramẽta Chriſti nõ poſſunt inquinari per malos homines:

mines; ſicut Aug. dicit contra Petil.* Ergo videtur, quod ſi ſit peruerſa intentio miniſtri, non ſit ibi verum ſacramentum.

SED contra eſt, quod peruerſa intentio pertinet ad malitiam miniſtri. Sed malitia miniſtri non tollit ſacramentum. Ergo nec peruerſa intentio.

RESPONDEO dicendum, quòd intentio miniſtri poteſt peruerti dupliciter. Vno modo reſpectu ipſius ſacramenti: puta, cum aliquis non intendit ſacramentum conferre, ſed deriſorie aliquid agere. Et talis peruerſitas tollit veritatem ſacramenti, præcipuè quando ſuam intentionem exterius manifeſtat. Alio modo poteſt peruerti intentio miniſtri quantum ad id, quod ſequitur ſacramentum: puta ſi ſacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, vt abutatur ea: vel ſi intendat conficere corpus Chriſti, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia prius non dependet à poſteriori, inde eſt, quod talis intentionis peruerſitas veritatem ſacramenti non tollit, ſed ipſe miniſter ex tali intentione grauiter peccat.

id tractat li. 1. con. Petil per 8. vel 9. c. et li. 3. con. Creſ. c. 5 6. & 7. to. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd Eccleſiæ intentio recta eſt, & quantum ad ſacramenti perfectionem, & quantum ad ſacramenti vſum: ſed prima rectitudo perficit ſacramentum, ſecunda operatur ad meritum. Et ideò miniſter qui conformat intentionem ſuam Eccleſiæ quantum ad primam rectitudinē; non autem quantum ad ſecundam, perficit quidem ſacramentum, ſed non eſt ſibi ad meritum.

Ad ſecundum dicendum, quòd intentio ludicra vel iocoſa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur ſacramentum: & ideò non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendū, quòd peruerſa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideò ex peruerſa intentione miniſtri peruertitur id quod agit in ſacramentis, in quantum eſt opus eius, nō in quantū eſt opus Chriſti, cuius eſt miniſter. Et eſt ſimile, ſi miniſter alicuius hominis, praua inten-

Digitized by Google

intentione deferret pauperibus eleemoſynam, quam dominus recta intentione mandaret.

QVÆST. LXV.

De numero ſacramentorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de numero ſacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſint ſeptem ſacramenta?

¶ Secundo, de ordine eorum ad inuicem.

¶ Tertio, de comparatione eorum.

¶ Quarto, vtrum omnia ſint de neceſſitate ſalutis?

ARTIC. I.

Vtrum debeant eſſe ſeptem ſacramenta Eccleſiæ?

360 *4 d.1.q.1 a.2. & 4 con.c.58. et 1. Cor. 1.*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non debeant eſſe ſeptem ſacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina, & ex virtute paſſionis Chriſti. Sed vna eſt virtus diuina, & vna Chriſti paſſio: vna enim oblatione conſũmauit in ſempiternum ſanctificatos, vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit eſſe niſi vnum ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati. Hic autem eſt duplex, ſcilicet pœna & culpa. Ergo ſufficeret eſſe duo ſacramenta.

¶ 3 Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones *c. 2. p. 3.* eccleſiaſticæ hierarchiæ, vt per Dionyſ. † patet. Sed ſicut ipſe dicit, tres ſunt actiones hierarchicæ, ſcilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent eſſe niſi tria ſacramenta.

cap. 13. à med. to. 6 ¶ 4 Præterea, Aug.* dicit 19. contra Fauſtum, Sacramenta nouæ legis ſunt numero pauciora, quàm ſacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod ſacramentum, quod reſponderet confirmationi, & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter ſacramenta nouæ legis.

¶ 5 Præterea, Luxuria non eſt grauius inter cæ- *2 2. qu 154. a. 3.* tera peccata: vt patet ex his quæ in ſecunda parte dicta ſunt †. Sed contra alia peccata non inſtituitur aliquod

quod

Digitized by Google

quod ſacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit inſtitui ſacramentum matrimonij.

SED contra videtur, quòd ſint plura ſacramenta. Sacramenta enim dicuntur quaſi quædam ſacra ſigna. Sed multæ aliæ ſanctificationes fiunt in eccleſia ſecundum ſenſibilia ſigna, ſicut aqua benedicta, conſecratio altaris,& alia huiuſmodi. Ergo ſunt plura ſacramenta quam ſeptem.

¶ 7 Præterea, Hugo† de ſancto Victore dicit, quod ſacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ, & ſacrificia. Sed ſacrificium eccleſiæ, eſt vnum ſacramentum, quod dicitur Euchariſtia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici ſacramenta. *libr. 1. de ſa. ra. p. 12. c. 10.*

¶ 8 Preterea, Tria ſunt genera peccatorũ, originale, mortale,& veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptiſmus, contra mortale autem pænitentia. Ergo deberet eſſe aliud præter ſeptem, quod ordinetur contra veniale.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta eccleſiæ ordinantur ad duo, ſcilicet ad perficiendum hominem, in his quæ pertinent ad cultum Dei ſecundum religionem chriſtianæ vitæ, & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur ſeptem ſacramenta. Vita enim ſpiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, ſicut & cætera corporalia conformitatem quamdam ſpiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quantum ad perſonam propriam: alio modo per reſpectum ad totam communitatem ſocietatis in qua viuit: quia homo naturaliter eſt animal ſociale. Reſpectu autem ſui ipſius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per ſe, acquirendo ſcilicet aliquã vitę perfectionem: alio modo per accidens, ſcilicet remouendo impedimẽta vitæ, puta ægritudines, vel aliquid huiuſmodi. Per ſe autẽ perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidẽ per generationẽ, per quã homo *q. 62. a. 3 & q. 65. art. 3.*

inci-

incipit eſſe & viuere Et loco huius in ſpirituali vita eſt baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio: ſecundum illud ad Titum 3. Per lauacrum regenerationis, &c. Secundo, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in ſpirituali vita, eſt confirmatio, in qua datur Spiritus ſanctus ad robur. Vnde dicitur diſcipulis iam baptizatis, Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem, qua conſeruatur in homine vita, & virtus. Et loco huius in vita ſpirituali eſt Euchariſtia: vnde dicitur Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem ſufficeret homini, ſi haberet & corporaliter, & ſpiritualiter impaſſibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & ſpiritualem, ſcilicet peccatum: ideò neceſſaria eſt homini curatio ab infirmitate: quæ quidem eſt duplex. Vna quidem eſt ſanatio quæ ſanitatem reſtituit. Et loco huius in ſpirituali vita eſt pœnitentia, ſecundum illud Pſal. 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alia autem eſt reſtitutio valetudinis priſtinæ per conuenientem diætam & exercitium. Et loco huius in ſpirituali vita eſt extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iacobi quinto, Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quòd accipit poteſtatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in ſpirituali vita eſt ſacramētum ordinis ſecūdum illud Hebr 7. quòd ſacerdotes hoſtias offerunt non ſolum pro ſe, ſed etiam pro populo. Secundo, quãtum ad naturalem propagationem; quod fit per matrimonium, tam in corporali, quàm in ſpirituali vita, eo quòd eſt non ſolum ſacramentum, ſed naturæ officium. Ex his etiam patet ſacramentorum nume-

numerus, ſecundum quod ordinantur contra defectū peccati. Nam baptiſmus ordinatur contra carentiam vitæ ſpiritualis: Confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: Euchariſtia contra labilitatem animi ad peccandum: Pœnitentia contra actuale peccatum, poſt baptiſmum commiſſum. Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quæ ſcilicet non ſunt ſufficienter per pœnitentiam ſublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo, contra diſſolutionem multitudinis: Matrimonium, in remedium contra concupiſcentiam perſonalem; & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam verò accipiunt numerum ſacramentorum per quamdam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatum, dicentes, quòd fidei reſpondet baptiſmus, & ordinatur contra culpam originalem: ſpei extrema vnctio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati Euchariſtia, & ordinatur contra pœnalitatem malitiæ: prudentiæ ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iuſtitiæ pœnitentia, & ordinatur contra peccatum mortale: temperantiæ matrimonium, & ordinatur contra concupiſcentiam: fortitudini confirmatio,& ordinatur contra infirmitatem.

Ad primum ergo dicendū, quod idem agens principale vtitur diuerſis inſtrumētis ad diuerſos effectus ſecundum congruentiam operum. Et ſimiliter virtus diuina & paſſio Chriſti operantur in nobis per diuerſa ſacramenta, quaſi per diuerſa inſtrumenta.

Ad ſecundum dicendum, quòd culpa & pœna diuerſitatem habent, & ſecundum ſpeciem, in quantum ſunt diuerſæ ſpecies culparum & pœnarum, & ſecundum diuerſos hominum ſtatus & habitudines. Et ſecundum hoc oportuit multiplicari ſacramenta, vt ex dictis patet*. *in corpore art.*

Ad tertium dicendum, quòd in actionibus hierarchicis conſiderantur. & agentes,& recipientes,& actiones. Agētes autē ſunt miniſtri Eccleſiæ. ad quos per-

pertinet ordinis ſacramentum. Recipientes autem ſunt illi, qui ad ſacramentum accedunt, qui producũtur per matrimonium. Actiones autem ſunt purgatio, illuminatio, & perfectio. Sed ſola purgatio non poteſt eſſe ſacramentum nouæ legis, quod gratiam confert: ſed pertinet ad quædam ſacramentalia, quæ ſunt catechiſmus, & exorciſmus. Purgatio autem & illuminatio ſimul, ſecundum Dion.* pertinent ad baptiſmũ; & propter recidiuum, ſecundario pertinẽt ad pænitentiam, & extremam vnctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem (quæ eſt quaſi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem: quantum autem ad conſecutionem finis, pertinet ad Euchariſtiam.

c. 3. eccl. hier. p. 1. circa fin.

Ad quartum dicendum, quòd in ſacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur: in extrema autem vnctione, præparatur homo, vt recipiat immediatè gloriam. Quorum neutrum competit veteri teſtamento; & ideò nihil potuit his ſacramentis in veteri lege reſpondere. Nihilominus tamèn ſacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuerſitatem ſacrificiorũ & cæremoniarũ.

Ad quintum dicendum, quòd contra concupiſcentiam venereorum oportuit ſpecialiter remedium adhiberi per aliquod ſacramentum. Primo quidem quia per huiuſmodi concupiſcentiam non ſolum vitiatur perſona, ſed etiam natura. Secundo, propter vehementiam eius, quę rationem abſorbet.

Ad ſextum dicẽdum, quòd aqua benedicta & aliæ conſecrationes non dicuntur ſacramenta, quia non perducunt ad ſacramenti effectum, qui eſt gratiæ conſecutio. Sed ſunt diſpoſitiones quædam ad ſacramenta: vel remouendo prohibens, ſicut aqua benedicta ordinatur contra inſidias dæmonum, & contra peccata venialia: vel etiam idoneitatem quamdam faciendo ad ſacramenti perfectionem, ſicut conſacratur altare, & vaſa, propter reuerentiam Euchariſtiæ.

Ad

Ad ſeptimum dicendum, quòd oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quàm in lege Moyſi ordinatæ, non ſolum in ſubſidium miniſtrorum, & pauperum, ſed etiam in figuram; & ideò erant ſacramenta: nunc autem non remanſerunt in quantum ſunt figuralia; & ideò non ſunt ſacramenta.

Ad octauum dicendum, quòd ad deletionem venialis peccati non requiritur infuſio gratiæ. Vnde cũ in quolibet ſacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum ſacramentum nouæ legis inſtituitur directè contra veniale, quod tollitur per quædam ſacramentalia: puta per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Quidam tamen dicunt extremam vnctionem contra veniale peccatum ordinari: ſed de hoc ſuo loco dicetur *. *Non compleuit, morte preuentus.*

ARTIC. II.

Vtrum ſacramenta conuenienter ordinentur ſecundum modum prædictum?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ſacramenta ordinentur, ſecundũ modum prædictum †. Vt enim Apoſt. dicit 1. Cor. 15. Prius eſt quod eſt animale, deinde quod ſpiritale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ eſt animalis: per baptiſmum autem regeneratur homo ſecunda generatione, quæ eſt ſpiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptiſmũ. 361 *4. d. 2. q. 1. a. 3. & d. 7. q. 1. ar. 1. q. 3. et Epheſ. 5. fin.* †*ar. prec*

¶ 2 Præterea, Per ſacramentum ordinis aliquis accipit poteſtatem agendi actiones ſacramentales. Sed agens eſt prior ſua actione. Ergo ordo debet præcedere, & baptiſmum & alia ſacramenta.

¶ 3 Præterea, Euchariſtia eſt ſpirituale nutrimentum, cõfirmatio autem comparatur augumento. Nutrimentum autem eſt cauſa augumenti, & per conſequens prius eo. Ergo Euchariſtia eſt prior confirmatione.

¶ 4 Præterea, Pœnitentia præparat hominem ad Euchariſtiam. Sed diſpoſitio præcedit perfectionẽ. Ergo pœnitentia debet præcedere Euchariſtiam.

¶ 5 Præ-

¶ 5 Præterea, Quod eſt propinquius fini vltimo, eſt poſterius. Sed extrema vnctio inter omnia ſacramenta propinquior eſt vltimo fini beatitudinis. Ergo debet habere vltimum locum inter ſacramenta.

art. præc. In contrarium eſt, quòd communiter ordinantur ab omnibus ſacramenta, ſicut prius dictum eſt *.

art præc. RESPONDEO dicendum, quòd ratio ordinis ſacramentorum apparet ex his quæ ſupra † dicta ſunt. Nam ſicut vnum eſt prius, quàm multitudo: ita ſacramenta quæ ordinantur ad perfectionẽ vnius perſonæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideò vltimo inter ſacramenta ponuntur ordo & matrimonium. quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem: matrimonium tamen poſt ordinem, eo quòd minus participat de ratione ſpiritualis vitæ, ad quam ordinantur ſacramenta. Inter ea verò, quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ, naturaliter ſunt priora illa quæ per ſe ordinantur ad perfectionem ſpiritualis vitæ, quàm illa quæ ordinantur per accidens, ſcilicet ad remouendum accidens nociuum ſuperueniens: cuiuſmodi ſunt pœnitentia & extrema vnctio. Poſterior tamen eſt naturaliter extrema vnctio, quæ conſummat† ſanationem, quàm pœnitentia, quæ inchoat. *alias* con ſeruat. Inter alia verò tria, manifeſtum eſt, quòd baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio, eſt prius: & deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & poſtmodum Euchariſtia, quæ ordinatur ad conſecutionem finis.

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium ſecundum quod ordinatur ad animalem vitam, eſt naturæ officium: ſed ſecundum quod habet aliquid ſpiritualitatis eſt ſacramentum: Et quia minimũ habet de ſpũalitate, vltimo ponitur inter ſacramẽta.

Ad ſecundum dicendum, quòd ad hoc quod aliquid ſit agens, præſupponitur, quòd ſit in ſe perfectum. Et ideò priora ſunt ſacramenta, quibus aliquis in ſeipſo perficitur, quàm ſacramentum ordinis,

quo

quo aliquis conſtituitur perfectior aliorum.

Ad tertium dicendum, quòd nutrimentum & præcedit augmentũ, ſicut cauſa eius, & ſubſequitur augmentum, ſicut conſeruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideò poteſt euchariſtia præmitti confirmationi, vt Dionyſ. † facit in libro de eccleſ. hierarch. & poteſt poſtponi, ſicut Magiſt. * facit in 4. ſent.

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa rectè procederet, ſi pœnitentia ex neceſſitate requireretur, vt præparatoria ad euchariſtiam. Sed hoc non eſt verũ: nam ſi aliquis eſſet ſine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad ſumptionem euchariſtiæ. Et ſic patet, quòd per accidens pœnitentia præparat ad euchariſtiam, ſcilicet ſuppoſito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vlt. Tu Domine iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis.

*† qui ca. 3. agit de Euch. ſed c. 4 de cõfirm. * vbi de confirm. tractat in diſt. 7. de Euch verò diſt. 8. *in arg.*

Ad quintum dicendum, quòd extrema vnctio propter rationem inductam *, eſt vltimum inter ſacramenta, quę ordinantur ad perfectionẽ vnius perſonæ.

** in arg.*

ARTIC. III.

Vtrum ſacramentum Euchariſtiæ ſit potiſſimum inter ſacramenta?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentum euchariſtiæ non ſit potiſſimũ inter ſacramenta. Bonum enim commune potius eſt, quàm bonum vnius, vt dicitur 1. Ethic.* Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune ſpeciei humanæ, per viam generationes: ſacramentum autem euchariſtiæ ordinatur ad bonum proprium ſumentis. Ergo non eſt potiſſimum ſacramentorum. 362

¶ 2 Præterea, Digniora ſacramenta eſſe videntur, quæ per maiorem miniſtrum conferuntur. Sed ſacramentum confirmationis, & ſacramentum ordinis non conferuntur, niſi per Epiſcopum, qui eſt maior miniſter, quàm ſimplex ſacerdos, per quem confertur euchariſtiæ ſacramentum. Ergo illa ſacramenta ſunt potiora.

*4 d. 7. q. 1 a. 1. q. 3. c. & d. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. & 4. con. c. 74. col. 2. & ver q. 27 ar. 4. cer. fin. *li. 1. eth. c. 2. in fine to. 5.*

¶ 3 Præterea, Sacramenta tanto ſunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam ſacramenta imprimunt characterem, (ſcilicet baptiſmus, confirmatio, & ordo,) quod non facit Euchariſtia. Ergo illa ſacramenta ſunt potiora.

¶ 4 Præterea, Illud videtur eſſe potius, ex quo alia dependent, & non è conuerſo. Sed ex baptiſmo dependet euchariſtia: non enim poteſt aliquis euchariſtiam accipere, niſi fuerit baptizatus. Ergo baptiſmus eſt potior euchariſtia.

non remotè à pr. SED contra eſt, quòd Dion. * dicit 3. cap. eccleſiaſt. hierarch. quòd non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, niſi per diuiniſſimam euchariſtiam. Ergo hoc ſacramentum eſt potiſſimum omnium aliorum.

RESPONDEO dicendum, quòd ſimpliciter loquendo, ſacramentum euchariſtiæ eſt potiſſimum inter alia ſacramenta. Quod quidem tripliciter apparet. Primo quidem, ex eo quòd in eo continetur: nam in ſacramento euchariſtiæ continetur ipſe Chriſtus ſubſtantialiter: in alijs autem ſacramentis continetur quædam virtus inſtrumentalis participata à Chriſto, vt ex ſupra dictis * patet. Semper autem quod eſt per eſſentiam, potius eſt eo quod eſt per participationem. Secundo hoc apparet ex ordine ſacramentorum adinuicem: nam omnia alia ſacramenta ordinari videntur ad hoc ſacramentum, ſicut ad finem. Manifeſtum eſt enim, quòd ſacramentum ordinis ordinatur ad Euchariſtiæ conſecrationem: ſacramentum verò baptiſmi ordinatur ad euchariſtiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur ſe ſubtrahere à tali ſacramento. Per pœnitentiam etiam, & extremam vnctionem, præparatur homo ad dignè ſumendum corpus Chriſti. Matrimonium etiam ſaltem ſua ſignificatione attingit hoc ſacramentum, in quantum ſignificat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ: cuius vnitas per ſacramentum euchariſtiæ figuratur: vnde & Apo-

q. 62. a 3 ad 4.

Digitized by Google

& Apoſtolus dicit Epheſ.5 Sacramentum hoc magnũ eſt; ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Tertio hoc apparet ex ritu ſacramentorum? Nam ferè omnia ſacraméta in euchariſtia cõſummantur:vt Dion.* dicit 3.c. eccl. hier. ſicut patet,quòd ordinati cõmunicant, & etiam baptizati,ſi ſint adulti. Aliorum autem ſacramentorũ comparatio adinuicem, poteſt eſſe multiplex. Nam in via neceſſitatis, baptiſmus eſt potiſſimum ſacramentorum: in via autem perfectionis ſacramentum ordinis: medio autem modo ſe habet ſacramentum confirmationis. Sacramentum verò pœnitentiæ & extremæ vnctionis, ſunt inferiores gradus à prædictis ſacramentis: quia ſicut dictũ* eſt, ordinantur ad vitam Chriſtianã,non per ſe,ſed quaſi per accidens, ſcilicet in remedium ſuperueniẽtis defectus. Inter quæ tamen, extrema vnctio comparatur ad pœnitentiam, ſicut confirmatio ad baptiſmum: ita ſcilicet quòd pœnitentia eſt maioris neceſſitatis, ſed extrema vnctio eſt maioris perfectionis.

cir princ.

ar.1. huius quaſ.

Ad primum ergo dicendum,quòd matrimoniũ ordinatur ad commune bonum corporaliter. Sed bonũ commune ſpirituale totius Eccleſiæ, continetur ſubſtantialiter in ipſo euchariſtiæ ſacramento.

Ad ſecundum dicendum,quòd per ordinem & cõfirmationem deputãtur fideles Chriſti ad aliqua ſpecialia officia,quæ pertinent ad officium principis.Et ideò tradere huiuſmodi ſacramenta,pertinet ad ſolũ Epiſcopum, qui eſt quaſi princeps in Eccleſia. Per ſacramentum verò euchariſtiæ non deputatur homo ad aliquod officium, ſed magis hoc ſacramentum eſt finis omnium officiorum, vt dictum eſt *.

in corpore art

Ad tertium dicendum, quòd character ſacramentalis (ſicut ſupra dictum † eſt) eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti. Vnde ſacramentum, quod ipſum Chriſtum coniungit homini, eſt dignius ſacramento, quod imprimit Chriſti characterem.

q.63.a.3

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte neceſſitatis: ſicut enim baptiſmus, cum ſit

Digitized by Google

maximæ neceſſitatis, eſt potiſſimum ſacramentorum; ſic ordo & confirmatio habent quãdam excellentiam ratione miniſterij, & matrimonium ratione ſignificationis. Nihil enim prohibet aliquid eſſe ſecundum quid dignius, quod tamen non eſt dignius ſimpliciter.

ARTIC. IV.

Vtrum omnia ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis?

363 AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd omnia
4 d.7. q. nia ſacramenta ſint de neceſſitate ſalutis. Illud
1.a. 1.q. enim, quod non eſt neceſſarium, videtur eſſe ſuper-
2.& q.3. fluum. Sed nullum ſacramentum eſt ſuperfluum:
a.2. q.1. quia Deus nihil facit fruſtra. Ergo omnia ſacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis.

¶ 2 Præterea, Sicut de baptiſmo dicitur, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei; ita de euchariſtia dicitur Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo ſicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ita & euchariſtia.

¶ 3 Præterea, Sine ſacramento baptiſmi poteſt aliquis ſaluus fieri, dummodo non contemptus religionis, ſed neceſſitas ſacramentum excludat: vt infra * dicetur. Sed in quolibet ſacramento contem-
q.68. a.1 ptus religionis impedit hominis ſalutem. Ergo pari
& 2. ratione omnia ſacramẽta ſunt de neceſſitate ſalutis.

SED contra eſt, quòd pueri ſaluantur per ſolum baptiſmum, ſine alijs ſacramentis.

RESPONDEO dicendum, quòd neceſſarium reſpectu finis, (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, ſine quo non poteſt haberi finis: ſicut cibus eſt neceſſarius vitæ humanæ. Et hoc eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem.

Alio modo dicitur eſſe neceſſarium id, ſine quo non habetur finis ita conuenienter; ſicut equus neceſſarius eſt ad iter. Hoc autem non eſt ſimpliciter ne-

neceſſarium ad finem. Primo igitur modo neceſſitatis ſunt tria ſacramenta neceſſaria, duo quidem perſonæ ſingulari: baptiſmus quidem ſimpliciter & abſolutè, pœnitentia autem ſuppoſito peccato mortali poſt baptiſmum. Sacramentum autem ordinis eſt neceſſarium Eccleſiæ: quia vbi non eſt gubernator, populus corruet, vt dicitur Prouerbiorum vndecimo. Sed ſecundo modo ſunt neceſſaria alia ſacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptiſmum, extrema vnctio pœnitentiam: matrimonium verò Eccleſiæ multitudinem per propagationem conſeruat.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad hoc quod aliquid non ſit ſuperfluum, ſufficit quòd ſit neceſſarium primo vel ſecundo modo. Et ſic ſunt neceſſaria omnia ſacramenta, ſicut dictum eſt *. *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum Domini eſt intelligendum de ſpirituali manducatione, & non de ſola ſacramentali: vt Auguſtinus * exponit ſuper Ioannem. *tra. 26. et 27. to 9.*

Ad tertium dicendum, quòd licet omnium ſacramentorum contemptus, ſit ſaluti contrarius: non tamen eſt contemptus ſacramenti, ex hoc quod aliquis non curat accipere ſacramentum, quod non eſt de neceſſitate ſalutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiuſmodi ſacramenta.

QVÆST. LXVI.

De pertinentibus ad ſacramentum baptiſmi, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſingulis ſacramentis in ſpeciali. Et primo, de baptiſmo. Secundo, de confirmatione. Tertio, de euchariſtia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vnctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

¶ Circa primum occurrit duplex conſideratio. Prima, de ipſo baptiſmo. Secunda, de præparatorijs ad baptiſmum.

¶ Circa primum quatuor conſideranda occurrũt. Primo, de his quæ pertinent ad ſacramentum baptiſmi. Secundo, de miniſtro huius ſacramenti. Tertio, de recipientibus hoc ſacramentum. Quarto, de effectu huius ſacramenti.

Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, quid ſit baptiſmus, vtrum ſcilicet ſit ablutio?

¶ Secundo, de inſtitutione huius ſacramenti.

¶ Tertio, vtrum aqua ſit propria materia huius ſacramenti?

¶ Quarto, vtrum requiratur aqua ſimplex?

¶ Quinto, vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti?

¶ Sexto, vtrum ſub hac forma poſſit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Chriſti?

¶ Septimo, vtrum immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi?

¶ Octauo, vtrum requiratur trina immerſio?

¶ Nono, vtrum baptiſmus poſſit iterari?

¶ Decimo, de ritu baptiſmi.

¶ Vndecimo, de diſtinctione baptiſmatum.

¶ Duodecimo, de comparatione baptiſmatum.

ARTIC. I.

364

Vtrum baptiſmus ſit ipſa ablutio?

4.d.3.a.1 & 4.con. c.60. c.10 cir. me. Hug. li.2. de ſacra. in p. 6 c.2. in princ. tract.80. in 10 poſt me. 10.9.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus non ſit ipſa ablutio. Ablutio enim corporalis tranſit. Baptiſmus autem permanet. Ergo baptiſmus non eſt ipſa ablutio, ſed potius regeneratio, & ſigillum, & cuſtodia, & illuminatio, vt Dam. * dicit in 4. libro.

¶ 2 Præterea, Hugo de S. Victore † dicit, quòd baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei. Aqua autem non eſt ipſa ablutio, ſed ablutio eſt quidam vſus aquæ. Ergo, &c.

¶ 3 Præterea, Auguſt.* dicit ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum, & ſit ſacramentum. Elemen-

tum autem eſt ipſa aqua in ſacramento baptiſmi. Ergo baptiſmus eſt ipſa aqua, non autem ablutio.

SED contra eſt, quod dicitur Eccl 34. Qui baptizatur à mortuo,& iterum tangit mortuum,quid proficit lauatio eius? Videtur ergo, quòd baptiſmus ſit ipſa ablutio ſiue lauatio.

RESPONDEO dicendum,quòd in ſacramēto baptiſmi eſt tria conſiderare: aliquid ſcilicet quod eſt ſacramentum tantum: aliquid autem quod eſt res & ſacramentum: aliquid verò quod eſt res tantum. Sacramentum tantum eſt aliquid viſibile exterius exiſtens,quod ſcilicet eſt ſignum interioris effectus:hoc enim pertinet ad rationem ſacramenti. Exterius autem ſuppoſitum ſenſui, eſt & ipſa aqua, & eius vſus, qui eſt ablutio. Quidam ergo exiſtimauerunt, quòd ipſa aqua ſit ſacramentum: quod quidem ſonare videntur verba Hug.* de S. Vict. Nam ipſe in cōmuni definitione ſacramenti dicit, quòd eſt materiale elementum:& in definitione bapt ſmi dicit,quòd eſt materiale elementum, & in definitione baptiſmi dicit, quod eſt aqua. Sed hoc non videtur eſſe verum. Cum enim ſacramenta nouæ legis ſanctificationem quamdam operentur, ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio: in aqua autem non perficitur ſanctificatio, ſed eſt ibi quædam ſanctificationis virtus inſtrumentalis, non permanens, ſed fluens in hominem,qui eſt veræ ſanctificationis ſubiectum. Et ideò ſacramentum non perficitur in ipſa aqua, ſed in applicatione aquę ad hominem,quæ eſt ablutio.Et ideo Magiſter in 3.* diſt.4.ſent. dicit,quòd baptiſmus eſt ablutio corporis exterior, facta ſub forma præſcripta verborum. Res autem & ſacramentum,eſt character baptiſmalis, qui eſt res ſignificata per exteriorē ablutionem;& eſt ſignum ſacramentale interioris iuſtificationis, quæ eſt res tantum huius ſacramenti, ſcilicet ſignificata & non ſignificans.

poſita in arg 2 & loco ibi citato.

in princ.

Ad primum ergo dicendum, quòd id quod eſt ſacramentum tantum in baptiſmo, tranſit: permanet

autem & id quod eſt ſacramentum & res, ſcilicet character; & id quod eſt res tantum, ſcilicet interior iuſtificatio: ſed character permanet indelebiliter (vt ſupra* dictum eſt), iuſtificatio autem permanet, ſed amiſſibiliter. Damaſc. † autem baptiſmum definiuit, non quantum ad id quod exterius agitur, quod eſt ſacramentum tantum: ſed quantum ad id quod eſt interius. Vnde poſuit duo pertinentia ad characterem, ſcilicet ſigillum & cuſtodiam: in quantum ipſe character (qui ſigillum dicitur) quantum eſt de ſe, cuſtodit animam in bono. Duo etiã poſuit pertinentia ad vltimam rem ſacramenti, ſcilicet regeneratione͂ (quæ ad hoc pertinet, quòd per baptiſmum homo inchoat nouam vitã iuſtitiæ) & illuminationem, quæ pertinet ſpecialiter ad fidem, per quã homo ſpirituale͂ vitam accipit, ſecundum illud Abac. 2. Iuſtus ex fide viuit. Baptiſmus autem eſt quædam fidei proteſtatio: vnde dicitur fidei ſacramentũ. Et ſimiliter Dion. definiuit per ordine͂ ad alia ſacramenta, dicens† 2. c. eccl. hier. quòd eſt quoddam principium ſanctiſſimorum mandatorum ſacræ actionis, ad eorum ſuſceptiuam opportunitatem, formans noſtros animales habitus. Et iterum* in ordine ad cœleſtem gloriam, (quæ eſt vltimus finis ſacramentorũ) cum ſubdit, ad ſuper cœleſtis quietis anagogen, noſtrum iter faciens. Et iterũ quantum ad principiũ ſpiritualis vitæ, per hoc quod* ſubdit, ſacræ & diuiniſſimæ noſtræ regenerationis traditio.

q. 63. a. 5 — *† loco cit. in arg.* — *non procul à pr.* — *eod. loco nunc dicto.* — *eod. cap. prædicto, parum à princ.* — *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, ꝙ ſicut dictum eſt*, opinione͂ Hug. de S. Vict. in hac parte ſequi non oportet. Poteſt tamen verificari, vt baptiſmus dicatur eſſe aqua: quia aqua eſt materiale baptiſmi principium, & ſic erit prædicatio per cauſam.

Ad tertium dicendum, quòd accedente verbo ad elementũ, fit ſacramentum, non quide͂ in ipſo elemento, ſed in homine, cui adhibetur elementũ per vſum ablutionis. Et hoc etiam ſignat verbũ, quod accedit ad elementum, cum dicitur, Ego te baptizo, &c.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paſsionem?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paſſionem. Cauſa enim præcedit effectum. Sed paſsio Chriſti operatur in ſacramentis nouæ legis. Ergo paſsio Chriſti præcedit inſtitutionem ſacramentorum nouæ legis, & præcipue inſtitutionem baptiſmi: cum Apoſtolus dicat Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, &c. *365 4. d. 3. a. 5. & d. 8. q. 1. ar. 3. q. 3. ad 4*

¶ 2 Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Chriſti. Sed Chriſtus mandatum baptizandi dedit diſcipulis poſt paſsionem & reſurrectionem ſuam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur, quòd poſt paſsionem Chriſti, baptiſmus fuerit inſtitutus.

¶ 3 Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis: (vt ſupra * dictum eſt) & ita videtur, quòd ex quo baptiſmus inſtitutus fuit, homines obligarentur ad baptiſmum. Sed ante paſsionem Chriſti homines non obligabantur ad baptiſmum: quia adhuc circũciſio ſuam virtutem habebat, in cuius locum ſucceſſit baptiſmus. Ergo videtur, quòd baptiſmus non fuerit inſtitutus ante paſsionem Chriſti. *q. praced. art. 4.*

SED contra eſt, quòd Aug. † dicit in quodam ſermone de Epiphania, Ex quo Chriſtus aquis immergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Chriſti paſsionem. Ergo videtur, quòd baptiſmus ante Chriſti paſsionem fuerit inſtitutus. *in ſer. 1. dominica infra oct. epi. à me. & eſt in ordi. 36. to. 10.*

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta ex ſui inſtitutione habent, quòd conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod ſacramentum inſtitui, quando accipit virtutem producendi ſuum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptiſmus, quando Chriſtus eſt baptizatus. Vnde tunc vere baptiſmus inſtitutus fuit, quantum ad *q. 62. a. 1.*

ipſum

ipſum ſacramentum. Sed neceſsitas vtendi hoc ſacramento, indicta fuit hominibus poſt paſsionem & reſurrectionem: tum quià in paſsione Chriſti terminata ſunt figuralia ſacramenta, quibus ſuccedit baptiſmus & alia ſacramenta nouæ legis: tum etiam, quia per baptiſmum configuratur homo paſsioni & reſurrectioni Chriſti, in quantum moritur peccato, & incipit nouam iuſtitiæ vitam. Et ideo oportuit Chriſtũ prius pati & reſurgere, quàm hominibus indiceretur neceſsitas ſe configurãdi morti & reſurrectioni eius.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam ante paſsionem Chriſti baptiſmus habebat efficaciam à Chriſti paſsione, in quantum eam præfigurabat: aliter tamen quàm ſacramenta veteris legis. Nam illa erant figuræ tantum: baptiſmus autem ab ipſo Chriſto virtutem habebat iuſtificandi, per cuius virtutem ipſa etiam paſsio ſalutifera fuit.

Ad ſecundum dicendum, quòd homines non debebant multiplicibus figuris arctari † per Chiſtum, qui venerat ſua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante paſsionem ſuam baptiſmum inſtitutum non poſuit ſub præcepto, ſed voluit ad eius exercitiũ homines aſſueſieri, & præcipue in populo Iudæorũ, apud quem omnia facta figuralia erant, vt Aug.* dicit contra Fauſtum. Poſt paſsionem vero & reſurrectionem, non ſolum Iudæis, ſed etiam Gentilibus ſub præcepto neceſsitatem baptiſmi impoſuit, dicens, Euntes docete omnes Gentes.

al. aggrauari.

lib.4.c.2. cir. med. præcipuè to. 6.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſacramenta non ſunt obligatoria, niſi quando ſub præcepto ponuntur. Quod quidem non fuit ante paſsionem, vt dictum eſt *. Quod enim Dominus ante paſsionem, Nicodemo dixit, Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritus ſancto, non poteſt introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum reſpicere, quàm ad præſens tempus.

in co. ar.

ARTIC. III.

Vtrum aqua ſit propria materia baptiſmi? 366

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd aqua nõ ſit propria materia baptiſmi. Baptiſmus enim ſecundum Dion.† & Dam.* habet vim illuminatiuã. Sed illuminatio maximè competit igni. Ergo baptiſmus magis debet fieri in igne, quàm in aqua, præſertim cum Io. Baptiſta prænuntians Chriſti baptiſmum, dicat, Ille vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

¶ 2 Præterea, in baptiſmo ſignificatur ablutio peccatorũ. Sed multa alia ſunt ablutiua, quàm aqua: ſicut vinum & oleum, & huiuſmodi alia. Ergo etiam in his poteſt fieri baptiſmus. Non ergo aqua eſt propria materia baptiſmi.

¶ 3 Præterea, Sacramenta eccleſiæ fluxerunt de latere Chriſti pendentis in cruce, vt ſupra dictum † eſt. Sed inde fluxit nõ ſolum aqua, ſed etiam ſanguis. Ergo videtur, quòd etiam in ſanguine poſsit fieri baptiſmus. Qui etiam videtur magis conuenire cum cauſa & effectu baptiſmi: quia dicitur Apoc. 1. Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

¶ 4 Præterea, Sicut Auguſt. * & Beda dicunt †, Chriſtus tactu ſuæ mundiſsimæ carnis vim regeneratiuam, & purgatiuam contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Chriſtus tetigit ſua carne. Ergo videtur, quòd non in omni aqua poſsit fieri baptiſmus: & ita aqua, in quantum huiuſmodi, non eſt propria materia baptiſmi.

¶ 5 Præterea, Si aqua ſecundum ſe eſſet propria baptiſmi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quòd in ea baptiſmus fieret. Sed in ſolemni baptiſmo aqua, in qua debet celebrari baptiſmus, exorcizatur & benedicitur. Ergo videtur, quòd aqua, ſecundum ſe, non ſit propria baptiſmi materia.

SED contra eſt, quòd Domi. dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

4 d. 3. a. 3. q. 1. & d 17. q. 2. a. 4. q 3. & 4. con. c. 59. & quo 2. a. 10. c. & Io 3. 10 4

** Dam l. 4. c. 10. cir. med.*

† Dio c 2 eccl. hier.

q. 62. a. 5

Serm. 36. de tempore circa prin. c. 10

† gl. or ſuper illud Luc. 3 Et Ieſu baptizato. ex Bed. c. 10. in Luc. 3. & in ho euan. quod cantitur in oct. epip.

RE-

Digitized by Google

RESPONDEO dicendum, quòd ex inſtitutione diuina, aqua eſt propria materia baptiſmi. Et hoc conuenienter. Primo quidem, quantum ad ipſam rationem baptiſmi, qui eſt regeneratio in ſpiritualem vitam: quod maxime congruit aquæ. Vnde & ſemina, ex quibus generantur omnia viuentia, ſcilicet plantæ & animalia, humida ſunt, & ad aquam pertinent. Propter quod quidam Philoſophi * poſuerunt aquam omnium rerum principium. Secundo, quantum ad effectus baptiſmi, quibus competunt aquæ proprietates, quæ ſua humiditate lauat: ex quo conueniens eſt ad ſignificandam & cauſandam ablutionem peccatorum. Sua frigiditate etiam temperat ſuperfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam cōcupiſcentiam fomitis. Sua diaphaneitate eſt luminis ſuſceptiua. Vnde competit baptiſmo in quantum eſt fidei ſacramentū. Tertio, quia conuenit ad repræſentandum myſteria Chriſti, quibus iuſtificamur. Vt enim dicit Chryſ. * ſuper illud Ioannis 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. Sicut in quodam ſepulchro, in aqua ſubmergentibus nobis capita, vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, & deinde nouus rurſus aſcendit. Quarto, quia ratione ſuæ communitatis & abundantiæ eſt conueniens materia neceſſitati huius ſacramenti: poteſt enim vbique de facili haberi.

vt dicitur in 1. phyſ.

ho. 24. in Io. à med. 3.

ſup illud verbum Matth. 3. tom. 9. Et Bed. ſuper Luc. c. 9.

Ad primum ergo dicēdum, quòd illuminatio pertinet ad ignem actiue. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, ſed illuminatus per fidem, quæ eſt ex auditu, vt dicitur Roman. 10. Et ideo magis competit aqua baptiſmo, quàm ignis. Quod autem dicitur, Baptizabit vos in Spiritu ſancto & igni; poteſt per ignem (vt Hieron dicit *) intelligi Spiritus ſanctus, qui ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit: vt dicitur Actuum 2. Vel per ignem poteſt intelligi tribulatio, vt Chryſoſt. * dicit ſuper Matthæum: quia tribulatio peccata purgat, & concupiſcentiam diminuit. Vel quia, vt Hilar. † dicit ſuper Matt.

** ho. 2. in opere imper. to. 2.*

† Hil. canon. 2. in Mat. poſt me. illius

Matt. baptizatis in Spiritu ſancto, reliquum eſt conſummari igne iudicij.

Ad ſecundum dicendum, quòd vinum & oleum non communiter aſſumuntur ad vſum ablutionis, ſicut aqua. Nec etiam ita perfectè abluunt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio, quantum ad odorem, quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita cōiter & abundanter habentur ſicut aqua.

Ad tertium dicendum, quòd ex latere Chriſti fluxit aqua ad abluendum: ſanguis autem ad redimendum. Et ideo ſanguis competit ſacramento Euchariſtiæ: aqua autem ſacramento baptiſmi, qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute ſanguinis Chriſti.

Ad quartum dicendum, quòd virtus Chriſti deriuata eſt ad omnem aquam, non propter continuitatem loci; ſed propter ſimilitudinem ſpeciei. Vnde dicit Aug.* in quodam ſermone Epiph. *Quæ de Saluatoris baptiſmate benedictio fluxit, tamquam fluuius ſpiritalis, omnium gurgitum tractus, vniuerſorum fontium venas impleuit.* *in ſer 1. dom. inf. oct epiph. a me. to. 10.*

Ad quintum dicendum, quòd illa benedictio quæ adhibetur aquæ, non eſt de neceſsitate baptiſmi: ſed pertinet ad quandam ſolemnitatem:, per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur aſtutia dæmonis, ne impediat baptiſmi effectum.

ARTIC. IV.

Vtrum ad baptiſmum requiratur aqua ſimplex?

367 4.d.3. a. 3.q.2. & 4.c.58.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ad baptiſmum non requiratur aqua ſimplex. Aqua enim quæ apud nos eſt, non eſt aqua pura: quod præcipuè apparet de aqua maris, in qua plurimum admiſcetur de terreſtri, vt patet per Philoſoph. in lib. Meteor. † Et tamen in tali aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo non requiritur aqua ſimplex, & pura ad baptiſmum. *lib. 2. c. 3. to. 2.*

¶ 2 Præterea, In ſolemni celebratione baptiſmi, aquæ infunditur chriſma. Sed hoc videtur impedire puri-

puritatem & ſimplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & ſimplex non requiritur ad baptiſmum.

¶ 3 Præterea, Aqua fluens de latere Chriſti pendentis in cruce, fuit ſignum baptiſmi: vt dictũ eſt *. Sed aqua illa non videtur fuiſſe aqua pura: eo quòd in corpore miſto (cuiuſmodi fuit corpus Chriſti) nõ ſunt elementa in actu. Ergo videtur, quod non requiratur aqua pura vel ſimplex ad baptiſmum.

art. præc. & q. 62. ar.

¶ 4 Præterea, Lixiuium non videtur eſſe aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, ſcilicet calefaciendi & deſiccandi; & tamen in lixiuio videtur poſſe fieri baptiſmus: ſicut & in aquis balneorum, quæ tranſeunt per venas ſulphureas, ſicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quòd aqua ſimplex non requiratur ad baptiſmum.

¶ 5 Præterea, Aqua roſacea fit per ſublimationẽ à roſis, ſicut etiã aquæ Alchimicæ generãtur per ſublimationẽ ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, poteſt fieri baptiſmus, ſicut & in aquis pluuialibus, quæ per ſublimationem vaporum generantur. Cum igitur huiuſmodi aquæ non ſint puræ & ſimplices, videtur quòd aqua pura & ſimplex non requiratur ad baptiſmum.

SED contra eſt, quòd propria materia baptiſmi eſt aqua, vt dictum eſt †. Sed ſpeciem aquæ non habet niſi aqua ſimplex. Ergo aqua pura & ſimplex de neceſſitate requiritur ad baptiſmum.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quòd aqua ſuam puritatem & ſimplicitatem poteſt amittere dupliciter. Vno modo per miſtionem alterius corporis: alio modo per alterationem. Vtrumque autem horum contingit fieri dupliciter, ſcilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam ſubſtantialem, quod ars facere non poteſt. Sed omnes formæ artificiales ſunt accidentales, niſi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam, ſicut ignem combuſtibili: per quem modum à quibuſdam quædam animalia per putrefa-

trefactionem generantur. Quæcumque igitur tranſmutatio circa aquam facta eſt per artem, ſiue commiſcendo, ſiue alterando, nō tranſmutatur ſpecies aquę. Vnde in tali aqua poteſt fieri baptiſmus, niſi forte aqua admiſceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, quòd compoſitū magis ſit aliud quàm aqua: ſicut lutum magis eſt terra quàm aqua: & vinum lymphatum magis eſt vinum quàm aqua. Sed tranſmutatio, quæ fit a natura, quandoque quidem ſpeciem aquæ ſoluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de ſubſtātia alicuius corporis miſti: ſicut aqua conuerſa in liquorem vuæ, eſt vinum; vnde non habet ſpeciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam tranſmutatio aquæ ſine ſolutione ſpeciei: & hoc tam per alterationem (ſicut patet de aqua calefacta à ſole), quam etiam per miſtionem, ſicut patet de aqua fluminis, turbida ex permiſtione terreſtrium partium. Sic ergo dicendum eſt, quòd in qualibet aqua qualitercumque tranſmutata, dummodo non ſoluatur ſpecies aquæ, poteſt fieri baptiſmus: ſi vero ſoluatur ſpecies aquæ, non poteſt fieri baptiſmus.

Ad primum ergo dicendum, quòd tranſmutatio facta in aqua maris, & etiam in alijs aquis, quæ penes nos ſunt, non eſt tanta, quod ſoluat ſpeciem aquæ. Et ideo in huiuſmodi aquis poteſt fieri baptiſmus.

Ad ſecundum dicendum, quòd admiſtio chriſmatis, non ſoluit ſpeciem aquæ: ſicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorum huiuſmodi. Niſi forte ſit facta tāta reſolutio corporum lixatorum in aqua, quòd liquor plus habeat de aliena ſubſtantia, quàm de aqua: quod ex ſpiſſitudine perſpici poteſt. Si tamē ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, poteſt in ea fieri baptiſmus, ſicut & in aqua, quæ exprimitur ex luto; licet in luto baptiſmus fieri non poſſit.

Ad tertium dicendum, quòd aqua fluens de latere Chriſti pendentis in cruce, non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt. In tali enim humore non

poſſet

poſſet fieri baptiſmus: ſicut nec in ſanguine animalis, aut in vino, aut quocumque liquore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculoſe egrediens à corpore mortuo, ſicut & ſanguis, ad comprobandam veritatem Dominici corporis, contra Manichæorum errorem: vt ſcilicet per aquam (quæ eſt vnum quatuor elementorum) oſtenderetur corpus Chriſti vere fuiſſe compoſitum ex quatuor elementis: per ſanguinem vero oſtenderetur eſſe compoſitum ex quatuor humoribus.

Ad quartum dicendum, quòd in lixiuio, & in aquis ſulphureorum balneorum, poteſt fieri baptiſmus: quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturam aliquibus corporibus miſtis, ſed ſolum alterationem quamdam recipiunt, ex hoc quod tranſeunt per aliqua corpora.

Ad quintum dicendum, quòd aqua roſacea eſt liquor roſæ reſolutus. Vnde in ea non poteſt fieri baptiſmus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, ſicut nec in vino. Nec eſt eadē ratio de aquis pluuialibus, quæ generantur ex maiori parte ex ſublimatione vaporum reſolutorum ex aquis. Minimum autem eſt ibi de liquoribus corporum miſtorum: qui tamen per huiuſmodi ſublimationem virtute naturæ, quæ eſt fortior arte, reſoluuntur in veram aquam, quod ars facere non poteſt. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis miſti: quod de aquis roſaceis & aquis alchimicis dici non poteſt.

ARTIC. V.

Vtrum hæc ſit conueniens forma baptiſmi, Ego te baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti?

268
inf. q. 84. a. 3 ad et 4 d. 3. a. 2 q. 1. & 1. Cor. 1. le. 2 col. 3 q. 64. a. 1

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit conueniens forma baptiſmi: Ego te baptizo In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quàm miniſtro. Sed in ſacramento miniſter agit vt inſtrumentū, (vt ſupra dictū eſt); principale autē agens in

baptiſ-

baptiſmo eſt Chriſtus, ſecundum illud Ioann. 1. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat. Inconuenienter ergo miniſter dicit, Ego te baptizo: præſertim quia in hoc quod dicitur, Baptizo, intelligitur ego: & ſic videtur ſuperflue apponi.

¶ 2 Præterea, Nõ oportet quòd ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mentionem: ſicut ille qui docet, non oportet quòd dicat, Ego vos doceo. Dominus autem ſimul tradidit præceptum baptizandi, & docendi, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, &c. Ergo non oportet quòd in forma baptiſmi fiat mentio de actu baptiſmi.

¶ 3 Præterea, Ille qui baptizatur, quandoque non intelligit verba: puta, ſi ſit ſurdus, aut puer. Fruſtra autem ad talem ſermo dirigitur: ſecundum illud Eccleſ. 32. Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonem. Ergo inconuenienter dicitur, Ego te baptizo, ſermone directo ad eum qui baptizatur.

¶ 4 Præterea, Contingit ſimul plures baptizari, & à pluribus: ſicut Apoſtoli baptizauerunt vna die tria millia, & alia die quinque millia, vt dicitur Act. 2. & 4. Non ergo debet forma baptiſmi determinari in ſingulari numero, vt dicatur, Ego te baptizo: ſed poteſt dici, Nos vos baptizamus.

¶ 5 Præterea, Baptiſmus virtutem habet à paſſione Chriſti. Sed per formam baptiſmus ſanctificatur. Ergo videtur, quòd in forma baptiſmi debeat fieri mentio de paſſione Chriſti.

¶ 6 Præterea, Nomen deſignat proprietatem rei. Sed tres ſunt proprietates perſonales diuinarum perſonarum, vt in prima parte dictum eſt †. Non ergo debet dici, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſed, In nominibus. p.p q.32. ar. 3.

¶ 7 Præterea, Perſona Patris non ſolum ſignificatur nomine Patris, ſed etiam nomine Innaſcibilis, & Genitoris. Filius etiam ſignificatur nomine Verbi, & Imaginis, & Geniti. Spiritus etiam ſanctus po-

teſt ſignificari nomine Doni, & Amoris procedentis. Ergo videtur, quòd etiam his nominibus vtendo, perficiatur baptiſmus.

SED contra eſt, quod Dominus dicit, Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

RESPONDEO dicendum, quòd baptiſmus per ſuam formam conſecratur: ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. & Auguſt. * dicit in lib. de vnico baptiſmo, quòd baptiſmus verbis euangelicis conſecratur. Et ideò oportet, quòd in forma baptiſmi exprimatur cauſa baptiſmi. Eſt autem eius duplex cauſa. Vna quidem principalis, à qua virtutem habet, quæ eſt Sancta Trinitas. Alia autem inſtrumentalis, ſcilicet miniſter, qui tradit exterius ſacramentum. Et ideò oportet in forma baptiſmi, de vtraque fieri mentionem. Miniſter autem tangitur, cum dicitur, Ego te baptizo. Cauſa autem principalis, cum dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Vnde hæc eſt conueniens forma baptiſmi, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

lib. 6. de bap cont. Donat. c. 25. to. 7. & li. 4. c. 15. refertur de cōſec. diſ. 4. cap. Satis oſtēdim⁹.

Ad primum ergo dicendum, quòd actio attribuitur inſtrumento, ſicut immediatè agenti: attribuitur autem huiuſmodi actio principali agenti, ſicut in cuius virtute inſtrumentum agit. Et ideò in forma baptiſmi conuenienter ſignificatur miniſter, vt exercens actum baptiſmi, per hoc quod dicitur, Ego te baptizo: ſicut & ipſe Dominus baptizandi actum attribuit miniſtris, dicens, Baptizantes eos, &c. Cauſa autem principalis ſignificatur, vt in cuius virtute ſacramentum agitur, per hoc quod dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: non enim Chriſtus baptizat ſine Patre, & Spiritu ſancto. Græci autem non attribuunt actum baptiſmi miniſtris, ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptiſmi baptizantibus attribuebant, dicentes, Ego ſum Pauli, & ego Cephæ. Et ideò dicunt, Baptizetur

ſer-

ſeruus Christi, talis, in nomine Patris, &c. Et quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur ſacramentum. Quod autem additur, Ego, in forma noſtra non eſt de ſubſtantia formæ, ſed ponitur ad maiorem expreſſionem intentionis.

Ad ſecundum dicendum, quòd quia ablutio hominis in aqua, propter multa fieri poteſt, oportet quòd determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: quia omnia in tali nomine facere debemus: vt habetur Coloſſ. 3. Et ideò ſi non exprimatur actus baptiſmi, vel per modum noſtrum, vel per modum Græcorum, non perficitur ſacramentum: ſecundum illam Decr. Alex. iij. † Si quis puerum ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen, & non dixerit, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen: non eſt puer baptizatus.

In Decr. l. 3. ti. 41. de bapt. & eius effectu, c. 1.

Ad tertium dicendum, quòd verba quæ proferuntur in formis ſacramentorum, non pronuntiantur ſolum cauſa ſignificandi, ſed etiam cauſa efficiendi, in quantum habent efficaciam ab illo verbo, per quod facta ſunt omnia. Et ideò conuenienter diriguntur non ſolum ad homines non intelligentes, ſed etiam ad creaturas inſenſibiles: vt cum dicitur, Exorcizo te creatura ſalis.

Ad quartum dicendum, quòd plures ſimul non poſſunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur ſecundum multiplicationem agentium, ſi perfectè ab vnoquoque agatur. Et ſic ſi conuenirent duo, quorum vnus eſſet mutus, qui non poſſet proferre verba, & alius carens manibus, qui non poſſet exercere actum: non poſſent ambo ſimul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum. Poſſunt autem (ſi neceſſitas exigit) plures ſimul baptizari: quia nullus eorum reciperet niſi vnum baptiſmum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos.

Nec erit mutatio formæ : quia, vôs, nihil aliud eſt, quàm te,& te. Quod autem dicitur, nos, non eſt idem dicere, quòd ego & ego, ſed ego, & tu: & ſic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur ſi diceretur, Ego baptizo me. Et ideò nullus poteſt baptizare ſe ipſum : propter quod & Chriſtus à Ioanne voluit baptizari: vt dicitur extra de baptiſmo †, & eius effectu, cap. Debitum.

In Decr. l.3. ti.42 c.4. Debitum.

Ad quintum dicendum, quòd paſſio Chriſti, etſi ſit principalis cauſa reſpectu miniſtri : eſt tamen cauſa inſtrumentalis reſpectu Sanctæ Trinitatis. Et ideò potius commemoratur Trinitas, quam paſſio Chriſti.

Ad ſextum dicendum, quòd etſi ſint tria nomina perſonalia trium perſonarum : eſt tamen nomen vnū eſſentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptiſmo, ad eſſentiam pertinet : & ideò dicitur, in nomine, & non, in nominibus.

Ad ſeptimum dicendum, quòd ſicut aqua ſumitur ad baptiſmum, quia eius vſus eſt communior ad abluendum : ita ad ſignificandum tres perſonas, in forma baptiſmi aſſumuntur illa nomina, quibus communius conſueuerunt nominari perſonæ in illa lingua. Nec in alijs nominibus perficitur ſacramentum.

ARTIC. VI.

569 *Vtrum in nomine Chriſti poſſit dari baptiſmus ?*

4.di.3.a.1.q.2.ad 3. & 1. Co.1. le.2. col.4.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd in nomine Chriſti poſſit dari baptiſmus. Sicut enim vna eſt fides, ita eſt vnum baptiſma, vt dicitur Ephe. 4. Sed Act 8 dicitur, quòd in nomine Chriſti baptizabantur viri, & mulieres. Ergo etiam nunc poteſt dari baptiſmus in nomine Chriſti.

li. 1. c.3. ante me. to. 3.

¶ 2 Præterea, Ambr. * dicit, Si Chriſtum dicas, & Patrem, à quo vnctus eſt; & ipſum, qui vnctus eſt Filium, & Spiritum ſanctum, quo vnctus eſt, deſignaſti. Sed in nomine Trinitatis poteſt fieri baptiſmus. Ergo & in nomine Chriſti.

¶ 3 Præ-

Digitized by Google

¶ 3 Præterea, Nicolaus Papa * ad conſulta Bulgarorum reſpondens, dicit, Qui in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti (ſicut in Act. Apoſtol. legitur) baptizati ſunt (vnum quippe idemque eſt, vt Sanctus ait Amb.†) rebaptizari non debent. Rebaptizarentur autem, ſi in hac forma baptizati, ſacramentum baptiſmi non reciperent. Ergo poteſt conferri baptiſmus in nomine Chriſti, ſub hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti.

de cõſec. di. 4. c. à quodam Iudæo.

† in lib. de Spiritu ſãcto, c. 3. ante me. to. 2.

SED contra eſt, quod Pelagius Papa * ſcribit Gaudentio Epiſcopo, Si hi qui in locis dilectionis tuæ vicinis commorari dicuntur, ſe ſolummodo in nomine Domini baptizatos fuiſſe confitentur, ſine cuiuſcumque dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicam venientes, in Sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Didymus etiam dicit * in libro de Spiritu ſancto, Licet quis poſſit exiſtere ſaxei (vt ita dicam) cordis, & penitus mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, vt vnũ de præceptis nominibus (ſcilicet trium perſonarum) prætermittat, tamen ſine perfectione baptizabit.

** de cõſe. diſ. 4. ca. 30. Si reuera.*

in lib. 2. paulo à princ. habetur hic liber in ſ.op. Hieron.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta habent efficaciam ab inſtitutione Chriſti. Et ideò ſi prætermittatur aliquid eorum, quę Chriſtus inſtituit circa aliquod ſacramentum, efficacia caret, niſi ex ſpeciali diſpenſatione eius, qui virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Chriſtus autem inſtituit ſacramentum baptiſmi dari, cum inuocatione Trinitatis. Et ideò quicquid deſit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptiſmi. Nec obſtat quòd in nomine vnius perſonæ intelligitur alia (ſicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quòd ille qui nominat vnam ſolam perſonam, poteſt habere rectam fidem de tribus: quia ſicut ad ſacramentum requiritur materia ſenſibilis, ita & forma ſenſibilis. Vnde non ſufficit intellectus, vel fides Trinitatis ad perfectionem ſacramenti, niſi ſenſibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in

ar. 2. huius q.

baptiſmo Chriſti (vbi fuit origo ſanctificationis noſtri baptiſmi) affuit Trinitas in ſenſibilibus ſignis , ſcilicet Pater in voce , Filius in humana natura, Spiritus ſanctus in columba.

Ad primum ergo dicendum , quòd ex ſpeciali Chriſti reuelatione , Apoſtoli in primitiua Eccleſia in nomine Chriſti baptizabant : vt nomen Chriſti (quod erat odioſum Iudæis,& Gentilibus) honorabile redderetur,per hoc,quod ad eius inuocationem, Spiritus ſanctus dabatur in baptiſmo .

loco cit. in arg. 2. Ad ſecundum dicendum , quòd Ambroſ. * aſſignat rationem , quare conuenienter talis diſpenſatio fieri potuit in primitiua Eccleſia : quia ſcilicet in nomine Chriſti tota Trinitas intelligitur . Et ideò ſeruabatur ad minus integritate intelligibili , forma,quam Chriſtus tradidit in Euangelio .

loco cit. in arg. 3. Ad tertium dicendum , quòd Nicolaus * Papa, dictum ſuum confirmat ex duobus præmiſſis. Et ideò eius reſponſio patet ex primis duabus ſolutionibus .

ARTIC. VII.

Vtrum immerſio in aqua , ſit de neceſſitate baptiſmi ?

370

4. d. 3. a. 4. q. 1. AD ſeptimum ſic proceditur . Videtur, quòd immerſio in aqua, ſit de neceſſitate baptiſmi . Vt enim dicitur Epheſ.4.Vna fides,vnum baptiſma. Sed apud multos communis modus baptizandi eſt per immerſionem.Ergo videtur,quòd non poſſit eſſe baptiſmus ſine immerſione.

¶ 2 Præterea , Apoſtolus dicit Romanorum 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu , in morte ipſius baptizati ſumus : conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem . Sed hoc *Ho. 24. ī Ioā. poſt inc. to. 3.* fit per immerſionem : dicit enim Chryſoſt. * ſuper illud Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c. Sicut in quodam ſepulchro in aqua, ſubmergentibus nobis capita vetus homo ſepelitur , & ſubmerſus deorſum occultatur, deinde nouus rurſus

Digitized by Google

ſus aſcendit. Ergo videtur, quòd immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

¶ 2 Præterea, Si ſine immerſione totius corporis poſſet fieri baptiſmus, ſequeretur quòd pari ratione ſufficeret, quamlibet partem aqua perfundi. Sed hoc videtur inconueniens: quia originale peccatum, contra quod præcipuè datur baptiſmus, non eſt in vna tantum corporis parte. Ergò videtur, quòd requiratur immerſio ad baptiſmum, & non ſufficiat ſola aſperſio.

SED contra eſt, quod Hebræor. 10. dicitur, Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

RESPONDEO dicendum, quòd aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi, ad vſum ablutionis corporalis, per quam ſignificatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri poteſt per aquam, non ſolum per modum immerſionis, ſed etiam per modum aſperſionis, vel effuſionis. Et ideò quamuis tutius ſit baptizare per modum immerſionis (quia hoc habet communior vſus): poteſt tamen fieri baptiſmus per modum aſperſionis, vel etiam per modum effuſionis, ſecundum illud Ezech. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam: ſicut beatus Laurentius legitur baptizaſſe. Et hoc præcipuè propter neceſſitatem: vel quia eſt magna multitudo baptizandorum: vt patet Actuum 2. & 4. vbi dicitur, quòd crediderunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. Quandoque autem poteſt imminere neceſſitas propter paucitatem aquæ: vel propter debilitatem miniſtri; qui non poteſt ſuſtentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui poſſet imminere periculum mortis ex immerſione. Et ideò dicendum eſt, quòd immerſio non eſt de neceſſitate baptiſmi.

Ad primum ergo dicendum, quòd ea quæ ſunt per accidens, non variant ſubſtantiam rei. Per

ſe autem requiritur ad baptiſmum corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptiſmus lauacrum nominatur: ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quòd fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptiſmo. Et ideò talis diuerſitas non tollit vnitatem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quòd in immerſione, expreſſius repræſentatur figura ſepulturæ Chriſti: & ideò hic modus baptizandi eſt communior, & laudabilior. Sed in alijs modis baptizandi repræſentatur aliquo modo, licet non ita expreſſe. Nam quocumque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ ſupponitur, ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.

Ad tertium dicendum, quòd principalis pars corporis, præcipue quantum ad exteriora membra, eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & interiores, & exteriores. Et ideò, ſi totum corpus aqua non poſſit perfundi, propter aquæ paucitatem, vel propter aliquam aliam cauſam, oportet caput perfundere: in quo manifeſtatur principium animalis vitæ. Et licet per membra, quæ generationi deſeruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen ſunt membra illa potius aſpergenda, quàm caput: quia per baptiſmum non tollitur tranſmiſſio originalis in prolem per actum generationis, ſed liberatur anima à macula, & reatu peccati, quod incurrit. Et ideò debet præcipuè lauari illa pars corporis, in qua manifeſtantur opera animæ. In veteri autem lege remedium contra originale peccatum, inſtitutum erat in membro generationis: quia adhuc ille, per quem originale erat amouendum, naſciturus erat ex ſemine Abrahæ: cu-
371 ius fidem circumciſio ſignificabat, vt dicitur Ro-
4.d.3.ar. man. quarto.

4 q.2. & ARTIC. VIII.

3. & diſ. *Vtrum trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi?*

23 q. 1. AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd trina
ar 1.q.2. immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi. Dicit enim
ar. Au-

Auguſt. † in quodam ſerm. de Symbolo ad baptizatos, Rectè tertio merſi eſtis: qui accepiſtis baptiſmũ in nomine ſanctæ Trinitatis. Rectè tertio merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine Ieſu Chriſti, qui etiam tertia die reſurrexit à mortuis: illa enim tertio repetita immerſio, typum Dominicæ exprimit ſepulturæ, per quam Chriſto conſepulti eſtis in baptiſmo. Sed vtramque videtur ad neceſſitatem baptiſmi pertinere, ſcilicet & quòd ſignificetur in baptiſmo Trinitas perſonarum, & quòd fiat configuratio ad ſepulturam Chriſti. Ergo videtur, quòd trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

† Refertur hoc § Decr. de conſ. d. 4. c. 77. Poſt quam, ex Aug. ho. 4

¶ 2 Preterea, Sacramenta ex mandato Chriſti efficaciam habent. Sed trina immerſio eſt ex mandato Chriſti: ſcribit enim Pelagius Papa Gaudentio Epiſcopo *, Euangelicum præceptum ipſo Domino Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet, in nomine trinitatis trina immerſione ſanctũ baptiſmum vnicuique tribuere. Ergo ſicut baptizare in nomine Trinitatis, eſt de neceſſitate baptiſmi, ita etiam baptizare trina immerſione, videtur eſſe de neceſſitate baptiſmi.

De conſ. d. 4. c. 8. Multi ſũt

¶ 3 Preterea, Si trina immerſio non ſit de neceſſitate baptiſmi, ergo ad primam immerſionem aliquis baptiſmi conſequitur ſacramentum. Si ergo addatur ſecunda vel tertia, videtur quòd ſecundo, vel tertio baptizetur: quod eſt inconueniens. Non ergo vna immerſio ſufficit ad ſacramentum baptiſmi, ſed trina immerſio videtur eſſe de neceſſitate ipſius.

SED contra eſt, quòd Gregor. * dicit ſcribens † Leandro epiſcopo, Reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere. Quoniam & in tribus immerſionibus perſonarum Trinitas, & in vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari.

* li. 1. epi. 41. à me. & habetur de cõſec. d. 4. c. 70. de trina.

† al Leonardo

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut prius dictum eſt *) ad baptiſmum per ſe requiritur ablutio

art prec. ad 1.

Digitized by Google

tio aquæ, quæ eſt de neceſſitate ſacramenti: modus autem ablutionis per accidens ſe habet ad ſacramentum. Et ideò, ſicut ex prædicta auctoritate Gregor. * patet, quantum eſt de ſe, vtrumque licitè fieri poteſt, ſcilicet & ſemel & ter immergere, quia vnica immerſione ſignificatur vnitas mortis Chriſti, & vnitas deitatis: per trinam autem immerſionem ſignificatur triduum ſepulturæ Chriſti, & etiam Trinitas perſonarum. Sed diuerſis ex cauſis ſecundum ordinationem eccleſiæ, quandoque inſtitutus eſt vnus modus, quandoque alius. Quia enim à principio naſcentis eccleſiæ, quidam de Trinitate male ſentiebant, Chriſtum purum hominem eſſe æſtimantes, nec dici filium Dei & Deum, niſi propter meritum eius, quod præcipuè fuit in morte: ideò non baptizabant in nomine Trinitatis, ſed in commemorationе mortis Chriſti, & vna immerſione. Quod reprobatum fuit in primitiua eccleſia. Vnde in canonibus Apoſtolorum legitur *, Si quis presbyter aut epiſcopus non trinam immerſionem vnius miſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmale, (quod dari à quibuſdam dicitur in morte Domini) deponatur. Non enim nobis dixit Dominus, In morte mea baptizate, ſed, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Poſtmodum verò inoleuit quorumdam ſchiſmaticorum & hæreticorum error, homines rebaptizantium: ſicut de Donatiſtis Auguſt. narrat * ſuper Ioan. Et ideò in deteſtationem erroris eorum fuit ſtatutum in concilio Toletano †, quòd fieret vna ſola immerſio. Vbi ſic legitur, Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplam teneamus baptiſmi immerſionem. Sed ceſſante tali cauſa communiter obſeruatur in baptiſmo trina immerſio. Et ideò grauiter peccaret aliter baptizans, quaſi ritum Eccleſiæ non obſeruans: nihilominus tamen eſſet baptiſmus.

In argu. Sed cont.

in can. 49 & 50. & habetur de cõſec d 4. c. 78. ſiquis presbyt.

tract. 11. tom. 9.

† in conc. Tol. 4. cã. 5 to 2. Cõcil & habetur de conſ d 4. c 84. Propter, ex Yuone in Dec. li. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd Trinitas eſt ſicut agens principale in baptiſmo. Similitudo autem agen-

agentis peruenit ad effectum ſecundum formam, & non ſecundum materiam. Et ideò ſignificatio Trinitatis fit in baptiſmo per verba formæ: nec eſt de neceſſitate, quòd ſignificetur Trinitas per vſum materiæ: ſed hoc fit ad maiorem expreſſionem. Similiter etiam mors Chriſti figuratur ſufficienter in vnica immerſione. Triduum autem ſepulturæ non eſt de neceſſitate ſalutis noſtræ: quia etiam ſi vno die fuiſſet ſepultus vel mortuus, ſuffeciſſet ad perficiendam noſtram redemptionem: ſed triduum illud ordinatur ad manifeſtandum veritatem mortis, vt ſupra dictum eſt *. Et ideò patet, quòd trina immerſio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte paſsionis Chriſti, eſt de neceſſitate ſacramenti.

q.51. a.4 et 53. a. 2 loco cit. in arg. in ſolut. præc.

Ad ſecundum dicendum, quòd Pelagius Papa † intelligit trinā immerſionem eſſe de mandato Chriſti in ſuo ſimili: in hoc ſcilicet quòd Chriſtus præcepit baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Non tamen eſt ſimilis ratio de forma, & de vſu materiæ, vt dictum eſt *.

q.64. a.8 In cim.c. 4. ad Eph. ſup illud, Vna fides, vnū baptiſmus to.9 refertur de cō ſec.d.4.c. 80. Eodē modo.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt †) intentio requiritur ad baptiſmum: & ideò ex intentione miniſtri Eccleſiæ, qui intendit vnum baptiſmum dare trina immerſione, efficitur vnum baptiſma. Vnde Hieronym. dicit * ſuper epiſtolam ad Philip. Licet ter baptizetur (ideſt immergatur) propter myſterium Trinitatis: tamen vnum baptiſma reputatur. Si verò intenderet, ad vnamquamque immerſionem vnum baptiſma dare, ad ſingulas immerſiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in ſe eſt, pluries baptizans.

372

4.d.6. q. 2.ar.1.q. 1.et 4.cōt. tra.59 f. & c. 70. & 71. & 10.3. col. 4.et Eph. 4.le.2.co. 1. fin. & ſup.q.6 3. ar.5.

ARTIC. IX.

Vtrum baptiſmus poſsit iterari?

AD nonū ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus poſſit iterari. Baptiſmus enim videtur inſtitutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multo magis baptiſmus debet iterari: quia miſericordia Chriſti tranſcendit hominis culpam.

¶ 2 Prę-

Digitized by Google

¶ 2 Pręterea, Ioannes Baptiſta pręcipuè fuit à Chriſto commendatus, cum de eo dictum ſit Matth. 11. Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur: vt habetur Act. 19. vbi dicitur, quòd Paulus baptizabat eos qui erant baptizati baptiſmo Ioannis. Ergo multo fortius illi qui ſunt baptizati ab hæreticis vel peccatoribus, ſunt rebaptizandi.

in conc I. Nic can. 19. ¶ 3 Pręterea, in Niceno * concilio ſtatutum eſt, Si quis confugerit ad Eccleſiam catholicam de Paulianiſtis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem eſſe eadē ratio de alijs hęreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

¶ 4 Præterea, Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem. Sed de quibuſdam baptizatis aliquando dubitatur, an ſint baptizati. Ergo videtur, quòd debeant iterum baptizari.

q. prec. a 4. ¶ 5 Præterea, Euchariſtia eſt perfectius ſacramentum quam baptiſmus, vt ſupra dictum eſt *. Sed ſacramentū Euchariſtiæ iteratur. Ergo videtur, quòd multo magis baptiſmus poſſit iterari.

SED contra eſt, quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma.

RESPONDEO dicendum, quòd baptiſmus iterari non poteſt. Primo quidem, quia baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio: prout ſcilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Vnius autem non eſt niſi vna generatio: & ideò non poteſt baptiſmus iterari, ſicut nec carnalis generatio. Vnde Auguſt. dicit ſuper illud Ioan. 3. * (*tra 11. in euan. Io. ante me. to. n. 9.*) Numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci? Sic tu, inquit, intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo enim vterus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Secundo, quia in morte Chriſti baptizamur, per quam morimur peccato, & reſur-

reſurgimus in nouitatem vitæ. Chriſtus autem ſemel tantum mortuus eſt: & ideò baptiſmus iterari non debet: propter quod Hebr. 6. contra quoſdam rebaptizari volentes dicitur, Rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei. vbi gl. dicit *, Vna Chriſti mors, vnum baptiſma conſecrauit. Tertio, quia baptiſmus imprimit characterem, qui eſt indelebilis, & cum quadam conſecratione datur. vnde ſicut aliæ conſecrationes nõ iterantur in Eccleſia, ita nec baptiſmus. Et hoc eſt quod Auguſt. † dicit in 2. contra epiſtolã Parmeniani, quòd character militaris non repetitur, & quòd non minus hæret ſacramentum Chriſti, quã corporalis hęc nota: cum videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus, non reſtituitur. Quarto, quia baptiſmus principaliter datur contra originale peccatum: & ideò ſicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptiſmus iteratur: quia vt dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum, in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd baptiſmus operatur in virtute paſsionis Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideò ſicut peccata ſequentia virtutem paſſionis Chriſti non auferunt, ita etiam non auferunt baptiſmum, vt neceſſe ſit ipſum iterari. Sed pœnitentia ſuperueniente tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Auguſt. * dicit ſuper illud Ioan. 1. Sed ego neſciebam eum. Ecce poſt Ioannem baptizatum eſt, poſt homicidam non eſt baptizatum: quia Ioan. dedit baptiſmum ſuum, homicida dedit baptiſmum Chriſti: quod ſacramentum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Ad tertium dicendum, quòd Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregor. dicit * ſcribens † Quirino Epiſcopo, Hi hæ-

gl. or. ſup. illud: Renouari rurſus ad pænitentiam.

li. 2. c. 13. à me to. 7. & ſup. habetur q. 63 a. 5 & vide eund. ep. 50 ad Boniſ. poſt me to. 2.

ar. 2 huius q. tra 5. declinando ad fi. to. 9 in regiſt. li. 9. epiſ. 61. paulò a prin. Refertur de conſ. d. 4. c. Hi verò.

al. Quidio, *ſeu* Quirito

retici qui in Trinitatis nomine minimè baptizabant, ſicut ſunt Bonoſiani & Cataphrygę (qui ſcilicet idem ſentiebant cum Paulianis) quia & illi Chriſtum Deũ non credunt; (exiſtimantes, ipſum ſcilicet eſſe purum hominem) & iſti (ſcilicet Cataphrygæ) Spiritum ſanctum peruerſo ſenſu eſſe quemdam prauum hominem, Montanum ſcilicet, credunt: tales cum ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur: quia baptiſma non fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Sed ſicut in regulis Eccleſiaſticis † dicitur, Si qui apud illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ Trinitatis confeſſione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt baptizati.

De eccle. dog. c. 52. tom 1. in Aug. & de cõſ. d. 4. c. 43. & c 27.

Ad quartum dicendum, quòd ſicut dicit Decret. Alexan iij. † De quibus dubium eſt an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmiſſis, Si baptizatus es, ego non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod neſcitur eſſe factum.

† in Decr. lib. 3. tit. 41. de baptiſ. & eius effectib. c. De quibus, eſt c. 2. & de conſ. d. 4. 109. 110. 111. & 112.

Ad quintum dicendum, quòd vtrumque ſacramentum, ſcilicet baptiſmi & euchariſtiæ, eſt repræſentatiuum Dominicæ mortis & paſsionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptiſmo commemoratur mors Chriſti, in quantum homo Chriſto commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in Sacramento euchariſtiæ commemoratur mors Chriſti, in quantum ipſe Chriſtus paſſus exhibetur nobis quaſi paſchale conuiuium: ſecundum illud 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur. Et quia homo ſemel naſcitur, múltotiens autem cibatur: ſemel tantum datur baptiſmus, multotiens autem euchariſtia.

373

ARTIC. X.

Vtrum ritus, quo eccleſia in baptizando vtitur, ſit conueniens?

4. d. 2. q. 1. a. 3. ad 7. & d. 6. q. 2. ar. 1. q. 3.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit conueniens ritus, quo eccleſia vtitur in bapti-

ptizando. Vt enim dicit Chryſoſt. † numquam aqua baptiſmi purgare peccata credentium poſſet, niſi tactu Dominici corporis ſanctificata fuiſſet. Hoc autem factum fuit in baptiſmo Chriſti, qui celebratur in feſto Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari ſolemnis baptiſmus in feſto Epiphaniæ, quàm in vigilia Paſchæ, & in vigilia Pentecoſtes.

† refertur de conſec. d. 4. c. 10.

¶ 2 Præterea, Ad idem ſacramentum non videtur pertinere diuerſarum materiarum vſus. Sed ad baptiſmum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo ſancto: primum in pectore, deinde inter ſcapulas, & tertio chriſmate in vertice.

¶ 3 Præterea, In Chriſto Ieſu non eſt maſculus neque fœmina, Barbarus, & Scytha; & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiuſmodi differentiæ. Multo igitur minus diuerſitas veſtium aliquid operatur in fide Chriſti. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida veſtis.

¶ 4 Præterea, Sine huiuſmodi obſeruantijs poteſt baptiſmus celebrari. Hæc igitur quæ dicta ſunt, videntur eſſe ſuperflua, & ita inconuenienter ab eccleſia inſtituta eſſe in ritu baptiſmi.

SED contra eſt, quod eccleſia regitur Spiritu ſancto, qui nihil inordinatum operatur.

RESPONDEO dicendum, quòd in ſacramento baptiſmi aliquid agitur, quod eſt de neceſſitate ſacramenti, & aliquid eſt quod ad quamdam ſolemnitatem ſacramenti pertinet. De neceſſitate quidem ſacramenti eſt forma, quæ deſignat principalem cauſam ſacramenti: & miniſter, qui eſt cauſa inſtrumentalis: & vſus materiæ, ſcilicet ablutio in aqua, quæ deſignat principalem ſacramenti effectum. Cætera verò omnia, quæ in ritu baptizandi obſeruat Eccleſia, magis pertinent ad quamdam ſolemnitatem ſacramenti. Quæ quidem adhibentur ſacramento propter tria. Primo quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiam ad ſacramentum.

Si

Si enim ſimpliciter fieret ablutio in aqua, abſque ſolemnitate, de facili ab aliquibus æſtimaretur, quaſi quædam communis ablutio. Secundo, ad fidelium inſtructionem. Simplices enim, qui literis non eruduntur, oportet erudire per aliqua ſenſibilia ſigna: puta, per picturas, & aliqua huiuſmodi. Et per hunc modum per ea, quæ in ſacramentis aguntur, vel inſtruuntur, vel ſolicitantur ad quærendum de his quæ per huiuſmodi ſenſibilia ſigna ſignificantur. Et ideò quia præter principalem ſacramenti effectum, oportet quædam alia ſcire circa baptiſmum, conueniens fuit, vt etiam quibuſdam exterioribus ſignis repræſentarentur. Tertio, quia per orationes & benedictiones, & alia huiuſmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento ſacramentalis effectus.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus in Epiphania baptizatus eſt baptiſmo Ioannis: vt ſupra dictum eſt *. Quo quidem baptiſmo non baptizantur fideles, ſed potius baptiſmo Chriſti. Qui quidem habet efficaciam ex paſsione Chriſti (ſecundum illud Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus), & ex Spiritu ſancto: ſecundum illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c. & ideò ſolemnis baptiſmus agitur in Eccleſia, & in vigilia Paſchæ, quando fit commemoratio Dominicæ ſepulturæ, & reſurrectionis eiuſdem (propter quod & Dominus poſt reſurrectionem, præceptum de baptiſmo diſcipulis dedit, vt habetur Matt. vltimo) & in vigilia Pentecoſtes quando incipit celebrari ſolemnitas Spiritus ſancti. Vnde & Apoſtoli leguntur ipſo die Pentecoſtes, quo Spiritum ſanctum receperant, tria millia hominum baptizaſſe.

ar. 2. huius q. & q. 39. a. 3

Ad ſecundum dicendum, quòd vſus aquæ adhibetur in baptiſmo quaſi pertinens ad ſubſtantiam ſacramenti: ſed vſus olei vel chriſmatis adhibetur ad quamdam ſolemnitatem. Nam primo baptizan-

dus

dus inungitur oleo ſancto, & in pectore & in ſcapulis, quaſi athleta Dei, vt Ambroſ. dicit * in lib. de Sacramentis: ſicut pugiles inungi conſueuerunt. Vnde ſicut Innocentius dicit in quadam Decret. † de ſacra vnctione, Baptizandus in pectore inungitur, vt per ſancti Spiritus donum, abijciat errorem & ignorantiam, & fidem rectam ſuſcipiat, quia iuſtus ex fide viuit. Inter ſcapulas autem inungitur, vt per Spiritus ſancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides ſine operibus mortua eſt: vt per fidei ſacramentum, ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium fortitudo laborum in ſcapulis. Poſt baptiſmum verò (vt Rabanus dicit *) ſtatim ſignatur in cerebro à presbytero cum ſacro chriſmate, ſequente ſimul & oratione, vt Chriſti regni particeps fiat, & à Chriſto Chriſtianus poſſit vocari. Vel ſicut Ambroſ. dicit †, Vnguentum ſuper caput effunditur, quia ſenſus ſapientis in capite eius: vt ſcilicet ſit paratus omni petenti, de fide reddere rationem.

li. 1. c. 2. & li. 3. c. 1. to 4. *li. 1. Dec. tit. 15. c. Cum veniſſet.* **c. 28. refertur, de cõſ d. 4. c. Poſtquã.* *† c. 1. in pri. to. 4. & de ijs q initiãtur myſterijs, c. 6. de cõſ. d. 4 c. 89 et li. 1. Dec. ti. 15. c. 1.*

Ad tertium dicendum, quòd veſtis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione, quòd non liceat ei alijs veſtibus vti: ſed in ſignum * glorioſæ reſurrectionis †, ad quam homines per baptiſmum regenerantur, & ad ſignificandam puritatem vitæ, quam debent poſt baptiſmum obſeruare: ſecundum illud Roman. 6. In nouitate vitæ ambulemus.

** al. gloriæ* *† De cõſ. d. 4. c. 90.* ** In corp. art.*

Ad quartum dicendum, quòd ea quæ pertinent ad ſolemnitatem ſacramenti, etſi non ſint de neceſſitate ſacramenti, non tamen ſunt ſuperflua: quia ſunt ad bene eſſe ſacramenti, vt dictum eſt †.

374 *4. d 4. q. 3. a. 3 & quol. 6. a. 4. et lo. 3. lec. 1. fin. Hebr. 6. co. 3. fin.*

ARTIC. XI.

Vtrum conuenienter deſcribantur tria baptiſmata?

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter deſcribãtur tria baptiſmata, ſcilicet aquæ,

aquæ, ſanguinis, & flaminis, ſcilicet Spiritus ſancti. Quia Apoſtolus dicit Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed non eſt niſi vna fides. Ergo non debent poni tria baptiſmata.

¶ 2 Preterea, Baptiſmus eſt quoddam ſacramentum, vt ex ſupra dictis patet *. Sed ſolus baptiſmus aquæ, eſt ſacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptiſmata.

q. 65. a. 1.

¶ 3 Preterea, Damaſc. in 4. lib. determinat plura alia genera baptiſmatum. Non ergo debent poni ſolum tria baptiſmata.

lib. 4. ort. fid. c. 10. poſt med.

SED contra eſt, quod ſuper illud Heb. 6. Baptiſmatum doctrinæ, dicit gl. * Pluraliter dicit, quia eſt baptiſmus aquæ, pœnitentiæ, & ſanguinis.

gl ordin. ibid.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus aquæ efficaciam habet à paſſione Chriſti, cui aliquis configuratur per baptiſmum; & vlterius ſicut à prima cauſa à Spiritu ſancto. Licet autem effectus dependeat à prima cauſa, cauſa tamen ſuperexcedit effectum, nec dependet ab effectu. Et ideò preter baptiſmum aquæ, poteſt aliquis conſequi ſacramenti effectum ex paſſione Chriſti, in quantum quis ei conformatur, pro Chriſto patiendo. Vnde dicitur Apocal. 7. Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Eadem etiam ratione aliquis per virtutem Spiritus ſancti conſequitur effectum baptiſmi, non ſolum ſine baptiſmo aquæ, ſed etiam ſine baptiſmo ſanguinis: in quantum ſcilicet alicuius cor per Spiritum ſanctum mouetur ad credendum & diligendum Deum, & pœnitendum de peccatis. Vnde etiam dicitur baptiſmus pœnitentiæ. Et de hoc dicitur Iſai. 4. Si ablucrit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Hieruſalem lauerit de medio eius, in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris. Sic igitur vtrumque aliorum baptiſmatum nominatur baptiſmus, in quantum ſupplet vicem baptiſmi aquæ. Vnde dicit Auguſt. * in 4. lib. de vnico baptiſmo

q. 62. a. 5 & q. 66. ar. 2.

lib. 4. de bap. cont. Donat. c. 22. in pr. to. 7 & refertur de conſ. d. 4. c. 33.

mo paruulorum, Baptiſmi vicem aliquando implere paſſionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum eſt, Hodie mecum eris in paradiſo, Beatus Cyprianus non leue documentum aſſumpſit: quod etiam atque etiam conſiderans, inuenio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti, id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere; ſed etiam fidem, conuerſionemq; cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi, in anguſtijs temporum ſuccurri non poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd alia duo baptiſmata includuntur in baptiſmo aquæ: qui efficaciam habet & ex paſſione Chriſti, & ex Spiritu ſancto. Et ideò per hoc non tollitur vnitas baptiſmatis.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramentum habet rationem ſigni. Alia verò duo conueniunt cum baptiſmo aquæ, non quidem quantum ad rationem ſigni, ſed quantum ad effectum baptiſmatis: & ideò non ſunt ſacramenta. *q. 60 a. 1*

Ad tertium dicendum, quòd Damaſc.* ponit quędam baptiſmata figuralia: ſicut diluuium, quod fuit ſignum noſtri baptiſmi, quantum ad ſaluationem fidelium in Eccleſia: ſicut tunc paucæ animæ ſaluæ factæ ſunt in arca, vt dicitur 1. Pet. 3. Ponit etiam tranſitum maris rubri: qui ſignificat noſtrum baptiſma, quantum ad liberationem a ſeruitute peccati. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. quòd omnes baptizati ſunt in nube, & in mari. *li. 4 orth. fid. c. 10. à med.*

Ponit etiam ablutiones diuerſas, quæ fiebant in veteri lege, præfigurantes noſtrum baptiſma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptiſmum Ioannis, qui fuit pręparatorius ad noſtrum baptiſma.

ARTIC. XII.

Vtrum baptiſmus ſanguinis ſit potiſsimus inter alia baptiſmata? 375

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus ſanguinis non ſit potiſſimus inter tria prędicta baptiſmata. Baptiſmus enim aquæ impri- *4 d. 4. q. 2. a. [illegible] q. 4. et [illegible]eb. 6. c. [illegible] fi.*

Digitized by Google

mit characterem. Quod quidem baptiſmus ſanguinis non facit. Ergo baptiſmus ſanguinis non eſt potior, quàm baptiſmus aquæ.

¶ 2 Preterea, Baptiſmus ſanguinis non valet ſine baptiſmo flaminis, qui eſt per charitatem: dicitur enim 1. ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Sed baptiſmus flaminis valet ſine baptiſmo ſanguinis: non enim ſoli martyres ſaluantur. Ergo baptiſmus ſanguinis non eſt potiſſimus.

¶ 3 Preterea, Sicut baptiſmus aquæ habet efficaciam à paſſione Chriſti, (cui ſecundum prædicta reſpondet baptiſmus ſanguinis) ita paſſio Chriſti efficaciam habet à Spiritu ſancto, ſecundum illud Hebr. 9. Sanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum obtulit ſemetipſum pro nobis, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, &c. Ergo baptiſmus flaminis potior eſt, quàm baptiſmus ſanguinis. Non ergo baptiſmus ſanguinis eſt potiſſimus.

habetur in lib. de eccleſ. dog. c. 74. to. 3

SED contra eſt, quod Auguſt.* ad Fortunatum, loquens de comparatione baptiſmatum, dicit, Baptizatus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, martyr coram perſecutore: ille poſt confeſſiònem aſpergitur aqua, hic ſanguine: ille per impoſitionem manus Pontificis, recipit Spiritum ſanctum: hic templum efficitur Spiritus ſancti.

art præc.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) effuſio ſanguinis pro Chriſto, & operatio interior Spiritus ſancti, dicuntur baptiſmata, in quantum efficiunt effectum baptiſmi aquæ. Baptiſmus autem aquæ efficaciam habet à paſſione Chriſti, & à Spiritu ſancto, vt dictum eſt*. Quæ quidem duæ cauſæ operantur in quolibet horum trium baptiſmatum: excellentiſsime tamen in baptiſmo ſanguinis. Nam paſsio Chriſti, operatur quidem in baptiſmo aquæ, per quamdam figuralem repræſentationem: in baptiſmo autem flaminis vel pœnitentiæ, per quamdam affectionem: ſed in baptiſmo

art præc.

ptiſmo ſanguinis, per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus ſancti operatur in baptiſmo aquæ, per quamdam virtutem latentem: in baptiſmo autem pœnitentiæ, per cordis commotionem: ſed in baptiſmo ſanguinis, per potiſſimum dilectionis feruorem, ſecundum illud Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Ad primum ergo dicendum, quòd character eſt res & ſacramentum. Non autem dicimus quòd baptiſmus ſanguinis, pœnitentiam habeat ſecundum rationem ſacramenti: ſed quantum ad ſacramenti effectum.

Ad ſecundum dicendum, quòd effuſio ſanguinis non habet rationem baptiſmi, ſi ſit ſine charitate. Ex quo patet, quòd baptiſmus ſanguinis includit baptiſmum flaminis, & non è conuerſo. Vnde ex hoc ipſo probatur * perfectior. *c. 3. eccl. hier. p. 2. & 3.*

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus ſanguinis præeminentiam habet, non ſolum ex parte paſſionis Chriſti, ſed etiam ex parte Spiritus ſancti, vt dictum eſt *. *In corp. ar.*

QVÆST. LXVII.

De miniſtris, per quos traditur baptiſmi ſacramentum, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtris, per quos traditur ſacramentum baptiſmi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum ad diaconum pertineat baptizare?

¶ Secundo, vtrum pertineat ad presbyterum, vel ſolum ad epiſcopum?

¶ Tertio, vtrum laicus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre?

¶ Quarto, vtrum hoc poſſit facere mulier?

¶ Quinto, vtrum non baptizatus poſſit baptizare?

¶ Sexto, vtrum plures poſſint ſimul baptizare vnum & eumdem?

¶ Septimo, vtrum neceſſe ſit aliquem eſſe qui baptizatum de ſacro fonte recipiat?

¶ Octauo, vtrum ſuſcipiens aliquem de ſacro fonte, obligetur ad eius inſtructionem?

ARTIC. I.

Vtrum ad officium diaconi pertineat baptizare?

376

4. d. 5. q. 2. a. 1. q. 2. & d. 7. q 3. ar. 1. q. 1 co. & d. 13. q. 2. ar. 5. q. 2. cor.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur à Domino officium prædicandi Euãgelium, & baptizandi, ſecundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur, quod etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

c. 5. in p. 1 à med vſque ad fin illius partis.

¶ 2 Præterea, Secundum Dionyſ. 5 cap. eccl. hierar. * purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptiſmum, ſecundũ illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur, quòd baptizare pertineat ad diaconum.

¶ 3 Præterea, De beato Laurentio legitur, quòd cum ipſe eſſet diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur, quod ad diaconos pertineat baptizare.

Gelaſ l. i ep. ad Epiſc. per Lucaniã, c 9.

† d. 93. c. 13. Diaconos.

SED contra eſt, quod Gelaſ. * Papa dicit, & habetur in Decr. 93. diſtin. † Diaconos propriam conſtituimus obſeruare menſuram. & infra, Abſque Epiſcopo vel presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis ordinibus fortaſſe longius conſtitutis, neceſsitas extrema compellat.

c. 7. cœl. hierar. in princ. & c. 8. circa princ.

decr. diſ. 93. c. 17.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut cœleſtium ordinum proprietates, & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (vt Dionyſ. dicit * 7. cœleſt. hierar.) ita etiam ex nominibus eccleſiaſticorum ordinum accipi poteſt quid ad vnumquemque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quaſi miniſtri †: quia videlicet ad diaconos non pertinet ali-

aliquod ſacramentum principaliter, & quaſi ex proprio officio præbere; ſed adhibere miniſterium alijs maioribus, in ſacramentorum exhibitione. Et ſic ad diaconũ nõ pertinet quaſi ex proprio officio tradere ſacramentum baptiſmi: ſed in collatione huius ſacramenti & aliorũ, aſſiſtere & miniſtrare maioribus. Vnde Iſidor. dicit †, Ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, in patena & calice.

habetur i dec. d. 25. ca Perlectis. Et dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad diaconum pertinet recitare Euangelium in Eccleſia, & prædicare ipſum per modum catechizantis. Vnde & Dionyſ. * dicit, quòd diaconi habent officium ſuper immundos: inter quos ponit catechumenos. Sed docere, id eſt, exponere Euangelium, pertinet proprie ad epiſcopum, cuius actus eſt perficere, ſecundum Dionyſ. † 5. cap. eccl. hierar. Perficere autem idem eſt quod docere. Vnde non ſequitur, quòd ad diaconos pertineat officium baptizandi.

c 3. eccl. hier. p. 2. & 3.

c. 5. in ti. de ſacer. perfect.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Dionyſ. dicit * in 2. cap. eccleſ. hierar. baptiſmus non ſolum habet purgatiuam, ſed etiam illuminatiuam virtutem. Et ideò excedit officium diaconi, ad quem pertinet ſolum purgare, ſcilicet vel repellendo immundos, vel diſponendo eos ad ſacramenti ſuſceptionem.

c. 2. p. 1. & 2.

Ad tertium dicendum, quòd quia baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, permittitur diaconibus neceſsitate vrgente in abſentia maiorum baptizare: ſicut patet ex auctoritate Gelaſij † ſupra inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus exiſtens, baptizauit.

In argu. ſed cõtra.

ARTIC. II.

Vtrum baptizare pertineat ad officium presbyterorum?

377

4. d. 5. q. 2. a. 1 q. 2 et d. 7. q. 3. a. 1. q. 3. c. & d. 17. q. 3 a. 3. q. 2. c. & d. 24. q. 2. a 2. ad 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd baptizare non pertineat ad officium presbyterorum, ſed ſolum epiſcoporum. Quia (ſicut dictum

 eſt)

eſt *) ſub eodem præcepto iniungitur Matth. vlt. officium docendi & baptizandi. Sed docere, quod eſt perficere, pertinet ad officium epiſcopi: vt patet per Dionyſ. 5. & 6. cap. eccleſiaſt. hierarch. † Ergo & baptizare pertinet tantum ad officium epiſcopi.

¶ 2 Præterea, Per baptiſmum annumeratur aliquis populo Chriſtiano: quod quidem videtur ad officium ſolius principis pertinere. Sed principatum in eccleſia tenent epiſcopi: qui, vt dicitur in gl.* Luc. 10. tenent locum Apoſtolorum: de quibus dicitur in Pſal. 44. Conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Ergo videtur, quòd baptizare pertineat ſolum ad officium epiſcopi.

¶ 3 Præterea, Iſidor. dicit †, quòd ad epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, vnctio altaris, & confectio chriſmatis; ipſe ordines eccleſiaſticos diſtribuit, & ſacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius eſt ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quòd multo magis ad officium ſolius epiſcopi pertineat baptizare.

SED contra eſt, quòd Iſidorus dicit * in lib. de officijs, Conſtat baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe traditum.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacerdotes ad hoc conſecrantur, vt ſacramentum corporis Chriſti conficiant, ſicut ſupra dictum eſt *. Illud autem eſt ſacramentum eccleſiaſticæ vnitatis, ſecundum illud Apoſtoli 1. Cor. 10. Vnus panis & vnum corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptiſmum autem aliquis fit particeps eccleſiaſticæ vnitatis, vnde & accipit ius ad menſam Domini accedendi. Et ideò ſicut ad ſacerdotem pertinet cōſecrare euchariſtiam (ad quod principaliter ſacerdotium ordinatur), ita ad proprium officium ſacerdotis pertinet baptizare. Eiuſdem enim videtur eſſe operari totum, & partem in toto diſponere.

q. præc. a. 5. arg. 2.

† c. 5 in p. 1. à med.

** eſt gl ordin. ibid. ex Beda. Luc. 10. ſuper illud, Deſignauit Ieſus 72. diſci. tom. 2.*

† habetur in dec. d. 25. c. perlectis. & dicitur eſſe in epi. ad Ludifredum.

** li. 2. c. 24. non multū remotè ante finē: & habetur de cōſ. d. 4. c. 18.*

** q. 63. a. 1. 2. & 6.*

Ad

Ad primum ergo dicendum; quòd vtrumque officium, ſcilicet docendi, & baptizandi, Dominus Apoſtolis iniunxit, quorum vicem gerunt Epiſcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commiſit eis Chriſtus, vt ipſi per ſe illud exercerent, tamquam principaliſſimum: vnde & ipſi Apoſtoli dixerunt Act. 6. Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Officium autem baptizandi commiſit Apoſtolis, vt per alios exercendum. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 1. Non miſit me, Chriſtus baptizare, ſed euangelizare. Et hoc ideò *: quia in baptizando nihil operatur meritum & ſapientia miniſtri, ſicut in docendo, vt patet ex ſupradictis*. In cuius etiam ſignum nec ipſe Dominus baptizauit, ſed diſcipuli eius, vt dicitur Io. quarto. Nec tamen per hoc excluditur, quin Epiſcopi poſſint baptizare: quia quod poteſt poteſtas inferior, poteſt & ſuperior. Vnde & Apoſtol. ibidem dicit ſe quoſdam baptizaſſe.

* id. hic gl. Ibrani ſuper eum locū Apo.
* q. 64. a. 5, 6, & 9

Ad ſecundum dicendum, quòd in qualibet republica, ea quæ ſunt minora, pertinent ad minora officia, maiora verò maioribus reſeruantur: ſecundum illud Exod. 18. Quicquid maius fuerit, referant ad te, & ipſi tantummodo minora iudicent. Et ideò ad minores ciuitatis principes pertinet diſponere de infimo populo: ad ſummos autem principes pertinet diſponere ea, quæ pertinent ad maiores ciuitatis. Per baptiſmum autem non adipiſcitur aliquis, niſi infimum gradum in populo Chriſtiano. Et ideò baptizare pertinet ad minores principes eccleſiæ, id eſt ad presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti: vt dicit gl. * Lucæ 10.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt*) ſacramentum baptiſmi eſt potiſſimum neceſſitate: ſed quantum ad perfectionem, ſunt quædam alia potiora, quæ Epiſcopis reſeruantur.

* eſt gl. or. ibi. ex Be. loco cita. in arg.
* q. 65. a. 3. ad 4.

AR-

ARTIC. III.

378 *Vtrum laicus poſſit baptizare?*

2. 2. q. 100 a. 2. ad 1. & 4. di. 5. q. 2. a. 1. q. 1 & 3. & d. 6. q. 1. a. 3. q. 2. & 3. * a. præc. in locis citatis art. præc. in vtroque arg. Sed cōt. Et in decr. ibi. cit & d. 93. c. 13.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd laicus baptizare non poſſit. Baptizare enim (ſicut dictum eſt *) propriè pertinet ad ordinem ſacerdotalem. Sed ea quæ ſunt ordinis, non poſſunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur, quòd laicus, qui non habet ordinem, baptizare non poſſit.

¶ 2 Preterea, Maius eſt baptizare, quàm alia ſacramentalia baptiſmi perficere: ſicut catechizare, & exorcizare, & aquam baptiſmalem benedicere. Sed hæc non poſſunt fieri à laicis, ſed ſolum à ſacerdotibus. Ergo videtur, quòd multo minus laici poſſint baptizare.

¶ 3 Præterea, Sicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ita & pœnitentia. Sed laicus non poteſt abſoluere in foro pœnitentiali. Ergo neque poteſt baptizare.

SED contra eſt, quod Gelaſius Papa, & Iſidor. * dicunt, quòd baptizare neceſſitate imminente, laicis Chriſtianis plerumque conceditur.

RESPONDEO dicendum, quòd ad miſericordiam eius, qui vult omnes homines ſaluos fieri, pertinet vt in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem ſacramenta maximæ neceſſitatis eſt baptiſmus, qui eſt regeneratio hominis in vitam ſpiritualem: quia pueris aliter omnino ſubueniri non poteſt, & adulti non poſſunt aliter, quàm per baptiſmum plenam remiſſionem conſequi, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam. Et ideò vt homo circa remedium tam neceſſarium defectum pati non poſſit, inſtitutum eſt vt & materia baptiſmi ſit communis †, ſcilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi poteſt; & miniſter baptiſmi etiam ſit quicumque non ordinatus, ne propter defectum baptiſmi, homo ſalutis ſuæ diſpendium patiatur.

† Aliàs, cōmuniſſima.

Ad primum ergo dicendum, quòd baptizare pertinet

tinet

tinet ad ordinem ſacerdotalem, ſecundum quamdam conuenientiam, & ſolemnitatem, non autem hoc eſt de neceſſitate ſacramenti. Vnde etiamſi extra neceſſitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem, tamen ſacramentum baptiſmi confert: nec eſt rebaptizandus ille qui ſic eſt baptizatus.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa ſacramentalia baptiſmi pertinent ad ſolemnitatem, non autem ad neceſſitatem baptiſmi. Et ideò fieri non debent, nec poſſunt a laico: ſed ſolum à ſacerdote, cuius eſt ſolemniter baptizare.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) pœnitentia non eſt tantæ neceſſitatis ſicut baptiſmus. Poteſt enim per contritionem ſuppleri defectus ſacerdotalis abſolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideò non eſt ſimile de baptiſmo, cuius effectus per nihil aliud ſuppleri poteſt.

q. 65. a. 3 & 6.

ARTIC. IV.

Vtrum mulier poſſit baptizare?

379

ſup. ar. 3. & locis ibi inductis.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd mulier non poſſit baptizare. Legitur enim in Carthaginenſi Concilio *, quòd mulier, quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere, vel aliquos baptizare non præſumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuentu: ſecundum illud 1. ad Cor. 14. Turpe eſt mulieri in eccleſia loqui. Ergo videtur, quòd nec etiã aliquo modo mulieri liceat baptizare.

¶ 2 Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à ſacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptiſmus. Sed hoc non poteſt competere mulieri: ſecundum illud 1. Tim. 2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum, ſed ſubditam eſſe in ſilentio. Ergo mulier baptizare non poteſt.

¶ 3 Præterea, In ſpirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni vteri (vt Aug. † dicit ſuper illud Io. 3. Numquid homo poteſt in ventrem ma-

** in Cõc. 4. Carth. c. 99. & 100. & refertur de cõſ. d. 4. ca. 19. mulier.*

† trac 11. paulo ante me. to. 9. & de cõſ. d 4. c. mulier.

matris ſuæ iterato introire & renaſci?) : ille autem qui baptizat videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non poteſt.

SED contra eſt, quod Vrbanus Papa dicit *, & habetur in Decret. † 30. q. 3. Super quibus conſuluit nos tua dilectio. hoc videtur nobis hac ſententia reſpondendũ, vt baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate fęmina puerum in nomine Sanctæ Trinitatis baptizauerit.

* *Vrba. Vitali presbytero Brixiẽ ſi ſcribẽs.*
† *30 q. 3. ca. Super quibus.*

RESPONDEO dicendum, quòd Chriſtus eſt, qui principaliter baptizat, ſecundum illud Ioann. 1. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat. Dicitur autem Coloſſ. 3. quòd in Chriſto non eſt maſculus & fœmina. Et ideò ſicut maſculus laicus poteſt baptizare quaſi miniſter Chriſti, ita etiam & fœmina. Quia tamen caput mulieris eſt vir, & caput viri eſt Chriſtus (vt dicitur 1. Cor. 11.) non debet mulier baptizare, ſi adſit copia viri: ſicut nec laicus præſente clerico, nec clericus præſente ſacerdote, qui tamen poteſt baptizare præſente Epiſcopo: eo quòd hoc pertinet ad officium ſacerdotis.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut mulieri non permittitur publicè docere, poteſt tamen priuata doctrina, vel monitione, aliquem inſtruere: ita non permittitur ei publicè, & ſolenniter baptizare, ſed tamen poteſt baptizare in neceſſitatis articulo.

Ad ſecundum dicendum, quòd quando baptiſmus ſolemniter, & ordinariè celebratur, debet aliquis ſacramentum baptiſmi ſuſcipere à presbytero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen non requiritur in articulo neceſſitatis, in quo poteſt mulier baptizare.

Ad tertium dicendum, quòd in generatione carnali maſculus & fœmina operantur ſecundum virtutem propriæ naturæ: & ideò fœmina non poteſt eſſe principium generationis actiuum, ſed paſſiuum tantum. Sed in generatione ſpirituali neuter operatur in vir-

virtute propria,ſed inſtrumentaliter tantũ per virtutem Chriſti: & ideò eodem modo poteſt vir & mulier in caſu neceſſitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra caſum neceſſitatis baptizaret, non eſſet rebaptizandus:ſicut & de laico dictum eſt *. Peccaret tamen ipſa baptizans, & alii, qui ad hoc cooperarentur,vel baptiſmum ab ea ſuſcipiendo,vel ei baptizandum aliquem offerendo. *ar. præc.*

380

ARTIC. V.

Vtrum non baptizatus, poſſit ſacramentum baptiſmi conferre?

AD quintum ſic proceditur. Videtur quòd ille, qui non eſt baptizatus,non poſſit ſacramentum baptiſmi conferre. Nullus enim dat quod non habet. Sed non baptizatus non habet ſacramentum baptiſmi. Ergo non poteſt ipſum conferre.

¶ 2 Præterea,Sacramentum baptiſmi confert aliquis, in quantum eſt miniſter eccleſiæ. Sed ille, qui non eſt baptizatus, nullo modo pertinet ad eccleſiam,ſcilicet nec re,nec ſacramento.Ergo non poteſt ſacramentum baptiſmi conferre.

¶ 3 Prçterea, Maius eſt ſacramentum conferre, quàm ſuſcipere. Sed non baptizatus non poteſt alia ſacramenta ſuſcipere. Ergo multo minus poteſt aliquod ſacramentum conferre.

SED contra eſt,quod Iſid. † dicit,Romanus Pontifex non hominem iudicat,qui baptizat,ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet Paganus ſit qui baptizat. Sed ille qui eſt baptizatus,non dicitur Paganus. Ergo etiam non baptizatus poteſt conferre ſacramentum baptiſmi.

RESPONDEO dicendum,quòd hanc quæſt. Aug. * indeterminatã reliquit.Dicit enim in 2.contra Epiſt. Parmeniani, Hæc quidem alia quæſtio eſt, vtrũ & ab his,qui nũquã fuerunt Chriſtiani,poſſit baptiſmus dari:nec aliquid temere inde affirmandũ eſt, ſine auctoritate tãti cõcilij † quãtũ tantę rei ſufficit.Poſtmodũ verò per eccleſiã determinatum eſt, quòd nõ bapti-

zati-

Sup.a.3. & locis ibi. notatis.

† refertur 1.q.1.ca.60. Si qs per ignorãtiam. Et de cõſec.d.4.c.22.Romanus.

** li.2.c.13. poſt me. to.7. refertur 1.q.1.c.98. Item Aug de vni o baptiſ. contra Petil.c.7 to 7. de cõſ. d.4.c 23.A quodam Iudæo.*

† Aliàs, conſilij.

zati ſiue ſint Iudæi ſiue Pagani, poſſunt ſacramentum baptiſmi conferre: dummodo in forma eccleſiæ baptizent. Vnde Nicolaus Papa reſpondet, de conſec. diſt. 4. ad conſulta Bulgar. cap. 3. A quodam, Iudæo neſcitis, vtrum Chriſtiano an Pagano, multos in patria veſtra aſſeritis baptizatos: & quid inde ſit agendum, conſulitis. Hi profectò ſi in nomine Sanctæ Trinitatis baptizati ſunt, rebaptizari non debent: ſi autem forma Eccleſiæ non fuerit obſeruata, ſacramentum baptiſmi non confertur. Et ſic intelligendũ eſt, quod Greg. * Secundus ſcribit Bonifacio Epiſcopo, Quos à Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti (ſcilicet Eccleſiæ forma non ſeruata), vt de nouo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. Et huius ratio eſt: quia ſicut ex parte materiæ, quantum ad neceſſitatem ſacramenti, ſufficit quæcumque aqua, ita etiam ſufficit ex parte miniſtri quicumque homo. Et ideò etiam non baptizatus, in articulo neceſſitatis baptizare poteſt: vt ſi duo non baptizati ſe inuicem baptizent, dum prius vnus baptizaret alium, & poſtea baptizaretur ab eodem; & conſequeretur vterque, non ſolum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti. Si verò extra articulum neceſſitatis hoc fieret, vterque grauiter peccaret, ſcilicet baptizans, & baptizatus: & per hoc impediretur baptiſmi effectus, licet non tolleretur ipſum ſacramentum.

** habetur de conſe. d. 4. cap. Quos à paganis. c. 51. De nuo.*

Ad primum ergo dicendum, quòd homo baptizans adhibet tantummodo miniſterium exterius: ſed Chriſtus eſt, qui interius baptizat, qui poteſt vti omnibus hominibus ád quodcumque voluerit. Et ideò non baptizati poſſunt baptizare: quia, vt Nicolaus Papa dicit *, Baptiſmus non eſt illorum, ſcilicet baptizantium; ſed eius, ſcilicet Chriſti.

** De conſ. d. 4. c. 23. A quodã Iudæo, in fine.*

Ad ſecundum dicendum, quòd ille, qui non eſt baptizatus, quamuis non pertineat ad eccleſiam re, vel ſacramento, poteſt tamen ad eam pertinere intentione & ſimilitudine actus: in quantum ſcilicet intendit facere quod facit eccleſia, & formam eccle-

ſiæ

ſiæ ſeruat in baptizando. Et ſic operatur vt miniſter Chriſti, qui virtutem ſuam non alligauit baptizatis, ſicut nec etiam ſacramentis.

Ad tertium dicendum, quòd alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis, ſicut baptiſmus. Et ideò magis conceditur, quòd non baptizatus poſſit baptizare, quàm quòd poſſit alia ſacramenta ſuſcipere.

ARTIC. VI.

Vtrum plures poſſint ſimul vnum baptizare? 381

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd plures poſſint ſimul vnum baptizare. In multitudine enim continetur vnum, ſed non conuertitur. Vnde videtur, quòd quicquid poteſt facere vnus, poſſint facere multi, & non è conuerſo: ſicut multi trahunt nauem, quam vnus trahere non poſſet. Sed vnus homo poteſt baptizare. Ergo & plures poſſunt ſimul vnum baptizare. *4. d. 3. a. 2 q. 2. ad 1. & 2. d. 6. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 3.*

¶ 2 Præterea, Difficilius eſt, quòd vnum agens agat in plura, quàm quòd plures agentes agant ſimul in vnum. Sed vnus homo poteſt ſimul plures baptizare. Ergo multo magis plures poſſunt ſimul vnum baptizare.

¶ 3 Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentum maximæ neceſſitatis. Sed in aliquo caſu videtur eſſe neceſſarium, quòd plures ſimul vnum baptizent: puta, ſi aliquis paruulus eſſet in articulo mortis, & adeſſent duo, quorum alter eſſet mutus, & alter manibus & brachijs careret: tunc enim oporteret quòd mutilatus verba proferret, & mutus actum baptiſmi exerceret. Ergo videtur, quòd plures poſſint ſimul vnum baptizare.

SED contra eſt, quod vnius agentis eſt vna actio. Si ergo plures vnum baptizarent, videretur ſequi, quòd eſſent plures baptiſmi: quod eſt cõtra id quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi præcipuè habet virtutem ex forma, quam Apoſtol. nominat verbum vitæ, Epheſ. 5. Et ideò conſiderare

derare oportet, ſi plures ſimul vnum baptizarent, qua forma vterentur. Si enim dicerent, Nos te baptizamus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, dicunt quidam, quòd non conferretur ſacramentum baptiſmi, eo quòd non ſeruaretur forma Eccleſiæ, quæ ſic habet, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Sed hoc excluditur per formam baptizandi, qua vtitur eccleſia Græcorum: Poſſent enim dicere, Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, &c. ſub qua forma Græci baptiſmum ſuſcipiunt: quæ tamen forma multo magis diſſimilis eſt formæ, qua nos vtimur, quàm ſi dicatur, Nos te baptizamus. Sed conſiderandum eſt, quòd ex tali forma, te baptizamus, exprimitur talis intentio, quòd plures conueniant ad vnum baptiſmum conferendum. Quod quidem videtur eſſe contra rationem miniſterij: homo enim non baptizat, niſi vt miniſter Chriſti, & vicem eius gerens. Vnde ſicut vnus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe vnum miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet: propter quod ſignanter Apoſt. dicit Epheſ. 4. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Et ideò contraria intentio videtur excludere baptiſmi ſacramentum. Si verò vterque diceret, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: vterque exprimeret ſuam intentionem, quaſi ipſe ſingulariter baptiſmum conferret. Quod poſſet contingere in eo caſu, in quo contentioſe vterque aliquem baptizare conaretur. Et tunc manifeſtum eſt, quòd ille, qui prius verba proferret, daret baptiſmi ſacramentum: alius verò quantumcumque ius baptizandi haberet, nihil faceret: & ſi verba pronuntiare præſumeret, eſſet puniendus tamquam rebaptizator. Si autem omnino ſimul ambo verba proferrent, & hominem immergerent aut aſpergerent, eſſent puniendi de inordinato modo baptizandi, & nõ de iteratione baptiſmi: quia vterque intenderet non baptizatũ baptizare; & vterque quantũ eſt in ſe baptizaret. Nec traderet aliud & aliud

aliud ſacramentum : ſed Chriſtus, qui eſt vnus, interius baptizans, vnum ſacramentum per vtrumque conferret.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa locum habet in his, quæ agunt propria virtute. Sed homines non baptizant propria virtute, ſed virtute Chriſti : qui cum ſit vnus, per vnum miniſtrum perficit ſuum opus.

Ad ſecundum dicendum, quòd in caſu neceſſitatis vnus poſſet ſimul plures baptizare ſub hac forma, Ego vos baptizo : puta, ſi immineret ruina, aut gladius, aut aliquid huiuſmodi, quod omnino moram non pateretur, vt ſigillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diuerſificaretur forma eccleſiæ : quia plurale non eſt niſi ſingulare geminatum, præſertim cum pluraliter dicatur Matth. vlt. Baptizantes eos, &c. Nec eſt ſimile de baptizante & baptizato : quia Chriſtus qui principaliter baptizat, eſt vnus, ſed multi per baptiſmum efficiuntur vnum in Chriſto.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) integritas baptiſmi conſiſtit in forma verborum, & in vſu materiæ. Et ideo neque ille, qui tantum verba profert, baptizat; neque ille qui immergit. Et ideo ſi vnus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit eſſe conueniens. Neque enim poterit dici, Ego te baptizo (cum ipſe non immergat, & per conſequens non baptizet) : neque etiam poterit dici, Nos te baptizamus, cum neuter baptizet. Si enim duo ſint, quorum vnus vnam partem libri ſcribat, & alius aliam, non erit propria locutio, Nos ſcripſimus librum iſtum, ſed ſynecdochica, in quantum totum ponitur pro parte. *q. 66. a. 3 & 5.*

ARTIC. VII.

Vtrum in baptiſmo requiratur aliquis qui baptizatum leuet de ſacro fonte?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd in baptiſmo non requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte leuet. Baptiſmus enim noſter per 382 *inf. ar. 8. ad 1.*

Digitized by Google

baptiſmum Chriſti conſecratur, & ei conformatur. Sed Chriſtus baptizatus, non eſt ab aliquo de fonte ſuſceptus: ſed ſicut dicitur Matth. 3. Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua. Ergo videtur, quòd nec in aliorum baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiat.

¶ 2 Præterea, Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, vt dictum eſt *. Sed in carnali generatione non requiritur niſi principium actiuum, quod eſt pater; & principium paſsiuum, quod eſt mater. Igitur cum in baptiſmo locum patris obtineat ille qui baptizat, locum autem matris, ipſa aqua baptiſmi: (vt Auguſt. dicit * in quodam ſerm. Epiph.) videtur, quòd non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

ar. 3. huius q.

in ſer. 1. dominica i ſ. octa. ep p. t. 10

¶ 3 Præterea, In ſacramentis eccleſiæ nihil deriſorium fieri debet. Sed hoc deriſorium videtur, quòd adulti baptizati, qui ſeipſos ſuſtentare poſſunt, & de ſacro fonte exire, ab alio ſuſcipiantur. Ergo videtur, quòd non requiratur aliquis, præcipue in baptiſmo adultorum, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

SED contra eſt, quòd Dion. † dicit 2. cap. eccl. hierar. quòd ſacerdotes aſſumentes baptizatum, tradunt eum ad educationem ſuſceptori & duci.

c. 2. p. 2. decli. ad fin.

RESPONDEO dicendum, quòd ſpiritualis regeneratio, quæ fit per baptiſmum, aſsimilatur quodammodo generationi carnali. Vnde dicitur 1. Petri 2. Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo, lac concupiſcite. In generatione autem carnali paruulus nuper natus, indiget nutrice & pædagogo. Vnde & in ſpirituali generatione baptiſmi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando & inſtruendo eum, quaſi nouitium in fide de his quæ pertinent ad fidem & vitam Chriſtianam. Ad quod prælati eccleſiæ vacare non poſſunt, circa communem curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigent ſpeciali cura præter communem. Et ideo requiritur, quòd aliquis ſuſci-

piat

piat baptizatum de ſacro fonte, quaſi in ſuam inſtructionem & tutelam. Et hoc eſt, quod Dionyſ.* dicit vltimo capite eccleſiaſ. hierarch. Diuinis noſtris ducibus (id eſt Apoſtolis) ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes ſecundum iſtum ſanctum modum, quòd naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in diuinis pædagogo, & reliquum ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub diuino patre, & ſaluationis ſanctæ ſuſceptore. *c.7. eccle. hier non multum procul à fin.*

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus non eſt baptizatus, vt ipſe regeneraretur, ſed vt alios regeneraret. Et ideo poſt baptiſmum non indiguit pædagogo tamquam paruulus.

Ad ſecundum dicendum, quòd in generatione carnali non requiritur ex neceſsitate niſi pater & mater. Sed ad facilem partum, & educationem pueri cóuenientem, requiritur obſtetrix & nutrix, & pædagogus: quorum vicem implet in baptiſmo ille qui puerum de ſacro fonte leuat. Vnde non eſt de neceſsitate ſacramenti: ſed vnus ſolus poteſt aliquem † baptizare, neceſsitate imminente. *alias* in aqua.

Ad tertium dicendum, quòd baptizatus non ſuſcipitur à patrino de ſacro fonte, propter imbecillitatem corporalem: ſed propter imbecillitatem ſpiritualem, vt dictum eſt *. *in co. ar.*

ARTIC. VIII.

Vtrum ille, qui aliquem leuat de ſacro fonte, teneatur ad eius inſtructionem? 383

Ad octauum ſic proceditur. Videtur, quòd ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, non obligetur ad eius inſtructionem. Quia nullus poteſt inſtruere, niſi inſtructus. Sed etiam quidam non inſtructi, ſed ſimplices admittuntur leuare aliquem de ſacro fonte. Ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, non obligatur ad eius inſtructionem. *inf.q.71. a.1. ad 3 et 4. d.6. q.2. a.2. q.3. cor. & ad 3.*

¶ 2 Præterea, Filius magis poteſt à patre inſtrui, quàm ab alio extraneo: nam filius habet à patre eſſe & nutrimentum & diſciplinam: vt Philoſ. dicit

in 8. Ethicor. * Si ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis eſſet conueniens quòd pater carnalis filium ſuum de fonte ſuſciperet, quàm aliquis alius. Quod tamen videtur eſſe prohibitum: vt habetur in decreta * 30. q. 1. Peruenit. vt dictum eſt †.

¶ 3 Præterea, Plures magis poſſunt inſtruere, quàm vnus ſolus. Si ergo ille, qui ſuſcipit aliquem baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis deberent plures ſuſcipere, quàm vnus ſolus: cuius contrarium habetur ex decret. * Leonis Papæ. Non plures, inquit, ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, quam vnus, accedant, ſiue vir ſiue mulier.

18. ethic. t. 12. cir. me. & c. 11 nõ longe à pri. 30 q. 1. c. peruenit. & c Dictum eſt. † à præc. loc. cit. in arg. 2. hoc dictũ eſt Aug. refertur de conſec. diſt. 4. c. 204 Vos ante oĩa Aug. in ſerm. poſt Paſcha Dom. incipit, Hodierna dies. t. 10 art præc.

SED contra eſt, quod Aug. † dicit in quodam ſermone Paſchali, Vos ante omnia tam viros, quàm mulieres, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, vt vos cognoſcatis fideiuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere.

RESPONDEO dicendum, quòd vnuſquiſque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum * eſt autem, quòd ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, aſſumit ſibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipſo, ſi neceſſitas immineret: ſicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed vbi nutriuntur inter catholicos Chriſtianos, ſatis poſſunt ab hac cura excuſari, præſumendo, quòd à ſuis parentibus diligenter inſtruantur. Si tamen quocumque modo ſentirent contrarium, tenerentur ſecundum modum, ſaluti ſpiritualium filiorum curam impendere.

Ad primum ergo dicendum, quòd vbi immineret periculum, oporteret eſſe aliquem doctum in diuinis, ſicut Dionyſ. * dicit, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſciperet. Sed vbi hoc periculum non imminet, propter hoc quòd pueri nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicumque ad hoc officium: quia ea quæ pertinent ad Chriſtianam vitam & fidem, publice omnibus nota ſunt. Et tamen ille, qui non eſt bapti-

c. 7. eccle. hier. non multum procul, à fin.

zatus,

Digitized by Google

zatus, non poteſt ſuſcipere baptizatum (vt eſt declaratum in concilio Moguntino *) licet non baptizatus poſſit baptizare: quia perſona baptizantis eſt de neceſsitate ſacramenti, non autem perſona ſuſcipientis: ſicut dictum eſt *.

* *refertur de conſ d. 4. c. 101. In baptiſmate.*
* *a. præc.*

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut eſt alia generatio ſpiritualis à carnali, ita etiam debet eſſe alia diſciplina: ſecundum illud Hebr. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos; non multo magis obtemperabimus patri ſpirituum, & viuemus? Et ideo alius debet eſſe pater ſpiritualis à patre carnali, niſi neceſſitas contrarium exigat.

Ad tertium dicendum, quòd confuſio eſſet diſciplinæ, niſi eſſet vnus principalis inſtructor. Et ideo in baptiſmo vnus debet eſſe principalis ſuſceptor. Alij tamen poſſunt admitti quaſi coadiutores.

QVÆST. LXVIII.

De ſuſcipientibus baptiſmum, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus baptiſmum.

¶ Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmum?

¶ Secundo, vtrum aliquis poſſit ſaluari ſine baptiſmo?

¶ Tertio, vtrum baptiſmus ſit differendus?

¶ Quarto, vtrum peccatores ſint baptizandi.

¶ Quinto, vtrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria?

¶ Sexto, vtrum requiratur confeſsio peccatorum?

¶ Septimo, vtrum requiratur intentio ex parte baptizati?

¶ Octauo, vtrum requiratur fides?

¶ Nono, vtrum pueri ſint baptizandi?

¶ Decimo, vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus?

Digitized by Google

¶ Vndecimo, vtrum aliqui ſint baptizandi in maternis vteris exiſtentes?

¶ Duodecimo, vtrum furioſi & amentes ſint baptizandi?

ARTIC. I.

384

Vtrum omnes teneantur ad ſuſceptionem baptiſmi?

inf. q. 70. a. 2. ad 3 & 4. Et 4 d. 4. q. 3. a. 3. q. 2. c. et ad 3 et d. 6. q. 1. a. 1. q. 1 c. et 4 cōtra c. 71.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non teneantur omnes ad ſuſceptionem baptiſmi. Per Chriſtum enim non eſt hominibus arctata via ſalutis. Sed ante Chriſti aduentum poterant homines ſaluari ſine baptiſmo. Ergo & poſt Chriſti aduentum.

¶ 2 Præterea, Baptiſmus maxime videtur eſſe inſtitutus in remedium peccati originalis. Sed ille, qui eſt baptizatus, cum non habeat originale peccatum, non videtur quòd poſsit illud transfundere in prolē. Ergo filij baptizatorum non videntur eſſe baptizādi.

¶ 3 Præterea, Baptiſmus datur ad hoc, ꝙ aliquis per gratiam à peccato mundetur. Sed hoc conſequuntur illi, qui ſunt ſanctificati in vtero, ſine baptiſmo. Ergo non tenentur ad ſuſcipiendum baptiſmum.

in l. de eccle dog. c. 24. et 74. habetur inter ope. Aug. t. 3

SED contra eſt, quod dicitur Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei Et in lib. de eccl. * dogmatibus dicitur, Baptizatis tantum iter ſalutis eſſe credimus.

RESPONDEO dicendum, quòd ad illud homines tenentur, ſine quo ſalutem cōſequi nō poſſunt. Manifeſtum eſt autem, ꝙ nullus poteſt ſalutem conſequi, niſi per Chriſtum. Vnde & Apoſt. dicit Ro. 5. Sicut per vnius delictū in omnes homines in condemnationem, ſic & per vnius iuſtitiā, in omnes homines in iuſtificationē vitæ. Ad hoc autē datur baptiſmus, vt aliquis per ipſum regeneratus, incorporetur Chriſto, factus membrum ipſius. Vnde dicitur Gal. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Vnde manifeſtum eſt, quòd omnes ad baptiſmum tenentur, & ſine eo non poteſt eſſe ſalus hominibus.

Ad primum ergo dicendum, quòd nunquam homines potuerunt ſaluari, etiam ante Chriſti aduentum,

niſi

niſi fierent membra Chriſti: quia vt dicitur Actuũ 4. *non eſt* aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Sed ante aduentum Chriſti, homines Chriſto incorporabantur per fidem futuri aduentus: cuius fidei ſignaculum erat circumciſio; vt Apoſt. dicit Rom. 4. Ante vero quàm circumciſio inſtitueretur, ſola fide (vt Greg. * dicit) cum ſacrificiorum oblatione, quibus ſuam fidem antiqui patres profitebantur, homines Chriſto incorporabãtur. Poſt aduentum etiam Chriſti, homines per fidem Chriſto incorporantur: ſecundum illud Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Sed alio ſigno manifeſtatur fides rei iam præſentis, quàm demonſtraretur, quando erat futura: ſicut etiã alijs verbis ſignificatur præſens, præteritum, & futurum. Et ideo licet ipſum ſacramentum baptiſmi non ſemper fuerit neceſſarium ad ſalutem: fides tamen, cuius baptiſmus ſacramentum eſt, ſemper neceſſaria fuit.

l. 4. mor. c. 2. circa med.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut in ſecunda parte dictum eſt *) illi qui baptizantur, renouantur per baptiſmum ſecundum ſpiritum, corpus tamen remanet ſubiectum vetuſtati peccati: ſecundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus vero viuit propter iuſtificationem. Vnde & Aug. * probat in lib. contra Iulianum, quòd non baptizatur in homine, quicquid in eo eſt. Manifeſtum eſt autem, quòd homo non generat generatione carnali ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem. Et ideo filij baptizatorum, cum peccato originali naſcuntur: vnde indigent baptizari.

p. 2. q. 81. a. 3. ad 2.

l. 6. c. 6. à me. ad fi. to. 7.

Ad tertium dicendum, quòd illi qui ſunt ſanctificati in vtero, conſequuntur quidem gratiam emundantem à peccato originali: non tamen ex hoc ipſo conſequuntur characterem, quo Chriſto configurentur. Et propter hoc ſi aliqui nunc ſanctificarentur in vtero, neceſſe eſſet eos baptizari: vt per ſuſceptionẽ characteris, alijs membris Chriſti conformarentur.

ARTIC. II.

385 *Vtrum ſine baptiſmo aliquis poſsit ſaluari?*

i.2.q.113 a.3.ad 1 Et 4.d.4. q.3.a.3. q.2 co et ad 3.et 4 con.c.72. col. 2. Et quo. 1. a. 4.et lo.6 le.7.co.1 c.74.t 3. habetur de con. d. 4 c.36.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ſine baptiſmo nullus poſsit ſaluari. Dicit enim Dominus Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Sed illi ſoli ſaluantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus poteſt ſaluari ſine baptiſmo, quo aliquis regeneratur ex aqua, & Spiritu ſancto.

¶ 2 Præterea, In lib. de eccleſiaſt. dogmatib. * dicitur, Nullum catechumenum, quamuis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, vbi tota virtus ſacramenti baptiſmi completur. Sed ſi aliquis ſine baptiſmo poſſet ſaluari, maximè hoc haberet locum in catechumenis bona opera habentibus, qui videntur habere fidem per dilectionem operantem. Videtur ergo, quòd ſine baptiſmo nullus poſsit ſaluari.

q.65.a.3 & 4.

¶ 3 Præterea, Sicut ſupra dictum eſt †, ſacramentum baptiſmi eſt de neceſsitate ſalutis. Neceſſarium autem eſt, ſine quo non poteſt aliquid eſſe: vt dicitur 5. metaph. * Ergo videtur, quòd ſine baptiſmo nullus poſsit conſequi ſalutem.

l.5. met. te.6. t.3. in l. q.in Leu.q. 84 à me.t.4.

SED contra eſt, quòd Auguſt.* dicit ſuper Leuiticum, Inuiſibilem ſanctificationem quibuſdam affuiſſe, & profuiſſe, ſine viſibilibus ſacramentis; viſibilem vero ſanctificationem (quæ fit ſacramento viſibili) ſine inuiſibili poſſe adeſſe, ſed non poſſe prodeſſe. Cum igitur ſacramentum baptiſmi ad viſibilem ſanctificationem pertineat, videtur quòd ſine ſacramento baptiſmi, aliquis poſsit ſalutem conſequi per inuiſibilem ſanctificationem.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi dupliciter poteſt alicui deeſſe. Vno modo & re & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt: quod manifeſte ad contemptum ſacramenti pertinet, quantum ad illos qui habent vſum liberi arbitrij. Et ideo hi, quibus

hoc

hoc modo deeſt baptiſmus, ſalutem conſequi non poſſunt: quia nec ſacramentaliter, nec mentaliter Chriſto incorporatur, per quem ſolum eſt ſalus. Alio modo poteſt ſacramentum baptiſmi alicui deeſſe re, ſed non voto: ſicut cum aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu præuenitur morte, antequam baptiſmum ſuſcipiat. Et talis ſine baptiſmo actuali, ſalutẽ conſequi poteſt, propter deſiderium baptiſmi, quod procedit ex fide per dilectionem operante, per quam Deus interius hominem ſanctificat, cuius potentia ſacramentis viſibilibus non alligatur. Vnde Ambr.* dicit de Valent. qui cathecumenus mortuus fuit, Quẽ regeneraturus eram, amiſi: verumtamen ille gratiam quam popoſcit, non amiſit.

in lib. de obitu Valen paulò ante me. habetur lib 5. ep. immediatè poſt ep. 33. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut dicitur 1. Reg. 16. Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Ille autem, qui deſiderat per baptiſmum regenerari ex aqua & Spiritu ſancto, corde quidem regeneratus eſt, licet non corpore: ſicut & Apoſtolus dicit Roman. ſecundo, quòd circumciſio cordis eſt in ſpiritu, non in littera, cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd nullus peruenit ad vitam æternam, niſi abſolutus ab omni culpa, & reatu pœnæ. Quæ quidem vniuerſalis abſolutio fit in perceptione baptiſmi, & in martyrio: propter quod dicitur, quòd in martyrio omnia ſacramenta baptiſmi complentur, ſcilicet quantum ad plenam liberationem à culpa & pœna. Si quis ergo catechumenus ſit habens deſiderium baptiſmi (quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non poſſunt eſſe ſine fide per dilectionem operante) talis decedens non ſtatim peruenit ad vitam æternam, ſed patietur pœnam pro peccatis præteritis: ipſe tamen ſaluus erit ſic quaſi per ignem, vt dicitur primæ Corinthiorum tertio.

Ad tertium dicendum, quòd pro tanto dicitur ſacramẽtum baptiſmi eſſe de neceſſitate ſalutis, quia

non

non poteſt eſſe homini ſalus, niſi ſaltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

ARTIC. III.

Vtrum baptiſmus ſit differendus?

386
4 d. 4 q. 3. a. 1. q. 2 et di. 17. q. 3. a 1. q. 4. c. & mal. q. 4. a. 1.
*habetur de conſ d. 4 ca. Duo tempora. Et ſumitur ex ep eius 4. c. 5.
†in conc. Agath. c. 25.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus ſit differendus. Dicit enim Leo Papa*, Duo tẽpora, ideſt, Paſcha, & Pentecoſte ad baptizandum à Romano Pontifice legitimè præfixa ſunt: vnde dilectionem veſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruationi miſceatis. Videtur ergo, quòd oporteat non ſtatim aliquem baptizari, ſed vſque ad prædicta tempora baptiſmum differri.

¶ 2 Præterea, In Concil. Agathenſi † legitur, Iudæi, quorum perfidia frequẽter ad vomitum redit, ſi ad leges catholicas venire voluerint, octo menſes inter cathecumenos Eccleſiæ limen introeant: & ſi pura fide venire noſcantur, tunc demum baptiſmi gratiam mereantur. Non ergo ſtatim ſunt homines baptizandi, ſed vſque ad certum tempus eſt differendum baptiſma.

¶ 3 Præterea, Sicut dicitur Iſai. 27. Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatum vel etiam diminui, ſi baptiſmus diu differatur. Primo quidem, quia peccantes poſt baptiſmum, grauius peccant: ſecundum illud Hebr. 10. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit: in quo ſanctificatus eſt, ſcilicet per baptiſmum? Secũdo, quia baptiſmus tollit peccata præterita, non autem futura: vnde quanto magis baptiſmus differtur, tanto plura peccata tollit. Videtur ergo, quòd baptiſmus debeat diu differri.

SED contra eſt, quòd dicitur Eccleſ. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Sed perfecta conuerſio ad Deum, eſt eorum, qui regenerantur in Chriſto per baptiſmum. Non ergo debet baptiſmus differri de die in diem.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc diſtin-

Digitized by Google

guendum eſt, vtrum ſint baptizandi pueri, vel adulti. Si enim pueri ſint baptizandi, non eſt differendũ baptiſma. Primo quidem, quia non expectatur in eis maior inſtructio, aut etiam plenior conuerſio. Secũdo, propter periculum mortis: quia non poteſt eis alio remedio ſubueniri, niſi per ſacramentũ baptiſmi. Adultis verò ſubueniri poteſt per ſolum baptiſmi deſiderium, vt ſupra dictum * eſt. Et ideò adultis non ſtatim, cum conuertuntur, eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: ſed oportet differre vſque ad aliquod certum tẽpus. Primo quidem, propter cautelã Eccleſiæ, ne decipiatur, ſacramentũ fictè accedentibus conferens: ſecundum illud 1 Ioan. 4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint. Quæ quidem probatio ſumitur de accedentibus ad baptiſmum, quando per aliquod ſpatium, eorum fides & mores examinantur. Secundo, hoc eſt neceſſarium ad vtilitatem eorũ, qui baptizantur: quia aliquo tẽporis ſpatio indigent, ad hoc quòd plenè inſtruantur de fide, & exercitentur in his, quæ pertinent ad vitã Chriſtianam. Tertio, hoc eſt neceſſarium ad quandam reuerentiam ſacramenti, dum in ſolemnitatibus præcipuis, ſcilicet Paſchæ & Pentecoſtes homines ad baptiſmũ admittuntur, & ita deuotius ſacramentũ ſuſcipiunt. Hæc tamen dilatio eſt prætermittenda duplici ratione. Primo quidem, quando illi qui ſunt baptizandi, apparent perfectè inſtructi in fide, & ad baptiſmũ idonei; ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eunuchum (vt habetur Act. 8.) & Petrus Cornelium, & eos qui cum eo erant; vt habetur Act. 10. Secundo, propter infirmitatẽ, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo Papa * dicit, Hi qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragij, vrgentur, omni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo neceſſitatis ſacramentũ excludente, dũ expectat tempus ab eccleſia inſtitutum, ſaluatur, licet per ignẽ, vt ſupra dictum eſt †. Peccat autem ſi vltra tempus inſtitutũ ab eccleſia,

art præc.

habetur de conſe. d. 4. c. ſi qui neceſſitate, ſumitur ex epiſ. eius 4. c. 6. † *art. 2 præc. ad 2.*

Digitized by Google

ſia, differat accipere baptiſmum, niſi ex cauſa neceſſaria & licentia prælatorum Eccleſiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum alijs deleri poteſt per ſuccedentem contritionem, quæ ſupplet vicem baptiſmi, vt ſupra dictum eſt *.

in corpore art. & art. præc.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud mandatum Leonis Papæ de obſeruandis duobus temporibus in baptiſmo, intelligendum eſt de adultis; excepto tamen periculo mortis, quod ſemper in pueris eſt timendum, vt dictum eſt *.

in corpore art.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud de Iudæis, eſt inſtitutum ad Eccleſiæ cautelam, ne ſimplicium fidē corrumpant, ſi non fuerint plenè conuerſi. Et tamen vt ibidem ſubditur, ſi infra tēpus præſcriptū, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus per gratiam quam confert, nō ſolum remouet peccata præterita, ſed etiam impedit peccata futura ne fiant. Hoc autem præcipuè deſiderandum eſt, vt homines non peccent. Secundario autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur: ſecundum illud 1. Ioannis ſecundo, Filioli mei hæc ſcribo vobis, vt non peccetis: ſed & ſi quis peccauerit, aduocatū habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum; & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

ARTIC. IV.

Vtrum peccatores ſint baptizandi?

287 *inf ar. 8. ad 4.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd peccatores ſint baptizandi. Dicitur enim Zach. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Quod quidē intelligitur de fonte baptiſmali. Ergo videtur, quòd ſacramentum baptiſmi ſit etiam peccatoribus exhibendum.

¶ 2 Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Malè autem habentes, ſunt peccatores. Cum igitur ſpiritualis medici, ſcilicet Chriſti medicina ſit baptiſmus,

mus, videtur quòd peccatoribus ſit ſacramentum baptiſmi exhibendum.

¶ 3 Præterea, Nullum ſubſidium debet peccatoribus ſubtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipſo charactere baptiſmali ſpiritualiter adiuuantur, cum ſit quædam diſpoſitio ad gratiam. Ergo videtur quòd ſacramentum baptiſmi ſit peccatoribus exhibendum.

SED contra eſt, quod Auguſtinus dicit, Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Sed peccator cum habeat voluntatem non diſpoſitam, non cooperatur Deo, immo magis contrarium operatur. Ergo fruſtra adhiberetur ſibi baptiſmus ad iuſtificationem non diſpoſito.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis poteſt dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatum præteritum. Et ſic peccatoribus eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: quia eſt ad hoc ſpecialiter inſtitutum, vt per ipſum peccatorum ſordes mundentur, ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam (ſcilicet Eccleſiam) lauacro aquæ in verbo vitæ Alio modo poteſt dici aliquis peccator ex voluntate peccandi, & propoſito perſiſtendi in peccato. Et ſic peccatoribus nō eſt ſacramentum baptiſmi conferendū: primo quidē, quia per baptiſmum homines Chriſto incorporantur: ſecundum illud Gal. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Quādiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non poteſt eſſe Chriſto coniunctus: ſecundum illud 2. Cor. 6. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Vnde & Aug. dicit in lib * de pœnit. quòd nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Secundo, quia in operibus Chriſti & Eccleſiæ nihil debet fieri fruſtra. Fruſtra autem eſt, quod non pertingit ad finē ad quem eſt ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, ſimul poteſt à peccato mundari, ad quod ordinatur baptiſmus: quia hoc eſſet ponere cōtradictoria eſſe ſimul. Tertio, quia in ſacramentalibus

ca. 2. non procul à princ. to. 9.

bus

bus ſignis non debet eſſe aliqua falſitas. Eſt autem ſignum falſum, cui res ſignificata non reſpondet. Ex hoc autem, quòd aliquis lauandum ſe præbet per baptiſmum, ſignificatur, quòd ſe diſponat ad interiorē ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propoſitū perſiſtendi in peccato. Vnde manifeſtū eſt, q̄ talibus ſacramentū baptiſmi non eſt conferendum.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum eſt intelligendum de peccatoribus, qui habent volūtatem recedendi à peccato.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſpiritualis medicus, ſcilicet Chriſtus, operatur dupliciter. Vno modo interius per ſeipſum: & ſic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malū odiat. Alio modo operatur per miniſtros, exterius adhibendo ſacramenta: & ſic operatur perficiendo exterius id quod eſt interius inchoatum. Et ideò ſacramentum baptiſmi non eſt exhibendum, niſi ei in quo interioris conuerſio-
c.16.10 4 nis aliquod ſignum apparet; ſicut nec medicina cor-
lib. 2. ort. poralis adhibetur infirmo, niſi in eo aliquis motus
fid. c. 30. vitalis naturæ appareat.

388 Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus eſt fidei
ſup. q. 49. ſacramentum. Fides autem informis non ſufficit ad
a. 3. ad 2 ſalutem, nec ipſa eſt fundamentum: ſed ſola fides for
et inf. ar. mata, quæ per dilectionem operatur, vt Auguſt. di-
6. co. et 2. cit in lib. * de fide & operibus. Vnde nec ſacramen-
d. 6. qu. 1. tum baptiſmi ſalutem conferre poteſt cum volunta-
a. 1. q. 1. te peccandi: quæ fidei formam excludit. Non eſt au-
c. & 3 d. tem per impreſſionem characteris baptiſmalis aliquis
39. a. 3. q. diſponendus ad gratiam, quamdiu in eo apparet vo-
2. ad 1. et luntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem
4. d. 6 q. compellit, ſicut Damaſ. * dicit.

1. a. 1. q. ARTIC. V.

1 c. & 4. *Vtrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera*
con. c. 58. *ſatisfactoria?*

et Ro 11. AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd pecca-
ſe. 4. col. 4 toribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria impo
& 5. nenda. Hoc enim ad iuſtitiam Dei pertinere videtur,

tur, vt pro quolibet peccato aliquis puniatur: ſecundum illud Eccleſ. vlt. Cũcta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium. Sed opera ſatisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur, quòd peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda.

¶ 2 Præterea, Per opera ſatisfactoria exercitantur peccatores de nouo conuerſi ad iuſtitiam, & ſubtrahuntur eis occaſiones peccandi: nam ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & peccatis aditum non indulgere. Sed hoc maximè eſt neceſſarium nuper baptizatis. Ergo videtur, quod baptizatis ſint opera ſatisfactoria iniungenda.

¶ 3 Præterea, Non minus debitum eſt, vt homo Deo ſatisfaciat, quàm proximo. Sed nuper baptizatis iniungendum eſt, vt ſatisfaciant proximis, ſi eos læſerint. Ergo etiam eſt eis iniungendum, vt Deo ſatisfaciant per opera pœnitentiæ.

SED contra eſt, quòd Ambroſ. * ſuper illud Roman. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, dicit, Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: ſed ſolam fidem, & omnia gratis condonat. *eſt gloſ. D. Amb. in illũ locum, to. 5

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Apoſt. dicit Rom 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus ei per baptiſmum in mortem, ita ſcilicet quòd homo, per baptiſmum incorporatur ipſi morti Chriſti. Manifeſtum eſt autẽ ex ſupradictis *, quòd mors Chriſti ſatisfactoria fuit ſufficienter pro peccatis, nõ ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. Et ideò ei qui baptizatur, pro quibuſcumque peccatis, non eſt aliqua ſatisfactio iniungenda: hoc enim eſſet iniuriã facere paſſioni & morti Chriſti, quaſi ipſa non eſſet ſufficiens ad plenariã ſatisfactionem pro peccatis baptizatorum. *qu. 9. & 48.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Auguſt. * dicit in lib, de baptiſmo paruulorum, ad hoc baptiſmus *libr. 2. de bapt. par. cap. 20. & to. 7.

mus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. Vnde ipſa pœna Chriſti fuit ſatisfactoria pro peccatis baptizatorum, ſicut & pœna vnius membri poteſt eſſe ſatisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Iſai. 53. dicitur, Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.

Ad ſecundum dicendum, quòd nuper baptizati, exercitandi ſunt ad iuſtitiam, non per opera pœnalia, ſed per opera facilia: vt quaſi quodam lacte facilis exercitij promoueantur ad perfectiora: vt gloſ.* dicit ſuper illud Pſal. 130. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua. Vnde & Dominus diſcipulos ſuos de nouo conuerſos, à ieiunio excuſauit: vt patet Matth. 9. Et hoc eſt, quod dicitur primæ Petri ſecundo, Sicut modo geniti infantes, lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem.

gloſ. ord. ibi.

Ad tertium dicendum, quòd reſtituere malè ablata proximis, & ſatisfacere eis de iniurijs illatis, eſt ceſſare à peccando: quia hoc ipſum, quod eſt detinere aliena, & proximum læſum non placare, eſt peccatum. Et ideò peccatoribus baptizatis iniungēdum eſt, quòd ſatisfaciant proximis: ſicut & quòd deſiſtāt à peccato: non eſt autem eis iniungendum, quòd pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

ARTIC. VI.

Vtrum peccatores ad baptiſmum accedentes teneantur ſua peccata confiteri?

389

3. diſ. 19. a. 3. q. 2. ad 1. & 4. con. c. 58. et Ro. 11. le. 4. col. 4. & 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd peccatores ad baptiſmum accedentes, teneantur ſua peccata confiteri. Dicitur enim Matth. 3. quòd baptizabantur multi à Ioanne in Iordane, confitētes peccata ſua. Sed baptiſmus Chriſti eſt perfectior, quàm baptiſmus Ioannis. Ergo videtur, quòd multo magis illi qui ſunt baptizandi baptiſmo Chriſti, debeant ſua peccata confiteri.

¶ 2 Præterea, Prouerb. 28. dicitur, Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiā cōſequetur. Sed

ad

ad hoc aliqui baptizantur, vt de peccatis ſuis miſericordiam conſequantur. Ergo baptizandi debent ſua peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Pœnitentia requiritur ante baptiſmum, ſecundum illud Actuum 2. Agite pęnitentiam, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Sed confeſſio eſt pars pœnitentiæ. Ergo videtur, quòd confeſſio peccatorum requiratur ante baptiſmum.

SED contra eſt, quòd confeſſio peccatorũ debet eſſe cum fletu. Dicit enim Aug * in lib. de pœnitentia, Omnis iſta varietas confitenda eſt & deflenda. Sed ſicut Ambr. † dicit, gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum. Ergo à baptizandis non eſt requirenda confeſſio peccatorum.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt peccatorum confeſſio. Vna quidem interior, quæ fit Deo: & talis confeſſio peccatorum requiritur ante baptiſmum, vt ſcilicet homo ſua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim poteſt inchoare nouam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Auguſtinus * in libro de pœnitentia. Alia verò eſt confeſſio peccatorum exterior, quæ fit ſacerdoti: & talis confeſſio non requiritur ante baptiſmum. Primo quidem, quia talis confeſſio cum reſpiciat perſonam miniſtri, pertinet ad pœnitentiæ ſacramentum, quod non requiritur ante baptiſmũ: quia eſt ianua omninm ſacramentorum. Secundo, quia confeſſio exterior, quæ fit ſacerdoti, ordinatur ad hoc, quòd ſacerdos confitentem abſoluat à peccatis, & liget ad opera ſatisfactoria, quæ baptizatis non ſunt imponenda, vt ſupra dictũ eſt*. Nec etiã baptizati indigẽt remiſſione peccatorũ per claues Eccleſiæ, quibus omnia remittũtur per baptiſmũ. Tertio, quia ipſa particularis confeſſio homini facta, eſt pęnoſa propter verecundiã confitẽtis: Baptizato autẽ nulla exterior pęna imponitur. Et ideò à baptizatis non requiritur ſpecialis confeſſio peccatorũ: ſed ſufficit generalis, quã faciunt, cũ ſecũdum ritum Eccleſiæ abrenuntiant Satanæ & omnibus pom-

** c. 14. non procul à prin. to 4 & habetur de pęnit. d. 5. c. 1. ante med.*

† ad Ro. 11. ſuper illud ſine pęn. ſunt dona Dei to. 3.

** ca. 2 non procul à princ. to. 9.*

** ar. præc.*

in gl. or. ſup. illud Exibant, vt baptizarentur ab eo.

pompis eius. Et hoc modo dicit quædã gloſ.* Matth. 3. quòd in baptiſmo Ioannis, exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi, ex deuotione ſua peccata confiteri vellent, eſſet eorum confeſſio audienda; non ad hoc quòd eis ſatisfactio imponeretur: ſed ad hoc quòd contra peccata conſueta eis ſpiritualis informatio vitæ traderetur.

Ad primũ ergo dicendum, quòd in baptiſmo Ioannis non remittebantur peccata: ſed erat baptiſmus pœnitentiæ. Et ideò conuenienter accedentes ad illud baptiſma, confitebantur peccata: vt ſecundum qualitatem peccatorum, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptiſmus Chriſti eſt ſine exteriori pœnitentia, vt Ambroſius * dicit. Vnde non eſt ſimilis ratio.

loco citato in arg. ſed cõtra

Ad ſecundum dicendum, quòd baptizatis ſufficit confeſſio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quòd dirigantur, & miſericordiam conſequantur. Nec requiritur confeſſio ſpecialis exterior: ſicut dictum eſt*.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quòd confeſſio eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis, quæ non requiritur ante baptiſmum, vt dictum eſt *: ſed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

in corpore art.

ARTIC. VII.

Vtrum ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi?

390 AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Baptizatus enim ſe habet ſicut patiens in ſacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, ſed ex parte agentis. Ergo videtur quòd ex parte baptizati, non requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum.

infr. q. 69 a. 9. et 4. d. 6. q. 1. ar. 2. q. 3. & d. 29. q. 1. a. 2. q. 4. cor.

¶ 2 Præterea, Si prætermittatur id quod requiritur ad baptiſmum, homo eſt denuò baptizandus: ſicut cum prætermittitur inuocatio Trinitatis, vt ſupra

pra

pra dictum eſt* . Sed ex hoc non videtur aliquis eſſe denuò baptizandus , quòd intentionem non habebat ſuſcipiendi baptiſmum : alioquin cum de intentione baptizati non conſtet , quilibet poſſet petere ſe denuo baptizari propter intentionis defectum . Non videtur ergo quòd intentio requiratur ex parte baptizati , vt ſuſcipiat ſacramentum . *q.66.a.8.*

¶ 3 Preterea, Baptiſmus contra peccatum originale datur. Sed originale peccatum contrahitur ſine intentione naſcentis . Ergo baptiſmus (vt videtur) intentionem non requirit ex parte baptizati.

SED contra eſt , quòd ſecundum ritum Eccleſiæ baptizandi profitentur ſe petere ab Eccleſia baptiſmum , per quod profitentur ſuam intentionem de ſuſceptione ſacramenti .

RESPONDEO dicendum , quòd per baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quamdam vitæ nouitatem : ſecundum illud Rom. 6. Conſepulti ſumus Chriſto per baptiſmum in mortem : vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris,ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.Et ideò ſicut ad hoc quòd homo moriatur veteri vitæ,requiritur ſecundum Aug. * in habente vſum liberi arbitrij voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat ; ita requiritur voluntas , qua intendat vitæ nouitatem : cuius principium eſt ipſa ſuſceptio ſacramenti.Et ideò ex parte baptizati , requiritur voluntas, ſiue intentio ſuſcipiendi ſacramentum . *in lib. de med. pœnit.ca.2. non lõgè à princ. to. 9.*

Ad primum ergo dicendum , quòd in iuſtificatione, quæ fit per baptiſmum , non eſt paſſio coacta , ſed voluntaria . Et ideò requiritur intentio recipiendi id quod ei datur .

Ad ſecundum dicendum , quòd ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramentum , eſſet rebaptizandus. Si tamen hoc non conſtaret,eſſet dicendum, Si non es baptizatus , ego te baptizo .

Ad tertium dicendum , quòd baptiſmus ordinatur non ſolum contra originale peccatum , ſed etiam

Digitized by Google

contra actualia, quæ per voluntatem & intentionem cauſantur.

ARTIC. VIII.

Vtrum fides requiratur ex parte baptizati?

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd fides
391 requiratur ex parte baptizati. Sacramentum
4 di 6. q. enim baptiſmi à Chriſto eſt inſtitutum. Sed Chriſtus
1. a. 3. q. formam baptiſmi tradens, fidem baptiſmo præmittit,
1. c. qu. 2. dicens Mar. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit,
a. 2. q. 3. ſaluus erit. Ergo videtur quòd niſi ſit fides, non
cor. & d. poſſit eſſe ſacramentum baptiſmi.
9. a. 2. q. ¶ 2 Præterea, Nihil fruſtra in ſacramentis Ec-
2. ad 2. cleſiæ agitur. Sed ſecundum ritum Eccleſiæ, ille qui accedit ad baptiſmum, de fide interrogatur, cum dicitur, Credis in Deum patrem, &c. Ergo videtur, quòd fides ad baptiſmum requiratur.

¶ 3 Præterea, Ad baptiſmũ requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentũ. Sed hoc non poteſt eſſe ſine
recta fide, cum baptiſmus ſit rectæ fidei ſacramentũ:
lib. 1. de per eũ enim incorporãtur homines Chriſto (vt Aug.*
pec. mer. dicit in lib. de baptiſmo paruulorũ) hoc autem non
et rem. c. poteſt eſſe ſine recta fide, ſecundum illud Epheſ. 3.
26. à me. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris.
io. 7. Ergo videtur, quòd ille qui non habet rectam fidem, nõn poſſit ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

¶ 4 Præterea, Infidelitas eſt grauiſſimum pecca-
2. 2. q. 10 tum, vt in 2. parte habitum eſt*. Sed permanentes in
ar. 3. peccato, non ſunt baptizandi. Ergo etiam nec permanentes in infidelitate.

in reg li. SED contra eſt, quod Greg. * ſcribens Quirino
9 epi. 61. Epiſcopo, dicit, Ab antiqua Patrum inſtitutione
nõ lõgè à didicimus, vt qui apud hæreſim, in Trinitatis nomi-
princ. & ne baptizantur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt
habetur aut vnctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut
de conſ. d. ſola profeſsione fidei: ad ſinum matris Eccleſiæ re-
4. c. 44. uocentur. Hoc autem non eſſet, ſi recta fides eſſet de neceſſitate baptiſmi. Non ergo recta fides ex neceſsitate requiritur ad ſuſceptionem baptiſmi.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex dictis patet*, duo efficiuntur in anima ber baptiſmum, ſcilicet character, & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex neceſsitate requiritur ad baptiſmum. Vno modo ſine quo gratia haberi non poteſt, quæ eſt vltimus effectus ſacramenti. Et hoc modo recta fides ex neceſſitate requiritur ad baptiſmum: quia ſicut dicitur Roman. 3. Iuſtitia Dei eſt per fidem Ieſu Chriſti. Alio modo requiritur aliquid ex neceſſitate ad baptiſmũ, ſine quo character baptiſmatis imprimi non poteſt. Et ſic recta fides baptizati non requiritur ex neceſſitate ad baptiſmum, ſicut nec recta fides baptizantis, dummodo adſint cætera, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti. Non enim ſacramentum perficitur per iuſtitiam hominis dantis vel ſuſcipientis baptiſmum, ſed per virtutem Dei. *q. 63. a 6 & q. 69. a. 4. et 6.*

Ad primum ergo dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de baptiſmo, ſecundum quod perducit homines ad ſalutem per gratiam iuſtificantem. Quod quidem ſine recta fide eſſe non poteſt: & ideò ſignanter dicit, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.

Ad ſecundum dicendum, quòd Eccleſia intendit homines baptizare, vt emundentur à peccato: ſecundum illud Iſai. 27. Hic eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideò quantum eſt de ſe, non intendit dare baptiſmum niſi habentibus rectam fidem, ſine qua non eſt remiſſio peccatorum. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptiſmum, an credãt. Si tamen ſine recta fide aliquis baptiſmum ſuſcipiat extra Eccleſiam, non percipit illud ad ſuam ſalutem. Vnde Auguſt.* dicit, Eccleſia paradiſo comparata, indicat nobis, poſſe quidem baptiſmum eius, homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere. *l. 4. de baptiſ. cõtra Dona. in prin. to. 7.*

Ad tertium dicendum, quòd etiam nõ habens rectam fidem circa alios articulos, poteſt habere rectã fidem circa ſacramentum baptiſmi: & ita non impe-

Digitized by Google

ditur, quin poſſit habere intentionem ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Si tamen etiam circa hoc ſacramentum non rectè ſentiat, ſufficit ad perceptionem ſacramenti generalis intentio, qua intendit ſuſcipere baptiſmum, ſicut Chriſtus inſtituit, & ſicut Eccleſia tradit.

Ad quartum dicendum, quòd ſicut ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum ei, qui non vult ab alijs peccatis recedere, ita etiam nec ei qui non vult infidelitatem deſerere. Vterque tamen ſuſcipit ſacramentum, ſi ei conferatur, licet non ad ſalutem.

ARTIC. IX.

Vtrum pueri ſint baptizandi?

392 AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd pueri non ſint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentũ: vt ſupra dictum eſt*. Huiuſmodi autem intentionem nõ poſſunt pueri habere, cum non habeant vſum liberi arbitrij. Ergo videtur quòd non poſſint ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

4.d.4.q. 3.a.4.q.1 et Mal.q. 4.a.1.co. & princ. & quo.3.a. 10 cor.et quo.9.& 22.cor.

¶ 2 Præterea, Baptiſmus eſt fidei ſacramentum, vt ſupra dictum eſt †. Sed pueri non habent fidem, quæ conſiſtit in credentium voluntate, vt Auguſt.* dicit ſuper Ioannem. Nec etiam poteſt dici quòd ſaluentur in fide parentum: quia quandoque parentes ſunt infideles, & ſic magis per eorũ infidelitatẽ damnarentur. Ergo videtur ꝙ pueri nõ poſſint baptizari.

**a.7.huius quæſ.* **q 65.a.1* **in li de præd.ſancto.c.5.in fin.to.7.*

¶ 3 Præterea, 1. Petr. 3. dicitur, quòd homines ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conſcientiam habent bonam vel malam (cum non habeant vſum rationis); neque etiam conuenienter ipſi interrogantur, cum non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

SED contra eſt, quod Dion.* dicit vlt. cap. eccl. hier. Diuini noſtri duces, ſcilicet Apoſtoli, probauerunt infantes recipi ad baptiſmum.

**non procul à fin.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Apoſtolus

Digitized by Google

ſtolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto, mors regnauit per vnum, ſcilicet per Adam, multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtum. Pueri autem ex peccato Adæ, peccatũ originale contrahũt*. Quod patet ex hoc, quòd ſunt mortalitati ſubiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertranſit, vt Apoſtolus ibidem dicit. Vnde multo magis pueri poſſunt per Chriſtum gratiam accipere, vt regnent in vita æterna. Ipſe autem Dominus dicit Ioãnis 3. quod niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Vnde neceſſarium fuit pueros baptizari: vt ſicut per Adã damnationem incurrerunt naſcendo*, ita per Chriſtum ſalutem conſequantur renaſcendo †.

vt dicit Aug. l. 5. Hypog. et libr. 1. de pec. mer. et rem. c. 18. to. 7.

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, firmius in ea perſeuerent, ſecundum illud Prouerb. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea. Et hanc rationem aſſignat Dionyſ † vlt. cap. eccleſ. hierar.

**Aug. de Geneſ. ad lit. li. 10. c. 12. to. 3 *cõc. Mil. c 2. to. 1. † nõ procul à fin.*

Ad primum dicendum, quòd regeneratio ſpiritualis, quæ fit per baptiſmum, eſt quodam modo ſimilis natiuitati carnali, quantum ad hoc, quòd ſicut pueri in maternis vteris conſtituti, non per ſeipſos nutrimentum accipiunt, ſed ex nutrimento matris ſuſtentantur: ita etiam pueri nondum habentes vſum rationis, quaſi in vtero matris Eccleſiæ conſtituti, non per ſeipſos, ſed per actum Eccleſiæ ſalutem ſuſcipiunt. Vnde Auguſtinus dicit in † libro de peccatorum meritis & remiſſione, Mater Eccleſia os maternum paruulis præbet, vt ſacris myſterijs imbuantur: quia nondum poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem*. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur: cur etiam non pœnitentes habeantur, cum per eorumdem verba geſtantium, diabolo & huic ſecu-

li. 1. c. 25. circa fin. to. 7.

eod. li. c. 19. circa fin. to. 7.

lo abrenuntiare monſtrentur? Et eadem ratione poſſunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cum ipſi quandoque contranitãtur & plorent: ſed per actum eorum à quibus offeruntur.

epiſt. 23. to. 2. Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Aug. * ſcribens Bonifacio dicit, In Eccleſiâ Saluatoris paruuli per alios credunt, ſicut ex aliis quæ in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum ſalus, ſi parentes ſint infideles: quia ſicut † Aug. dicit, eidem Bonifacio ſcribens, offeruntur paruuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum geſtantur manibus (quamuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt), quàm ab vniuerſa ſocietate Sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quòd offeruntur, & quorum charitate ad communionem ſancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam ſi eos poſt baptiſmum dęmoniorum ſacrificijs imbuere conentur, pueris non nocet: quia vt Auguſt. * ibidem dicit, puer ſemel generatus per aliorum voluntatē, deinceps non poteſt vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, vbi nulla ſua voluntate conſentit, ſecundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea eſt, ita & anima filij: anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Sed ideò ex Adam traxit, quòd ſacramenti illius gratia ſolueretur: quia nondum erat anima ſeparatim viuens. Fides autem vnius immò totius Eccleſiæ, paruulo prodeſt per operationem Spiritus ſancti, qui vnit Eccleſiam, & bona vnius alteri communicat.

† in eadem ep. 23. in med. to. 2

** ea. ep. 23. cir. prin. tom. 2. habetur de conſ. d. 4. c. 129*

Ad tertium dicendum, quòd ſicut puer cū baptizatur, non per ſeipſum, ſed per alios credit: ita non per ſeipſum, ſed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei ſacramentum. Conſcientiam autem bonam conſequitur puer etiam in ſeipſo: non quidem actu, ſed habitu per gratiam iuſtificantem.

AR-

Digitized by Google

ARTIC. X.

Vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint inuitis parentibus baptizandi? 393

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint baptizandi, etiam inuitis parentibus. Magis enim debet homini ſubueniri contra periculum mortis æternæ, quàm contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis exiſtenti eſt ſubueniendum, etiam ſi parentes per malitiam contraniterentur. Ergo multo magis eſt ſubueniendum pueris infidelium filijs, per baptiſmum contra periculum mortis æternæ, etiam inuitis parentibus. *2.2. q.10 ar.12. & quol.2.a.7. et 11. cor.*

¶ 2 Præterea, Filij ſeruorum ſunt ſerui, & in poteſtate dominorum. Sed Iudæi ſunt ſerui, & regum & principum, & quicumque etiam alij infideles. Ergo abſque omni iniuria poſſunt principes filios Iudæorum vel aliorũ ſeruorum infideliũ facere baptizari.

¶ 3 Præterea, Quilibet homo eſt magis Dei, à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non eſt ergo iniuſtum, ſi pueri infidelium filij parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptiſmum conſecrentur.

SED cõtra eſt, quod in Decr.* d.45. ex Cõc. Tole. ſic dicitur de Iudæis, Præcepit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: non enim tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ. *diſt.45.c. de Iuda. ex Conc. Tol 4. c. 55.*

RESPONDEO dicendum, quòd pueri infidelium filij, aut habent vſum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantum ad ea, quæ ſunt iuris diuini, vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus poſſunt baptiſmum ſuſcipere, ſicut & matrimoniũ contrahere. Et ideo tales licitè moneri poſſunt & induci ad ſuſcipiendum baptiſmũ. Si verò nondũ habẽt vſum liberi arbitrij: ſecundũ ius naturale ſunt ſub cura parentum, quãdiu ipſi ſibi prouidere nõ poſsũt: vnde etiã de pueris

Digitized by Google

ris antiquorum dicitur, quod ſaluabantur in fide parentum. Et ideo contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: ſicut etiã ſi aliquis habens vſum rationis baptizaretur inuitus. Eſſet etiam periculoſum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quòd filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

Ad primum ergo dicendum, quòd à morte corporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta, ſi aliquis à ſuo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd Iudæi ſunt ſerui principum, ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

Ad tertium dicendum, quòd homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt. Vnde puer antequam vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubiacet; & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

ARTIC. XI.

Vtrum pueri in maternis vteris poſiti, ſint baptizandi?

394 *q. d. 6. q. 1. a. 1. q. 1 et d. 23 q. 2. a. 2. q. 1. ad 1. & 2.*

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quòd pueri in maternis vteris exiſtentes poſſint baptizari. Efficacius enim eſt donum Chriſti ad ſalutem, quàm peccatum Adæ ad damnationem, vt Apoſt. dicit Roman. 5. Sed pueri in maternis vteris damnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis ſaluari poſſunt per donum Chriſti: quod quidem fit per baptiſmum. Ergo pueri in maternis vteris exiſtentes poſſunt baptizari.

¶ 2 Præ-

¶ 2 Præterea, Puer in vtero matris exiſtens, aliquid matris eſſe videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid eſt eius intra ipſam exiſtens. Ergo videtur, quòd baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius exiſtens.

¶ 3 Præterea, Mors æterna peior eſt, quàm mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum eſt eligendum. Si ergo puer in vtero matris exiſtens baptizari non poteſt, melius eſſet, quòd mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quàm quòd puer æternaliter damnaretur abſque baptiſmo decedens.

¶ 4 Præterea, Contingit quandoque, quòd aliqua pars pueri prius egreditur: ſicut legitur Geneſ. 38. quòd pariente Thamar, in ipſa effuſione infantium, vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens, Iſte egredietur prior: illo vero manum retrahente, egreſſus eſt alter. Quandoque autem in tali caſu imminet periculum mortis. Ergo videtur, quòd illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero exiſtente.

SED contra eſt, quòd Auguſt.* dicit in epiſt. ad Dardanum, Nemo renaſcitur niſi primo naſcatur. Sed baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priuſquam ex vtero naſcatur. *ep. 57. inter med. & fi. t. 2.*

RESPONDEO dicendum, quòd de neceſſitate baptiſmi eſt, quòd corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum baptiſmus ſit quædam ablutio: vt ſupra dictum eſt *. Corpus autem infantis antequam naſcatur ex vtero, non poteſt aliquo modo ablui aqua, niſi forte dicatur, quòd ablutio baptiſmalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in ventre exiſtentem perueniat. Sed hoc eſſe non poteſt: tum quia anima pueri, ad cuius ſanctificationem ordinatur baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus pueri animati, iam eſt formatum, & per conſequens à corpore matris diſtinctum. *q. 66. a. 1*

Ec-

Et ideo baptiſmus quo mater baptizatur, non redundat in prolem, in vtero matris exiſtentem. Vnde, Auguſt.* dicit contra Iulianum, Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertinet, ita vt eius pars im putetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata eſt aliquo mortis vrgente periculo, cum eum geſtaret in vtero. Nunc vero cum ipſe etiam, ſcilicet infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cũ eſſet in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur, quòd nullo modo infantes in maternis vteris exiſtentes, baptizari poſſunt.

li. 6. c. 5. non longe ante me. 10. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd pueri in maternis vteris exiſtentes, nondum prodierunt in lucem, vt cum alijs hominibus vitam ducant. Vnde nõ poſſunt ſubijci actioni humanæ, vt per eorum miniſterium ſacramenta recipiant ad ſalutẽ. Poſſunt tamen ſubijci operationi Dei, apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratiæ ſanctificationem conſequantur: ſicut patet de ſanctificatis in vtero.

Ad ſecundum dicendum, quòd membrum interius matris eſt aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris exiſtens, eſt aliquid eius per quandam colligationem corporum diſtinctorum. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd non ſunt facienda mala, vt veniant bona: vt dicitur Rom. 3. & ideo non debet homo occidere matrem, vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

Ad quartum dicendum, quòd expectanda eſt totalis egreſſio pueri ex vtero ad baptiſmum, niſi mors immineat. Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente: & non eſt poſtea rebaptizandus, ſi eum perfecte naſci contigerit. Et videtur idem faciendũ quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas

gritas vitæ ita conſiſtit ſicut in capite, videtur quibuſdam quòd propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam natiuitatem ſit baptizandus ſub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

ARTIC. XII.

Vtrum furioſi & amentes debeant baptizari? 395

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quòd furioſi & amentes non debeant baptizari. Ad ſuſceptionem enim baptiſmi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt ſupra dictum eſt *. Sed furioſi & amentes, cum careant vſu rationis, non poſſunt habere niſi inordinatam intentionem. Ergo non debent baptizari.

4.d.4.q.3.a.1.q.3.et d.18 q.1.a 3.q.1.co. et ver q.28 a.3.ad 2.
* a.7. huius q.

¶ 2 Præterea, Homo bruta animalia ſuperexcedit in hoc quòd habet rationem. Sed furioſi & amentes non habent vſum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, ſicut expectatur in pueris. Ergo videtur, quòd ſicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furioſi & amentes debeāt baptizari.

¶ 3 Præterea, Magis eſt ligatus vſus rationis in furioſis vel amentibus, quàm in dormientibus. Sed baptiſmus non conſueuit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furioſis.

SED contra eſt, quòd Auguſt. dicit * 4. confeſſ. de amico ſuo, qui cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens: & tamen baptiſmus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus vſu rationis, aliquando baptiſmus dari debet.

* li.4. c.4. parū ante me.t.1

RESPONDEO dicendum, quòd circa amentes & furioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vſus rationis apparet. Et de talibus quantum ad baptiſmi ſuſceptionem, videtur eſſe idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Eccleſiæ, vt ſupra dictum eſt *. Alij vero ſunt amentes, qui ex ſana mente quā habuerunt prius, in amentiam inciderunt. Et tales ſunt iudicandi ſecundum voluntate-

* ar.9. huius q.

ſanitatem quam habuerunt, dum ſanæ mentis exiſterent. Et ideo ſi tunc apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmũ, debet eis exhiberi in furia & amentia conſtitutis, etiam ſi tunc actu contradicant: alioquin ſi nulla voluntas ſuſcipiendi baptiſmum in eis apparuit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptizandi *. Quidam vero ſunt, qui etſi à natiuitate fuerint furioſi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti poſſunt. Vnde ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poſſunt etiam in amentia conſtituti. Et debet eis tunc ſacramentum conferri, ſi periculum timeatur: alioquin melius eſt, vt tempus expectetur, in quo ſint ſanæ mentis, ad hoc quòd deuotius ſuſcipiant ſacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, baptizari non debent in amentia conſtituti. Quidam vero ſunt, qui etſi non omnino ſanæ mentis exiſtant, in tantum tamen ratione vtuntur, quòd poſſunt de ſua ſalute cogitare, & intelligere ſacramenti virtutem. Et de talibus idem eſt iudicium, ſicut de his qui ſanæ mentis exiſtunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

vt habetur in Decre. li. 3. ti. 42. c. 3. in fin.

Ad primum ergo dicendum, quòd amentes qui numquam habuerunt, nec habent vſum rationis, baptizantur ex intentione eccleſiæ, ſicut & ex actu *Eccleſiæ credunt & pœnitent: ſicut ſupra de pueris dictum eſt †. Illi vero qui aliquo tempore habuerunt vel habent vſum rationis, ſecundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore ſanæ mentis.

* *al* ritu.

† *ar. 9. huius q.*

Ad ſecundum dicendum, quòd furioſi vel amentes carent vſu rationis per accidens, ſcilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autem propter defectum animæ rationalis, ſicut bruta animalia. Vnde non eſt de his ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd dormientes non ſunt baptizandi, niſi periculum mortis immineat: in quo caſu baptizari debent, ſi prius in eis voluntas apparuit

ruit

ruit ſuſcipiendi baptiſmum, ſicut & de amentibus dictum eſt *. Sicut Aug.† narrat in 4. lib. confeſsio. de amico ſuo, qui baptizatus eſt neſciens, propter periculum mortis. *in eo ar.* *† l. 4. c 4. parũ ante me. t. 1*

QVÆST. LXIX.

De effectibus Baptiſmi, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt, de effectibus baptiſmi.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum per baptiſmum auferantur omnia peccata?

¶ Secundo, vtrum per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna?

¶ Tertio, vtrum baptiſmus auferat pœnalitates huius vitæ?

¶ Quarto, vtrum per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes?

¶ Quinto, de effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur?

¶ Sexto, vtrum etiam paruuli in baptiſmo gratias & virtutes accipiant?

¶ Septimo, vtrum per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cœleſtis?

¶ Octauo, vtrum baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis?

¶ Nono, vtrum fictio impediat effectum baptiſmi? 396

¶ Decimo, vtrum recedente fictione, baptiſmus obtineat ſuum effectum? *2. diſ. 32. q. 1. ar. 1. et 4. d. 4. q. 2. a. 1. q. 1. et d. 17. q. 3. a. 5. q. 1. et 4. con. c. 59. & 72. cor. 2. et Heb. 6 co. 3. fin.*

ARTIC. I.

Vtrum per baptiſmum tollantur omnia peccata?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd per baptiſmum non tollantur omnia peccata. Baptiſmus enim eſt quædam ſpiritualis regeneratio, quæ contraponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit ſolum originale peccatum. Ergo per baptiſmum ſoluitur ſolum originale peccatum.

¶ 2 Præterea, Pœnitentia eſt ſufficiens cauſa remiſ-

miſſionis actualium peccatorum. Sed ante baptiſmũ in adultis requiritur pœnitentia, ſecundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Ergo baptiſmus nihil operatur circa remiſſionem actualium peccatorum.

¶ 3 Præterea, Diuerſorum morborum diuerſæ ſunt medicinæ: quia ſicut Hieron.* dicit, non ſanat oculum, quod ſanat calcaneum. Sed peccatum originale, quod per baptiſmum tollitur, eſt aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

Marc. 9. ſuper illud verbum. Hoc genus dæmoniorũ non eijcitur, niſi. to. 9.

SED contra eſt, quòd dicitur Ezec. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Apoſtolus dicit Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Et poſtea concludit, Ita & vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu domino noſtro. Ex quo patet, quòd per baptiſmũ homo moritur vetuſtati peccati, & incipit viuere nouitati gratiæ. Omne autem peccatum ad priſtinam vetuſtatem pertinet. Vnde conſequens eſt, quòd omne peccatum per baptiſmum tollatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Apoſt. dicit Rom. 5. Peccatum Adæ non tantum poteſt, quantum poteſt donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iuſtificationem. Vnde & Aug.* dicit in lib. de Baptiſmo paruulorum, quòd generante carne tantummodo trahitur peccatum originale: regenerante autem Spiritu, non ſolum originalium, ſed etiam voluntariorum fit remiſſio peccatorum.

l. 1. de pecca. meri. & remiſ. c. 15. in ſi. to. 7.

Ad ſecundum dicendum, quòd nullius peccati remiſsio fieri poteſt niſi per virtutem paſsionis Chriſti: vnde & Apoſt. dicit Hebr. 9. quòd ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Vnde motus humanæ voluntatis,

tatis, qui eſt in pœnitente, non ſufficeret ad remiſſionem culpæ, niſi adeſſet fides paſſionis Chriſti, & propoſitum participandi ipſam, vel ſuſcipiendo baptiſmum, vel ſubijciendo ſe clauibus Eccleſiæ. Et ideò quando aliquis adultus pœnitens ad baptiſmum accedit, conſequitur quidem remiſſionem omnium peccatorum ex propoſito baptiſmi, perfectius autem ex reali ſuſceptione baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptiſmus autem operatur in virtute paſſionis Chriſti, quæ eſt vniuerſalis medicina omnium peccatorum. Et ideò per baptiſ- 397
mum omnia peccata tolluntur.

ARTIC. II.

Vtrum per baptiſmum liberetur homo ab omni reatu peccati?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd per baptiſmum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apoſtolus Roma. 13. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. Sed culpa non ordinatur, niſi per pœnam, vt Aug. dicit *. Ergo per baptiſmum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

¶ 2 Præterea, Effectus ſacramenti aliquam ſimilitudinem habet cum ipſo ſacramento: quia ſacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant, vt ſupra † dictum eſt. Sed ablutio baptiſmalis habet quidem aliquam ſimilitudinem cum ablutione maculæ: nullam autem ſimilitudinem habere videtur cum ſubtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

¶ 3 Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita iniuſtum eſſet eum puniri. Si igitur per baptiſmum tollitur reatus pœnæ, iniuſtum eſſet poſt baptiſmum ſuſpendere latronem, qui antea homicidium commiſit: & ita per baptiſmum tolleretur rigor humanæ diſciplinæ, quod eſt inconueniens. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

Su. q.68. a.5. & 3. d.19. ar. 3.q.2. & 3.q.2. & 4.di.4.q. 2.ar.1.q. 2. & a.3. q.1. & d. 7.q.1.ar. 1.q.1. & 4. cont c. 58.59. & 72. co. 2. & Ro.11. le.4.col 4 & 5. & He.6. co. 3.fin.

** li.1.retrac. c 9. & l.3.de li.arb. c. 18. to.1.*

† q. 62. ar.3.

Super illud ad Ro. 11 t 5 SED contra eſt, quod Ambroſ. dicit * ſuper illud ad Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona Dei, & vocatio. Gratia, inquit, Dei in baptiſmo gratis omnia condonat.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) per baptiſmum aliquis incorporatur paſſioni, & morti Chriſti, ſecundum illud Rom. 6. Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam viuemus cum eo. Ex quo patet, quòd omni baptizato communicatur paſſio Chriſti ad remedium, ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet. Paſſio autem Chriſti (ſicut dictum eſt *) eſt ſufficiens ſatisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum. Et ideò ille qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, ſibi debitæ pro peccatis, ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis.

** a. præc. & q. 68. a. 5. ad 1. & art. 2.*

q. 68. a. 5

Ad primum ergo dicendum, quòd quia pœna paſſionis Chriſti communicatur baptizato, in quantum ſit membrum Chriſti, ac ſi ipſe pœnam illam ſuſtinuiſſet: ideò eius peccata remanent ordinata per pœnam paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quòd aqua non ſolum abluit, ſed etiam refrigerat. Et ita ſuo refrigerio ſignificat ſubtractionem reatus pęnæ, ſicut ſua ablutione ſignificat emundationem à culpa.

Ad tertium dicendum, quòd in pœnis quæ iudicio humano inferuntur, non ſolum attenditur qua pœna ſit homo dignus quo ad Deum, ſed etiam in quo ſit obligatus quo ad homines, qui læſi & ſcandalizati ſunt per peccatum alicuius. Et ideò licet homicida per baptiſmum liberetur à reatu pœnæ quo ad Deum, remanet tamen obligatus adhuc quo ad homines, quos iuſtum eſt ædificari de pęna, ſicut ſunt ſcandalizati de culpa. Pie tamen talibus princeps poſſet pœnam indulgere.

Digitized by Google

ARTIC. III.

Vtrum per baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ? 398

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd per baptiſmum debeant auferri pęnalitates præſentis vitæ. Vt enim Apoſt. dicit Ro.5. Donum Chriſti potentius eſt, quàm peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ (vt ibidem Apoſt.dicit) mors in hunc mundum intrauit, & per conſequens omnes aliæ pęnalitates præſentis vitæ. Ergo multo magis per donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur, homo à pęnalitatibus præſentis vitæ debet liberari.

2.diſ.32. q.1.ar.1. q.2.& d. 33. q.1.a. 2.& 3 d. 19.a.3.q. 2. et 4 d. 4.q.2.ar. 1.q.3. & 4. cont.c. 52 fin. & 55. ad 5. & 27.& ca.59. & quolib.6. ar. 15.

¶ 2 Pręterea, Baptiſmus aufert & culpam originalem, & actualem, ſicut ſupra dictum eſt *. Sic autem aufert actualem culpam, quod liberat ab omni reatu pęnæ conſequente actualem culpam. Ergo etiam liberat à pęnalitatibus præſentis vitæ, quæ ſunt pęna originalis peccati.

¶ 3 Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus. Sed cauſa harum pęnalitatum eſt peccatum originale, quod tollitur per baptiſmum. Ergo non debent huiuſmodi pęnalitates remanere.

** a.1.huius q.*

SED contra eſt, quod ſuper illud Rom.6. Deſtruatur corpus peccati, dicit gloſſa †, Per baptiſmum id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati deſtruatur, non ita vt in ipſo viuente carnis concupiſcentia reſperſa & innata, repente abſumatur, & non ſit: ſed ne obſit mortuo, quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pęnalitates per baptiſmum tolluntur.

† Eſt gl. Aug. li. 1. de bap. paruul.c. 39. inter princ. & med. t.7.

RESPONDEO dicendum, quòd baptiſmus habet virtutem auferendi pęnalitates præſentis vitæ, non tamen eas aufert in præſenti vita: ſed eius virtute auferentur à iuſtis in reſurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt dicitur 1. Corinth. 15. Et hoc rationabiliter. Primo quidem, quia per baptiſmum homo incorporatur Chriſto, & efficitur membrum eius, vt ſupra dictum eſt *. Et ideò con-

q.68. ar. 5.ad 1.et art præ.

Digitized by Google

conueniens eſt, vt id agatur in membro incorporato, quod eſt actum in capite. Chriſtus autem à principio ſuæ conceptionis fuit plenus gratia & veritate: habuit tamen corpus paſſibile, quod poſt paſſionem, & mortem eſt ad vitam glorioſam reſuſcitatū. Vnde & Chriſtianus in baptiſmo gratiam conſequitur, quantum ad animam: habet tamen corpus paſſibile, in quo pro Chriſto poſſit pati, ſed tandem reſuſcitabitur ad impaſſibilem vitam. Vnde Apoſt. dicit Roman. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis: & infra eodem, Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, vt & ſimul glorificemur. Secundo hoc eſt conueniens propter ſpirituale exercitium, vt videlicet contra concupiſcentiam, & alias paſſibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet. Vnde ſuper illud Rom. 6. Vt deſtruatur corpus peccati, dicit gl. * Si poſt baptiſmum vixerit homo in carne, habet concupiſcentiam cum qua pugnet, eamque adiuuante Deo ſuperet. In cuius figuram dicitur Iudic. 3. Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraelem, & poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi. Tertiò hoc fuit conueniens, ne homines ad baptiſmum accederent propter impaſſibilitatem præſentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ. Vnde & Apoſtol. dicit 1. Cor. 15. Si in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.

Eſt Aug. lib. 1. de bapt. par. c. 19. cir. prin. t. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut gl. dicit Ro. 6. ſuper illud, Vt vltra non ſeruiamus peccato) ſicut aliquis capiens hoſtem atrociſſimum, non ſtatim interficit eum, ſed patitur eum cum dedecore, & dolore aliquantulum viuere: ita & Chriſtus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

gl. or ſup illud ad Ro 6. homo noſter ſimul cruc.fixus.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut ibidem dicit glo. * duplex eſt pœna peccati, gehennalis & temporalis.

ralis. Gehennalem prorſus deleuit Chriſtus, vt eam non ſentiant baptizati, & verè pœnitentes. Temporalem verò nondum penitus tulit: manet enim fames, ſitis, & mors, & huiuſmodi. Sed regnum & dominium eius deiecit, vt ſcilicet hoc homo non timeat: & tandem in nouiſſimo eamdem penitus exterminabit.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut in 2. parte dictum eſt *) peccatum originale hoc modo proceſſit, quòd primò perſona infecit naturam, poſtmodum verò natura infecit perſonam. Chriſtus verò conuerſo ordine prius reparat id quod perſonæ eſt, & poſtmodum ſimul in omnibus reparabit id quod naturæ eſt. Et ideò culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ viſionis diuinæ, quæ reſpiciunt perſonam, ſtatim per baptiſmum tollit ab homine. Sed pęnalitates præſentis vitæ (ſicut mors, fames, ſitis, & alia huiuſmodi) reſpiciunt naturam, ex cuius principijs cauſantur, prout eſt deſtituta originali iuſtitia. Et ideò iſti defectus non tollentur, niſi in vltima reparatione naturæ, per reſurrectionem glorioſam.

1.2.q.81. ar.1.

199

Inf.q.71. art.3. co. & 4.di.3 ar.1.q.3 c.& q.3. ar.1.q.2. ad 2. & di.4.q.2. ar.2.q.2. & di.9. ar.1.q.2. cor.& d. 18. q.1. a.3. q.1. cor.

ARTIC. IV.

Vtrum per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd per baptiſmum non conferantur homini gratia & virtutes. Quia ſicut ſupra dictum eſt *, ſacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed per ablutionem baptiſmi ſignificatur emundatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam, & virtutes. Videtur igitur, quòd per baptiſmum non conferantur homini gratia, & virtutes.

¶ 2 Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus eſt, non indiget iterum ſuſcipere. Sed aliqui accedunt ad baptiſmum, iam habentes gratiam & virtutes: ſicut Act. 10. legitur, Vir quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dici-

** q.60.a. 2. & 62. a.3. et q. prec. a.2.*

tur Italica, religioſus & timens Deum: qui tamen poſtea à Petro baptizatus eſt. Non ergo per baptiſmum conferuntur gratia, & virtutes.

¶ 3 Præterea, Virtus eſt habitus, ad cuius rationem pertinet, quòd ſit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed poſt baptiſmum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & conſequitur difficultatem quis ad bonum: quod eſt actus virtutis. Ergo per baptiſmum non conſequitur homo gratiam & virtutes.

SED contra eſt, quod ad Titum 3. dicit Apoſtolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (ideſt per baptiſmum) & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abunde, id eſt, ad remiſſionem peccatorum, & copiam virtutum: vt gl. * ibi exponit. Sic ergo in baptiſmo datur gratia Spiritus ſancti, & copia virtutum.

gl. interl. ibid.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut Auguſ. dicit in lib. * de baptiſmo paruulorum) ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. A capite autem Chriſto, in omnia membra èius, gratiæ & virtutis plenitudo deriuatur, ſecundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifeſtum eſt, quòd per baptiſmum aliquis conſequitur gratiam, & virtutes.

l. 1. c. 26. à me. to. 7.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut aqua baptiſmi per ſuam ablutionem ſignificat emundationem culpæ, & per ſuum refrigerium ſignificat liberationem à pęna: ita per naturalem claritatem ſignificat ſplendorem gratiæ, & virtutum.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut dictum eſt *, remiſſionem peccatorum aliquis conſequitur ante baptiſmum, ſecundum quod habet baptiſmum in voto vel explicitè, vel implicitè: & tamen cum realiter ſuſcipit baptiſmum, fit plenior remiſſio quantum ad liberationem à tota pęna. Ita etiam ante baptiſmum Cornelius, & alij ſimiles conſequuntur gratiam,

q. 68. a. 2

tiam, & virtutes, per fidem Chriſti, & deſiderium baptiſmi implicitè, vel explicitè; poſtmodum tamen in baptiſmo maiorem copiam gratiæ, & virtutum conſequuntur. Vnde ſuper illud Pſal. 22. Super aquas refectionis educauit me, dicit gloſſ. * Per augmentum virtutis, & bonæ operationis educauit in baptiſmo. *Ex gl. interl. colligitur ibi.*

Ad tertium dicendum, quòd difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum: ſed propter concupiſcentiam, quæ non tollitur in baptiſmo. Sicut tamen per baptiſmum diminuitur concupiſcentia, vt non dominetur: ita etiam diminuitur vtrumque dictorum *, ne homo ab his ſuperetur. *in iſta ſolut.*

ARTIC. V.

Vtrum conuenienter attribuantur baptiſmo quidam actus virtutum? 400

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter attribuantur baptiſmo pro effectibus quidam actus virtutum, ſcilicet incorporatio ad Chriſtum, illuminatio, & fœcundatio. Non enim baptiſmus datur adulto, niſi fideli, ſecundum illud Mar. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Chriſto, ſecundum illud Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Ergo nullus baptizatur, niſi iam Chriſto incorporatus. Non ergo eſt effectus baptiſmi, incorporari Chriſto. *4. di. 4. q. 2. a. 2. q. 3. 4. & 5. & d. 5. q. 2. ar. 1. q. 2. co. & ad 1. & ar. 5. q. 1. co. & di. 18. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. & quoli. 6. ar. 4. co.*

¶ 2 Præterea, Illuminatio fit per doctrinam, ſecundum illud Epheſ. 3. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptiſmum in catechiſmo. Non ergo eſt effectus baptiſmi.

¶ 3 Præterea, Fęcunditas pertinet ad generationem actiuam. Sed per baptiſmum aliquis regeneratur ſpiritualiter. Ergo fęcunditas non eſt effectus baptiſmi.

SED contra eſt, quod Auguſt. dicit † in lib. de *li. 1. c. 26. à me. t. 7.*

Digitized by Google

Baptiſmo paruulorum, quòd ad hoc valet baptiſmus, vt baptizati, Chriſto incorporentur. Dionyſ.* etiam 2. cap. eccl. hierar. Illuminationem attribuit baptiſmo. Et ſuper illud Pſal. 22. Super aquam refectionis, dicit gl. † quòd anima peccatorum ariditate ſterilis, fęcundatur per baptiſmum.

*p. 1. et 2

† Eſt gl. Caſſiod. ſuper hūc locum. Pſal. 22.

RESPONDEO dicendum, quòd per baptiſmum aliquis regeneratur in ſpiritualem vitam, quæ eſt propria fidelium Chriſti: ſicut Apoſt. dicit Gal. 2. Quod autem nūc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autem non eſt, niſi membrorum capiti vnitorū, à quo ſenſum & motum ſuſcipiunt: & ideò neceſſe eſt, quòd per baptiſmum aliquis incorporetur Chriſto quaſi membrum ipſius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra ſenſus & motus: ita à capite ſpirituali, quod eſt Chriſtus, deriuatur ad mēbra eius, ſenſus ſpiritualis, qui conſiſtit in cognitione veritatis: & motus ſpiritualis, qui eſt per gratiæ inſtinctum. Vnde Io. 1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideò conſequens eſt, quòd baptizati illuminentur à Chriſto circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fęcunditate bonorum operum per gratiæ infuſionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd adulti prius credentes in Chriſtum, ſunt ei incorporati mentaliter: ſed poſtmodum cum baptizantur, incorporantur ei quodammodo corporaliter, ſcilicet per viſibile ſacramentum, ſine cuius propoſito nec mentaliter incorporari potuiſſent.

Ad ſecundum dicendum, quòd doctor illuminat exterius per miniſterium, catechizando: ſed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, ſecundum illud Ioan. 6. Eſt ſcriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

Ad tertium dicendum, quòd effectus baptiſmi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona ope-

opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Chriſto: ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 4. In Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui.

ARTIC. VI.

Vtrum pueri in baptiſmo conſequantur gratiam & virtutes? 401

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd pueri in baptiſmo non conſequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur ſine fide & charitate. Sed fides, vt Auguſt. dicit *, conſiſtit in credentium voluntate; ſimiliter etiam charitas conſiſtit in diligentium voluntate: cuius vſum pueri non habent, & ſic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptiſmo non recipiunt gratiam & virtutes.

2.2. q 47 ar. 14. ad 3. & 4. d. 4. q. 2. a. 2. q. 1. & d. 17. q. 1. a. 3. q. 2. cor. ad 3. & d. 18. q. 1. a. 3. q. 1. cor.

¶ 2 Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Auguſt. † quòd ex impio iuſtus fiat, in illo, ſed non ſine illo Chriſtus operatur. Sed puer cum non habeat vſum liberi arbitrij, non cooperatur Chriſto ad ſuam iuſtificationem, immò quandoque pro poſſe renititur. Ergo non iuſtificatur per gratiam & virtutes.

** ep. 23. nō remotè à fin. tom. 2.*
† tract. 72. in Ioan. à med. to. 9.

¶ 3 Præterea, Rom. 4. dicitur, Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei. Sed puer non eſt credens in eum, qui iuſtificat impium. Ergo non conſequitur gratiam iuſtificantem, neque virtutes.

¶ 4 Præterea, Quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere ſpiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptiſmum deferuntur carnali intentione, vt ſcilicet corporaliter ſanentur. Non ergo conſequuntur ſpiritualem effectum gratiæ & virtutum.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in Enchir. Paruuli renaſcendo moriuntur illi peccato, quod naſcendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quod dicitur, Conſepulti ſumus cum illo per ba-

** Enchir. c. 52. ante med. to. 3*

baptiſmum in mortem, (ſubditur autem) vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ eſt per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptiſmo gratiam, & virtutes conſequuntur.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui poſuerunt, quòd pueris in baptiſmo non dantur gratia & virtutes, ſed imprimitur eis character Chriſti, cuius virtute cum ad perfectam ætatem venerint, conſequuntur gratiam & virtutes.

Sed hoc patet eſſe falſum dupliciter. Primo quidem, quia pueri ſicut & adulti, in baptiſmo efficiuntur membra Chriſti: vnde neceſſe eſt, quòd à capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundo, quia ſecundum hoc pueri decedentes poſt baptiſmum, non peruenirent ad vitam æternam: quia vt dicitur Rom. 6. Gratia Dei eſt vita æterna. Et ita non profuiſſet eis ad ſalutem, baptizatos fuiſſe. Cauſa autem erroris fuit, quia neſcierunt diſtinguere inter habitum & actum. Et ſic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos poſt baptiſmum nullatenus virtutem habere. Sed iſta impotentia operandi, non accidit pueris ex defectu habituum, ſed ex impedimento corporali: ſicut etiam dormientes, quamuis habeant habitus virtutum, impediuntur tamen ab actibus propter ſomnum.

Ad primum ergo dicendum, quòd fides & charitas conſiſtunt in voluntate hominum, ita tamen, quòd habitus harum, & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ eſt in pueris: ſed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non eſt in pueris. Et hoc modo Aug. * dicit in lib. de baptiſ. paruul. quòd paruulum, etſi nondum illa fides quæ in credentium voluntate conſiſtit, iam tamen ipſius fidei ſacramentum (quod ſcilicet cauſat habitum fidei) fidelem facit.

ep. 23. ad Bonif. nō procul à fin. to. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut Auguſt. dicit in lib. de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu ſancto

rena-

renaſcitur niſi volens. Quod non de paruulis, ſed de adultis intelligendum eſt. Et ſimiliter de adultis intelligendum eſt, quòd homo à Chriſto ſine ipſo non iuſtificatur. Quod autem paruuli baptizandi, prout viribus poſſunt, reluctantur, non eis imputatur: quia in tantum neſciunt quod faciunt, vt nec facere videantur: vt Auguſt. * dicit in lib. de Præſentia Dei ad Dardanum.

epiſt. 57. poſt med. tom. 2.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut Auguſt. dicit) paruulis mater Eccleſia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor, vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri credunt, non per actum proprium, ſed per fidem Eccleſiæ, quæ eis communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

Ad quartum dicendum, quòd carnalis intentio deferentium pueros ad baptiſmum, nihil eis nocet, ſicut nec culpa vnius nocet alteri niſi conſentiat. Vnde Auguſt.* dicit in Epiſtola ad Bonifacium, Non illud te moueat, quòd quidam non ea fide ad baptiſmum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia ſpirituali ad vitam regenerentur æternam; ſed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur.

De conſ. d.4 c.Mater eccle. ep.23. parum ante me. to.2. et li.1. de pecc. meri.c.25.in fin to.7.

ARTIC. VII.

Vtrum effectus baptiſmi ſit apertio ianua regni cæleſtis?

A D ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd effectus baptiſmi non ſit apertio ianuæ regni cœleſtis. Illud enim quod eſt apertum, non indiget apertione. Sed ianua regni cæleſtis eſt aperta per paſſionem Chriſti: vnde Apocalyp. 4. dicitur, Poſt hæc vidi oſtium magnum apertum in cælo. Non eſt ergo effectus baptiſmi, apertio ianuæ regni cæleſtis.

402 4 d.3.ar.1.q.3. & 4 d 4. q. 2.ar.2.q.6.et 4.co.c.59 et 7 cor.3. & Io.3. lec.1.fin.

¶ 2 Præterea, Baptiſmus omni tempore, ex quo inſtitutus fuit, habet ſuum effectum. Sed quidam baptizati ſunt baptiſmo Chriſti ante eius paſſionem (vt habe-

habetur Io. 3.) quibus ſi tunc deceſſiſſent, introitus regni cæleſtis nondum patebat, in quod nullus ante Chriſtum introiuit, ſecundum illud Mich. 2. Aſcendit pandens iter ante eos. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio ianuæ regni cæleſtis.

¶ 3 Præterea, Baptizati adhuc ſunt obnoxij morti & alijs pœnalitatibus vitæ præſentis, vt ſupra dictum eſt *. Sed nulli eſt apertus aditus regni cæleſtis, quamdiu obnoxius eſt pœnæ: ſicut patet de his qui ſunt in purgatorio. Non ergo effectus baptiſmi eſt apertio ianuæ regni cæleſtis.

ar. 3. huius q.

SED contra eſt, quod ſuper illud Luc. 3. Apertum eſt cælum, dicit gloſ. * Bedæ, Virtus hic baptiſmatis oſtenditur, de quo quiſque cum egreditur, regni cæleſtis ei ianua aperitur.

Bed. Luc. 2. in c. 10. ſecūdum ſuū ord. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd aperire ianuam regni cœleſtis, eſt amouere impedimentū, quo quis impeditur regnum cæleſte introire. Hoc autem impedimentū eſt culpa, & reatus pœnæ. Oſtenſum eſt autem ſupra *, quòd per baptiſmum omnis culpa, & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde conſequens eſt, q effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis.

a. 1. & 2. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd baptiſmus in tantum aperit baptizato ianuam regni cæleſtis, in quantum incorporat eum paſſioni Chriſti, virtutem eius homini applicando.

Ad ſecundum dicēdum, quòd quando paſſio Chriſti nondum erat realiter perfecta, ſed ſolum in fide credentium, baptiſmus proportionaliter cauſabat ianuæ apertionem, non quidem in re, ſed in ſpe. Baptizati enim tunc decedentes, ex certa ſpe introitum regni cæleſtis expectabant.

Ad tertium dicendum, quòd baptizatus nō eſt obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ pręſentis, propter reatum perſonæ, ſed propter ſtatum naturæ. Et ideò propter hoc non impeditur ab introitu regni cæleſtis, quando anima ſeparatur à corpore per mortem, quaſi iam perſoluto eo quod naturæ debebatur.

A R-

ARTIC. VIII.

Vtrum baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum?

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd ba- 403
ptiſmus non habeat in omnibus æqualem effe- 4.d.4.q.
ctum. Effectus enim baptiſmi eſt remotio culpæ. Sed 2.ar.3.q.
in quibuſdam plura peccata tollit, quàm in alijs. Nam 1.& 2.et
in pueris tollit ſolum peccatum originale, in adultis d.18.q.1.
autem etiam peccata actualia, in quibuſdam plura, in a.3.q.1.c.
quibuſdam verò pauciora. Non ergo æqualem effe-
ctum habet baptiſmus in omnibus.

¶ 2 Præterea, Per baptiſmum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam poſt baptiſmum videntur habere maiorem gratiam & perfectionem virtutum, quàm alij baptizati. Non ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

¶ 3 Præterea, Natura perficitur per gratiam ſicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia ſecundum eius capacitatem. Cum ergo in quibuſdam baptizatis etiam pueris, ſit maior capacitas naturalium, quàm in alijs: videtur quòd quidam maiorem gratiam conſequantur, quàm alij.

¶ 4 Prętere a, Quidam in baptiſmo conſequuntur non ſolum ſpiritualem ſalutem, ſed etiam corporalem: ſicut patet de Conſtantino, qui in baptiſmo mundatus eſt à lepra. Non autem omnes infirmi corporalem ſalutem conſequuntur in baptiſmo. Baptiſmus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

SED contra eſt, quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Vniformis autem cauſæ eſt vniformis effectus. Ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt effectus baptiſmi, vnus per ſe, & alius per accidens. Per ſe quidem effectus baptiſmi eſt id, ad quod baptiſmus eſt inſtitutus, ſcilicet ad regenerandum homines in ſpiritualem vitam. Et hunc effectum æquali-

ter

Digitized by Google

ter facit in omnibus, qui æqualiter ſe habent ad baptiſmum. Vnde quia omnes pueri æqualiter ſe habent ad baptiſmum, (quia non in fide propria, ſed in fide eccleſiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiunt in baptiſmo. Adulti verò, qui per propriam fidem ad baptiſmum accedunt, non æqualiter ſe habent ad baptiſmum: quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad baptiſmum accedunt: & ideò quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum eſt de ſe, æqualiter ad omnes ſuũ calorem effundat. Effectus autem baptiſmi per accidens eſt, ad quem baptiſmus non eſt ordinatus: ſed diuina virtus, hoc in baptiſmo miraculosè operatur. Sicut ſuper illud Rom 6. Vt vltra non ſeruiamus peccato, dicit gloſ. * Non hoc præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ eſt in membris, prorſus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter ſuſcipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam ſi cum æquali deuotione accedant: ſed diſpenſantur huiuſmodi effectus ſecundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

** eſt gloſ. Aug. li. 1. de pec. merit & remi. cap. 39. to. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quòd minima gratia baptiſmalis ſufficiens eſt ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non eſt propter maiorem efficaciam baptiſmi; quòd in quibuſdam plura, in quibuſdam autem pauciora peccata ſoluit: ſed propter conditionem ſubiecti, quia in quolibet ſoluit quotcumque inuenerit.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc quòd in baptizatis maior vel minor gratia apparet, poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quia vnus in baptiſmo percipit maiorem gratiam, quàm alius, propter deuotionem maiorem, vt dictum eſt *. Alio modo, quia etiam ſi æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur: ſed vnus ſtudioſius in ea proficit, alius per negligentiam, gratiæ Dei deeſt.

** In corp. art.*

Ad tertium dicendum, quòd diuerſa capacitas naturalium in hominibus, non eſt ex diuerſitate mentis, quæ per baptiſmum renouatur, cum omnes homines eiuſdem ſpeciei exiſtentes in forma conueniant: ſed eſt ex diuerſa diſpoſitione corporum. Secus autem eſt in angelis, qui differunt ſpecie. Et ideò angelis dantur dona gratuita ſecundum diuerſam capacitatem naturalium: non autem hominibus.

Ad quartum dicendum, quòd ſanitas corporalis non eſt per ſe effectus baptiſmi: ſed eſt quoddam miraculoſum opus prouidentiæ diuinæ.

ARTIC. IX.

Vtrum fictio impediat effectum baptiſmi? 484

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd fictio non impediat effectum baptiſmi. Dicit enim Apoſtolus Galat. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Sed omnes qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, baptizantur in Chriſto. Ergo omnes induunt Chriſtum, quod eſt percipere baptiſmi effectum. Et ita fictio non impedit baptiſmi effectum. *4. d. 4. q. 2. a. 1. q. 1. ad 3. et q. 3. ar. 2. q. 2. p to. Et d. 21. q. 2. ar. 1. q. 3. ad 3.*

¶ 2 Prçterea, In baptiſmo operatur virtus diuina, quæ poteſt voluntatem hominis mutare in bonũ. Sed effectus cauſæ agentis, non poteſt impediri per id, quod ab illa cauſa poteſt auferri. Ergo fictio non impedit baptiſmi effectum.

¶ 3 Præterea, Effectus baptiſmi eſt gratia, cui peccatum opponitur. Sed multa ſunt alia peccata grauiora, quàm fictio, de quibus non dicitur, quòd effectum baptiſmi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptiſmi.

SED contra eſt, quod dicitur Sap. 1. Spiritus ſanctus, diſciplinæ effugiet fictum. Sed effectus baptiſmi eſt à Spiritu ſancto. Ergo fictio impedit effectum baptiſmi.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut Damaſc. dicit*) Deus non cogit hominem ad iuſtitiã. Et ideò ad hoc quòd aliquis iuſtificetur per baptiſmum, *lib. 2. ort. fid. c. 30.*

mum, requiritur quòd voluntas hominis amplectatur baptiſmum, & baptiſmi effectum. Dicitur autem aliquis fictus, per hoc quòd voluntas eius contradicit vel baptiſmo, vel eius effectui. Nam ſecundum Auguſt. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit, cum tamen baptiſmus ſit fidei ſacramentem. Alio modo per hoc, quòd contemnit ipſum ſacramentum. Tertio modo per hoc, quòd aliter celebrat ſacramentum, non ſeruans ritum eccleſiæ. Quarto modo per hoc, quòd aliquis indeuotè accedit. Vnde manifeſtum eſt, quòd fictio impedit effectum baptiſmi.

Ad primum ergo dicendum, quòd baptizari in Chriſto, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in Chriſto, id eſt, in Chriſti conformitate. Et ſic quicumque baptizantur in Chriſto, conformati ei per fidem & charitatem induunt Chriſtum per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Chriſto, in quantum accipiunt ſacramentum Chriſti. Et ſic omnes induunt Chriſtum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus: ſed non ſemper hoc Deus facit. Nec ad hoc ſacramentum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus; ſed vt non fictus aliquis accedens, iuſtificetur.

Ad tertium dicendum, quòd fictus dicitur aliquis ex eo, quòd demonſtrat ſe aliquid velle quod non vult. Quicumque autem accedit ad baptiſmum, ex hoc ipſo oſtendit ſe rectam fidem Chriſti habere, & ſacramentum venerari, & velle ſe *Chriſto cõformari, & velle à peccato recedere. Vnde cuicumque peccato vult homo inhærere, ſi ad baptiſmū accedit, fictus accedit: quod eſt indeuotè accedere. Sed hoc intelligendum eſt de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur, non autem de peccato veniali. Vnde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

* *al.* Eccleſiæ cõformari

A R-

Digitized by Google

ARTIC. X.

Vtrum fictione recedente, baptiſmus ſuum effectum conſequatur?

405

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd ſi fictione recedente, baptiſmus ſuum effectum non conſequatur. Opus enim mortuum, quod eſt ſine charitate, non poteſt vmquam viuificari. Sed ille qui fictus accedit ad baptiſmum, recipit ſacramentum ſine charitate. Ergo numquam poteſt viuificari hoc modo, vt gratiam conferat.

4 d. 4. q. 3. a. 2. q. 3. & diſ. 17. q. 3. a. 4. q. 1.

¶ 2 Præterea, Fictio videtur eſſe fortior quàm baptiſmus, cum impediat eius effectum. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis nõ poteſt tolli per baptiſmum fictione impeditum. Et ſic baptiſmus non conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſſio omnium peccatorum.

¶ 3 Præterea, Contingit quòd aliquis ficte accedat ad baptiſmum, & poſt baptiſmum multa peccata committat, quæ tamen per baptiſmum non tolluntur: quia baptiſmus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptiſmus talis numquam conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſsio omnium peccatorũ.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in lib. de baptiſmo, Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ corde in malitia vel ſacrilegio perſeuerante, peccatorum † ablutionem non ſinebat fieri.

** lib. 1. de bapt. cõt. Donat. c. 12. ante me. to. 7. & habetur de cõſecr. d. 4. c. 41.*

† al. abolitionem

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Cum autem aliquid generatur, ſimul cum forma recipit effectum formæ, niſi ſit aliquid impediens, quo remoto forma rei generatæ perficit ſuum effectum: ſicut ſimul cum corpus graue generatur, mouetur deorſum, niſi ſit aliquid prohibens, quo remoto ſtatim incipit moueri deorſum. Et ſimiliter quando aliquis baptizatur, accipit characterem quaſi formam, & conſequitur proprium effectũ, qui eſt gratia remittẽs omnia peccata. Impeditur au-

** q. 66. a. 9.*

tem quandoque per fictionem: vnde oportet, quòd remota ea per pœnitentiam, baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi eſt opus Dei, & non hominis. Et ideò non eſt mortuum in ficto, qui ſine charitate baptizatur.

Ad ſecundum dicendum, quòd fictio non remouetur per baptiſmum, ſed per pœnitentiam ſubſequentem: qua remota, baptiſmus aufert culpam & reatum omnium peccatorum præcedentium baptiſmum, & etiam ſimul exiſtentium cum baptiſmo. Vnde Auguſt. dicit * in lib. de baptiſmo paruulorũ, Soluitur heſternus dies, & quicquid ſupereſt ſoluitur, etiam ipſa hora, momentumq; ante baptiſmum, & in baptiſmo: deinceps autem continuo reus eſſe incipit. Et ſic ad baptiſmi effectum conſequendum concurrit baptiſmus & pœnitentia: ſed baptiſmus ſicut cauſa per ſe agens; pœnitentia ſicut cauſa per accidens, id eſt, remouens prohibens.

* *lib. 1. de bapt. par. c. 12. in fi. to 7 habetur de conſ d 4. c 40. in fine.*

Ad tertium dicendum, quòd effectus baptiſmi non eſt tollere peccata futura, ſed præſentia vel præterita. Et ideò recedente fictione, peccata ſequentia remittuntur quidem, ſed per pœnitentiam, non per baptiſmum. Vnde non remittuntur quantum ad totum reatum, ſicut peccata præcedentia baptiſmum.

QVÆST. LXX.

De circumciſione, quæ præceſſit baptiſmum, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de præparatorijs ad baptiſmum. Et primo de præparatorio quod præceſſit baptiſmum, id eſt, de Circumciſione. Secundo, de præparatorijs, quæ concurrunt ſimul cum baptiſmo, ſcilicet de catechiſmo, & exorciſmo.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum circumciſio fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi?

¶ Se-

Secundo, de inſtitutione ipſius.

¶ Tertio, de ritu eius.

¶ Quarto, de eſſectu ipſius.

ARTIC. I.

Vtrum circumciſio fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi?

406 *Sup q.68 a.1.ad 1. & 1.2.q. 102.a.5. c.ad 1.et 3.Et 4 d. 1.q.2.ar. 1.q.1.c. et d.2.q. 1.a 2.ad 5. & Ro. 2.le.2.column 2.& le.4.col.4 q.38.a.1, 2.& 3.*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd circumciſio non fuerit prӕparatoria, & figuratiua baptiſmi. Omnis enim figura habet aliquam ſimilitudinem cum ſuo figurato. Sed circumciſio nullã habet ſimilitudinem cum baptiſmo. Ergo videtur, quòd non fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi.

¶ 2 Preterea, Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. de antiquis patribus loquens, quòd omnes in nube, & in mari baptizati ſunt. Non autem dicit, quòd in circumciſione baptizati ſint. Ergo protectio columnæ nubis, & tranſitus maris rubri, magis fuerunt præparatoria ad baptiſmum, & figuratiua ipſius, quàm circumciſio.

¶ 3 Preterea, Supra dictum eſt *, quòd baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti. Si ergo etiam circumciſio fuit præparatoria, & figuratiua baptiſmi Chriſti, videtur quòd baptiſmus Ioannis fuerit ſuperfluus: quod eſt inconueniens. Non ergo circumciſio fuit præparatoria, & figuratiua baptiſmi.

SED contra eſt, quod Apoſtolus dicit Coloſ. 2. Circumciſi eſtis circumciſione non manufacta, in expoliatione corporis carnis; ſed circumciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo.

RESPONDEO dicendum, quòd baptiſmus dicitur ſacramentum fidei: in quantum ſcilicet in baptiſmo fit quædam fidei profeſſio, & per baptiſmum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem eſt fides noſtra, & antiquorum patrum, ſecundum illud Apoſt. 2. Cor. 4. Habentes eumdem ſpiritum fidei, credimus. Circumciſio autem erat quӕdam proteſtatio fidei. Vnde dicitur Rom. 4. quòd

Abrahã accepit circumciſionẽ tamquam ſignaculũ fidei. Vnde & per circumciſionẽ antiqui aggregabãtur collegio fidelium. Vnde manifeſtum eſt, quòd circumciſio fuit præparatoria ad baptiſmum, & præfiguratiua ipſius, ſecũdum quod antiquis patribus omnia in figuram futuri contingebant (vt dicitur 1. Cor. 10.) ſicut & fides eorum erat de futuro.

Ad primum ergo dicendum, quòd circumciſio habebat ſimilitudinem cum baptiſmo, quantum ad ſpiritualem effectum baptiſmi. Nam ſicut per circumciſionem auferebatur quædam carnalis pellicula, ita per baptiſmum homo expoliatur à carnali conuerſatione.

Ad ſecundum dicendum, quòd protectio columnæ nubis, & tranſitus maris Rubri, fuerunt quædam figuræ noſtri baptiſmi, quo renaſcimur ex aqua ſignificata per mare Rubrum, & Spiritu ſancto ſignificato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua profeſsio fidei, ſicut per circumcißionem. Et ideò

** In iſta ſolutio. et in arg.*

prædicta * duo erant tantum figuræ, & non ſacramẽta. Circumciſio autem erat etiam ſacramentum præparatorium ad baptiſmum: minus tamen expreſſe figurans baptiſmum, quantum ad exteriora, quam prædicta. Et ideò Apoſtolus potius fecit mentionem de prædictis, quàm de circumciſione.

In corp. art.

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti, quantum ad exercitium actus: ſed circumciſio quantum ad

407 profeſſionem fidei, quæ requiritur in baptiſmo, ſicut dictum eſt *.

1.2.q.102 a.5.ad 1. et q 103. a.1.ad 3. et 4. d 1. ar. 2.q.4. c.& q 2. ar.1.q.3. per tot.

ARTIC. II.

Vtrum circumciſio fuerit conuenienter inſtituta?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd circumciſio fuerit inconuenienter inſtituta. Sicut enim dictum eſt *, in circumciſione fiebat quædam fidei profeſſio. Sed à peccato primi hominis nullus vmquam ſaluari potuit, niſi per fidem paſſionis Chriſti, ſecundum illud Roman. 3. Quem propoſuit Deus pro-

**ar. præc.*

propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Ergo ſtatim poſt peccatum primi hominis circumciſio inſtitui debuit, & non tempore Abrahæ.

¶ 2 Preterea, In circumciſione homo profitebatur obſeruantiam veteris legis, ſicut in baptiſmo profitetur obſeruantiam nouæ legis. Vnde Apoſt. dicit Galat. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Sed legalis obſeruantia non eſt tradita tempore Abrahæ, ſed magis tempore Moyſi. Ergo inconuenienter inſtituta eſt circumciſio tempore Abrahæ.

¶ 3 Preterea, Circumciſio fuit figuratiua & preparatiua baptiſmi. Sed baptiſmus exhibetur omnibus populis, ſecundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circumciſio nō debuit inſtitui, vt obſeruanda tantum ab vno populo Iudæorum, ſed ab omnibus populis.

¶ 4 Preterea. Carnalis circumciſio debet reſpondere ſpirituali, ſicut figura figurato. Sed ſpiritualis circumciſio quæ fit per Chriſtum, indifferenter conuenit vtrique ſexui: quia in Chriſto Ieſu non eſt maſculus neque fœmina, vt dicitur Galat. 3. Ergo inconuenienter eſt circumciſio inſtituta, quæ competit ſolis maribus.

SED contra eſt, quòd ſicut legitur Gen. 17. Circūciſio eſt inſtituta à Deo, cuius perfecta ſunt opera.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) circumciſio erat præparatoria ad baptiſmum, in quantum erat quædam profeſsio fidei Chriſti, quam etiam nos in baptiſmo profitemur. Inter antiquos autem patres primus Abraham promiſſionem accepit de Chriſto naſcituro, cum dictum eſt ei Geneſ. 22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipſe etiam primus ſe à ſocietate infidelium ſegregauit, ſecundum mādatum Dei dicentis ſibi, Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Et ideò cōuenienter circumciſio fuit inſtituta in Abraham. *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quòd immediate

Digitized by Google

poſt peccatum primi parentis, propter doctrinam ipſius Adæ (qui plenè inſtructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis in tantum vigebat in homine, quòd non oportebat determinari hominibus aliqua ſigna fidei & ſalutis: ſed vnuſquiſque pro ſuo libito fidem ſuam aliquibus ſignis proteſtabatur. Sed circa tempus Abrahæ, diminuta erat fides, plurimis ad idololatriam declinantibus: obſcurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiſcentiæ vſque ad peccatum contra naturam. Et ideò conuenienter tunc & non ante, fuit inſtituta circumciſio, ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiſcentiam.

Ad ſecundum dicendum, quòd legalis obſeruantia tradi non debuit niſi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Populus autem fidelium congregandus erat aliquo ſigno ſenſibili, quod eſt neceſſarium ad hoc, quòd homines in quacumque religione adunentur: ſicut Aug. dicit * contra Fauſt. Et ideò oportet prius inſtitui circumciſionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legẽ, familias ſuas inſtruxerunt de rebus diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & dominus dicit de Abraham, Scio quòd præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini.

p. 2. q. 90. ar. 2.

li. 19. c. 11 in fi. to. 6

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus in ſe continet perfectionem ſalutis, ad quam Deus omnes homines vocat, ſecundum illud 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Et ideò baptiſmus omnibus populis proponitur. Circumciſio autem non continebat perfectionem ſalutis, ſed figurabat ipſam vt fiendam per Chriſtum, qui erat ex Iudæorum populo naſciturus. Et ideò illi ſoli populo data eſt circumciſio.

Ad quartum dicendum, quòd circumciſio inſtituta eſt, vt ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi repromiſſi. Et ideò conueniennicn-

nienter ſolis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, á patre trahitur, non à matre: vt in ſecunda parte dictum eſt *. Sed baptiſmus continet virtutem Chriſti, qui eſt vniuerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſſionis omnium peccatorum.

1.2.q.81. a.5.ad 2 & ar. 1. ad 2.

ARTIC. III.

Vtrum ritus circumciſionis fuerit conueniens? 408

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ritus circumciſionis non fuerit conueniens. Circumciſio enim (ſicut dictum eſt *) fidei quædam profeſſio eſt. Sed fides in vi apprehenſiua exiſtit, cuius operationes maximè apparent in capite. Ergo magis debuit ſignum circumciſionis dari in capite quam in membro generationis.

4.d.1.q 2 ar.3.q.1. et a.3.q. 2.& 3.et Io.7.le.2 col.5.& Ro.4.le.2 co.3.

¶ 2 Prçterea, Ad vſum ſacramentorum aſſumimus ea, quorum eſt communior vſus: ſicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidēdum cōmunius vtimur cultello ferreo quàm petrino. Ergo circūcíſio non debuit fieri cultello petrino.

** a.1.& 2. huius quæſt.*

¶ 3 Prçterea, Sicut baptiſmus inſtituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circumciſio: ſicut Beda dicit *. Sed baptiſmus non differtur vſque ad octauum diem (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, ſi nondum baptizati decedant), quandoque etiam traditur baptiſmus poſt octauum diem. Ergo circumciſioni nō debuit determinari octauus dies, ſed debebat quandoq; præueniri, ſicut etiam quandoque tardabatur.

In ho. circumciſ inter princ. & me. in ho. totius anni reperies.

SED contra eſt, quod Roman. 4. ſuper illud, Et ſignum accepit circumciſionis, determinatur in gloſſa * prædictus circumciſionis ritus.

in gl. ord. ſup. illud Sgnū accepit circūciſionis

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) circumciſio quoddam fidei ſignum eſt, inſtitutum à Deo, cuius ſapientiæ non eſt numerus. Determinare autem conuenientia ſigna, eſt ſapientiæ opus. Et ideò concedendum eſt, quòd ritus circumciſionis fuit conueniens.

art. prec. huius q.

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quòd circumciſio conuenienter fiebat in membro generationis. Primo quidem, quia ſignum erat fidei, qua Abraham credidit Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum. Secundo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertio, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentiæ, quæ præcipuè in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

Ad ſecundum dicendum, quòd cultellus lapideus non erat de neceſſitate circumciſionis: vnde non inuenitur tale inſtrumentum præcepto diuino determinatum. Neque etiam communiter tali inſtrumento Iudæi vtebantur ad circumcidendum, ſicut neque modò vtuntur. Leguntur tamen aliquæ circumciſiones famoſæ, cultello lapideo factæ: ſicut legitur Exod. 4. quòd tulit Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filij ſui. & Ioſue 5. dicitur, Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſrael. Per quod figurabatur circumciſionem ſpiritualem eſſe fiendam per Chriſtum, de quo dicitur 1. Cor. 10. Petra autem erat Chriſtus.

Ad tertium dicendum, quòd octauus dies determinabatur circumciſioni: tum propter myſterium, quia in octaua ætate (quæ erit ætas reſurgentium) quaſi in octauo die perficietur per Chriſtũ ſpiritualis circumciſio, quando auferet ab electis non ſolum culpam, ſed etiam omnem pœnalitatem: tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de alijs animalibus Leuit. 22. præcipitur, Bos, ouis, & capra, cum genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octauo, & deinceps offerri poterunt domino. Erat autem octauus dies de neceſſitate pręcepti: ita ſcilicet, quòd octauum diem prætermittentes, peccabant etiam ſi eſſet ſabbathum, ſecundum illud Ioan. 7. Circumciſionem accipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur lex Moyſi. Non tamen erat de neceſſitate ſacramenti:

Digitized by Google

ti : quia ſi aliqui omittebant octauum diem, poſtea poterant circumcidi. Quidam etiam dicunt, quòd propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex auctoritate ſcripturæ, nec ex conſuetudine Iudæorum haberi poteſt. Vnde melius dicendum eſt, ſicut etiam Hug. * de ſan. Victo. dicit, quòd octauus dies nulla neceſſitate præueniebatur. Vnde ſuper illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram coram matre mea, dicit glo. † quòd alius Berſabee paruulus, non computatur : quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per conſequens nec circumciſus.

Poteſt colligi ex l. 1. de ſac. par. 12. c. 2.

† gl ordi. ibid.

ARTIC. IV.

Vtrum circumciſio conferret gratiam iuſtificantem?

409

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd circumciſio non conferebat gratiam iuſtificantem. Dicit enim Apoſtolus Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt, id eſt, ſine cauſa. Sed circumciſio erat quædam obligatio legis implendæ : ſecundum illud Gal. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Ergo ſi ex circumciſione eſt iuſtitia, Chriſtus gratis, id eſt ſine cauſa, mortuus eſt. Sed hoc eſt inconueniens. Non ergo ex circumciſione erat gratia iuſtificans à peccato.

Sup. q. 62 art. 6. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. a. 4 & ver. q. 28. art. 2. ad 12. & Ro. 4. lec. 5 co. 1. fi.

¶ 2 Præterea, Ante inſtitutionem circumciſionis ſola fides ad iuſtificationem ſufficiebat : dicit enim Greg. † in Mora. Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres pro paruulis ſola fides. Sed virtus fidei non eſt imminuta per mandatum circumciſionis. Ergo ſola fides paruulos iuſtificabat, & non circumciſio.

li. 4. c. 2. cir. med.

¶ 3 Præterea, Ioſue 5. legitur, quòd populus, qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos, incircũciſus fuit. Si ergo per circumciſionẽ auferebatur peccatũ originale, videtur quòd omnes qui in deſerto mortui ſunt, tam paruuli, quàm adulti, fuerint damnati.

Et

Et eadem obiectio eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circumciſionis: quia præueniri non debebat, vt dictum eſt *.

ar. præc. ad 3. argum.

¶ 4 Præterea, Nihil impedit introitum regni cæleſtis, niſi peccatum. Sed circumciſi ante paſſionem Chriſti impediebantur ab introitu regni cæleſtis. Non ergo per circumciſionem homines iuſtificabantur à peccato.

¶ 5 Præterea, Peccatum originale non dimittitur ſine actuali: quia impium eſt à Deo dimidiā ſperare veniam, vt Aug. * dicit. Sed nuſquam legitur, quòd per circumciſionē remitteretur actuale peccatū. Ergo etiā neque originale per eam dimittebatur.

SED contra eſt, quod Auguſ.* dicit ad Valerium contra Iulianum, Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ tunc erat ſignaculum iuſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis valebat paruulis originalis veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.

*in lib. de vera, & fal. pœni. ca. 9. non longe à prin t. 4. * li. 2. de nupt. & concu c. 11. in fi. to 7.*

RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter ponitur, quòd in circumciſione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quòd non conferebatur gratia, ſed ſolum auferebatur peccatum: quod Magiſter ponit in 1. diſtinc. * 4. ſent. & Ro. 4. in glo. † Sed hoc non poteſt eſſe: quia culpa non remittitur niſi per gratiam, ſecundum illud Ro. 3. Iuſtificati gratis per gratiam, &c. Et ideò alij dixerunt, quòd per circumciſionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotiuos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitiuos, ne cogerentur dicere, quòd gratia in circumciſione collata ſufficiebat ad implendum mandata legis; & ita ſuperfluus fuerit aduentus Chriſti. Sed hæc etiam poſitio ſtare non poteſt. Primo quidem, quia per circumciſionem dabatur pueris facultas ſuo tempore perueniēdi ad gloriam, quę eſt vltimus effectus poſitiuus gratię. Secūdo, quia priores ſunt naturaliter ſecundum ordinē cauſæ formalis

d. 1. in §. penul. † gl. ord. ſuper illud, Signū accepit circūciſionis.

malis effectus poſitiui, quàm priuatiui, licet ſecundū ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo: forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectū. Et ideò alij dixerunt, quòd in circumciſione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna; ſed non quantum ad omnes effectus: quia non ſufficiebat reprimere concupiſcentiam fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi viſum eſt. Sed diligenter conſideranti apparet hoc non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſſione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deū, quàm cupiditas millia auri, & argenti. Et ideò dicendum eſt, quòd in circumciſione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus: aliter tamen, quàm in baptiſmo. Nam in baptiſmo confertur gratia ex virtute ipſius baptiſmi, quam habet in quantum eſt inſtrumentum paſſionis Chriſti iam perfectæ. * In circumciſione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumciſionis, ſed ex virtute fidei paſſionis Chriſti, cuius ſignum erat circumciſio: ita ſcilicet, quòd homo, qui accipiebat circumciſionem, profitebatur ſe ſuſcipere talem fidem, vel adultus pro ſe, vel alius pro paruulis. Vnde & Apoſtolus dicit Roman. 4. quòd Abraham accepit ſignum circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei: quia ſcilicet iuſtitia erat ex fide ſignificata, non ex circumciſione ſignificante. Et quia baptiſmus operatur inſtrumentaliter in virtute paſſionis Chriſti, non autem circumciſio: ideò baptiſmus imprimit characterem incorporantem hominem Chriſto; & copioſiorem gratiam confert, quam circumciſio: maior enim eſt effectus rei iam præſentis, quàm ſpei.

* *Alias*, Circūciſio autē conferebat gratiā ī quātū erat ſignū fidei paſſionis Chriſti futuræ.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procederet, ſi ex circumciſione eſſet iuſtitia aliter quàm per fidem paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut ante inſtitutionem circumciſionis, ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat tam pueros, quàm adultos: ita etiam & circumciſione data. Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuum huius fidei: quia nondum homines fideles, ſeorſum ab infidelibus cæperant adunari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen eſt, quòd parentes fideles pro paruulis natis, & maximè in periculo exiſtentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſeipſis preces, & ſacrificia offerebant.

Ad tertium dicendum, quòd populus in deſerto prætermittens mandatum circumciſionis, excuſabatur: tum quia neſciebant quando caſtra mouenda erant: tum quia (vt Damaſc.* dicit) non neceſſe erat eos aliquod ſignum diſtinctionis habere, cum ſeorſum ab alijs populis habitabant. Et tamen, vt Aug † dicit, inobedientiam incurrebant qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen, quòd nulli incircũciſi mortui fuerint in deſerto: quia, vt in Pſ. 104. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: ſed illi ſoli videntur mortui in deſerto, qui fuerant in Ægypto circumciſi. Si tamen aliqui incircumciſi mortui ſunt, eadem ratio eſt de his, & de his, qui moriebantur ante circumciſionis inſtitutionem. Quod etiam intelligendum eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem tempore legis.

Dam. li. 4. ca. 26. cir. prin.

† in li. q. ſuper Ioſue c. 6. à me. to. 4.

Ad quartum dicendum, quòd in circumciſione auferebatur originale peccatum ex parte perſonæ: remanebat tamen impedimentum intrãdi in regnum cœlorum ex parte totius naturæ: quod fuit ſublatum per paſſionem Chriſti. Et ideò etiam baptiſmus ante paſſionem Chriſti non introducebat in regnum. Sed & circumciſio ſi haberet locum poſt paſſionem Chriſti, introduceret in regnum.

Ad quintum dicendum, quòd adulti quando circumcidebantur, conſequebantur remiſſionem, non ſolum

Digitized by Google

ſolum originalis peccati, ſed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, ſicut fit in baptiſmo, in quo confertur copioſior gratia.

QVÆST. LXXI.

De præparatorijs, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatorijs, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?

¶ Secundo, vtrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus?

¶ Tertio, vtrum ea quæ aguntur in catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, vel ſolũ ſignificẽt?

¶ Quarto, vtrum baptizandi debeant catechizari, vel exorcizari per ſacerdotes?

ARTIC. I.

Vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum? 410

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd catechiſmus non debeat præcedere baptiſmum. Per baptiſmum enim regenerantur homines in vitam ſpiritualem. Sed prius homo accipit vitam, quàm doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id eſt doceri, quàm baptizari. 4.d.6.2. q.a.2.q.1

¶ 2 Præterea, Baptiſmus exhibetur non ſolum adultis, ſed etiam pueris, qui non ſunt doctrinæ perceptibiles, eo quòd non habent vſum rationis. Ergo ridiculum eſt eos catechizare.

¶ 3 Præterea, In catechiſmo confitetur catechizatus ſuam fidem. Sed pueri non poſſunt ſuam fidem confiteri, neque per ſeipſos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus poteſt alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non poteſt aliquis ſcire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, aſſentiant fidei. Non ergo debet catechiſmus præcedere baptiſmum.

Digitized by Google

li.1.c.25. à me. illus. SED contra eſt, quod Rabanus de inſtitutione clericali dicit *, Ante baptiſmum, cathechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum.

q. præc. art.1. RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus eſt fidei Chriſtianæ ſacramentum, cum ſit quædam profeſſio fidei Chriſtianæ. Ad hoc autem, quòd aliquis fidem accipiat, requiritur quòd de fide inſtruatur, ſecundum illud Roman. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? Et ideò ante baptiſmum conuenienter præcedit catechiſmus. Vnde & Dominus præceptum baptizandi diſcipulis tradens, præmittit doctrinam baptiſmo dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptiſmum, præſupponit vitam naturæ rationalis, in qua homo poteſt eſſe particeps doctrinæ.

q.69. a.6 ad 2.arg. & 68.a.9 Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut mater Eccleſia (vt ſupra dictum eſt *) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniant; & aliorum cor, vt credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant; & intellectum, vt per alios inſtruantur. Et ideò eadem ratione ſunt catechizandi, qua ſunt baptizandi.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui pro puero baptizato reſpondet, Credo, non prædicit puerum crediturum, cũ ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem eccleſiæ in perſona pueri, cui communicatur: cuius ſacramentum ei attribuitur, & ad quam obligatur per alium. Non eſt enim inconueniens, quòd aliquis obligetur per alium in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis. Similiter etiam patrinus pro puero reſpondens promittit ſe operam daturum ad hoc, quòd puer credat. Quod tamen non ſufficeret in adultis, vſum rationis habentibus.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum exorciſmus debeat præcedere baptiſmum? 411

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd exorciſmus non debeat præcedere baptiſmum. Exorciſmus enim contra energumenos, id eſt, arreptitios, ordinatur. Sed non omnes baptizandi ſunt tales. Ergo exorciſmus non debet præcedere baptiſmum.

inf. ar. 3. ad 3. et 4 d. 6. q. 2. a. 3. q 1. per tot et q. 2. ad 4

¶ 2 Præterea, Quamdiu homo ſubiacet peccato, diabolus in eum habet poteſtatem: quia vt dicitur Io. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed peccatum tollitur per baptiſmum. Non ergo ante baptiſmum ſunt homines exorcizandi.

¶ 3 Præterea, Ad arcendum dæmonum poteſtatem introducta eſt aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorciſmos.

SED contra eſt, quod Cæleſtinus Papa dicit *, Siue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniant ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorciſmis, & exufflationibus clericorum, ſpiritus immundus ab eis abijciatur.

*Caleſt. I. in 1. epi. ad Epiſ. Gallia c. 12. in pr. to. 1. concil & de eccl. dog. c. 31. to. 3 inter opera Aug. * Alias,* exhibetur.

RESPONDEO dicendum, quòd quicumque ſapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta ſui operis: vnde dicitur Hier. 4. Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Diabolus autem hoſtis eſt humanæ ſalutis, quæ homini per baptiſmum acquiritur *: & habet poteſtatem aliquam in hominem, ex hoc ipſo, quòd ſubditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptiſmum expelluntur dæmones per exorciſmos, ne ſalutem hominis impediant: quam quidem expulſionem ſignificat exufflatio. Benedictio autem cum manus impoſitione, præcludit expulſo viam, ne redire poſſit. Sal autem in os miſſum, & narium, & aurium ſputo linitio, ſignificat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confeſſionem quantum ad os. Olei verò inunctio, ſignificat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes ex intrinſeca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedentes ad baptiſmum, corporaliter ab eo vexentur: omnes tamen non baptizati poteſtati dæmonum ſubijciuntur, ſaltem propter originalis peccati reatum.

Ad ſecundum dicendum, quòd in baptiſmo per ablutionem peccati excluditur poteſtas dæmonis ab homine, quantum ad hoc, quòd impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorciſmi excludunt poteſtatem dæmonis, in quantum impedit hominem à perceptione ſacramenti

Ad tertium dicendum, quòd aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab exteriori: ſed exorciſmus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab interiori. Vnde, & energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quòd ſicut in remedium contra peccatum ſecundò datur pœnitentia, quia baptiſmus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, ſecundo datur aqua benedicta, quia exorciſmi baptiſmales non iterantur.

ARTIC. III.

Vtrum ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant?

412

4. *d.* 6. *q.* 2. *art.* 3. *q.* 2. AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ea quæ aguntur in exorciſmo, non efficiant aliquid, ſed ſolum ſignificent. Si enim puer poſt exorciſmos moriatur ante baptiſmum, ſalutem non conſequetur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in ſacramentis aguntur, vt homo conſequatur ſalutem. Vnde & Mar. vlt. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, nihil efficiunt, ſed ſolum ſignificant.

¶ 2 Præterea, Hoc ſolũ requiritur ad ſacramentũ nouæ legis, vt ſit ſignũ & cauſa: vt ſupra dictũ eſt *. Si ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiãt, videtur quòd ſingula ſint quædam ſacramenta. *q.* 62. *ar.* 1. & 2.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Sicut exorciſmus ordinatur ad baptiſmum, ita etiam ſi aliquid in exorciſmo efficitur, ordinatur ad effectum baptiſmi. Sed diſpoſitio ex neceſsitate præcedit formam perfectam: quia forma nõ recipitur niſi in materia diſpoſita. Sequeretur ergo, quòd nullus poſſet conſequi effectum baptiſmi, niſi prius exorcizetur. Quod patet eſſe falſum. Non ergo ea quæ aguntur in exorciſmis, aliquẽ effectũ habent.

¶ 4 Præterea, Sicut quædam aguntur in exorciſmo ante baptiſmum, ita etiam quædam aguntur poſt baptiſmum, ſicut quòd ſacerdos baptizatũ chriſmate vngit in vertice. Sed ea quę poſt baptiſmũ agũtur, non videntur aliquid efficere: quia ſecundũ hoc effectus baptiſmi eſſet imperfectus. Ergo nec ea, quæ ante baptiſmum aguntur, in exorciſmo aliquid efficiũt.

SED contra eſt, quod Aug.† dicit in libro de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur fruſtra per eccleſiam. Ergo per huiuſmodi exufflationes hoc agitur, vt dæmonum poteſtas expellatur. *lib. 1. de ſym. c. 1. cir. ſi. t. 9. & lib. 5. Hypog. cir. ſi. t. 7 et de up. et concu. l. 2. c. 17. et 18. t. 7*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, ea quæ in exorciſmo aguntur, nihil efficere, ſed ſolum ſignificare. Sed hoc patet eſſe falſum, per hoc quòd eccleſia in exorciſmis, imperatiuis verbis vtitur, ad expellendam dæmonis poteſtatem: puta, cum dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum eſt, quòd aliquem effectum habent, differenter tamen ab ipſo baptiſmo. Nam per baptiſmum datur homini gratia, ad plenam remiſsionem culparum. Per ea vero quæ in exorciſmo aguntur, excluditur duplex impedimentum ſalutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum eſt impedimentum extrinſecum, prout dæmones hominis ſalutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exufflationes, quibus poteſtas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta auctoritate Aug. *) quantum ſcilicet ad hoc quòd non præſtet impedimentum ſacra- *in argu. ſed cõtra.*

Digitized by Google

mento ſuſcipiendo. Manet tamen poteſtas dæmonis in homine, quantum ad maculã peccati & reatũ pœnæ, quouſque peccatum per baptiſmum tollatur. Et ſecundum hoc Cyprianus dicit *, Scias diaboli nequitiam poſſe remanere vſque ad aquam ſalutarem: in baptiſmo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum eſt intrinſecum: prout ſcilicet homo ex infectione originalis peccati habet ſenſus præcluſos ad percipienda ſalutis myſteria. Vnde Rabanus de inſtitutione clericorum dicit *, quòd per ſaliuam typicam, & ſacerdotis tactum, ſapientia & virtus diuina ſalutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi ſenſus in intimo corde ad reſpondendũ.

in lib. 4. epi. 7. poſt med.

l. 1. c. 27. poſt me.

Ad primum ergo dicendũ, quòd per ea quæ aguntur in exorciſmo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur poſt mortem: ſed ſolum tolluntur impedimenta recipiendi remiſſionem culpæ per ſacramentum. Vnde poſt mortem exorciſmus non valet ſine baptiſmo. Præpoſitinus tamen dicit, quòd pueri exorcizati, ſi moriantur ante baptiſmum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ ſunt carentia diuinæ viſionis, quæ non recipit magis & minus.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ de ratione ſacramenti eſt, ꝙ perficiat principalem effectũ, qui eſt gratia remittens culpã, vel ſupplens aliquẽ hominis defectum. Quod quidẽ non fit per ea, quæ agũtur in exorciſmo, ſed ſolũ huiuſmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia quædam.

Ad tertium dicendum, quòd diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam gratiam baptiſmalem, eſt fides & intentio, vel propria eius, qui baptizatur ſi ſit adultus; vel ipſius eccleſiæ, ſi ſit paruulus. Ea vero quæ aguntur in exorciſmo, ordinãtur ad remouendum impedimenta: & ideo ſine eo poteſt aliquis conſequi effectum baptiſmi. Non tamen ſunt huiuſmodi prætermit-

Digitized by Google

mittenda, niſi in neceſsitatis articulo. Et tunc ceſſante periculo, debent ſuppleri vt ſeruetur vniformitas in baptiſmo. Nec fruſtra ſupplentur poſt baptiſmum: quia ſicut impeditur effectus baptiſmi, antequã perci piatur, ita poteſt impediri poſtquã fuerit perceptus.

Ad quartum dicendum, q̃ eorũ quæ aguntur poſt baptiſmũ circa baptizatum, aliquid eſt quod non ſolũ ſignificat, ſed efficit: puta inunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conſeruationem gratiæ baptiſmalis. Aliquid autem eſt quod nihil efficit, ſed ſolum ſignificat, ſicut quòd datur ei veſtis candida, ad ſignificandum nouitatem vitæ.

ARTIC. IV.

Vtrum ſit officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd nõ ſit ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertinet habere operationem ſuper immundos: vt Dion. dicit 5.* cap. eccl. hier. Sed catechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni qui purgantur in exorciſmo, cõputantur inter immundos: vt ibidẽ Dion. † dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum. 413 4.d.6. q. 2.a.3. q. 3. *c.5.tit.de ſacerdotũ perfectionibus & in contempl.* † *loc. cit.*

¶ 2 Præterea, Catechumeni inſtruuntur de fide per ſacram Scripturam, quæ in eccleſia per miniſtros recitatur: ſicut enim per lectores in eccleſia legitur vetus teſtamentum, ita etiam per diaconos & ſubdiaconos legitur nouum. Et ſic ad miniſtros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur ad miniſtros pertinet: dicit enim Iſid. * in quadam epiſt. Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos & catechumenos in exorciſmo imponere. Nõ ergo pertinet ad officium ſacerdotis catechizare & exorcizare. *refertur in d. 25. cap. perlectis, et dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.*

¶ 3 Præterea, Cathechizare idem eſt quod docere, & hoc idem eſt quod perficere. Quod ad officium epiſcoporum pertinet, vt dicit Dionyſ. * 5. cap. eccl. hier. *loc. cit. in arg. 1.*

hierar. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

refertur de conſe. d.4.c.catechiſmi. SED contra eſt, quòd Nicol.* Papa dicit, Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus vniuſcuiuſque eccleſiæ fieri poſſunt. Vnde Greg. † etiam ſuper Ezech'el. dicit, Sacerdotes cum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponunt, quid aliud faciunt, niſi quòd dæmonia eijciunt? *† Gre ho. 29. in euang. ante med.*

RESPONDEO dicendum, quòd miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium & inſtrumentale agens ad principale, vt indicat ipſum nomē miniſtri. Agens autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior eſt operatio, tanto principale agens potioribus indiget inſtrumentis ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, in quantum confert ipſum ſacramentum, quàm in præparatorijs ad ſacramentum. Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicuntur diacones, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramentorum. Dicit enim Iſidor.* quòd ad diaconem pertinet aſsiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramētis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice. Inferiores autem miniſtri cooperantur ſacerdotibus in his quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum: ſicut lectores in catechiſmo, & exorciſtæ in exorciſmo.

** de cōſe. diſ. 25. c. Perlectis dicitur eſſe in epi. ad Ludifredum.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ſuper immūdos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem: ſed ſacerdos principalem.

Ad ſecundum dicendum, quòd lectores & exorciſtæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter, ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

Ad tertium dicendum, quòd multiplex eſt inſtructio. Vna conuerſiua ad fidem: quam Dionyſ.* tribuit Epiſcopo in 2 eccleſ. hierar. & poteſt competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda eſt inſtructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis,

**. 2. eccle. hier. a. 2.*

tis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum: & hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. Tertia eſt inſtructio de conuerſatione Chriſtianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta eſt inſtructio de profundis myſterijs fidei; & perfectione Chriſtianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad epiſcopos.

QVÆST. LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuiſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento confirmationis.

¶ Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum confirmatio ſit ſacramentum?

¶ Secundo, de materia eius.

¶ Tertio, vtrum ſit de neceſsitate ſacramenti, quòd chriſma fuerit prius per epiſcopum conſecratũ?

¶ Quarto, de forma ipſius.

¶ Quinto, vtrum imprimat characterem?

¶ Sexto, vtrum character confirmationis, præſupponat characterem baptiſmalem?

¶ Septimo, vtrum conferat gratiam?

¶ Octauo, cui competat recipere hoc ſacramentum.

¶ Nono, in qua parte.

¶ Decimo, vtrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum?

¶ Vndecimo, vtrum hoc ſacramentum per ſolos epiſcopos detur? 414

¶ Duodecimo, de ritu eius. *ſup q 65. a. 1. et 4. d 2. q. 1. a. 2. c. & d 7. q. 1. per to. & 4. cont. c. 58.*

ARTIC. I.

Vtrum confirmatio ſit ſacramentum?

Ad primum ſic proceditur. Videtur, quòd confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim ex diuina inſtitutione efficaciam habent, ſicut ſupra dictum eſt*. Sed confirmatio non legitur à Chriſto inſtitura. Ergo non eſt ſacramentum. ** q. 64. a. 2.*

¶ 2 Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerunt. Vnde Apoſtolus dicit 1. Co-

rinth. 10. quòd omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri teſtamento. Non ergo eſt ſacramentum.

¶ 3 Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum ſalutem. Sed ſine confirmatione poteſt eſſe ſalus: nam pueri baptizati, ſine confirmatione decedentes, ſaluantur. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

¶ 4 Præterea, Per omnia ſacramenta eccleſiæ, homo Chriſto conformatur, qui eſt ſacramentorum auctor. Sed per confirmationem non videtur homo Chriſto conformari, qui non legitur eſſe confirmatus. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

habetur de cōſ. d. 5. c. 3. De his. et eſt parū ante me. illius epiſ. 1. 1. Conc. Aug. l. 2 cō. lit. Petil. c. 104 to 7.

SED contra eſt, quòd Melchiades Papa ſcribit * Hiſpaniarum epiſcopis, De his, ſuper quibus rogaſtis vos informari, vtrum maius ſit ſacramentum, manus impoſitio epiſcoporum, an baptiſmus: ſcitote vtrumque magnum eſſe ſacramentum.

* *al.* ſpirituales.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta nouæ legis, ordinantur ad ſpeciales * gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis ſpecialis effectus gratiæ, ibi ordinatur ſpeciale ſacramentum. Quia vero ſenſibilia & corporalia gerunt ſpiritualium & intelligibilium ſimilitudinem, ex his quæ in vita corporali aguntur, percipere poſſumus quid in ſpirituali vita gratiæ ſpeciale exiſtat. Manifeſtum autem eſt, quòd in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, quod homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere poſſit. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 13. Cum autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Et inde eſt etiam, quòd præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam ſpiritualem homo accipit per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo acci-

accipit, quaſi quamdam perfectam ætatem ſpiritualis vitæ. Vnde Melchiades Papa dicit *, Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit lapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam; in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam; in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. Et ideo manifeſtum eſt, quòd confirmatio eſt ſpeciale ſacramentum.

In epiſt. ad Hiſpaniarum epiſcop. à me. illius t. 1. Conc.

Ad primum ergo dicendum, quòd circa inſtitutionem huius ſacramenti eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd hoc ſacramentum non fuit inſtitutum nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed poſtea, proceſſu temporis in quodam concilio. Alij vero dixerunt, quòd fuit inſtitutum ab Apoſtolis. Sed hoc non poteſt eſſe: quia inſtituere nouum ſacramentum, pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quæ competit ſoli Chriſto.

Et ideo dicendum eſt, quòd Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, non exhibendo, ſed promittendo: ſecundum illud Ioann. 16. Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti, quæ non erat danda ante Chriſti reſurrectionem & aſcenſionem: ſecundum illud Ioann. 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.

Ad ſecundum dicendum, quòd quia confirmatio eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid reſpondens in veteri Teſtamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebr. 7.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) omnia ſacramenta ſunt aliqualiter neceſſaria ad ſalutem, ſed quædam ſunt ſine quibus non eſt ſalus: quædam verò ſunt quæ cooperātur ad perfectionem ſalutis. Et hoc modo cōfirmatio eſt de neceſsitate ſalutis, quamuis ſine ea poſsit eſſe ſalus,

q. 65. a. 4 ad 3. ar.

dum tñ non prætermittatur ex contemptu ſacramẽti.

Ad quartum dicendum, quòd illi qui confirmationem accipiunt, quæ eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, Chriſto conformantur, in quantum ipſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. primo, Quæ quidem plenitudo declarata eſt in baptiſmo, quando Spiritus ſanctus deſcendit corporali ſpecie ſuper eum. Vnde & Luc. quarto, dicitur, quòd Ieſus plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Chriſti (qui eſt ſacramentorum auctor) vt à ſacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

ARTIC. II.

Vtrum chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti?

415 Inf q. 84. a. 1. ad 1. Et 4. diſ. 7. q. 1. a. 2. q. 1. et 2 & 4. cõt. c. 60. * a. prac. ad 1. ar.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd chriſma non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum (vt dictum eſt *) inſtitutum eſt à Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum. Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis inunctione. Ipſi etiam Apoſtoli hoc ſacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionem abſque chriſmate: dicitur enim Act. 8. quòd Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Ergo chriſma non eſt materia huius ſacramenti: quia materia eſt de neceſſitate ſacramenti.

q. 65. a. 4

¶ 2 Præterea, Confirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) & ita debet ei conformari, ſicut perfectio perfectibili. Sed in baptiſmo eſt materia, ſimplex elementum, ſcilicet aqua. Ergo huius ſacramenti non eſt conueniens materia chriſma, quod conficitur ex oleo & balſamo.

¶ 3 Præterea, Oleum aſſumitur in materia huius ſacramenti ad inungendum. Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio, puta oleo, qđ fit ex nucibus, vel ex quibuſcun-

buſcumque alijs rebus. Non ergo ſolum oleum oliuarum debet aſſumi ad huiuſmodi ſacramentum. *q.66.a.3*

¶ 4 Præterea, Supra dictum eſt *, quòd aqua aſſumitur vt materia ad baptizandum, quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balſamum. Nõ ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt conueniens materia huius ſacramenti.

SED contra eſt, quòd Gregor.* dicit in regiſtro, Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant. Ergo chriſma eſt materia huius ſacramenti. *lib.3.c 9. à med. illius.*

RESPONDEO dicendum, quòd chriſma eſt conueniens materia huius ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod cõpetit perfectæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones ſuas ad alios, antea verò quaſi ſingulariter ſibi ipſi viuit. Gratia verò Spiritus ſancti in oleo deſignatur: vnde Chriſtus dicitur eſſe vnctus oleo lætitiæ, propter plenitudinem Spiritus ſancti quam habuit Et ideò oleũ competit materiæ huius ſacramenti. Admiſcetur autem balſamum propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios: vnde Apoſtolus dicit 2.Cor.2. Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Et licet multa alia ſint odorifera: tamen præcipuè accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuũ odorem, & quia etiam incorruptionem præſtat. Vnde Eccl. 24. dicitur, Quaſi balſamum non miſtum odor meus. *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis, contulit Apoſtolis rem huius ſacramenti, ideſt, plenitudinẽ Spiritus ſancti ſine ſacramento, eo quòd ipſi primitias Spiritus ſancti acceperũt: ſicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius ſacramenti, exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spiritus ſancti. Quod enim ſẽſibiliter Spiritus

ritus ſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eamdem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum, niſi quòd ignis habet vim actiuam: oleum autem habet vim paſſiuam, in quantum eſt materia & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat: nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios deriuanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ; quod ad idem ſignificandum refertur quod ſignificat balſamum: niſi quòd lingua per locutionem eſt communicatiua ad alterum, balſamum verò per odorem quia ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Simiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem deſcendebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & à principio deſcenderat ſuper Apoſtolos: vnde Petrus dicit Act. 11. Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Et ideò non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculosè exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apoſtoli communiter chriſmate in exhibitione ſacramenti, quando huiuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. Dicit enim Dion.* 4. c eccl. hier. Eſt quædam perfectiua operatio, quam duces noſtri, (id eſt Apoſtoli) chriſmatis hoſtiam nominant.

cap. 4. in princ.

Ad ſecundum dicendum, quòd baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam: & ideò competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cuius eſt multiformis operatio: ſecũdum illud Sap. 7. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex. Et 1. ad Corin. 12. dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et ideò conuenienter huius ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicendum, quòd proprietates olei,

qui-

quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quàm in quocũque alio oleo. Vnde & ipſa oliua ſemper frondibus virens, virorem & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiã oleum propriè dicitur oleum, & maximè habetur in vſu vbi haberi poteſt. Quilibet autem alius liquor, ex ſimilitudine huius, oleum nominatur: nec eſt in vſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum oliuarum. Et ideò hoc oleum ſolum aſſumitur in vſum huius, & quorumdam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendum, quòd baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſſitatis: & ideò eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quòd materia huius ſacramenti quod non eſt tantæ neceſſitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

ARTIC. III.

Vtrum ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quòd chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma, 416
quod eſt materia huius ſacramenti, fuerit prius per 4. d. 7. q.
epiſcopũ conſecratũ. Baptiſmus enim in quo fit plena 1. a. 2. q.
remiſſio peccatorum, non eſt minoris efficaciæ, quã 5.
hoc ſacramentum. Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamẽ eſt de neceſsitate ſacramenti: quia in articulo neceſſitatis præteriri poteſt. Ergo non eſt de neceſsitata huius ſacramenti, quòd chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

¶ 2 Præterea, Idem non debet bis conſecrari. Sed materia ſacramẽti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti, per formã verborum, qua confertur ſacramentum. Vnde & Aug.* dicit ſuper Io. Accedit verbũ *tráct 80.*
ad elementũ, & fit ſacramentũ. Non ergo debet prius *in Ioã à*
chriſma cõſecrari, quàm hoc ſacramentum tradatur. *me. 10.9.*

¶ 3 Preterea, Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramen-

mentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo & balſamo, non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

habetur de cõſ. d. 4. c presb. SED contra eſt, quòd Innoc. Papa* dicit, Presbyteris, cum baptizant chriſmate, baptizatos vngere liceat, quod ab Epiſcopo fuerat conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis cum tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramẽtum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

RESPONDEO dicendum, quòd tota ſacramentorum ſanctificatio à Chriſto deriuatur, vt ſupra dictũ *q. 64 a. 3* eſt*. Eſt autem conſiderandum, quòd quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream, Chriſtus eſt vſus, ſcilicet baptiſmo & etiam Euchariſtia. Et ideò ex ipſo vſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. *refertur de cõſ di. 4. ca 10. Numquã aqua.* Vnde Chryſoſt, * dicit, quòd numquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium poſſent, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem, benedixit: ſimiliter autem & calicem, vt habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſſitate horum ſacramentorum, quòd materia prius benedicatur: quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua verò benedictio adhibeatur, pertinet ad ſolemnitatẽ ſacramenti, non autem ad neceſſitatem. Vnctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt vſus, ne fieret iniuria inuiſibili vnctioni, qua eſt vnctus præ conſortibus ſuis. Et ideò tam chriſma, quàm oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quàm adhibeantur ad vſum ſacramenti.

in corpore art. Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis *.

Ad ſecundum dicendum, quòd vtraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet quando accipit formam inſtrumenti, & quan-

quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget; per quarum vnam fit propria materia ſacramenti; per aliam verò applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quòd materia corporalis non eſt capax gratiæ quaſi gratiæ ſubiectum; ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, vt ſupra dictum eſt*. Et ad hoc materia ſacramenti cōſecratur: vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti. q.62 a. 1. 2. & 3.

ARTIC. IV.

Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno crucis, &c. 417

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit conueniens forma huius ſacramenti. Cōſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, amē. Vſus enim ſacramentorum à Chriſto & ab Apoſtolis deriuatur Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea vſi leguntur. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti. inf.q.84. ar.1.cor. et 4 d.7. q.1. a. 1. q. 2. et op. 22.co.1.

¶ 2 Præterea, Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes, ita & forma debet eſſe eadem: quia quælibet res habet vnitatem, ſicut & eſſe a ſua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur: quidam enim dicūt, confirmo te chriſmate ſanctificationis Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 3 Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili: vt ſupra dictum eſt*. Sed in forma baptiſmi non fit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti (cum tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, vt Apoſt. dicit Rom. 6.) nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cum tamen baptiſmus ſit de neceſſitate ſalutis. In forma etiam baptiſmi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cum dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta*. Non ergo eſt conueniens q.65. a.4 et a.2. huius quæſ. arg 2.

Digitized by Google

ueniens forma huius ſacramenti.

SED contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

poſita in initio ar. RESPONDEO dicendum, quòd prædicta * forma eſt conueniens huic ſacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciem: ita forma ſacramenti continere debet quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramenti. *ar. 1. huius quæſ.* Sicut autem ex ſupra dictis patet *, in hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ.

poſita in 1. arg. Et ideò in hoc ſacramento tria ſunt neceſſaria, quæ continentur in forma prædicta *. Quorum primum eſt. cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt ſancta Trinitas, quæ exprimitur cum dicitur, In nomine Patris, &c. Secundum eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramentum materiæ viſibilis, ad ſalutem. Quod quidem tangitur, cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis. Tertium eſt ſignum quod pugnatori datur; ſicut & in pugna corporali, milites inſignijs ducum inſigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Conſigno te ſigno crucis, in quo ſcilicet rex noſter triumphauit: vt dicitur Coloſſ. 2.

ar. 2. huius quæſ. ad 1. a. Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum * eſt) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus huius ſacramenti, ſcilicet plenitudo Spiritus ſancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculosè à Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria nec materia nec forma huius ſacramenti. Quandoque autem tamquam miniſtri ſacramentorum, hoc ſacramentum præbebant: & tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti vtebantur. Multa enim ſeruabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. *c. 7. p. 3. inter me. & fin.* Vnde Dionyſius * dicit in fine eccleſ. hierar. Conſummatiuas inuocationes, ideſt, verba quibus perficiuntur ſacramenta, non eſt iuſtū

Scri-

Scripturas interpretantibus neque myſticũ earũ, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: ſed noſtra ſacra traditio, ſine põpa, ideſt occultè eas edocet. Vnde & Apoſtolus dicit, loquens de celebratione Euchariſtiæ, 1. Corinth. 11. Cætera, cum venero, diſponam.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſanctitas eſt ſalutis cauſa. Et ideò in idem redit, quod dicitur chriſmate ſalutis & ſanctificationis.

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſeipſo: & ideò nõ ponitur in forma baptiſmi, niſi vnus actus ad ipſum hominẽ ſanctificandũ pertinens. Sed hoc ſacramentũ non ſolũ ordinatur ad hoc quòd homo ſanctificetur in ſeipſo, ſed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideò non ſolum fit mentio de interiore ſanctificatione cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis: ſed etiã conſignatur homo exterius, quaſi vexillo crucis ad pugnã ſpiritualẽ: quod ſignificatur cùm dicitur, Conſigno te ſigno crucis. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionem ſignificat, poteſt intelligi & materia, quæ eſt aqua abluẽs, & effectus ſalutis, quæ non intelliguntur in verbo cõfirmandi: & ideò oportuit hæc ponere. Dictum eſt eſt autem * ſupra, quod hoc quod dicitur, ego, non eſt de neceſſitate formæ baptiſmalis; quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamẽ ad exprimendam intentionem. Quod non eſt ita neceſſarium in confirmatione, quæ non exhibetur niſi ab excellenti miniſtro, vt infra * dicetur. q.66. a.5 ad 1. a.11. huius quaſ.

ARTIC. V.

Vtrũ ſacramentũ cõfirmationis imprimat characterẽ? 418

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed per ſacramentum confirmationis nõ diſtinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptiſmum; neque etiam ab alijs fidelibus, quia hoc ſacra- 4.d.7.q.2 ar.1.q.1. et q.3.a. 2.q 3.

Digitized by Google

ſacramentum ordinatur ad pugnam ſpiritualem, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc ſacramento imprimitur aliquis character.

q. 63. a. 2 ¶ 2 Præterea, Supra dictum eſt *, quòd character eſt quædam potentia ſpiritualis. Potentia autem non eſt, niſi actiua vel paſsiua. Potentia autem actiua in ſacramentis, confertur per ſacramentum ordinis: potentia autem paſsiua ſiue receptiua, per ſacramentum baptiſmi. Ergo per ſacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

¶ 3 Præterea, In circumciſione, quæ eſt character corporalis, non imprimitur aliquis ſpiritualis character. Sed in hoc ſacramento imprimitur quidam character corporalis: dum ſcilicet homo chriſmate ſignatur ſigno crucis in fronte. Non ergo imprimitur in hoc ſacramento character ſpiritualis.

SED contra, In omni ſacramento quod non iteratur, imprimitur character. Sed hoc ſacramentum non iteratur: dicit enim Greg. *De homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuò, talis iteratio prohibenda eſt. Ergo in confirmatione imprimitur character.

refertur de conſec. diſ 5. c. 9. de homine.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) character eſt quædam ſpiritualis poteſtas ad aliquas ſacras actiones ordinata. Dictum eſt autem ſupra †, quòd ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio in vitam Chriſtianam: ita etiam confirmatio eſt quoddam ſpirituale augmentum promouens hominem in ſpiritualem ætatē perfectam. Manifeſtum eſt autem ex ſimilitudine corporalis vitæ, quòd alia eſt actio hominis ſtatim nati, & alia actio, quæ competit ei cum ad perfectam ætatē peruenerit. Et ideò per ſacramentum confirmationis datur homini poteſtas ſpiritualis ad quaſdam alias actiones ſacras, præter illas ad quas datur ei poteſtas in baptiſmo. Nam in baptiſmo accipit homo poteſtatē ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent ſalutem: prout ſcilicet ſecundum ſeipſum viuit. Sed in confirmatione accipit homo poteſtatem ad agendum ea

q. 63. a. 2

a. 1. huius quæſ.

quæ

quæ pertinent ad pugnã ſpirituale cõtra hoſtes fidei. Sicut patet ex exẽplo Apoſtolorũ: qui antequã plenitudinẽ Spiritus ſancti acciperent, erant in cęnaculo perſeuerantes in oratione: poſtmodũ verò egreſſi non verebãtur publicè fidẽ fateri, etiam corã inimicis fidei Chriſtianæ. Et ideò manifeſtum eſt, quòd in ſacramento confirmationis imprimitur character.

Ad primum ergo dicendum, quòd pugna ſpiritualis contra hoſtes inuiſibiles, omnibus competit. Sed contra hoſtes viſibiles, ideſt, contra perſecutores fidei, pugnare, nomen Chriſti publicè confitendo, eſt confirmatorũ: qui iã ſunt perducti ſpiritualiter ad virilem ætatem: ſecundum quod dicitur primæ Ioannis 2. Scribo vobis iuuenes quoniam fortes eſtis, & verbũ Dei in vobis manet, & viciſtis malignũ. Et ideò character confirmationis eſt ſignum diſtinctiuũ, non infidelium à fidelibus, ſed ſpiritualiter prouectorum ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

Ad ſecundum dicendum, quòd omnia ſacramenta ſunt quædam fidei proteſtationes. Sicut igitur baptizatus accipit poteſtatẽ ſpiritualem ad proteſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum: ita confirmatus accipit poteſtatem publicè fidem Chriſti verbis profitendi, quaſi ex officio.

Ad tertium dicendum, quòd ſacramenta veteris legis dicuntur iuſtitiæ carnis (vt patet Hebr 9.) quia ſcilicet interius nihil efficiebant. Et ideò in circumciſione imprimebatur character ſolum in corpore, non autẽ in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur ſimul character ſpiritualis; eo quòd eſt ſacramentum nouæ legis.

ARTIC. VI.

Vtrum character confirmationis præſupponat characterem baptiſmi? 419

A D ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd character confirmationis non præſupponat ex neceſſitate characterem baptiſmalem. Sacramentum enim cõfirmationis ordinatur ad confitendũ publicè fidem

4. *d* 7. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 3 *et diſ.* 24. *q.* 1. *ar.* 2. *q.* 3. *et* 4.

fidem Chriſti. Sed multi etiam ante baptiſmum ſunt fidem Chriſti publicè confeſſi, ſanguinem fundentes pro fide. Ergo character confirmationis nõ præſupponit characterem baptiſmalem.

¶ 2 Præterea, De Apoſtolis non legitur quòd fuerint baptizati; (præſertim cum dicatur Ioannis 4. quòd ipſe Chriſtus non baptizabat, ſed diſcipuli eius) & tamen poſtea fuerunt confirmati per aduentum Spiritus ſancti. Ergo ſimiliter alij poſſunt confirmari antequam baptizentur.

¶ 3 Præterea, Act. 10. dicitur, quòd adhuc loquente Petro, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos qui audiebant verbum, & audiebant eos loquentes linguis: & poſtea Petrus iuſſit eos baptizari. Ergo pari ratione poſſunt alij prius confirmari, quàm baptizentur.

SED contra eſt, quod Rabanus dicit in libro* de inſtitutione clericorum, Nouiſſimè à ſummo ſacerdote, per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum.

li. 1. c. 31 in princ. & habetur de cõſe. diſt. 5. cap. 5.

RESPONDEO dicendum, quòd character confirmationis ex neceſſitate præſupponit characterem baptiſmalem: ita ſcilicet, quòd ſi aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, ſed oporteret iterato ipſum confirmari poſt baptiſmum. Cuius ratio eſt: quia ſicut ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ita augmentum ad generationem: vt ex ſupra dictis patet*. Manifeſtum eſt autem, quòd nullus poteſt promoueri in ætatem perfectam, niſi primo fuerit natus. Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, non poteſt ſacramentum confirmationis accipere.

art 1 huius quaſ.

Ad primũ ergo dicendum, quòd virtus diuina non eſt alligata ſacramentis. Vnde poteſt conferre homini ſpirituale robur ad confitendum publicè fidem Chriſti abſque ſacramento confirmationis, ſicut etiã poteſt cõſequi remiſſionem peccatorum ſine baptiſ-

mo.

mo. Sicut tamen nullus conſequitur effectũ baptiſmi ſine baptiſmi voto, ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius: quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut Aug. † dicit ad Seleucianum, ex hoc, quòd Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet: intelligimus Petrum & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos, ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue, quod magis credibile eſt, baptiſmo Chriſti: neque enim tenuit miniſterium baptizandi, vt haberet & baptizatos ſeruos, per quos cæteros baptizaret. *epiſ. 108. a medio, to. 2.*

Ad tertium dicendum, quòd audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculosè: non tamen confirmationis ſacramentum. Dictum eſt autem *, quòd effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum: non autem ſacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit robur baptiſmi, qui eſt iuſtificatio: ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentum baptiſmi. *a 4. et 2. ad 1. ar.*

ARTIC. VII.

Vtrum per ſacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd per hoc ſacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt *) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt a culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum, gratia gratum faciens non confertur. 420 *4. d 7. q. 2. ar. 2. ar. præ.*

¶ 2 Præterea, Peccatores maximè indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam iuſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quòd deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus: quod tamẽ non eſt verũ.

¶ 3 Præterea, Gratia gratum faciens, ſpecie non differt, cum ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur quòd per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

In ep. ad Hiſp Epiſcopos a medio illius to. 1. Côc.

SED contra eſt, quòd Melchiades Papa dicit*, Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam.

ar. 1. 2. et 3. huius quæſt. *p. p. q. 43. art. 3.*

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt*) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, (vt legitur Act. 2.) & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionẽ manus Apoſtolorum: vt dicitur Act. 8. Oſtenſum eſt autem in 1. parte*, quòd miſſio ſeu datio Spiritus ſancti non eſt, niſi cum gratia gratum faciente. Vnde manifeſtum eſt, quòd gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſſio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia ſufficit ad hoc, quòd promoueat hominem per omnes gradus vſque in vitam æternam, ſecundum illud Roman. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum eſt 2. Corinthiorum duodecimo, Sufficit tibi gratia mea. Et ipſe de ſe dicit primæ Corinthiorum decimoquinto, Gratia Dei ſum id quod ſum. Et ideò gratia gratum faciens, non ſolum datur ad remiſſionem culpæ, ſed etiam ad augmentum & firmitatem iuſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideò non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc ſicut nõ datur baptizatis; ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in

Aurelianenſi Concilio*, Vt ieiuni ad confirmationẽ veniant, vt moneantur confeſſionem facere prius, vt mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere. Et tũc per hoc ſacramentũ perficitur pœnitentiæ effectus, ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſacramento, conſequitur pœnitens pleniorem remiſſionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtẽs, cuius conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc ſacramento, conſequetur remiſſionem peccatorum.

habetur de cõſ d. 5. c. vt ieiuni.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam gratum facientem communiter ſumptam, aliquid effectiuum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt cõmune: ſic per hoc ſacramentum non confertur aliqua alia gratia, quàm per baptiſmum: ſed quæ prius inerat, augetur. Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale quod ſuperadditur, ſic non eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſa.

q. 62. a. 2

421

4. d. 7. q. 3. ar. 2. q. 2. et 3. & d. 24. q. 2. a. 1. q. 2. cor.

ARTIC. VIII.

Vtrum hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum?

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non ſit omnibus exhibendum. Hoc enim ſacramentum ad quamdam excellentiam datur: vt dictum eſt*. Sed id quod ad excellentiam pertinet non competit omnibus. Ergo hoc ſacramentum non debet omnibus dari.

¶ 2 Præterea, Per hoc ſacramentum augetur aliquis ſpiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

¶ 3 Præterea, Sicut Melchiades Papa dicit †, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare nõ competit mulieribus propter fragilitatem ſexus. Ergo nec mulieribus hoc ſacramentum dari debet.

¶ 4 Præterea, Melchiades Papa dicit*, quòd

**ar. 6. huius quaſ. ad 2. & art. 4.*

† in epi. ad Hiſp. ep.. a med. illius, to. 1. concil. loco nunc proximè citato, & habetur de cõſecr. di. 5. c. ſpiritus ſanctus

quamuis continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis auxilia neceſſaria ſunt: quia confirmatio armat & inſtruit ad agones mūdi huius & prælia reſeruandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non poteſt peccare poſt mortem. Ergo ſtatim morituris non debet hoc ſacramentum conferri: & ſic non debet omnibus dari.

SED contra eſt, quod dicitur Actuum ſecundo, quòd Spiritus ſanctus adueniens repleuit totam domum (per quam ſignificatur Eccleſia). & poſtea ſubditur, quòd repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Sed ad illam plenitudinem conſequendam hoc ſacramentum datur Ergo eſt omnibus, qui ſunt in Eccleſia, exhibendum.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) per hoc ſacramentum promouetur homo ſpiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem eſt de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter naſcitur, ad perfectam ætatem perueniat: ſed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multo autem magis de intentione Dei eſt, omnia ad perfectionem producere: ex cuius imitatione hoc natura participat. vnde & Deuter. 32. dicitur, Dei perfecta ſunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & ſpiritualis natiuitas, & ſpiritualis ætatis perfectio, immortalis eſt; & poteſt, ſicut tempore ſenectutis ſpiritualem natiuitatem cōſequi: ita tempore iuuentutis vel pueritiæ conſequi perfectam ætatem: quia huiuſmodi corporales ætates animæ non præiudicant. Et ideò hoc ſacramentum debet omnibus exhiberi.

a.1. huius quæſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc ſacramentū datur ad quamdam excellentiam: non quidem vnius hominis ad alium (ſicut ſacramentum ordinis) ſed hominis ad ſeipſum: ſicut idem perfectus vir exiſtens, habet excellentiam ad ſe puerum.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate homo poteſt conſequi perfectionem ſpiritualis ætatis, de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde eſt, quòd multi in puerili ætate propter robur Spiritus ſancti perceptum, vſque ad ſanguinem fortiter certauerunt pro Chriſto.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut Chryſoſt.* dicit in homilia de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generiſque dignitas requiritur: & ideò ſeruis ac mulieribus, & ſenibus ac pueris ad eos aditus denegatur. In cœleſtibus autem, omni perſonæ & ætati ac ſexui, indiſcreta facultate ſtadium patet. Et in homil. de Militia ſpirituali dicit †, Apud Deũ fœmineus etiam militat ſexus. Multæ namque fœminæ animo virili ſpiritualem militiam geſſerunt: quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiam fortiores viris extiterunt. Et ideò etiam mulieribus hoc ſacramentum conferendum eſt.

inter pr. et med. illius: & habetur hac hom. tom. 1. in fin. illius † *ho. 6. in num 16. homil. à me. to. 5.*

Ad quartum dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) anima ad quam pertinet ſpiritualis ætas, immortalis eſt. Et ideò etiam morituris hoc ſacramentum dandum eſt, vt in reſurrectione perfecti appareant: ſecundum illud Epheſ. 4. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Et ideò Hug. de S. Vict.* dicit, Omninò periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret: non quia damnaretur, niſi fortè propter contemptum: ſed quia detrimentum perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam conſequuntur, ſicut & hic maiorem obtinent gratiam. Auctoritas autem illa * intelligitur, quantum ad hoc, quòd morituris non eſt neceſſarium hoc ſacramentum propter periculum pugnæ præſentis.

in corpore art.

li. 2. de ſacra p. 7. c. 3. circa princ.

citata in arg 4.

ARTIC. IX.

Vtrum hoc ſacramentum ſit conferendum homini in fronte?

422 A D nonum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſa-
inf a.11. cramentum non ſit conferendum homini in
*ad 3. & fronte. Hoc enim ſacramentum eſt perfectiuum ba-
4. d.7.q. ptiſmi: vt ſupra dictum eſt*. Sed ſacramẽtũ baptiſmi
3.ar.3 q. confertur homini in toto corpore. Ergo hoc ſacra-
2. & 4. mentum non debet conferri ſolum in fronte.
coi. c 60. ¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur
et quo.11 ſpirituale, vt ſupra dictum eſt†. Sed ſpirituale robur
a.7.co et maximè conſiſtit in corde. Ergo hoc ſacramentum
Ro 1.le.5 magis debet conferri ſupra cor, quàm in fronte.
fin. & c. ¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum datur homini
10 lect.2. ad hoc, quòd liberè fidem Chriſti confiteatur. Sed
cor. 1. ore fit confeſſio ad ſalutem: vt dicitur Rom. 10. Er-
**q.65.a.* go hoc ſacramentum magis conferri debet circa os,
4. quàm in fronte.
†ar.1 & SED contra eſt, quòd Rabanus dicit* in libro de
2. huius inſtitutione clericorum, Signatur baptizatus chriſ-
quaſt. mate in ſummitate capitis per ſacerdotem: per Pon-
li.1.c.20 tificem verò in fronte.
cir. prin. RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra di-
ctum eſt*) in hoc ſacramento homo accipit Spiritũ
**a.1.2. &* ſanctum ad robur ſpiritualis pugnæ: vt fortiter etiam
4. huius inter aduerſarios fidei, Chriſti fidem confiteatur.
quaſt. Vnde conuenienter ſignatur chriſmate ſigno crucis
in fronte, propter duo. Primo quidem, quia inſigni-
tur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis, Quod quidẽ
debet eſſe euidens & manifeſtum. Inter omnia au-
tem loca corporis humani, maximè frons manifeſta
eſt, quæ quaſi numquam obtegitur. Et ideò linitur
confirmatus chriſmate in fronte, vt in manifeſto de-
monſtret ſe eſſe Chriſtianum: ſicut & Apoſtoli poſt
acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtauerunt,
qui prius in cœnaculo latebant. Secundo, quia ali-
quis impeditur à libera confeſſione nominis Chriſti,
propter duo, ſcilicet propter timorẽ, & ꝓpter vere-
cun-

cundiam. Vtriuſque autem horum ſignum, maximè manifeſtatur in fronte propter duo, ſcilicet propter propinquitatem imaginationis, & propter hoc quòd ſpiritus à corde directe ad frontem aſcendunt. Vnde verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt, vt dicitur 4. ethic.* Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, vt neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam, nomen Chriſti confiteri prætermittat. *l.4.c.vlt. cir. prin. to. 5.*

Ad primum ergo dicendum, quòd per baptiſmum regeneramur ad vitam ſpiritualem, quæ ad totum hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnam, cuius ſignum ferendum eſt in fronte, quaſi in euidenti loco.

Ad ſecundum dicendum, quòd principium fortitudinis eſt in corde: ſed ſignum apparet in fronte. Vnde dicitur Ezech. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ, quo homo in ſeipſo confirmatur, pertinet ad cor: ſecundum illud Pſal. 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad ſacramentum confirmationis requiritur ſignum fortitudinis ad alios: & ideo exhibetur in fronte.

Ad tertium dicendum, quòd hoc ſacramentum datur ad libere confitendum, non autem ad confitendum ſimpliciter: quia hoc fit etiam in baptiſmo. Et ideo non debet dari in ore, ſed in fronte, vbi apparēt ſigna paſſionum, quibus libera confeſsio impeditur.

ARTIC. X.

Vtrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio? 423

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem. Hoc enim ſacramentum non ſolum pueris, ſed etiam adultis exhibetur. Adulti autem per ſeipſos ſtare poſſunt. Ergo ridiculum eſt, quòd ab alio teneantur. *4.d.7.q.3.a.3.q.1*

¶ 2 Præterea, Ille qui iam eſt de Eccleſia, liberū habet acceſſum ad Eccleſiæ principē, qui eſt epiſcopus.

ar. 6. huius q.

pus. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt *) non exhibetur niſi baptizato, qui iam eſt membrum Eccleſiæ. Videtur ergo, quòd nõ debeat per alium exhiberi Epiſcopo, ad hoc ſacramentum recipiendum.

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale: quod magis viget in viris, quàm in mulieribus: ſecundum illud Prouer. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

Inn. Exuperio Toletano Epiſc. Habetur 30. q. 1. c. Si quis ex vno.

SED contra eſt, quòd Innoc.* Papa dicit, & habetur in Decr. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filium aut filiam alterius, de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, &c. Ergo ſicut requiritur, quòd aliquis baptizatum de ſacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad ſacramentum confirmationis accipiendum.

ar. præc.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) hoc ſacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget inſtructore in his quæ pertinent ad conſeruationem vitæ (ſecundum illud Hebr. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi, qui aſſumuntur ad pugnam, indigẽt eruditoribus, à quibus inſtruantur de his quæ pertinent ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces & centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur, quaſi per aliũ in pugna ſpirituali erudiendus. Similiter etiam, quia per hoc ſacramentum confertur homini perfectio ſpiritualis ætatis (ficut dictum eſt *): ideo ille, qui ad hoc ſacramentum accedit, ſuſtentatur, quaſi adhuc ſpiritualiter imbecillis & puer.

a. 2. 4. & 5. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet ille qui confirmatur, ſit adultus corporaliter: nondum tamen eſt adultus ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet baptizatus ſit effectus membrum Eccleſiæ: nondum tamen eſt aſcriptus militiæ Chriſtianæ. Et ideo Epiſcopo tamquam

quam duci exercitus, per alium exhibetur iam militiæ Chriſtianæ aſcriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut dicitur Coloſ. 3.) in Chriſto Ieſu non eſt maſculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum maſculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTIC. XI.

Vtrum ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſsit?

424

4 d. 7. q. 3 ar. 1. q. 2. et d. 13 q. 1. a. 1. q. 2. et d. 25 q. 1. a. 1. co. et 4. cont. c. 60 & quol. 10. a. 7.

* l. 3. epi. 26. in fi.

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quòd nõ ſolum Epiſcopus hoc ſacramentum cõferre poſſit. Gregor.* enim ſcribens Ianuario Epiſcopo dicit: Peruenit ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd presbyteros chriſmate tãgere eos qui baptizati ſunt, prohibuimus: & nos quidem ſecundum veterem vſum noſtræ Eccleſiæ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi Epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad neceſſitatem ſacramentorum, non eſt propter vitandum ſcandalum immutandum. Ergo videtur, quòd non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, quòd ab Epiſcopo conferatur.

¶ 2 Præterea, Sacramentum baptiſmi videtur maioris efficaciæ, quàm ſacramentum confirmationis: quia per baptiſmum fit plena remiſsio peccatorum, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam: quod non fit in hoc ſacramento. Sed ſimplex ſacerdos ex ſuo officio poteſt tradere ſacramentum baptiſmi, & in neceſsitate quilibet etiam non ordinatus poteſt baptizare. Ergo non eſt de neceſſitate huius ſacramenti, quòd ab Epiſcopo conferatur.

¶ 3 Præterea, Summitas capitis, vbi ſecundum medicos eſt locus rationis, ſcilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) eſt nobilior fronte, vbi eſt locus imaginatiuæ virtutis. Sed ſimplex ſacerdos

dos

dos poteſt baptizatos vngere chriſmate in vertice. Ergo multo magis poteſt eos chriſmate ſignare in fronte: quod pertinet ad hoc ſacramentum.

epi 2. ad Epiſ. Tuſcia & Cāpania & habetur de cō ſec. diſ 5 c. 4. Manus quoque et Innoc to 1. conc. epi. ad Eugubiū Epiſ c. 3.

SED contra eſt, quòd Euſeb. Papa dicit *, Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt: quod ab alijs perfici non poteſt niſi à ſummis Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab alijs, quàm ab ipſis Apoſtolis legitur aut ſcitur peractum eſſe; nec ab alijs, quàm qui eorum locum tenent, vnquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter eccleſiaſtica vnquam reputabitur ſacramenta. Eſt igitur de neceſsitate huius ſacramenti, quod dicitur ſacramentum manus impoſitionis, quòd ab Epiſcopo tradatur.

RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti aut virtuti reſeruatur: ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam: ſupremus autem eſt ad quem pertinet vſus, qui eſt finis artificiatorum; & epiſtola, quæ à notario ſcribitur, à domino Papa ſignatur. Fideles autem Chriſti ſunt quoddam diuinum opus: (ſecundum illud 1. ad Corinth. 3. Dei ædificatio eſtis) ſunt etiam quaſi quædam epiſtola, Spiritu Dei ſcripta, ſicut dicitur ſecundæ Corinth. 3. Hoc autem confirmationis ſacramentum eſt quaſi vltima conſummatio ſacramenti baptiſmi: ita ſcilicet, quòd per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola: ſed per ſacramentum confirmationis, quaſi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus ſancti; & quaſi epiſtola conſcripta ſignatur ſigno crucis. Et ideo collatio huius ſacramenti Epiſcopis reſeruatur, qui obtinent ſummam poteſtatem in Eccleſia: ſicut & in primitiua Eccleſia, per impoſitionem manus Apoſtolorum, quorum vicem gerunt Epiſcopi, plenitudo Spiritus ſancti dabatur; vt habetur Act. 8. Vnde Vrbanus Papa dicit,

dicit *, Omnes fideles, per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt pleni Chriſtiani inueniantur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam quæ ſunt ſuperiorum ordinum, committere quibuſdam inferioribus, ſicut quibuſdam presbyteris concedit conferre minores ordines: quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem. Et ex hac plenitudine poteſtatis conceſsit beatus Gregor. * Papa, quòd ſimplices ſacerdotes hoc ſacramentum conferrent, quamdiu ſcandalum tolleretur.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi eſt efficacius quàm hoc ſacramentum, quantum ad remotionem mali: eo quòd eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe in eſſe. Hoc autem ſacramentum eſt efficacius ad proficiendum in bono: quia eſt quoddam ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum: & ideo hoc ſacramentum digniori miniſtro committitur.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut * Rabanus dicit in lib. de inſtitutione clericorum, ſignatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per Pontificem vero in fronte: vt in priori vnctione, ſignificetur ſuper ipſum Spiritus ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam: in ſecunda quoque, vt eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia, cùm omni plenitudine ſanctitatis & ſciẽtiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Non ergo propter digniorem partem, ſed propter potiorem effectum, hæc vnctio Epiſcopis reſeruatur.

Aug. l. 4 ſuper noteſt q. 42 et de Tri. l. 15. c. 26 to. 3.

** Vrb. 1. in epi. ad oẽs Chriſtianos: habetur de conſe. d. 5. c. Omnes fideles.*

lib. 3. epi. ep. 26. in fin.

l. 1. c. 31. cir. prin. refertur, de conſe. d. 5. c. 5.

425

4 d. 7 q. 3. a. 3 q. 2. ad . et in expoſitione litteræ.

ARTIC. XII.

Vtrum ritus huius ſacramenti ſit conueniens?

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quòd ritus huius ſacramenti non ſit conueniẽs. Sacramentum enim baptiſmi eſt maioris neceſsitatis quã hoc ſacramentũ: vt ſupra dictum eſt *. Sed baptiſmo

** a . huius q ad 3. & q. 65. a. 4.*

deputantur certa tempora, ſcilicet Paſcha & Pentecoſtes. Ergo etiam huic ſacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

¶ 2 Præterea, Sicut hoc ſacramentum requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & ſacramentum baptiſmi. Sed in ſacramento baptiſmi non requiritur, quod à ieiunis ſumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter ſtatutum in Concilio Aurelianenſi †, vt ieiuni ad confirmationem veniant: & in Concilio Meldenſi, vt Epiſcopi non niſi ieiuni, per impoſitionem manuum, Spiritum ſanctum tradant.

† c. 3. et cõci. Meld. c. 6. refertur hac de conſ. d. 5. c. vt ieiuni. Et, vt epiſ.

¶ 3 Præterea, Chriſma eſt quoddam ſignum plenitudinis Spiritus ſancti: vt ſupra dictum eſt *. Sed plenitudo Spiritus ſancti data eſt fidelibus Chriſti in die Pentecoſtes: vt habetur Act. 2. Magis ergo debet chriſma confici & benedici in feſto Pentecoſtes, quàm in cœna Domini.

** a. 2. huius q.*

SED contra eſt vſus Eccleſiæ, quæ à Spiritu ſancto gubernatur.

RESPONDEO dicendum, quòd Dominus Matth. 18. fidelibus ſuis promiſit, dicens, Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum eſt, quod ordinationes Eccleſiæ dirigantur ſecundum ſapientiam Chriſti. Et propter hoc, certum eſſe debet, ritus quos Eccleſia obſeruat in hoc, & in alijs ſacramentis, eſſe conuenientes.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Melchiades Papa * dicit, ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta (ſcilicet baptiſmi & confirmationis), vt ab inuicem (niſi morte præueniente) nullatenus poſſint ſegregari, & vnum ſine altero rite perfici non poſſit. Et ideo eadem tempora ſunt præfixa baptiſmo ſolemniter celebrando, & huic ſacramento. Sed quia hoc ſacramentum à ſolis Epiſcopis datur, qui non ſunt ſemper præſentes, vbi presbyteri baptizant: oportuit quantum ad communem vſum, ſacramen-

** In epi. ad Hiſp. epi. ante me. t. 1. Con. & habetur de cõſecr. d. 5. c. De his.*

tum confirmationis etiam in alia tempora differri.

Ad ſecundum dicendum, quòd ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: ſicut in ſtatuto Meldenſis * concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, ſuſtinetur vt hoc ſacramentum (quod non niſi ab Epiſcopis dari poteſt) etiam à non ieiunis detur vel accipiatur: quia vnus Epiſcopus præcipue in magna diœceſi, non ſufficeret ad tot homines confirmandos, ſi eis tempus arctaretur. Vbi tamen congrue obſeruari poteſt, conuenientius eſt vt à ieiunis detur & accipiatur. *vt patet de conſe. d 5 c. Vt epiſc.*

Ad tertium dicendum, quòd ſicut ex Concil. Martini Papæ * habetur, omni tempore licebat chriſma conficere. Sed quia ſolemnis baptiſmus, ad quem requiritur vſus chriſmatis, in vigilia Paſchæ celebratur: congrue ordinatum eſt, vt per biduũ ante ab Epiſcopo chriſma benedicatur, vt poſſit per diœceſim deſtinari. Dies etiã ille ſatis congruit ad materias ſacramentorũ benedicendas, in quo fuit Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum, ad quod omnia alia ſacramenta quodammodo ordinantur: ſicut ſupra dictum eſt *. *habetur de conſe. d. 4. c. Omni tẽpore.* *q. 65. a. 3*

QVÆST. LXXIII.

De ſacramento Euchariſtiæ ſecundum ſe, in ſex articulos diuiſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento Euchariſtiæ. Et primo, de ipſo ſacramento. Secundo, de materia. Tertio, de forma. Quarto, de effectibus. Quinto, de recipientibus hoc ſacramentum. Sexto, de miniſtro. Septimo, de ritu.

¶ Circa primum quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum Euchariſtia ſit ſacramentum?
¶ Secundo, vtrum ſit vnum vel plura?
¶ Tertio, vtrum ſit de neceſſitate ſalutis?
¶ Quarto, de nominibus eius.
¶ Quinto, de inſtitutione ipſius.
¶ Sexto, de figuris eius.

AR-

ARTIC. I.

Vtrum Euchariſtia ſit ſacramentum?

426

Inf a 4. & q. 79. a. 5. et 7. et 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. c. 2. eccl. hier. ante me. & cap. 4. in prin. *† q. 65. a. 4. & q. præc. a. 1. q. 62. & 65. ar. 1.*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd Euchariſtia non ſit ſacramentum. Ad idem enim non debent ordinari duo ſacramenta: quia vnumquodque ſacramentum efficax eſt ad ſuum effectum producendum. Cum ergo ad perfectionem ordinetur & confirmatio & Euchariſtia (vt dicit Dionyſ. 4 *eccl. hier.) videtur Euchariſtia non eſſe ſacramentum, cum confirmatio ſit ſacramentum, vt prius habitum eſt †.

¶ 2 Præterea, In quolibet ſacramento nouæ legis id quod viſibiliter ſubijcitur ſenſui, efficit inuiſibilem effectum ſacramenti: ſicut ablutio aquæ, cauſat & characterem baptiſmalem, & ablutionem ſpiritualem: ſicut ſupra dictum eſt *. Sed ſpecies panis & vini, quæ ſubijciuntur ſenſui in hoc ſacramento, non efficiunt neque ipſum corpus Chriſti verum, quod eſt res & ſacramentum; neque corpus myſticum, quod eſt res tantum in Euchariſtia. Ergo videtur, quòd Euchariſtia non ſit ſacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Sacramenta nouæ legis habentia materiam, in vſu materiæ perficiuntur: ſicut baptiſmus in ablutione, & confirmatio in chriſmatis conſignatione. Si ergo euchariſtia ſit ſacramentum, perficeretur in vſu materiæ, non in conſecratione ipſius materiæ Quod patet eſſe falſum: quia forma huius ſacramenti, ſunt verba, quæ in conſecratione materiæ dicuntur: vt infra patebit *. Ergo euchariſtia non eſt ſacramentum.

q. 78. a. 1

SED contra eſt, quod in in collecta dicitur, Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam.

RESPONDEO dicendum, quòd ſacramenta Eccleſiæ ordinantur ad ſubueniendum homini in vita ſpirituali. Vita autem ſpiritualis, vitæ corporali conformatur: eo quòd corporalia, ſpiritualium ſimilitudinem gerunt. Manifeſtum eſt autem, quòd ſicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quã homo vitã accipit; & augmentũ, quo homo perduci-

ducitur ad perfectionem vitæ: ita etiam requiritur alimentum, quo homo conſeruatur in vita. Et ideò ſicut ad vitam ſpiritualem oportuit eſſe baptiſmum, qui eſt ſpiritualis generatio; & confirmationem, quæ eſt ſpirituale augmentum: ita oportuit eſſe ſacramentum euchariſtiæ, quod eſt ſpirituale alimentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd duplex eſt perfectio. Vna quæ eſt in ipſo homine, ad quam perducitur per augmentum: & talis perfectio competit confirmationi. Alia autem eſt perfectio, quam homo cõſequitur ex adiunctione alicuius extrinſeci, hominem conſeruantis; puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiuſmodi: & talis perfectio competit euchariſtiæ, quæ eſt ſpiritualis refectio.

Ad ſecundum dicendum, quòd aqua baptiſmi non cauſat aliquem ſpiritualem effectum propter ipſam aquam, ſed propter virtutem Spiritus ſancti in aqua exiſtentem. Vnde Chryſ.* dicit ſuper illud Ioann. 5. *ho. 35. in Ioã inter princ. & med. to. 3* Angelus Domini ſecundum tempus, &c. In baptizatis non ſimpliciter aqua operatur: ſed cum Spiritus ſancti ſuſceperit gratiam, tunc omnia ſoluit peccata. Sicut autem ſe habet virtus Spiritus ſancti ad aquam baptiſmi: ita ſe habet corpus Chriſti verum ad ſpecies panis & vini. Vnde ſpecies panis & vini non efficiunt aliquid niſi virtute corporis Chriſti veri.

Ad tertium dicendum, quòd ſacramentum dicitur ex eo, quòd continet aliquid ſacrum. Poteſt autem aliquid eſſe ſacrum dupliciter, ſcilicet abſolutè, & in ordine ad aliud.

Hæc autem eſt differentia inter euchariſtiam, & alia ſacramenta habentia materiam ſenſibilem: quòd euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolutè, ſcilicet ipſum Chriſtum; aqua verò baptiſmi continet aliquid ſacrum in ordine ad aliud, ſcilicet virtutem ad ſanctificandum: & eadem ratio eſt de chriſmate & ſimilibus. Et ideò ſacramentum euchariſtiæ perficitur in ipſa conſecratione materiæ: alia verò ſacra-

menta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem ſanctificandum.

Et ex hoc etiam conſequitur alia differentia. Nam in ſacramento euchariſtiæ id quod eſt res & ſacramentum, eſt in ipſa materia: id autem quod eſt res tantum, eſt in ſuſcipiente, ſcilicet gratia quæ confertur. In baptiſmo autem vtrumque eſt in ſuſcipiente, ſcilicet & character, qui eſt res & ſacramentum, & gratia remiſſionis peccatorum, quæ eſt res tantum. & eadem ratio eſt de alijs ſacramentis.

ARTIC. II.

427 *Vtrum hoc ſacramentum ſit vnum, vel plura?*

inf. q 78. a.6. ad 2 et 4. d.8. q.1. ar.1. q.2.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd euchariſtia non ſit vnum ſacramentum, ſed plura. Dicitur enim in Collecta, Purificent nos domine ſacramenta, quæ ſumpſimus. Quod quidem dicitur propter euchariſtiæ ſuſceptionem. Ergo euchariſtia non eſt vnum ſacramentum, ſed plura.

¶ 2 Præterea, Impoſſibile eſt multiplicato genere, non multiplicari ſpeciem, ſicut quòd vnus homo ſit plura animalia. Sed ſignum eſt genus ſacramenti, vt ſupra dictum eſt *. Cum igitur in euchariſtia ſint plura ſigna, ſcilicet panis & vinum, videtur conſequens eſſe, quòd ſint plura ſacramenta.

q.60. a.1.

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum conficitur in conſecratione materiæ: ſicut dictum eſt *. Sed in hoc ſacramento eſt duplex materiæ conſecratio. Ergo eſt duplex ſacramentum.

art. prec.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 10. Vnus panis & vnũ corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Ex quo patet, quòd euchariſtia eſt ſacramentum eccleſiaſticæ vnitatis. Sed ſacramentum ſimilitudinem gerit rei, cuius eſt ſacramentum. Ergo euchariſtia eſt vnum ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut dicitur 5. meta.* vnum dicitur, non ſolum quod eſt indiuiſibile, vel quod eſt continuum, ſed etiam quod eſt perfectum;

à tex. 9. vſque ad 12. to. 3.

perfectum;

Digitized by Google

fectum: ſicut dicitur vna domus, & vnus homo. Eſt autem vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiuſdem: ſicut homo integratur ex omnibus membris neceſſarijs ad operationem animæ; & domus integratur ex omnibus partibus, quæ ſunt neceſſariæ ad inhabitandum: & ſic hoc ſacramentum dicitur vnū. Ordinatur enim ad ſpiritualem refectionem, quæ corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, ſcilicet cibus, qui eſt alimentum ſiccum; & potus, qui eſt alimentum humidum. Et ideò etiam ad integritatem huius ſacramenti, duo concurrunt, ſcilicet ſpiritualis cibus, & ſpiritualis potus: ſecundum illud Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Ergo hoc ſacramentum multa quidem eſt materialiter, ſed vnum formaliter & perfectiuè.

Ad primum ergo dicendum, quòd in eadem collecta, & pluraliter dicitur primò, Purificent nos ſacramenta quæ ſumpſimus: & poſtea ſingulariter ſubditur, Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam: ad oſtendendum quòd hoc ſacramentum quodammodo eſt multa, ſimpliciter autem vnum.

Ad ſecundum dicendum, quòd panis & vinum materialiter quidem ſunt plura ſigna: formaliter verò & perfectiuè vnum, in quantum ex eis perficitur vna refectio.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quod eſt duplex conſecratio materiæ huius ſacramenti, non poteſt plus haberi, niſi quòd hoc ſacramentum materialiter eſt multa: vt dictum eſt *. *in cor. a.*

428

ARTIC. III.

inf. q. 80. a. 11. & 4 d. 9. ar. 1. q. 2. et d. 12. q. 3. a. 2. q. 1. & Io. 6. le. 7 co. 1.

Vtrum Euchariſtia ſit de neceſſitate ſalutis?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit enim Dominus Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc ſacramento manducatur

caro Chriſti, & bibitur ſanguis eius. Ergo ſine hoc ſacramento non poteſt homo habere ſalutem ſpiritualis vitæ.

¶ 2 Prçterea, Hoc ſacramentum eſt quoddam ſpirituale alimentum. Sed alimentum corporale eſt de neceſſitate corporalis ſalutis. Ergo etiam hoc ſacramentum eſt de neceſſitate ſpiritualis ſalutis.

¶ 3 Præterea, Sicut baptiſmus eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, ſine qua non eſt ſalus: ita & euchariſtia: dicit enim Apoſt. 1. Cor. 11. Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo ſicut baptiſmus eſt de neceſſitate ſalutis, ita etiam hoc ſacramentum.

li. 4. cont. duas epi. Pelag. c. 22. ī me. to. 7. SED contra eſt, quod Auguſt. * ſcribit Bonifacio, contra Pelagian. Nec illud cogiteris, paruulos vitam habere non poſſe, qui ſunt expertes corporis, & ſanguinis Chriſti.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum, & rem ſacramenti. Dictum eſt autem, quòd res huius ſacramenti eſt vnitas corporis myſtici, ſine qua non poteſt eſſe ſalus: nulli enim patet aditus ſalutis extrà eccleſiam, ſicut nec in diluuio abſque arca Noe, quæ ſignificat eccleſiam: vt habetur 1. Pet. 3. Dictum *q. 68. a. 2* eſt autem ſupra *, quòd res alicuius ſacramenti haberi poteſt ante perceptionem ſacramenti, ex ipſo voto ſacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionem huius ſacramenti, poteſt homo habere ſalutem ex voto percipiendi hoc ſacramentum: ſicut & ante *q. 68. a. 2* baptiſmum ex voto baptiſmi, vt ſupra dictum eſt *. Eſt tamen differentia quantum ad duo. Primo quidem, quia baptiſmus eſt principium ſpiritualis vitæ, & ianua ſacramentorum: Euchariſtia verò eſt quaſi conſummatio ſpiritualis vitæ, & omnium ſacra- *q. 65. a. 3* mentorum finis (vt ſupra dictum eſt *). Per ſanctificationes enim omnium ſacramentorum, fit præparatio ad ſuſcipiendam, vel conſecrandam euchariſtiam.

Digitized by Google

ſtiam. Et ideò perceptio baptiſmi eſt neceſſaria ad inchoandam ſpiritualem vitam, perceptio autem euchariſtiæ eſt neceſſaria ad conſummandam ipſam: non ad hoc quòd ſimpliciter habeatur, ſed ſufficit eam habere in voto, ſicut & finis habetur in deſiderio & intentione. Alia differentia eſt, quia per baptiſmum ordinatur homo ad euchariſtiam: & ideò ex hoc ipſo, quòd pueri baptizantur, ordinantur per eccleſiam ad euchariſtiam: & ſic ſicut ex fide eccleſiæ credunt, ſic ex intentione eccleſiæ deſiderant euchariſtiam, & per conſequens recipiunt rem ipſius. Sed ad baptiſmum non ordinantur per aliud præcedens ſacramentum. Et ideò ante ſuſceptionem baptiſmi, non habent pueri aliquo modo baptiſmum in voto, ſed ſoli adulti: vnde rem ſacramenti non poſſunt percipere ſine perceptione ſacramenti. Et ideò hoc ſacramentum non hoc modo eſt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Aug.* dicit, exponens illud verbum Ioannis, Hunc cibum, & potum, ſcilicet carnis ſuæ & ſanguinis, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, quod eſt eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & iuſtificatis, & glorificatis ſanctis, & fidelibus eius. Vnde ſicut ipſe dicit in epi. * ad Bonifacium, Nulli eſt aliquatenus ambigendum tunc vnumquemque fidelium corporis ſanguiniſque Domini participem fieri, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur, nec alienari ab illius panis caliciſque conſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſeculo in vnitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat.

tract. 26. in Io. t. 9.

Refertur de conſ. d. 4. cap. nulli.

Ad ſecundum dicendum, quòd hæc eſt differentia inter alimentum corporale & ſpirituale: quòd alimentum corporale conuertitur in ſubſtantiam eius, qui nutritur: & ideò non poteſt homini valere ad vitæ conſeruationem alimentum corporale, niſi realiter ſumatur. Sed alimentum ſpirituale conuertit

Digitized by Google

li.7. Cōſ. cap.10. à me. 10. 1. hominem in ſeipſum: ſecundum illud quod Aug. * dicit in lib. confeſſ. quòd quaſi audiuit vocem Chriſti dicentis ſibi, Nec tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Poteſt autem aliquis in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine huius ſacramenti perceptione. Et ideò non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmus eſt ſacramentum mortis, & paſſionis Chriſti, prout homo regeneratur in Chriſto virtute paſſionis eius: ſed euchariſtia eſt ſacramentum paſſionis Chriſti, prout homo perficitur in vnione ad Chriſtum paſſum. Vnde ſicut baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quæ eſt fundamentum ſpiritualis vitæ: ita euchariſtia dicitur ſacramentum charitatis, quæ eſt vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

ARTIC. IV.

Vtrum conuenienter hoc ſacramentum pluribus nominibus nominetur?

429 inf. q. 79. a. 2. ad 1. & 4. d 8. q. 1. a. 1. q. 3. * a. 2. huius q.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter hoc ſacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent reſpondere rebus. Sed hoc ſacramentum eſt vnum, vt dictum eſt *. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

¶ 2 Præterea, Species non notificatur conuenienter per id, quod eſt commune toti generi. Sed euchariſtia eſt ſacramentum nouæ legis. Omnibus autem ſacramentis commune eſt, quòd in eis confertur gratia: quod ſignificat nomen euchariſtię, quod eſt idem quod bona gratia. Omnia etiam ſacramenta remedium nobis afferunt in via præſentis vitæ: quod pertinet ad rationem viatici. In omnibus etiam ſacramentis fit aliquid ſacrum: quod pertinet ad rationem ſacrificij. Et per omnia ſacramenta ſibi inuicem communicant fideles: quod ſignificat hoc nomen ſynaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic ſacramēto.

¶ 3 Prěterea, Hoſtia videtur eſſe idem quod ſacri-

Digitized by Google

crificium. Sicut ergo non propriè dicitur ſacrificium, ita nec proprie dicitur hoſtia.

SED contra eſt, quod vſus fidelium habet.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc ſacramentum habet triplicem ſignificationem. Vnam quidem reſpectu præteriti: in quantum ſcilicet eſt commemoratiuum Dominicæ paſſionis, quæ fuit verum ſacrificium, vt ſupra dictum eſt *: & ſecundum hoc nominatur ſacrificium. Aliam autem ſignificationem habet reſpectu rei præſentis, ſcilicet eccleſiaſticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc ſacramentum: & ſecundum hoc nominatur communio, vel ſynaxis. Dicit enim Damaſc.* 4. lib. quod dicitur communio, quia communicamus per ipſam Chriſto, & quia participamus eius carne & deitate, & quia cõmunicamus & vnimur adinuicem per ipſam. Tertiã ſignificationem habet reſpectu futuri: in quantum ſcilicet hoc ſacramentum eſt præfiguratiuum fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et ſecundum hoc dicitur viaticum: quia hic præbet nobis viam illuc perueniendi. Et ſecundum hoc etiam dicitur euchariſtia, id eſt, bona gratia: quia gratia Dei vita æterna. (vt dicitur Rom. 6.) Vel quia realiter continet Chriſtum, qui eſt plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepſis, id eſt, aſſumptio: quia vt Damaſc.* dicit, per hoc filij deitatem aſſumimus.

q. 48. a. 3

li. 4. ort. fid. c. 14. à med.

li. 4. ort. fid. c. 14.

Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, ſecundum diuerſas proprietates, vel effectus.

Ad ſecundum dicendum, quòd id quod eſt commune omnibus ſacramentis, attribuitur antonomaſtice ei propter eius excellentiam.

Ad tertium dicendum, quòd hoc ſacramentum dicitur ſacrificium, in quantum repræſentat ipſam paſſionem Chriſti. Dicitur autem hoſtia, in quantum continet ipſum Chriſtum, qui eſt hoſtia ſalutaris: vt dicitur Epheſ. 5.

ARTIC. V.

Vtrum inſtitutio huius ſacramenti fuerit conueniens?

430 *inf. q. 74. a. 4. co. et ad 1. & q. 80. a. 8 ad 1. et 4 d. 8. q. 1. a 3. & 1. Cor. 11. le 4 co. 4. & lec. 5. col. 1. fin.* * *li 2 te. 50. to. 2.* † *p. 1. à med.* * *q. 8.*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd non fuerit conueniens inſtitutio iſtius ſacramenti. Vt enim Philoſophus * dicit in 2 de generatione, Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Sed per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio, accipimus eſſe ſpirituale: vt Dionyſ. † dicit 2. cap. eccl hier. Ergo per baptiſmum etiam nutrimur. Non ergo fuit neceſſarium inſtituere hoc ſacramentum, quaſi ſpirituale nutrimentum.

¶ 2 Præterea, Per hoc ſacramentum homines Chriſto vniuntur, ſicut membra capiti. Sed Chriſtus eſt caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, vt ſupra dictum eſt *. Ergo non debuit inſtitutio huius ſacramenti differri vſque ad cenam Domini.

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum dicitur eſſe memoriale Dominicæ paſſionis, ſecundum illud Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria eſt præteritorum. Ergo hoc ſacramentum non debuit inſtitui ante Chriſti paſſionem.

¶ 4 Præterea, Per baptiſmum aliquis ordinatur ad Euchariſtiam, quæ non niſi baptizatis dari debet. Sed baptiſmus inſtitutus fuit poſt Chriſti paſſionem & reſurrectionem: vt patet Matth. vlt. Ergo inconuenienter hoc ſacramentum fuit ante paſſionem Chriſti inſtitutum.

SED contra eſt, quòd hoc ſacramentum eſt inſtitutum à Chriſto: de quo dicitur Marc. 7. Bene omnia fecit.

RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter hoc ſacramentum inſtitutum fuit in cœna, in qua ſcilicet Chriſtus vltimò cum ſuis diſcipulis fuit conuerſatus. Primo quidem, ratione continentiæ huius ſacramenti. Continetur enim ipſe Chriſtus in euchariſtia ſicut in ſacramento. Et ideò quando ipſe

Chri-

Chriſtus in propria ſpec e à diſcipulis diſceſſurus erat,in ſacramentali ſpecie ſeipſum eis reliquit:ſicut in abſentia imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Vnde Euſebius Emiſſenus dicit *, Quia corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus, neceſſe erat vt die cœnæ ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret nobis, vt coleretur iugiter per myſterium quod ſemel offerebatur in pretium. Secundo,quia ſine fide paſſionis Chriſti,nũquam potuit eſſe ſalus, ſecundum illud Rom.3. Quẽ propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius.Et ideò oportuit omni tempore apud homines eſſe aliquid repræſentatiuum dominicæ paſsionis. Cuius in veteri quidem teſtamento præcipuum ſacramentum erat agnus Paſchalis: vnde & Apoſt.dicit 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Succeſſit autem ei in nouo teſtamento euchariſtiæ ſacramentum,quod eſt rememoratiuum præteritæ paſſionis, ſicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideò conueniens fuit vt imminente paſsione, celebrato priori ſacramento, nouum ſacramentum inſtitueret. Vnde Leo Papa dicit *,quòd vt vmbræ cederent corpori, antiqua obſeruantia nouo excluditur ſacramento: hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur, & regalis feſtiuitas,dum mutatur,impletur. Tertio,quia ea quæ vltimo dicuntur, maximè ab amicis recedentibus,magis memoriæ cõmendantur: præſertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos. Ea verò, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (vt B. Alexan. * Papa dicit)nihil in ſacrificijs maius eſſe poteſt,quàm corpus & ſanguis Chriſti,nec vlla oblatio hac potior eſt: ideò vt in maiori veneratione haberetur,Dominus in vltimo diſceſſu ſuo à diſcipulis, hoc ſacramentum inſtituit Et hoc eſt quod Auguſt.† dicit in lib. reſponſ.ad Ianuar. Saluator,quo vehemẽtius cõmendaret myſterij huius altitudinẽ, vltimum hoc voluit arctius infigere cordibus & memoriæ diſci-

Habetur de cõſ d. 4. c. quia corpus aſſumptum hom. 4. in Paſcha Dom non longè à princ.

In ſer. 7. de paſſ. Dom. inter princ. & med.

Alex. I. in epi ad oẽs orth. à med. illius to. 1. concil.

in ep 1 8 c. 6. à medio to. 2.

ſcipulorum, à quibus ad paſſionem digreſſurus erat.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus, non tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nam ea ex quibus ſumus, nobis adueniunt per generationem: eadem autem in quantum ex eis nutrimur, nobis adueniunt per manducationem. Vnde & ſicut per baptiſmum regeneramur in Chriſto, ita per euchariſtiam manducamus Chriſtum.

Ad ſecundum dicendum, quòd euchariſtia eſt ſacramentum perfectum Dominicæ paſſionis, tamquam continens ipſum Chriſtum paſſum: & ideò non potuit inſtitui ante incarnationem. Sed tunc habebant locum ſacramenta, quæ erant tantum præfiguratiua Dominicæ paſſionis.

Ad tertium dicendum, quòd ſacramentum iſtud fuit inſtitutum in cœna, vt in futurum eſſet memoriale Dominicæ paſſionis, ea perfecta. Vnde ſignanter dicit, Hæc quotieſcumque feceritis, de futuro loquens.

Ad quartum dicendum, quòd inſtitutio reſpondet ordini intentionis. Sacramentum autem euchariſtiæ, quamuis ſit poſterius baptiſmo in perceptione, eſt tamen prius in intentione: & ideò debuit prius inſtitui. Vel poteſt dici, quòd baptiſmus iam erat aliqualiter inſtitutus in ipſo Chriſti baptiſmo. Vnde & iam aliqui ipſo Chriſti baptiſmo erant baptizati, vt legitur Ioan. 3.

ARTIC. VI.

Vtrum agnus Paſchalis fuerit præcipua figura huius ſacramenti?

431

inf. q. 80. ar. 10. ad 2. & 4. d. 8 q. 1. ar. 2. & diſ. 12. q. 3. a. 1. q. 3. ad 2.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd agnus Paſchalis non fuerit præcipua figura huius ſacramenti. Chriſtus enim dicitur ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedec, propter hoc, quòd Melchiſedech geſſit figuram ſacrificij Chriſti, offerens panem & vinum. Sed expreſſio ſimilitudinis facit quòd vnum ab alio denominetur. Ergo videtur, quòd ob-

latio

latio Melchiſedech, fuerit potiſſima figura huius ſacramenti.

¶ 2 Prȩterea, Tranſitus maris rubri fuit figura baptiſmi, ſecundum illud 1. Cor. 10. Omnes baptizati ſunt in nube & in mari. Sed immolatio agni paſchalis prȩceſſit tranſitum maris rubri, quem ſubſecutum eſt manna, ſicut euchariſtia ſequitur baptiſmum. Ergo manna eſt expreſſior figura huius ſacramenti, quàm agnus Paſchalis.

¶ 3 Prȩterea, Potiſſima virtus huius ſacramenti eſt, quòd introducit nos in regnum cælorum, ſicut quoddam viaticum. Sed hoc maxime præfiguratum fuit in ſacramento expiationis, quando Pontifex intrabat ſemel in anno cum ſanguine in ſancta ſanctorum: ſicut Apoſt. probat Hebr. 9. Ergo videtur, quòd illud ſacrificium fuerit expreſſior figura huius ſacramenti, quàm agnus Paſchalis.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento tria conſiderare poſſumus, ſcilicet id quod eſt ſacramentum tantum, quod eſt panis & vinum: & id quod eſt res & ſacramentum, ſcilicet corpus Chriſti verum: & quod eſt res tātum, ſcilicet effectus huius ſacramenti. Quantum igitur ad id quod eſt ſacramentum tantum, potiſſima figura fuit huius ſacramēti oblatio Melchiſedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipſum Chriſtum paſſum, qui continetur in hoc ſacramento, figuræ eius fuerunt omnia ſacrificia veteris teſtamenti: præcipuè ſacrificium expiationis, quod erat ſolemniſſimum. Quantū autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in ſe omnis ſaporis ſuauitatem (vt dicitur Sapien. 16.) ſicut & gratia huius ſacramenti, quātum ad omnia reficit mentem. Sed agnus Paſchalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc ſacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducaba-

cabatur cum panibus azymis, ſecundum illud Exodi 12. Edent carnes & azymos panes. Quantum verò ad ſecundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael decimaquarta luna, quod fuit figura paſſionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per ſanguinem agni Paſchalis protecti ſunt filij Iſrael à deuaſtante angelo, & educti de Aegyptiaca ſeruitute. Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura huius ſacramenti, agnus paſchalis: quia ſecundum omnia ipſum repræſentat.

Et per hæc patet reſponſio Ad obiecta.

QVÆST. LXXIV.

De materia Eucharistiæ, quantum ad ſpeciem, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de materia huius ſacramenti. Et primo, de ſpecie materiæ. Secundo, de conuerſione panis & vini in corpus Chriſti. Tertio, de modo exiſtendi corpus Chriſti in hoc ſacramento. Quarto, de accidentibus panis & vini, quæ in hoc ſacramento remanent.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum panis & vinum ſint materia huius ſacramenti?

¶ Secundo, vtrum ad materiam huius ſacramenti requiratur determinata quantitas?

¶ Tertio, vtrum materia huius ſacramenti ſit panis triticeus?

¶ Quarto, vtrum ſit panis azymus, vel fermentatus?

¶ Quinto, vtrum materia huius ſacramenti ſit vinum de vite?

¶ Sexto, vtrum ſit admiſcenda aqua?

¶ Septimo, vtrum aqua ſit de neceſſitate huius ſacramenti?

¶ Octauo, de quantitate aquæ, quæ apponitur.

Digitized by Google

ARTIC. I.

Vtrum materia huius ſacramenti ſit panis, & vinum?

432

4.d.11.q.2.a.1 q.1. et 2 et 4. conc.c.61 et 68. & 1.Cor.11. le.5.co.2. & 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd materia huius ſacramenti non ſit panis & vinum. Hoc enim ſacramentum perfectius debet repræſentare paſſionem Chriſti, quàm ſacramenta veteris legis. Sed carnes animalium quæ erant materiæ ſacramentorum veteris legis, expreſſius repręſentant paſſionem Chriſti, quàm panis & vinum. Ergo materia huius ſacramenti magis debet eſſe carnes animalium, quàm panis & vinum.

¶ 2 Pręterea, Hoc ſacramentum eſt vbique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis triticeus, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non ſunt conueniens materia huius ſacramenti.

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum competit ſanis & infirmis. Sed vinum nocet quibuſdam infirmis. Ergo videtur, quòd vinum non debeat eſſe materia huius ſacramenti.

Alex. I. in epi.ad oēs orth. à med.illius to.1. concil lib.de hæreſ. c..8. tom.6.

SED contra eſt, quod Alexander Papa dicit *, In ſacramentorum oblationibus panis tantum & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius ſacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, qui dicuntur Artotyritæ (vt Auguſt. dicit * in lib. de hæreſibus) offerunt panem & caſeum in hoc ſacramento: dicentes, à primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ouium fuiſſe celebratas. Alij verò, ſcilicet Cataphrygæ, & Pepuziani, de infantis ſanguine, quem de toto eius corpore minutis punctionum vulneribus extorquēt, quaſi Euchariſtiam ſuam conficere perhibentur, miſcentes eum farinæ, panemq; inde facientes. Quidam verò, qui dicuntur Aquarij, aquam ſolam ſub ſpecie ſobrietatis in hoc ſacramento offerunt. Omnes autem hi errores, & ſimiles excluduntur, per hoc quòd

Chri-

Chriſtus hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini inſtituit: vt patet Matth. 26. Vnde panis & vinum ſunt materia conueniens huiuſmodi ſacramenti. Et hoc rationabiliter. Primo quidem, quantum ad vſum huius ſacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi ad vſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis & vinum quibus communius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc ſacramento ad vſum ſpiritualis manducationis. Secundo, quantum ad paſſionem Chriſti, in qua ſanguis eſt à corpore ſeparatus. Et ideò in hoc ſacramento, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, ſeorſum ſumitur panis, vt ſacramentum corporis; & vinum, vt ſacramentum ſanguinis. Tertio, quantum ad effectum conſideratum in vnoquoque ſumentium: quia, vt Ambroſius dicit * ſuper epiſtolam ad Corinth. hoc ſacramentum valet ad tuitionem animæ, & corporis. Et ideò corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis verò ſub ſpecie vini pro ſalute animæ offertur: ſicut dicitur Leuit. 17. quod anima carnis in ſanguine eſt. Quarto, quantum ad effectum reſpectu totius eccleſiæ, quæ conſtituitur ex diuerſis fidelibus: ſicut panis conficitur ex diuerſis granis, & vinum fluit ex diuerſis vuis: vt dicit gloſ.* ſuper illud 1. Corinth. 10. Multi vnum corpus ſumus, &c.

1. ad Cor. 11. ſup. illud, Hoc poculum nouum teſtamentū eſt, to. 5.

Id habet Beda in hunc locū ex Aug. ex ſer. 2. Paſch. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd licet carnes animalium occiſorum expreſsius repræſentent Chriſti paſsionem: tamen minus competunt ad communem vſum huius ſacramenti, & ad eccleſiaſticam vnitatem ſignificandam.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet non in omnibus terris naſcatur triticum, vel vinum, tamen de facili ad omnes terras deferri poteſt, quantum ſufficit ad vſum huius ſacramenti. Nec propter defectum alterius eſt vnum tantum ſine altero conſecrandum: quia non eſſet perfectum ſacramentum.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd vinum in modica quantitate ſumptum, non poteſt multum ægrotanti nocere. Et tamen ſi nocumentum timeatur, non eſt neceſſe quòd omnes accipientes corpus Chriſti, etiã accipiant ſanguinem, vt infra dicetur *. q.80.art. 12.

ARTIC. II.

Vtrum requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti? 433

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti. Effectus enim gratiæ non ſunt minus ordinati, quam effectus naturæ. Sed ſicut dicitur * in ſecundo de anima, omnium natura conſtantium, poſitus eſt terminus, & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multo magis in hoc ſacramento (quod dicitur euchariſtia, id eſt, bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini. 4. d. 1. q. 2. a. 1. q. 3 lib. 2. de ani. tex. 41. to. 2.

¶ 2 Prçterea, Miniſtris eccleſiæ non eſt à Chriſto data poteſtas ad ea quæ pertinent ad irriſionem fidei & ſacramentorum eius: ſecundum illud ſecundæ Cor. 10. Secundum poteſtatem quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in deſtructionem. Sed hoc eſſet ad irriſionem ſacramenti, ſi ſacerdos vellet conſecrare totum panem, qui venditur in foro, & totum vinum quod eſt in cellario. Ergo hoc facere non poteſt.

¶ 3 Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris ſanctificatur per formam baptiſmi: ſed ſolum aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc ſacramento ſuperflua quantitas panis & vini conſecrari poteſt.

SED contra eſt, quod multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla eſt ita parua quantitas panis, aut vini, quæ non poſſit conſecrari. Ergo etiam nulla eſt ita magna, quæ conſecrari non poſſit.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ſacerdos non poſſet conſecrare immenſam

Digitized by Google

ſam quantitatem panis, aut vini: puta totum panem, qui venditur in foro; aut totum vinum, quod eſt in dolio. Sed hoc non videtur eſſe verum: quia in omnibus habentibus materiã, ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem, ſicut materia ſerræ eſt ferrum, vt ſit apta ſectioni. Finis autem huius ſacramenti eſt vſus fidelium. Vnde oportet, quòd quãtitas materiæ huius ſacramenti determinetur per cõparationem ad vſum fidelium. Non autem poteſt eſſe quòd determinetur per comparationem ad vſum fidelium, qui nunc occurrunt: alioquin ſacerdos paucos parochianos habens, non poſſet conſecrare multas hoſtias. Vnde relinquitur, quòd materia huius ſacramenti determinetur per comparationem ad vſum fidelium abſolutè. Numerus autem fidelium eſt indeterminatus. Vnde non poteſt dici, quòd quantitas materiæ huius ſacramenti ſit determinata.

Ad primum ergo dicendum, quòd cuiuſlibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem ſecundum comparationem ad formam determinatã. Sed numerus fidelium, ad quorum vſum ordinatur hoc ſacramentum, non eſt determinatus. Vnde non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, quòd poteſtas miniſtrorum eccleſiæ ad duo ordinatur. Primo quidem ad effectum proprium: ſecundo ad finem effectus. Secundũ autem non tollit primum. Vnde ſi ſacerdos intendat conſecrare corpus Chriſti, propter aliquem malum finem (puta vt irrideat, vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat: nihilominus tamen propter poteſtatẽ ſibi datam perficit ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd baptiſmi ſacramentum perficitur in vſu materiæ: & ideò per formam baptiſmi non plus de aqua ſanctificatur, quàm quantum venit in vſum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Et ideò non eſt ſimile.

A R-

ARTIC. III.

Vtrum requiratur ad materiam huius ſacramenti, quòd ſit panis triticeus? 434

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non requiratur ad materiam huius ſacramenti, quod ſit panis triticeus. Hoc enim ſacramentum eſt rememoratiuum dominicæ paſſionis. Sed magis videtur eſſe conſonum dominicæ paſſioni panis ordeaceus, qui eſt aſperior, & de quo etiam Chriſtus pauit turbas in monte, (vt dicitur Ioan. 6.) quàm panis triticeus. Ergo panis triticeus non eſt propria materia huius ſacramenti. *4.d.11.q. 2.a.2.q.1 & d.19. q.1.ar.2. q.3.ad 1. & 4.con. c.68. & 1.Cor.11. le.7. in prin.*

¶ 2 Preterea, Figura eſt ſignũ ſpeciei in naturalibus rebus. Sed quædam frumenta ſunt, quæ habent ſimilem figuram grano tritici, ſicut far, & ſpelta; de qua etiam in quibuſdam locis panis conficitur ad vſum huius ſacramenti. Ergo panis triticeus non eſt propria materia huius ſacramenti.

¶ 3 Preterea, Permixtio ſpeciem ſoluit. Sed vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, niſi forte de electis granis ſtudioſè fiat. Non ergo videtur, quòd panis triticeus ſit propria materia huius ſacramenti.

¶ 4 Preterea, Illud quod eſt corruptum, videtur eſſe alterius ſpeciei. Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui iam non videtur eſſe panis triticeus. Ergo videtur, quòd talis panis non ſit propria materia huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod in hoc ſacramento continetur Chriſtus, qui ſe grano frumenti comparat, Ioan. 12. dicens, Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Ergo panis frumenti, ſiue triticeus, eſt materia huius ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) ad vſum ſacramentorum aſſumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem vſum venit. Inter alios autem panes communius ho- *a 1. huius q. et q.66 ar.3.*

mines vtuntur pane triticeo: nam alij panes videntur eſſe introducti in huius panis defectum. Et ideò Chriſtus creditur in huius panis ſpecie hoc ſacramentum inſtituiſſe: qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientius ſignificat effectum huius ſacramenti. Et ideò propria materia huius ſacramenti, eſt panis triticeus.

Ad primum ergo dicendum, quòd panis ordeaceus competit ad ſignificandam, tum duritiem veteris legis propter duritiem panis, tum etiam quia vt Aug.* dicit in lib. 83. qq. ordei medulla, quæ tenaciſſima palea tegitur, vel ipſam legem ſignificat, quæ ita data erat, vt in ea vitale animæ alimentum corporalibus ſacramentis obtegeretur: vel ipſum populum nondum expoliatum carnali deſiderio, quod tamquam palea cordi eius inhærebat. Hoc autem ſacramentum pertinet ad ſuaue iugum Chriſti, & ad veritatem iam manifeſtatam, & ad populum ſpiritualem. Vnde non eſſet materia conueniens huius ſacramenti, panis ordeaceus.

q.61. circa princ. tom.4.

Ad ſecundum dicendum, quòd generans generat ſibi ſimile in ſpecie. Fit tamen aliqua diſſimilitudo generantis ad genitum quantum ad accidentia, vel propter materiam, vel propter debilitatem virtutis generatiuæ. Et ideò ſi qua frumenta ſunt, quæ ex ſemine tritici generari poſſunt (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris, naſcitur ſiligo) ex tali frumento panis confectus, poteſt eſſe materia huius ſacramenti. Quod tamen non videtur habere locum neque in ordeo, neque in ſpelta, neque etiam in farre, quod inter omnia eſt grano tritici ſimilius. Similitudo autem figuræ in talibus, magis videtur ſignificare propinquitatem, quàm identitatem ſpeciei: ſicut ex ſimilitudine figuræ manifeſtatur, quòd canis & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem eiuſdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine tritici generari, non poteſt confici panis, qui ſit debita materia huius ſacramenti.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd modica permixtio non ſoluit ſpeciem: quia id quod eſt modicum, quodammodo abſumitur à plurimo: & ideò ſi ſit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui eſt materia huius ſacramenti. Si verò ſit magna permixtio (puta, ex æquo vel quaſi) talis permixtio ſpeciem mutat: vnde panis exinde confectus, non erit debita materia huius ſacramenti.

Ad quartum dicendum, quòd aliquando eſt tanta corruptio panis, quòd ſoluitur ſpecies panis: ſicut cum continuitas ſoluitur, & ſapor, & color, & alia accidentia mutantur: vnde ex tali materia non poteſt confici corpus Chriſti. Aliquando verò non eſt tanta corruptio, quæ ſpeciem ſoluat: ſed eſt aliqua diſpoſitio ad corruptionem, quod declarat aliqualis immutatio ſaporis. Et ex tali pane poteſt confici corpus Chriſti: ſed peccat conficiens, propter irreuerentiam ſacramenti.

Et quia amidū eſt ex tritico corrupto, non videtur quòd panis ex eo confectus, poſſit fieri corpus Chriſti: quamuis quidam contrarium dicant.

ARTIC. IV.

Vtrum hoc ſacramentum debeat confici ex pane azymo?

A D quartum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc ſacramento imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus videtur hoc ſacramentum inſtituiſſe in pane fermentato: quia ſicut legitur Exodi 12. Iudæi ſecundum legem incipiebant vti azymis in die Paſchæ. (quod celebratur decimaquarta luna) Chriſtus autem inſtituit hoc ſacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem feſtum Paſchæ, vt habetur Ioan. 13. Ergo & nos debemus hoc ſacramentum celebrare in pane fermentato.

435 *4 d. 11. q. 2. a. 2. q. 3. & 4. con. c. 68. & op 1. c. 61. & lc. 6. col. 2.*

¶ 2 Præterea, Legalia non ſunt obſeruanda tempore gratiæ. Sed vti azymis, fuit quædam legalis cæremo-

remonia, vt patet Exod. 12. Ergo in hoc ſacramento gratiæ, non debemus azymis vti.

q 73. a. 3. ad 3. gl. interl. ibid.

¶ 3 Præterea, Sicut ſupra dictum eſt *, Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, ſicut baptiſmus fidei, vt ſupra dictum eſt. Sed feruor charitatis ſignificatur per fermentum: vt patet in gloſ.* ſuper illud Matth. 13. Simile eſt regnum cælorum fermento, &c. Ergo hoc ſacramentum debet confici de pane fermentato.

¶ 4 Præterea, Azymum & fermentatum ſunt accidentia panis, non variantia eius ſpeciem. Sed in materia baptiſmi nulla diſcretio adhibetur circa differentiam accidentium aquæ, puta ſi ſit ſalſa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc ſacramento aliqua diſcretio adhiberi non debet, vtrum panis ſit azymus vel fermentatus.

* in decr. lib. 3. tit. 41. c. litteras. & eſt vltimum illius tit.

SED contra eſt, quod extra de celebrat. miſſar.* cap. litteras. punitur ſacerdos qui in pane fermentato, & ſcypho ligneo miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſit.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius ſacramenti, duo poſſunt conſiderari, ſcilicet quid ſit neceſſarium, & quid conueniens. Neceſſarium quidem eſt, vt ſit panis triticeus (ſicut dictum eſt *), ſine quo non perficitur ſacramentum. Non eſt autem de neceſſitate ſacramenti, quòd ſit azymus vel fermentatus, quia in vnoquoque confici poteſt. Conueniens autem eſt, vt vnuſquiſque ſeruet ritum ſuæ eccleſiæ in ſacramenti celebratione. Super hoc autem ſunt diuerſæ eccleſiarum conſuetudines. Dicit enim B. Gregorius in regiſtro, Romana eccleſia offert azymos panes, propterea quòd Dominus ſine vlla commixtione ſuſcepit carnem: ſed Græcæ eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quòd verbum patris indutum eſt carne, ſicut fermentum miſcetur farinæ. Vnde ſicut peccat presbyter in eccleſia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbyter Græcus in eccleſia Græcorum celebrans

de

de pane azymo, quaſi peruertens eccleſiæ ſuæ ritum. Et tamen conſuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior eſt. Primo quidem, propter inſtitutionem Chriſti, qui hoc ſacramentum inſtituit prima die azymorum (vt habetur Matth. 26. & Mar. 14. & Luc. 22.) qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum eſſe debebat: vt habetur Exod. 12. Secundo, quia panis eſt propriè ſacramentum corporis Chriſti (quod ſine corruptione conceptum eſt), magis quam diuinitatis ipſius: vt infra patebit *. Tertio, quia hoc magis competit ſynceritati fidelium, quæ requiritur ad vſum huius ſacramenti: ſecundum illud 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis. Habet tamen hæc conſuetudo Græcorum aliquam rationem, & propter ſignificationem quam tangit Greg.* & in deteſtationem hæreſis Nazaræorum, qui legalia Euangelio miſcebant.

q. 76. a.

** loco cit. in iſtomet art.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut legitur Exod. 12. ſolemnitas paſchalis incipiebat in veſperis quartædecimæ lunæ: & tunc Chriſtus poſt immolationem agni Paſchalis hoc ſacramentum inſtituit. Vnde hæc dies à Ioanne dicitur præcedere diem Paſchæ, & à tribus alijs Euangeliſtis dicitur prima dies azymorum, quando fermentatum in domibus Iudæorum non inueniebatur: vt dictum eſt *. Et de hoc ſupra notatum eſt plenius in tractatu Dominicæ paſſionis †.

In corp. art.

q. 46. a 9 ad 1. arg.

Ad ſecundum dicendum, quòd conficientes ex azymo, non intendunt cæremonias legis ſeruare, ſed conformare ſe inſtitutioni Chriſti, & ideò non iudaizant: alioquin & celebrantes in pane fermentato, iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum, fermentatos offerebant.

Ad tertium dicendum, quòd fermentum ſignificat charitatem, propter aliquem effectum: quia ſcilicet panem facit ſapidiorem & maiorem. Sed corruptionem ſignificat ex ipſa ratione ſuæ ſpeciei.

Digitized by Google

Ad quartum dicendum, quòd quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum (vt dictum eſt*) ideò magis attenditur circa panem differentia azymi & fermentati, quàm circa aquam baptiſmi, differentia calidi & frigidi. Poſſet enim tanta eſſe corruptio fermenti, quòd ex eo non poſſet confici ſacramentum.

ar.3. huius q. ad 4.arg.

ARTIC. V.

Vtrum vinum vitis, ſit propria materia huius ſacramenti?

436

4.d.11.q. 2.a.3. q. 1.et 1.Co. 11. lec.7. prin.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit propria materia huius ſacramenti, vinum vitis. Sicut enim aqua eſt materia baptiſmi, ita vinum eſt materia huius ſacramenti. Sed in qualibet aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum, vel mororum, aut huiuſmodi) poteſt confici hoc ſacramentum, præſertim cum in quibuſdam terris vites non creſcant.

¶ 2 Pręterea, Acetum eſt quędã ſpecies vini, quod de vite ſumitur, vt Iſidor.† dicit. Sed de aceto nõ poteſt confici hoc ſacramentum. Ergo videtur, quòd vinum vitis non ſit propria materia huius ſacramenti.

¶ 3 Præterea, Sicut de vite ſumitur vinum depuratum, ita etiam agreſta & muſtum. Sed de his non videtur poſſe confici hoc ſacramentum: ſecundum illud * quod in ſexta ſynodo legitur, Didicimus quòd in quibuſdam eccleſijs ſacerdotes ſacrificio oblationis coniungãt vuas: & ſic ſimul vtrumque populo diſpenſant. Præcipimus igitur, vt nullus ſacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa † reprehendit quoſdam qui expreſſum vinum in ſacramento dominici calicis offerunt. Ergo videtur, quòd vinum vitis non ſit propria materia huius ſacramenti.

Innuitur li.20.etymol. c.3. cir. med.
** ĩ 6.ſyn. can. 28. & habetur de cõſec d 2.c. didicim9*
† Iul. I. in decr.7 à med.illius:et eſt decr.7.inter eius decr. 10. quæ ſunt ab alijs ſeparata.

SED contra eſt, quod ſicut Dominus ſe comparauit grano frumenti, ita etiam ſe comparauit viti, dicens Ioan.15. Ego ſum vitis vera. Sed ſolus panis de frumento, eſt materia huius ſacramenti: vt dictum eſt *.

eſt *. Ergo ſolum vinum de vite, eſt propria materia huius ſacramenti. *ar. 3. huius q.*

RESPONDEO dicendum, quòd de ſolo vino vitis poteſt confici hoc ſacramentum. Primo quidem propter inſtitutionem Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit: vt patet ex eo quod ipſe dicit Matt. 26. circa inſtitutionem huius ſacramenti, Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Secundo, quia ſicut dictum eſt *, ad materiam ſacramentorum aſſumitur id quod propriè & communiter habet talem ſpeciem. *ar. 3. huius q.* Propriè autem vinum dicitur quod de vite ſumitur: alij verò liquores, vinum dicuntur, ſecundum quamdam ſimilitudinem ad vinum vitis. Tertio, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius ſacramenti, qui eſt ſpiritualis lætitia: quia ſcriptum eſt, quòd vinum lætificat cor hominis.

Ad primum ergo dicendum, quòd illi liquores non dicuntur propriè vinum, ſed ſecundum quamdã ſimilitudinem. Poteſt autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non creſcunt, quantum ſufficit ad hoc ſacramentum.

Ad ſecundum dicendum, quòd vinum fit acetum per corruptionem: vnde non fit reditus de aceto in vinum, vt dicitur 8. metaph. † *li. 8. met. text. 14. tom. 3.* Et ideò ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum, ita nec de aceto. Poteſt tamen confici de vino aceſcenti, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem: licet peccet conficiens, vt prius dictũ eſt *. *ar. 3. huius q. ad 4. arg.*

Ad tertium dicendum, quòd agreſta eſt in via generationis, & ideò nondum habet ſpeciem vini: & propter hoc de ea non poteſt confici hoc ſacramentum. Muſtum autem iam habet ſpeciem vini; nam eius dulcedo atteſtatur digeſtioni, quæ eſt completio à naturali calore, vt dicitur in 4. Meteor. * *li 4. c. 3. parum à princ.* & ideò de muſto poteſt confici hoc ſacramentum. Non tamen debent vuæ integræ huic ſacramento miſceri: quia iam eſſet ibi aliquid præter vinum.

Digitized by Google

*eod. loco in arg. citato. & habetur de cōſ. d. 2. c. cum omne crimen. in med. et in concil. 3. Brac. c. 1.

Prohibetur etiam ne muſtum ſtatim expreſſum de vua, in calice offeratur: quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſſitate fieri. Dicitur enim ab eodem Iulio Papa *, Si neceſſe fuerit, botrus in calice prematur.

ARTIC. VI.

Vtrum aqua ſit vino permiſcenda?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd aqua non ſit vino permiſcenda. Sacrificium enim Chriſti figuratum fuit per oblationem Melchiſedech, qui Geneſ. 14. non legitur obtuliſſe niſi panem & vinum. Ergo videtur, quòd in hoc ſacramento non debeat adiungi aqua.

437

4. d. 11. q. 9. 2. ar. 4. q. 1. & 1. Cor. 11. l. 6. c. 5.

¶ 2 Preterea, Diuerſorum ſacramentorum diuerſæ ſunt materiæ. Sed aqua eſt materia baptiſmi. Ergo non debet aſſumi ad materiam huius ſacramenti.

¶ 3 Preterea, Panis & vinum ſunt materia huius ſacramenti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

*Alex. I. in epi. ad omnes orthodox. à med. illius to. 1. conc.

SED contra eſt, quod Alex.* Papa ſcribit, In ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum ſolēnia domino offeruntur, panis tantum, & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

RESPONDEO dicendum, quòd vino, quod offertur in hoc ſacramento, debet aqua miſceri. Primo quidem propter inſtitutionem: probabiliter enim creditur, quòd Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aqua permixto, ſecundum morem illius terræ. Vnde & Prouerb. 9. dicitur, Bibite vinum quod miſcui vobis. Secundo, quia hoc conuenit repræſentationi dominicæ paſſionis. Vnde dicit Alexan. Papa *, Non debet in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permixtum: quia vtrumque ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Tertio, quia hoc conuenit ad ſignificandum effectum huius ſacramenti, qui eſt vnio populi Chriſtiani ad Chriſtum; quia vt Iulius Papa

*Ibid.

dicit

Digitized by Google

dicit †, videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Quarto, quia hoc competit ad vltimum effectum huius ſacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. Vnde Ambroſ. dicit in lib.* de ſacramentis, Redundat aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.

habetur de cõſ d. 2. c. cum omne cri men cir. med

li. 5. c. 3. à me. to. 4.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Ambr. † dicit ibidem, ſicut ſacrificium Chriſti ſignificatum eſt per oblationẽ Melchiſedech, ita etiam ſignificatum eſt per aquam, quæ in eremo fluxit de petra: ſecundum illud 1. Cor. 10. Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra.

†*Ibidem.*

Ad ſecundum dicendum, quòd aqua aſſumitur in baptiſmo ad vſum ablutionis. In hoc autem ſacramento aſſumitur ad vſum refectionis, ſecundum illud Pſal. 22. Super aqu m refectionis educauit me.

Ad tertium dicendum, quòd panis ex aqua & farina conficitur. Et ideò cum vino aqua miſcetur, neutrum ſine aqua exiſtit.

ARTIC. VII.

Vtrum permixtio aquæ, ſit de neceſſitate huius ſacramenti?

438

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd permixtio aquæ ſit de neceſſitate huius ſacramenti. Dicit enim Cyprianus * ad Cæcilium, Sic calix Domini non eſt aqua ſola, & vinum ſolum, niſi vtrũque miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, niſi vtrumque, ſcilicet farina & aqua, fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam, eſt de neceſſitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

inf q. 83. a. 6. ad 4 & 6. & 4. d. 11. q. 2. a. 4. q. 2. & 3. et 1 Cor. 11. le. 6. co. 5.

† *li. 2. ep. ep 3. iter ſi. & me.*

¶ 2 Præterea, In paſſione Domini, cuius hoc ſacramentum eſt memoriale, ſicut de latere eius exiuit ſanguis, ita & aqua. Sed vinum quod eſt ſacramentum ſanguinis, eſt de neceſſitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione & aqua.

Innuitur de conſ. d. 2. c. 7.

¶ 3 Præt. Si aqua non eſſet de neceſſitate huius ſacra-

Digitized by Google

ſacramenti, non referret quæcumque aqua huic ſacramento apponeretur: & ita poſſet apponi aqua roſacea, vel quæcumque alia huiuſmodi aqua. Quod non habet vſus eccleſiæ. Aqua ergo eſt de neceſſitate huius ſacramenti.

li. 2. ep. 3. inter fin. & med. SED contra eſt, quod Cypria.* dicit, Si aliquis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter non obſeruauit, vt ſcilicet aquam vino miſceret in ſacramento, poteſt ſimplicitati eius venia concedi. Quod non eſſet, ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti, ſicut eſt vinum vel panis. Non ergo aquæ admixtio eſt de neceſſitate ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de ſigno ſumendum eſt ex eo quod ſignificatur. Appoſitio autem aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam participationem huius ſacramenti à fidelibus, quantum ad hoc, quòd per aquam mixtam vino, ſignificatur populus adunatus Chriſto, vt dictum eſt *. *ar. præc.* Sed & hoc ipſum quòd de latere Chriſti pendentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam ſignificatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per paſſionem Chriſti. *q. 73. a. 1. ad 3.* Dictum eſt autem ſupra *, quòd hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: vſus autem fidelium non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed eſt aliquid conſequens ad ſacramentum. Et ideò conſequens eſt, quòd appoſitio aquæ non ſit de neceſſitate ſacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quòd verbum illud Cypriani, eſt intelligendum ſecundum quod dicitur illud eſſe non poſſe, quod conuenienter eſſe non poteſt. Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri, non autem quantum ad neceſſitatem: nam aqua eſt de eſſentia panis, non autem de eſſentia vini.

Ad ſecundum dicendum, quòd effuſio ſanguinis directè pertinebat ad ipſam Chriſti paſſionem: eſt enim naturale corpori humano vulnerato, quòd ex eo profluat ſanguis. Sed effuſio aquæ non fuit de neceſ-

Digitized by Google

ceſſitate paſſionis: ſed ad demonſtrandum effectum paſſionis, qui eſt ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiſcentiæ. Et ideò aqua non ſeorſum offertur a vino in ſacramento, ſicut vinum offertur ſeorſum à pane. Sed aqua offertur vino permixta: vt oſtendatur quòd vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum, tamquam de eius neceſſitate exiſtens: aqua autem ſecundum quod adiungitur vino.

Ad tertium dicendum, quòd quia admixtio aquæ ad vinum non eſt de neceſſitate ſacramenti, non refert quantum ad ſacramenti neceſſitatem, quæcumque aqua miſceatur vino, ſiue naturalis, ſiue artificialis, vt roſacea. Quamuis quantum ad conuenientiam ſacramenti, peccet qui aliam aquam miſcet, niſi naturalem & veram: quia de latere Chriſti pendentis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, ad oſtendendum, quòd corpus Chriſti erat verè compoſitum ex quatuor elementis: ſicut per ſanguinem fluentem oſtendebatur, quòd erat compoſitum ex quatuor humoribus, vt Innocentius Tertius dicit in quadam decretali *. Quia verò admixtio aquæ ad farinam, *In decre.* eſt de neceſſitate huius ſacramenti, vtpote conſti- *li.3.ti.41* tuens ſubſtantiam panis, ſi farinæ admiſceretur aqua *c.8.* roſacea, vel quicumque alius liquor, quàm vera aqua: non poſſet ex eo confici ſacramentum, quia non eſſet verus panis.

ARTIC. VIII.

Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi? 439

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd opor- *4.diſ.11.* teat aquam in magna quantitate apponi. Sicut *q 2. a.4.* enim ſanguis de latere Chriſti ſenſibiliter fluxit, ita *q.4 & 1.* & aqua. Vnde dicitur Ioann. 19. Qui vidit, teſtimo- *Co.11.le,* nium perhibuit. Sed aqua non poſſet ſenſibiliter eſſe *6.col 5.* in hoc ſacramento, niſi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur, quòd aqua debeat apponi in magna quantitate.

¶ 2 Præ-

¶ 2 Præterea, Parua aqua multo vino admixta, corrumpitur. Quod autem corruptum eſt, iam non eſt. Ergo idem eſt apponere parum de aqua in hoc ſacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

¶ 3 Præterea, Si ſufficeret parum apponere, per conſequens eſſet ſufficiens, quòd gutta aquæ in totum dolium proijceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non ſufficit, quòd parua quantitas apponatur.

SED contra eſt, quod extra de celebratione miſſarum dicitur *, Pernicioſus in tuis partibus inoleuit abuſus, videlicet quòd in maiori quantitate de aqua in ſacrificio ponitur, quàm de vino: cum ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis, plus in ipſo ſit de vino quàm de aqua ponendum.

in dec. l. 3. tit. 41. c. Pernicioſus.

RESPONDEO dicendum, quòd circa aquam adiunctam vino, ſicut Innocentius Tertius * dicit in quadam Decreta. triplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quòd aqua adiuncta vino per ſe manet, vino conuerſo in ſanguinem. Sed hæc opinio ſtare non poteſt: quia in ſacramento altaris poſt conſecrationem nihil eſt niſi corpus & ſanguis Chriſti (ſicut enim Amb. † dicit in li. de Officijs, Ante benedictionem alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur): alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideò alij dixerunt, quòd ſicut vinum conuertitur in ſanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Chriſti fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici poteſt: quia ſecundum hoc, aqua ſeorſum conſecraretur à vino, ſicut vinum à pane. Et ideò ſicut ipſe dicit, aliorum opinio probabilior eſt, qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in ſanguinem. Hoc autem fieri non poſſet, niſi adeo modicum apponeretur de aqua, quòd conuerteretur in vinum. Et ideò ſemper tutius eſt parum de aqua apponere, & præcipuè ſi vinum ſit debile: quia

de celeb. miſſ. c. cũ Matt. §. Quæſiuiſti.

in lib. de his q̃ myſterijs initiãtur, c. 9. à me. 10. 4. & hētur de cõſec. di. 2. c. 40.

quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ, vt ſolueretur ſpecies vini, non poſſet perfici ſacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quoſdam, qui pannum lineum muſto intinctum, per totum annum ſeruant, & in tempore ſacrificij, aqua partem eius lauant, & ſic offerunt.

Iulius P. ſcribendo epiſ. per Ægyptū. & hētur de conſe. diſ. 2. ca. cū omne crimen.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſufficit ad ſacramenti huius ſignificationem, quòd ſentiatur aqua, cum apponitur vino: non autem oportet, quòd ſit ſenſibilis poſt mixtionem.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur ſignificatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, ſignificatur quòd populus Chriſto incorporatur.

Ad tertium dicendum, quòd ſi aqua apponeretur dolio, non ſufficeret ad ſignificationem huius ſacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

QVÆST. LXXV.

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de conuerſione panis, & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, an ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno?

¶ Secundo, vtrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem?

¶ Tertio, vtrum ſubſtantia panis vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur?

¶ Quarto, vtrum panis poſſit conuerti in corpus Chriſti?

¶ Quinto, vtrum in hoc ſacramento poſt conuerſionem remaneant accidentia panis & vini?

¶ Sexto, vtrum facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis?

¶ Se-

¶ Septimo, vtrum iſta conuerſio fiat in inſtanti?

¶ Octauo, vtrum hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti?

ARTIC. I.

Vtrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem?

440

Su q.65. a.3. cor. prin. & inf.q.76. per tot.et 4.diſ.10. a.1.& d. 11. prin. & 4. cõt. c.61. & 1 Cor.11.le. 5. col. 2. & 4.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd in hoc ſacramento non ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, ſed ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno. Dicitur enim Io.6. quòd cum Dominus dixiſſet, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, &c. multi ex diſcipulis eius audientes, dixerunt, Durus eſt hic ſermo: quibus ipſe dixit, Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam: quaſi diceret, ſecundum expoſitionem Aug. * ſuper Pſal.98. Spiritaliter intelligite quod locutus ſum: non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent: ſacramentum autem quod vobis commendaui, ſpiritaliter intellectum, viuificabit vos: caro autem non prodeſt quicquam.

nõ procul à me ex poſit.ſ.8.

¶ 2 Præterea, Dominus dicit Matt.vlt. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Quod exponens Aug * dicit, Donec ſeculum finiatur, ſurſum eſt Dominus. Sed tamen & hic nobiſcum eſt veritas Domini: corpus enim in quo reſurrexit, in vno loco oportet eſſe, veritas autem eius vbique diffuſa eſt. Non ergo ſecundum veritatem eſt corpus Chriſti in hoc ſacramento, ſed ſolum ſicut in ſigno.

Refertur hoc de conſ. diſ. 2. c.45.

¶ 3 Præterea, Nullum corpus poteſt eſſe ſimul in pluribus locis: cum nec angelo hoc conueniat, tali enim ratione poſſet eſſe vbique. Sed corpus Chriſti eſt verum corpus, & eſt in cœlo Ergo videtur, quòd non ſit ſecundum veritatem in ſacramento altaris, ſed ſolum ſicut in ſigno.

de regulo id habet Greg ho. 28. in euang.

¶ 4 Præterea, Sacramenta Eccleſiæ ad vtilitatem fidelium ordinantur. Sed ſecundum Greg. * in quadã

hom.

Digitized by Google

hom. regulus reprehenditur quòd quærebat corporalem Chriſti præſentiam: Apoſtoli etiam impediebãtur recipere Spiritum ſanctum, propter hoc quòd affecti erant ad eius præſentiam corporalem: vt Aug. † dicit ſuper illud Io. 16. Si non abiero, paracletus non veniet ad vos. Non ergo Chriſtus ſecundum præſentiam corporalem eſt in ſacramento altaris.

† *tra. 94. in Ioan. à me. t. 9*

SED contra eſt, quod Hilar. * dicit in 8. de Trin. de veritate carnis & ſanguinis Chriſti, Non eſt relictus ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione & fide noſtra caro eius verè eſt cibus, & ſanguis eius verè eſt potus. Et Ambroſ. * dicit 6. de ſacramentis, Sicut verus Dei filius eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ita vera Chriſti caro eſt, quam accipimus, & verus ſanguis eſt eius potus.

* *Inter princ. & me. lib.* * *cap. 1. in prin. t. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd verum corpus Chriſti & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, neque ſenſu neque intellectu deprehendi poteſt: ſed ſola fide, quæ auctoritati diuinæ innititur. Vnde ſuper illud Luc. 22. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus, Non dubites an hoc verum ſit, ſed potius ſuſcipe verba Saluatoris in fide: cum enim ſit veritas, non mẽtitur. Hoc autem conueniẽs eſt. Primo quidem perfectioni nouæ legis. Sacrificia enim veteris legis illud verum ſacrificium paſſionis Chriſti continebant ſolum in figura: ſecundum illud Hebr. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam rerum imaginem. Et ideò oportuit, vt aliquid plus haberet ſacrificium nouæ legis à Chriſto inſtitutum: vt ſcilicet contineret ipſum Chriſtum paſſum, non ſolum in ſignificatione, vel figura, ſed etiam in rei veritate. Et ideò hoc ſacramentum, quod ipſum Chriſtum realiter continet (vt Dionyſ. dicit 3. cap. eccleſ. hier.) eſt perfectiuum omnium aliorum ſacramentorum, in quibus virtus Chriſti participatur. Secundo hoc competit charitati Chriſti, ex qua pro ſalute noſtra, corpus verum noſtræ naturæ aſſumpſit, Et quia maxime proprium amicitiæ

eſt

c.4. et li. 8.c.5.t.5. eſt conuiuere amicis (vt Philoſophus dicit 9. ethi.*) ſui præſentiam corporalem nobis repromittit in præmium, dicens Matth 24. Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Interim tamen nec ſua præſentia corporali nos in hac peregrinatione deſtituit, ſed per veritatem corporis & ſanguinis ſui, nos ſibi coniungit in hoc ſacramento. Vnde ipſe dicit Ioan.6. Qui manducat meam carnem,& bibit meum ſanguinem,in me manet, & ego in eo. Vnde hoc ſacramentum eſt maximæ charitatis ſignum, & noſtræ ſpei ſubleuamentum, ex tam familiari coniunctione Chriſti ad nos. Tertio hoc competit perfectioni fidei,quæ ſicut eſt de diuinitate Chriſti,ita eſt de eius humanitate; ſecundum illud Io.4. Creditis in Deum, & in me credite. Et quia fides eſt inuiſibilium, ſicut diuinitatem ſuam nobis exhibet Chriſtus inuiſibiliter: ita & in hoc ſacramento carnem ſuam nobis exhibet inuiſibili modo. Quæ quidam non attendentes,poſuerunt corpus & ſanguinem Chriſti non eſſe in hoc ſacramento, niſi ſicut in ſigno: quod eſt tamquam hæreticum abijciendum, vtpote verbis Chriſti contrarium. Vnde & Berengarius*, qui primus huius erroris auctor fuerat, poſtea coactus eſt ſuum errorem reuocare, & veritatem fidei confiteri.

hētur de conſ.di.2 cap. Ego Berengarius.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex hac auctoritate prædicti hæretici * occaſionem errandi ſumpſerunt,malè verba Aug.intelligentes.Cum enim Aug.† dicit, Non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis: non intendit excludere veritatem corporis Chriſti:* ſed quòd non erat manducandũ in hac ſpecie,in qua ab eis videbatur. Per hoc autẽ quod ſubdit, Sacramentũ quod vobis cõmendaui ſpiritualiter intellectũ, viuificabit vos: non intendit quòd corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſolum ſecundum myſticam ſignificationem: ſed ſpiritualiter dici, id eſt inuiſibiliter, & per virtutem Spiritus ſancti. Vnde ſuper Ioann. † exponens id quod dicitur, Caro non pro-

** præpuè citatus i ſ. cer.*

† in expoſit. Pſal. 98.to.8.

** vt patet ex verbis præcedentibus locum citat.*

tra.27. i euan. Io inter pri. & me. illius to.9.

prodeſt quicquam, dicit, Sed quomodo illi intellexerunt, carnem quippe ſic intellexerunt manducandam, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur: accedat ſpiritus ad carnem, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

Ad ſecundum dicendum, quòd verbum illud Auguſt. * & omnia ſimilia ſunt intelligenda de corpore Chriſti, ſecundum quod videtur in propria ſpecie (ſecundum quod etiam ipſe Dominus dicit Matt. 26. Me autem non ſemper habebitis). Inuiſibiliter tamen ſub ſpeciebus huius ſacramenti eſt, vbicumque hoc ſacramentum perficitur.

Ad tertium dicendum, quòd corpus Chriſti non eſt eo modo in hoc ſacramento, ſicut corpus in loco, quod ſuis dimenſionibus loco commenſuratur: ſed quodam ſpeciali * modo, qui eſt proprius huic ſacramento. Vnde dicimus, quòd corpus Chriſti eſt
in diuerſis altaribus, non ſicut in diuerſis locis, ſed 441
ſicut in ſacramento. Per quod nõ intelligimus, quòd Chriſtus ſit ibi ſolum ſicut in ſigno, licet ſacramentum ſit in genere ſigni: ſed intelligimus corpus Chriſti hic eſſe (ſicut dictum eſt †) ſecundum modum proprium huic ſacramento.

Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de præſentia corporis Chriſti, prout eſt præſens per modum corporis, ideſt, prout eſt in ſua ſpecie viſibili: non autem prout eſt ſpiritualiter, ideſt, inuiſibili modo, & virtute ſpiritus. Vnde Auguſt. † dicit ſuper Io. Si intellexiſti ſpiritualiter verba Chriſti de carne ſua, ſpiritus & vita tibi ſunt: ſi intellexiſti carnaliter, etiam ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt.

ARTIC. II.

Vtrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, q; in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt

citatũ in arg. 2.

* *al.* ſpirituali.

† *in co. a. tra. 27. in Io. parũ ante me. to. 9.*

Inf. a. 6. co & q. 77. ar. 1. & 5. et 4 d. 11. q. 1 a. 1 q. 1. & d. 12. q. 1. a. 1. q. 3. cont. c. 63. pri. & quo 7. ar. 9. & quo. 9. a. 5. ad 3. et 1. Co. 11. le. 4. co. 6 ec lect. 5. co. 5.

Digitized by Google

*† lib.4.c. 14. ĩ me. * tra.26. in lo. inter me. et fi t.9. † colligitur ex l. 4.c.4. & l 6.c.1. t. 4. refertur, de cõ ſe.d.2.c. Omnia.*

conſecrationem. Dicit enim Damaſ. † in 4. lib. Quia conſuetudo eſt hominibus comedere panem, & vinũ bibere, coniugauit eis Deus diuinitatem, & fecit ea corpus & ſanguinem ſuum: & ita panis communicationis non panis ſimplex eſt, ſed vnitus diuinitati. Sed coniugatio eſt rerum actu exiſtentium. Ergo panis & vinum ſimul ſunt in hoc ſacramento cum corpore & ſanguine Chriſti.

¶ 2 Præterea, Inter Eccleſiæ ſacramenta debet eſſe conformitas. Sed in alijs ſacramentis, ſubſtantia materiæ manet, ſicut in baptiſmo ſubſtantia aquæ, & in confirmatione ſubſtantia chriſmatis. Ergo & in hoc ſacramento ſubſtantia panis & vini manet.

¶ 3 Præterea, Panis & vinum aſſumuntur in hoc ſacramento, in quantum ſignificant eccleſiaſticam vnitatem: prout vnus panis fit ex multis granis, & vnum vinum ex multis racemis: vt Auguſt. * dicit in lib. de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipſam ſubſtantiam panis & vini. Ergo ſubſtantia panis & vini remanet in hoc ſacramento.

SED contra eſt, quod Ambr. † dicit in lib. de ſacramentis, Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quàm caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt.

RESPONDEO dicendum, quòd quidã poſuerunt poſt conſecrationẽ, ſubſtantiam panis & vini in hoc ſacramento remanere. Sed hæc poſitio ſtare non pōt. Primo quidem: quia per hanc poſitionem tollitur veritas huius ſacramẽti, ad quã pertinet, vt verũ corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtat: quod quidem ibi non eſt ante conſecrationem. Non autem aliquid pōt eſſe alicubi vbi prius non erat, niſi vel per loci mutationẽ, vel per alterius conuerſionem in ipſum: ſicut in domo aliqua de nouo incipit eſſe ignis, aut quia illud defertur, aut ibi generatur. Manifeſtum eſt autem, ꝙ corpus Chriſti non incipit eſſe in hoc ſacramento per motum localem. Primo quidem, quia ſequeretur ꝙ deſineret eſſe in cœlo: non enim quod

loca-

Digitized by Google

localiter mouetur, peruenit de nouo ad aliquem locum, niſi deſerat priorẽ. Secundo, quia omne corpus localiter motum, pertranſit omnia media; quod hic dici non poteſt. Tertio, quia impoſſibile eſt ꝙ vnus motus eiuſdẽ corporis localiter moti terminetur ſimul ad diuerſa loca: cum tamẽ in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe incipiat: & ideo relinquitur, quòd non poſſit aliter corpus Chriſti incipere eſſe de nouo in hoc ſacramento, niſi per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum. Quod autẽ conuertitur in aliquid, facta conuerſione non manet. Vnde relinquitur, quòd ſalua veritate huius ſacramẽti, ſubſtantia panis poſt conſecrationem remanere non poſſit. Secundo, quia hæc poſitio cõtrariatur formæ huius ſacramenti, in qua dicitur, Hoc eſt corpus meũ: quod non eſſet verum, ſi ſubſtantia panis ibi remaneret: nunquam enim ſubſtantia panis eſt corpus Chriſti: ſed potius eſſet dicẽdum, hic eſt corpus meũ. Tertio, quia contrariatur venerationi huius ſacramẽti, ſi aliqua ſubſtantia creata eſſet ibi, quæ non poſſet adoratione latriæ adorari. Quarto, quia contrariatur ritui Eccleſiæ, ſecundum quem poſt corporalem cibum non licet ſumere corpus Chriſti: cum tamẽ poſt vnam hoſtiam conſecratam liceat ſumere aliam. Vnde hæc poſitio vitanda eſt tanquam hæretica.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus coniugauit diuinitatem ſuam, ideſt, diuinam virtutem, pani & vino, non vt remaneant in hoc ſacramento, ſed vt faciat inde corpus & ſanguinem ſuum.

Ad ſecundum dicendum, quòd in alijs Sacramẽtis non eſt ipſe Chriſtus realiter, ſicut in hoc ſacramento. Et ideò in alijs ſacramentis manet ſubſtantia materiæ, non autem in iſto.

Ad tertium dicendum, quòd ſpecies quæ remanẽt in hoc ſacramento, (vt infra dicetur *) ſufficiunt ad ſignificationem huius ſacramenti; nam per accidentia cognoſcitur ratio ſubſtantiæ. q. 77. a. 3 & 4.

ARTIC. III.

Vtrum ſubſtantia panis vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur?

442

4.d.11.q.1.a.2. & 4.cont.c.63.etquo.5.a.11.et quo 9.a.5.ad 3.et 1.Cor. 11 le.5.col.5

† a.prac.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ſubſtantia panis poſt conſecrationem huius ſacramenti, annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur. Quod enim eſt aliquid corporale, oportet alicubi eſſe. Sed ſubſtantia panis, quæ eſt quiddam corporale, non manet in hoc ſacramento (vt dictum eſt †) nec etiam eſt dare aliquem locum vbi ſit. Ergo non eſt aliquid poſt cōſecrationem. Igitur aut eſt annihilata, aut in præiacentem materiam reſoluta.

¶ 2 Præterea, Illud quod eſt terminus à quo, in qualibet mutatione non remanet, niſi forte in potentia materiæ: ſicut quum ex aere fit ignis, forma aeris non manet niſi in potentia materiæ: & ſimiliter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc ſacramento ſubſtantia panis aut vini ſe habet ſicut terminus à quo, corpus autem vel ſanguis Chriſti ſicut terminus ad quem. Dicit enim * Ambr. in lib. de Officijs, Ante benedictionem alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur. Ergo facta conſecratione, ſubſtantia panis vel vini non manet, niſi forte reſoluta in ſuam materiam.

in lib. de his qui myſteriis ini tiātur. c. 9. à me. t. 4. refertur de Cōſe. d. 2. c. Ante.

¶ 3 Præterea, Oportet alterum contradictoriorum eſſe verum. Sed hæc eſt falſa, Facta conſecratione, ſubſtantia panis vel vini eſt aliquid. Ergo hæc eſt vera, Subſtantia panis vel vini eſt nihil.

l. 83. q. q. 21. in me. to. 4.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in lib. 83. quæſt. Deus non eſt cauſa tendendi in non eſſe. Sed hoc ſacramentū diuina virtute perficitur. Ergo in hoc ſacramento non annihilatur ſubſtantia panis aut vini.

RESPONDEO dicendum, quòd quia ſubſtantia panis vel vini non manet in hoc ſacramento, quidam impoſſibile reputantes, quòd ſubſtantia panis vel vini in corpus vel ſanguinem Chriſti conuertatur, poſuerunt quòd per conſecrationem ſubſtantia panis vel vini, vel reſoluitur in præiacentem materiam,

Digitized by Google

teriam, vel quòd annihiletur. Præiacens autem materia, in quam corpora mixta reſolui poſſunt, ſunt quatuor elementa. Non enim poteſt reſolutio fieri in materiam primam, ita quòd ſine forma exiſtat: quia materia ſine forma eſſe non poteſt. Cùm autem poſt conſecrationem, nihil ſub ſpeciebus ſacramenti remaneat niſi corpus & ſanguis Chriſti: oportebit dicere, quòd elementa, in quæ reſoluta eſt ſubſtantia panis vel vini, inde diſcedant per motum localem: quod ſenſu perciperetur.

Similiter etiam ſubſtantia panis vel vini manet vſque ad vltimum inſtans conſecrationis. In vltimo autem inſtanti conſecrationis iam eſt ibi ſubſtantia corporis vel ſanguinis Chriſti: ſicut in vltimo inſtanti generationis, iam ineſt forma. Vnde non erit dare aliquod inſtans, in quo ſit ibi præiacens materia. Non enim poteſt dici, quòd paulatim ſubſtantia panis vel vini reſoluatur in præiacentem materiam, vel ſucceſsiue egrediatur de loco ſpecierum: quia ſi hoc inciperet fieri in vltimo inſtanti ſuæ conſecrationis, ſimul ſub aliqua parte hoſtiæ eſſet corpus Chriſti cum ſubſtantia panis: quod eſt contra prædicta *. Si vero hoc incipiat fieri ante conſecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo ſub aliqua parte hoſtiæ neque erit ſubſtantia panis, neque erit corpus Chriſti: quod eſt inconueniens, & hoc ipſimet perpendiſſe videntur. Vnde poſuerunt aliud ſub diſiunctione, ſcilicet quòd vel annihiletur, vel in præiacentem materiam reſoluatur. Sed nec hoc poteſt eſſe; quia non eſt dare aliquem modum, quo corpus Chriſti verũ eſſe incipiat in hoc ſacramento, niſi per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum: quæ quidẽ cõuerſio tollitur, poſita vel annihilatione ſubſtantiæ panis, vel reſolutione in præiacentẽ materiã. Similiter etiã non eſt dare, vnde talis reſolutio, vel annihilatio in hoc ſacramento cauſetur, cũ effectus ſacramenti ſignificetur per formam: neutrũ autem horũ ſignificatur per hæc verba formæ, Hoc eſt corpus

in iſto a. & præc.

meum. Vnde patet prædictam poſitionē eſſe falſam.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſubſtantia panis vel vini facta conſecratione, neque ſub ſpeciebus ſacramenti manet, neque alibi. Non tamen ſequitur, quòd annihiletur: conuertitur enim in corpus Chriſti. Sicut non ſequitur, Si aer ex quo generatus eſt ignis, non ſit ibi vel alibi, quòd ſit annihilatus.

Ad ſecundum dicendum, quòd forma, quæ eſt terminus à quo, non conuertitur in aliam formam, ſed vna forma ſuccedit alteri in ſubiecto; & ideo prima forma non remanet niſi in potentia materiæ. Sed hic ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti, vt ſupra dictum eſt *. Vnde ratio non ſequitur.

**i. co. a. et in præ.*

443 Ad tertium dicendum, quòd licet poſt conſecrationem hæc ſit falſa, Subſtantia panis eſt aliquid: id tamen in quod ſubſtantia panis eſt conuerſa, eſt aliquid. Et ideo ſubſtantia panis non eſt annihilata.

ARTIC. IV.

Vtrum panis poſsit conuerti in corpus Chriſti?

inf. ar. 6. co. et a 8. cor. et ad 3. et 4. d. 11. q. 1. a. 1. q. 2. ad 1. et q. 3. ad 3 et a. 3. q. 1. per to & 4. cont. c 63 & quol. 5. ar. 11. Et opuſ. 2 c. 8 & 1. Co. 11. le. 4. co. 6 et le 5. col. 3 l. 3. tex. 6 to. 2. in ca. de ſubſt. t. 1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd panis non poſſit cōuerti in corpus Chriſti. Conuerſio enim quædam mutatio eſt. Sed in omni mutatione oportet eſſe aliquod ſubiectum quod prius eſt in potentia, & poſtea eſt in actu: vt enim dicitur 3. † Phyſ. Motus eſt actus exiſtentis in potentia. Nō eſt autem dare aliquod ſubiectum ſubſtantiæ panis, & corporis Chriſti: quia de ratione ſubſtantiæ eſt, quòd ſit non in ſubiecto: vt dicitur in prædicamentis †. Non ergo poteſt eſſe quòd tota ſubſtantia panis conuertatur in corpus Chriſti.

¶ 2 Præterea, Forma illius, in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit eſſe in materia eius, quod in ipſum conuertitur: ſicut cum aer conuertitur in ignem prius non exiſtentem, forma ignis incipit de nouo eſſe in materia aeris: & ſimiliter cum cibus conuertitur in hominem prius non exiſtentem, forma hominis incipit eſſe de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Chriſti, neceſſe eſt

quòd

quòd forma corporis Chriſti, de nouo incipiat eſſe in materia panis; quod eſt falſum. Non ergo panis conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

¶ 3 Præterea, Ea quæ ſunt ſecundum ſe diuerſa, nunquam vnum eorum fit alterum: ſicut albedo nunquam fit nigredo, ſed ſubiectum albedinis fit ſubiectum nigredinis: vt dicitur in primo † Phyſicorum. Sed ſicut duæ formæ contrariæ ſunt ſecundum ſe diuerſæ (vtpote principia formalis differentiæ exiſtentes) ita duæ materiæ ſignatæ ſunt ſecundum ſe diuerſæ, vtpote exiſtentes principia materialis diſtinctionis. Ergo non poteſt eſſe, quòd hæc materia panis fiat hæc materia, qua indiuiduatur corpus Chriſti. Et ita non poteſt eſſe, quòd ſubſtantia huius panis conuertatur in ſubſtantiam corporis Chriſti. *li. 1. tex. 42. et ſeq. to. 2.*

SED contra eſt, quòd Euſeb.* Emiſſ. dicit, Nouum tibi & impoſsibile eſſe non debet, quòd in Chriſti ſubſtantiam terrena, & mortalia conuertuntur.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt †, cum in hoc ſacramento ſit verum corpus Chriſti, nec incipiat ibi eſſe de nouo per motum localem: cum etiã nec corpus Chriſti ſit ibi ſicut in loco, (vt ex dictis patet †) neceſſe eſt dicere ꝙ incipiat ibi eſſe per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum. Hæc tñ conuerſio non eſt ſimilis conuerſionibus naturalibus, ſed eſt omnino ſupernaturalis, ſola Dei virtute effecta. Vnde Ambr. † dicit in lib. de Sacramẽtis, Liquet ꝙ præter naturæ ordinem Virgo generauit; & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid ergo quæris naturæ ordinẽ in Chriſti corpore, cũ præter naturã ſit ipſe Dominus Ieſus partus ex Virgine? Et ſuper illud Io. 6. Verba, quæ ego locutus ſum vobis (ſcilicet de hoc ſacramẽto) ſpiritus & vita ſunt, dicit † Chryſoſt. ideſt ſpiritualia ſunt, nihil habentia carnale, neque conſequentiam naturalem: ſed erutæ ſunt ab omni tali neceſsitate, quæ in terra, & à legibus quæ hic poſitæ ſunt. Manifeſtum eſt enim quòd

† Ex hom. 10. refertur de cõ. d. 2. c. 35.
quia corpus aſſũptũ in me. ar. 1. huius q.
ar. 2. huius q.
in lib. de h. qui my ſteriis initiãtur, c. 9. parũ à me. t. 4.
Ho. 46. in Io nõ mul tum ante me. t. 3.

omne agens agit in quantum eſt actu. Quodlibet autẽ agens creatũ eſt determinatũ in ſuo actu, cũ ſit determinati generis, & ſpeciei: & ideo cuiuſlibet agẽtis creati actio fertur ſuper aliquẽ determinatũ actũ: determinatio autẽ cuiuſlibet rei in eſſe actuali, eſt per eius formã. Vnde nullũ agens naturale ſeu creatũ poteſt agere niſi ad immutationẽ formæ: & propter hoc omnis cõuerſio, quæ fit ſecundũ leges naturæ, eſt formalis. Sed Deus eſt actus infinitus (vt in prima parte
q. 7. a. 1. habitũ eſt*) vnde eius actio ſe extendit ad totã natu-
& q. 25. ram entis. Non igitur ſolum põt perficere conuerſio-
ar. 2. nem formalẽ, vt ſcilicet diuerſæ formæ ſibi in eodem ſubiecto ſuccedant: ſed conuerſionẽ totius entis, vt ſcilicet tota ſubſtantia huius conuertatur in totam ſubſtantiam illius. Et hoc agitur diuina virtute in hoc ſacramento: nam tota ſubſtantia panis conuertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, & tota ſubſtãtia vini, in totam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti. Vnde haec conuerſio non eſt formalis, ſed ſubſtantialis: nec continetur inter ſpecies motus naturalis, ſed proprio nomine poteſt dici tranſubſtantiatio.

Ad primum ergo dicendũ, quòd obiectio procedit de mutatione formali: quia formæ propriũ eſt in materia vel ſubiecto eſſe. Non autem habet locum in cõuerſione totius ſubſtantiæ. Vnde cũ hæc cõuerſio ſubſtantialis, importet quendã ordinem ſubſtantiarum, quarum vna conuertitur in alterã, eſt ſicut in ſubiecto in vtraque ſubſtantia, ſicut ordo & numerus.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa obiectio procedit de conuerſione formali ſeu mutatione: quia
in co. & oportet, ſicut dictum eſt*, formam eſſe in materia
ar. 3. vel ſubiecto. Non autem habet locum in conuerſione totius ſubſtantiæ, cuius non eſt accipere aliquod ſubiectum.

Ad tertium dicendum, quòd virtute agentis finiti nõ poteſt forma in formã mutari, nec materia in materiã: ſed virtute agentis infiniti (q habet actionem in totũ ens) põt talis conuerſio fieri. Quia vtrique for

mæ & vtrique materiæ eſt communis natura entis,[& id quod eſt entitatis in vna, poteſt actor entis conuertere in id quod eſt entitatis in altera, ſublato eo, per quod ab illa diſtinguebatur.

ARTIC. V.

Vtrum in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini poſt conuerſionem?

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd in hoc ſacramento non remaneant accidentia panis, & vini. Remoto enim priori, remouetur & poſterius. Sed ſubſtantia eſt naturaliter prior accidente, vt probatur ſeptimo * Metaphyſicorum. Cum igitur facta conſecratione, non remaneat ſubſtantia panis in hoc ſacramento, videtur quòd non poſſint remanere accidentia eius. 444 *ſupr. a.2. ad 3. & inf.q.76. a.1.ad 3 et 4.d.11 q.1. a 1. q.2.& d. 12.q.1.a. 1.q 2. & 1.Cor. 11 le. 5. co. 2.& ſi.et co'.6.*

¶ 2 Præterea, In ſacramento veritatis non debet eſſe aliqua deceptio. Sed per accidentia iudicamus de ſubſtantia. Videtur ergo quòd decipiatur humanum iudicium, ſi remanentibus accidentibus, ſubſtantia panis non remaneat. Non ergo hoc eſt conueniens huic ſacramento.

¶ 3 Preterea, Quamuis fides noſtra non ſit ſubiecta rationi, non tamen eſt contra rationem, ſed ſupra ipſam: vt in principio huius operis dictum eſt †. Sed ratio noſtra habet ortum à ſenſu; ergo fides noſtra non debet eſſe contra ſenſum. Eſt autem contra ſenſum, dum ſenſus iudicat eſſe panem, & fides credit eſſe ſubſtantiam corporis Chriſti. Non ergo hoc eſt conueniens huic ſacramento, quòd accidentia panis ſubiecta ſenſibus maneant, & ſubſtantia panis non maneat. *† l.7 tex. 4.to 3. 2.2.q.10. a.1.ad 1.*

¶ 4 Præterea, Illud quod manet conuerſione facta, videtur eſſe ſubiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent conuerſione facta, videtur quòd ipſa accidentia ſint conuerſionis ſubiectum. Quod eſt impoſſibile: nam accidentis non eſt accidens. Non ergo in hoc ſacramento debent remanere accidentia panis & vini.

SED

referrur de cõſ d. 2. ca. nos autem.

SED contra eſt, quod Auguſtinus * dicit in libro ſent. Proſperi, Nos in ſpecie panis & vini, quam videmus, res inuiſibiles, ideſt carnem & ſanguinem, honoramus.

RESPONDEO dicendum, quòd ſenſu apparet, facta conſecratione, omnia accidentia panis & vini remanere. Quod quidem rationabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primo quidem, quia non eſt conſuetum hominibus, ſed horribile, carnem hominis comedere, & ſanguinem bibere. Et ideò proponuntur nobis caro & ſanguis Chriſti ſumenda ſub ſpeciebus illorum, quæ frequentius in vſum hominis veniunt, ſcilicet panis & vini. Secundo, ne hoc ſacramentum ab infidelibus irrideretur, ſi ſub ſpecie propria, Dominum noſtrum manducaremus. Tertio, vt dum inuiſibiliter corpus & ſanguinem Domini noſtri ſumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

in propoſit 1 habetur hic lib. inter op Ariſ. to. 3.

Ad primũ ergo dicendum, quòd ſicut dicitur in libro * de cauſis, Effectus plus dependent à cauſa prima quam à cauſa ſecunda. Et ideò virtute Dei, qui eſt cauſa prima omnium, fieri poteſt vt remaneãt poſteriora, prioribus ſublatis.

Ad ſecundum dicendum, quòd in hoc ſacramento nulla eſt deceptio: ſunt enim ibi ſecundum rei veritatem accidentia, quæ ſenſibus dijudicantur. Intellectus autem, cuius eſt proprium obiectum ſubſtantia (vt dicitur in tertio de anima *) per fidem à deceptione præſeruatur.

li. 3 text 26. to. 2.

Et ſic patet reſponſio Ad tertium. Nam fides non eſt contra ſenſum, ſed eſt de eo, ad quod ſenſus non attingit.

Ad quartum dicendum, quòd hæc conuerſio non proprie habet ſubiectum, vt dictum eſt*. Sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam ſimilitudinem ſubiecti.

ar. 4. huius q. ad 1. & 2.

AR-

ARTIC. VI.

Vtrum facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis. Dictum eſt enim *, quòd facta conſecratione, remanent accidentia. Sed cum panis ſit quoddam artificiale, etiam forma eius eſt accidens. Ergo remanet facta conſecratione. 445 *inf. q. 77. a. 1. & 6 cor. & 4. diſ. 11. q. 1. ar. 1. q. 2. et d. 12 q. 1. a. 2. q. 3. co. et quol. 9 à. 5. ad 3. et 1. Cor. 11. le. 4. fin.*

¶ 2 Præterea, Forma corporis Chriſti eſt anima: dicitur enim in 2. de anima †, quòd anima eſt actus corporis Phyſici, potentia vitam habentis. Sed non poteſt dici quòd forma ſubſtantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur, quòd remaneat facta conſecratione.

¶ 3 Præterea, Propria operatio rei ſequitur formam ſubſtantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc ſacramento, nutrit, & omnem operationem facit, quam faceret panis exiſtens. Ergo forma ſubſtantialis panis remanet in hoc ſacramento facta conſecratione.

**ar præc.*

† l. 2. tex. 4. & 6. to. 2.

SED contra, Forma ſubſtantialis panis eſt de ſubſtantia panis. Sed ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti: ſicut dictum eſt *. Ergo forma ſubſtantialis panis non manet. ** a. 2. et 4. huius qu.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam poſuerunt, quòd facta conſecratione non ſolum remanent accidentia panis, ſed etiam forma ſubſtantialis eius. Sed hoc eſſe non poteſt. Primo quidem, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, nihil de pane conuerteretur in corpus Chriſti, niſi ſola materia. Et ita ſequeretur quòd nõ conuerteretur in corpus Chriſti totum, ſed in eius materiã; quod repugnat formæ ſacramenti, qua dicitur, hoc eſt corpus meum. Secundo, quia ſi forma ſubſtãtialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia ſeparata. Primum autem eſſe non poteſt: quia ſi remaneret in materia panis, tunc tota ſubſtantia panis remaneret: quod

eſt

ar. 2 huius quæſ. eſt contra prædicta*. In alia autem materia remanenere non poſſet: quia propria forma non eſt niſi in propria materia. Si autem remaneret à materia ſeparata, iam eſſet forma intelligibilis actu, & etiã intelligens: nam omnes formæ à materia ſeparatæ, ſunt tales. Tertio, eſſet inconueniens huic ſacramento. Nam accidentia panis in hoc ſacramento remanent, *art. præc.* vt ſub eis videatur corpus Chriſti: non autem ſub propria ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideò dicendum eſt, quòd forma ſubſtantialis panis non remanet.

Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non eſt accidens, ſed forma ſubſtantialis: ſicut arte poſſunt produci ranæ, ſerpentes: talem enim formã non producit ars virtute propria, ſed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam ſubſtantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

Ad ſecundum dicendum, quòd anima eſt forma corporis, dans ei totum ordinem eſſe perfecti, ſcilicet eſſe & eſſe corporeum, & eſſe animatum: & ſic de alijs. Conuertitur igitur forma panis in formam corporis Chriſti, ſecundum quòd dat eſſe corporeũ; non autem ſecundum ꝙ dat eſſe animatũ tali anima.

Ad tertium dicendum, quòd operationum panis, quædam conſequuntur ipſum ratione accidentium, ſicut immutare ſenſum. Et tales operationes inueniũtur in ſpeciebus panis poſt conſecrationem, propter illa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes conſequuntur panem, vel ratione materiæ, ſicut quod conuertatur in aliquid; vel ratione formæ ſubſtantialis, ſicut eſt operatio conſequens ſpeciem eius; puta quòd confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc ſacramento: non propter formam vel materiam quæ remaneat: ſed *q. 77. a. 3 5. & 6.* quia miraculosè conferuntur ipſis accidentibus, vt infra dicetur †.

AR-

ARTIC. VII.

Vtrum iſta conuerſio fiat in inſtanti?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd iſta conuerſio non fiat in inſtanti, ſed ſit ſucceſſiua. In hac enim conuerſione prius eſt ſubſtantia panis, & poſtea ſubſtantia corporis Chriſti. Non ergo vtrumque eſt in eodem inſtanti, ſed in duobus inſtantibus. Sed inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium. Ergo oportet quòd hæc conuerſio fiat ſecundum ſucceſſionem temporis, quod eſt inter vltimum inſtans, quo ibi eſt panis; & primum inſtans, quo ibi eſt corpus Chriſti. 446 *Sup. a.3. co. et inf. q.78. a.2 & 5. cor. et 4 d. 11 q. 1 ar. 2. co. & a 3 q. 2. per tot. & 4. cont. c. 73*

¶ 2 Præterea, In omni conuerſione eſt fieri & factum eſſe. Sed hæc duo non ſunt ſimul: quia quod fit, non eſt; quod autem factum eſt, iam eſt. Ergo in hac conuerſione eſt prius & poſterius; & ita oportet quòd non ſit inſtantanea, ſed ſucceſſiua.

¶ 3 Præterea, Ambr. * dicit in lib. de ſacram. quòd iſtud ſacramentum, Chriſti ſermone conficitur. Sed ſermo Chriſti ſucceſſiuè profertur. Ergo hæc conuerſio fit ſucceſſiuè. *lib.4.c.4. parum à prin. to.4*

SED contra eſt, quòd hæc conuerſio perficitur virtute infinita, cuius eſt ſubito operari.

RESPONDEO dicendum, quòd aliqua mutatio eſt inſtantanea triplici ratione. Vno quidē modo ex parte formæ, quæ eſt terminus mutationis. Si enim ſit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, ſucceſſiuè acquiritur ſubiecto: ſicut ſanitas. Et ideò quia forma ſubſtantialis non recipit magis & minus; inde eſt quòd ſubito fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte ſubiecti, quod quādoque ſucceſſiuè præparatur ad ſuſceptionem formæ: & ideo aqua ſucceſſiuè calefit. Quando verò ipſum ſubiectum eſt in vltima diſpoſitione ad formā, ſubito recipit ipſam: ſicut diaphanum ſubito illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod eſt infinitæ virtutis. Vnde ſtatim poteſt materiam ad formam diſponere: ſicut dicitur Marc. 7. quòd cum Chriſtus dixiſſet, Ephetha, quod

eſt adaperire, ſtatim aperæ ſunt aures hominis, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius. Ex his tribus rationibus hæc conuerſio eſt inſtantanea. Primo quidem quia ſubſtantia corporis Chriſti, ad quam terminatur iſta conuerſio, non ſuſcipit magis neque minus. Secundo, quia in hac conuerſione non eſt aliquod ſubiectum, quod ſucceſſiue præparetur. Tertio, quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum, quòd quidam non ſimpliciter concedunt, quòd inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium. Dicunt enim quòd hoc habet locum in duobus inſtantibus, quæ referuntur ad eumdem motum, non autem in duobus inſtantibus, quæ referuntur ad diuerſa. Vnde inter inſtans quod menſurat finem quietis, & aliud inſtans quod menſurat principium motus, nõ eſt tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & inſtantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur ſecundum quoſcumque motus, ſed ſecundum primum motum cœli, qui eſt menſura omnis motus & quietis. Et ideò alij hoc concedũt in tempore, quod mẽſurat motum dependentem ex motu cœli. Sunt autẽ quidam motus ex motu cęli nõ dependentes, nec ab eo menſurati: ſicut in 1. parte dictum eſt † de motibus angelorum: vnde inter duo inſtantia illis motibus reſpondentia, non eſt tempus mediũ. Sed hoc non habet locum in propoſito: quia quamuis iſta conuerſio ſecundum ſe non habeat ordinem ad motum cęli, conſequitur tamen prolationem verborum, quam neceſſe eſt motu cœli menſurari. Et ideò neceſſe eſt inter quælibet duo inſtantia circa iſtam conuerſionem ſignata, eſſe tempus medium. Quidã ergo dicunt, quòd inſtans, in quo vltimo eſt panis, & inſtãs, in quo primo eſt corpus Chriſti, ſunt quidẽ duo per comparationẽ ad menſurata, ſed ſunt vnum per comparationem ad tempus menſurans: ſicut cum duæ lineæ ſe contingunt, ſunt duo puncta ex parte duarum linearũ, vnum autẽ punctum ex parte loci cõtinentis.

p. p. q. 53. art. 3.

Sed

Sed hoc non eſt ſimile: quia inſtans & tẽpus, particularibus motibus non eſt menſura intrinſeca, ſicut linea & punctus corporibus; ſed ſolũ extrinſeca, ſicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quòd eſt idem inſtans re, ſed aliud ratione. Sed ſecũdum hoc ſequeretur, quòd realiter oppoſita eſſent ſimul: nam diuerſitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideò dicendum eſt, quòd hæc conuerſio (ſicut dictũ eſt†) perficitur per verba Chriſti, quæ à ſacerdote proferuntur: ita quòd vltimum inſtans prolationis verborum, eſt primum inſtans, in quo eſt in ſacramento corpus Chriſti. In toto autem tempore præcedente eſt ibi ſubſtantia panis: cuius temporis non eſt accipere aliquod inſtans, proximè præcedens vltimum: quia tẽpus non componitur ex inſtantibus conſequẽter ſe habentibus, vt probatur 6. * Phyſic. Et ideò eſt quidem dare primum inſtans, in quo eſt corpus Chriſti; non eſt autem dare vltimum inſtans, in quo ſit ſubſtantia panis: ſed eſt dare vltimum tẽpus. Et idem eſt in mutationibus naturalibus, vt patet per Philoſ. in 8. Phyſic.* .

in corpore art. *d prin. li. per totũ tex. 10. 2.* *text. 72. 10. 2.*

Ad ſecundum dicendum, quòd in mutationibus inſtantaneis ſimul eſt fieri & factum eſſe; ſicut ſimul eſt illuminari & illuminatum eſſe. Dicitur enim in talibus factum eſſe, ſecundum quod iam eſt; fieri autem, ſecundum quod ante non fuit.

Ad tertium dicendum, quòd iſta conuerſio (ſicut dictum eſt*) fit in vltimo inſtanti prolationis verborum: tunc enim completur verborũ ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorum formis. Et ideò non ſequitur quòd iſta conuerſio ſit ſucceſſiua.

in ſol. ad 1. in iſto art.

ARTIC. VIII.

Vtrum hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti?

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd hæc ſit falſa: Ex pane fit corpus Chriſti. Omne enim id ex quo fit aliquid, etiam dicitur, quod fit illud: ſed non conuertitur: dicimus enim ꝙ ex albo fit nigrum, 447

4 d. 11. q. 2. ar. 4.

& quòd

& quòd album ſit nigrum: & licet dicamus quòd homo fiat niger, non tamen dicimus quòd ex homine
cap. 5. fiat nigrum, vt patet in 1. Phyſic. * Si ergo verum eſt, quòd ex pane fiat corpus Chriſti, verum erit dicere, quòd panis fiat corpus Chriſti. Quod videtur eſſe falſum: quia panis non eſt ſubiectum factionis, ſed magis eſt terminus. Ergo non verè dicitur, quòd ex pane fiat corpus Chriſti.

¶ 2 Præterea, Fieri terminatur ad eſſe vel ad factum eſſe. Sed hæc numquam eſt vera, Panis eſt corpus Chriſti, vel panis eſt factus corpus Chriſti, vel etiam, Panis erit corpus Chriſti. Ergo videtur quòd nec etiam hæc ſit vera, Ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 3 Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur eſſe falſa, Panis conuertitur in corpus Chriſti: quia hæc conuerſio videtur eſſe miraculoſior, quàm creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quòd non ens conuertitur in ens. Ergo videtur quòd etiam hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 4 Præterea, Illud ex quo fit aliquid, poteſt eſſe illud. Sed hæc eſt falſa, Panis poteſt eſſe corpus Chri. Ergo & hæc eſt falſa, Ex pane fit corpus Chri.

li. 4. c. 4. SED contra eſt, quòd Ambr. † dicit in libro de
cir. princ. ſacramētis, Vbi accedit conſecratio, de pane fit cor-
to. 4. pus Chriſti.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc conuerſio panis in corpus Chriſti, quantum ad aliquid, conuenit cū creatione, & cum tranſmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab vtroque. Eſt enim commune his tribus ordo terminorum, ſcilicet vt poſt hoc ſit hoc (in creatione enim eſt, eſſe poſt nō eſſe; in hoc ſacramēto, corpus Chriſti poſt ſubſtātiam panis; in tranſmutatione naturali album poſt nigrū, vel ignis poſt aerem) & quòd prædicti termini non ſint ſimul. Conuenit autem conuerſio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum eſt aliquod commune ſubiectum vtrique extremorum

rum, cuius contrarium apparet in omni tranſmutatione naturali. Conuenit vero hæc conuerſio cum transmutatione naturali in duobus, licet non ſimiliter. Primo quidem, quia in vtraque vnum extremorũ tranſit in aliud (ſicut panis in corpus Chriſti, & aer in ignẽ) non autem non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobique: nam in hoc ſacramẽto tota ſubſtantia panis trãſit in totũ corpus Chriſti, ſed in tranſmutatione naturali materia vnius ſuſcipit formam alterius, priori forma depoſita. Secundo, conueniunt in hoc, quòd vtrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in tranſmutatione naturali remanet eadem materia vel ſubiectum; in hoc autem ſacramento remanent eadem accidentia. Et ex his poteſt accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema ſunt ſimul; ideò in nullo eorum poteſt vnũ extremum de alio prædicari per verbum ſubſtantiuũ præſentis temporis: non enim dicimus, non ens eſt ens, vel panis eſt corpus Chriſti, vel aer eſt ignis, vel album eſt nigrum. Propter ordinem vero extremorum poſſumus vti in omnibus hac præpoſitione ex, quæ ordinem deſignat: poſſumus enim verè & propriè dicere, quòd ex non ente fit ens; & ex pane corpus Chriſti, & ex aere ignis, vel ex albo nigrum. Quia vero in creatione vnũ extremorũ nõ tranſit in alterũ, non poſſumus in creatione vti verbo conuerſionis; vt dicamus, ꝙ non ens conuertitur in ens. Quo tamen verbo vti poſſumus in hoc ſacramento, ſicut & in tranſmutatione naturali. Sed quia in hoc ſacramento tota ſubſtantia in totam ſubſtantiam mutatur: propter hoc hæc conuerſio propriè tranſubſtantiatio vocatur. Rurſus, quia huius conuerſionis non eſt accipere aliquod ſubiectum, ea quæ verificantur in conuerſione naturali ratione ſubiecti, non ſunt concedenda in hac conuerſione. Et primo quidem manifeſtum eſt, quòd potentia ad oppoſitũ, conſequitur

ſubiectum, ratione cuius dicimus, quòd album poteſt eſſe nigrum, & aer poteſt eſſe ignis: licet hæc non ſit ita propria, ſicut prima. Nam ſubiectū albi (in quo eſt potentia ad nigredinem) eſt tota ſubſtantia albi: non enim albedo eſt pars eius: ſubiectum autem formæ aeris, eſt pars eius. Vnde cum dicitur, aer poteſt eſſe ignis, verificatur ratione partis per ſynecdochē. Sed in hac conuerſione, & ſimiliter in creatione, quia nullum eſt ſubiectum, non dicitur quòd vnum extremum poſſit eſſe aliud: ſicut quòd non ens poſſit eſſe ens, vel quòd panis poſſit eſſe corpus Chriſti. Et eadem ratione non poteſt propriè dici, quòd de non ente fiat ens, vel quòd de pane fiat corpus Chriſti: quia hæc præpoſitio, de, deſignat cauſam conſubſtantialem, quæ quidem conſubſtantialitas extremorum in tranſmutationibus naturalibus attenditur penes conuenientiam in ſubiecto. Et ſimili ratione non conceditur, quòd panis erit corpus Chriſti, vel quòd fiat corpus Chriſti: ſicut neque conceditur in creatione, quòd non ens erit ens, vel quòd non ens fiat ens: quia hic modus loquendi verificatur in tranſmutationibus naturalibus ratione ſubiecti: puta, cum dicimus, quòd album fit nigrum, vel album erit nigrum. Quia tamen in hoc ſacramento facta conuerſione, aliquid idem manet, ſcilicet accidentia panis (vt ſupra dictum eſt*) ſecundum quamdam ſimilitudinem aliquæ harum locutionum poſſunt cōcedi, ſcilicet quòd panis ſit corpus Chriſti; vel panis erit corpus Chriſti, vel de pane fit corpus Chriſti: vt nomine panis nō intelligatur ſubſtantia panis, ſed in vniuerſali hoc quod quod ſub ſpeciebus panis continetur, ſub quibus prius continetur ſubſtantia panis, & poſtea corpus Chriſti.

ar. 5. huius quæſ.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud, ex quo aliquid fit, quandoque quidem importat ſimul ſubiectum cum vno extremorum tranſmutationis: ſicut cum dicitur, ex albo fit nigrum: & ſic etiam dici poteſt, hoc fit illud, id eſt, album fit nigrum. Quandoque

doque verò importat ſolum oppoſitum vel extremũ: ſicut cum dicitur, Ex mane fit dies: & ſic non conceditur, quòd hoc fiat illud, ideſt, quod mane fiat dies. Et ita etiam in propoſito, licet propriè dicatur quòd ex pane fiat corpus Chriſti: non tamen proprie dicitur, quòd panis fiat corpus Chriſti, niſi ſecundum quamdam ſimilitudinem, vt dictum eſt *. *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quòd illud ex quo fit aliquid, quandoque erit illud, propter ſubiectũ quod importatur. Et ideò cum huius conuerſionis non ſit aliquod ſubiectum, non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd in hac conuerſione ſunt plura difficiliora, quàm in creatione, in qua hoc ſolum difficile eſt, quòd aliquid fit ex nihilo: quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ cauſæ, quæ nihil aliud præſupponit. Sed in hac conuerſione non ſolũ eſt difficile, quòd hoc totũ conuertitur in illud totum; ita quòd nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modũ productionis alicuius cauſæ): ſed etiam habet hoc difficile, quòd accidentia remaneant corrupta ſubſtantia; & multa alia, de quibus in ſequentibus agetur *. Tamen verbum conuerſionis recipitur in hoc ſacramento, non autem in creatione: ſicut dictum eſt †. *quæſt. 77.* *in co. art.*

Ad quartum dicendum, quòd ſicut dictum eſt, Potentia pertinet ad ſubiectum: quod non eſt accipere in hac conuerſione. Et ideò non conceditur, quòd panis poſſit eſſe corpus Chriſti: non enim hæc conuerſio fit per potentiam paſſiuam creaturæ; ſed per ſolam potentiam actiuam creatoris.

QVÆST. LXXVI.

De modo, quo Chriſtus eſt in hoc ſacramento, in octo articulos diuiſa?

DEinde conſiderandum eſt de modo, quo Chriſtus exiſtit in hoc ſacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum totus Chriſtus ſit ſub hoc ſacramento?

¶ Secundo, vtrum totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ſacramenti?

¶ Tertio, vtrum totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum?

¶ Quarto, vtrum dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint in hoc ſacramento?

¶ Quinto, vtrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramẽto localiter?

¶ Sexto, vtrum corpus Chriſti moueatur ad motum hoſtiæ, vel calicis poſt conſecrationem?

¶ Septimo, vtrum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato?

¶ Octauo, vtrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, quando miraculoſè apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis?

ARTIC. I.

Vtrum totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramento?

448 AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramẽto. Chriſtus enim incipit eſſe in hoc ſacramẽto per cõuerſionem panis & vini; ſicut dictum eſt*. Sed manifeſtum eſt, quòd panis & vinum non poſſunt conuerti, neque in diuinitatem Chriſti, neque in eius animã. Cum ergo Chriſtus exiſtat ex tribus ſubſtantijs, ſcilicet diuinitate, anima & corpore (vt ſupra dictum eſt †) videtur, quòd totus Chriſtus non ſit ſub hoc ſacramento.

inf q. 97. a. 1. ad 3 et 4. d. 10 ar. 2. & quol. 7. a. 8. & Io. an. 6. le. 6 fin.

** qu. 75. ar. 4.*

quæſt 2.

q. 74. a. 8.

¶ 2 Præterea, Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ſecundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu cõſiſtit: ſicut ſupra dictum eſt*. Sed Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Ergo ſolum caro & ſanguis Chriſti continentur in hoc ſacramento. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Chriſti: puta, nerui, oſſa, & alia huiuſmodi. Non ergo totus Chriſtus continetur ſub hoc ſacramento.

¶ 3 Præ-

¶ 2 Præterea, Corpus maioris quantitatis non poteſt totum contineri ſub minoris quantitatis mēſura. Sed menſura panis & vini conſecrati, eſt multo minor, quàm propria menſura corporis Chriſti. Non poteſt ergo eſſe, quòd totus Chriſtus ſub hoc ſacramento contineatur.

SED contra eſt, quòd Ambr † dicit in libr. de Offic. In illo ſacramento Chriſtus eſt.

RESPONDEO dicendū, quòd omnino neceſſe eſt confiteri ſecundum fidē catholicam, ꝙ totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento. Sciendū tamen, ꝙ aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento dupliciter. Vno modo quaſi ex vi ſacramenti, alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidē ſacramenti eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti id in quod directè conuertitur ſubſtātia panis & vini præexiſtens: prout ſignificatur per verba formæ quæ ſunt effectiua in hoc ſacramento, ſicut & in cæteris mutationibus: puta, cum dicitur, Hoc eſt corpus meū; vel, Hic eſt ſanguis meus. Ex naturali autem concomitantia eſt in hoc ſacramēto illud, quod realiter eſt coniunctum ei, in quod prędicta cōuerſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter coniuncta, vbicumque eſt vnum realiter, oportet & aliud eſſe. Sola enim operatione animæ diſcernuntur, quæ realiter ſunt coniuncta.

refertur de cōſ. d. 2. c. ante bened. & c in ſacr. & habetur de his qui miſteriis initiantur, cap. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia conuerſio panis & vini non terminatur ad diuinitatem, vel animam Chriſti, conſequens eſt quòd diuinitas vel anima Chriſti non ſit in hoc ſacramento ex vi ſacramēti, ſed ex reali cōcomitātia. Quia enim diuinitas corpus aſſumptum numquā depoſuit, vbicunque eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt & eius diuinitatem eſſe: & ideo in hoc ſacramento neceſſe eſt eſſe diuinitatem Chriſti, concomitantem eius corpus. Vnde in Symb. Epheſ. * legitur; Participes efficimur corporis & ſanguinis Chriſti, nō vt cōmunem carnē percipiētes, nec viri ſanctificati & verbo cōiuncti ſecundū dignitatis vnitatem, ſed verè viuificatricem, & ipſius verbi

habetur in Conc. Ephe. 1. l. epiſt. ad Neſtor. à me. illius. & refertur de cō. ſ. d. 2. c. neceſſar.

propriam factam. Anima verò realiter ſeparata fuit
† q.50.a. à corpore, vt ſupra dictum eſt †. Et ideò ſi in illo
13.3. & triduo mortis fuiſſet hoc ſacramentum celebratum,
4. non fuiſſet ibi anima Chriſti, nec ex vi ſacramenti, nec ex reali concomitantia. Sed quia Chriſtus reſurgens ex mortuis iã non moritur (vt dicitur Ro. 6.) anima eius sẽper eſt realiter corpori eius vnita. Et ideò in hoc ſacramento corpus quidẽ Chriſti eſt ex vi ſacramenti; anima autẽ Chriſti ex reali concomitãtia.

Ad ſecundum dicendum, quòd ex vi ſacramenti ſub hoc ſacramento continetur quantum ad ſpecies panis non ſolũ caro, ſed totũ corpus Chriſti, ſcilicet oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Et hoc apparet ex forma huius ſacramenti: in qua non dicitur, hæc eſt caro mea; ſed, hoc eſt corpus meum Et ideò cũ Dominus dixit Io 6. Caro mea verè eſt cibus: caro ponitur ibi pro toto corpore: quia ſecundũ conſuetudinẽ humanã videtur eſſe magis manducationi accõmodata: prout ſcilicet homines carnibus animaliũ veſcuntur communiter, non autem oſſibus vel alijs huiuſmodi.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum
q. 75. a. 5 eſt *) facta conuerſione panis in corpus Chriſti, vel vini in ſanguinem, accidentia vtriuſque manent. Ex quo patet, quòd dimenſiones panis vel vini, nõ conuertuntur in dimẽſiones corporis Chriſti, ſed ſubſtãtia in ſubſtantiã. Et ſic ſubſtantia corporis Chriſti vel ſanguinis, eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramenti; non autem dimenſiones corporis, vel ſanguinis Chriſti. Vnde patet, quòd corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter in parua vel magna quantitate: ſicut tota natura aeris in magno vel paruo aere, & tota natura hominis in magno vel paruo homine. Vnde & tota ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramento poſt conſecrationem, ſicut ante conſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis & vini.

AR-

ARTIC. II.

Vtrum totus Chriſtus contineatur ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd non 449
ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti totus Chri *infr.q.78*
ſtus contineatur. Hoc enim ſacramentum ad ſalutem *a.6.ad 2*
fidelium ordinatur, non virtute ſpecierum, ſed virtu- *& q 79.*
te eius, quod ſub ſpeciebus continetur: quia ſpecies *a.1.ad 3.*
erant etiam ante conſecrationem, ex qua eſt virtus *& q.80.*
huius ſacramenti. Si ergo nihil continetur ſub vna *ar.12.ad*
ſpecie, quod nõ contineatur ſub alia, ſed totus Chri- *3. et 4.d.*
ſtus continetur ſub vtraque: videtur, quòd altera il- *11.q.2.a.*
larum ſuperfluat in hoc ſacramento. *1 q.1. ad*

¶ 2 Præterea, Dictum eſt † quòd ſub nomine *2.et lo.6*
carnis omnes aliæ partes corporis continentur: ſicut *le 7 co.2.*
oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Sed ſanguis eſt vna *et 1. Cor.*
partiũ humani corporis: ſicut patet per Ariſ. in lib.* *11. le 6.*
de ani. Si ergo ſanguis Chriſti continetur ſub ſpecie *co. 2.*
panis, ſicut continentur ibi aliæ partes corporis, non *art prae.*
deberet ſeorſum ſanguis conſecrari, ſicut neque ſeor *libr.3. de*
ſum conſecratur aliqua alia pars corporis. *gen ani.*

¶ 3 Præterea, Quod iam factum eſt, iterum fieri *cap.2.to.*
nõ poteſt. Sed corpus Chriſti iam incepit eſſe in hoc *4.*
ſacramento per conſecrationem panis. Ergo non poteſt eſſe, quòd de nouo incipiat eſſe per cõſecrationẽ vini. Et ita ſub ſpecie vini nõ continebitur corpus Chriſti, & per conſequens, nec totus Chriſtus. Non ergo ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur.

SED contra eſt, quod 1. Cor. 11. ſuper illud, Et calicem, dicit * gloſ. quòd ſub vtraque ſpecie, ſcilicet panis, & vini idem ſumitur. Et ita videtur ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus eſſe. *gloſ. ord. ſup illud Accipite & manducate.*

RESPONDEO dicendum, certiſſime tenendũ eſſe, quòd ſub vtraq. ſpecie ſacramenti, totus eſt Chriſtus, aliter tamen & aliter. Nam ſub ſpeciebus panis eſt quidẽ corpus Chriſti ex vi ſacramenti; ſanguis autẽ, ex reali concomitantia, ſicut ſupra dictũ eſt de anima & diuinitate Chriſti *. Sub ſpeciebus verò vini, *ar. praec. ad 1.*

eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti: corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima & diuinitas: eo quòd nunc ſanguis Chriſti non eſt ab eius corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paſſionis & mortis. Vnde ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum celebratum ſub ſpeciebus panis, fuiſſet corpus Chriſti ſine ſanguine; & ſub ſpeciebus vini, ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritate.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie, non tamen fruſtra. Nam primo quidem hoc valet ad repræſentandam paſſionem Chriſti, in qua ſeorſum fuit ſanguis à corpore ſeparatus: vnde & in forma conſecrationis ſanguinis fit mentio de eius effuſione. Secundo, hoc eſt conueniens vſui huius ſacramenti, vt ſeorſum exhibeatur fidelibus corpus Chriſti in cibum, & ſanguis in potum. Tertio, quantum ad effectum, ſecundum quod ſupra dictum eſt *, quòd corpus exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ.

quæſ. 74. art. 1.

Ad ſecundum dicendum, quòd in paſſione Chriſti (cuius hoc ſacramentum eſt memoriale) non fuerũt aliæ partes corporis abinuicẽ ſeparatæ, ſicut ſanguinis; ſed corpus indiſſolutum permanſit: ſecundum quod legitur Exod. 12. Nec os illius confringetis. Et ideò in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur ſanguis à corpore; non autem aliqua alia pars ab alia.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut dictũ* eſt, corpus Chriſti non eſt ſub ſpecie vini ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Et ideò per conſecrationem vini, non fit ibi corpus Chriſti per ſe, ſed concomitanter.

450
4. d. 10. a. 3. q. 3. & d. 12. q. 1 ar. 3. q. 2. ad 3. & 4. text. c. 67. & quol. 4. a. 8. c. fin.

ARTIC. III.

Vtrum ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis vel vini?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis vel vini. Species enim illæ diuidi poſſunt in infinitũ. Si ergo Chriſtus totus eſt ſub qualibet parte ſpe-

ſpecierum prædictarum, ſequeretur q infinities eſſet in hoc ſacramento: quod eſt inconueniens: nam infinitum repugnat non ſolum naturæ, ſed etiam gratiæ.

¶ 2 Præterea, Corpus Chriſti cum ſit organicum, habet partes determinate diſtantes: eſt enim de ratione organici corporis, determinata diſtantia ſingularum partium ab inuicem: ſicut oculi ab oculo, & oculi ab aure. Sed hoc non poſſet eſſe, ſi ſub qualibet parte ſpecierum eſſet totus Chriſtus: oporteret enim, quòd ſub qualibet parte eſſet quælibet pars: & ita vbi eſſet vna pars, eſſet & alia. Non ergo poteſt eſſe, quòd totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte hoſtię, vel vini contenti in calice.

¶ 3 Præterea, Corpus Chriſti ſemper veram retinet corporis naturam, nec vnquam mutatur in ſpiritum. Sed de ratione corporis eſt, vt ſit quantitas poſitionem habens: vt patet in * Prædicamentis. Sed *in cap. de quantitate, to. 1.* ad rationem huius quantitatis pertinet, quòd diuerſæ partes in diuerſis partibus loci exiſtant. Non ergo poteſt eſſe (vt videtur) quòd totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum.

SED contra eſt, quòd Aug. * dicit in quodam ſermone, Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulas minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis. *referetur de cõſ. d. 2. c. ſinguli.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex ſupradictis patet *, quia in hoc ſacramento ſubſtantia corporis Chriſti eſt ex vi ſacramenti, quantitas autẽ dimenſiua ex vi realis concomitantiæ: ideo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantię, id eſt, per modum quo ſubſtantia eſt ſub dimenſionibus, non autem per modum dimenſionum, id eſt, non per modum illum, quo quantitas dimenſiua alicuius corporis, eſt ſub quantitate dimenſiua loci. Manifeſtum eſt autem, quòd natura ſubſtantiæ tota eſt ſub qualibet parte dimenſionum, ſub quibus continetur: ſicut ſub qualibet parte aeris eſt tota natura aeris, & ſub qualibet parte panis eſt *ar. 1. huius q. & ar. prec.*

tota

tota natura panis. Et hoc indifferenter, ſiue ſint dimenſiones actu diuiſæ, (ſicut cum aer diuiditur vel panis ſecatur,) vel etiam ſint actu indiuiſæ, diuiſibiles vera potentia. Et ideo manifeſtum eſt, quòd totus Chriſtus eſt ſub qualibet parte ſpecierum panis, etiã hoſtia integra manente, & non ſolum cum frangitur: ſicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet in ſpeculo, quæ apparet vna in ſpeculo integro; in ſpeculo autem fracto, apparent ſingulæ in ſingulis partibus. Quod quidem non eſt omnino ſimile: quia multitiplicatio huiuſmodi imaginũ accidit in ſpeculo fracto propter diuerſas reflexiones ad diuerſas partes ſpeculi: hic autem non eſt niſi vna conſecratio, propter quam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento.

Ad primum ergo dicendum, quòd numerus ſequitur diuiſionem: Et ideo quamdiu quantitas manet indiuiſa actu, neque ſubſtãtia alicuius rei eſt pluries ſub dimenſionibus proprijs, neque corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis; & per conſequens neque infinities, ſed toties, in quot partes diuiditur.

Ad ſecundum dicendum, quòd illa determinata diſtantia partium in corpore organico, fundatur ſuper quantitate dimenſiua ipſius: ipſa autem natura ſubſtantiæ, præcedit etiam quantitatẽ dimenſiuam Et ideo quia conuerſio ſubſtantiæ panis directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſecundum cuius modũ proprie & directe eſt in hoc ſacramento corpus Chriſti: talis diſtantia partium eſt quidem in ipſo corpore Chriſti vero: ſed non ſecundum hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

in cor. a. et a. 1. ad 3.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de natura corporis, quam habet ſecundum quantitatem dimenſiuam. Dictum eſt autem †, quòd corpus Chriſti comparatur ad hoc ſacramentum, non ratione quantitatis dimenſiuæ, ſed ratione ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

In eo. et ar. 1 huius q.
in eo. ar.

AR-

ARTIC. IV.

Vtrum tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd non tota quantitas dimẽſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. Dictum eſt enim *, quod totum corpus Chriſti continetur ſub qualibet parte hoſtiæ conſecratæ. Sed nulla quantitas dimenſiua, tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo eſt impoſsibile, quòd tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti, contineatur in hoc ſacramento.

451 4. d. 10 a. 2. q. 3. & 4 et d. 12 q. 1. ar. 2 q. 1. co e 4. cont. c. 63. 64. & 67. It quo 7. a. 8. cor. ar. præce. l. 3. tex. 9 to. 3.

¶ 2 Præterea, Impoſsibile eſt, duas quantitates dimenſiuas eſſe ſimul, etiam ſi vna ſit ſeparata, & alia in corpore naturali: vt patet per Philoſophum * in 3. metaphyſ. Sed in hoc ſacramento remanet quantitas dimenſiua panis, vt ſenſu apparet. Non ergo eſt ibi quantitas dimenſiua corporis Chriſti.

¶ 3 Præterea, Si duæ quantitates dimenſiuæ inæquales iuxta ſe ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quantitas dimenſiua corporis Chriſti, eſt multo maior, quàm quantitas dimenſiua hoſtiæ conſecratæ, ſecundum omnem dimenſionem. Si ergo in hoc ſacramento ſit quãtitas dimenſiua corporis Chriſti cum quantitate dimenſiua hoſtiæ: quãtitas dimenſiua corporis Chriſti extendetur vltra quantitatem hoſtiæ, quæ tamen non eſt ſine ſubſtantia corporis Chriſti. Ergo ſubſtantia corporis Chriſti erit in hoc ſacramento etiam præter ſpecies panis. Quod eſt inconueniens: cum ſubſtantia corporis Chriſti non ſit in hoc ſacramento, niſi per conſecrationem panis, vt dictum eſt *. Impoſsibile ergo videtur, quòd tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. ar. 1. huius q.

SED contra eſt, quòd quantitas dimenſiua corporis alicuius, non ſeparatur ſecũdum eſſe à ſubſtantia eius. Sed in hoc ſacramẽto eſt tota ſubſtãtia corporis Chriſti, vt ſupra habitũ * eſt. Ergo tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti eſt in hoc ſacramẽto. ar. præc.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) dupliciter aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento. Vno modo ex vi ſacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem ſacramenti quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento. Ex vi enim ſacramenti eſt in hoc ſacramento illud, in quod directe conuerſio terminatur. Conuerſio autem, quæ fit in hoc ſacramēto, directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, non autem ad dimenſiones eius. Quod patet ex hoc, quòd quantitas dimenſiua panis remanet facta conſecratione, ſola ſubſtantia panis tranſeunte. Quia tamē ſubſtantia corporis Chriſti, realiter non diuiditur * à ſua quantitate dimenſiua, & ab alijs accidentibus: inde eſt, quòd ex vi realis concomitantiæ, eſt in hoc ſacramento tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti, & omnia accidentia eius.

ar. 1. huius q. ad 1.

**al* denudatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd modus eſſendi cuiuslibet rei determinatur ſecundum id, quod eſt ei per ſe, non autem ſecundum id, quod eſt ei per accidens: ſicut corpus eſt in viſu, ſecundum quod eſt album, non autem ſecundum quod eſt dulce, licet idem corpus ſit album & dulce. Vnde & dulcedo eſt in viſu ſecundum modum albedinis, non ſecundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius ſacramenti eſt in altari ſubſtantia corporis Chriſti, quantitas autem dimenſiua eius eſt ibi concomitanter, & quaſi per accidens: ideo quantitas dimenſiua corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento, non ſecundū proprium modū (vt ſcilicet ſit tota in toto, & ſingulæ partes in ſingulis partibus) ſed per modum ſubſtantiæ, cuius natura eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

Ad ſecundum dicendum, quòd duæ quantitates dimenſiuæ, non poſſunt naturaliter ſimul eſſe in eodem, ita quòd vtraque ſit ibi ſecundum proprium modum quantitatis dimenſiuæ. In hoc autem ſacramento quantitas dimenſiua panis eſt, ſecundum proprium

prium

Digitized by Google

prium modum, ſcilicet ſecundum commenſurationẽ quãdam; non autẽ quantitas dimenſiua corporis Chriſti: ſed eſt ibi per modum ſubſtantiæ, vt dictum eſt *. *in co. ar. & a. 1.*

Ad tertium dicendum, quòd quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum modum commenſurationis, qui eſt proprius quantitati: ad quem pertinet, quòd maior quantitas extendatur vltra minorem: ſed eſt ibi per modum iam dictum †. *in co. ar.*

ARTIC. V.

Vtrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco? 452

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco. Eſſe enim in aliquo definitiue vel circumſcriptiue, eſt pars eius quod eſt eſſe in loco. Sed corpus Chriſti videtur eſſe definitiue in hoc ſacramento (quia ita eſt vbi ſunt ſpecies panis vel vini, quod non eſt in alio loco altaris). Videtur etiam ibi eſſe circumſcriptiue: quia ita continetur ſuperficie hoſtiæ conſecratæ, quòd nec excedit, nec exceditur. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, ſicut in loco. *inf ar. 6. a. et ad 1 et 4. d. 10 a. 1. ad 5 6 7. & 8 et a. 3. q. 2. ad 2 et 4. con. c. 64 fin Et quo. 1 a. 22. ad 2.*

¶ 2 Præterea, Locus ſpecierum panis non eſt vacuus (natura enim non patitur vacuum) nec eſt ibi ſubſtantia panis, vt ſupra habitum * eſt, ſed eſt ibi ſolum corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti replet locum illum. Sed omne quod replet locum aliquem, eſt in eo localiter. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter. *q prae. a. 1. 2. & 5*

¶ 3 Præterea, Sicut dictum eſt *, in hoc ſacramẽto eſt corpus Chriſti cum ſua quantitate dimenſiua, & cum omnibus ſuis accidentibus. Sed eſſe in loco, eſt accidens corporis: vnde & ibi connumeratur inter nouem genera accidentium. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter. *a prae et 3. I uius quaest.*

SED contra eſt, quod oportet locum & locatum eſſe æqualia, vt patet per Philoſ. * in 4. Phyſ. Sed locus, vbi eſt hoc ſacramentum, eſt multo minor, *l. 4. Phy. te. 30. ſ. 2*

quàm

Digitized by Google

quàm corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento, ſicut in loco.

ar. 3. huius q. RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut iam dictum eſt *) corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum proprium modum quantitatis dimenſiuæ, ſed magis ſecundum modum ſubſtantiæ. Omne autem corpus locatum eſt in loco ſecundum modum quantitatis dimenſiuæ, in quantum ſcilicet, commenſuratur loco ſecundum ſuam quantitatem dimenſiuã. Vnde relinquitur, quòd corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſed per modum ſubſtantiæ: eo ſcilicet modo, quo ſubſtantia continetur à dimenſionibus. Succedit enim ſubſtantia corporis Chriſti in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis. Vnde ſicut ſubſtantia panis non erat ſub ſuis dimenſionibus localiter, ſed per modum ſubſtantiæ, ita nec ſubſtantia corporis Chriſti: non tamen ſubſtantia corporis Chriſti eſt ſubiectum illarum dimẽſionum, ſicut erat ſubſtantia panis. Et ideo ſubſtantia panis ratione ſuarum dimenſionum localiter erat ibi: quia comparabatur ad locum illum mediantibus proprijs dimenſionibus. Subſtantia autem corporis Chriſti comparatur ad locum illum mediantibus dimenſionibus alienis, ita quòd e conuerſo dimenſiones propriæ corporis Chriſti comparantur ad locum illum mediante ſubſtantia: quod eſt contra rationem corporis locati. Vnde nullo modo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

Ad primum ergo dicendum, quòd corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento definitiue: quia ſic non eſſet alibi, quàm in hoc altari, vbi conficitur hoc ſacramentum: cum tamen ſit & in cœlo in propria ſpecie, & in multis alijs altaribus ſub ſpecie ſacramenti. Similiter etiam patet, quòd non eſt in hoc ſacramento circumſcriptiue: quia non eſt ibi ſecundum *a. 2. et 4. huius q* commẽſurationem propriæ quantitatis: vt dictũ eſt *. Quod autem non eſt extra ſuperficiem ſacramenti, nec eſt in alia parte altaris, non pertinet ad hoc, q

ſit

ſit ibi definitiue, vel circumſcriptiue: ſed ad hoc, quòd incepit ibi eſſe per conſecrationem & conuerſionem panis & vini, vt ſupra dictum * eſt. *q præc. a. 3. et 4.*

Ad ſecundum dicendum, quòd locus ille, in quo eſt corpus Chriſti, non eſt vacuus: neque tamen proprie eſt repletus ſubſtantia corporis Chriſti, quæ non eſt ibi localiter, ſicut dictum eſt *. Sed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimenſionum, vel ſaltem miraculoſe, ſicut & miraculoſe ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ. *in co. ar.*

Ad tertium dicendum, quòd accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento (ſicut ſupra dictum eſt *) ſecundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Chriſti, ſunt in hoc ſacramento, quæ ſunt ei intrinſeca. Eſſe autem in loco, eſt accidens per comparationem ad extrinſecum continens. Et ideo non oportet, quòd Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſicut in loco. *art. præc.*

ARTIC. VI.

Vtrum corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc Sacramento?

453 *4. d. 10. a. 3. q. 4. Et opuſ. 11. a. 34. * l. 2. c. 3. in declaratione 24. loci, to. 1. † a. 1. huius q.*

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento. Dicit enim Philoſophus * in ſecundo Topic. quòd motis nobis mouentur ea, quæ in nobis ſunt. Quod quidem eſt verum etiam de ſpirituali ſubſtantia animæ. Sed Chriſtus eſt in hoc ſacramento, vt ſupra habitum † eſt. Ergo mouetur ad motum ipſius.

¶ 2 Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed de agno paſchali, qui erat figura huius ſacramenti, non remanebat quicquam vſque mane, ſicut præcipitur Exod. 12. Ergo neque etiam ſi hoc ſacramentum reſeruetur in craſtinum, erit ibi corpus Chriſti. Et ita non eſt immobiliter in hoc ſacramento.

¶ 3 Præterea, Si corpus Chriſti remaneat ſub hoc ſacramẽto etiam in craſtino, pari ratione remanebit & per totum ſequens tempus: non enim poteſt dici, quòd

quod deſinat ibi eſſe ceſſantibus ſpeciebus : quia eſſe corporis Chriſti , non dependet à ſpeciebus illis . Non autem remanet ſub hoc ſacramẽto Chriſtus per totum tempus futurum . Videtur ergo, quòd ſtatim in craſtino,vel poſt modicum tempus, deſinat eſſe ſub hoc ſacramento . Et ita videtur , quòd Chriſtus mobiliter ſit in hoc ſacramento .

SED contra, Impoſſibile eſt idem eſſe motum & quietum: quia ſic contradictoria verificarentur de eodem . Sed corpus Chriſti in cœlo quietum reſidet. Non ergo eſt mobiliter in hoc ſacramento .

RESPONDEO dicendum, quòd cum aliquid eſt vnum ſubiecto,& multiplex ſecundum eſſe, nihil prohibet ſecundum aliquid moueri,& ſecundum aliquid immobile permanere : ſicut corpori eſt aliud eſſe album, & aliud eſſe magnum : vnde poteſt moueri ſecundum albedinem , & permanere immobile ſecundum magnitudinem . Chriſto autem non eſt idem eſſe ſecundum ſe , & eſſe ſub hoc ſacramento : quia per hoc quod dicimus ipſum eſſe ſub hoc ſacramento,ſignificatur quædam habitudo eius ad hoc ſacramentum. Secundum igitur hoc eſſe non mouetur Chriſtus per ſe ſecundum locum, ſed ſolum per accidens : quia Chriſtus non eſt in hoc ſacramento ſicut
ar. præc. in loco , ſicut prædictum eſt * . Quod autem non eſt in loco , non mouetur per ſe in loco , ſed ſolum ad motum eius in quo eſt.Similiter autem neque per ſe mouetur ſecundum eſſe quod habet in hoc ſacramento , quacunque alia mutatione ; puta quantum ad hoc, quòd deſinat eſſe ſub hoc ſacramẽto: quia illud quod de ſe habet eſſe indeficiens,non poteſt eſſe deficiendi principium : ſed alio deficiente , hoc deſinit eſſe in eo : ſicut Deus , cuius eſſe eſt indeficiens & immortale , deſinit eſſe in aliqua creatura *corruptibili* per hoc , quòd creatura corruptibilis deſinit eſſe.Et hoc modo cum Chriſtus habeat de ſe eſſe indeficiens, & incorruptibile, non deſinit eſſe ſub ſacramento,neque per hoc, quòd ipſum deſinat eſſe,neque

etiam

etiam per motum localem ſui (vt ex dictis patet *) ſed ſolum per hoc, quòd ſpecies huius ſacramenti deſinunt eſſe. Vnde patet, quòd Chriſtus per ſe loquendo, immobiliter eſt in hoc ſacramento. *ar. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum noſtri mouentur ea quæ in nobis ſunt. Aliter tamen ea quæ per ſe poſſunt eſſe in loco, ſicut corpora; & aliter ea quæ per ſe non poſſunt eſſe in loco, ſicut formæ & ſpirituales ſubſtantiæ. Ad quem modum poteſt reduci, quod dicimus Chriſtum moueri per accidens ſecundum eſſe quod habet in hoc ſacramento, in quo non eſt ſicut in loco.

Ad ſecundum dicendum, quòd hac ratione moti videntur fuiſſe quidam, ponentes, quòd corpus Chriſti non remanet ſub hoc ſacramento, ſi in craſtinum reſeruetur. Contra quos Cyrillus dicit, Inſaniunt quidam, dicentes myſticam benedictionem ceſſare à ſanctificatione, ſi quæ eius reliquiæ remanſerint in diem ſubſequentem: non enim mutatur ſacratum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis, & viuificatiua gratia, iugis in eo eſt. Sicut etiam omnes aliæ cõſecrationes immobiliter manent, permanentibus rebus conſecratis: propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ reſpondeat, tamen figura non poteſt eam adæquare.

Ad tertium dicendum, quòd corpus Chriſti remanet in hoc ſacramento, non ſolum in craſtino, ſed etiam in futuro, quouſque ſpecies ſacramentales manent. Quibus ceſſantibus deſinit eſſe corpus Chriſti ſub eis: non quia ab eis dependeat, ſed quia tollitur habitudo corporis Chriſti ad illas ſpecies: per quẽ modum Deus deſinit eſſe dominus creaturæ deſinentis. 454 *inf. ar. 8. c & 4 d. 10. a. 2. q. 2. ad 3. et a. 4 q. 1. per to. & q 4 a 2. & 1 exp. lit. ad 1. 2. & 4.*

ARTIC. VII.

Vtrum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento, poſſit

Digitized by Google

videri ab aliquo oculo,ſaltem glorificato. Oculus enim noſter impeditur à viſione corporis Chriſti, in hoc ſacramento exiſtentis,propter ſpecies ſacramētales ipſum circumuelantes. Sed oculus glorificatus nō poteſt ab aliquo impediri, quin corpora qualibet videat prout ſunt.Ergo oculus glorificatus poteſt videre corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento.

¶ 2 Præterea, Corpora glorioſa ſanctorum, *erunt configurata corpori claritatis Chriſti*: vt dicitur Philip. 3. Sed oculus Chriſti videt ſeipſum prout eſt in hoc ſacramento.Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus poteſt ipſum videre.

¶ 3 Præterea,Sancti in reſurrectione erunt æquales angelis,vt dicitur Luc.20. Sed angeli vident corpus Chriſti,prout eſt in hoc ſacramento: quia etiam dæmones inueniuntur huic ſacramento reuerentiam exhibere, & ipſum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus poteſt Chriſtum videre,prout eſt in hoc ſacramento.

SED contra, Nihil idem exiſtens, poteſt ſimul ab eodem videri in diuerſis ſpeciebus. Sed oculus glorificatus ſemper videt Chriſtum,prout eſt in ſua ſpecie, ſecundum illud Iſa.33. *Regem in decore ſuo videbunt*. Ergo videtur quòd non videat Chriſtum, prout eſt ſub ſpecie huius ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt oculus, ſcilicet corporalis propriè dictus, & intellectualis, qui per ſimilitudinem dicitur. A nullo autem oculo corporali corpus Chriſti poteſt videri, prout eſt in hoc ſacramēto. Primo quidem,quia corpus viſibile per ſua accidentia immutat medium Accidentia autem corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento mediante ſubſtantia: ita ſcilicet quod accidentia corporis Chriſti non habent immediatam habitudinem, neque ad hoc ſacramentum neque ad corpora, quæ ipſum circumſtant.Et ideò non poſſunt immutare medium, vt ſic ab aliquo corporali oculo videri poſſint. Secundo, quia ſicut ſupra dictum eſt *, corpus

ar. 1. huius q. ad 3.

Chri-

Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ. Subſtantia autem in quantum huiuſmodi non eſt viſibilis oculo corporali, neque ſubiacet alicui ſenſui, ſed nec etiam imaginationi, ſed ſoli intellectui, cuius obiectum eſt quod quid eſt: vt dicitur in tertio de anima *. Et ideò propriè loquendo, corpus Chriſti ſecundum modum eſſendi, quem habet in hoc ſacramento, neque ſenſu, neque imaginatione perceptibile eſt; ſed ſolo intellectu, qui dicitur oculus ſpiritualis. Percipitur autem diuerſimode a diuerſis intellectibus. Quia enim modus eſſendi, quo Chriſtus eſt in hoc ſacramento, eſt penitus ſupernaturalis: à ſupernaturali intellectu, ſcilicet diuino, ſecundum ſe viſibilis eſt, & per conſequens ab intellectu beato, vel angeli vel hominis: qui ſecundum participatam claritatem diuini intellectus, videt ea quæ ſupernaturalia ſunt, per viſionem diuinæ eſſentiæ. Ab intellectu autem hominis viatoris, non poteſt conſpici niſi per fidem, ſicut & cætera ſupernaturalia. Sed nec etiam intellectus angelicus ſecundum ſua naturalia ſufficit ad hoc intuendum. Vnde dæmones non poſſunt videre per intellectum Chriſtum in hoc ſacramento niſi per fidem, cui non voluntariè aſſentiunt, ſed ad eam euidentia ſignorum conuincuntur: prout dicitur Iacobi 2. quòd dæmones credunt, & contremiſcunt.

tex. 16. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd oculus noſter corporeus per ſpecies ſacramentales impeditur à viſione corporis Chriſti ſub eis exiſtentis, non ſolum per modum tegumenti, ſicut impedimur videre id quod eſt velatum quocumque corporali velamine: ſed quia corpus Chriſti non habet habitudinem ad medium quod circumſtat hoc ſacramentum, mediantibus proprijs accidentibus, ſed mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus.

Ad ſecundum dicendum, quòd oculus corporalis Chriſti videt ſeipſum ſub ſacramento exiſtentem: non tamen poteſt videre ipſum modum eſſendi, quo

eſt ſub ſacramento, quod pertinet ad ſolum intellectum. Nec tamen eſt ſimile de alio oculo glorioſo: quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.

Ad tertium dicendum, quòd angelus bonus, vel malus, non poteſt aliquid videre oculo corporeo, ſed ſolum oculo intellectuali. Vnde non eſt ſimilis
in cor. a. ratio, vt ex dictis patet *.

ARTIC. VIII.

Vtrum quando in hoc ſacramento apparet miraculosè caro vel puer, ſit ibi verè corpus Chriſti?

455

4 *d.*10.*a.* 2.*q.*2. *ad* 3. & *a.*4 *q.*2. & 3 *et op.* 58. *c.* 11. * *a prac. ad* 3. *argum.*

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd quando in hoc ſacramento miraculosè apparet caro vel puer, non ſit ibi verè corpus Chriſti. Corpus enim Chriſti deſinit eſſe ſub hoc ſacramento, quando deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales: vt dictum eſt *. Sed quando apparet caro vel puer, deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales. Ergo non eſt ibi verè corpus Chriſti.

¶ 2 Præterea, Vbicumque eſt corpus Chriſti, vel eſt ibi ſub ſpecie propria, vel ſpecie ſacramenti. Sed quādo tales apparitiones fiunt, manifeſtum eſt, quòd non eſt ibi Chriſtus ſub ſpecie propria, (quia in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, qui permanet integer in forma, qua aſcendit in cælum: cum tamen id quod miraculosè apparet in hoc ſacramento, quandoque videatur vt quædam parua caro, quandoque autem vt paruus puer): manifeſtum eſt etiam, quòd non eſt ibi ſub ſpecie ſacramenti, quæ eſt ſpecies panis vel vini. Ergo videtur, quòd corpus Chriſti nullo modo ſit ibi.

¶ 3 Præterea, Corpus Chriſti incipit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem & conuerſionem,
*q.*75.*a.*2 vt ſupra dictum eſt *. Sed caro & ſanguis miraculose apparens, non ſunt conſecrata nec conuerſa in verum corpus & ſanguinem Chriſti. Non ergo ſub his ſpeciebus eſt corpus, vel ſanguis Chriſti.

SED

SED contra eſt, quòd tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibetur ei quod apparet, quæ etiam primo exhibebatur. Quod quidem non fieret, ſi vere non eſſet ibi Chriſtus, cui reuerentiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Chriſtus eſt ſub hoc ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter contingit talis apparitio, qua quandoque in hoc ſacramento miraculosè videtur caro aut ſanguis, aut etiã aliquis puer. Quandoque enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali immutatione, ac ſi expreſſe viderent exterius carnem, vel ſanguinem, vel puerum: nulla tamen immutatione facta ex parte ſacramenti. Et hoc quidem videtur contingere, quando vni videtur ſub ſpecie carnis vel pueri; alijs tamen videtur ſicut & prius ſub ſpecie panis: vel quando eidem ad horam videtur ſub ſpecie carnis vel pueri, & poſtmodum ſub ſpecie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionẽ, ſicut accidit in magorum præſtigijs: quia talis ſpecies diuinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc ſcilicet quòd manifeſtetur verè corpus Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento, ſicut etiam Chriſtus abſque deceptione apparuit diſcipulis euntibus in Emaus. Dicit enim Augu. * in lib. de quæſt. Euang. quòd cum fictio noſtra refertur ad aliquã ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte ſacramenti, manifeſtum eſt, quòd non deſinit Chriſtus eſſe ſub hoc ſacramento, tali apparitione facta. Quandoque verò contingit talis apparitio non per ſolam immutationem videntium, ſed ſpecie quæ videtur, realiter exterius exiſtẽte. Et hoc quidem videtur eſſe quando ſub tali ſpecie ab omnibus videtur, & non ad horam: ſed per longum tempus ita permanet. Et in hoc caſu quidam dicũt, quòd eſt propria ſpecies corporis Chriſti. Nec obſtat, quòd quandoque non videtur ibi totus Chriſtus,

li. 2. c. vl. non procul à pr. to. 4.

ſed aliqua pars carnis; vel etiam videtur non in ſpecie iuuenili, ſed in effigie puerili: quia in poteſtate corporis glorioſi eſt, quòd videatur ab oculo non glorificato, vel ſecundum totum, vel ſecundum partem; & in effigie vel propria vel aliena, vt infra dicetur*. Sed hoc videtur eſſe inconueniens. Primo quidem, quia corpus Chriſti, non poteſt in propria ſpecie videri, niſi in vno loco, in quo definitiuè continetur. Vnde cũ videatur in propria ſpecie, & adoretur *in cęlis*, ſub propria ſpecie nõ videtur in hoc ſacramẽto.

nõ abſoluit morte præuentus: ſed vide in ſent. l. 2. di. 44. q. 2. ar. 4.

Secundo, quia corpus glorioſum, quod apparet vt vult, poſt apparitionem cum voluerit diſparet: ſicut dicitur Luc. vltimo, quòd Dominus ex oculis diſcipulorum euanuit. Hoc autem quod ſub ſpecie carnis in hoc ſacramento apparet, diù permanet: quinimmò legitur quandoque eſſe incluſum, & multorum epiſcoporum conſilio in pixide reſeruatum: quod nefas eſſet de Chriſto ſentire ſecundum propriam ſpeciem. Et ideò dicendum eſt, quòd manentibus dimenſionibus, quæ prius fuerant, fit miraculosè quædam immutatio circa alia accidentia (puta figuram & colorẽ & alia huiuſmodi) vt videatur caro vel ſanguis, aut etiam puer. Et ſicut prius dictum eſt*, hoc non eſt deceptio: quia fit in figuram cuiuſdam veritatis, ſcilicet ad oſtendendum per hanc miraculoſam apparitionem, quòd in ſacramento eſt verè corpus & ſanguis Chriſti. Et ſic patet, quòd remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium, vt infra* dicetur, remanet verè corpus Chriſti in hoc ſacramento.

in ipſomet ar.

q. ſeq. a. 2

Ad primum ergo dicendum, quòd facta tali apparitione, ſpecies ſacramentales quandoque quidem totaliter remanent in ſeipſis, quandoque autẽ ſecũdum id, quod eſt principale in eis: vt dictum eſt*.

in cor. a.

Ad ſecundum dicendum, quòd in huiuſmodi apparitionibus ſicut dictum eſt*, non videtur propria ſpecies Chriſti, ſed ſpecies miraculosè formata, vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis ſacramen-

Ibidem.

mentalibus dimenſionibus: vt dictum eſt *. Ibidem.

Ad tertium dicendum, quòd dimenſiones panis & vini conſecrati manent, immutatione circa eas miraculosè facta, quantum ad alia accidentia, vt dictum eſt *. q.75.a.3. & 6.

QVÆST. LXXVII.

De accidentibus remanentibus in hoc ſacramento, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de accidentibus remanentibus in hoc ſacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum accidentia quæ remanent, ſint ſine ſubiecto?

¶ Secundo, vtrum quantitas dimenſiua ſit ſubiectum aliorum accidentium?

¶ Tertio, vtrum huiuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum?

¶ Quarto, vtrum poſſint corrumpi?

¶ Quinto, vtrum ex eis poſſit aliquid generari?

¶ Sexto, vtrum poſſint nutrire?

¶ Septimo, de fractione panis conſecrati.

¶ Octauo, vtrum vino conſecrato poſſit aliquid permiſceri?

456

ARTIC. I.

Vtrum accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc ſacramento?

Sup. q 75 a.5. & 1. d.47. a.4 c. & 4. d. 12. q.1. a. 1. & 4. con. c 63. & 65. & quol. 3. a. 1. et quo. 4. a. 5. & op. 2. c 8. & 1 Cor. 11. lec 3. col. 5.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd accidentia non remaneant in hoc ſacramento ſine ſubiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet eſſe in hoc ſacramento veritatis. Sed accidentia eſſe ſine ſubiecto, eſt contrà rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: videtur etiam ad quamdam fallaciam pertinere, cum accidentia naturaliter ſint ſigna naturæ ſubiecti. Ergo in hoc ſacramento non ſunt accidentia ſine ſubiecto.

¶ 2 Preterea, Fieri non poteſt etiam miraculosè, quòd definitio rei ab ea ſeparetur, vel quòd vni rei conueniat definitio alterius rei (puta ꝙ homo manẽs

homo ſit animal irrationale); ad hoc enim ſequeretur contradictoria eſſe ſimul: hoc enim quod ſignificat nomen rei, eſt definitio, vt dicitur in 4. * meta. Sed ad definitionem accidentis pertinet, quòd ſit in ſubiecto: ad definitionem verò ſubſtantiæ, quòd per ſe ſubſiſtat non in ſubiecto. Nõ ergo poteſt miraculoſe fieri, ꝙ in hoc ſacramẽto ſint accidẽtia ſine ſubiecto.

te. 28. t. 3

¶ 3 Præterea, Accidens indiuiduatur ex ſubiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non erunt indiuidua, ſed vniuerſalia. Quod patet eſſe falſum: quia ſic non eſſent ſenſibilia, ſed intelligibilia tantum.

¶ 4 Pręterea, Accidentia per conſecrationem huius ſacramenti, non adipiſcuntur aliquam compoſitionem. Sed ante conſecrationẽ nõ erant compoſita neq; ex materia, & forma, neque ex quo eſt, & quod eſt. Ergo etiam poſt conſecrationem non ſunt compoſita altero horum modorum. Quod eſt inconueniens: quia ſic eſſent ſimpliciora quàm angeli: cum tamen hæc accidentia ſint ſenſibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto.

Refertur de conſ. d. 2. cap. Species.

SED contra eſt, quod Gregor. dicit in * homilia paſchali, quòd ſpecies ſacramentales ſunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis & vini. Et ita cum non remaneat ſubſtantia panis & vini, videtur quòd huiuſmodi ſpecies remaneant ſine ſubiecto.

RESPONDEO dicendum, quòd accidentia panis & vini, quæ ſenſu deprehenduntur in hoc ſacramento remanere poſt conſecrationem, non ſunt ſicut in ſubiecto in ſubſtantia panis & vini, quæ non manet (vt ſupra habitum eſt *); neque etiam in forma ſubſtantiali, quæ non manet: & ſi remaneret, ſubiectum eſſe non poſſet, vt patet per Boet. † in lib. de trin. Manifeſtũ eſt etiam, quòd huiuſmodi accidentia non ſunt in ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti ſicut in ſubiecto: quia ſubſtantia humani corporis nullo modo poteſt his accidentibus affici: neque etiam eſt poſ-

q. 75. a. 3. & 6.

† in li. de tri. ante med.

Digitized by Google

poſſibile, quòd corpus Chriſti glorioſum & impaſſibile exiſtens, alteretur ad ſuſcipiendas huiuſmodi qualitates.

Dicunt autem quidam, quòd ſunt ſicut in ſubiecto in aere circumſtante. Sed nec hoc eſſe poteſt. Primo quidem, quia aer non eſt huiuſmodi accidentium ſuſceptiuus. Secundò, quia huiuſmodi accidentia non ſunt vbi eſt aer, quinimmo ad motum harum ſpecierum aer depellitur. Tertio, quia accidentia nõ tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum: vt ſcilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno ſubiecto, poſtmodum fiat in alio. Accidens enim numerũ accipit à ſubiecto: vnde non poteſt eſſe, quòd idem numero manens, ſit quandoque in hoc, quandoque in illo ſubiecto. Quarto, quia cũ aer non ſpolietur accidentibus proprijs, ſimul haberet accidẽtia propria & aliena. Nec poteſt dici, ꝙ hoc fiat miraculosè virtute cõſecrationis: quia verba conſecrationis hoc non ſignificant: quę tamen non efficiunt niſi ſuum ſignificatũ. Et ideò relinquitur, quòd accidentia in hoc ſacramento, manent ſine ſubiecto. Quod quidẽ virtute diuina fieri poteſt. Cum enim effectus magis dependeat à cauſa prima, quàm à cauſa ſecunda, Deus qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſeruare poteſt in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam conſeruabatur in eſſe, ſicut per propriam cauſam: ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis: ſicut humanum corpus formauit in vtero virginis ſine virili ſemine.

Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum ſecundum communem legem naturæ, cuius tamen contrarium eſt ordinatum ſecundum ſpeciale priuilegium gratiæ; vt patet in reſuſcitatione mortuorum, & in illuminatione cæcorũ: prout etiam in rebus humanis quædam aliquibus conceduntur ex ſpeciali priuilegio pręter legem communem. Et ita etiam licet ſit ſecundum communem

natu-

naturæ ordinem, quòd accidens ſit in ſubiecto: ex ſpeciali tamen ratione ſecundum ordinem gratiæ, accidentia ſunt in hoc ſacramento ſine ſubiecto, propter rationes ſupra inductas *.

In corp. art.

Ad ſecundum dicendum, quòd cum ens non ſit genus, hoc ipſum, quod eſt eſſe, non poteſt eſſe eſſentia ſubſtantiæ vel accidentis. Non eſt ergo definitio ſubſtantiæ ens per ſe ſine ſubiecto; nec definitio accidentis, ens in ſubiecto: ſed quidditati, ſeu eſſentiæ ſubſtantiæ competit habere eſſe nō in ſubiecto; quidditati autem ſiue eſſentiæ accidentis competit habere eſſe in ſubiecto. In hoc autem ſacramento non datur accidentibus, quòd ex vi ſuæ eſſentiæ non ſint in ſubiecto, ſed ex diuina virtute ſuſtentante. Et ideò non deſinunt eſſe accidentia: quia nec ſeparatur ab eis definitio accidentis, quæ eſt aptitudo ad ſubiectū, quæ ſemper manet in ijs, non actualis inhærentia, nec competit eis definitio ſubſtantiæ.

Ad tertium dicendum, quòd huiuſmodi accidentia acquiſierunt eſſe indiuiduum in ſubſtantia panis & vini, qua conuerſa in corpus & ſanguinem Chriſti, remanent virtute diuina accidentia in illo eſſe indiuiduato, quod prius habebant. Vnde ſunt ſingularia & ſenſibilia.

Ad quartum dicendum, quòd accidentia huiuſmodi, manente ſubſtantia panis & vini, non habebant ipſa eſſe, ſicut nec alia accidentia; ſed ſubiecta eorum habebant huiuſmodi eſſe per ea: ſicut nix eſt alba per albedinem. Sed poſt conſecrationem ipſa accidentia quæ remanent, habent eſſe: vnde ſunt compoſita ex eſſe, & quod eſt (ſicut in prima parte de angelis dictum eſt *); & cum hoc habent compoſitionem partium quantitatiuarum.

1. p. q. 51. a 2 & 3.
457
4. d. 12 q. 1. ar. 1. q. 3. & 4. con c 62. co 2 & c 64 et 1. C. r. 11. le. 4. ſ. 5. fin.

ARTIC. II.

Vtrum in hoc ſacramento quantitas dimēſiua panis, vel vini, ſit aliorum accidentium ſubiectum?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini,

vini, non ſit aliorum accidentium ſubiectum. Subiectum enim accidentis non eſt accidens: nulla enim forma poteſt eſſe ſubiectum, cum ſubijci pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimenſiua eſt quoddam accidens. Ergo quantitas dimenſiua non poteſt eſſe ſubiectum aliorum accidentium.

¶ 2 Pręterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex ſubſtantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimenſiua panis aut vini remanet indiuiduata ſecundum eſſe prius habitum, in quo conſeruatur: pari ratione, & alia accidentia remanent indiuiduata ſecundum eſſe, quod prius habebant in ſubſtantia. Non ergo ſunt in quantitate dimenſiua ſicut in ſubiecto: cum omne accidens indiuiduetur per ſuum ſubiectum.

¶ 3 Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam ſenſu, rarum & denſum, quæ non poſſunt eſſe in quantitate dimenſiua, præter materiam exiſtente: quia rarum eſt, quod habet parum de materia ſub magnis dimenſionibus: denſum autem, quod habet multum de materia ſub paruis dimenſionibus: vt dicitur 4. Phyſ.* Non ergo videtur, quòd quantitas dimenſiua poſſit eſſe ſubiectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento. *lib.4 tex. 84. to. 2.*

¶ 4 Pręterea, Quantitas à ſubiecto ſeparata, videtur eſſe quantitas mathematica, quæ non eſt ſubiectum qualitatum ſenſibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanent in hoc ſacramento, ſint ſenſibilia, videtur quòd non poſſint eſſe in hoc ſacramento, ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis & vini, remanente poſt conſecrationem.

SED contra eſt, quod qualitates non ſunt diuiſibiles niſi per accidens, ſcilicet ratione ſubiecti. Diuidûtur autem qualitates remanentes in hoc ſacramento per diuiſionem quantitatis dimenſiuæ: ſicut patet ad ſenſum. Ergo quantitas dimenſiua eſt ſubiectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd neceſſe eſt dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc ſacramento, eſſe ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis, vel vini remanente. Primo quidem per hoc, quòd ad ſenſum apparet aliquid quantum eſſe ibi coloratum, & alijs accidentibus affectum: nec in talibus ſenſus decipitur. Secundo, quia prima diſpoſitio materiæ eſt quantitas dimenſiua: vnde & Plato * poſuit primas differentias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum ſubiectum eſt materia, conſequens eſt, quòd omnia alia accidentia referātur ad ſubiectum, mediante quantitate dimenſiua, (ſicut & primum ſubiectum coloris dicitur eſſe ſuperficies) ratione cuius quidam poſuerunt dimenſiones eſſe ſubſtantias corporum: vt dicitur in 1. metaph. † Et quia ſubtracto ſubiecto, remanent accidentia ſecundum eſſe, quod prius habebant, conſequens eſt, quòd omnia accidentia remaneant fundata ſuper quantitatem dimenſiuam. Tertio, quia cum ſubiectum ſit principium indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium ſubiectum, eſſe aliquo modo indiuiduationis principium. Eſt enim de rationa indiuidui, quòd non poſſit in pluribus eſſe. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo; quia non eſt natum eſſe in aliquo: & hoc modo formæ immateriales ſeparatæ, per ſe ſubſiſtentes, ſunt etiam per ſeipſas indiuiduæ. Alio modo ex eo, quòd forma ſubſtantialis, vel accidentalis eſt quidem nata in aliquo eſſe, non tamen in pluribus: ſicut hæc albedo, quæ eſt in hoc corpore.

apud Ariſt. li 1. met. tex. 6. & 7.

lib. 1 tex 17. et ſeq. tom. 3.

Quantum igitur ad primum, materia eſt indiuiduationis principium omnibus formis inhærentibus: quia cum huiuſmodi formæ quantum eſt de ſe, ſint natæ in aliquo eſſe, ſicut in ſubiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non eſt in alio, ideò nec forma ipſa ſic exiſtens poteſt in alio eſſe.

Quantum autem ad ſecundum, dicendum eſt, quòd indiuiduationis principium eſt quantitas dimenſiua.

ua. Ex hoc enim aliquid eſt natum eſſe in vno ſolo, quòd illud eſt in ſe indiuiſum, & diuiſum ab omnibus alijs. Diuiſio autem accidit ſubſtantiæ ratione quantitatis, vt dicitur in 1. phyſicor. * Et ideò ipſa quantitas dimenſiua eſt quoddam indiuiduationis principium huiuſmodi formis, in quantum ſcilicet diuerſæ formæ numero, ſunt in diuerſis partibus materiæ. Vnde & ipſa quantitas dimenſiua ſecundum ſe habet quamdam indiuiduationem: ita quòd poſſumus imaginari plures lineas eiuſdem ſpeciei, differentes poſitione, quæ cadit in ratione huius quātitatis: conuenit enim dimenſioni, quòd ſit quantitas poſitionem habens. Et ideò potius quantitas dimenſiua poteſt eſſe ſubiectum aliorum accidentium, quàm è conuerſo. *li 1. phyſ. tex 15. to. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quòd accidens per ſe non poteſt eſſe ſubiectum alterius accidentis: quia per ſe non eſt. Secundum verò quod eſt in alio, vnū accidens dicitur eſſe ſubiectum alterius, in quantum vnum accidens recipitur in ſubiecto, alio mediante: ſicut ſuperficies dicitur eſſe ſubiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per ſe ſit, poteſt etiam per ſe alterius accidentis ſubiectum eſſe.

Ad ſecundum dicendum, quòd alia accidentia etiam ſecundum quod erant in ſubſtantia panis, indiuiduabantur mediante quantitate dimenſiua, ſicut dictum eſt *. Et ideò potius quantitas dimenſiua eſt ſubiectum aliorum accidentium remanentium in hoc ſacramento, quàm è conuerſo. *In corp. art.*

Ad tertium dicendum, quòd rarum & denſum ſunt quædam qualitates cōſequentes corpora, ex hoc quòd habent multum vel parum de materia ſub dimenſionibus: ſicut etiam omnia alia accidentia conſequuntur ex principijs ſubſtantiæ. Et ideò ſicut ſubtracta ſubſtantia, diuina virtute conſeruantur alia accidentia: ita ſubtracta materia, diuina virtute cōſeruantur qualitates materiam conſequentes, ſicut rarum & denſum.

Ad quartum dicendum, quòd quantitas mathematica non abſtrahit à materia intelligibili, ſed à materia ſenſibilis, vt dicitur 7. metaph.* Dicitur autem materia ſenſibilis ex hoc quòd ſubijcitur ſenſibilibus qualitatibus. Et ideò manifeſtum eſt, quòd quantitas dimenſiua quæ remanet in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non eſt quantitas mathematica.

li. 7. c. 35. tex. 3.

ARTIC. III.

Vtrum ſpecies quæ remanent in hoc ſacramẽto poſſint immutare aliquid extrinſecum?

458

4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 1. & 2.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quòd ſpecies quæ remanent in hoc ſacramento, non poſſint immutare aliquid extrinſecum. Probatur enim 7. Phyſic. quòd formæ quæ ſunt in materia, fiunt à formis quæ ſunt in materia, non autem à formis quæ ſunt ſine materia: eo quòd ſimile agit in ſibi ſimile. Sed ſpecies ſacramentales ſunt ſpecies ſine materia: quia remanent ſine ſubiecto, vt ex dictis patet*. Non ergo poſſunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

ar. 1. huius q.

¶ 2 Preterea, Ceſſante actione principalis agentis, neceſſe eſt quod ceſſet actio inſtrumenti: ſicut quieſcente fabro, non mouetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis, tamquam principalis agentis. Cũ ergo in hoc ſacramento non remaneat forma ſubſtãtialis panis & vini (ſicut ſupra habitum eſt †) videtur quòd formæ accidentales remanentes, agere non poſſint ad immutationem exterioris materiæ.

q. 75. a. 2. & 6.

¶ 3 Preterea, Nihil agit vltra ſuam ſpeciem: quia effectus non poteſt eſſe potior cauſa. Sed ſpecies ſacramentales omnes ſunt accidentia. Non ergo poſſunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam ſubſtantialem.

SED contra eſt, quod ſi non poſſent immutare exteriora corpora, non poſſent ſentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quòd immutatur ſenſus à ſenſibili: vt dicitur 2. de anima †.

lib. 2. tex. 51. 74. & 121. 10. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd quia vnumquodque agit in quantum eſt ens actu: conſequens eſt, quod vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habeat ad agere. Quia igitur ſecundum prædicta *, ſpeciebus ſacramentalibus datum eſt diuina virtute, vt remaneant in ſuo eſſe quod habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente: conſequens eſt, quòd etiam remaneant in ſuo agere: & ideò omnem actionem, quam poterant agere, ſubſtantia panis & vini exiſtente, poſſunt etiam agere, ſubſtantia panis & vini tranſeunte in corpus & ſanguinem Chriſti. Vnde non eſt dubium, quòd poſſunt immutare exteriora corpora.

Ar. 1. huius q. Ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſpecies ſacramentales licet ſint formæ ſine materia exiſtentes, retinent tamen idem eſſe, quod habebant prius in materia. Et ideò ſecundum ſuum eſſe aſſimilantur formis, quæ ſunt in materia.

Ad ſecundum dicendum, quòd ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ ſubſtantialis, ſicut eſſe accidentis dependet ab eſſe ſubſtantiæ. Et ideò ſicut diuina virtute datur ſpeciebus ſacramentalibus, vt poſſint eſſe ſine ſubſtantia: ita datur eis vt poſsint agere ſine forma ſubſtantiali, virtute Dei, à quo ſicut à primo agente dependet omnis actio formæ, & ſubſtantialis & accidentalis.

Ad tertium dicendum, quòd immutatio quæ eſt ad formam ſubſtantialem, non fit à forma ſubſtantiali immediatè, ſed mediantibus qualitatibus actiuis & paſſiuis, quæ agunt in virtute formæ ſubſtantialis. Hæc autem virtus inſtrumentalis conſeruatur in ſpeciebus ſacramentalibus diuina virtute, ſicut & prius erat. Et ideò poſſunt agere ad formam ſubſtantialem inſtrumentaliter. Per quem modum aliquid poteſt agere vltra ſuam ſpeciem, non quaſi virtute propria, ſed virtute principalis agentis.

Digitized by Google

ARTIC. IV.

459 *Vtrum ſpecies ſacramentales poſſint corrumpi?*

Inf ar. 5. c. & 4. d. 1. q. 1. ar. 2. q. 3. & 4. con. c. 66. q. 75. ar. 2. & 6.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ſpecies ſacramentales corrumpi non poſſint. Corruptio enim accidit per ſeparationem formæ à materia. Sed materia panis non remanet in hoc ſacramento, ſicut ex ſupra dictis patet †. Ergo huiuſmodi ſpecies non poſſunt corrumpi.

¶ 2 Preterea, Nulla forma corrumpitur *niſi per* accidens corrupto ſubiecto: vnde formæ per ſe ſubſiſtentes, incorruptibiles ſunt, ſicut patet in ſubſtantijs ſpiritualibus. Sed ſpecies ſacramentales ſunt formæ ſine ſubiecto. Ergo corrumpi non poſſunt.

¶ 3 Præterea, Si corrumpuntur, aut hoc erit naturaliter, aut miraculosè. Sed non naturaliter: quia non eſt ibi aſſignare aliquod corruptionis ſubiectum, quod maneat corruptione terminata. Similiter etiam nec miraculosè: quia miracula quæ ſunt in hoc ſacramento, fiunt virtute conſecrationis, per quam ſpecies ſacramentales conſeruantur. Non eſt autem idem cauſa conſeruationis & corruptionis. Ergo nullo modo ſpecies ſacramentales corrumpi poſſunt.

SED contrà eſt, quod ſenſu deprehenditur, hoſtias conſecratas putrefieri & corrumpi.

RESPONDEO dicendum, quòd corruptio eſt motus ex eſſe in non eſſe. Dictum eſt autem ſupra *, quòd ſpecies ſacramentales retinent idem eſſe quod prius habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente. Et ideò ſicut eſſe horum accidentium poterat corrumpi, ſubſtantia panis & vini exiſtente: ita etiam poteſt corrumpi, illa ſubſtantia abeunte. Poterant autem huiuſmodi accidentia primo corrumpi dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem, ſicut per alterationem qualitatum, & augmentum vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel di-

** art præc.*

mi-

minutionis, qui inuenitur in ſolis corporibus animatis; (qualia non ſunt ſubſtantia panis & vini) ſed per additionem vel diuiſionem. Nam ſicut dicitur 3. Metaph. per diuiſionem vna dimenſio corrumpitur, & fiunt duæ; per additionem autem è conuerſo, ex duabus fit vna. Et per hunc modum manifeſtè poſſunt corrumpi huiuſmodi accidentia poſt conſecrationem: quia & ipſa quantitas dimenſiua remanens, poteſt diuiſionem & additionem ſuſcipere. Et cum ſit ſubiectum qualitatum ſenſibilium (ſicut dictum eſt*) poteſt etiam eſſe ſubiectum alterationis earum: puta, ſi alteretur color aut ſapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens, per corruptionem ſubiecti. Et hoc modo poſſunt corrumpi etiam poſt conſecrationem. Quamuis enim ſubiectum non remaneat, remanet tamen eſſe quod habebant huiuſmodi accidentia in ſubiecto: quod quidem eſt proprium & conforme ſubiecto. Et ideò huiuſmodi eſſe poteſt corrumpi à contrario agente, ſicut corrumpebatur ſubſtantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur niſi præcedente alteratione circa accidentia.

Ar. 2. huius q.

Diſtinguendum tamen eſt inter vtrumque modum harum prædictarum corruptionum: quia cum corpus Chriſti, & ſanguis ſuccedant in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis & vini, ſi fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non ſuffeciſſet ad corruptionem panis & vini: propter talem immutationem non deſinit corpus & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento; ſiue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta, cum modicum immutatur color, aut ſapor panis vel vini); ſiue ex parte quantitatis, ſicut cum diuiditur panis, aut vinum in tales partes, quòd adhuc in eis poſſit ſaluari natura panis aut vini.

Si verò fiat tanta immutatio, quòd fuiſſet corrupta ſubſtantia panis & vini, non remanent corpus & ſan-

guis Chriſti ſub hoc ſacramento. Et hoc ſiue ex parte qualitatum, ſicut cum ita immutatur color & ſapor, & aliæ qualitates panis & vini, quòd nullo modo poſſent compati naturam panis aut vini: ſiue etiam ex parte quantitatis, puta, ſi pulueri zetur panis, vel vinum in tam minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat ſpecies panis vel vini.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad corruptionē per ſe pertinet, quòd auferat eſſe rei; vnde in quantum eſſe alicuius formæ eſt in materia, conſequens eſt quòd per corruptionem ſeparetur forma à materia. Si verò huiuſmodi eſſe non eſſet in materia, ſimile tamen ei quod eſt in materia, poſſet per corruptionem auferri etiam materia non exiſtente: ſicut accidit in hoc ſacramento, vt ex dictis patet †.

In corp. art.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſpecies ſacramentales, licet ſint formæ non in materia: habent tamen eſſe quod prius in materia habebant.

Ad tertium dicendum, quòd corruptio illarum ſpecierum non eſt miraculoſa, ſed naturalis. Præſupponit tamen miraculum quod eſt factum in conſecratione, ſcilicet quòd illæ ſpecies ſacramentales retineant eſſe ſine ſubiecto, quod prius habebant in ſubiecto: ſicut & cæcus miraculoſe illuminatus, naturaliter videt.

ARTIC. V.

Vtrum ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid poſſit generari?

460

Inf a. 8. ad 2. Et 4. d. 12. q. 1. a. 2. q. 4. et 4. cō. c. 66. & quol 9. a. 5. ad 2. et 1. er. 11. le. 4 fin.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſſit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur, quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationem. Sed ſpeciebus ſacramentalibus non ſubeſt aliqua materia niſi corporis Chriſti, quod eſt incorruptibile. Ergo videtur quòd ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſſit generari.

¶ 2 Præterea, Ea quæ non ſunt vnius generis, non

non poſſunt ex ſe inuicem fieri: non enim ex albedine fit linea. Sed accidens & ſubſtantia differunt genere. Cum ergo ſpecies ſacramentales ſint accidentia, videtur quòd ex eis non poſſit aliqua ſubſtantia generari.

¶ 3 Præterea, Si ex eis generetur aliqua ſubſtantia corporea, illa ſubſtantia non erit ſine accidente. Si ergo ex ſpeciebus ſacramentalibus generetur aliqua ſubſtantia corporea, oportet quòd ex accidente generetur ſubſtantia & accidens, duo ſcilicet ex vno, quod eſt impoſſibile Ergo impoſſibile eſt, quòd ex ſpeciebus ſacramentalibus aliqua ſubſtantia corporea generetur.

SED contra eſt, quod ad ſenſum videri poteſt ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generari; vel cineres, ſi comburantur; vel vermes, ſi putrefiant; vel pulueres, ſi conterantur.

RESPONDEO dicendum, quòd cum corruptio vnius ſit generatio alterius, vt dicitur in 1. de gener.* neceſſe eſt quòd ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generetur, cum corrumpantur, vt dictum eſt †. Non enim ſic corrumpuntur, vt omnino diſpereant, quaſi in nihilum redigantur, ſed manifeſtè aliquid ſenſibile eis ſuccedit. Quomodo autem ex eis aliquid generari poſſit, difficile eſt videre. Manifeſtũ eſt enim quòd ex corpore, & ſanguine Chriſti, quæ ibi veraciter ſunt, non generatur aliquid, cum ſint incorruptibilia. Si autem ſubſtantia panis, aut vini remaneret in hoc ſacramento, vel eorum materia: facile eſſet aſſignare, quòd ex eis generatur illud ſenſibile quod ſuccedit, vt quidam poſuerunt. Sed hoc eſt falſum, vt ſupra habitum eſt †. Et ideò quidam dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex ſpeciebus ſacramentalibus, ſed ex aere circumſtante. Quod quidem multipliciter apparet eſſe impoſſibile. Primo, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circumſtan-

lib. 1. tex. 17 to. 2.

art. præc.

q. 75. art. 2. & 6.

te: vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundo, quia natura aeris non eſt talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertio, quia poteſt contingere in magna quantitate hoſtias conſecratas comburi vel putrefieri: nec eſſet poſſibile tantum de corpore terreno ex aere generari, niſi magna & valde ſenſibili inſpiſſatione aeris facta. Quarto, quia idem poteſt accidere corporibus ſolidis circumſtantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent poſt prædictorum generationem. Vnde hæc poſitio ſtare non poteſt: quia contrariatur ei quod ad ſenſum apparet. Et ideò alij dixerunt, quòd redit ſubſtantia panis & vini in ipſa corruptione ſpecierum: & ſic ex ſubſtantia panis & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid huiuſmodi. Sed hæc poſitio videtur eſſe impoſſibilis. Primo quidem, quia ſi ſubſtantia panis & vini, conuerſa eſt in corpus & ſanguinem

q.75. ar. 4. & 2. Chriſti (vt ſupra habitum eſt *) non poteſt ſubſtantia panis, aut vini redire, niſi corpore, aut ſanguine Chriſti iterum conuerſo in ſubſtantiam panis vel vini, quod eſt impoſſibile: ſicut ſi aer ſit conuerſus in ignem, non poteſt aer redire, niſi iterum ignis conuertatur in aerem. Si verò ſubſtantia panis aut vini ſit annihilata, non poteſt iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero: niſi forte dicatur redire prædicta ſubſtantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam ſubſtantiam loco primæ. Secundo videtur hoc eſſe impoſſibile: quia non eſt dare, quando ſubſtantia pa-

ar.4. huius q. & q.76.a.6. ad 3. nis redeat. Manifeſtum eſt enim ex ſupra dictis †, quòd manentibus ſpeciebus panis & vini, manet corpus & ſanguis Chriſti, quæ non ſunt ſimul cum ſubſtantia panis & vini in hoc ſacramento, ſe-

** q.75 a. 2.* cundum præhabita *. Vnde ſubſtantia panis & vini non poteſt redire, ſpeciebus ſacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis ceſſantibus: quia iam ſubſtantia panis, & vini eſſet ſine proprijs

acci-

Digitized by Google

accidentibus ; quod eſt impoſſibile . Niſi forte dicatur, quòd in ipſo vltimo inſtanti corruptionis ſpecierum redit non quidem ſubſtantia panis & vini (quia illud idem inſtans eſt, in quo primo habent eſſe ſubſtantiæ generatæ ex ſpeciebus) , ſed materia panis & vini , quæ magis de nouo creata diceretur quàm rediens, propriè loquendo. Et ſecundum hoc poſſet ſuſtineri prædicta poſitio . Verum , quia non rationabiliter videtur dici , quòd miraculosè aliquid accidat in hoc ſacramento, niſi ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt quòd materia creetur vel redeat: melius videtur dicendum, quòd in ipſa conſecratione miraculosè datur quantitati dimenſiuæ panis & vini , quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum . Hoc autem eſt proprium materiæ. Et ideò ex conſequenti datur prædictæ quantitati dimenſiuæ omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideò quicquid poſſet generari ex materia panis vel vini , ſi adeſſet , totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiua panis vel vini : non quidem nouo miraculo, ſed ex vi miraculi prius facti .

Ad primum ergo dicendum , quòd quamuis non ſit ibi materia , ex qua aliquid generetur : quantitas tamen dimenſiua ſupplet vicem materiæ , vt dictum eſt * . *In corp. art.*

Ad ſecundum dicendum , quòd illæ ſpecies ſacramentales , ſunt quidem accidentia ; habent tamen actum & vim ſubſtantiæ, vt dictum eſt *. *Ibid.* 461

Ad tertium dicendum , quòd quantitas dimenſiua panis & vini retinet naturam propriam , & accipit miraculosè vim & proprietatem ſubſtantiæ. Et ideò poteſt tranſire in vtrumque, ideſt in ſubſtantiam & dimenſionem . *4.d.12.q.1.a 2. q. 5. & 4. cōt. c.66. & 1.Cor. 11. lec.4. fin.*

ARTIC. VI.

Vtrum ſpecies ſacramentales poſsint nutrire ?

AD ſextum ſic proceditur . Videtur , quòd ſpecies ſacramentales non poſſint nutrire . Dicit enim Ambroſ. in lib. de ſacramentis*!, Non iſte ** lib. 5. de ſacr. c.4. in med. tom. 4.*

panis eſt, qui vadit in corpus; ſed panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Sed omne quod nutrit, vadit in corpus. Ergo panis iſte non nutrit. Et eadem ratio eſt de vino.

† li. 2. te. 50. to. 2. ¶ 2 Preterea, Sicut dicitur 2. de generatione †, Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Species autem ſacramentales ſunt accidentia, ex quibus homo non conſtat: non enim accidens eſt pars ſubſtantiæ. Ergo videtur, quòd ſpecies ſacramentales nutrire non poſſunt.

* li 2. tex. 47. to. 2. ¶ 3 Præterea, Philoſophus 2. de Anima dicit *, quòd alimentum nutrit, prout eſt ſubſtantia quædam; auget autem, prout eſt aliquid quantum. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſubſtantia. Ergo non poſſunt nutrire.

SED contra eſt, quod Apoſt. 1. Cor. 11. loquens de hoc ſacramento, dicit, Alius quidem eſurit, alius gl or. ibi. autem ebrius eſt. Vbi dicit gl.* quòd notat illos, qui poſt celebrationem ſacri myſterij, & conſecrationem panis & vini, ſuas oblationes vendicabant, & alijs non communicantes, ſoli ſumebant, ita vt inde etiam inebriarentur. Quod quidem non poſſet contingere, ſi ſacramentales ſpecies non nutrirent. Ergo ſpecies ſacramentales nutriunt.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc quæſtio difficultatem non habet, præcedenti quæſtione ſoluli. 2. de a- ni. te 45. et 46. to. 2. ta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima *) cibus nutrit, quòd conuertitur in ſubſtantiam nutriti. Dictum eſt autem †, quòd ſpecies ſacramentales poſſunt conuerti in ſubſtantiam aliquam, quæ ex eis generatur. † ar. prae. Per eamdem autem rationem poſſunt conuerti in corpus humanum, per quam poſſunt conuerti in cineres vel in vermes: & ideò manifeſtum eſt quòd nutriunt. Quod autem quidam dicunt, quòd non verè nutriunt, quaſi in corpus humanum conuertantur, ſed reficiunt & confortant quadam ſenſuum immutatione (ſicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini): ad ſenſum patet eſſe falſum.

Talis

Digitized by Google

Talis enim refectio non diu ſufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem reſtauratione indiget: & tamen homo diu ſuſtentari poſſet, ſi hoſtias & vinum conſecratum ſumeret in magna quantitate. Similiter etiam non poteſt ſtare quod quidam dicunt, quòd ſpecies ſacramentales nutriunt, propter formam ſubſtantialem panis & vini, quæ remanet: tum quia non remanet, vt ſupra habitum eſt *: tum quia non eſt actus formæ nutrire, ſed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur * in 2. de Anima *, quòd nutrimentum in principio eſt diſſimile, in fine autem ſimile.

q. 75. a. 6

li. 2. de ani. te 45. tom 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd facta conſecratione dupliciter poteſt dici panis in hoc ſacramento eſſe. Vno modo ipſæ ſpecies panis, quæ retinent nomen prioris ſubſtantiæ, vt Gregor.* dicit in homil. Paſchali. Alio modo poteſt dici panis ipſum corpus Chriſti: quod eſt panis myſticus de cælo deſcendens. Ambr. ergo cum dicit †, quòd iſte panis nō tranſit in corpus, accipit panem ſecundo modo: quia ſcilicet corpus Chriſti non conuertitur in corpus hominis, ſed reficit mentem eius: non autem loquitur de pane, primo modo dicto.

Refertur de conſ d. 2. c. Species.

† loco cit. in arg.

In corp. art.

Ibid.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſpecies ſacramentales etſi non ſint ea, ex quibus corpus hominis conſtat, tamen in ea conuertuntur, ſicut dictum eſt *.

Ad tertium dicendum, quòd ſpecies ſacramētales, quamuis non ſint ſubſtantia, habent tamen virtutem ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

462

4. d. 10. a. 1. ad 1. et d. 12 q. 1. a. 3. q. 1. & 2. et 4 con c. 67. et op 2. c. 8 et 1 Co. 11. lec. 5. co. 6.

ARTIC. VII.

Vtrum ſpecies ſacramentales frangantur in hoc ſacramento?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd ſpecies ſacramentales nō frangantur in hoc ſacramento. Dicit enim Philoſoph.* Meteor. 4. quòd corpora dicuntur frangibilia propter determinatam diſpoſitionem pororum; quod non poteſt attribui ſa-

** lib. 4 in ſum 3. c. 2. ante med.*

Digitized by Google

cramentalibus ſpeciebus. Ergo ſacramentales ſpecies non poſſunt frangi.

¶ 2 Preterea, Fractionem ſequitur ſonus. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſonabiles. Dicit enim Philoſoph. 2. de Anima †, quòd ſonabile eſt corpus durum, habens ſuperficiem lenem. Ergo ſpecies ſacramentales non franguntur.

† *lib. 2. ex tex. 77. et 78. to. 2.*

¶ 3 Preterea, Eiuſdem videtur eſſe manducari, frangi, & maſticari. Sed verum corpus Chriſti eſt quod manducatur: ſecundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem. Ergo corpus Chriſti eſt quod frangitur & maſticatur. Vnde in confeſſione Berengarij dicitur *, Conſentio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & corde & ore profiteor panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem verum corpus & ſanguinem Chriſti eſſe; & in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui ſacramentalibus ſpeciebus.

De conſ. d. 2. c. Ego Berēgar.

SED contra eſt, quod fractio fit per diuiſionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, niſi ſpecies ſacramentales: quia neque corpus Chriſti, quod eſt incorruptibile; neque ſubſtantia panis, quæ non manet. Ergo ſpecies ſacramentales franguntur.

RESPONDEO dicendum, quòd apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd non erat in hoc ſacramento fractio ſecundum rei veritatem, ſed ſolum ſecundum aſpectum intuentium. Sed hoc non poteſt ſtare: quia in hoc ſacramento veritatis ſenſus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipſum pertinet, inter quæ eſt fractio, per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem ſunt ſenſibilia communia, vt patet in libro de Anima *. Vnde alij dixerunt, quòd erat quidem ibi vera fractio, ſine ſubiecto † exiſtente. Sed hoc etiam ſenſui contradicit. Apparet enim in hoc ſacramento aliquid quantum, prius vnum exiſtens, poſtea in multa partitum: quod quidem opor-

li. 2. text. 64. & 33 tom. 2.
† al. non habetur ly exiſtēte.

oportet eſſe ſubiectum fractionis. Non autem poteſt dici, quòd ipſum corpus Chriſti verum frangatur. Primò quidem, quia eſt incorruptibile & impaſſibile. Secundo, quia eſt totum ſub qualibet parte: (vt ſupra habitum eſt *) quod quidem eſt contra rationem eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quòd fractio ſit ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis, ſicut & alia accidentia Et ſicut ſpecies ſacramẽtales ſunt ſacramentum corporis Chriſti veri, ita fractio huiuſmodi ſpecierum eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, quæ fuit in corpore Chriſti vero. *q.76.a.3*

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut in ſpeciebus ſacramentalibus remanet rarum & denſum (vt ſupra dictum eſt *): ita etiam remanet ibi poroſitas, & per conſequens frangibilitas. *ar.2. huius q. ad 3.*

Ad ſecundum dicendum, quòd dẽſitatem ſequitur duritia. Et ideò ex quo in ſpeciebus ſacramentalibus remanet denſitas, conſequens eſt, quòd remaneat ibi duritia, & per conſequens ſonabilitas.

Ad tertium dicendum, quòd illud ꝙ manducatur in propria ſpecie, ipſum & frangitur & maſticatur in ſua ſpecie. Corpus autem Chriſti non manducatur in ſua ſpecie, ſed in ſpecie ſacramentali. Vnde & ſuper illud Ioannis 6. Caro non prodeſt quicquam, dicit Auguſt. * Hoc eſt intelligendum ſecundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideò ipſum corpus Chriſti non frangitur niſi ſecundum ſpeciem ſacramentalem. Et hoc modo intelligenda eſt confeſſio * Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad ſpeciem ſacramentalem, ſub qua verè eſt corpus Chriſti. *tract.27. in Io. inter prin. et me.t.9* *poſita in arg. 3.*

463

ARTIC. VIII.

Vtrum aliquis liquor poſſit vino conſecrato commiſceri? *4.diſ.12. q.1. a.2. q. 6. & quol. 10. ar.3.*

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd vino conſecrato non poſſit aliquis liquor miſceri. Om-

Omne enim quod permiſcetur alicui, recipit qualitatem ipſius. Sed nullus liquor poteſt recipere qualitatem ſacramentalium ſpecierum: quia accidentia illa ſunt ſine ſubiecto, vt dictum eſt *. Ergo videtur, quòd nullus liquor poſſit permiſceri ſpeciebus ſacramentalibus vini.

art. 1. huius q.

¶ 2 Præterea, Si aliquis liquor permiſceatur illis ſpeciebus, oportet quòd ex his fiat aliquid vnum. Sed non poteſt fieri aliquid vnum, neque ex liquore (qui eſt ſubſtantia) & ſpeciebus ſacramentalibus, quæ ſunt accidentia: neque ex liquore & ſanguine Chriſti, qui ratione ſuæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor poteſt admiſceri vino conſecrato.

¶ 3 Præterea, Si aliquis liquor admiſceatur vino conſecrato, videtur quòd etiam ipſum efficiatur conſecratum: ſicut aqua quæ admiſcetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum conſecratum eſt verè ſanguis Chriſti. Ergo etiam liquor permixtus eſſet ſanguis Chriſti. Et ita aliquid fieret ſanguis Chriſti aliter, quàm per conſecrationem: quod eſt inconueniens. Non ergo vino conſecrato poteſt aliquis liquor permiſceri.

¶ 4 Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, non erit mixtio: vt dicitur in primo * de generatione. Sed ad permixtionem cuiuſcumque liquoris, videtur corrumpi totalis ſpecies ſacramentalis vini, ita quòd ſub ea deſinat eſſe ſanguis Chriſti: tum quia magnum & paruum ſunt differentiæ quantitatis, & diuerſificant ipſam, ſicut album & nigrum, colorem: tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obſtaculum, videtur vndique diffundi per totum: & ita deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti, qui non eſt ibi ſimul cum alia ſubſtantia. Non ergo aliquis liquor poteſt permiſceri vino conſecrato.

à tex. 82. vſque ad 90. to. 2.

SED contra eſt, quod ad ſenſum patet, alium liquorem vino permiſceri poſſe poſt conſecrationem, ſicut & ante.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd iſtius quæſtionis veritas manifeſta eſt ex præmiſſis *. Dictum eſt enim ſuprà, quòd ſpecies in hoc ſacramento remanẽtes, ſicut adipiſcuntur virtute conſecrationis modum eſſendi ſubſtantiæ: ita etiam conſequuntur modum agendi & patiendi: vt ſcilicet agere & pati poſſint quicquid ageret vel pateretur ſubſtantia, ſi ibi præſens exiſteret. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi eſſet ibi ſubſtantia vini, liquor aliquis poſſet ei permiſceri. Huius tamen permixtionis diuerſus eſſet effectus, & ſecundum formã liquoris, & ſecundum quantitatem. Si enim permiſceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quòd poſſet diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autẽ eſt commixtũ ex duobus, neutrum miſcibilium eſt: ſed vtrumque tranſit in quoddam tertium ex his compoſitum. Vnde ſequeretur quòd vinum prius exiſtens, non remaneret: ſed liquor permixtus eſſet alterius ſpeciei: puta ſi permiſceretur aqua, ſolueretur ſpecies vini & eſſet liquor alterius ſpeciei. Si autem eſſet eiuſdem ſpeciei liquor adiunctus, (puta, ſi vinum permiſceretur vino) remaneret quidem eadem ſpecies, ſed non remaneret idem numero vinum: quod declarat diuerſitas accidentium, puta, ſi vnum vinum eſſet album & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus eſſet tam paruæ quantitatis, quòd non poſſet perfundi per totum, nõ fieret totum vinum permixtum, ſed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem ſpecie, non ſolum ſi paruus liquor permixtus eſſet eiuſdem ſpeciei; ſed etiam ſi eſſet alterius ſpeciei: quia gutta aquæ multo vino permixta, tranſit in ſpeciem vini, vt dicitur in 1. * de gener. Manifeſtum eſt autem ex prædictis †, quòd corpus, & ſanguis Chriſti remanent in hoc ſacramento, quamdiu illæ ſpecies manent eædem numero: conſecratur enim hic panis, & hoc vinũ. Vnde ſi fiat tanta permixtio liquoris cuiuſcũque, quòd pertingat ad to-

ar. 1 & 2 huius q.

text. 24. 39 & 88 to 2.

† ar. 4 huius q & q. 76. ar. 6. ad 3.

Digitized by Google

totum vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti. Si verò fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quòd non poſſit diffundi per totum, ſed vſque ad aliquam partem ſpecierum: deſinet eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub alia.

in decre. l.3.ti.41. c.cũ Matthæ. §. Quæſiuiſti. Ad primum ergo dicendum, quòd Innocent. *III.** dicit in quadam Decretal. quòd ipſa accidentia vinum appoſitum videntur afficere: quia ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit. Contingit igitur accidentia mutare ſubiectum, ſicut & ſubiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur. Hoc tamen non eſt ſic intelligendum, quaſi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante conſecrationem, poſtmodum fiat in vino appoſito: ſed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem ſubſtantiæ ſecundum *in co. ar.* prædicta *: & ita immutando, afficiunt liquorem appoſitum.

Ad ſecundum dicendum, quòd liquor appoſitus vino conſecrato, nullo modo miſcetur ſubſtantiæ ſanguinis Chriſti: miſcetur tamen ſpeciebus ſacramentalibus. Ita tamen quòd permixtione facta, corrumpuntur prædictæ ſpecies, vel in toto, vel in parte: *Ibid.* ſecundum modum quo ſupra dictum eſt *, quòd ex ſpeciebus illis poteſt aliquid generari. Et ſi quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet quæſtio: quia iam totum erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimenſio ſecundum continuitatem quantitatis, non tamen vna ſecundum modum eſſendi: quia vna pars eius erit ſine ſubiecto, alia erit in ſubiecto. Sicut ſi aliquod corpus conſtituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus ſecundum rationem quantitatis, non tamen vnum ſecundum ſpeciem naturæ.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut Innocent. III. dicit

Digitized by Google

dicit in Decr. prædicta *, Si poſt conſecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non tranſit in ſanguinem, neque ſanguini commiſcetur: ſed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod ſub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circumfuſum. Quod quidem intelligendum eſt, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quòd ſanguis Chriſti deſinat eſſe ſub toto: tunc enim dicitur vndique circumfundi, non quia tangat ſanguinem Chriſti ſecundum eius proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſacramentales, ſub quibus continetur. Nec eſt ſimile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa ſubſtantiam aquæ, ſicut facit conſecratio vini. *loco cit. ſol. 1. ar.*

Ad quartum dicendum, quòd quidam poſuerunt quòd quantumcumque parua fiat extranei liquoris permixtio, ſubſtantia ſanguinis Chriſti deſinit eſſe ſub toto: & hoc ratione inducta *. Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuerſificant quantitatem dimenſiuam, non quantum ad eius eſſentiam, ſed quantum ad determinationem menſuræ. Similiter etiam liquor appoſitus adeò poteſt eſſe paruus, quòd ſua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum; & non ſolum dimenſionibus, quæ licet ſint ſine ſubiecto, tamen obſtãt alteri liquori, ſicut & ſubſtãtia, ſi ibi adeſſet ſecundũ ea quæ præmiſſa ſunt. *in argu.*

QVÆST. LXXVIII.

De forma ſacramenti Euchariſtiæ, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de forma huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, quæ ſit forma huius ſacramenti.

¶ Secundo, vtrum ſit conueniens forma conſecrationis panis?

¶ Tertio, vtrum ſit conueniens forma conſecrationis ſanguinis?

¶ Quar-

¶ Quarto, de virtute vtriuſque formæ.
¶ Quinto, de veritate loquutionis.
¶ Sexto, de comparatione vnius formæ ad aliam.

ARTIC. I.

461 *Vtrum hæc ſit forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus meum: &, Hic eſt calix ſanguinis mei?*

4. d 8. q. 2 a. 2. & 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus meum: &, Hic eſt calix ſanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam huius ſacramenti, quibus Chriſtus corpus ſuum & ſanguinem conſecrauit. Sed Chriſtus an e benedixit panem acceptum, & poſtea dixit, Accipite & comédite, hoc eſt corpus meum; (vt habetur Matth. 26.) & ſimiliter fecit de calice. Ergo prædicta verba non ſunt forma huius ſacramenti.

Refertur de conſ. d. 2. c. quia corpus aſſumptũ.

¶ 2 Prẹterea, Euſebius Emiſſenus dicit *, quòd inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſuum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meuum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius ſacramenti. Et eadem ratio eſt de verbis pertinentibus ad ſanguinem.

¶ 3 Præterea, In forma baptiſmi exprimitur perſona miniſtri, & actus eius, cum dicitur, Ego te baptizo. Sed in præmiſſis verbis nulla fit mentio de perſona miniſtri, nec de actu eius. Ergo non eſt conueniens forma ſacramenti.

¶ 4 Præterea, Forma ſacramenti ſufficit ad perfectionem ſacramenti: vnde ſacramentum baptiſmi quandoque perfici poteſt ſolis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermiſſis. Si ergo prædicta verba * ſunt forma huius ſacramenti, videtur quòd aliquando poſſit hoc ſacramentum perfici his ſolis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermiſſis, quæ in Miſſa dicuntur. Quod tamen videtur eſſe falſum: quia vbi verba alia prætermitterentur, prædicta verba * acciperentur ex perſona ſacerdotis proferentis, in cuius corpus & ſanguinem panis & vinum non

in arg 1. poſita.

Ibid.

con-

conuertuntur. Non ergo prædicta verba ſunt forma huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod Amb.† dicit in lib. de ſacramentis. Conſecratio fit verbis & ſermonibus Domini Ieſu: nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem ſacramentum conficitur, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos vtitur, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit ſacramentum. *lib. 4. c. 4. paulo à prin. t. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd hoc ſacramentum ab alijs ſacramentis differt in duobus. Primo quidē, quantum ad hoc, quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: alia verò ſacramenta perficiuntur in vſu materiæ conſecratæ.

Secundo, quia in alijs ſacramentis conſecratio materiæ conſiſtit ſolum in quadam benedictione, ex qua materia conſecrata accipit inſtrumentaliter quamdam ſpiritualem virtutem, quæ per miniſtrum, qui eſt inſtrumentum animatum, poteſt ad inſtrumenta inanimata procedere. Sed in hoc ſacramento conſecratio materiæ conſiſtit in quadam miraculoſa conuerſione ſubſtantiæ, quæ à ſolo Deo perfici poteſt. Vnde miniſter in hoc ſacramento perficiendo non habet alium actum niſi prolationem verborum. Et quia forma debet eſſe conueniens rei, ideò forma huius ſacramenti differt à formis aliorum ſacramentorum in duobus. Primo quidem, quia formæ aliorum ſacramentorum important vſum materiæ, puta baptizationem vel conſignationem: ſed forma huius ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ, quæ in tranſubſtantiatione conſiſtit: puta cum dicitur, Hoc eſt corpus meum; vel, Hic eſt calix ſanguinis mei. Secundo, quia formæ aliorum ſacramentorum proferuntur ex perſona miniſtri: ſiue per modum exercentis actum, ſicut cum dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: ſiue per modum imperantis, ſicut in ſacramento ordinis dicitur, Accipe poteſtatem

poteſtatem, &c. ſiue per modum deprecantis, ſicut cum in ſacramento extremæ vnctionis dicitur, Per iſtam vnctionem, & noſtram interceſſionem, &c. Sed forma huius ſacramenti profertur quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis: vt detur intelligi quòd miniſter in perfectione huius ſacramenti nihil agit, niſi quòd profert verba Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quòd circa *hoc eſt* multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd Chriſtus qui habebat poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, abſque omni forma verborum hoc ſacramentum perfecit; & poſtea verba protulit, ſub quibus alij poſtmodum conſecrarent. Quod videntur ſonare verba Innocentij III.* dicentis, Sane dici poteſt, quòd Chriſtus virtute diuina confecit, & poſtea formam expreſſit, ſub qua poſteri benedicerent. Sed contra hoc expreſsè ſunt verba Euangelij, in quibus dicitur, quod Chriſtus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta eſt. Vnde prædicta verba Innocentij ſunt opinatiue magis dicta, quàm determinatiuè. Quidam autem dixerunt, quòd benedictio illa facta eſt quibuſdam alijs verbis nobis ignotis. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia benedictio conſecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta ſunt. Vnde ſi tunc per hæc verba non eſt facta conſecratio, nec modo fieret. Et ideò alij dixerunt, quòd illa benedictio eiſdem etiam verbis facta eſt, quibus modo fit: ſed Chriſtus ea bis protulit. Primò quidem ſecretè ad conſecrandum: ſecundò manifeſte ad inſtruendum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſacerdos conſecrat, proferens hæc verba, non vt à Chriſto in occulta benedictione dicta, ſed vt publicè prolata. Vnde cum non habeant vim huiuſmodi verba, niſi ex Chriſti prolatione, videtur quòd etiam Chriſtus manifeſtè ea proferens conſecrauerit. Et ideò alij dixerunt, quòd Euangeliſtæ non ſemper eumdem ordinem in recitando ſeruauerunt, quo res ſunt geſtæ; vt patet per Auguſtinum in

** Id hēt in l. 4. de ſacro altaris myſterio, ca. 6. cir. fi.*

in* lib. de Conſenſu Euangeliſtarum. Vnde intelligendum eſt ordinem rei geſtæ ſic exprimi poſſe: Accipiens panem benedixit, dicẽs, hoc eſt corpus meũ; & deinde fregit, & dedit diſcipulis ſuis. Sed idem ſenſus haberi poteſt etiam verbis Euangelij non mutatis: nam hoc participium, Dicens, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt. Non autem oportet quod hæc concomitantia intelligatur ſolum reſpectu vltimi verbi prolati: quaſi Chriſtus tunc iſta verba protulerit, quando dedit diſcipulis ſuis. Sed poteſt intelligi concomitantia reſpectu totius præcedentis: vt ſit ſenſus, Dum benediceret, frangeret, & daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit, Accipite, &c.

l. 2. colligitur ex c. 30. & 31. & 44 to. 4.

Ad ſecundum dicendum, quòd in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur vſus materiæ conſecratæ: qui non eſt de neceſſitate huius ſacramenti (vt ſupra habitum eſt †): & ideo nec hæc verba ſunt de ſubſtantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem ſacramenti pertinet materiæ cõſecratæ vſus (ſicut operatio non eſt prima, ſed ſecunda perfectio rei), ideo per omnia iſta verba exprimitur tota perfectio huius ſacramenti: & hoc modò Euſeb. intellexit* his verbis confici ſacramentum, quantum ad primam & ſecundam perfectionem ipſius.

q. 74. a. 7

loc. cit. in arg.

Ad tertium dicendum, quòd in ſacramento baptiſmi, miniſter aliquem actum exercet circa vſum materiæ, qui eſt de eſſentia ſacramenti: quod non eſt in hoc ſacramento. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad quartum dicendum, quod quidam dixerunt, hoc ſacramentum perfici non poſſe, prædictis verbis prolatis, & alijs prætermiſſis, præcipue quæ ſunt in canone miſſæ. Sed hoc patet eſſe falſum, tum ex verbis Amb.* ſupra inductis, tum etiam quia canon miſſæ non eſt idem apud omnes, nec ſecundum omnia tempora; ſed diuerſa ſunt a diuerſis appoſita. Vnde dicendum eſt, quòd ſi ſacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc ſacramen-

in ar. ſed contr.

Digitized by Google

tum, perficeretur hoc ſacramentum: quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerentur quaſi ex perſona Chriſti prolata, etiam ſi verbis præcedentibus hoc nõ recitaretur. Grauiter tamen peccaret ſacerdos ſic conficiens hoc ſacramentum, vtpote ritum Eccleſiæ non ſeruans. Nec eſt ſimile de baptiſmo, quod eſt ſacramentum neceſsitatis: defectum autem huius ſacramenti poteſt ſupplere ſpiritualis manducatio, ſicut Auguſt. * dicit.

trac.26.i Io. to. 9. Colligitur etiã ex eo qđ ex Aug. refertur de conſ.d. 4.c. Nulli.

ARTIC. II.

Vtrum hæc ſit conueniens forma conſecrationis panis, Hoc eſt corpus meum?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit conueniens forma conſecrationis panis,
465 hoc eſt corpus meum. Per formam enim ſacramenti debet exprimi ſacramenti effectus. Sed effectus, qui ſit in conſecratione panis, eſt conuerſio ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, quæ magis exprimitur per hoc verbum, Fit, quàm per hoc verbum, Eſt. Ergo in forma conſecrationis deberet dici, hoc fit corpus meum.

¶ 2 Præterea, Ambroſ.† dicit in lib. de ſacramentis, Sermo Chriſti hoc conficit ſacramentum: quis ſermo Chriſti? hic, quo facta ſunt omnia. Iuſsit Dominus, & facta ſunt cœli & terra. Ergo & forma huius ſacramenti conuenientior eſſet per verbum imperatiuum, vt diceretur, hoc fit corpus meum.

¶ 3 Præterea, Per ſubiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, ſicut per prædicatũ importatur conuerſionis terminus. Sed ſicut eſt determinatum id in quod fit conuerſio (non enim fit conuerſio niſi in corpus Chriſti) ita eſt determinatum id quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Chriſti niſi panis. Ergo ſicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte ſubiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis eſt corpus meum.

¶ 4 Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuerſio, eſt determinatæ naturæ, (quia eſt corpus) ita etiam

*Su q.60. a.8. co.et q.85. a.2 co et inſ. q.83. a.4 ad 1. & q.84. a.3 co & 4. d.8. q.2. ar.1.q.1. et 2. et a. 4.q.3. & 1. Co.11. le.5 co.4. * l.4.c.4. nõ procul à pri.t 4.*

etiam eſt determinatæ perſonæ. Ergo ſicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandã perſonã deberet dici, hoc eſt corpus Chriſti.

¶ 5 Præterea, In verbis formæ non debet poni aliquid, quod non ſit de ſubſtantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibuſdam libris hæc coniunctio, Enim, quæ non eſt de ſubſtantia formæ.

SED contra eſt, quod Dominus hac forma in conſecrando eſt vſus, vt patet Matthæi 26.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc eſt conueniens forma conſecrationis panis. Dictũ eſt enim,* quòd hæc conſecratio conſiſtit in conuerſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti. Oportet autem formã ſacramenti ſignificare id, quod in ſacramento efficitur. Vnde & forma conſecrationis panis debet ſignificare ipſam conuerſionem panis in corpus Chriſti. In qua tria conſiderantur, ſcilicet ipſa conuerſio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuerſio autẽ poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto eſſe. Non autem debuit ſignificari conuerſio in hac forma, vt in fieri, ſed vt in facto eſſe. Primo quidem, quia hæc conuerſio non eſt ſucceſsiua (vt ſupra dictum eſt*) ſed inſtantanea. In huiuſmodi autem mutationibus fieri, non eſt niſi factum eſſe. Secundo, quia ita ſe habent formæ ſacramentales ad ſignificandum effectũ ſacramẽti, ſicut ſe habent formæ artificiales ad repræſentandũ effectum artis. Forma autẽ artificialis, eſt ſimilitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: ſicut forma artis in mente ædificatoris, eſt forma domus ædificatæ principaliter; ædificationis autem per conſequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuerſio, vt in facto eſſe, ad quod fertur intentio. Et quia ipſa conuerſio exprimitur in hac forma, vt in facto eſſe, neceſſe eſt quòd extrema conuerſionis ſignificentur, vt ſe habent in facto eſſe cõuerſionis. Tunc autẽ terminus ad quem, habet propriam naturã ſuæ ſubſtantiæ: ſed terminus à quo, non manet ſecundum ſuam ſubſtantiam,

art. præc.

q. 75. a. 7

BIBLIOTECA DE ...

tiam, ſed ſolum ſecundum accidentia, quibus ſenſui ſubiacet,& ad ſenſum determinari pôt. Vnde conuenienter terminus conuerſionis à quo, exprimitur per pronomen demonſtratiuum relatū ad accidentia ſenſibilia,quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen ſignificans naturā eius, in quod fit conuerſio. Quod quidem eſt totum corpus Chriſti, & non ſola caro eius,vt dictum eſt †. Vnde hæc forma eſt conuenientiſſima, Hoc eſt corpus meum.

q.76.a.1 ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd fieri non eſt vltimus effectus huius cōſecrationis;ſed factū eſſe,vt dictū eſt *. Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

in co. ar.

Ad ſecundum dicēdum, quòd ſermo Dei operatus eſt in creatione rerum,qui etiā operatur in hac conſecratione:aliter tamen,& aliter. Nam hic operatur effectiue & ſacramentaliter, id eſt, ſecundum vim ſignificationis. Et ideo oportet in hoc ſermone ſignificari vltimum effectum conſecrationis per verbum ſubſtantiuum indicatiui modi,& præſentis temporis. Sed in creatione rerum operatus eſt ſolum effectiuè: quæ quidem efficientia eſt per imperium ſuæ ſapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur ſermo diuinus per verbum imperatiui modi: ſecundum illud Geneſ.1.Fiat lux, & facta eſt lux.

Ad tertium dicendum,quòd terminus à quo in ipſo facto eſſe conuerſionis, non retinet naturam ſuæ ſubſtātiæ,ſicut terminus ad quē. Et ideo nō eſt ſimile.

Ad quartum dicēdum, ꝙ per hoc pronomen,Meū, quòd includit demonſtrationem primæ perſonæ(quę eſt perſona loquentis)ſufficienter exprimitur perſona Chriſti ex cuius perſona hæc proferuntur, vt dictum eſt *.

a.præc. et ar. 1.

Ad quintum dicendū,quòd hæc coniunctio,*Enim*, apponitur in hac forma ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, a beato Petro Apoſtolo deriuatam: & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non eſt de forma; ſicut nec verba præcedentia formam.

AR-

ARTIC. III.

Vtrum hæc ſit conueniens forma conſecrationis vini, Hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit conueniens forma conſecrationis vini, Hic eſt calix ſanguinis mei, noui & æterni Teſtamēti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Sicut enim panis cō uertitur in corpus Chriſti ex vi conſecrationis, ita & vinum in ſanguinē Chriſti, ſicut ex prædictis patet †. Sed in forma conſecrationis panis, ponitur in recto corpus Chriſti, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur ſanguis Chriſti in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei.

466 4.d 8. q. 2. ar. 2. q. 1. & 3. et 1. Co. 11. lec. 6. co. 3. 4. & 5 q. 76. a. 1 & 2.

¶ 2 Præterea, Non ſunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in conſecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in conſecratione vini, cum vtraque ſint verba Chriſti. Sed ſtatim dicto, hoc eſt corpus meum, eſt perfecta conſecratio panis. Ergo ſtatim cum dictum eſt, hic eſt calix ſanguinis mei, eſt perfecta conſecratio ſanguinis: & ita ea quæ ſequuntur, non videntur eſſe de ſubſtantia formæ, præſertim cum pertineant ad proprietates huius ſacramenti.

¶ 3 Præterea, Teſtamentum nouum pertinere videtur ad internam inſpirationem: vt patet ex hoc quod Apoſt. ad Heb. 8. introducit verba quæ habentur Hier. 31. Conſummabo ſuper domum Iſrael Teſtamentum nouum, dando leges meas in mentem eorum. Sacramentum autem exterius viſibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma ſacramenti dicitur, noui Teſtamenti.

¶ 4 Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quòd eſt prope principium ſui eſſe. Aeternum autem non habet principium ſui eſſe. Ergo inconuenienter dicitur, noui & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

¶ 5 Præterea, Occaſiones erroris ſunt hominibus

ſubtrahendæ, ſecundum illud Iſa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æſtimantes myſtice ſolum eſſe corpus & ſanguinem Chriſti in hoc ſacramento. Ergo in hac forma inconuenienter ponitur myſterium fidei.

q. 73. a. 2 ad 3. ¶ 6 Præterea, Supra dictum eſt *, quòd ſicut baptiſmus eſt ſacramentum fidei, ita Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ 7 Præterea, Totum hoc ſacramentum & quantum ad corpus & quantum ad ſanguinem, eſt memoriale Dominicæ paſsionis, ſecundum illud primæ Corinth. 11. Quotieſcumque manducabitis panem hūc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma conſecrationis ſanguinis, fieri mentio de paſsione Chriſti & eius fructu, quàm in forma conſecrationis corporis: præſertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.

¶ 8 Præterea, Paſsio Chriſti (vt ſupra habitum eſt †) ad ſufficientiam profuit omnibus: quantum vero ad efficientiam, profuit multis. Debuit ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, ſine hoc quod adderetur, pro vobis.

q. 48. & 49. a. 2.

¶ 9 Præterea, Verba quibus hoc ſacramentum conficitur, efficaciam habent ex inſtitutione Chriſti. Sed nullus Euangeliſta recitat Chriſtum hæc omnia verba dixiſſe. Ergo hæc non eſt conueniens forma conſecrationis vini.

SED contra eſt, quòd Eccleſia ab Apoſtolis inſtructa *, vtitur hac forma in conſecratione vini.

De celeb. miſſ. c. cū Matth.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc formā eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd de ſubſtantia formæ huius eſt hoc ſolum quod dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei; non autem ea quæ ſequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicati, ideſt ſanguinis Chriſti. Vnde pertinent ad integri-

tegri-

tegritatem eiuſdẽ * locutionis. Et propter hoc ſunt alij qui melius dicunt, ꝙ omnia ſequentia ſunt de ſubſtãtia formæ vſque ad hoc, quod poſtea ſequitur, Hoc quotieſcũque feceritis: quod pertinet ad vſum huius ſacramenti: vnde non eſt de ſubſtãtia formæ. Et inde eſt, ꝙ ſacerdos eodem ritu & modo, ſcilicet tenendo calicem in manibus, omnia hęc verba profert. Luc. etiam 22. interponuntur verba ſequentia verbis præmiſsis cum dicitur, Hic calix nouum Teſtamentũ eſt in meo ſanguine. Dicendum eſt ergo, ꝙ omnia prædicta † verba ſunt de ſubſtantia formæ. Sed per prima verba, cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa conuerſio vini in ſanguinem, eo modo quo dictum eſt † in forma conſecrationis panis. Per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſsione, quæ operatur in hoc ſacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primo quidem & principaliter ad adipiſcendam æternam hæreditatẽ: ſecundum illud Heb. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorũ in ſanguine Chriſti. Et ad hoc deſignandum dicitur, noui & æterni Teſtamenti. Secundò, ad iuſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidẽ in ſanguine ipſius, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eũ, qui ex fide eſt Ieſu Chriſti: & quantum ad hoc ſubditur, myſterium fidei. Tertio autem ad remouendum impedimenta vtriuſque prædictorum, ſcilicet peccata: ſecundum illud Hebr. 9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ideſt, à peccatis. Et quantum ad hoc ſubditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.

* *al.* non habetur ly eiuſdẽ

poſita in arg. 1.

art præc.

Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, eſt locutio figuratiua. Et poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſecundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt ſit ſenſus, Hic eſt ſanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio: quia ſanguis Chri-

ſti in hoc ſacramento conſecratur, in quantum eſt potus fidelium; quod non importatur in ratione ſanguinis: & ideo oportuit hoc deſignari per vas huic vſui accommodatum. Alio modo poteſt intelligi ſecundum metaphoram: prout per calicem ſimilitudinariè intelligitur paſsio Chriſti, quæ ad ſimilitudinem calicis inebriat (ſecundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus: inebriauit me abſynthio. Vnde & ipſe Dominus paſsionem ſuam, calicem nominat, Matth. 26 dicens, Transeat à me calix iſte.) Vt ſit ſenſus, hic eſt calix paſsionis meæ, de qua fit mentio in ſanguine ſeorſum à corpore conſecrato: quia ſeparatio ſanguinis à corpore fuit per paſsionem.

in co. ar. & q. 76. a. 2. ad 1

Ad ſecundum dicendum, quòd quia (vt dictum eſt †) ſanguis ſeorſum conſecratus, expreſsè paſsionem Chriſti repræſentat: ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu paſsionis, quam in conſecratione corporis, quod eſt paſsionis ſubiectum. Quod etiam deſignatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quaſi diceret, Quod pro vobis paſsioni ſubijcietur.

Ad tertium dicendum, quòd Teſtamentum eſt diſpoſitio hæreditatis. Hæreditatem autem cœleſtem diſpoſuit Deus hominibus dandam per virtutem ſanguinis Ieſu Chriſti: quia vt dicitur Heb 9. Vbi eſt Teſtamentũ, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Sanguis autem Chriſti dupliciter eſt hominibus exhibitus. Primo quidem in figura: quod pertinet ad vetus Teſtamentum. Et ideo Apoſtolus ibidem concludit, Vnde nec primum Teſtamentum ſine ſanguine dedicatum eſt. Quod patet ex hoc, quod dicitur, Exod. 24 Lecto omni mandato legis à Moſe, omnem populum aſperſit, dicens, Hic eſt ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus. Secundo autem eſt exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Teſtamentum Et hoc eſt quod Apoſtolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Teſtamenti mediator

diator eſt Chriſtus, vt morte intercedente, repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic ſanguis noui teſtamenti, quia iam non in figura, ſed in veritate exibetur; vnde ſubditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inſpiratio ex huius ſanguinis virtute procedit, ſecundum quod paſſione Chriſti iuſtificamur.

Ad quartum dicendum, quòd hoc teſtamentum eſt nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum tam ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc teſtamentum diſponitur. Ipſa etiam perſona Chriſti, cuius ſanguine teſtamentum diſponitur, eſt æterna.

Ad quintum dicendum, quòd myſterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem; ſed ad oſtendendam occultationem: quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento, & ipſa paſſio Chriſti occulte fuit figurata in veteri teſtamento.

Ad ſextum dicendum, quòd dicitur myſterium fidei, quaſi fidei obiectum: quia quòd ſanguis Chriſti ſecundum veritatem ſit in hoc ſacramento, ſola fide tenetur: ipſa etiam Chriſti paſſio per fidem iuſtificat. Baptiſmus autem dicitur ſacramentum fidei, quia eſt quædam fidei proteſtatio. Hoc autem eſt ſacramentum charitatis, quaſi figuratiuum & effectiuum.

Ad ſeptimum dicendum, (quòd † ſicut dictũ eſt) ſanguis ſeorſum conſecratus à corpore, expreſſius repræſentat paſſionem Chriſti. Et ideò potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de paſſione Chriſti & fructu ipſius, quàm in conſecratione corporis. *in ſol. ad 1. & locis ibi citatis.*

Ad octauum dicendũ, quòd ſanguis paſſionis Chriſti, non ſolum habet efficaciã in Iudæis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris teſtamenti; ſed etiã in Gentilibus: nec ſolum in ſacerdotibus, qui hoc cõficiunt ſacramentũ, vel alijs qui ſumunt; ſed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideò ſignanter dicit, pro

vobis

vobis Iudæis,& pro multis,ſcilicet Gētilibus,vel pro vobis mādueantibus,& pro multis pro qbus offertur.

Ad nonum dicendum, quòd Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiua Eccleſia oportebat eſſe occultas: vt dicit Dion. * in fine eccleſ. hier. Sed intenderunt hiſtoriam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuerſis Scripturæ locis accipi poſſunt. Nam quod dicitur, hic eſt calix, habetur Luc. 22. & primæ Cor. 11. Matth. autem 26. dicitur, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Quod autem additur, æterni; & iterum, Myſterium fidei: ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit ſecundum illud 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

c. 7. eccl. hier. p. 3. int. med. et fin.

ARTIC. IV.

Vtrum prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata, effectiua conſecrationis?

467 AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd prædictis verbis † formarum non inſit aliqua vis creata, effectiua conſecrationis. Dicit enim Damaſc.* in 4. lib. Sola virtute Spiritus ſancti fit conuerſio panis in corpus Chriſti. Sed virtus Spiritus ſancti eſt virtus increata. Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur hoc ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Opera miraculoſa non fiunt aliqua virtute creata; ſed ſola virtute diuina, vt in prima parte habitum eſt †. Sed conuerſio panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, eſt opus non minus miraculoſum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio corporis Chriſti in vtero virginali: quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc ſacramentum conſecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

¶ 3 Præterea, Prædicta verba * non ſunt ſimplicia, ſed ex multis compoſita: nec ſimul, ſed ſucceſſiuè proferuntur. Conuerſio autem prædicta (vt ſupra dictum

infr. a. 5. cor. et 4. di. 1. q. 1. a. 4. q. 2. a. 3. et d. 10. in expoſ. lit. ad 6. et 7. a. 2. et 3. orth. fid. c. 14. circa med. 1. p. q. 110 art. 4. poſita in a. 2 & 3. in arg. 1.

dictum eſt†) fit in inſtanti; vnde oportet, quod fiat *q.75.a7.* per ſimplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

SED contra eſt, quod Ambr, * dicit in libro de Sacram. Si tanta eſt vis in ſermone Domini Ieſu, vt *li.4.c.4.* inciperent eſſe quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? *ante me. to. 4.* Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti creaturam mutat.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt *a.2. et 3.* nullam virtutem creatam eſſe nec in prædictis verbis *poſitis in arg. 1.* † ad tranſubſtantiationem faciendam, nec etiam in alijs ſacramentorum formis, vel etiam in ipſis ſa- *q.62.a 1.* cramentis ad inducendos ſacramentorum effectus. *2.3.et 4.* Quod (ſicut ſupra habitum eſt†) ex dictis ſanctorum repugnat, & derogat dignitati ſacramentorum nouæ legis. Vnde cum hoc ſacramentum ſit præ cęteris dignius (ſicut ſupra dictum eſt*) conſequens eſt quòd *q.65.a.3* in verbis formalibus huius ſacramenti, ſit quædã virtus creata ad conuerſionem huius ſacramenti faciendam: inſtrumentalis tamen, ſicut & in alijs ſacramentis, ſicut ſupra dictum eſt*. Cum enim hæc verba ex *q.62.a.1* perſona Chriſti proferantur, ex eius mandato conſe- *et 4.* quuntur virtutem inſtrumentalem à Chriſto: ſicut & cætera eius facta vel dicta habent inſtrumentaliter ſalutiferam virtutem, vt ſupra dictum eſt *. *q.62.a.4*

Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti non excluditur virtus inſtrumentalis, quæ eſt in forma huius ſacramenti: ſicut cum dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

Ad ſecundum dicendum, quòd opera miraculoſa, nulla creatura poteſt facere quaſi agens principale: poteſt tamẽ ea facere inſtrumentaliter: ſicut ipſe tactus manus Chriſti ſanauit leproſum. Et per hũc modũ verba Chriſti conuertunt panẽ in corpus Chriſti.

Quod

Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Chriſti, qua corpus Chriſti formabatur, vt aliquid à corpore Chriſti procedens haberet inſtrumẽtalem virtutem ad ipſius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod inſtrumentalis actio creaturæ poſſet terminari. Vnde non eſt ſimile.

poſita in ar. 2 et 3 in arg. 1. Ad tertium dicendum, quòd prædicta verba quibus fit conſecratio, ſacramentaliter operantur. Vnde vis conuerſiua, quæ eſt in formis horum ſacramentorum, conſequitur ſignificationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideò in vltimo inſtãti prolationis verborum prædicta verba conſequuntur hanc virtutem; in ordine tamen ad præcedentia. Et hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati: licet in ipſis verbis exterius prolatis, ſit quædam compoſitio.

ARTIC. V.

Vtrum prædictæ locutiones ſint veræ?

468 AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd prædictæ locutiones non ſint veræ. Cum enim dicitur, hoc eſt corpus meum, ly hoc, eſt demonſtratiuum ſubſtantiæ. Sed ſecundum prædicta *, quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc eſt ibi ſubſtantia panis: quia tranſubſtantiatio fit in vltimo inſtanti prolationis verborũ. Sed hæc eſt falſa, panis eſt corpus Chriſti. Ergo hæc eſt falſa, hoc eſt corpus meum.

4. d. 8. q. 2. art. 1. quæſt. 4. art. 2.

¶ 2 Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum. Sed ſpecies ſenſibiles, quæ ſũt in hoc ſacramento, neque ſunt ipſum corpus Chriſti, neque accidentia corporis Chriſti. Ergo hæc locutio non poteſt eſſe vera, hoc eſt corpus meum.

Art. præc. ¶ 3 Præterea Hæc verba (ſicut dictum* eſt) ſua ſignificatione efficiunt cõuerſionem panis in corpus Chriſti. Sed cauſa effectiua præintelligitur effectui. Ergo ſignificatio horum verborũ præintelligitur cõuerſioni panis in corpus Chriſti. Sed ante cõuerſionem hæc eſt falſa, hoc eſt corpus meum. Ergo ſimpliciter

citer eſt iudicandum, quòd ſit falſa Et eadem ratio eſt de hac locutione, hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

SED contra eſt, quod hæc verba proferuntur ex perſona Chriſti, qui de ſe dicit Ioann. decimoquarto, Ego ſum veritas.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd in hac locutione, hoc eſt corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonſtrationem vt conceptam, & non vt exercitam; quia tota iſta locutio ſumitur materialiter, cum recitatiuè proferatur Recitat enim ſacerdos Chriſtum dixiſſe, hoc eſt corpus meũ Sed hoc ſtare non poteſt: quia ſecundum hoc, verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præſentem; & ita non perficeretur ſacramẽtum Dicit enim Aug. *ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentũ. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæſtionis: quia eædẽ ra iones manent circa primam prolationem, qua Chriſtus hęc verba protulit. Quare manifeſtum eſt, quòd non materialiter, ſed ſignificatiue ſumebantur. Et ideò dicẽdum eſt, quòd etiam quando proferuntur à ſacerdote, ſignificatiuè, & non tantum materialiter ſumũtur. Nec obſtat, quod ſacerdos ea recitatiue profert, quaſi à Chriſto dicta: quia propter infinitam virtutem Chriſti, ſicut ex contactu carnis ſuæ vis regeneratiua peruenit non ſolũ ad illas aquas, quæ Chriſtũ tetigerunt, ſed ad omnes vbique terrarũ, per omnia futura ſecula: ita etiam ex prolatione ipſius Chriſti, hæc verba virtutem conſecratiuam ſunt conſecuta à quocũque ſacerdote dicantur, ac ſi Chriſtus ea præſentialiter proferret. Et ideò alii dixerunt quod hęc dictio hoc, in hac locutione facit demonſtrationem, non ad ſenſum, ſed ad intellectũ: vt ſit ſenſus, hoc eſt corpus meum, ideſt ſignificatum per hoc, eſt corpus meum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia cum in ſacramentis hoc efficiatur quod ſignificatur, nõ fieret per hanc formã, vt corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento,

tract 80. in Io. à med to 3

ſecun-

ſecundum veritatem, ſed ſolum ſicut in ſigno, quod
q.75.a.1. eſt hæreticum, vt ſupra dictum * eſt. Et ideò alij dixerunt, quòd hæc dictio, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum: ſed intelligitur hæc demonſtratio, nō pro illo inſtanti locutionis, quo profertur hæc dictio; ſed pro vltimo inſtanti locutionis: ſicut cum aliquis dicit, nunc taceo; hoc aduerbium, nunc, facit demonſtrationem pro inſtanti immediatè ſequenti locutionem. Eſt enim ſenſus, ſtatim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſecundum hoc, huius locutionis eſſet ſenſus, corpus meum eſt corpus meū. Quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiā ante prolationem verborum: vnde nec hoc prædicta
in iſto ar locutio ſignificat. Et ideò aliter dicendum eſt, quòd
tic. in ar ſicut prædictū eſt*, hæc locutio habet virtutem facti-
gu. 3. & uam cōuerſionis panis in corpus Chriſti. Et ideò cō-
art. præc. paratur ad alias locutiones, quæ habēt ſolum vim ſi-
ad 3. gnificatiuam, & non factiuam, ſicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ eſt factiua rei, conceptioni intellectus noſtri ſpeculatiui, quæ eſt accepta
li. 1. peri. à rebus: nā voces ſunt ſigna intellectuum, ſecundum
in princ. Philoſophum *. Et ideò ſicut conceptio intellectus
lib. 10. 1. practici non præſupponit rem conceptam, ſed facit eam: ita veritas huius locutionis non præſupponit rē ſignificatam, ſed facit eam: ſic enim ſe habet verbum
ar. 2. hu- Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conuerſio
ius quæſ. non fit ſucceſſiuè, ſed in inſtanti: ſicut dictum eſt *.
& q. 75. Et ideò oportet quidem intelligere prędictā locutio-
art. 7. nē ſecundum vltimum inſtans prolationis verborum: non tamen ita quòd præſupponatur ex parte ſubiecti id quod eſt terminus conuerſionis, ſcilicet quòd corpus Chriſti, ſit corpus Chriſti; neque etiā illud quod fuit ante conuerſionē, ſcilicet panis: ſed id quod cōmuniter ſe habet quantū ad vtrumque, ſcilicet contentū in generali ſub iſtis ſpeciebus. Nō enim faciunt hęc verba, ꝙ corpus Chriſti ſit corpus Chriſti; neq. quod panis ſit corpus Chriſti: ſed quod contentū ſub his ſpeciebus, quod prius erat panis, ſit corpus Chriſti. Et

Digitized by Google

ſti. Et ideò ſignanter nõ dicit Dominus, hic panis eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intelle&ũ ſecundæ opinionis; neque, hoc corpus meum eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum tertiæ opinionis: ſed in generali, hoc eſt corpus meum, nullo nomine appoſito à parte ſubiecti: ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtantiam in communi, ſine qualitate, ideſt, forma determinata.

Ad primũ ergo dicendum, quòd hæc dictio, hoc, demonſtrat ſubſtantiam: ſed abſque determinatione propriæ naturæ, ſicut dictum eſt *. *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc pronomen, hoc, non demonſtrat ipſa accidentia, ſed ſubſtantiã ſub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis; & poſtea eſt corpus Chriſti. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen ſub eis continetur.

Ad tertium dicendum, quòd ſignificatio huius locutionis præintelligitur rei ſignificatæ ordine naturæ, ſicut cauſa naturaliter eſt prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc cauſa ſimul habet ſecum ſuum effectum. Et hoc ſufficit ad veritatem locutionis.

ARTIC. VI.

Vtrum forma conſecrationis panis, conſequatur ſuum effectum, antequam perficiatur forma conſecrationis vini?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd forma conſecrationis panis nõn conſequatur ſuum effectum, quouſque perficiatur forma conſecrationis vini. Sicut enim per conſecrationem panis incipit eſſe corpus Chriſti ſub hoc ſacramento; ita per conſecrationem vini incipit eſſe ſanguis. Si ergo verba conſecrationis panis haberent ſuum effectum ante conſecrationem vini, ſequeretur quòd in hoc ſacramento inciperet eſſe corpus Chriſti * ſine ſanguine: quod eſt inconueniens. 469 *4 d. 8. q. 1. ar. 4. q. 2. et d. 11 q. 2. ar. 1. q. 1. ad 4. et 1. Cor. 11. le. 6. col. 1.* *al exangue.*

¶ 2 Præterea, Vnum ſacramentum, vnum habet cõplementũ; vnde licet in baptiſmo ſint tres immerſiones,

ſiones,non tamen prima immerſio conſequitur ſuum effectum, quouſque tertia fuerit terminata. Sed totũ hoc ſacramentum eſt vnum, vt ſupra dictum eſt*. Ergo verba, quibus conſecratur panis,non conſequuntur ſuum effectum, ſine verbis ſacramentalibus, quibus conſecratur vinum.

q.73.a.2

¶ 3 Præterea, Ipſa forma conſecrationis panis, ſunt plura verba,quorum prima nõ conſequuntur effectum, niſi prolato vltimo: ſicut dictum eſt*. Ergo pari ratione nec verba, quibus conſecratur corpus Chriſti, habent effectum, niſi prolatis verbis, quibus ſanguis Chriſti conſecratur.

ar.3. huius quæſ. ad 3.

SED contra eſt, quod ſtatim dictis verbis conſecrationis panis, hoſtia conſecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, ſi non eſſet ibi corpus Chriſti: quia ſic ad idololatriam pertineret. Ergo verba conſecrationis panis ſuum effectum conſequuntur, antequam proferantur verba conſecrationis vini.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui doctores dixerunt quòd hæ duæ formæ, ſcilicet conſecrationis panis & vini, ſe inuicem expectant in agendo: ita ſcilicet quòd prima non perficit ſuum effectum,antequam proferatur ſecunda. Sed hoc ſtare non poteſt: quia,ſicut dictum eſt*,ad veritatem huius locutionis,hoc eſt corpus meum,requiritur propter verbum præſentis temporis, quod res ſignificata ſimul tempore ſit cum ipſa ſignificatione locutionis: alioquin ſi in futurum expectaretur res ſignificata, apponeretur verbum futuri temporis; non autẽ verbum præſentis; ita ſcilicet, quòd non diceretur, hoc eſt corpus meum; ſed, hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur ſtatim cõpleta locutione horum verborum: & ideò oportet rem ſignificatam ſtatim adeſſe. Quæ quidem eſt effectus huius ſacramenti:alioquin locutio non eſſet vera. Eſt etiam hæc poſitio contra ritũ Eccleſiæ,quæ ſtatim poſt prolationẽ verborũ corpus Chriſti adorat.

a.2. et 5. huius qu.

Vnde

Vnde dicendũ eſt, quòd prima forma nõ expectat ſecundam in agendo, ſed ſtatim habent ſuum effectum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex hac ratione videntur fuiſſe decepti illi, qui prædictam * poſitionem poſuerunt. Vnde intelligendum eſt, quòd facta conſecratione panis, eſt quidem corpus Chriſti ibi ex vi ſacramenti, & ſanguis ex reali concomitãtia: ſed poſtmodum per conſecrationem vini, fit ibi è conuerſo ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti; corpus autem ex reali concomitantia. Ita quòd totus Chriſtus eſt ſub vtraque ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt*.

poſitã in inĩ. corporis.

q. 76. a. 1 & 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ſacramentum eſt vnũ perfectione (vt ſupra dictũ eſt*) in quantum ſcilicet conſtituitur ex duobus, ſcilicet cibo & potu, quorum vtrumque per ſe habet ſuam ſuam perfectionẽ Sed tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad vnũ ſimplicem effectum. Et ideò non eſt ſimile.

q. 73. a. 1

Ad tertium dicendum, quòd diuerſa verba, quæ ſunt in forma conſecrationis panis, conſtituunt veritatem vnius locutionis: non autem verba diuerſarum formarum. Et ideò non eſt ſimile.

QVÆST. LXXIX.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de effectibus huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum hoc ſacramentum conferat gratiã?

¶ Secundo, vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ?

¶ Tertio, vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis?

¶ Quarto, vtrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale?

¶ Quinto, vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur?

¶ Sexto, vtrum hoc ſacramentum homines præſeruet à peccatis futuris?

¶ Septimo, vtrum hoc ſacramentum profit alijs, quàm ſumentibus?

¶ Octauo, de impedimento effectus huius ſacramenti?

ARTIC. I.

Vtrum per hoc ſacramentum conferatur gratia?

470 AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd per hoc ſacramentum non conferatur gratia. Hoc enim ſacramentum eſt nutrimentum ſpirituale. Nutrimentum autem non datur niſi viuenti. Cum ergo vita ſpiritualis ſit per gratiam, non competit hoc ſacramentum niſi habenti gratiam. Non ergo per hoc ſacramentum confertur gratia, vt primo habeatur. Similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum ſpirituale pertinet ad ſacramentum confirmationis, vt dictum eſt *. Non ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

infr. a 4. et 4 d. 12 q 2. ar. 2. q. 1. ad 2.

q. 72. ar. 1. & 7.

¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum confertur, vt quædam ſpiritualis refectio. Sed refectio ſpiritualis magis videtur pertinere ad vſum gratiæ, quàm ad gratiæ collationem. Ergo videtur, quòd per hoc ſacramentum gratia non conferatur.

q. 74. a. 2 & 76. a. 2. ad 2.

¶ 3 Præterea, Sicut ſupra dictum eſt*, in hoc ſacramento corpus Chriſti offertur pro ſalute corporis; ſanguis autem pro ſalute animæ. Sed corpus non eſt ſubiectum gratiæ, ſed anima, vt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc ſacramentum gratia non confertur.

1. 2. qu. 110. a. 4.

SED contra eſt, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Sed vita ſpiritualis eſt per gratiam. Ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

RESPONDEO dicendũ, quòd effectus huius ſacramenti debet conſiderari primo quidem, & principaliter ex eo quod in hoc ſacramento continetur, quod eſt Chriſtus: qui ſicut in mundum viſibiliter veniens, contulit mundo vitam gratiæ, (ſecundum illud Io. 1. Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt) ita in homi-

hominem ſacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Io. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. dicit†, Viuificatiuum Dei verbum, vniens ſeipſum propriæ carni, fecit ipſam viuificatiuam: decebat enim eum noſtris quodāmodo vniri corporibus per ſacram eius carnem, & pretioſum ſanguinem, quæ accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane & in vino. Secundo, conſideratur ex eo, quòd per hoc ſacramentum repræſentatur, quod eſt paſſio Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideò effectum, quem paſſio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine. Vnde ſuper illud Io. 19. Continuo exiuit ſanguis & aqua: dicit Chryſoſt. † Quia hinc ſuſcipiunt principium ſacra myſteria, cum acceſſeris ad tremendum calicem, vt ab ipſa bibiturus Chriſti coſta, ita accedas. Vnde & ipſe Dominus dicit Matth. 26. Hic eſt ſāguis meus qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorū. Tertio cōſideratur effectus huius ſacramenti ex modo, quo traditur hoc ſacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideò omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam corporalem (quod ſcilicet ſuſtentat, auget, reparat & delectat) hoc totum facit hoc ſacramentum quantum ad vitam ſpiritualem. Vnde Amb. dicit in lib.* de ſacram. Iſte panis eſt vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Et Chryſoſt. dicit † ſuper Ioan. Præſtat ſe nobis deſiderantibus & palpare, & comedere, & amplecti. Vnde & ipſe Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Quarto conſideratur effectus huius ſacramenti ex ſpeciebus, in quibus traditur hoc ſacramentum. Vnde Auguſt.* ibidem dicit, Dominus noſter corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis: namque aliud, ſcilicet panis ex multis granis in vnum conſtat; aliud, ſcilicet vinum in vnum ex multis acinis confluit. Et ideò ipſe alibi dicit ſuper Io. *

libr. 4. in Io. c. 12. & 14.

q. 76. a. 1 ad 1. & 2. & q. 74. ar. 1.

ho. 84. in Io circa med. to. 3

**li. 5. c. 4. in medio to. 4.*

hom. 45. à me. illius to. 3.

tract. 26. in Io. nō multū remotè à fi. to. 9.

tract. 26. inter fin. et med. illius, to. 9.

O ſacramentum pietatis, ò ſignum vnitatis, ò vinculum charitatis. Et quia Chriſtus & eius paſſio eſt cauſa gratiæ & ſpiritualis refectio, & charitas ſine gratia eſſe nõ poteſt: ex omnibus præmiſſis manifeſtum eſt, quòd hoc ſacramentum gratiam confert.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc ſacramentum ex ſeipſo virtutem habet gratiã conferendi; nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem huius ſacramenti, vel niſi ex aliquo voto ipſius, vel per ſeipſum, ſicut adulti: vel voto Eccleſiæ, ſicut paruuli: ſicut ſupra dictum eſt*. Vnde ex efficacia virtutis ipſius eſt, quòd etiam ex voto ipſius aliquis gratiam conſequatur, per quã ſpiritualiter viuificetur. Reſtat igitur, vt cum ipſum ſacramentum realiter ſumitur, quòd gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur. Aliter tamen quã per ſacramentũ confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad perſiſtendum cõtra exteriores impugnationes inimicorũ Chriſti. Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita, ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per coniunctionem ad Deum.

q.73. a.3

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter, cum virtute charitatis. Vnde Damaſ. † comparat hoc ſacramentum carboni, quem Iſaias vidit, Iſai. 6. Carbo enim lignum ſimplex non eſt, ſed vnitum igni: ita & panis communionis non ſimplex panis eſt, ſed vnitus diuinitati. Sicut Greg. * dicit in homil. Pent. Amor Dei non eſt otioſus: magna enim operatur, ſi eſt. Et ideò per hoc ſacramentum quantum eſt ex ſui virtute, non ſolum habitus gratiæ & virtutis confertur; ſed etiam excitatur in actum: ſecundum illud 2. Cor. 5. Charitas Chriſti vrget nos. Et inde eſt, quòd ex virtute huius ſacramenti anima ſpiritualiter reficitur per hoc quòd anima ſpiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ: ſecundum illud Cant. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.

† li.4. orth. fid. c. 14. à med.

** ho. 30. in Euan. nõ longe à princ.*

Ad

Ad tertium dicendũ, quòd quia ſacramenta operantur ſalutem, quam ſignificant; ideò ſecundum quamdam aſſimilationem dicitur, quòd in hoc ſacramento corpus offertur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ, quanuis vtrumque ad ſalutẽ vtriuſque operetur, cum ſub vtroque totus ſit Chriſtus: vt ſupra dictum eſt †. Et licet corpus non ſit immediatum ſubiectum gratiæ; ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præſenti membra noſtra exhibemus arma iuſtitiæ Deo (vt habetur Roman. 6.) & in futuro corpus noſtrum ſortietur incorruptionem & gloriam animæ. *q. 76. ar. 1. & 2.*

ARTIC. II.

Vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd effectus huius ſacramenti non ſit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur ſuæ cauſæ. Sed hoc ſacramentum competit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum ſint capaces gloriæ, videtur quòd hoc ſacramentum non cauſet adeptionem gloriæ. *471 infr. qu. 80. ar 2. ad 1 & Ioan. 6.*

¶ 2 Præterea, Poſita cauſa ſufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc ſacramentum, qui numquam peruenient ad gloriam; vt patet per Aug. † 21. de ciui. Dei. Non ergo hoc ſacramentum eſt cauſa adeptionis gloriæ. *lib. 21. c. 25. in fi. to. 5.*

¶ 3 Præterea, Maius non efficitur à minori; quia nihil agit vltra ſuam ſpeciem. Sed minus eſt accipere Chriſtum ſub ſpecie aliena, quod fit in hoc ſacramento; quàm frui eo in ſpecie propria, quod pertinet ad gloriam Ergo hoc ſacramentum non cauſat adeptionem gloriæ.

SED contra eſt, quod dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna eſt vita gloriæ. Ergo effectus huius ſacramenti eſt adeptio gloriæ.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramẽto

 poteſt

poteſt conſiderari, & id ex quo habet effectum, ſcilicet ipſe Chriſtus contentus, & paſſio eius repræſentata; & id per quod habet effectum, ſcilicet vſus ſacramenti, & ſpecies eius. Et quantum ad vtrumque, competit huic ſacramento, quòd cauſet adeptionem vitæ æternæ. Nam ipſe Chriſtus per ſuam paſſionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: ſecundum illud Hebr. 9. Noui teſtamenti mediator eſt, vt morte intercedente, qui vocati ſunt, accipiant repromiſſionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius ſacramenti dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei noui & æterni teſtamenti. Similiter etiam refectio cibi ſpiritualis, & vnitas ſignificata per ſpecies panis, & vini, habentur quidem in præſenti, ſed imperfectè: perfectè autem in ſtatu gloriæ. Vnde Aug. † dicit ſuper illud Io. 6 Caro mea verè eſt cibus, Cum cibo & potu id appetant homines, vt non eſuriant, neque ſitiant: hoc veraciter non præſtat, niſi iſte cibus & potus, qui eos, à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit in ſocietate ſanctorum, vbi pax erit, & vnitas plena, atque perfecta.

tract. 26. in Euan. non multũ remotè à fine, to. 9.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd ſicut paſſio Chriſti, in cuius virtute hoc ſacramentum operatur, eſt quidem cauſa ſufficiens gloriæ, non tamen ita, quòd ſtatim per ipſam introducamur in gloriam; ſed oportet, vt prius ſimul compatiamur, vt poſtea ſimul glorificemur: (ſicut dicitur Ro. 8.) ita hoc ſacramentum non ſtatim nos in gloriam introducit, ſed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam: & ideò viaticum dicitur. In cuius figuram legitur, 3. Reg 19. quòd Elias comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Oreb.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut paſſio Chriſti non habet ſuum effectum in his, qui ſe ad eam nõ habent vt debent: ita & per hoc ſacramentum non adipiſcuntur gloriã, qui indecenter ipſum ſuſcipiunt. Vnde Aug. † dicit ſuper Io. exponens illa verba, Aliud eſt

tract. 26. parum à me. to 9. & gl or. ſup. illud 1. Cor. 11. Probet.

eſt ſacramentum,& aliud virtus ſacramenti. Multi de altari accipiunt,& accipiendo moriuntur. Panem ergo cęleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Vnde non eſt mirum, ſi illi qui innocentiam non ſeruant, effectum huius ſacramenti non conſequuntur.

Ad tertium dicendum, quòd hoc ꝙ Chriſtus ſub aliena ſpecie ſumitur, pertinet ad rationem ſacramenti, quòd inſtrumentaliter agit. Nihil autem prohibet, cauſam inſtrumentalem producere potiorem effectum: vt ex ſupra dictis patet †. *q. 77. a. 3 ad 3. argum.*

ARTIC. III.

Vtrum effectus huius ſacramenti ſit permiſsio peccati mortalis?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis. 472 Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc ſacramentum ablutio ſcelerum. Sed ſcelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc ſacramentum peccata mortalia abluuntur, *4. d. 9. a. 3. qu. 2 c. fin & d. 12. qu. 2. a 2. q. 2.*

¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum agit in virtute paſſionis Chriſti, ſicut & baptiſmus. Sed per baptiſmum dimittuntur peccata mortalia: vt ſupra dictum eſt* Ergo & per hoc ſacramentum, præſertim cum in forma huius ſacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *q. 69. a. 1*

¶ 3 Præterea. Per hoc ſacramentũ gratia confertur: vt dictum eſt †. Sed per gratiam iuſtificatur homo à peccatis mortalibus: ſecundum illud Roman. 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Ergo per hoc ſacramentum remittuntur peccata mortalia. *ar. 1. huius quaſ.*

SED contra eſt, quod dicitur 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudiciũ ſibi mãducat & bibit. Dicit autẽ gloſ. ibidẽ, ꝙ ille manducat, & bibit indignè, qui in crimine eſt, vel irreuerenter tractat & talis mãducat & bibit ſibi iudiciũ †, ideſt, damnationẽ. Ergo ille, qui eſt in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc ſacramentũ, magis accumulat ſibi peccatum, *glo. inter lin. ib. d.*

Digitized by Google

tum, quàm remiſſionem ſui peccati conſequatur.

RESPONDEO dicendum, quòd virtus huius ſacramenti poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: & ſic hoc ſacramentum habet virtutem ad remittendum quæcumque peccata, ex paſſione Chriſti, quæ eſt fons & cauſa remiſſionis peccatorũ. Alio modo poteſt cõſiderari per comparationẽ ad eũ qui recipit hoc ſacramentũ, prout in eo inuenitur vel nõ inuenitur impedimentũ percipiendi huius ſacramenti effectum. Quicumque autem habet conſciẽtiam peccati mortalis, habet in ſe impedimentũ percipiendi effectum huius ſacramenti, eo quod non eſt conueniens ſuſceptor huius ſacramenti: tum quia non viuit ſpiritualiter, & ita non debet ſpirituale nutrimentum ſuſcipere, quod non eſt niſi viuentis: tum quia non poteſt vniri Chriſto (quod fit per *hoc ſacramentum*) dum eſt in affectu peccandi mortaliter. Et ideò, vt dicitur in lib. de eccl. * dogmatibus, Si mẽs in actu peccandi eſt, grauatur magis Euchariſtiæ perceptione, quàm purificetur. Vnde hoc ſacramentum in eo qui ipſum percipit in conſcientia peccati mortalis, non operatur remiſſionem peccati. Poteſt tamen hoc ſacramentum operari remiſſionem peccati dupliciter. Vno modo, non perceptum actu, ſed voto: ſicut cum quis primo iuſtificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cuius conſcientiam & affectum nõ habet. Forte enim primo non fuit ſufficienter cõtritus: ſed deuotè & reuerenter accedens, conſequetur per hoc ſacramentum, gratiam charitatis quæ contritionem perficiet & remiſſionem peccati.

c. 53. partũ à pr. to. 3. inter opera Aug.

Ad primum ergo dicendum, quòd petimus, vt *hoc ſacramentum* ſit ablutio ſcelerum: vel eorum, *quorũ* conſcientiã nõ habemus, (ſecundũ illud Pſal. 18. Ab occultis meis munda me Domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad ſcelerum remiſſionem; vel etiam vt nobis robur detur ad ſcelera vitanda.

Ad ſecundum dicendũ, quòd baptiſmus eſt ſpiritualis

lis

lis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe ſpirituali in eſſe ſpirituale,& datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad vtrumque,non inconuenienter accedit ad baptiſmū,qui habet conſcientiā peccati mortalis. Sed per hoc ſacramentū homo ſumit in ſe Chriſtū per modū ſpiritualis nutrimenti,quod nō cōpetit mortuo in peccatis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd gratia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, niſi cum primo datur peccatori. Sic autem non datur in hoc ſacramento. Vnde ratio non ſequitur.

ARTIC. IV.

Vtrum per hoc ſacramentum remittantur peccata venialia?

473

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd per hoc ſacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim ſacramentum, vt Aug. dicit * ſuper Io. eſt ſacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in ſecunda parte, † habitum eſt. Cum ergo contrarium tollatur per ſuum contrarium, videtur quòd peccata venialia per hoc ſacramentum non remittantur.

inf. q. 87. a. 3. c. et 4 d. 12. q. 2. a. 1. q. 1. c. & a 2. q. 1. per t.

tra. 26 in Io. à me. t 9 & refertur de cōſ. d 1. c. hoc ſacramentum.

† 1. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

¶ 2 Præterea, Si peccata venialia per hoc ſacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur, quòd omnia remittantur: quia ſic frequenter aliquis eſſet abſque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1. Io. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. Non ergo per hoc ſacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶ 3 Præterea, Contraria mutuo ſe expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius ſacramenti: dicit enim Aug. * ſuper illud Ioan. 6. Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto,& mortui ſunt: Innocentiam,inquit,ad altare portate: peccata,etſi ſunt quotidiana nō ſint mortifera. Ergo neque peccata venialia per hoc ſacramentū tolluntur.

tra. 26. ī Io. parū à me. t. 9

SED

in l.4. de ſacro myſter.alta. c 44. ante med.

SED contra eſt, quòd Innocentius Tertius,* dicit, quòd hoc ſacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento duo poſſunt conſiderari, ſcilicet ipſum ſacramentum, & res ſacramenti. Et ex vtroque apparet, ꝙ hoc ſacramentum habet virtutem ad remiſſionem venialium peccatorum. Nam hoc ſacramentum ſumitur ſub ſpecie cibi nutrientis. Nutrimentum autẽ cibi eſt neceſſarium corpori ad reſtaurandũ id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiſcentiæ per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis, vt in ſecunda parte habitum eſt *. Et ideo competit huic ſacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Amb.* dicit in lib. de ſacram. quòd iſte panis quotidianus, ſumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius ſacramenti eſt charitas, non ſolum quantũ ad habitum, ſed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc ſacramento, per quem peccata venialia ſoluuntur. Vnde manifeſtum eſt, quòd virtute huius ſacramenti remittuntur peccata venialia.

2.2.q 24. ar. 10.

** l.5.c.4. à me.c.4.*

Ad primum ergo dicendum, quòd peccata venialia, etſi non contrariantur charitati quantum ad habitum: contrariantur tamen ei, quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc ſacramentum: ratione cuius peccata venialia tolluntur.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum non eſt intelligendum, quin aliqua hora poſſit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis: ſed quia vitam iſtam ſancti non ducunt ſine peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quòd maior eſt virtus charitatis, cuius eſt hoc ſacramentum, quàm venialium peccatorum. Nam charitas tollit per ſuum actum peccata venialia, quæ tamen non poſſunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio eſt de hoc ſacramento.

AR-

ARTIC. V.

Vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur?

474

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc ſacramentum ſuſcipit in ſe effectũ paſsionis Chriſti, (vt dictum eſt *) ſicut & per baptiſmum. Sed per baptiſmum percipit homo remiſsionem omnis pœnæ, virtute paſsionis Chriſti: quæ ſufficienter ſatisfecit pro omnibus peccatis, vt ex ſupradictis patet †. Ergo videtur, quòd per hoc ſacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ. — *4.d.4.q. 2.a.1.q. 2.ad 3.et d 12.q.2 a.2.q 3. *a.1.et 2 q.69. a.2*

¶ 2 Præterea, Alexander Papa dicit *, Nihil in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti. Sed per ſacrificia veteris legis, homo ſatiſfaciebat pro peccatis ſuis: dicitur enim Leuit. 4 & 5. ſi peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato ſuo, & remittetur ei. Ergo multo magis hoc ſacramentum valet ad remiſsionem omnis pœnæ. — *Alex. I. in ep. ad omnes orthod. poſt me illius*

¶ 3 Præterea, Conſtat quòd per hoc ſacramentũ aliquid de reatu pœnæ dimittitur. Vnde & in ſatisfactionem aliquibus iniungitur, quòd pro ſe miſſas faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur, eadem ratione & alia: cum virtus Chriſti, quæ in hoc ſacramento continetur, ſit infinita. Ergo vidètur ꝙ per hoc ſacramentum tota pœna tollatur.

SED contra eſt, quod ſecundum hoc non eſſet homini alia pœna iniungenda: ſicut nec baptizato iniungitur.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc ſacramentum ſimul eſt ſacrificium & ſacramentum. Sed rationem ſacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem ſacramenti, in quantũ ſumitur. Et ideo effectum ſacramenti habet in eo, qui ſumit; effectum autem ſacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur conſideretur vt ſacramentum, habet effectum, dupliciter. Vno modo, directe ex vi ſacramenti, alio modo quaſi ex quadam concomitan

tia:

tia : ſicut & circa continentiam ſacramenti dictum eſt *. Ex vi quidem ſacramenti directe habet illum effectum, ad quem eſt inſtitutum. Non eſt autem inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per vnionem ad Chriſtum, & ad membra eius : ſicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis conſequitur remiſſionem non ſolum culpæ, ſed etiam pœnæ : inde eſt, quòd ex conſequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo conſequitur remiſſionem pœnæ : non quidem totius, ſed ſecundum modum ſuæ deuotionis & feruoris. In quantum vero eſt ſacrificium, habet vim ſatisfactiuam. Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Lucæ 21. de vidua quæ obtulit duo æra, quòd plus omnibus miſit. Quamuis ergo hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna: tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundum quantitatem ſuæ deuotionis, & non pro tota pœna.

* q. 76. a. 1 & 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi directe ordinatur ad remiſſionem pœnæ & culpæ, non autem euchariſtia: quia baptiſmus datur homini quaſi commorienti Chriſto; euchariſtia autem quaſi nutriendo & perficiendo per Chriſtum. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecũdum dicẽdum, quòd alia ſacrificia & oblationes non operabantur remiſsionem totius pœnæ, neque quantum ad quantitatem oblati, ſicut hoc ſacrificium : neque quantum ad deuotionem hominis, ex qua contingit, ꝙ etiam hic nõ tollitur tota pœna.

Ad tertium dicendum, quòd hoc, quòd tollitur pars pœnæ, & non tota pœna per hoc ſacramentum, non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu deuotionis humanæ.

AR.

ARTIC. VI.

Vtrum per hoc ſacramentum præſeruetur homo à peccatis futuris?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd per hoc ſacramentum non præſeruetur homo à peccatis futuris. Multi enim digne ſumentes hoc ſacramentũ, poſtea in peccatum cadunt. Quod non accideret, ſi hoc ſacramentum præſeruaret a peccatis futuris. Nõ ergo effectus huius ſacramenti eſt, à peccatis futuris præſeruare.

475 4.d.12.q.2.a.2.q.2.ad 1.et d.45.q.2.ar.3.q.1.ad 3.

¶ 2 Præterea, Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, vt ſupra dictum eſt*. Sed charitas non videtur præſeruare à peccatis futuris: quia ſemel habita poteſt amitti per peccatum, vt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo videtur, quòd nec hoc ſacramentum præſeruet hominem à peccato.

ar.4. huius q. ad 3.

† 2.2. q.24 ar.11.

¶ 3 Præterea, Origo peccati in nobis, eſt lex peccati, quæ eſt in membris noſtris: vt patet per Apoſt. Roman.7. Sed mitigatio fomitis, qui eſt lex peccati, non ponitur effectus huius ſacramẽti; ſed magis baptiſmi. Ergo præſeruare à peccatis futuris, non eſt effectus huius ſacramenti.

SED contra eſt, quòd Dominus dicit Ioan.6 Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Quod quidem manifeſtum eſt, non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quòd hoc ſacramentum præſeruet à morte ſpirituali *, quæ eſt per peccatum.

* *al.* quæ eſt peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd peccatũ eſt quædam ſpiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præſeruatur aliquis à peccato futuro, quo præſeruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & ſic præſeruatur a morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc, quòd munitur contra exteriores impugnationes: & ſic præſeruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc ſacramentum

præ-

præſeruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quod Chriſto coniungit per gratiam, roborat ſpiritualem vitam hominis, tanquam ſpiritualis cibus & ſpiritualis medicina: ſecundum illud Pſalm. 103. Pa-
tra 26. i nis cor hominis confirmat. & Auguſt. * dicit ſuper
Io à me. Io. Securus accede, panis eſt, non venenum. Alio
to. 9. modo, in quantum eſt quoddam ſignum paſsionis Chriſti, per quam victi ſunt dæmones, repellit om-
ho. 45. in nem dæmonum impugnationem. Vnde Chryſ. * di-
Io. à me. cit ſuper Ioann. Vt leones flammam ſpirantes, ſic ab
illius. t. 3 illa menſa diſcedimus, terribiles effecti diabolo.

Ad primum ergo dicendum, quòd effectus huius ſacramenti recipitur in homine ſecundum hominis conditionem: ſicut contingit de qualibet cauſa actiua, quòd eius effectus recipitur in materia ſecundum modum materiæ. Homo autem in ſtatu viæ eſt huius conditionis, quòd liberum arbitrium eius poteſt flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc ſacramẽtum, quantum eſt de ſe, habeat virtutem præſeruatiuam à peccato: non tamen aufert homini poſsibilitatem peccandi.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ etiam charitas quantum eſt in ſe, præſeruat hominem à peccato: ſecundum illud Rom. 13. Dilectio proximi malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrij contingit, quòd aliquis poſt habitam charitatem peccat, ſicut & poſt ſuſceptionem huius ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd licet hoc ſacramentum non directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam conſequentia, in quantum auget charitatem: quia, ſicut Auguſtinus
q. 26 pau dicit in lib. * 83. Quæſtionum, Augmentum charita-
lo à prin. tis eſt diminutio cupiditatis. Directe autem confir-
to. 4. mat cor hominis in bono: per quod etiam præſeruatur homo à peccato.

AR-

Digitized by Google

ARTIC. VII.

Vtrum hoc ſacramentum proſit alijs, quàm ſumentibus? 476

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non proſit niſi ſumenti. Hoc enim ſacramentum eſt vnius generis cum alijs ſacramentis, vtpote alijs condiuiſum. Sed alia ſacramenta non proſunt niſi ſumentibus: ſicut effectum baptiſmi non ſuſcipit niſi baptizatus. Ergo nec hoc ſacramentum prodeſt alijs niſi ſumenti. *ſup. q. 78. a. 3. ad 8 et præſenti q. a. 5. co. & 4. d 12. q 2 a. 2. q. 2. ad 4. & d 45. q. 2 a. 3. q. 1. ad 3. 10. 6. l. 6. §.*

¶ 2 Præterea, Effectus huius ſacramenti eſt adeptio gratiæ & gloriæ, & remiſsio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc ſacramentum haberet effectum in alijs, quàm in ſumentibus, poſſet contingere, quòd aliquis adipiſceretur & gratiam & gloriam & remiſſionem culpæ, abſque actione & paſsione propria, alio ſumente vel offerente hoc ſacramentum.

¶ 3 Præterea, Multiplicata cauſa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc ſacramẽtum prodeſſet alijs, quàm ſumentibus, ſequeretur quòd magis prodeſſet alicui, ſi multi ſumerent hoc ſacramentum, multis hoſtijs in vna miſſa conſecratis. Quod non habet eccleſiæ conſuetudo, vt ſcilicet multi communicent pro alicuius ſalute. Non ergo videtur, quòd hoc ſacramentum proſit niſi ſumenti.

SED contra eſt, quòd in celebratione huius ſacramẽti fit pro multis alijs deprecatio. Quod fruſtra fieret, niſi hoc ſacramentum alijs prodeſſet. Hoc ergo ſacramentum non ſolum ſumentibus prodeſt.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut prius dictum eſt *) hoc ſacramentum non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam eſt ſacrificium. In quantum enim in hoc ſacramento repræſentatur paſsio Chriſti, qua Chriſtus obtulit ſe hoſtiam Deo (vt dicitur Epheſ. 5.) habet rationem ſacrificij: in quantum vero in hoc ſacramento traditur inuiſibilis gratia ſub viſibili ſpecie, habet rationem ſacramenti. Sic ergo hoc ſacramentum ſumentibus quidem prodeſt, & per *ar. 5. huius q.*

modum

modum ſacramenti,& per modũ ſacrificij: quia pro omnibus ſumentibus offertur. Dr enim in canone Miſſæ, Quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum filij tui corpus & ſanguinẽ ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur. Sed alijs qui non ſumunt, prodeſt per modũ ſacrificij, in quantum pro ſalute eorũ offertur Vnde & in canone Miſſę dicitur, Memento Domine famulorum famularumq; tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ. Et vtrumque modum proficiendi Dominus expreſsit, dicens Matt. 26. & Luc. 22. Qui pro vobis, ſcilicet ſumentibus; & pro multis, ſcilicet alijs, effundetur in remiſsionem peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc ſacramentum præ alijs habet, quod eſt ſacrificium. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut paſsio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantum ad ſufficientiã & ad remiſsionem culpæ & adeptionem gratiæ & gloriæ; ſed effectum nõ habet niſi in illis, qui paſsioni Chriſti coniunguntur per fidem & charitatem: ita & hoc ſacrificium, quod eſt memoriale Dominicæ paſsionis, non habet effectum niſi in illis, qui coniunguntur huic ſacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug. * dicit ad Renatum, Quis offerat corpus Chriſti niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti? Vnde & in canone Miſſæ non oratur pro his qui ſunt extra eccleſiam: illis tamen prodeſt plus vel minus, ſecundum modum deuotionis eorum.

** in l. de anima, et eius origine. c. 9. to. 7.*

Ad tertium dicendum, quòd ſumptio pertinet ad rationem ſacramenti, ſed oblatio pertinet ad rationem ſacrificij. Et ideo ex hoc, quòd aliquis ſumit corpus Chriſti vel etiã plures, nõ accreſcit alijs aliquod iuuamentum. Similiter etiam ex hoc, ꝙ ſacerdos plures hoſtias conſecrat in vna miſſa, non multiplicatur effectus huius ſacramẽti: quia nõ eſt niſi vnũ

ſacri-

acrificium. Nihil enim plus eſt virtutis in multis hoſtijs conſecratis, quàm in vna: cum ſub omnibus & ſub vna non ſit niſi totus Chriſtus. Vnde nec ſi aliquis ſimul in vna miſſa multas hoſtias conſecratas ſumat, participabit maiorem effectum ſacramenti. In pluribus verò miſſis multiplicatur ſacrificij oblatio. Et ideò multiplicatur effectus ſacrificij & ſacramenti.

ARTIC. VIII.

Vtrum per veniale peccatum impediatur effectus huius ſacramenti? 477

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd per veniale peccatum non impediatur effectus huius ſacramenti. Dicit enim Aug.* ſuper illud Io. 6. Patres veſtri manducauerunt manna, &c. Panem cæleſtem ſpiritaliter manducate, innocentiam ad altare apportate, peccata etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera. Ex quo patet, quòd venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, ſpiritualem manducationem non impediunt. Sed ſpiritualiter manducantes, effectum huius ſacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius ſacramenti.

4.d.12.q. 2. a 1.q. 3. et a.2. q.1 ad 2.

** tra 26 in Ioan. poſt me. 10.9 & hētur de conſec. d. 2.c.64.*

¶ 2 Preterea, Hoc ſacramentum non eſt minoris virtutis, quàm baptiſmus. Sed effectum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) impedit ſola fictio, ad quam non pertinent peccata venialia: quia ſicut Sap. 1. dicitur, Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neque effectū huius ſacramenti impediūt peccata venialia. *q.69.a.9*

¶ 3 Præterea, Nihil quod remouetur per actionem alicuius cauſæ, poteſt impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc ſacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

SED contra eſt, quod Damaſ. dicit in 4. lib.* Ignis eius quod in nobis eſt deſiderij, aſſumens eam quæ ex carbone, id eſt ex hoc ſacramento ignitionem, comburat noſtra peccata, & illuminet corda noſtra, vt participatione diuini ignis, igniamur, & deificemur. *orth ſi. c. 14. à me.*

mur. Sed ignis noſtri deſiderij, vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt feruorem charitatis: vt in ſecunda parte habitum eſt *. Ergo peccata venialia impediunt effectum huius ſacramenti.

1.2. q. 81. a.4. & 2. 2. q. 24. ar. 10.

RESPONDEO dicendum, quòd peccata venialia dupliciter accipi poſſunt. Vno modo, prout ſunt præterita. Alio modo, prout ſunt actu exercita. Primo quidem modo, peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius ſacramenti. Poteſt enim contingere, quòd aliquis poſt multa peccata venialia commiſſa, deuotè accedat ad hoc ſacramentum, & plenariè huius ſacramenti conſequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius ſacramenti effectum, ſed in parte. Dictum eſt enim *, quòd effectus huius ſacramenti non ſolum eſt adeptio habitualis gratiæ, vel charitatis: ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur ſi aliquis accedat ad hoc ſacramentum, per peccata venialia mente diſtractus. Non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis.

a.1. & 2 huius q.

Ad primum ergo dicendum, quòd ille, qui cum actu venialis peccati ad hoc ſacramentum accedit, habitualiter quidem manducat ſpiritualiter, ſed non actualiter. Et ideò habitualem effectum huius ſacramenti percipit, non autem actualem.

Ad ſecundum dicendum, quòd baptiſmus non ita ordinatur ad actualem effectum, id eſt feruorem charitatis, ſicut hoc ſacramentum. Nam baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quæ eſt habitus vel forma. Hoc autem ſacramentum eſt ſpiritualis manducatio, quæ habet actualem delectationem.

Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc ſacramentum tolluntur.

Digitized by Google

QVÆST. LXXX.

De vſu, ſeu ſumptione huius ſacramenti in communi, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de vſu ſiue ſumptione huius ſacramenti. Et primo quidem in communi. Secundo, quomodo Chriſtus eſt vſus hoc ſacramento.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum ſint duo modi manducandi hoc ſacramētū, ſcilicet ſacramētaliter & ſpiritualiter?

¶ Secundo, vtrum ſoli homini conueniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum?

¶ Tertio, vtrum ſolius hominis iuſti ſit manducare ſacramentaliter?

¶ Quarto, vtrum peccator manducans ſacramentaliter, peccet?

¶ Quinto, de quantitate huius peccati.

¶ Sexto, vtrum peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus?

¶ Septimo, vtrum nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti?

¶ Octauo, vtrum ſit ſolum à ieiunis ſumendum?

¶ Nono, vtrum ſit exhibendum non habentibus vſum rationis?

¶ Decimo, vtrum ſit quotidie ſumendum?

¶ Vndecimo, vtrum liceat omnino abſtinere?

¶ Duodecimo, vtrum liceat percipere corpus ſine ſanguine?

ARTIC. I.

Vtrum diſtingui debeant duo modi manducandi corpus Chriſti?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd nō debeant diſtingui duo modi manducandi corpus Chriſti, ſcilicet ſacramentaliter & ſpiritualiter. Sicut enim baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio (ſecundū illud Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c.) ita etiā hoc ſacramentū eſt ſpiritualis cibus; vnde Dominus de hoc ſacramēto loquens, dicit

478 *inf. ar. 2. 3. co. & 4 d. 9. ar. 1. q. 1. ad 1. & q. 3. p tot. & Ioānis 6. l. 7. col. 1. et 2. & 1. Co. 11. le. 7. co 3. fi. & op. 58. c. 17. 18. 19. & 20*

Ioan.6. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. Sed circa baptiſmum non diſtinguitur duplex modus ſumendi, ſcilicet ſacramentalis & ſpiritualis. Ergo neque circa hoc ſacramentum debet hæc diſtinctio adhiberi.

¶ 2 Præterea, Ea, quorum vnum eſt propter alterum, non debent ab inuicem diuidi: quia vnum ab alio ſpeciē trahit. Sed ſacramentalis mãducatio ordinatur ad ſpiritualē, ſicut ad finē. Non ergo debet ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuidi.

¶ 3 Preterea, Ea, quorum vnum poteſt eſſe ſine altero, nō debent contra ſe diuidi. Sed videtur quòd nullus poſſit manducare ſpiritualiter, niſi etiam ſacramentaliter mãducet: alioquin antiqui patres hoc ſacramentum ſpiritualiter manducaſſent. Fruſtra etiam eſſet ſacramentalis manducatio, ſi ſine ea *ſpiritualis* eſſe poſſet. Non igitur conuenienter diſtinguitur circa hoc ſacramentum duplex manducatio, ſcilicet ſacramentalis & ſpiritualis.

SED contra eſt, quod ſuper illud 1. Cor. 11. *Qui* manducat & bibit indigne, &c. dicit gloſ. * Duos dicimus eſſe modos manducandi: vnum ſacramentalem, & alium ſpiritualem. *gl. or. ibi.*

RESPONDEO dicendum, quòd in ſumptione huius ſacramenti duo ſunt conſideranda, ſcilicet ipſum ſacramentum, & effectus ipſius: de quorum vtroque iam ſupra dictum eſt *. Perfectus igitur modus ſumendi hoc ſacramentum, eſt quando aliquis ita hoc ſacramentum ſuſcipit, quòd percipit eius effectum. Contingit autem quandoque (ſicut ſupra dictū eſt*) quòd aliquis impeditur à percipiēdo effectu huius ſacramēti. Et talis ſumptio huius ſacramēti eſt imperfecta. Sicut igitur perfectū contra imperfectū diuiditur: ita ſacramentalis manducatio, per quā ſumitur ſolum ſacramentum ſine effectu ipſius, diuiditur contra ſpiritualē mãducationem, per quam quis percipit effectum huius ſacramenti, quo ſpiritualiter homo Chriſto coniungitur per fidem & charitatem. *q. præc.* *q. præc. a. 3. 7. & 8*

Ad

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam circa baptiſmum & alia huiuſmodi ſacramenta ſimilis diſtinctio adhibetur. Nam quidam ſuſcipiunt tantum ſacramentum, quidam verò ſacramentum, & rem ſacramenti. In hoc tamen differunt: quia cum alia ſacramenta perficiantur in vſu materiæ, percipere ſacramentum, eſt ipſa perfectio ſacramenti. Hoc autem ſacramentum perficitur in cõſecratione materiæ: & ideò vterque vſus eſt conſequens hoc ſacramentum. In baptiſmo etiam, & in alijs ſacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt ſacramentum, percipiunt aliquem ſpiritualem effectum, ſcilicet characterem: quod non accidit in hoc ſacramento. Et ideò magis in hoc ſacramento diſtinguitur vſus ſacramentalis à ſpirituali, quàm in baptiſmo.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentalis mãducatio, quæ pertingit ad ſpiritualem, non diuiditur contra ſpiritualem, ſed includitur ab ea. Sed illa ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuiditur, quę effectum non conſequitur: ſicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem ſpeciei, diuiditur contra perfectum.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramentum habeat in voto, quamuis non accipiat re. Et ideò ſicut aliqui baptizantur baptiſmo flaminis propter deſiderium baptiſmi, antequam baptizentur baptiſmo aquæ: ita etiam aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentum, antequam ſacramentaliter ſumant. Sed hoc contingit dupliciter. Vno modo propter deſiderium ſumendi ipſum ſacramentum: & hoc modo dicuntur baptizari & manducare ſpiritualiter & non ſacramentaliter, illi qui deſiderant ſumere hæc ſacramenta iam inſtituta. Alio modo propter figuram: ſicut dicit Apoſt. 1. Corin. 10. quòd antiqui patres baptizati ſunt in nube & in mari, & quod ſpiritualem eſcam manducauerunt, & ſpiritualem potum biberunt. Nec tamen fruſtra adhi-

q.66.a.11
q.68.a.1
q.73.a.3

Digitized by Google

hibetur ſacramentalis manducatio : quia plenius inducit ſacramenti effectum ipſa ſacramenti ſuſceptio, quàm ſolum deſiderium : ſicut ſupra circa baptiſmum dictum eſt *.

q.69.a.4 ad 2. & q.66. ar. 11. & 12

ARTIC. II.

Vtrum ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere?

479

4 di.9 a. 2.q.3. & 5. & 1. Cor. 11. le.7.co.3

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere, ſed etiam angelorum. Quia ſuper illud Pſal.77. Panem angelorum manducauit homo, dicit gl. id eſt corpus Chriſti, qui eſt verè cibus angelorum. Sed hoc non eſſet, ſi angeli ſpiritualiter Chriſtum non manducarent. Ergo angeli ſpiritualiter Chriſtum manducant.

tra.26. i Ioan. t.9

¶ 2 Pręterea, Aug.* dicit ſuper Ioann. Hunc cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis. Sed ad iſtam ſocietatem non ſolum pertinent homines, ſed etiam ſancti angeli. Ergo ſancti angeli ſpiritualiter manducant.

¶ 3 Præterea, Auguſt. in lib. de Verbis Domini dicit, Spiritualiter manducandus eſt Chriſtus, quoniam ipſe dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non ſolum hominibus, ſed etiam ſanctis angelis : in quibus per charitatem eſt Chriſtus, & ipſi in eo. Ergo videtur, quòd ſpiritualiter manducare, non ſolum ſit hominum, ſed etiam angelorum.

tract.26. Io. parũ poſt med. to. 9. refertur de conſe. di. 2.c. Panẽ de altari

SED contra eſt, quod Aug.* dicit ſuper Ioan. Panem de altari ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Sed angelorum non eſt accedere ad altare, tamquam aliquid inde ſumpturi. Ergo angelorum non eſt ſpiritualiter manducare.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento continetur ipſe Chriſtus, non quidem in ſpecie propria, ſed in ſpecie ſacramenti. Dupliciter ergo con-

contingit manducare ſpiritualiter ipſum Chriſtum. Vno modo prout in ſua ſpecie cõſiſtit. Et hoc modo angeli manducant ſpiritualiter ipſum Chriſtum, in quantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & viſione manifeſta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, ſicut nos ei hic vnimur. Alio modo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtũ, prout eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti: in quantum ſcilicet aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramentum. Et hoc non ſolum eſt ſpiritualiter manducare Chriſtum, ſed etiam ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum: quod non competit angelis. Et ideò licet angeli ſpiritualiter manducent Chriſtum: non tamen conuenit eis ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſumptio Chriſti ſub hoc ſacramẽto, ordinatur ſicut ad finem ad fruitionem patriæ, qua angeli eo fruũtur. Et quia ea quæ ſunt ad finem, deriuantur à fine: inde eſt quòd iſta manducatio Chriſti, qua eum ſumimus ſub ſacramento, quodammodo deriuatur ab illa manducatione, qua angeli fruuntur Chriſto in patria. Et ideò dicitur homo manducare panem angelorum, quia primò & principaliter eſt angelorum, qui eo fruuntur in ſpecie propria: ſecundariò autem eſt hominum, qui Chriſtum ſub ſacramento accipiunt.

Ad ſecundum dicendum, quòd ad ſocietatem corporis myſtici pertinent quidem & homines & angeli: ſed homines per fidem, angeli autem per manifeſtam viſionem. Sacramenta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in ſpeculo & in ænigmate. Et ideò propriè loquendo, non angelis, ſed hominibus conuenit manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd Chriſtus manet in hominibus ſecundum præſentem ſtatum per fidem, ſed in angelis beatis eſt per manifeſtam viſionem. Et ideò non eſt ſimile; ſicut dictum eſt *. *In ſolut. præc. art. 1. & 2. in iſto ar.*

ARTIC. III.

Vtrum ſolus homo iuſtus poſſit Chriſtum ſacramentaliter manducare?

480

*4.di.9 a. 2.q.1.& 2.& a.3 q.2 c.ſi. & di.12. q.1.a.2. q.,2.co. * tra.25. in Io.panũ ante me to.9. refertur de cõſ.di. 2.ca.Vt qd paras † 2.2.q. 4.ar.5. * q.prac. a.4 ad 3 arg.*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd nullus poſſit manducare Chriſtum ſacramentaliter, niſi homo iuſtus. Dicit enim Aug. * in lib. de remed. pœnitentiæ, Vt quid paras dentem & ventrem? crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt panem viuum manducare. Sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: vt in 2. parte habitum eſt †. Ergo peccator non poteſt manducare hoc ſacramentum, quod eſt panis viuus.

¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum maxime dicitur eſſe ſacramentum charitatis: vt ſupra dictum eſt *. Sed ſicut infideles priuantur fide, ità omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem non videntur poſſe ſacramentaliter ſumere hoc ſacramentum: cum in forma huius ſacramenti dicatur, myſterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter manducare.

¶ 3 Præterea, Peccator magis eſt abominabilis Deo, quàm creatura irrationalis. Dicitur enim in Pſal. 48. de homine peccatore. Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Sed animal brutum (puta, mus aut canis) non poteſt ſumere hoc ſacramentum: ſicut etiam non poteſt ſumere ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quòd pari ratione neque peccatores hoc ſacramentum manducent.

trat 26.ĩ Io parũ à me. ſup illud: Ego ſũ panis vita, t.9.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioan. 6. (Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt) dicit Aug. * Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apoſt. Iudicium ſibi manducat & bibit. Sed non moriuntur ſumendo niſi peccatores. Ergo peccatores corpus Chriſti ſacramentaliter manducant, & non ſolum iuſti.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc quidam anti-

Digitized by Google

antiqui errauerunt, dicentes quòd corpus Chriſti nec etiam ſacramentaliter à peccatoribus ſumitur: ſed quàm cito labijs peccatoris contingitur, tam cito ſub ſpeciebus ſacramentalibus deſinit eſſe corpus Chriſti. Sed hoc eſt erroneum: derogat enim veritati huius ſacramenti, ad quam pertinet (ſicut ſupra dictum eſt *) quod manẽtibus ſpeciebus corpus Chriſti ſub eis eſſe non deſinat. Species autem manent, quamdiu ſubſtantia panis maneret, ſi ibi adeſſet, vt ſupra dictum eſt †. Manifeſtum eſt autem, quòd ſubſtantia panis aſſumpta à peccatore, non ſtatim eſſe deſinit, ſed manet quamdiu per calorem naturalem digeratur. Vndè tamdiu corpus Chriſti ſub ſpeciebus ſacramentalibus manet à peccatoribus ſumptis. Vnde dicendum eſt, quòd peccator ſacramentaliter corpus Chriſti manducare poteſt, & non ſolum iuſtus.

** q.76.a.6. a.3.& q. 77 a.8.* *† q.77.a.5. & 8. & alijs eiuſdem q.*

Ad primum ergo dicendum, quòd verba illa, & ſimilia ſunt intelligenda de ſpirituali manducatione, quæ peccatoribus non conuenit. Et ideò ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error proceſſiſſe, dum neſcierunt diſtinguere inter corporalem & ſpiritualem manducationem.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiamſi infidelis ſumat ſpecies ſacramentales, corpus Chriſti ſub ſacramento ſumit. Vnde manducat Chriſtum ſacramentaliter, ſi ly ſacramentaliter determinat verbum ex parte manducati. Si autem ex parte manducantis, tunc propriè loquendo, non manducat ſacramentaliter: quia non vtitur eo quod accipit, vt ſacramento, ſed vt ſimplici cibo: niſi forte infidelis intenderet recipere illud quod Eccleſia confert, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd etiam ſi mus, vel canis hoſtiam conſecratam manducet, ſubſtantia corporis Chriſti non deſinit eſſe ſub ſpeciebus, quandiu ſpecies illæ manent: hoc eſt, quamdiu ſubſtantia

Digitized by Google

tia panis maneret, ſicut etiam ſi proijceretur in lutum. Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Chriſti, qui voluit à peccatoribus crucifigi abſque diminutione ſuæ dignitatis: præſertim cum mus, aut canis non tangat ipſum corpus Chriſti, ſecundum propriam ſpeciem, ſed ſolum ſecundum ſpecies ſacramentales. Quidam autem dixerunt, quòd ſtatim cum ſacramentum tangitur à mure vel cane, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti. Quod etiam derogat veritati ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt *.

In corp. art.

Nec tamen dicendum eſt, quòd animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet: quia non eſt natum vti eo vt ſacramento. Vnde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat: ſicut manducaret ille, qui ſumeret hoſtiam conſecratam, neſciens eam eſſe conſecratam. Et quia id quod eſt per accidens, non cadit in diuiſione alicuius generis: ideò hic modus manducandi corpus Chriſti, non ponitur tertius præter ſacramentalem & ſpiritualem.

ARTIC. IV.

Vtrum peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter, peccet?

481

Inf. ar 7. et 8 co. et 4. d 9. 2 3. q. 1. & 2. & a. 4 q 2. cor. & 1. Cor. 11. lec. 7. co. 2.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter, nõ peccet. Non enim eſt maioris dignitatis Chriſtus ſub ſpecie ſacramenti, quàm ſub ſpecie propria. Sed peccatores tangentes corpus Chriſti ſub ſpecie propria, nõ peccabant, quin etiam veniam peccatorum conſequebantur: ſicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice: & Matt. 14. dicitur: Quicumque tetigerũt fimbriam veſtimenti eius, ſalui facti ſunt. Ergo non peccant, ſed magis ſalutem conſequuntur, ſacramentum corporis Chriſti ſumendo.

¶ 2 Præterea, Hoc ſacramentum, ſicut & alia, eſt quædam ſpiritualis medicina Sed medicina datur infirmis ad ſalutem: ſecundum illud Matth. 9. Non

eſt

eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Infirmi autem vel male habentes ſpiritualiter, ſunt peccatores. Ergo hoc ſacramentum abſque culpa ſumere poſſunt.

¶ 3 Preterea, Hoc ſacramentum cum in ſe Chriſtum contineat, eſt de maximis bonis. Maxima autem bona (ſecundum Auguſt.† in lib. de libero arbit.) ſunt quibus nullus male poteſt vti. Nullus autem peccat, niſi per abuſum alicuius rei. Ergo nullus peccator ſumens hoc ſacramentum peccat. *† lib. 2 c. 19. nõ lon gè à prin. tom. 1.*

¶ 4 Preterea, Sicut hoc ſacramentum ſentitur guſtu & tactu, ita & viſu. Si ergo peccator ex eo, quòd ſumit hoc ſacramentum, peccet, videtur etiam quòd peccaret videndo. Quod patet eſſe falſum: cum eccleſia omnibus hoc ſacramentum vidẽdum & adorandum proponat. Ergo peccator non peccat ex hoc quod manducat hoc ſacramentum.

¶ 5 Preterea, Contingit quandoque, quòd aliquis peccator non habet conſcientiam ſui peccati. Nec tamen talis peccare videtur, corpus Chriſti ſumendo: quia ſecundum hoc, omnes peccarent qui ſumunt, quaſi periculo ſe exponentes: cum Apoſtolus dicat 1. Corinth. 4. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Non ergo videtur, quòd peccatori cedat in culpam, ſi hoc ſacramentum ſumat.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Corint. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, id eſt, condemnationem. Dicit autem gloſſa ibidem, quòd indignè manducat & bibit qui in crimine eſt, vel irreuerenter tractat. Ergo qui eſt in peccato mortali, ſi hoc ſacramentum accipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

RESPONDEO dicendum, quòd in hoc ſacramento ſicut in alijs, id quod eſt ſacramentum, eſt ſignum eius, quod eſt res ſacramenti. Duplex autem eſt res huius ſacramenti, ſicut ſupra dictũ eſt*. Vna quidem, quæ eſt ſignificata & contenta, ſcilicet *273. a. c.*

ipſe

ipſe Chriſtus: alia autem eſt ſignificata, & non contenta, ſcilicet corpus Chriſti myſticum, quod eſt ſocietas ſanctorum. Quicumque ergo hoc ſacramentum ſumit, ex hoc ipſo ſignificat ſe eſſe Chriſto vnitum, & membris eius incorporatum. Quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideò manifeſtum eſt, quòd quicumque cum peccato mortali hoc ſacramentum ſumit, falſitatem in hoc ſacramento committit: & ideò incurrit ſacrilegium, tamquam ſacramenti violator; & propter hoc mortaliter peccat.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus in propria ſpecie apparens, non exhibebat ſe tangendum hominibus in ſignum ſpiritualis vnionis ad ipſum, ſicut exhibetur ſumendus in hoc ſacramento. Et ideò peccatores eum in propria ſpecie tangentes, non incurrebant crimen falſitatis circa diuina, ſicut peccatores ſumentes hoc ſacramentum. Et præterea Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati: & ideò conuenienter ſe peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriam reſurrectionis, ſe tãgi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur, ſecundum illud Ioan. 20. Noli me tangere, nondũ enim aſcẽdi ad Patrem meum, ſcilicet in corde tuo, vt Auguſt. exponit *. Et ideò peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Chriſtum, repelluntur à contactu huius ſacramenti.

trac 121 in Ioa à me. illius innu tur tom. 9.

Ad ſecundum dicendum, quòd non quælibet medicina competit ſecundum quemlibet ſtatum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur iam liberatis à febre, ad confortationem, noceret, ſi daretur adhuc febricitantibus. Ita etiam baptiſmus & pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgatiuæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem ſacramentum eſt medicina confortatiua, quæ non debet dari niſi liberatis à peccato.

Ad tertium dicendum, quòd maxima bona intelligit

igit Augſt. † virtutes animæ, quibus nullus ma e titur, quaſi principijs mali vſus. Vtitur tamen eis liquis male, quaſi obiectis mali vſus: vt patet in his, qui de virtutibus ſuperbiunt. Ita & hoc ſacramenum quantum eſt ex ſe, non eſt principium mali vſus, ed obiectum. Vnde Auguſ. * dicit, Multi indignè ccipiunt corpus Chriſti: per quod docemur, quam auendum ſit male accipere bonum. Ecce enim per onum factum eſt malum, dum male accipitur boum; ſicut è contra, Apoſtolo per malum factum eſt onum, cum bene accepit malum, ſcilicet cum ſtimuum ſatanæ patienter portauit.

† *Loco in arg. cit.*

tra. 62. in Ioã. circa princ. & tra. 6. ad c. 1 Ioan. tom. 9. de conſ. d. 2. c. 66.

Ad quartum dicendum, quòd per viſum non accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolum ſacramentum ius: quia ſcilicet non pertingit viſus ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed ſolum ad ſpecies ſacramenales: vt ſupra dictum eſt *. Sed ille qui manducat, non ſolum ſumit ſpecies ſacramentales, ſed etiam pſum Chriſtum, qui eſt ſub eis. Et ideò à viſione corporis Chriſti nullus prohibetur, qui ſit ſacramenum Chriſti conſecutus, ſcilicet baptiſmum. Non baptizati autem non ſunt admittendi etiam ad inſpectionem huius ſacramenti: vt patet per Dionyſ. * in ib. eccleſiaſt. hierar. Sed ad manducationem non ſunt admittendi, niſi ſoli illi, qui non ſolum ſacramentaliter, ſed etiam realiter ſunt Chriſto coniuncti.

q 76. a. 7

c. 7. eccle. hier p. 3. paulò à prin.

Ad quintum dicendum, quòd hoc quod non habet aliquis conſcientiam ſui peccati, poteſt contingere dupliciter. Vno modo per culpam ſuam: vel quia per ignorantiam iuris, quæ non excuſat, reputat non eſſe peccatum quod eſt peccatum (puta, ſi aliquis fornicator reputaret ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale): vel quia negligens eſt in examinatione ſui ipſius: contra id quod Apoſtolus dicit primæ Corint. 11. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Et ſic nihilominus peccat peccator ſumens corpus Chriſti, licet non habeat conſcientiam peccati:

qu a

quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. Alio modo poteſt contingere ſine culpa ipſius: puta cum doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus. Et in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti: quia homo per certitudinem ſcire non poteſt, vtrum ſit verè contritus. Sufficit enim, ſi in ſe ſigna contritionis inueniat, puta ſi doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, eſſe actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excuſat (puta ſi acceſſit ad non ſuam, quam credebat eſſe ſuam) non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiam ſi totaliter eſt peccatum oblitus, ſufficit ad eius deletionem generalis contritio, vt infra dicetur *. Vnde iam non eſt dicendus peccator.

Non cõpleuit morte præuẽtus.

ARTIC. V.

Vtrum accedere ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati, ſit grauiſsimum omnium peccatorum?

481. *4. d. 9. ar. 3. q. 3. & 1. Co. 10. le. 5. co. 3.*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd accedere ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati, ſit grauiſſimum omnium peccatorum. Dicit enim Apoſtolus primæ ad Corinth. 11. Quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. gloſ. ibidem *, Hoc eſt, ac ſi Chriſtum occiderit, punietur. Sed peccatum Chriſtum occidentium, videtur fuiſſe grauiſſimum. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conſcientia peccati ad menſam Chriſti accedit, videtur eſſe grauiſſimum.

gl. interl. ibi. in ſententia.

¶ 2 Pręterea, Hieronym. dicit in quadam epiſt. Quid tibi cum fœminis, qui ad altare cum Deo fabularis? dic ſacerdos, dic clerice, qualiter eiſdem labijs filium Dei oſcularis, quibus oſculatus es labia meretricis. Cum Iuda, oſculo Filium hominis tradis. Et ſic videtur fornicator ad menſam Chriſti accedens peccare, ſicut Iudas peccauit, cuius peccatum

fuit

fuit grauiſſimum. Sed multa alia peccata ſunt grauiora quàm peccatum fornicationis, & præcipue peccatum infidelitatis. Ergo cuiuſlibet peccatoris ad menſam Chriſti accedentis peccatum eſt grauiſſimum.

¶ 3 Præterea, Magis eſt abominabilis Deo immunditia ſpiritualis, quàm corporalis. Sed ſi quis proijceret corpus Chriſti in lutum, vel ſterquilinium, grauiſſimum reputaretur eius peccatum. Ergo grauius peccat, ſi ipſum ſumat cum peccato: quod eſt immunditia ſpiritualis. Ergo hoc peccatum eſt grauiſſimum.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioan. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, dicit Auguſt.* hoc intelligendum eſſe de peccato infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata. Et ita videtur, hoc peccatum non eſſe grauiſſimum, ſed magis peccatum infidelitatis. *tra. 89. in Ioa. inter med. & prin. to. 9*

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut in ſecunda parte dictum eſt*) dupliciter aliquod peccatum poteſt dici grauius alio. Vno modo per ſe: alio modo per accidens. Per ſe quidem ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, quæ attenditur ex parte obiecti. Et ſecundum hoc, quantò id contra quod peccatur, eſt maius, tanto peccatum eſt grauius. Et quia diuinitas Chriſti eſt maior humanitate ipſius, & ipſa humanitas eſt potior quàm ſacramenta humanitatis: inde eſt quòd grauiſſima peccata ſunt, quæ committuntur in ipſam diuinitatem: ſicut eſt peccatum infidelitatis & blaſphemiæ. Secundario autem ſunt grauia peccata, quæ committuntur in humanitatem Chriſti. Vnde & Matthæi 12. dicitur, Qui dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Tertio autem loco ſunt peccata, quæ committuntur contra ſacramenta, quæ pertinent ad humanitatem Chriſti. Et poſt hæc ſunt alia peccata contra pu- *1. 2. q. 73 a. 6. et 2. 2. q. 73. a. 3.*

ras creaturas. Per accidens autem vnum peccatum eſt grauius alio ex parte peccantis: puta, peccatum quod eſt ex ignorãtia vel infirmitate, eſt leuius peccato quod eſt ex contemptu, vel ex certa ſcientia Et eadem ratio eſt de alijs circumſtantijs. Et ſecundum hoc, iſtud peccatum in quibuſdam poteſt eſſe grauius: ſicut in his qui ex actuali contemptu, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt. In quibuſdam verò minus graue: puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt. Sic ergo patet quòd hoc peccatum eſt multis alijs grauius ſecundum ſuam ſpeciem: non tamen eſt omnium grauiſſimum.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccatum *indignè* ſumentium hoc ſacramentum, cõparatur *peccato* occidentium Chriſtum, ſecundũ ſimilitudinem (quia vtrumque cõmittitur contra corpus Chriſti) non tamen ſecundum criminis quantitatem. Peccatũ enim occidentium Chriſtum, fuit multo grauius. Primo quidem, quia illud peccatum fuit contra corpus Chriſti in ſpecie propria: hoc autem peccatum eſt contra corpus Chriſti, in ſpecie ſacramenti. Secundo, quia illud peccatum proceſsit ex intentione nocendi Chriſto, non autem hoc peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quòd fornicator accipiens corpus Chriſti, comparatur Iudæ Chriſtum oſculanti, quantum ad ſimilitudinem criminis (*quia* vterque ex ſigno charitatis Chriſtum offendit) non tamen quantum ad criminis quantitatem: ficut etiam prius dictum eſt *. Hæc tamen criminis ſimilitudo non minus competit alijs peccatoribus, quàm fornicatoribus. Nam & per alia peccata *mortalia* agitur contra charitatem Chriſti, cuius ſignum eſt hoc ſacramentum; & tanto magis, quanto peccata ſunt grauiora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius ſacramenti: in quantum ſcilicet

In ſolut. præced.

per

per hoc peccatum ſpiritus maximè carni ſubijcitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc ſacramento. Plus tamen ponderat impedimentũ ipſius charitatis, quàm feruoris eius. Vnde & peccatum infidelitatis, quod funditus ſeparat hominem ab Eccleſiæ vnitate, ſimpliciter loquendo, maximè hominem ineptum reddit ad ſuſceptionem huius ſacramenti, quod eſt ſacramentum eccleſiaſticæ vnitatis, vt ſupra dictum eſt *. Vnde & grauius peccat infidelis accipiens hoc ſacramentum, quàm fidelis peccator: & magis contemnit Chriſtum, ſecundum quòd eſt ſub hoc ſacramento, præſertim ſi non credat Chriſtum verè ſub hoc ſacramento eſſe: quia quantum eſt in ſe, diminuit ſanctitatem huius ſacramenti, & virtutem Chriſti operantis in hoc ſacramento; quod eſt contemnere ipſum ſacramentum in ſeipſo. Fidelis autem, qui cum conſcientia peccati ſumit, contemnit hoc ſacramentum, non in ſeipſo, ſed quantũ ad vſum, indignè accipiens. Vnde & Apoſtolus 1. Corint. 11. aſſignans rationem huius peccati dicit, Non dijudicans corpus Domini, id eſt, non diſcernens ipſum ab alijs cibis: quod maximè facit ille, qui non credit Chriſtum eſſe ſub hoc ſacramento.

* q 79. a. 1. & q. 73. a. 4. co.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui proijceret hoc ſacramentum in lutum, multo grauius peccaret, quàm ille qui cum conſcientia peccati mortalis ad hoc ſacramentum accedit. Primo quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriam faciendi huic ſacramento, quod non intendit peccator indignè corpus Chriſti accipiens. Secundo, quia homo peccator eſt capax gratiæ, vnde etiam magis eſt aptus ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum, quàm quæcumque alia irrationalis creatura. Vnde maximè inordinatè vteretur hoc ſacramento, qui proijceret ipſum canibus ad manducandum, vel qui proijceret in lutum conculcandum.

ARTIC. VI.

Vtrum ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti?

483

Inf q.81. a 2.co.& ad 2.et 4 d.9. a.5. q.1. p to. & q. 2. co.et quo. 5. ar.12.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti. Non enim eſt faciendum contra Chriſti pręceptũ, propter vitandum ſcandalum vel infamiam alicuius. Sed Dominus præcepit Matt. 7. Nolite ſanctum dare canibus. Maximè autem datur ſanctum canibus, cum hoc ſacramentum peccatoribus exhibetur. Ergo neque propter vitandum ſcandalum, neque propter vitandam infamiam alicuius, debet hoc ſacramentum peccatori petenti dari.

¶ 2 Pręterea, De duobus malis minus malum eſt eligendum. Sed minus malum eſſe videtur, ſi peccator infametur, vel etiam ſi ei hoſtia non conſecrata detur, quàm ſi ſumens corpus Chriſti, mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius eſſe eligendum, quòd vel infametur peccator petens corpus Chriſti, vel etiam quòd detur ei hoſtia non conſecrata.

In decr. 2. q.4. c. 24. Sæpe cõtingit.

¶ 3 Pręterea, Corpus Chriſti interdum datur ſuſpectis de crimine, ad eorum manifeſtationem: legitur enim in Decr.† 2. q.4. Sæpè contingit, vt in monaſterijs monachorum, furta perpetrentur. Idcirco ſtatuimus, vt quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debent, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præſentibus fratribus: & ſic expleta Miſſa, omnes communicentur in hæc verba, Corpus Chriſti ſit tibi hodie ad probationem. & infra *, Si epiſcopo aut presbytero aliquod maleficium fuerit imputatum, pro ſingulis Miſſam celebrare debet, & communicari, & de ſingulis ſibi imputatis, innocentem ſe oſtendere. Sed peccatores occultos non oportet manifeſtari: quia ſi frontem verecundiæ abiecerint liberius peccabunt, vt Auguſt. dicit in lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis non eſt corpus Chriſti dandum, etiam ſi petant.

cap. 27.

SED contra eſt, quod ſuper illud Pſalm. 21. Man-

Digitized by Google

Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Auguſt. * Non prohibebat diſpenſator pingues terræ, id eſt, peccatores menſam Domini manducare. *Refertur de cõſ. d. 2. c. Non phibeat, tom. 9.*

RESPONDEO dicendum, quòd circa peccatores diſtinguendum eſt. Quidam enim ſunt occulti, quidam verò manifeſti, ſcilicet per euidentiam facti: ſicut publici vſurarij, aut publici raptores: vel etiam per aliquod iudicium eccleſiaſticum vel ſeculare. Manifeſtis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus ſacra communio dari. Vnde Cypr. ſcribit † ad quemdam, Pro dilectione tua conſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrionibus, & mago illo, qui apud vos conſtitutus adhuc in artis ſuæ dedecore perſeuerat: an talibus ſacra communio cum cæteris Chriſtianis debeat dari. Puto nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si verò non ſunt manifeſti peccatores, ſed occulti: non poteſt eis petentibus ſacra communio denegari. Cum enim quilibet Chriſtianus ex hoc ipſo quòd eſt baptizatus, ſit admiſſus ad Dominicam menſam, non poteſt ei ius ſuum tolli, niſi pro aliqua cauſa manifeſta. Vnde ſuper illud 1. Cor. 5. Si is qui frater nominatur inter vos, &c. dicit gl. Auguſt. * Nos à communione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo iudicio eccleſiaſtico vel ſeculari nominatum atque conuictum. Poteſt tamen ſacerdos, qui eſt conſcius criminis, occultè monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes, ne ad menſam Domini accedant, antequam de peccatis pœniteant, & Eccleſiæ reconcilientur. Nam poſt pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non eſt communio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in concilio Carthaginenſi legitur *, Scenicis atque hiſtrionibus, cæteriſque huiuſmodi perſonis,

li. 1. epiſt. epi 10. in prin.

in lib. de medicin. pœnit. c. 3. in me. tom. 9.

in cõc. 3. Carthag. can. 35.

vel apoſtatis conuerſis ad Deum, reconciliatio non negetur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſancta prohibentur dari canibus, id eſt, peccatoribus manifeſtis. Sed occulta non poſſunt publicè puniri, ſed ſunt diuino iudicio reſeruanda.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet peius ſit peccatori occulto peccare mortaliter, ſumendo corpus Chriſti, quàm infamari: tamen ſacerdoti miniſtranti corpus Chriſti, peius eſt peccare mortaliter, infamando iniuſtè peccatorem occultum, quàm quod ille mortaliter peccet: quia nullus debet peccatum mortale committere, vt alium liberet à peccato.
in q. 42. tom. 4. Vnde Auguſt. dicit † in lib. quæſt. ſuper Geneſ. Periculoſiſſimè admittitur hæc compenſatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malum *faciat*. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari, quàm indignè ad menſam Domini accedere. Hoſtia tamen non conſecrata nullo modo debet dari loco conſecratæ: quia ſacerdos hoc faciens, quantum in ſe eſt, facit idololatrare illos, qui credunt eſſe hoſtiam conſecratam, ſiue alios præſentes, ſiue
in pſ. 98. cir. med. expoſit. tom. 8. etiam ipſum ſumentem: quia vt Auguſt. dicit *, Nemo carnem Chriſti manducet, niſi prius adoret. Vnde extra de celebratione miſſ. † cap. de homine, dicitur, Licet is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet grauiter, ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud: grauius tamen videtur offendere, *qui*
† In Decr. li. 3 ti. 41 c. 7. in fi. fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare.

Ad tertium dicendum, quòd decreta illa ſunt abrogata per contraria documenta Romanorum Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa *, Ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione, confeſſionem extorqueri à quolibet, ſacri canones non concedũt.
Refertur de cõſ. d. 2. q. 4 c. 21 conſuluiſti. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione, publicata delicta commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare: occulta verò & incognita, illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum homi-

Digitized by Google

num. Et idem habetur extra de purgationibus †, cap. ex tuarum. In omnibus enim talibus eſſe videtur Dei tentatio, vnde ſine peccato fieri non poſſunt. Et grauius videretur, ſi in hoc ſacramento, quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis, aliquis incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Chriſti debet dari alicui ſuſpecto de crimine, quaſi ad examinationem.

In Decr. li.5.ti.34 cap.8. Ex tuarum.

ARTIC. VII.

Vtrum nocturna pollutio aliquem impediat à ſumptione huius ſacramenti?

484

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd nocturna pollutio non impediat aliquem à ſumptione corporis Chriſti. Nullus enim impeditur à ſumptione corporis Chriſti, niſi propter peccatum. Sed nocturna pollutio accidit ſine peccato: dicit enim Aug.* 12. ſup. Geneſ. ad lit. Ipſa phantaſia, quæ fit in cogitatione ſermocinantis, cum expreſſa fuerit in viſione ſomniantis, vt inter illam & veram coniunctionem corporum non diſcernatur: cõtinuo mouetur caro, & ſequitur quod eum motum ſequi ſolet, cum hoc tam ſine peccato fiat, quàm ſine peccato à vigilantibus dicitur: quod vt diceretur, proculdubio cogitatum eſt. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab eius ſacramenti ſumptione.

2.2.q. 154.a.5. & 4.d 9. ar.4.q.1. & ver.q. 28. ar.3. ad 6.
** li.12.c. 15. ĩ me. tom.3.*

¶ 2 Preterea, Greg. dicit † in epiſt. ad Auguſtinũ epiſcopum Anglorum, Si quis ſua coniuge non cupidine voluptatis captus, ſed tantum procreandorum liberorum gratia vtitur, ille profecto ſiue de ingreſſu Eccleſiæ, ſiue de ſumendo corporis Dominici myſterio, ſuo eſt iudicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne poſitus, neſcit ardere. Ex quo patet quòd carnalis pollutio etiam vigilantis, ſi ſit ſine peccato, non prohibet hominem a ſumptione corporis Chriſti. Multo igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

in fin lib. 12. regiſtr. ad 10 interrogationem. Aug. c. 10. nõ longe à fi. & habetur 33. q 5 c. 7. poſt me.

¶ 3 Preterea, Nocturna pollutio videtur ſolam immunditiam corporalem habere. Sed aliæ im-

munditiæ corporales, quæ ſecundum legem impediebant ab ingreſſu Sanctorum, in noua lege non impediunt à ſumptione huius ſacramenti: ſicut de muliere pariente, vel menſtruata, vel fluxum ſanguinis patiente, ſcribit beatus Gregor. * Auguſtino Anglorum epiſcopo. Ergo videtur, quod neque etiam nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti.

loco nunc dicto parum ante me. c. 10.

¶ 4 Præterea, Peccatum veniale non impedit hominem à ſumptione huius ſacramenti, ſed nec etiam peccatum mortale poſt pœnitentiam. Sed dato quòd nocturna pollutio prouenerit ex aliquo peccato præcedenti (ſiue crapulæ, ſiue turpium cogitationum), plerumque tale peccatum eſt veniale: & ſi aliquando ſit mortale, poteſt contingere quòd de mane pœniteat, & peccatum ſuum confitetur. Ergo videtur, quòd non debeat impediri à ſumptione huius ſacramenti.

¶ 5 Præterea, Grauius peccatum eſt homicidij, quàm fornicationis. Sed ſi aliquis de nocte ſomniet ſe homicidium perpetrare, aut furtum, aut quodcumque aliud peccatum, non propter hoc impeditur à ſumptione corporis Chriſti. Ergo videtur, quòd multo minus fornicatio ſomniata cum pollutione ſubſequente, impediat à ſumptione huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod Leuitic. 15. dicitur, Vir, de quo egreditur ſemen coitus, immundus erit vſque ad veſperum. Sed immundis non patet aditus ad ſacramenta. Ergo videtur, quòd propter pollutionem nocturnam aliquis impediatur à ſumptione huius ſacramenti, quod eſt maximum ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd circa pollutionem nocturnam duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem, ratione cuius ex neceſſitate impedit hominem à ſumptione huius ſacramenti. Aliud autem, ratione cuius non ex neceſſitate, impedit hominem ab hu-

huiuſmodi ſacramenti perceptione, ſed ex quadam congruentia. Ex neceſſitate quidem impedit hominem ab huius ſacramenti perceptione ſolum peccatum mortale. Et quamuis nocturna ipſa pollutio ſecundum ſe conſiderata, peccatum mortale eſſe non poſſit: nihilominus tamen ratione ſuæ cauſæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideò conſideranda eſt cauſa pollutionis nocturnæ. Quandoque enim prouenit à cauſa extrinſeca ſpirituali, ſcilicet ex dæmonum illuſione: qui ſicut in prima parte habitum eſt *, phantaſmata cõmouere poſſunt, ex quorum apparitione pollutio interdum ſubſequitur. Quandoque vero prouenit pollutio ex cauſa intrinſeca ſpirituali, ſcilicet ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex cauſa intrinſeca corporali, vel ex ſuperfluitate ſiue debilitate naturæ, ſiue etiam ex ſuperfluitate cibi vel potus.

q. 111. a. 5.

Qualibet autem harum trium cauſarum poteſt & ſine peccato & cum peccato veniali vel mortali exiſtere. Et ſi quidem ſit ſine peccato vel cum peccato veniali, non ex neceſſitate impedit ſumptionem hujus ſacramenti: ita ſcilicet, quòd homo ſumendo ſit reus corporis & ſanguinis Domini. Si vero ſit cum peccato mortali, impedit ex neceſſitate. Illuſio enim dæmonum quandoque prouenit ex præcedenti negligentia præparationis ad deuotionem, quæ poteſt eſſe & mortale & veniale peccatum. Quandoque vero prouenit ex ſola nequitia dæmonum, volentium impedire hominem à ſumptione huius ſacramenti. Vnde legitur in collationibus Patrum, quòd cum quidam frater pateretur pollutionem ſemper in feſtis, in quibus erat communicandum: ſeniores comperto, quod nulla cauſa ab ipſo præceſſerat, decreuerunt quòd propter hoc a communione non ceſſaret; & ita ceſſauit illuſio dæmonum. Similiter etiam præcedentes cogitationes laſciuæ, quandoque poſſunt eſſe omnino ſine peccato: puta cum aliquis cauſa lectionis vel diſputationis cogitur de

Digitized by Google

talibus cogitare. Et ſi hoc ſit ſine concupiſcentia & delectatione, non erunt cogitationes immundæ, ſed honeſtæ: ex quibus tamen pollutio ſequi poteſt, ſicut patet ex auctoritate Aug. * ſupra inducta. Quandoque verò præcedentes cogitationes ſunt ex concupiſcentia & delectatione; & ſi adſit conſenſus, erit peccatum mortale: ſi autem deſit, erit veniale. Similiter etiam & cauſa corporalis quandoque eſt ſine peccato: puta cum eſt ex infirmitate naturæ. Vnde & quidã etiam in vigilando abſque peccato fluxum ſeminis patiuntur. Vel etiã ſi ſit ex ſuperfluitate naturæ: ſicut enim contingit ſanguinem fluere abſque peccato, ita & ſemen quod eſt ſuperfluitas ſanguinis, ſecundum Philoſophum *. Quandoque verò eſt cum peccato: puta cum prouenit ex ſuperfluitate cibi vel potus: & hoc etiam poteſt eſſe peccatum veniale vel mortale; licet frequentius peccatum mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatem conſenſus, quam circa ſumptionem cibi & potus. Vnde & Gregorius * ſcribens Auguſtino Anglorum epiſcopo dicit, ceſſandum eſſe à communione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit: non autem quando prouenit ex ſuperfluitate cibi vel potus, præſertim ſi neceſſitas adſit. Sic igitur ex cauſa pollutionis conſiderari poteſt, vtrum nocturna pollutio impediat ex neceſſitate ſumptionem huius ſacramenti. Ex quadam verò congruentia impedit quantum ad duo, quorum vnum ſemper accidit, ſcilicet quædam fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiam ſacramenti, non decet ad altare accedere (vnde & volentes tangere aliquid ſacrum, manus lauant) niſi forte talis immunditia ſit perpetua vel diuturna: ſicut eſt lepra, vel fluxus ſanguinis, vel aliquid huiuſmodi. Aliud autem eſt euagatio mentis quæ ſequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate prouenit, poſtponi debet propter aliquam neceſſitatem,

In arg. 1.

lib. 1. de gen. ani. cap. 18. à me. & c. 19. parũ à prin.

** loco cit. in a. 1. & 2 c. 11. & habetur 33. q. 4. c. vir cum propria.*

tatem, puta vt Greg. dicit*, cum fortaſſe aut feſtus dies exigit aut exhibere miniſterium pro eo quod ſacerdos alius deeſt, ipſa neceſſitas compellit.

loco iam nūc dicto ad īterrog. 11. Aug. c. 11.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex neceſſitate quidem non impeditur homo à ſumptione huius ſacramenti, niſi propter peccatum mortale: ſed ex quadam conuenientia poteſt homo impediri propter alias cauſas: ſicut dictum eſt*.

in co. ar.

Ad ſecundum dicendum, quòd coitus coniugalis ſi ſit ſine peccato (puta, ſi fiat cauſa prolis generandæ, vel cauſa reddendi debitum) non alia ratione impedit ſumptionem huius ſacramenti, niſi ſicut dictum eſt † de pollutione nocturna, quæ accidit ſine peccato, ſcilicet propter immunditiam corporalem & mentis diſtractionem. Ratione cuius Hieron. † dicit ſuper Matth. Si panes propoſitionis ab his qui vxores tetigerant comedi non poterant, quanto magis ille panis, qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui coniugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari atque contingi? non quòd nuptias condemnemus, ſed quòd eo tempore, quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Sed quia hoc ſecundum congruitatem, & non ſecundum neceſſitatem eſt intelligendum, Gregorius † dicit, quòd talis eſt ſuo iudicio relinquendus. Si verò non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Gregor. ſubdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc ſacramentum.

in co. ar.

Refertur 33. q. 4. c. Sciatis.

loco cita. in arg. et hētur 33 q. 4. c. vir cum propria.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut Greg. dicit † in epiſtola ſupra dicta ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum, in veteri Teſtamento aliqui polluti dicebantur figuraliter, quod populus nouæ legis ſpiritualiter intelligit. Vnde huiuſmodi corporales immunditiæ, ſi ſint perpetuæ, vel diuturnæ, non impediunt ſumptionem huius ſacramenti ſalutaris, ſicut impediebant acceſſum ad ſacramēta figuralia. Si verò cito tranſeant (ſicut immunditia pollutionis nocturnę)

† in fi. registri ad interrog. a me.

cx

ex quadam congruentia impediunt ſumptionem huius ſacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deutero.23. dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperam lauetur aqua.

Ad quartum dicendum, quòd licet per contritionem & confeſſionem auferatur reatus culpæ: non tamen aufertur corporalis immunditia, & diſtractio mentis ex pollutione conſecuta.

Ad quintum dicendum, quòd ſomnium homicidij non inducit corporalem immunditiam, nec etiam tantam diſtractionem mentis, ſicut fornicatio ſomniata, propter delectationis intentionem. Si tamen ſomnium homicidij proueniat ex cauſa, quæ eſt peccatum, præſertim mortale, impedit à ſumptione huius ſacramenti, ratione ſuæ cauſæ.

ARTIC. VIII.

485 *Vtrum cibus, vel potus præaſſumptus impediat ſumptionem huius ſacramenti?*

Inf. a.9. co. et 2.2 q.174.a.6. ad 2. & 4.diſ. 8.q.1.a. 4 q.1. & 2. & 1. Cor. 11. le.4. co.4

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd cibus, vel potus præaſſumptus non impediat ſumptionem huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum eſt à Domino inſtitutum in cœna. Sed Dominus poſtquam cœnauit, hoc ſacramentum diſcipulis ſuis tradidit: ſicut patet Luc.22. & primæ Cor.11. Ergo videtur quòd etiam poſt alios cibos aſſumptos nos debeamus ſumere hoc ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Primæ Corinth.11. dicitur, Cum conuenitis ad manducandum, ſcilicet corpus Domini, inuicem expectate: ſi quis autem eſurit, domi manducet. Et ita videtur quòd poſtquam aliquis domi manducauerit, poſſit in Eccleſia corpus Chriſti manducare.

In cõcil. 3. Carth. can. 29. & hẽtur de cõſ.di. 1. ca. Sacramẽta altaris.

¶ 3 Præt. In Concil. Carthag. legitur, & habetur de conſe. diſt. 1.* Sacramẽta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cęna Domini celebratur. Ergo ſaltẽ illa die ali-

Digitized by Google

aliquis pōt corpus Chriſti poſt alios cibos ſumere.

¶ 4 Pręterea, Sumptio aquæ vel medicinæ vel alterius cibi vel potus in minima quantitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque ieiunium Eccleſiæ ſoluit, neque ſobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quòd aliquis reuerenter ſumat hoc ſacramentum. Ergo per prædicta non impeditur aliquis a ſumptione huius ſacramenti.

¶ 5 Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt, & forte totam noctem inſomnem ducentes, de mane percipiunt ſacra myſteria, nondum plene digeſti. Minus autem impediretur ſobrietas hominis, ſi in mane parum comederet, & poſtea circa nonam ſumeret hoc ſacramentum: cum etiam ſit quandoque maior diſtantia temporis. Ergo videtur, quòd talis cibi præaſſumptio non impediat hominem ab hoc ſacramento.

¶ 6 Præterea, Non minor reuerentia debetur huic ſacramento iam ſumpto, quàm ante ſumptionem. Sed ſumpto ſacramento licet cibum aut potum ſumere. Ergo & ante ſumptionem.

SED contra eſt, quòd Auguſ. † dicit in lib. reſponſionum ad Ianuarium, Placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti, prius in os Chriſtiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi. *Ep. 118. c. 6. ante me. to. 2.*

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid impedit ſumptionem huius ſacramenti dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: ſicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad ſignificatum huius ſacramenti, vt ſupra dictum eſt *. Alio modo propter prohibitionē Eccleſiæ. Et ſic impeditur aliquis à ſumptione huius ſacramenti poſt cibum & potum aſſumptum, triplici ratione. Primo quidem, ſicut Aug. † dicit in honorem huius ſacramenti: vt ſcilicet in os hominis intret, nondum aliquo cibo vel potu infectum. *art. prec. & ar. 4. huius q.* *Epi. 118. c. 6. ante me. to. 2.*

Secundo, propter ſignificationem, vt ſcilicet detur intelligi, quòd Chriſtus (qui eſt res huius ſacramēti) & charitas eius, debet primo fundari in cordibus noſtris:

noſtris: ſecundum illud Matth. 6. Quærite primum regnum Dei. Tertiò, propter periculum vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc quod homines inordinatè cibis vtuntur: ſicut & Apoſtolus dicit primæ Corinth. 11. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui ſtatim communicandi ſunt etiam poſt cibum, ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſine communione decedant; quia neceſſitas legem non habet. Vnde dicitur de conſecr. diſtinct. 2. Presbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſine communione moriatur.

De cõſec. di. 2. ca. Presbyt.
** epi. 118 c. 6. ĩ me. to. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Auguſtinus * in eodem lib. dicit, Neque quia poſt cibos Dominus dedit, propterea pranſi aut cœnati fratres ad hoc ſacramentum accipiendum conuenire debent, aut menſis ſuis miſcere: ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat. Namque Saluator, quo vehementius commendaret myſterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit arctius infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum. Et ideò non præcepit, quòd deinceps tali ordine ſumeretur, vt Apoſtolis, per quos Eccleſia diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc † modum.

† *Alias,* locum.

ex gl. interli. ibi. colligitur.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum in gl. ſic exponitur †: Si quis eſurit, & impatiens non vult expectare alios, manducet domi cibos ſuos, id eſt, pane terreno paſcatur, nec poſt Euchariſtiam ſumat.

Ad tertium dicendum, quòd capitulum illud loquitur ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſeruatam, vt in repreſentationem Dominicæ cœnæ illo die à non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur. Sed nunc hoc abrogatum eſt: nam ſicut Auguſtin. * in lib. prædicto dicit: Per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur, vt ſcilicet corpus Chriſti à ieiunis ſumatur.

ĩ ep. 118. c. 6. ante me. to. 2.

Ad quartum dicendum, quòd (ſicut in Secunda par-

Digitized by Google

parte habitum eſt †) duplex eſt ieiunium. Primum eſt ieiunium naturæ, quod importat priuationem cuiuſcũque præaſſumpti per modum cibi, vel potus: & tale ieiunium requiritur ad hoc ſacramẽtum, propter prædicta †. Et ideò neque poſt aſſumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcumque parua quantitate, licet hoc ſacramentum accipere. Nec refert vtrum aliquid huiuſmodi nutriat vel non nutriat, aut per ſe, aut cum alijs, dummodo ſumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, ſi caſualiter tranſglutiantur, non impediunt ſumptionem huius ſacramenti: quia non traijciuntur per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ. Et eadem ratio eſt de reliquijs aquæ vel vini, quibus os abluitur: dummodo nõ traijciantur in magna quantitate, ſed permixtæ ſaliuæ, quod vitiari non poteſt. Aliud autem eſt ieiunium Eccleſiæ: quod inſtituitur ad carnis macerationem. Et tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prædicta non multum nutriunt, ſed magis ad alterandum ſumuntur.

2. 2. q. 147. a. 6. ad 2. argum.

† in co. a.

Ad quintum dicendum, quòd cum dicitur, quòd hoc ſacramentum prius, quàm alij cibi, debet in os Chriſtiani intrare, non eſt intelligendum abſolutè reſpectu totius tẽporis: alioquin qui ſemel comediſſet vel bibiſſet, numquam poſſet poſtea hoc ſacramẽtum accipere; ſed eſt intelligendum quantum ad eũdem diem. Et licet principium diei ſecundum diuerſos diuerſimode ſumatur: nam quidam à meridie, quidam ab occaſu, quidam à media nocte, quidam ab ortu ſolis, diem incipiunt: Eccleſia tamen Romana diem à media nocte incipit. Et ideò ſi poſt mediam noctem aliquis ſumpſerit aliquid per modum cibi vel potus, non poteſt eadem die hoc ſumere ſacramentum: poteſt vero, ſi ante mediam noctem. Nec refert vtrum poſt cibum vel potum aſſumptum dormierit, aut etiam digeſtus ſit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem men-

mentis, quam patiuntur homines propter inſomneitatem, vel indigeſtionem. Ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quòd maxima deuotio requiritur in ipſa ſumptione huius ſacramenti, quia tunc percipitur ſacramenti effectus: quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quàm per ſequentia: & ideò magis eſt inſtitutum, quòd homines ieiunent ante ſumptionē huius ſacramenti, quàm poſt. Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem huius ſacramenti, & reliquos cibos. Vnde & in miſſa, oratio gratiarum actionis poſt communionem dicitur, & communicantes etiam ſuas priuatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos canones ſtatutum fuit à Papa Clemente (vt habetur de conſe. diſt. 2.*) Si mane Dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri, qui eam ſumpſerunt: & ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperum. Antiquitus enim rarius miſſarum ſolēnia celebrabantur, & cum maiori præparatione: nunc autem, quia oportet frequentius ſacra myſteria celebrare, non poſſet de facili obſeruari: & ideò per contrariam conſuetudinem eſt abrogatum.

De cõſec. di. 2. cap. trib9 gradibus.

ARTIC. IX.

Vtrum non habentes vſum rationis, debeant ſuſcipere hoc ſacramentum?

486

4. d. 3. a. 5. q. 3. & 4. & di. 23. q. 2. a. 2. q. 4. co & 10. & lec. 7. co. 1.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd non habentes vſum rationis, non debeant hoc ſacramentum ſuſcipere. Requiritur enim quòd aliquis ad hoc ſacramentum cum deuotione, & præcedente ſui examinatione accedat: ſecundum illud 1. Cor. 11. Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc non poteſt eſſe in his, qui carent vſu rationis. Ergo non debet eis hoc ſacramentum dari.

¶ 2 Præterea, Inter alios qui carent vſu rationis, ſunt etiam arreptitij, qui energumeni dicuntur. Sed

tales

tales etiam ab inſpectione huius ſacramenti arceantur: ſecundum Dionyſ.* in lib. eccleſ.hier. Ergo carentibus vſu rationis, hoc ſacramentum dari non debet. *c. 3. eccl. hie. p. 2.*

¶ 3 Præterea, Inter alios carentes vſu rationis, maximè pueri videntur eſſe innocentes. Sed pueris hoc ſacramentum non exhibetur. Ergo multo minus alijs carentibus vſu rationis.

SED contra eſt, quod legitur in concilio Arauſicano * (& habetur in Decr. 26. q. 6. c. qui recedunt.) Amentibus quæcumque pietatis ſunt, conferenda ſunt. Et ita eſt eis conferendum hoc ſacramentum: quod eſt ſacramentum pietatis. *can. 3. habetur de conſe di. 2. c. Qui recedūt.*

RESPONDEO dicendum, quòd aliqui dicuntur non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo, quia habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem huius ſacramenti concipere, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vſum rationis. Aut igitur numquam habuerunt vſum rationis, ſed ſic à natiuitate permanſerunt: & ſic talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præceſſit huius ſacramenti deuotio. Aut non ſemper caruerunt vſu rationis: & tunc ſi prius, quando erant compotes ſuæ mentis, apparuit in eis deuotio huius ſacramenti, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi: niſi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis. Vnde in Concilio Carthaginenſi legitur * (& habetur in Decretal. 26. quæſtio. ſecun.) Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phręneſim conuerſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. *In conci. 4. Carth. ca 76. & hētur 26 q 6. ca. is qui pęnitentiam.*

Ad primum ergo dicendum, quòd carentes vſu ratio-

rationis poſſunt deuotionem ad ſacramentum habere, quantum ad aliquos quidem præſentem, quantum ad alios autem præteritam.

loco cit. in arg. Ad ſecundum dicendum, quòd Dionyſ.* loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis: in quibus ſcilicet nondum eſt vis dæmonis extincta, quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de alijs amentibus. Vnde Caſſianus dicit, Eis qui ab immundis vexantur ſpiritibus, communionem ſacroſanctam à ſenioribus noſtris numquam meminimus interdictam.

Ad tertium dicendum, quòd eadem ratio eſt de pueris recenter natis, & de amentibus, qui numquã habuerunt vſum rationis, vnde talibus non ſunt ſacra myſteria danda. Quamuis quidam Græci contrarium faciant, propter hoc quòd Dionyſ. 2. * Cœleſt. hier. *c. 2. in p. 2. in fi.* dicit, baptizatis eſſe ſacram communionem dandam: non intelligentes quòd Dionyſ. ibi loquitur de baptiſmo adultorum. Nec tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc quòd Dominus dicit Ioann. 6. Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: quia ſicut Auguſtinus * ſcribit *refertur de conſ. di. 4. ca. Nulli.* Bonifacio, Tunc vnuſquiſque fidelium, corporis & ſanguinis Domini particeps fit, ſcilicet ſpiritualiter, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur. Sed quando iam pueri incipiunt aliqualem vſum rationis habere, vt poſſint deuotionem concipere huius ſacramenti, tunc poteſt eis hoc ſacramentum conferri.

ARTIC. X.

487 *Vtrum liceat quotidie hoc ſacramentum ſuſcipere?*

4. diſ. 12. q. 3. a. 1. & 1. Co. 11 lec. 7. co. 5.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd non liceat quotidie hoc ſacramentũ ſuſcipere. Sicut enim baptiſmus repreſentat Dominicam paſſionem, ita & hoc ſacramentum. Sed non licet pluries baptizari, ſed ſemel tantum: quia Chriſtus ſemel tantum

pro

Digitized by Google

pro peccatis noſtris mortuus eſt, vt dicitur 1.Pet.3. Ergo videtur quòd non liceat hoc ſacramentum quotidie ſuſcipere.

¶ 2 Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed agnus Paſchalis, qui fuit figura præcipua huius ſacramenti (vt ſupra dictum eſt *) non manducabatur, niſi ſemel in anno. Semel etiam in anno eccleſia celebrat Chriſti paſsionem, cuius hoc ſacramentum eſt memoriale. Ergo videtur, quòd non liceat quotidie ſumere hoc ſacramentum, ſed ſolũ ſemel in anno. q.73. a.6

¶ 3 Præterea, Huic ſacramento, in quo totus Chriſtus continetur, maxima reuerentia debetur. Ad reuerentiam autem pertinet, quòd aliquis ab hoc ſacramento abſtineat. Vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matth. 8. Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum. Et Petrus, qui dixit Luc. 5. Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine. Ergo non eſt laudabile, quòd homo quotidie hoc ſacramentum ſuſcipiat.

¶ 4 Præterea, Si eſſet laudabile, frequenter hoc ſacramentum accipere, quanto frequentius ſumeretur, tanto eſſet laudabilius. Sed maior eſſet frequentia, ſi homo pluries in die ſumeret hoc ſacramẽtum. Ergo eſſet laudabile, quòd homo pluries in die communicaret. Quod tamen non habet eccleſiæ conſuetudo. Non ergo videtur eſſe laudabile, quòd aliquis quotidie hoc ſacramentum accipiat.

¶ 5 Præterea, Eccleſia intendit ſuis ſtatutis fidelium vtilitati prouidere. Sed ex ſtatuto Eccleſiæ fideles tenentur ſolum ſemel communicare in anno: vnde dicitur * extra de pœnit. & remiſ. Omnis vtriuſque ſexus fidelis ſuſcipiat reuerenter, ad minus in Paſcha euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum. Non ergo eſt laudabile, quòd quotidie hoc ſacramentum ſumatur. *in dec. li. 5 tit. 38. c. omnis vtriuſq. eſt c. 8.*

SED contra eſt, ꝙ Aug.* dicit in lib. de verbis *in ſer. 28 parũ ante me 10.* 10.

Domini, Iſte panis quotidianus eſt: accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit.

RESPONDEO dicendum, quòd circa vſum huius ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem ex parte ipſius ſacramenti, cuius virtus eſt hominibus ſalutaris. Et ideo vtile eſt quotidie ipſum ſumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde Ambroſ. dixit in lib.* de ſacramentis, Si quotieſcumque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere: qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam. Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc ſacramentum accedat. Et ideo ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratū inueniat, laudabile eſt, quòd quotidie ſumat. Vnde Auguſt.* cum dixiſſet, Accipe quotidie vt quotidie tibi proſit: ſubiungit, Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indiſpoſitionem vel animæ: non eſt vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc ſacramentum accedere, ſed quotieſcumque ſe ad illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib.* de eccl dog. dicitur, Quotidie euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo nec vitupero.

l. 4. c. 6. à me. to. 4. de conſe. d. 2. c. 4.

in ſer. 28 de verb. dom. parum ante me. t. 10.

c. 53. in prin. habetur .ib. hic inter opera Auguſt t. 3. habetur de conſ d. 2. c. 13.

Ad primum ergo dicendum, quòd per ſacramentum baptiſmi configuratur homo morti Chriſti, in ſe ſuſcipiens eius characterem: & ideo ſicut Chriſtus ſemel mortuus eſt, ita ſolum ſemel debet homo baptizari. Sed per hoc ſacramentum non recipit homo Chriſti characterem, ſed ipſum Chriſtum, cuius virtus manet in æternum. Vnde Heb. 10. dicitur, *Vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos*. Et ideo quia quotidie homo indiget ſalutifera Chriſti virtute, quotidie poteſt laudabiliter hoc ſacramentum ſuſcipere. Et quia præcipue baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ideo ſicut homo ſemel carnaliter naſcitur, ita debet ſemel ſpiritualiter renaſci

per

Digitized by Google

per baptiſmum, vt Aug.* dicit ſuper illud Io.3. Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex? Sed hoc ſacramentum eſt cibus ſpiritualis: vnde ſicut cibus corporalis quotidie ſumitur: ita & hoc ſacramentũ quotidie ſumere, laudabile eſt. Vnde Dominus Lucæ 11. docet petere, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. In cuius expoſitione Aug. dicit in * libro de verbis Domini, Si quotidie accipis, ſcilicet hoc ſacramentum, quotidie tibi eſt hodie, tibi quotidie Chriſtus reſurgit: hodie enim eſt tibi quicumque dies, quo tibi Chriſtus reſurgit.

trac.9. in euan. Io. non multum ante me. 10. 9.

in ſer. 28 de ver. do mi. à me. to. 10.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ agnus Paſchalis præcipue fuit figura huius ſacramenti, quantum ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur per hoc ſacramentum. Et ideo ſemel tantum in anno ſumebatur, quia Chriſtus ſemel mortuus eſt: & propter hoc etiam eccleſia celebrat ſemel in anno memoriam paſsionis Chriſti. Sed in hoc ſacramento traditur nobis memoriale paſsionis Chriſti per modum cibi, qui quotidie ſumitur. Et ideo quantum ad hoc ſignificatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deſerto.

Ad tertium dicendum, quòd reuerentia huius ſacramenti habet timorem amori coniunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deum, dicitur timor filialis: vt in ſecunda * parte dictum eſt): ex amore enim prouocatur deſiderium ſumendi, ex timore autem conſurgit humilitas reuerendi. Et ideo vtrumque pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, & quòd quotidie ſumatur, & quòd aliquando abſtineatur. Vnde Auguſt. dicit *, Si dixerit quiſpiam non quotidie accipiendam euchariſtiam, alius contra: faciat vnuſquiſque quod ſecundũ fidem ſuam pie credit eſſe faciendum. Neque enim litigauerunt inter ſe Zacchæus & ille Centurio, cũ alter eorum gaudens ſuſcepit Dominum, alter dixit, Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum; ambo Saluatorem honorificantes, quãuis nõ vno modo: amor tamẽ & ſpes, ad quæ ſemper ſcriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde &

1.2.q.67. a.4. ad 2 & 2.2.q. 19. a 9. et aliis.

epi. 118. c.3. t.2.

cum Petrus dixiſſet, Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, reſpondit Ieſus, Noli timere.

Ad quartum dicendum, quòd quia Dominus dicit, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, non eſt pluries in die communicandum: vt ſaltem per hoc quòd aliquis ſemel in die communicat, repræſentetur vnitas paſsionis Chriſti.

in ep. ſua 1. in me. illius. & habetur de conſ. d 1. c. Epiſcopus.

de cõſ. d. 2. c etſi nõ frequentius.

**in ep ad epiſ. Italiæ de cõſe. d. 2. c. in cœna.*

† Inn. III in cõc. Later. c. 2.

** c. 53 circa princ. habetur liber hic inter opera Aug. to. 3.*

Ad quintum dicendum, quòd ſecundum diuerſum ſtatum eccleſiæ, diuerſa circa hoc ſtatuta emanauerunt. Nam in primitiua eccleſia, quando magna vigebat deuotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus * Papa dicit, Peracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia. Poſtmodum vero diminuto fidei feruore, Fabianus Papa † indulſit, vt ſi non frequentius, ſaltem ter in anno, omnes communicent, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini. Soter.* etiam Papa in Cœna Domini dicit eſſe communicandum, vt habetur in Decretis. de conſ. diſt. 2. Poſtmodum propter iniquitatis abundantiam refrigeſcente charitate multorum, ſtatuit Innocentius III † vt ſaltem ſemel in anno, ſcilicet in Paſcha, fideles communicent. Conſulitur tamen in lib.* de eccleſ. dogmatibus, omnibus diebus Dominicis eſſe communicandum.

ARTIC. XI.

Vtrum liceat omnino à communione ceſſare?

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quòd liceat ceſſare omnino à communione. Laudatur enim Centurio de hoc quod dicit Matthæi octauo, Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: cui comparatur ille qui reputat à communione ſibi eſſe abſtinendum, vt dictum eſt *. Cum ergo nunquam legatur Chriſtum in eius domum veniſſe, videtur quòd liceat alicui toto tempore vitæ ſuæ à communione abſtinere.

486

4. d. 12 q. 3. ar 2. a prac. in arg. 3.

¶ 2 Præterea, Cuilibet licet abſtinere ab his, quæ

non

non ſunt de neceſsitate ſalutis. Sed hoc ſacramentū non eſt de neceſsitate ſalutis, vt ſupra dictum eſt*. Ergo licet à ſumptione huius ſacramenti omnino ceſſare. *q. 73. a. 3*

¶ 3 Præterea, Peccatores non tenentur communicare. Vnde Fabianus Papa * cum dixiſſet, Ter in anno omnes communicent, adiunxit, niſi forte quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non ſunt in peccato, tenentur communicare, videtur quòd melioris conditionis ſint peccatores, quàm iuſti: quod eſt inconueniens. Ergo videtur, quòd etiam iuſtis liceat à communione ceſſare. *habetur de conſe. d 2. c. etſi non frequētius.*

SED contra eſt, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt*) duplex eſt modus percipiendi hoc ſacramentum, ſcilicet ſpiritualis, & ſacramentalis. Manifeſtum eſt autem, quòd omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare: quia hoc eſt Chriſto incorporari, vt † ſupra dictum eſt. Spiritualis autem manducatio includit votum ſeu deſiderium percipiendi hoc ſacramentum, vt ſupra dictum eſt*. Et ideo ſine voto percipiendi hoc ſacramentum, non poteſt homini eſſe ſalus. Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet. Et ideo manifeſtum eſt, quòd homo tenetur hoc ſacramentum ſumere, non ſolum ex ſtatuto eccleſiæ, ſed ex mandato Domini, dicentis Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem. Ex ſtatuto autem eccleſiæ † ſunt determinata tempora exequendi Chriſti præceptum. *a. 1. huius q. et q. 73 à 3. ad 1.* *q. 73. a 3* *ibid.* *c. omnis vtriuſq. ſexus.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Gregor.* dicit in paſtorali, Illa eſt vera humilitas, cum ad reſpuendum, quod vtiliter præcipitur, pertinax nō eſt. Et ideo non poteſt eſſe laudabilis humilitas, ſi contra præceptum Chriſti & eccleſiæ, aliquis omnino à cōmunione abſtineat. Neque enim Centurioni præ- *in 1. p. c. 6. cir pri.*

ceptum fuit, vt Chriſtum in ſua domo reciperet.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ſacramentum dicitur non eſſe neceſsitatis, ſicut baptiſmus: quantum ad pueros, quibus poteſt eſſe ſalus ſine hoc ſacramento, non autem ſine ſacramento baptiſmi: quantum vero ad adultos, vtrumque eſt neceſsitatis.

Ad tertium dicendum, quòd peccatores magnum
Innoc. in detrimentum patiuntur ex hoc, quod repelluntur à
Cõc. Lat. perceptione huius ſacramenti: vnde per hoc non
can.21. et ſunt melioris conditionis. Et licet in peccatis perma-
habetur nentes non excuſentur propter hoc à tranſgreſsione
l 5. decr. præcepti: pœnitentes tamen, qui, vt Innoc. dicit *,
tit.38. c. ſecundum conſilium ſacerdotis abſtinẽt, excuſantur.
12.

ARTIC. XII.

489 *Vtrum liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine?*

inf q.82. AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quòd nõ
a. 4. et 4. liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine. Dicit
d. 12. q.3 enim Gelaſius Papa *, & habetur de conſecr. diſt. 2.
a.1. q.2. Comperimus, quòd quidã ſumpta tantummodo cor-
** de conſ.* poris ſacri portione, à calice ſacrati cruoris abſtinẽt:
d.2.c. cõ- qui proculdubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione
perimus. docentur aſtringi, aut integra ſacramenta percipiãt, aut ab integris arceantur. Non ergo licet ſumere corpus Chriſti ſine eius ſanguine.

¶ 2 Præterea, Ad perfectionem huius ſacramenti concurrit & manducatio corporis, & potatio ſangui-
** q.74. a.* nis: vt ſupra habitum eſt *. Si ergo ſumatur corpus
1. & 76. ſine ſanguine, erit ſacramentum imperfectum, quod
art.2. ad ad ſacrilegium pertinere videtur. Vnde ibidem Ge-
arg. 1. laſ.* ſubdit. Quia diuiſio vnius eiuſdemque myſterij
loc.cit. in ſine grandi ſacrilegio prouenire non poteſt.
arg. 1. ¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum celebratur in
q.74. a.1 memoriam dominicæ paſsionis, vt ſupra dictũ eſt*)
et 76. a.2 & ſumitur pro animæ ſalute. Sed paſsio Chriſti ma-
ad 1. gis exprimitur in ſanguine, quàm in corpore: ſanguis etiam pro ſalute animæ offertur, vt ſupra habi-
q.76. a.2 tum eſt *. Potius ergo eſſet abſtinendum à ſumptio-
ad 1. ne corporis, quàm à ſumptione ſanguinis. Ergo accedentes

dentes ad hoc ſacramentum, non debent ſumere corpus Chriſti ſine eius ſanguine.

SED contra eſt multarum eccleſiarum vſus: in quibus populo communicanti datur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.

RESPONDEO dicendum, quòd circa vſum huius ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Vnum ex parte ipſius ſacramenti: aliud ex parte ſumentium. Ex parte quidem ipſius ſacramenti conuenit, quòd vtrumque ſumatur, ſcilicet & corpus & ſanguis: quia in vtroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Et ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat quod vergat ad iniuriã tanti myſterij. Quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptione: qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creuit multitudo populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes & iuuenes & paruuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, vt cautelam debitam circa vſum huius ſacramenti adhibeãt: ideo prouide in quibuſdam eccleſijs obſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum à ſacerdote ſumatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Gelaſius loquitur quantum ad ſacerdotes: qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communicare debent. Vt enim legitur in Concilio Toletano *, Quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur? *Cõc. Tol. 12. c. 5. de conſ. d. 2. c. relatũ.*

Ad ſecundum dicendum, quòd perfectio huius ſacramenti non eſt in vſu fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni huius ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat vtrumque.

Ad tertium dicendum, quòd repræſentatio Dominicæ paſsionis agitur in ipſa cõſecratione huius ſacramenti,

Digitized by Google

menti, in qua non debet corpus ſine ſanguine conſecrari. Poteſt autem à populo corpus ſine ſanguine ſumi. Nec exinde ſequitur aliquod detrimentum: quia ſacerdos in perſona omnium ſanguinem offert, & ſumit: & ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus conti-
q.76. a 2 netur, vt ſupra habitum eſt *.

QVÆST. LXXXI.

De modo quo Chriſtus vſus eſt hoc ſacramento, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de vſu huius ſacramenti, quo Chriſtus vſus eſt in prima ſui inſtitutione.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem?

¶ Secundo, vtrum Iudæ dederit?

¶ Tertio, quale corpus ſumpſerit aut dederit, vtrum ſcilicet paſsibile, vel impaſsibile?

¶ Quarto, quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatum, aut conſecratum.

ARTIC. I.

Vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem?

490
inf.q.84. a.7. ad 4 et 4.d.11 q.3. a.1.
AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus non ſumpſerit corpus ſuum & ſanguinem. Non enim de factis Chriſti & dictis aſſeri debet, quod auctoritate ſacræ ſcripturæ non traditur. Sed in Euangelijs non habetur, quòd Chriſtus corpus ſuum manducauerit, aut ſanguinem ſuum biberit. Non ergo eſt hoc aſſerendum.

¶ 2 Præterea, Nihil poteſt eſſe in ſeipſo, niſi forte ratione partium, prout ſcilicet, vna pars eius eſt in alia, vt habetur 4. * Phyſ. Sed illud quod mandu-
l.4. text catur & bibitur, eſt in manducante & bibente. Cum
34 to.2. igitur totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ſacramenti, videtur impoſsibile fuiſſe, quòd ipſe ſumpſerit hoc ſacramentum.

¶ 3 Præ-

Digitized by Google

¶ 3 Præterea, Duplex eſt ſumptio huius ſacramenti, ſcilicet ſpiritualis & ſacramentalis. Sed ſpiritualis non competebat Chriſto; (quia nihil à ſacramento accepit) & per cõſequens nec ſacramentalis, quæ ſine ſpirituali eſt imperfecta, vt ſupra habitũ eſt*. Ergo Chriſtus nullo modo hoc ſacramentum ſumpſit. *qu. praec. art. 11.*

SED contra eſt, quòd Hieron. dicit* ad Leſbiam, Dominus Ieſus Chriſtus ipſe conuiua & conuiuium; ipſe comedens, & qui comeditur. *q. 2 refertur de cõ. d 2. c nec Moſes.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd Chriſtus in cœna corpus & ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis tradidit, non tamen ipſe sũpſit. Sed hoc non videtur conuenienter dici: quia Chriſtus ea, quæ ab alijs obſeruanda inſtituit, ipſe primitus obſeruauit. Vnde & ipſe prius baptizari voluit, quàm alijs baptiſmum imponeret: ſecundum illud Act. 1. Cœpit Ieſus facere, & docere. Vnde & primo ipſe corpus ſuum & ſanguinem ſumpſit, & poſtea diſcipulis ſumendum tradidit. Et hoc eſt quod Ruth. 3. ſuper illud, Cumque comediſſet & bibiſſet, &c. dicit gloſſ. † quòd Chriſtus comedit & bibit in cœna, cũ corporis & ſanguinis ſui ſacramentum diſcipulis tradidit; vnde quia pueri communicauerũt carni & ſanguini, & ipſe participauit eiſdem. *gl. or. ibi.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in Euangelijs legitur, quòd Chriſtus accepit panem, & calicem. Nõ eſt autem intelligendum, quòd acceperit ſolũ in manibus, vt quidam dicunt: ſed eo modo accepit, quo alijs accipiendum tradidit. Vnde cum diſcipulis dixerit, Accipite, & comedite: & iterum, Accipite, & bibite: intelligendum eſt, quòd ipſe accipiens comederit & biberit. Vnde & quidam metricè dixerunt, Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena: Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut ſupra dictũ eſt*) Chriſtus ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, comparatur ad locum: non ſecundum proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſpecierum *q. 76. a 5*

ſacra-

ſacramentalium; ita quod in quocũque loco vbi ſunt illæ ſpecies, eſt ipſe Chriſtus. Et quia ſpecies illæ potuerunt eſſe in manibus & in ore Chriſti, ipſe totus Chriſtus potuit eſſe in ſuis manibus, & in ſuo ore. Non autem hoc potuiſſet eſſe, ſecundum quod comparatur ad locum per proprias dimenſiones.

q.79. a.1. Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt*) effectus huius ſacramenti eſt non ſolum augmentum habitualis gratiæ, ſed etiam quædam actualis delectatio ſpiritualis dulcedinis. Quamuis autem Chriſto gratia non fuerit augmentata ex ſuſceptione huius ſacramenti: habuit tamen quamdam ſpiritualem delectationem in noua inſtitutione huius ſacramenti. Vnde ipſe dicebat Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum: quod Euſeb. exponit de nouo myſterio noui teſtamenti, quod tradebat diſcipulis. Et ideò ſpiritualiter manducauit, & ſimiliter ſacramentaliter, in quantum corpus ſuum ſub ſacramento ſumpſit: quod ſacramentũ ſui corporis intellexit, & diſpoſuit. Aliter tamen, quàm cæteri ſacramẽtaliter & ſpiritualiter ſumant: quia qui augmentum gratiæ ſuſcipiunt, etiam ſacramentalibus ſignis indigent, ad veritatis perceptionem.

ARTIC. II.

Vtrum Chriſtus dederit Iudæ corpus ſuum?

477 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus Iudæ non dederit corpus ſuum. Vt enim legitur Matth. 26. Poſtquam dedit Dominus corpus ſuũ & ſanguinem diſcipulis, dixit eis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis, vſque in diem illũ, cum illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei. Ex quo videtur, quòd illi quibus corpus ſuum & ſanguinem dederat, cum eo eſſent iterum bibituri. Sed Iudas poſtea cum ipſo non bibit. Ergo non accepit cum alijs diſcipulis corpus Chriſti, & ſanguinem.

4.d 11.q. 3.ar.2.q. 1.& 2.et Io.13.l.3 co 4 ſi.& le.4 co.3. ſin.

¶ 2 Præterea, Dominus impleuit quod præcepit, ſecundum illud Actuum 1. Cœpit Ieſus facere & docere. Sed ipſe præcepit Matth. 7. Nolite ſanctum

dare

dare canibus. Cum ergo ipſe cognoſceret Iudam eſſe peccatorē, videtur quòd ei corpus ſuum & ſanguinem non dederit.

¶ 3 Præterea, Chriſtus ſpecialiter legitur Iudæ panē intinctum porrexiſſe, Io. 13. Si ergo corpus ſuū ei dedit, videtur quòd ſub bucella ei dederit, præcipuè cum legatur ibidem, quòd poſt bucellam introiuit in eum Satanas. Vbi Auguſtin. * dicit, Hinc nos docemur, quàm ſit cauendum malè accipere bonum: ſi enim corripitur qui non dijudicat, id eſt, nō diſcernit corpus Domini à cæteris cibis, quomodo non damnabitur, qui ad eius menſam fingens ſe amicum, accedit inimicus? Sed cum bucella intincta non accepit corpus Chriſti: vt enim Aug. † dicit ſuper illud Ioan. 13. Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ; non, vt putant quidam, negligenter legentes, tunc Iudas corpus Chriſti accepit. Ergo videtur, ꝙ Iudas corpus Chriſti non acceperit.

tract. 62. in Io. circa princ. to. 9.

tract. 62. in Io. in me. to. 9.

SED contra eſt, quòd Chryſ. † dicit, Iudas particeps exiſtens myſteriorum, conuerſus non eſt. Vnde fit ſcelus eius vtrinque immanius: tū quia tali propoſito imbutus adijt myſteria: tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore.

ho. 46. in Io. nō remotè ante fin. tomo 3.

RESPONDEO dicendum, quòd Hilarius * poſuit ſuper Matth. quòd Chriſtus Iudæ corpus ſuum & ſanguinem non dedit. Et hoc quidem cōueniens fuiſſet, conſiderata malitiæ Iudæ. Sed quia Chriſtus nobis debuit eſſe exemplum iuſtitiæ, non conueniebat eius magiſterio, vt Iudam occultum peccatorem, ſine accuſatore, & euidenti probatione ab aliorum communione ſepararet, ne per hoc daretur exemplum Prælatis Eccleſiæ ſimilia faciendi, & ipſe Iudas exaſperatus, inde ſumeret occaſionem peccandi. Et ideò dicendum eſt, quòd Iudas cum alijs diſcipulis, corpus Domini & ſanguinem ſuſcepit: vt dicit Dion. * lib. eccle. hier. & Auguſt. † ſuper Ioan.

Can. 30. cir. med.

c. 3. p. 3. nō longè à princ.

† trac. 62. to. 9

** loc. cit.*

Ad primū ergo dicendum, quòd illa eſt ratio Hilar. * ad oſtendendum, quòd Iudas corpus Chriſti non ſumpſit.

in corpore art.

ſumpſit. Non tamen cogit: quia Chriſtus loquitur diſcipulis, à quorum collegio Iudas ſe ſeparauit; non autem Chriſtus eum excluſit. Et ideò Chriſtus quantum eſt in ſe, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit: ſed hoc conuiuium ipſe Iudas repudiauit.

Ad ſecundum dicendum, quòd Chriſto nota erat Iudæ iniquitas, ſicut Deo: non autem erat ſibi nota per modum, quo hominibus innoteſcit. Et ideò Chriſtus Iudam non repulit à communione: vt daret exéplum tales peccatores occultos non eſſe ab alijs ſacerdotibus expellendos.

Ad tertium dicendum, quòd ſine dubio Iudas ſub pane intincto corpus Chriſti non ſumpſit, ſed ſimplicem panem. Significatur autem fortaſſis (vt Aug * ibidem dicit) per panis intinctionem fictio Iudæ; vt enim inficiantur nonnulla, intinguntur. Si autem bonum aliquid hic ſignificat tinctio (ſcilicet dulcedinem bonitatis diuinæ: quia panis ex intinctione ſapidior redditur) idem bonum ingratum non immerito eſt ſecuta damnatio. Et propter hanc ingratitudinem id quod eſt bonum, factum eſt ei malum: ſicut accidit circa ſumentes corpus Chriſti indignè. Et ſicut Aug.* ibidem dicit, intelligendum eſt, quòd Dominus iam antea diſtribuerat omnibus diſcipulis ſuis ſacramentum corporis & ſanguinis ſui: vbi & ipſe Iudas erat, ſicut Lucas narrat. Ac deinde ad hoc ventum eſt, vbi ſecundum narrationem Ioannis, Dominus per bucellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit proditorem.

tract. 62. in Io. ir. med. to. 9

Ibidem.

ARTIC. III.

492

Vtrum Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile?

4. di. 11. q 3. a. 3. & di. 12. q 2. ar 3. q 1. cor.

ADtertium ſic proceditur. Videtur, quòd Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile. Quia ſuper illud Matth. 17. Transfiguratus eſt ante eos: dicit quædam gloſ* Illud corpus quod habuit per naturam, dedit diſcipulis in cœna non mortale & paſſibile. Et Leu. 2, ſuper illud, Si oblatio

gloſ. ord. ibid.

tua

tua fuerit de ſartagine, dicit gloſ. † Crux ſuper omnia fortis, carnem Chriſti, quæ ante paſſionem non videbatur eſui apta, poſt aptam fecit. Sed Chriſtus dedit corpus ſuum vt aptum ad manducandum. Ergo dedit tale, quale habuit poſt paſſionem, ſcilicet impaſsibile & immortale. *Ibidem.*

¶ 2 Præterea, Omne corpus paſsibile, per contactum & manducationem patitur. Si ergo corpus Chriſti erat paſſibile, per contactum & comeſtionem diſcipulorum paſſum fuiſſet.

¶ 3 Præterea, Verba ſacramentalia non ſunt modo maioris virtutis, quando proferuntur à ſacerdote in perſona Chriſti, quàm tunc quando fuerunt prolata ab ipſo Chriſto. Sed nunc virtute verborum ſacramentalium, in altari conſecratur corpus Chriſti impaſsibile & immortale. Ergo multo magis tunc.

SED contra eſt, quòd ſicut Innoc. III * dicit, Tale corpus tunc dedit diſcipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus paſſibile & mortale. Ergo corpus paſsibile & mortale diſcipulis dedit. *in lib. 4. de ſacro myſt alt. c. 12. poſt med.*

RESPONDEO dicendum, quòd Hugo de S. Vict. poſuit, quòd Chriſtus ante paſsionem diuerſis temporibus quatuor dotes corporis glorificati aſſumpſerit, ſcilicet ſubtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauſo vtero Virginis: agilitatem, quando ambulauit ſiccis pedibus ſuper mare: claritatem in tranſfiguratione: impaſsibilitatem in cœna, quando corpus ſuum diſcipulis tradidit manducandum. Et ſecundum hoc dedit diſcipulis ſuis corpus ſuum impaſſibile, & immortale. Sed quicquid ſit de alijs (de quibus ſupra dictum eſt*, quid ſentiri debeat) circa impaſsibilitatem tamen impoſsibile eſt eſſe quod dicitur. Manifeſtum eſt enim, quòd idē verū corpus Chriſti erat, quod à diſcipulis tunc in propria ſpecie videbatur, & in ſpecie ſacramenti inſumebatur. Non autē erat impaſſibile, ſecundū quod in propria ſpecie videbatur: quinimmo erat paſsioni paratū. Vnde *q. 28. a. 2 ad 3. & q. 54. a. 1 ad 1.*

nec

nec ipſum corpus Chriſti, quod in ſpecie ſacramenti dabatur, impaſsibile erat. Impaſsibili tamen modo erat ſub ſpecie ſacramenti, quod in ſe erat paſsibile: ſicut inuiſibiliter quod in ſe erat viſibile. Sicut enim viſio requirit contactum corporis, quod videtur, ad circũſtans mediũ viſionis; ita paſſio requirit contactũ corporis, quod patitur ad ea quæ agunt. Corpus autẽ
q.76.a.4. Chriſti, ſecundum quod eſt ſub ſacramento (vt ſupra
5. & 6. dictum* eſt) non comparatur ad ea quæ circumſtant, mediantibus proprijs dimenſionibus quibus corpora ſe tangunt; ſed mediantibus dimenſionibus ſpecierũ panis & vini. Et ideò ſpecies illæ ſunt, quæ patiuntur & videntur, non autem ipſum corpus Chriſti.

Ad primum ergo dicẽdum, quod Chriſtus dicitur in cęna nõ dediſſe corpus ſuum mortale & paſſibile: quia non dedit mortali & paſſibili modo. Crux autẽ fecit carnẽ Chriſti aptam manducationi, in quãtum hoc ſacramentum repræſentat paſſionem Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procederet, ſi corpus Chriſti ſicut erat paſſibile; ita paſſibili modo fuiſſet ſub ſacramento.

q.76 a.4 Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum* eſt) accidentia corporis Chriſti ſunt in ſacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi ſacramenti,
4'93 ex qua eſt ibi ſubſtantia corporis Chriſti. Et ideò vir-
4 d 10.a. tus verborum ſacramentalium ad hoc ſe extendit, vt
2.qu 1.c. ſit ſub ſacramento corpus Chriſti, ſcilicet quibuſcũ-
et di 11. que accidentibus realiter in eo exiſtentibus.

q 3.cõ. c.

ARTIC. IV.

64.et quo *Vtrum ſi hoc ſacramentum tempore mortis Chriſti*
li.5.a.11 *fuiſſet ſeruatum vel conſecratum, ibi*
ad 1. & *moreretur?*

Io.6. le 6 AD quartũ ſic proceditur. Videtur, quòd ſi hoc ſa-
fin & 1. cramentũ tẽpore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatũ
Cor. 11. in pixide, vel ab aliquo Apoſtolorũ cõſecratũ nõ ibi
le.6.co.1. moreretur. Mors enim Chri accidit per eius paſſionẽ.
fin. Sed Chriſtus impaſſibili modo etiã tũc erat in hoc ſacramento. Ergo non poterat mori in hoc ſacramẽto.

¶ 2 Præ-

¶ 2 Præterea, In morte Chriſti ſeparatus fuit ſanguis eius à corpore. Sed in hoc ſacramento ſimul eſt corpus Chriſti & ſanguis. Ergo Chriſtus in hoc ſacramento non moreretur.

¶ 3 Præterea, Mors accidit per ſeparationem animæ à corpore. Sed in hoc ſacramẽto continetur tam corpus, quàm anima Chriſti. Ergo in hoc ſacramento non poterat Chriſtus mori.

SED contra eſt, quòd idem Chriſtus, qui erat in cruce, fuiſſet in ſacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in ſacramento conſeruato moreretur.

RESPONDEO dicendũ, ꝙ corpus Chriſti idẽ in ſubſtãtia eſt in hoc ſacramẽto & in propria ſpecie, ſed non eodem modo. Nam in propria ſpecie contingit circumſtantia corpora per proprias dimẽſiones, non autem prout eſt in hoc ſacramento: vt ſupra dictum eſt*. Et ideò quicquid pertinet ad Chriſtum, ſecundum quod in ſe eſt, poteſt attribui ei & in propria ſpecie, & in ſacramento exiſtenti: ſicut viuere, mori, dolere, animatum vel inanimatum eſſe, & cætera huiuſmodi. Quæcumque verò conueniunt ei per comparationem ad corpora extrinſeca, poſsũt ei attribui in propria ſpecie exiſtenti: non autẽ prout eſt in ſacramento; ſicut irrideri, conſpui, crucifigi, flagellari, & cætera huiuſmodi. Vnde & quidam metricè dixerunt. Pixide ſeruato poteris ſociare dolorem innatum, ſed non illatus conuenit illi.

a præc. et q. 76. a. 4 5. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut dictum eſt*) paſſio conuenit corpori paſſo per comparationem ad agens extrinſecum. Et ideò Chriſtus, ſecundum quòd eſt ſub hoc ſacramento, pati non poteſt; poteſt tamen mori.

in corpore art.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt*) ſub ſpecie panis eſt corpus Chriſti ex vi conſecrationis: ſanguis autẽ ſub ſpecie vini. Sed nũc quidem, quando realiter ſanguis Chriſti non eſt ſeparatus ab eius corpore, ex reali concomitantia & ſanguis Chriſti eſt ſub ſpecie panis ſimul cũ corpore, & corpus

q. 76. a. 1. ad 1.

pus

pus ſub ſpecie vini ſimul cum ſanguine. Sed ſi tẽpore paſſionis Chriſti, quando realiter ſanguis fuit ſeparatus à corpore Chriſti, fuiſſet hoc ſacramentum conſecratum: ſub ſpecie panis fuiſſet ſolum corpus, & ſub ſpecie vini fuiſſet ſolum ſanguis.

in ſolut. præc. & loco ibi citato.

Ad tertium dicendũ, quòd (ſicut ſupra dictũ eſt *) anima Chriſti eſt in hoc ſacramento ex reali concomitantia, quia non eſt ſine corpore: non autem ex vi conſecrationis. Et ideò ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentũ conſecratum vel peractum, quãdo anima erat à corpore realiter ſeparata, non fuiſſet anima Chriſti ſub hoc ſacramento: non propter defectum virtutis verborum, ſed propter aliam diſpoſitionem rei.

QVÆST. LXXXII.

De miniſtro huius ſacramenti, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtro huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum conſecrare hoc ſacramentũ, ſit proprium ſacerdotis?

¶ Secundo, vtrum plures ſacerdotes ſimul poſſint eamdem hoſtiam conſecrare?

¶ Tertio, vtrum diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem?

¶ Quarto, vtrum liceat ſacerdoti conſecranti à communione abſtinere?

¶ Quinto, vtrum ſacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum?

¶ Sexto, vtrum miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quàm boni?

¶ Septimo, vtrum hæretici, ſchiſmatici, vel excommunicati poſſint conficere hoc ſacramentum?

¶ Octauo, vtrum degradati?

¶ Nono, vtrum peccent à talibus communionem recipientes?

¶ Decimo, vtrum liceat ſacerdoti omnino à celebratione abſtinere?

AR-

ARTIC. I.

Vtrum conſecratio huius ſacramenti ſit propria ſacerdotis?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd conſecratio huius ſacramenti non ſit propria ſacerdotis. Dictum eſt enim ſupra*, quòd hoc ſacramentũ conſecratur virtute verborum, quæ ſunt forma huius ſacramenti. Sed illa verba non mutantur, ſiue dicantur à ſacerdote, ſiue à quocumque alio. Ergo videtur, quòd non ſolus ſacerdos, ſed etiam quilibet alius poſſit hoc ſacramentum conſecrare.

494
4.d.13.q.1.a.1.q.1.et d.17 q.3.a.3.q.1.c. Et d.24.q.2 a.1.q.2.cor.co.2. et a.3.ad 2.

¶ 2 Præterea, Sacerdos hoc ſacramentum conficit in perſona Chriſti. Sed laicus ſanctus eſt vnitus Chriſto per charitatem. Ergo videtur, quòd etiam laicus poſſit hoc ſacramentum conficere. Vnde & Chryſoſtomus * dicit ſuper Matth. quòd omnis ſanctus eſt ſacerdos.

** qu. 78. art. 4.*
ho.43. in opere imperf non remote à prin to 2

¶ 3 Præterea, Sicut baptiſmus ordinatur ad hominum ſalutem, ita & hoc ſacramentum, ſicut ex ſupradictis patet †. Sed etiam laicus poteſt baptizare: vt ſupra dictum eſt *. Non ergo eſt proprium ſacerdotis conficere hoc ſacramentum.

† qu. 67. art. 3.

¶ 4 Præterea, Hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Sed alias materias conſecrare, ſcilicet chriſma, & oleum ſanctum, & oleum benedictum, pertinet ad ſolum Epiſcopum: quarum tamẽ conſecratio non eſt tantæ dignitatis, ſicut conſecratio Euchariſtiæ, in qua eſt totus Chriſtus. Ergo non eſt proprium ſacerdotis, ſed ſolius Epiſcopi hoc ſacramentum conficere.

SED contra eſt, quod Iſidor. * dicit in quadam epiſt. & habetur in decret. diſt. 25. Ad presbyterum pertinet ſacramentum corporis & ſanguinis Domini in altari Deo conficere.

in dec. d. 25. c. perfectis: & dicitur Iſidor id habere in epiſtol. ad Ludifr.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) hoc ſacramentum eſt tantæ dignitatis, quòd nõ conficitur niſi in perſona Chriſti. Quicũque autem aliquid agit in perſona alterius, oportet hoc

q.78. a.1 & 4.

fieri per poteſtatem ab illo conceſſam. Sicut autem baptizato conceditur à Chriſto poteſtas ſumẽdi hoc ſacramentũ: ita ſacerdoti, cũ ordinatur, cõfertur poteſtas hoc ſacramentũ conſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictũ eſt à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Et ideò dicendum eſt, quòd proprium eſt ſacerdotum conficere hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd virtus ſacramentalis in pluribus conſiſtit, & non in vno tantum: ſicut virtus baptiſmi conſiſtit in ipſis verbis, & in aqua. Vnde & virtus conſecratiua non ſolum conſiſtit in ipſis verbis, ſed etiam in poteſtate ſacerdoti tradita in ſua conſecratione & ordinatione: cum ei dicitur ab Epiſcopo, Accipe poteſtatem offerendi in Eccleſia ſacrificium, tam pro viuis, quàm pro *mortuis. Nam* & virtus inſtrumentalis in pluribus inſtrumentis conſiſtit, per quæ agit principale agens.

Ad ſecundum dicendum, quòd laicus iuſtus vnitus eſt Chriſto vnione ſpirituali per fidem & charitatem, non autem per ſacramentalem poteſtatem. Et ideò habet ſpirituale ſacerdotium ad offerendum ſpirituales hoſtias: de quibus dicitur in Pſal. 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Et Roman. 12. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. Vnde & 1. Petri ſecundo dicitur, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias.

Ad tertium dicendũ, quòd perceptio huius ſacramenti non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut perceptio baptiſmi, vt ex ſupradictis patet*. Et ideò licet in neceſſitatis articulo laicus poſſit baptizare; non tamen poteſt hoc ſacramentum conficere.

qu. præc. a. 11. ad 2. & qu. 73. ar. 3.

Ad quartũ dicendum, quòd Epiſcopus accipit poteſtatem vt agat in perſona Chriſti ſuper corpus eius myſticum, ideſt ſuper Eccleſiam. Quam quidem poteſtatem non accipit ſacerdos in ſua conſecratione: licet poſſit eam habere ex Epiſcopi commiſſione. Et ideò ea, quæ non pertinent ad diſpoſitionem corporis

poris myſtici, non reſeruantur Epiſcopo: ſicut conſecratio huius ſacramenti. Ad Epiſcopum verò pertinet tradere non ſolum populo, ſed etiam ſacerdotibus ea, ex quibus poſſunt proprijs officijs vti. Et quia benedictio chriſmatis & olei ſancti, & olei infirmorum, & aliorum, quæ conſecrantur (puta, altaris, Eccleſiæ, veſtium, & vaſorum) præſtat quamdam idoneitatem ad ſacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium ſacerdotum: ideò tales conſecrationes Epiſcopo reſeruantur, tamquam principi totius eccleſiaſtici ordinis.

ARTIC. II.

Vtrum plures ſacerdotes poſsint vnam & eamdem hoſtiam conſecrare?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd plures ſacerdotes non poſſint vnam & eamdē hoſtiam conſecrare. Dictum eſt enim * ſupra, quòd plures non poſſunt ſimul vnum baptizare. Sed non minor vis eſt ſacerdotis cōſecrantis, quàm hominis baptizantis. Ergo etiam non poſſunt ſimul plures vnam hoſtiam conſecrare. 495 *4. diſ. 13. q. 1. ar. 2. q. 2. q. 67. a. 6*

¶ 2 Præterea, Quod poteſt fieri per vnum, ſuperfluè fit per multos. In ſacramentis autē nihil debet eſſe ſuperfluum. Cum ergo vnus ſufficiat ad conſecrandum, videtur quòd plures non poſſint vnam hoſtiam conſecrare.

¶ 3 Præterea, Sicut dicit Aug. ſuper Ioan * Hoc ſacramentum eſt ſacramentum vnitatis. Sed contrarium vnitati eſſe videtur, multitudo. Ergo non videtur conueniens eſſe huic ſacramento, quòd plures ſacerdotes eamdem hoſtiam conſecrent. *tract. 26. in Ioan. to. 9.*

SED contra eſt, quòd ſecundum conſuetudinem quarumdam Eccleſiarum, ſacerdotes, cum de nouo ordinantur, concelebrant Epiſcopo ordinanti.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictū eſt*) Sacerdos cum ordinatur, conſtituitur in gradu eorū, qui à Domino acceperunt poteſtatē conſecrandi in cęna. Et ideò ſecundum conſuetudinem quarumdam *ar. præc.*

Eccleſiarũ,ſicut Apoſtoli Chriſto cœnanti concœnauerunt,ita noui ordinati, epiſcopo ordinãti concelebrãt. Nec propter hoc iteratur cõſecratio ſuper eandem hoſtiam:quia ſicut Innoc. III. * dicit, Omnium intentio debet ferri ad idem inſtans conſecrationis.

li.4 de ſacro alta. myſt c.25 cir. med.

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus non legitur ſimul baptizaſſe cum Apoſtolis, quando iniunxit eis officiũ baptizãdi. Et ideò nõ eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſi quilibet ſacerdotum operaretur in virtute propria, ſuperfluerent alij celebrantes,vno ſufficienter celebrante. Sed quia ſacerdos non conſecrat,niſi in perſona Chriſti; multi autem ſunt vnum in Chriſto: ideò non refert vtrũ per vnum,aut per multos hoc ſacramentum conſecretur; niſi quòd oportet ritum Eccleſiæ ſeruari.

Ad tertium dicendũ, quòd Euchariſtia eſt ſacramentum vnitatis eccleſiaſticæ,quæ attenditur ſecundum hoc, quod multi ſunt vnum in Chriſto.

ARTIC. III.

Vtrum diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ſolum ad ſacerdotem?

496

4.diſ.11. q 2.a.1. q.1 ad 3. & d.13. q.1.ar.3. q.1 & 2. vt habetur in eius legenda.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non pertineat ſolum ad ſacerdotem diſpenſatio huius ſacramenti. Sanguis enim Chriſti non minus pertinet ad hoc ſacramentum,quàm corpus. Sed ſanguis Chriſti diſpenſatur per diaconos:vnde & B. Lauren. dixit * B Sixto, Experire vtrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem. Ergo & pari ratione diſpenſatio corporis Chriſti non pertinet ad ſolos ſacerdotes.

¶ 2 Præterea, Sacerdotes conſtituuntur miniſtri ſacramentorum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, non in vſu, ad quem pertinet diſpenſatio. Ergo videtur,quòd non pertineat ad ſacerdotem corpus Domini diſpenſare.

c.3.p.1. & c.4.

¶ 3 Preterea, Dion. * dicit in lib eccl. hier. ꝙ hoc ſacramentum habet perfectiuam virtutem, ſicut & chriſma. Sed ſignare chriſmate baptizatos, non

perti-

Digitized by Google

pertinet ad ſacerdotem, ſed ad epiſcopum. Ergo etiam diſpenſare hoc ſacramentum, pertinet ad epiſcopum, non ad ſacerdotem.

SED contra eſt, quod dicitur de conſecr.* diſt. 2. Peruenit ad notitiam noſtram, quòd quidam presbyteri laico aut fœminæ corpus Domini tradunt ad deferendum infirmis. Igitur interdicit ſynodus, ne talis præſumptio vlterius fiat: ſed presbyter per ſemetipſum infirmos communicet. *de cóſ. d. 2. c. peruenit.*

RESPONDEO dicendum, quòd ad ſacerdotem pertinet diſpenſatio corporis Chriſti, propter tria. Primò quidem, quia (ſicut dictum eſt*) ipſe conſecrat in perſona Chriſti. Ipſe autem Chriſtus ſicut conſecrauit corpus ſuum in cœna; ita & alijs ſumendum dedit. Vnde ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecratio corporis Chriſti, ita ad eũ pertinet diſpenſatio. Secundo quia ſacerdos conſtituitur medius inter Deum & populum. Vnde ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona ſanctificata diuinitus populo tradere. Tertio, qui in reuerentiam huius ſacramenti, à nulla re contingitur niſi conſecrata. Vnde & corporale & calix conſecrantur, & ſimiliter manus ſacerdotis, ad tangendum hoc ſacramentum. Vnde nulli alij tãgere licet, niſi in neceſſitate: puta ſi caderet in terram vel in aliquo alio neceſſitatis caſu. *ar. 1. huius quaſ.*

Ad primum ergo dicendum, quòd diaconus quaſi propinquus ordini ſacerdotali, aliquid participat de eius officio: vt ſcilicet diſpenſet ſanguinẽ; non autem corpus, niſi in neceſſitate, iubente Epiſcopo vel presbytero. Primo quidem, quia ſanguis Chriſti continetur in vaſe: vnde non oportet, quòd tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti. Secundo, quia ſanguis deſignat redemptionem à Chriſto in populum deriuatam: vnde & ſanguini admiſcetur aqua quæ ſignificat populum. Et quia diaconi ſunt inter ſacerdotem & populum, magis conuenit diaconibus diſpenſatio ſanguinis, quàm diſpenſatio corporis.

Ad ſecundum dicendum, quòd eiuſdem eſt, hoc ſacramentum diſpenſare & conſecrare, ratione *in corpore art.* iam dicta *.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutem ſacerdotis, in quantum diſpenſat ſanguinem: ita ſacerdos participat perfectiuam diſpenſationem Epiſcopi, in quantũ diſpenſat hoc ſacramentum, quo perficitur homo ſecundum ſe, per comparationem ad Chriſtum. Aliæ autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, Epiſcopo reſeruantur.

ARTIC. IV.

Vtrum ſacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc ſacramentum?

497 *ſup. q. 80 a. 12. & 4. d. 12. q. 3. a. 2 q. 2.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacerdos conſecrans non teneatur ſumere hoc ſacramentum. In alijs enim conſecrationibus, ille qui conſecrat materiam, non vtitur ea; ſicut Epiſcopus conſecrans chriſma, non linitur eodẽ. Sed hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiæ. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum nõ neceſſe habet vti eodem, ſed poteſt licitè à ſumptione eius abſtinere.

¶ 2 Præterea, In alijs ſacramentis miniſter non præbet ſacramentum ſibi ipſi: nullus enim baptizare poteſt ſeipſum, vt ſupra dictũ eſt*. Sed ſicut baptiſmus ordinatè diſpenſatur, ita & hoc ſacramentum. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum, non debet ipſum ſumere à ſeipſo. *q. 66. a. 5 ad 4. argum.*

¶ 3 Præterea, Contingit quandoque, quòd miraculosè corpus Chriſti in altari apparet ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis; quæ nõ ſunt apta cibo & potui: vnde (ſicut ſupra dictum eſt*) propter hoc ſub alia ſpecie traduntur, ne ſint horrori ſumentibus. Ergo ſacerdos conſecrans, non ſemper tenetur ſumere hoc ſacramentum. *q. 75. a. 5 & q. 76. ar. 8.*

SED contra eſt, quod in Conc. Tolet. legitur, & habetur* de conſe. d. 2. c. relatum. Modis omnibus tenendum eſt, vt quotieſcũque ſacrificans corpus Chriſti & *5. can. 5. de conſe. d. 2. c. relatum.*

ſti &

Digitized by Google

ſti & ſanguinem Domini noſtri Ieſu in altari immolat, toties perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti, participem ſe præbeat.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictũ eſt *) Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium. Quicumque autem ſacrificium offert, debet ſacrificij fieri particeps: quia exterius ſacrificium quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificij, quo quis ſeipſum offert Deo: vt Aug.* dicit 10. de ciuit. Dei. Vnde per hoc quod participat ſacrificio, oſtendit ad ſe ſacrificium interius pertinere. Similiter etiam per hoc quod ſacrificiũ populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem diuinorum, quorum ipſe primo debet eſſe particeps: ſicut Dionyſ.* dicit in lib. eccl hie. Et ideò ipſe ante ſumere debet, quàm populo diſpenſet. Vnde & in prædicto cap. † legitur, Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur? Per hoc autem fit particeps, quòd de ſacrificio ſumit: ſecundum illud Apoſtoli primæ Corinthiorum decimo, Nonne, qui edũt hoſtias, participes ſunt altaris? Et ideò neceſſe eſt, quòd ſacerdos quotieſcumque conſecrat, ſumat integrè hoc ſacramentum.

q. 79 a. 5 & 7.

li. 10. c. 5. to. 5.

c. 3. de cli nãdo ad fin.

† eod. canon. 5. 12. conc. Tol.

Ad primum ergo dicendum, quòd conſecratio chriſmatis vel cuiuſcumque alterius materiæ, non eſt ſacrificium ſicut conſecratio euchariſtiæ. Et ideò non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi perficitur in ipſo vſu materiæ. Et ideò nullus poteſt baptizare ſeipſum: quia in ſacramento nõ poteſt eſſe idem agens & patiens. Vnde nec in hoc ſacramento ſacerdos conſecrat ſeipſum, ſed panem & vinum: in qua conſecratione perficitur ſacramentũ. Vſus autem ſacramẽti eſt conſequenter ſe habens ad hoc ſacramentum. Et ideò non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd ſi miraculosè corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie sãguinis, nõ eſt ſumendũ. Dicit enim

Digitized by Google

refertur de conſe. d. 2. c. de hac ex Orig ho. 7. ſuper Leuit.

Hieron. † ſuper Leuit. De hac quidem hoſtia quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò, quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet. Nec propter hoc ſacerdos tranſgreſſor efficitur: quia ea quæ miraculoſe fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet ſacerdoti, quod iterato corpus & ſanguinem Domini conſecraret & ſumeret.

ARTIC. V.

Vtrum malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare poſſit?

498

4. diſ. 18. q. 2. a. 2. q. 3. ad 2

** ſup illud Soph. 3. Sacerdotes polluerunt ſanctum,*

to. 6. orth. fid. c. 14. non longè à med.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd malus ſacerdos euchariſtiam conſecrare nō poſſit. Dicit enim Hieron.*ſuper Soph. Sacerdotes, qui euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populis diuidūt: impiè agunt in lege Chriſti, putantes euchariſtiam precantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe ſolemnem orationem, & non ſacerdotis merita, de quibus dicitur, Sacerdos in quacumque fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino. Sed ſacerdos peccator cum ſit miraculoſus, nec vitā habet nec merita huic conuenientia ſacramento. Ergo ſacerdos peccator non poteſt conſecrare euchariſtiā.

¶ 2 Præterea, Damaſ.*dicit in 4. lib. ꝙ panis & vinū per aduentum ſancti Spiritus ſupernaturaliter trāſit in corpus & ſanguinē Domini. Sed Gelaſius Papa dicit (ſicut habetur in decr. 1. q. 1. ſacroſancta,) Quomodo ad diuini myſterij conſecrationem, cœleſtis ſpiritus inuocatus adueniet, ſi ſacerdos, qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus cōprobetur? Ergo per malum ſacerdotem non poteſt euchariſtia conſecrari.

¶ 3 Præterea, Hoc ſacramentum ſacerdotis benedictione conſecratur. Sed benedictio ſacerdotis peccatoris non eſt efficax ad conſecrationē huius ſacramenti: cum ſcriptum ſit Malach. 2. Maledicam benedictionibus veſtris. Et Dion.*dicit in epiſt. ad Demophilum Monachum, Perfecte cecidit à ſacerdotali

cir. med.

ordi-

ordine, qui non eſt illuminatus: & audax quidem nimium mihi videtur talis, ſacerdotalibus manum apponens: & audet immundas infamias (non enim dicam orationes) ſuper diuina ſymbola Chriſtiformiter enunciare.

S E D contra eſt, quòd Aug.* dicit in lib. de corpore Domini, Intra Eccleſiam catholicam, in myſterio corporis & ſanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur creatoris & virtute Spiritus ſancti.

refertur 1 q. 1. c. intra catholicã, et de conſ d. 2. c. vtrum ſub. ex l. de cor domini

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt*) ſacerdos conſecrat hoc ſacramentum non virtute propria, ſed ſicut miniſter Chriſti, in cuius perſona conſecrat hoc ſacramentum. Non autem ex hoc ipſo deſinit aliquis miniſter eſſe Chriſti, quòd eſt malus: habet enim Dominus bonos & malos miniſtros ſeu ſeruos. Vnde Matth. 24. Dominus dicit, Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, &c. & poſtea ſubdit, Si autem dixerit malus ille ſeruus in corde ſuo, &c. Et Apoſt. dicit 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti: & tamen poſtea ſubdit, Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Erat ergo certus ſe eſſe miniſtrum Chriſti: tamen non erat certus ſe eſſe iuſtum. Poteſt ergo aliquis eſſe miniſter Chriſti, etiam ſi iuſtus non ſit. Et hoc ad excellentiam Chriſti pertinet: cui ſicut vero Deo ſeruiunt non ſolum bona, ſed etiam mala, quæ per ipſius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifeſtum eſt, ꝙ ſacerdotes etiam ſi non ſint iuſti, ſed peccatores, poſſunt euchariſtiã conſecrare.

a. 1. & 2. huius q.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ Hier.* per illa verba improbat errorem ſacerdotũ, qui credebant ſe digne poſſe euchariſtiam conſecrare, ex hoc ſolo, quòd ſunt ſacerdotes, etiam ſi ſint peccatores. Quod improbat Hier. per hoc, quòd maculoſi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin ſi acceſſerint, ſit verum ſacrificium quod offerunt.

loco cita. in arg.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd ante illa verba Gelaſius Papa * præmittit, Sacroſancta religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet (niſi pura conſcientia) non audeat peruenire. Ex quo manifeſte apparet eius intentionem eſſe, quod peccator ſacerdos non debet ad hoc ſacramentum accedere. Vnde per hoc quod ſubdit, Quomodo cœleſtis ſpiritus inuocatus adueniet? intelligi oportet, quòd non aduenit ex merito ſacerdotis, ſed ex virtute Chriſti, cuius verba profert ſacerdos.

in prin. c. ſit. ī arg.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut eadem actio, in quantum fit ex praua intentione miniſtri, poteſt eſſe mala; bona autem, in quantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio ſacerdotis peccatoris, in quantum ab ipſo indigne fit, eſt maledictione digna, & quaſi infamia ſiue blaſphemia, & non oratio reputatur: in quantum autem profertur ex perſona Chriſti, eſt ſancta & efficax ad ſanctificandum. Vnde ſignanter dicitur, Maledicam benedictionibus veſtris.

ARTIC. VI.

499 *Vtrum miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quàm miſſa ſacerdotis boni?*

4. d. 13. q. 1. a. 1. q. 5

**refertur hoc in decret. 1. q. 1. c. Multi. ante med.*

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd miſſa ſacerdotis mali non minus valeat, quàm miſſa ſacerdotis boni. Dicit enim Gregor. * in Regiſtro, Heu in quàm magnum laqueum incidunt, qui diuina & occulta myſteria, plus ab alijs ſanctificata poſſe fieri credunt: cùm vnus idemque Spiritus ſanctus ea myſteria occulte atque inuiſibiliter operando ſanctificet. Sed hæc occulta myſteria celebrantur in miſſa. Ergo miſſa mali ſacerdotis non minus valet, quàm miſſa boni.

q. 64. a. 5 & q. 67. art 5. & alijs.

¶ 2 Præterea, Sicut baptiſmus traditur à miniſtro in virtute Chriſti, qui baptizat, ita & hoc ſacramentum in perſona Chriſti conſecratur. Sed non melior baptiſmus datur à meliori miniſtro: vt ſupra dictum eſt †. Ergo etiam neque melior miſſa eſt,

ſa eſt, quæ celebratur à meliori ſacerdote.

¶ 3 Præterea, Sicut merita ſacerdotum differunt per bonum & melius, ita etiam differunt per bonum & malum. Si ergo miſſa melioris ſacerdotis eſt melior, ſequitur quòd miſſa mali ſacerdotis ſit mala. Quod eſt inconueniens: quia malitia miniſtrorum non poteſt redundare in Chriſti myſteria: ſicut Aug. dicit * in libro de Baptiſmo. Ergo neque miſſa melioris ſacerdotis eſt melior. *l. 2. cõtra literas Petil. c. 47. circa fin. alijs verbis, to. 7.*

SED contra eſt, quòd habetur in Decret. 1. quæſt. 1. † Quanto ſacerdotes fuerint digniores, tanto facilius in neceſsitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur. *† 1 dec. 1. q. 1. c. 92. Ipſi ſacerdotes.*

RESPONDEO dicendum, quòd in miſſa duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum, quod eſt principale: & orationes, quæ in miſſa fiunt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad ſacramentum non minus valet miſſa ſacerdotis mali, quàm boni: quia vtrobique idem conficitur ſacramentum. Oratio etiam quæ fit in miſſa, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo in quantum habet efficaciam ex deuotione ſacerdotis orantis. Et ſic non eſt dubium, quòd miſſa melioris ſacerdotis magis eſt fructuoſa. Alio modo in quãtum oratio in miſſa profertur a ſacerdote in perſona totius Eccleſiæ, cuius ſacerdos eſt miniſter. Quod quidem miniſterium etiã in peccatoribus manet: ſicut ſupra dictum eſt * de miniſterio Chriſti. Vnde etiam quantum ad hoc eſt fructuoſa non ſolum oratio ſacerdotis peccatoris in miſſa, ſed etiã omnes eius orationes, quas facit in Eccleſiaſticis officijs, in quibus gerit perſonã Eccleſiæ, licet orationes eius priuatæ non ſint fructuoſæ: ſecundum illud Prouer. 28. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quòd Greg. * loquitur ibi quantum ad ſanctitatem diuini ſacramenti. ** loc. cit. in arg.*

Ad ſecũdum dicẽdum, quòd in ſacramento baptiſmi non fiunt ſolennes orationes, pro omnibus fidelibus,

libus, ſicut in miſſa. Et ideo quantum ad hoc non eſt ſimile. Eſt autem ſimile quantum ad effectum ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd per virtutem Spiritus ſancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Chriſti) fit quòd bonum priuatum quod eſt in miſſa ſacerdotis boni, eſt fructuoſum alijs. Malum autem priuatum vnius hominis non poteſt alteri nocere, niſi per aliquem conſenſum: vt Aug.* dicit in lib. contra Parmenianum.

li. 2. ex c. 13. t. 7. et ex tra 5. in Io. t. 9.

ARTIC. VII.

500

4. d. 13. q. 1. a. 1. q. 2. & in exp. lit ī pri. et d. 18. q. 1. a. 2 q. 3. ad 2. et d 19 q. 1. a 2. q. 3. ad 1. & quol. 12. a. 16.

Vtrum hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati poſſint conſecrare?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, Euchariſtiam conſecrare non poſſint. Dicit enim Auguſ. † quòd extra Eccleſiam catholicam non eſt locus veri ſacrificij. Et Leo Papa dicit,* & habetur in Decr. 1. q. 1. Aliter, ſcilicet quam in Eccleſia, quæ corpus Chriſti eſt, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia. Sed hæretici, ſchiſmatici & excōicati ſunt ab Eccleſia ſeparati. Ergo non poſſunt verum ſacrificiū conficere.

¶ 2 Præterea, Sicut ibidem legitur, Innoc. † Papa dicit, Arianos cæteraſq. eiuſmodi peſtes, quia laicos eorum ſub imagine pœnitentiæ ſuſcipimus, non videntur clerici eorum cum ſacerdotij aut cuiuſpiā myſterij ſuſcipiendi dignitate eſſe, quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittimus. Sed non poteſt aliquis conſecrare Euchariſtiam, niſi ſit cum ſacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiuſmodi, non poſſunt Euchariſtiam conſecrare.

† ī l. ſent. ex Aug. collectarū. c. 15. to. 3.

** Leo in ep 38. habetur 1. q. 1. c. ī eccleſia Dei.*

† 1. q. 1. c. 74 Arianos.

¶ 3 Præterea, Ille qui eſt extra Eccleſiam, non vr̄ aliquid poſſe agere in perſona totius Eccleſiæ. Sed ſacerdos conſecrans Euchariſtiam, hoc agit in perſona totius eccleſiæ: quod patet ex hoc, quod omnes orationes proponit in perſona Eccleſiæ. Ergo vr̄, quòd illi qui ſunt extra Eccleſiā, ſcilicet hæretici, ſchiſmatici & excōicati, non poſſint conſecrare Euchariſtiam.

SED

SED contra eſt, quod Aug. † dicit in 2. contra Parmenianum, Sicut baptiſmus in eis, ſcilicet hæreticis, ſchiſmaticis & excommunicatis, ita ordinatio manſit integra. Sed ex vi ordinationis ſacerdos poteſt cõſecrare Euchariſtiam. Ergo hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, cum in eis maneat ordinatio integra, videtur quod poſſint cõſecrare Euchariſtiã. *l. 2. c. 13. to. 7.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, quia ſunt extra eccleſiam, non poſſunt conficere hoc ſacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia ſicut Aug.* dicit in 2. contra Parmenianum, aliud eſt aliquid omnino non habere, aliud autem non recte habere: & ſimiliter etiam eſt aliud non dare, & aliud non recte dare. Illi igitur, qui intra Eccleſiam conſtituti, receperunt poteſtatem conſecrandi euchariſtiã in ordinatione ſacerdotij, recte quidem habent poteſtatem, ſed non recte ea vtuntur, ſi poſtmodum per hæreſim aut ſchiſma vel excommunicationem, ab eccleſia ſeparentur. Qui autem ſic ſeparati ordinantur, nec recte habent poteſtatem, nec recte vtũtur. Quod tamen vtrique poteſtatem habeant, patet per hoc, ꝙ (ſicut Aug. ibidem * dicit) cum redeunt ad vnitatem Eccleſiæ, non reordinantur, ſed recipiuntur in ſuis ordinibus. Et quia conſecratio Euchariſtiæ eſt actus conſequens ordinis poteſtatem, illi qui ſunt ab eccleſia ſeparati per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem, poſſunt quidem conſecrare Euchariſtiã, quæ ab eis conſecrata, verum corpus & ſanguinem Chriſti continet: non tamen hoc recte faciunt, ſed peccant facientes. Et ideo fructum ſacrificij non percipiunt: quod eſt ſacrificium ſpirituale. *l. 2. c. 13. ante me. to. 7.* *l. 2. cont. Parmen. c. 13. t. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quòd auctoritates illæ, & ſimiles intelligendæ ſunt quantum ad hoc, quòd non recte extra eccleſiam ſacrificium offertur. Vnde extra Eccleſiam non poteſt eſſe ſpirituale ſacrificium, quod eſt verum veritate fructus, licet ſit verum veritate ſacramẽti: ſicut etiam ſupra * dictum *q. 80. a. 3*

eſt,

eſt, quòd peccator ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter. ſed non ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicẽdum, quòd ſolus baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis & ſchiſmaticis, quia poſſunt licite baptizare in articulo neceſsitatis. In nullo autem caſu licite poſſunt euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conferre.

Ad tertium dicendum, quòd ſacerdos in miſſa in orationibus quidem loquitur in perſona eccleſiæ, in cuius vnitate conſiſtit. Sed in conſecratione ſacramenti loquitur in perſona Chriſti, cuius vicem in hoc gerit per ordinis poteſtatem. Et ideo ſi ſacerdos ab vnitate eccleſiæ præciſus, miſſam celebret, quia poteſtatem ordinis non amittit, conſecrat verũ corpus & ſanguinẽ Chriſti: ſed quia eſt ab eccleſiæ vnitate ſeparatus, orationes eius efficaciã non habẽt.

ARTIC. VIII.

Vtrum ſacerdos degradatus poſsit hoc ſacramentum
501 *conficere?*

4.diſ.11. q.2.ar.1. qō. 4. & quol. 12. ar.16.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacerdos degradatus non poſsit hoc ſacramentum cõficere. Nullus enim conficit hoc ſacramentum, niſi per poteſtatem conſecrandi quam habet. Sed degradatus non habet poteſtatem conſecrandi, licet habeat poteſtatem baptizandi: vt dicit Can. 1. qu. 1. cap quidam.† Ergo videtur, quòd presbyter degradatus non poſsit euchariſtiam conſecrare.

Habetur in dec. 1. q.1. cap. quod quidam cir. med.

¶ 2 Præterea, Ille qui aliquid dat, poteſt etiam auferre. Sed Epiſcopus dat presbytero poteſtatem conſecrandi, ordinando ipſum. Ergo etiam poteſt ei auferre, degradando eum.

¶ 3 Præterea, Sacerdos per degradationem aut amittit poteſtatem conſecrandi, aut ſolam executionem. Sed non ſolam executionem: quia ſic non plus amitteret degradatus, quàm excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur, quòd amittat poteſtatem conſecrandi. Et ita videtur, quòd non poſsit conficere hoc ſacramentum.

SED

Digitized by Google

SED contra eſt, quòd Aug. * in 2. contra Parmenianum probat, quòd apoſtatæ à fide non carent baptiſmate, per hoc, quod per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur; & ideo amitti non poſſe iudicatur. Sed ſimiliter degradatus, ſi reconcilietur, non eſt iterum ordinandus. Ergo non amiſit poteſtatem conſecrandi. Et ita ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum. *l. 2. c. 13. to. 7.*

RESPONDEO dicendum, quòd poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, pertinet ad characterem ſacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cum quadam conſecratione datur, indelebilis eſt, vt ſupra dictum eſt *: ſicut & quarumcumque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reiterari poſſunt. Vnde manifeſtum eſt, quòd poteſtas conſecrandi nõ amittitur per degradationem. Dicit enim Auguſt. * in ſecundo contra Parmenianum, Vtrumque, ſcilicet baptiſmus & ordo, ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque homini datur: illud, cum baptizatur; iſtud, cum ordinatur: ideoque non licet à catholicis vtrumque iterari. Et ſic patet, quod ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum. *q. 63. a. 5. l. 2. c. 13. a me. t. 7*

Ad primum ergo dicendum, quòd Canon ille non loquitur aſſertiue, ſed inquiſitiue: ſicut ex circumſtantia litteræ haberi poteſt.

Ad ſecundum dicendum, quòd Epiſcopus non dat poteſtatem ſacerdotalis ordinis propria virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut miniſter Dei, cuius effectus per hominem tolli non poteſt: ſecundum illud Matt. 19 Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Et ideo Epiſcopus non poteſt hanc poteſtatem auferre: ſicut nec ille qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.

Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio ſacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem vſque ad tempus. Degra-

datis

datis autem aufertur executio quaſi in perpetuum condemnatis.

ARTIC. IX.

Vtrum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, ſeu peccatoribus, communionem recipere, & eorum miſſam audire?

502 Su q 64. a 9. ad 2 et 3. & 4 d. 13. q 1 a. 2. q. 2. *refertur hoc in decre. 1. q. 1. c Neq. in prin.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd aliquis licite poſſit communionem recipere à ſacerdotibus hæreticis vel excommunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis miſſam audire. Sicut enim * Aug. contra Petilianum dicit, Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat ſacramenta. Sed ſacerdotes quamuis ſint peccatores & hæretici, vel excommunicati, verum conficiunt ſacramentum. Ergo videtur, quòd non ſit vitandum ab eis communionem accipere, vel eorum miſſam audire.

q. 80. a. 4

¶ 2 Præterea, Corpus Chriſti verum, figuratiuum eſt corporis myſtici: ſicut ſupra dictum eſt *. Sed à prædictis ſacerdotibus verum corpus Chriſti conſecratur. Ergo videtur, quòd illi qui ſunt de corpore myſtico, poſſint eorum ſacrificijs communicare.

¶ 3 Præterea, Multa peccata ſunt grauiora, quàm fornicatio. Sed non eſt prohibitum audire miſſas ſacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet eſſe prohibitum audire miſſas ſacerdotum fornicariorum.

d. 32. c. Nullus. Greg. l. 3. Dial. c. 31. parũ à prin.

SED contra eſt, quòd Can. dicit 32. * diſt. Nullus miſſam audiat ſacerdotis, quem indubitanter cõcubinam nouit habere. Et Gregor. * dicit in 3. dial. quòd pater perfidus Arrianum Epiſcopum miſit ad filium, vt de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet: ſed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit.

a. 5. 7. et 8. huius q.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacerdotes ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeant poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam: nõ tamen ea recte vtuntur, ſed peccant vtẽtes.

Qui-

Quicumque autem communicat alicui in peccato, ipſe particeps peccati efficitur. Vnde & in ſecunda Canon.* Ioann. dicitur, quòd qui dixerit ei, aue (ſcilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. *circa fin. illius.* Et ideò non licet à prædictis communionem accipere, aut eorum miſſam audire. Differt tamen inter prædictas ſectas. Nam hæretici & ſchiſmatici & excommunicati, ſunt per ſententiam Eccleſiæ, executione conſecrandi priuati: & ideò peccat quicumque eorum miſſam audit, vel ab eis accipit ſacramenta. Sed non omnes peccatores ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione huius poteſtatis priuati. Et ſic quamuis ſint ſuſpenſi quantum ad ſe, ex ſententia diuina, non autem quantum ad alios ex ſententia Eccleſiæ. Et ideò vſque ad ſententiam Eccleſiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum miſſam audire. Vnde ſuper illud 1. Cor. 5. Cum huiuſmodi nec cibum ſumere, dicit gloſ. * Auguſtin. Hoc dicendo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum, & conuictum. *Eſt Aug. in lib. de vtil. pæn. à me. t. 9. hêtur & hic li. 10. 10 inter 50 ho. & eſt vltim.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in hoc, quòd refugimus audire miſſas talium ſacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei ſacramenta, ſed potius ea veneramur. Vnde hoſtia à talibus ſacerdotibus conſecrata, eſt adoranda: & ſi reſeruetur, licitè poteſt ſumi à ſacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indigne miniſtrantium.

Ad ſecundum dicendum, quòd vnitas corporis myſtici eſt fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indigne percipiunt, vel miniſtrant, priuantur fructu: vt ſupra dictum eſt*. Et ideò non eſt ſumendum ex eorum diſpēſatione ſacramentum, ab eis qui ſunt in vnitate Eccleſiæ. *q. 80. ar. 4. & a. 7. huius q.*

Ad tertium dicendum, quòd licet fornicatio

non ſit grauior cæteris peccatis, tamen ad eam proniores ſunt homines, propter carnis concupiſcentiam. Et ideò ſpecialiter hoc peccatum ſacerdotibus prohibitum eſt ab Eccleſia, & ne aliquis audiat miſſam concubinarij ſacerdotis. Sed hoc intelligendum eſt de notorio, vel per ſententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confeſſionem in iure factam, vel per euidentiam facti, quando non poteſt peccatum aliqua tergiuerſatione celari.

ARTIC. X.

Vtrum liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Eu-
503 *chariſtiæ abſtinere?*

4. *diſ.* 2. *q.* 3. *ar.* 2. *q.* 3. & *d.* 13. *q.* 1. 1.2. *q.* 1.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere. Sicut enim ad officium ſacerdotis pertinet Euchariſtiam conſecrare, ita etiam baptizare, & in alijs ſacramentis miniſtrare. Sed ſacerdos non tenetur miniſtrare in alijs ſacramentis, niſi propter curam animarum ſuſceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur euchariſtiam conſecrare, ſi curam non habeat animarum.

¶ 2 Præterea, Nullus tenetur facere quod ſibi non licet: alioquin eſſet perplexus. Sed ſacerdoti peccatori vel etiam excommunicato, non licet euchariſtiam conſecrare: vt ſupra dictum eſt *. Ergo videtur, quòd tales non teneantur ad celebrandum, & ita nec alij: alioquin ex ſua culpa commodum reportarent.

ar. 7. *huius q.*

¶ 3 Præterea, Dignitas ſacerdotalis non perditur per ſubſequentem infirmitatem: dicit enim * Gelaſius Papa, & habetur in decr. diſt. 55. Præcepta canonica, ſicut non patiuntur venire ad ſacerdotium debiles corpore, ita ſi quis in eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt quod tempore ſuæ ſynceritatis accepit. Contingit autem quandoque, quòd ordinati in ſacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, ſicut eſt lepra vel morbus caducus, vel aliquid

Gela. Pal l ad. epiſc. ſcribens: Hētur in decre. di. 55. c. præcepta canon. c. in prin.

quid

uid aliud huiuſmodi. Non ergo videtur, quòd ſacerdotes ad celebrandum teneantur.

SED contra eſt, quod Ambroſ. dicit in quadam oratione, Graue eſt, quòd ad menſam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus: ſed grauius eſt, ſi dum peccata metuimus, etiam ſacrificium non reddamus.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ſacerdos poteſt omnino à conſecratione licitè abſtinere, niſi teneatur ex cura ſibi commiſſa celebrare populo, & ſacramenta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnuſquiſque tenetur vti gratia ſibi data, cum fuerit opportunum: ſecundum illud 2. ad Cor. 6. Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem ſacrificium offerendi, non ſolum attenditur per comparationem ad fideles Chriſti, quibus oportet ſacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione huius ſacramenti ſacrificium offertur. Vnde ſacerdoti etiam ſi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione ceſſare: ſed ſaltem videtur, quòd celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maximè in illis diebus in quibus fideles communicare conſueuerunt. Et hinc eſt quod 2. Mach. 4. contra quoſdam ſacerdotes dicitur, quod iam non circa altaris officia dediti erant, contempto templo, & ſacrificijs neglectis.

Ad primum ergo dicendum, quòd alia ſacramenta perficiuntur in vſu fidelium: & ideò in alijs miniſtrare non tenetur, niſi ille qui ſuper fideles ſuſcipit curam. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione euchariſtiæ, in qua ſacrificium Deo offertur: ad quod ſacerdos obligatur Deo ex ordine iam ſuſcepto.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacerdos peccator ſi per ſententiam eccleſiæ ſit executione ordinis priuatus, vel ſimpliciter vel ad tempus, redditus eſt impotens ad ſacrificium offerendum: & ideò obliga-

ligatio tollitur. Hoc autem cedit ſibi in detrimentum ſpiritualis fructus, magis, quàm in emolumentum.

Si verò non ſit priuatus poteſtate celebrandi, non ſoluitur obligatio: nec tamen perplexus eſt: quia poteſt de peccato pœnitere, & celebrare.

Ad tertium dicendum, quòd debilitas vel ægritudo ſuperueniens ordini ſacerdotali, ordinem non tollit: executionem tamen ordinis tollit quantum ad conſecrationem euchariſtiæ. Quandoque quidem propter impoſſibilitatem executionis: ſicut ſi priuetur oculis, aut digitis, aut vſu linguæ. Quandoque autem propter periculum, ſicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcumque alienationem mentis. Quandoque propter abominationem, ſicut patet de leproſo, qui *non debet* publicè celebrare. Poteſt tamen miſſam dicere occultè, niſi lepra adeò inualuerit, quod per corroſionem membrorum, eum ad hoc reddiderit impotentem.

QVÆST. LXXXIII.

De ritu huius ſacramenti, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ritu huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur?

¶ Secundo, de tempore celebrationis.

¶ Tertio, de loco & alijs, quæ pertinent ad * apparatum huius celebrationis. *Al.* aptitudinem.

¶ Quarto, de his quæ in celebratione huius myſterij dicuntur.

¶ Quinto, de his quæ circa celebrationem huius myſterij fiunt.

¶ Sexto, de defectibus, qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt.

ARTIC. I.

Vtrum in hoc ſacramento Chriſtus immoletur? 504

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd in celebratione huius ſacramenti, Chriſtus non immoletur. Dicitur enim Heb. 10. q; Chriſtus vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Chriſtus ergo non immolatur in celebratione huius ſacramenti. *Inf. ar. 2. cor. & ad 1. & 2.*

¶ 2 Preterea, Immolatio Chriſti facta eſt in cruce, in qua tradidit ſemetipſum oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis: vt dicitur Epheſ. 5. Sed in celebratione huius myſterij Chriſtus non crucifigitur: Ergo nec immolatur.

¶ 3 Præterea, Sicut * Auguſt. dicit in 4. lib. de Trin. in immolatione Chriſti idem eſt ſacerdos & hoſtia. Sed in celebratione huius ſacramenti non eſt idem ſacerdos & hoſtia. Ergo celebratio huius ſacramenti non eſt Chriſti immolatio. *li. 4. c. 14. ī fi. & c. 7. ī prin. to. 3.*

SED contra eſt, quod † Aug. dicit in lib. ſent. Proſperi, Semel immolatus eſt in ſemetipſo Chriſtus: & tamen quotidie immolatur in ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quòd duplici ratione celebratio huius ſacramenti dicitur immolatio Chriſti. Primo quidem: quia ſicut dicit * Auguſt. ad Simplicium, ſolent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines ſunt: ſicut cum intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, Ille Cicero eſt, & ille Salluſtius. Celebratio autem huius ſacramenti (ficut ſupra dictum eſt †) imago quædam eſt repreſentatiua paſſionis Chriſti, quæ eſt vera eius immolatio. Et ideò celebratio huius ſacramenti dicitur Chriſti immolatio. Vnde Ambr.* dicit ſuper Epiſtolam ad Hebr. In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia, ad ſalutem ſempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? ſed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum paſſionis Chriſti: quia ſcilicet per hoc ſacramentum participes efficimur fructus Dominicæ *Hītur de conſec. d. 2. c. ſemel immolatus. in li. q. 7. ad Simplicium, q. 3 parū ante me. t. 4 † q. 79. a. 1. & 3 et 73. ar. 6. * in c. 10 ad Hebr. non pcul à pr. to. 5.*

Digitized by Google

paſſionis. Vnde in quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur, Quoties huius hoſtiæ commemoratio celebratur, opus noſtræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Chriſtus immolari etiam in figuris veteris Teſtamenti. Vnde & Apoca. decimotertio dicitur, Quorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ agni, qui occiſus eſt ab origine mundi. Sed quantum ad ſecũdum modum, proprium eſt huic ſacramento, quòd in eius celebratione Chriſtus immoletur.

Ibid. Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Ambr. * ibidem dicit, Vna eſt hoſtia (quam ſcilicet Chriſtus obtulit, & nos offerimus), & non multæ: quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius. Sicut enim quod vbique offertur, vnum eſt corpus & non multa corpora: ita & vnum ſacrificium.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut celebratio huius ſacramenti eſt imago repreſentatiua paſſionis Chriſti, ita altare eſt repreſentatiuum crucis ipſius, in qua Chriſtus in propria ſpecie immolatus eſt.

Ad tertium dicendum, quòd per eamdem rationem etiam ſacerdos gerit imaginem Chriſti, in cuius perſona & virtute verba pronunciat ad conſecrandum: vt ex ſupradictis patet *. Et ita quodammodo idem eſt ſacerdos & hoſtia.

q. 82. ar. 1. & 3.

ARTIC. II.

Vtrum conuenienter ſit determinatum tempus celebrationis?

505

4. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 4.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ſit determinatum tempus celebrationis huius myſterij. Hoc enim ſacramentum eſt repreſentatiuum Dominicæ paſſionis, vt dictum eſt †. Sed commemoratio Dominicæ paſſionis fit in Eccleſia ſemel in anno. Dicit enim Aug. * ſuper Pſal. 21. Quotieſcumque Paſcha celebratur, numquid toties Chriſtus occiditur? ſed tamen anniuerſaria re-

ar. prae.
** in pref. 2. Pſal. 21 cir. prin. to. 8.*

cor-

cordatio repreſentat quod olim factum eſt : & ſic nos facit moueri, tamquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc ſacramentum non debet celebrari, niſi ſemel in anno.

¶ 2 Præterea, Paſſio Chriſti commemoratur in Eccleſia, ſexta feria ante Paſcha. Non autem in feſto Natalis. Cum ergo hoc ſacramentum ſit commemoratiuum Dominicæ paſſionis, videtur inconueniens eſſe, quòd in die Natalis ter celebretur hoc ſacramentum; in paraſceue autem totaliter intermittatur.

¶ 3 Preterea, In celebratione huius ſacramenti Eccleſia debet imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus conſecrauit hoc ſacramentum hora ſerotina. Ergo videtur, quòd hora tali debeat hoc ſacramentum celebrari.

¶ 4 Præterea, Sicut habetur de conſec. diſtin. 1.* Leo Papa ſcribit Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, quòd in prima parte diei miſſas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte: vt ſupra dictum eſt. Ergo videtur, quòd etiam poſt mediam noctem licet celebrare.

Leo 1 ep. 81. ca. 2. cir. prin. Et hētur de conſ. d. 1. c. Neceſſe eſt.

¶ 5 Præterea, In quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur, Concede nobis Domine quæſumus hæc frequentare myſteria. Sed maior erit frequentia, ſi etiam pluribus horis in die ſacerdos celebret. Ergo videtur, quòd non debeat prohiberi ſacerdos pluries celebrare in die.

SED in contrarium eſt conſuetudo, quam ſeruat Eccleſia ſecundum Canonum ſtatuta.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) in celebratione huius myſterij attenditur repræſẽtatio Dominicæ paſſionis, & participatio fructus eius. Et ſecundum vtrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi huius ſacramenti. Quia enim fructu Dominicæ paſſionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Eccleſia regulariter hoc ſacramentum offertur.

ar. præce. & q. 79. ar. 1.

Vnde & Dominus nos petere docet, Luc. 11. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quod exponens Aug.* lib. de verbis Domini dicit, Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueuerunt? accipe quotidie vt quotidie tibi profit. Quia verò Dominica paſſio celebrata eſt à tertia hora vſque ad nonam: ideò regulariter in illa parte diei, ſolemniter hoc ſacramentum in Eccleſia celebratur.

in ſer 28. parum à me. t. 10.

Ad primum ergo dicendum, quòd in hoc ſacramento recolitur paſſio Chriſti, ſecundum quod eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore paſſionis recolitur paſſio Chriſti ſolum ſecundum hoc, quòd in ipſo capite noſtro fuit perfecta. Quod quidem factum eſt ſemel: quotidie autem fructum Dominicæ paſſionis fideles percipiunt. Et ideò illa commemoratio fit ſemel in anno: hoc autem quotidie & propter fructum, & propter iugem memoriam.

Ad ſecundum dicendum, quòd veniente veritate, ceſſat figura. Hoc autem ſacramentum eſt figura quædam, & exemplum Dominicæ paſſionis: ſicut dictum eſt *. Et ideò in die quo ipſa paſſio Domini recolitur, prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio huius ſacramenti. Ne tamen Eccleſia ea etiam die ſit ſine fructu paſſionis per hoc ſacramentum nobis exhibito, corpus Chriſti conſecratum in die præcedenti, reſeruatur ſumendum in illo die: non autem ſanguis, propter periculum, & quia ſanguis ſpecialius eſt imago Dominicæ paſſionis: vt ſupra dictum eſt *. Nec verum eſt quod quidam dicunt, quòd per immiſſionem particulæ corporis Chriſti in vinum conuertatur vinum in ſanguinem: hoc enim aliter fieri non poteſt, quàm per conſecrationē factam ſub debita forma verborum. In die autem Natiuitatis plures miſſæ celebrantur, propter triplicem Chriſti natiuitatem. Quarum vna eſt æterna, quæ quantum ad nos eſt occulta. Et ideò vna miſſa cantatur in nocte: in cuius introitu dicitur, Dominus dixit

** in cor. & locis ibi. citatis.*

q. 78. a. 3 ad 2. & q. 76. a. 2 ad 2.

de conſe. diſt 1. c. Nocte.

Exit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem eſt temporalis, ſed ſpiritualis: quia ſcilicet Chriſtus oritur tamquam lucifer in cordibus noſtris: vt dicitur 2. Petri 1. Et propter hoc cantatur miſſa in aurora; in cuius introitu dicitur, Lux fulgebit hodie ſuper nos. Tertia eſt Chriſti natiuitas temporalis & corporalis: ſecundum quam viſibilis nobis proceſsit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia miſſa in clara luce: in cuius introitum dicitur, Puer natus eſt nobis. Licet è conuerſo poſſit dici, quòd natiuitas æterna ſecundum ſe eſt in plena luce; & ob hoc in Euangelio tertiæ miſſæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus eſt de nocte, in ſignum, quòd veniebat ad tenebras infirmitatis noſtræ. Vnde & in miſſa nocturna dicitur Euangelium de corporali Chriſti natiuitate. Sic etiam & in alijs diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures miſſæ celebrantur in die: puta, vna pro feſto, & alia pro ieiunio, vel pro mortuis.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut dictum eſt ſuperius *) Chriſtus voluit vltimo hoc ſacramentum diſcipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideò poſt cœnam in fine diei hoc ſacramentum conſecrauit, & diſcipulis ſuis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ paſſionis, ſcilicet diebus feſtis in tertia, quando crucifixus eſt linguis Iudæorum: vt dicitur Mar. 15. & quando Spiritus ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos: vel diebus profeſtis in ſexta, quando crucifixus eſt in manibus militum, vt habetur Ioan. 19. vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emiſit ſpiritum, vt dicitur Matth. 27.

* q. 73. a. 5.

Poteſt tamen tardari, maximè quando ſunt ordines faciendi, & præcipuè in ſabbato ſancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam, vt habetur in Decret. diſt. 75.

Decr. diſ. 75. c. q̄ à patribus. 75. cap.* quod à patribus. Poſſunt tamen miſſæ celebrari in prima parte diei propter aliquam neceſſitatem, vt dicitur de conſ. † diſt. 1. cap. Neceſſe eſt, &c.

† De cōſ. d. 1 c. Neceſſe eſt. Ad quartum dicendum, quòd regulariter miſſa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipſe Chriſtus eſt præſens in hoc ſacramento, qui dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui miſit me, donec dies eſt. Venit nox quando nemo poteſt operari: quamdiu in mundo ſum, lux ſum mundi. Ita tamen, quòd principium diei accipiatur non à media nocte, nec etiam ab ortu ſolis, id eſt, quando ſubſtantia ſolis apparet ſuper terram; ſed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur ſol ortus, in quantum claritas radiorum eius apparet. Vnde & Mar. 16. dicitur, quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam ſole: cum tamen venerint, cum adhuc tenebræ eſſent ad monumentum, vt dicitur Ioan. 20. Sic enim hanc contrarietatem ſoluit Auguſt.* in lib. de conſenſu Euangel. Specialiter tamen in nocte natalis Domini miſſa celebratur, propter hoc, quòd Dominus in nocte natus eſt, vt dicitur de conſecrat.* diſt. 1. cap. Nocte, &c. Et ſimiliter etiam in ſabbato ſancto circa noctis principium, propter hoc, quòd Dominus nocte ſurrexit, id eſt, cum adhuc tenebræ eſſent ante manifeſtum ſolis ortum.

li. 3. c. 24. aliquātū lū à prin. tom 4.

de cōſ d. 1. c. Nocte.

de cōſ. d. 1. c. ſufficit. Ad quintum dicendum, quòd ſicut habetur de conſ. diſt. 1. ex Decreto Alexand. Papæ*, ſufficit ſacerdoti vnam miſſam in die vna celebrare: quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit; & valde fœlix eſt, qui vnam dignè celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram de die, ſi neceſſe ſit. Qui verò pro pecunia aut adulationibus ſecularium, vna die præſumunt plures celebrare miſſas, non æſtimo euadere damnationem. Et extra de celebr. miſſ.* dicit Innocentius tertius, quòd excepto die natiuitatis Dominicæ, (niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat) ſufficit ſacerdoti ſemel in die vnam miſſam ſolummodo celebrare.

In decr. lib. 3. tit. 41. c. conſuluii.

AR-

Digitized by Google

ARTIC. III.

Vtrum oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris? 506

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd non oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris. Hoc enim ſacramentum eſt repræſentatiuum Dominicæ paſſionis. Sed Chriſtus non eſt paſſus in domo, ſed extra portam ciuitatis, ſecundum illud Hebr. vlt. Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quòd hoc ſacramentum non debeat celebrari in domo, ſed magis ſub dio. *4. d. 13. q. 1. ar. 2. q. 5 & d. ſ. 24 q. 2. a. 2. ad 9.*

¶ 2 Preterea, In celebratione huius ſacramenti debet eccleſia imitari morem Chriſti & Apoſtolorum. Sed domus, in qua primo Chriſtus hoc ſacramentum confecit, non fuit conſecrata: ſed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patrefamilias præparatum, vt habetur Lucæ 22. Legitur etiã Act. 2. quòd Apoſtoli erant perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panẽ, & ſumebant cibũ cũ exultatione. Ergo nec modo oportet domos eſſe conſecratas, in quibus hoc ſacramentũ celebratur.

¶ 3 Preterea, Nihil fruſtra in eccleſia fieri debet, quæ Spiritu ſancto gubernatur. Sed fruſtra videtur adhiberi conſecratio eccleſiæ, vel altari, & huiuſmodi rebus inanimatis, quæ non ſunt ſuſceptiuæ gratiæ, vel ſpiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiuſmodi conſecrationes in eccleſia fiunt.

¶ 4 Preterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadam ſolemnitate: ſecundum illud Pſal. 91. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed eccleſia vel altare opere humano conſecratur, ſicut & calix & miniſtri, & alia huiuſmodi: ſed horum conſecrationes non recoluntur celebriter in Eccleſia. Ergo neque conſecratio eccleſiæ vel altaris, cum ſolemnitate recoli debet.

¶ 5 Preterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed in veteri teſtamento, quod gerebat figuram noui,

noui, non fiebat altare de lapidibus ſectis. Dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi: quod ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus. Exod. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim veſtitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obſeruari in Eccleſia, quòd altare fiat ſolum de lapide.

¶ 6 Preterea, Calix cum patena repræſentat ſepulchrum Chriſti, quod fuit exciſum in petra, vt in Euangelijs habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non ſolum de argento vel auro vel ſtanno.

¶ 7 Præterea, Sicut aurum pretioſius eſt inter materias vaſorum, ita panni ſerici pretioſiores ſunt inter alios pannos. Ergo ſicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de ſerico fieri, & non ſolum de panno lineo.

¶ 8 Preterea, Diſpenſatio ſacramentorum, & ordinatio eorumdem ad miniſtros eccleſiæ pertinet, ſicut diſpenſatio rerum temporalium ſubiacet ordinationi principum ſecularium: vnde & Apoſtolus dicit 1. Corint. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed ſi circa diſpenſationem rerum temporalium aliquid fiat contra ſtatuta principum, habetur irritum. Ergo ſi hæc quæ dicta ſunt *, conuenienter ſunt ſtatuta per prælatos eccleſiæ, videtur quòd ſine his corpus Chriſti confici non poſſit. Et ſic videtur ſequi, quòd verba Chriſti non ſunt ſufficientia ad hoc ſacramentum conficiendum: quod eſt inconueniens. Non ergo videtur conueniens fuiſſe, quod hæc circa celebrationem huius ſacramenti ſtatuerentur.

Dicta in tit. & in arg.

SED contra eſt, quod ea quæ per Eccleſiam ſtatuuntur, ab ipſo Chriſto ordinantur, qui dicit Matth. 18. Vbicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ circumſtant hoc ſacramentum, duo conſiderantur. Quorum vnum pertinet ad repræſentationem eorum, quæ circa Dominicam paſſionem ſunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, in quo Chriſtus ſecundum veritatem continetur, & non ſolum in figura. Vnde & conſecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vſum huius ſacramenti: tum propter ſacramenti reuerentiam, tum ad repræſentandum effectum ſanctitatis, quæ ex paſſione Chriſti prouenit, ſecundum illud Hebr. vlt. Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd regulariter hoc ſacramentum celebrari debet in domo, per quam ſignificatur Eccleſia: ſecundum illud 1. Timoth. 3. Vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui. Extra Eccleſiam enim non eſt locus veri ſacrificij: vt Auguſtinus dicit *. Et quia eccleſia non erat concludenda ſub finibus gentis Iudaicæ, ſed erat in vniuerſo mundo fundanda: ideò paſſio Chriſti non eſt celebrata intra ciuitatem Iudæorum, ſed ſub dio: vt ſic totus mundus ſe haberet ad paſſionem Chriſti, vt domus. Et tamen, vt dicitur de conſecr. † diſt. 1. cap. Concedimus, in itinere poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentorio, ſi tabula altaris conſecrata, cæteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, miſſarum ſolemnia celebrari concedimus.

in li. ſēt. quæ ex Auguſt. decerpta ſunt, c. 15. to. 3. in fin.

† de conſ. d. 1 c Cōcedimus, in med. illius.

Ad ſecundum dicendum, quòd domus, in qua hoc ſacramentum celebratur, Eccleſiam ſignificat, & eccleſia nominatur. Conuenienter tamen conſecratur: tum ad repræſentandam ſanctificationem, quam eccleſia conſecuta eſt per paſſionem Chriſti: tum etiam ad ſignificandam ſanctitatem, quæ requiritur in his, qui hoc ſacramentum ſuſcipere debent. Per altare autem ſignificatur ipſe Chriſtus: de quo dicit

dicit Apoſt. Hebr. vlt. Per ipſum offerimus hoſtiam laudis Deo. Vnde & conſecratio altaris ſignificat ſanctitatem Chriſti: de qua dicitur Lucæ primo, Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de conſecratione diſtinct. 1. dicitur *, Altaria placuit non ſolum vnctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari. Et ideò regulariter non licet celebrare hoc ſacramentum niſi in domibus conſecratis. Vnde ſicut habetur de conſecratione, * diſtinct. prima, Nullus presbyter miſſas celebrare præſumat, niſi in conſecratis ab Epiſcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non ſunt de eccleſia, nec alij infideles: ideo eadem diſtinctione legitur *, Eccleſiam, in qua mortuorum cadauera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde euulſis corporibus, & raſis parietibus vel tignis eius loci, reædificetur: ſed ſi hæc conſecrata prius fuerit, miſſas in ea celebrare licet, tamen ſi fideles fuerunt, qui in ea ſepulti ſunt. Propter neceſſitatem tamen poteſt hoc ſacramentum peragi in domibus non conſecratis, vel violatis: ſed tamen de conſenſu Epiſcopi. Vnde in eadem diſtinctione legitur *, Miſſarum ſolemnia non vbique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Non tamen ſine altari portatili per Epiſcopum conſecrato. Vnde in eadem diſtinct. legitur *, Concedimus ſi eccleſiæ fuerint incenſæ vel combuſtæ in Cappellis cum tabula conſecrata, miſſas iterum celebrari. Quia enim ſanctitas Chriſti fons eſt totius Eccleſiaſticæ ſanctitatis, ideò in neceſſitate ſufficit ad peragendum hoc ſacramentum, altare ſanctificatum. Propter quod etiam numquam eccleſia ſine altari conſecratur: tamen ſine eccleſia quandoque conſecratur altare cum reliquijs Sanctorum, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Vnde in eadem diſtinctione legitur *, Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyris con-

De conſ. d 1. c. altaria in 2.

De coſ. d 1. c Nullus preſbyter.

De conſ. d. 1. c. Eccleſiam.

De conſ d 1. c. Miſſarum.

Ead d. 1. de conſ c. 28. Concedimus, ex conc. Triburienſi.

De conſ. d. 1. c. Placuit.

conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui eiſdem locis præſunt, ſi fieri poteſt, euertantur.

Ad tertium dicendum, quòd eccleſia, & altare, & alia huiuſmodi inanimata, conſecrantur, non quia ſint gratiæ ſuſceptiua, ſed quia ex conſecratione adipiſcuntur quandam ſpiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: vt ſcilicet homines deuotionem quamdam exinde percipiant, vt ſint paratiores ad diuina, niſi hoc propter reuerentiam impediatur. Vnde & ſecundi Machabæorum tertio dicitur, Verè Dei virtus quædam eſt in loco: nam ipſe qui habet in cælis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius. Et inde eſt, quòd huiuſmodi ante conſecrationem emundantur & exorcizantur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione eccleſiæ, quæ ſanguinis effuſione, aut cuiuſcumque ſemine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commiſſum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem diſtinctione legitur *, Eccleſias Arianorum vbicumque inueneritis catholicas, eas diuinis precibus & operibus abſque vlla mora conſecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quòd per ingreſſum eccleſiæ conſecratæ homo conſequitur remiſſionem peccatorum venialium, ſicut & per aſperſionem aquæ benedictæ: inducentes quod in Pſalmo 84. dicitur, Benedixiſti Domine terram tuam, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. Et ideò propter virtutem, quæ ex conſecratione eccleſiæ acquiritur, conſecratio eccleſiæ non iteratur. Vnde in eadem diſtinctione ex concilio Nicæno legitur *, Eccleſijs ſemel Deo conſecratis, non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſque ſemine pollutæ fuerint: quia ſicut infans à qualicumque ſacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus, eſt iterum conſecrandus, niſi propter eas cau-

De conſ. d. 1. c. eccleſiã Arianorũ.

De conſ. d. 1. c. 18. eccleſ. ſemel, ex conc. Niceno 2.

cauſas, quas ſuperius nominauimus: ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerint qui conſecrauerunt, alloquin qui ſunt extra eccleſiam, conſecrare non poſſunt. Sed ſicut in eadem diſtinctione legitur *, Eccleſiæ vel altaria quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur. Propter hoc etiam, quòd aliquam ſpiritualem virtutem adipiſcuntur per conſecrationem, in eadem diſtinctione ſtatutum legitur *, Ligna Eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, niſi ad aliam eccleſiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in Monaſterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur *, Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: cineres quoque eorum in baptiſterio inferantur, aut in pariete, aut in foſſis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

De conſ. d. 1. c. eccleſia vel altari. *c. 36. Ligna eccl.* *De conſ. d. 1 c. 30. altaris palla.*

Ad quartum dicendum, quòd quia conſecratio altaris repræſentat ſanctitatem Chriſti, conſecratio verò domus ſanctitatem totius eccleſiæ: ideò conuenientius recolitur cum ſanctitate & ſolemnitate conſecratio Eccleſiæ vel altaris, quàm aliorum quæ conſecrantur. Propter quod etiam octo diebus ſolemnitas dedicationis agitur, ad ſignificandam beatam reſurrectionem Chriſti & membrorum eccleſiæ. Nec eſt opus ſolius hominis conſecratio eccleſiæ & altaris, cum habeat ſpiritualem virtutem. Vnde de conſecratione diſt. eadem dicitur *, Solemnitates dedicationum Eccleſiarum per ſingulos annos ſolemniter ſunt celebrandæ. Quod autem octo diebus encœnia ſint celebranda, in lib. Reg. perfecta dedicatione templi, reperies, ſcilicet 3 Reg 8.

De conſ. d. 1. c. ſolennitates.

Ad quintum dicendum, quòd ſicut legitur de conſecratione * diſt. prima, Altaria, ſi non fuerint lapidea, Chriſmatis vnctione non conſecrentur. Quod quidem competit, & ſignificationi huius ſacramenti: tum quia altare ſignificat Chriſtum. Dicitur autem 1. Corint. 10. Petra autem erat Chriſtus: tum etiam

De conſ. d. 1. c. 19. Altaria.

etiam quia corpus Chriſti in ſepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vſum ſacramenti. Lapis enim & ſolidus eſt, & de facili poteſt inueniri vbique: quod non erat neceſſarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quod autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus inſectis, fuit ad idololatriam remouendam.

Ad ſextum dicendum, quod ſicut in diſtinct. eadem dicitur cap. Vaſa *, quondam ſacerdotes non aureis, ſed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa, patenis vitreis miſſam celebrari conſtituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Poſtmodum autem ſtatutum eſt, vt calix Domini cum patena, ſiue ex auro omnino, ſiue ex argento fiat, vel ſaltem ſtanneus calix habeatur. De ære autem, aut ex aurichalco non fiat: quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterq; vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo, ſeu vitreo calice præſumat miſſam cantare: quia ſcilicet lignum poroſum eſt, & ſanguis conſecratus in eo remaneret; vitrum autem fragile eſt, & poſſet fractionis periculum imminere: & eadem ratio eſt de lapide. Et ideò propter reuerentiam ſacramēti ſtatutū eſt, vt ex prædictis materijs calix fiat. *De conſ. d. 1. c. vaſa in quibus habetur hoc totum.*

Ad ſeptimum dicendum, quòd vbi potuit ſine periculo fieri, Eccleſia ſtatuit circa hoc ſacramentum id quod expreſſius repræſentat paſſionem Chriſti. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, ſicut circa ſanguinem, qui continetur in calice. Et ideò licet calix non fiat de petra: corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Chriſti fuit inuolutum. Vnde in epiſtola Sylueſtri Papæ in eadem diſtinctione legitur *, Conſulto omnium ſtatuimus, vt ſacrificium altaris non in ſerico panno aut intincto, quiſquam celebrare miſſam præſumat: ſed in panno lineo ab Epiſcopo conſecrato, ſicut corpus Chriſti in ſindone linea & munda ſepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter ſui munditiam, ad ſignificandam *De conſ. d. 1 c. 44. Cōſulto.*

cõſcientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad ſignificandam Chriſti paſſionem.

Ad octauum dicendum, quòd diſpenſatio ſacramentorum pertinet ad miniſtros eccleſiæ: ſed conſecratio eorum eſt ab ipſo Deo. Et ideò miniſtri eccleſiæ non habent aliquid ſtatuere circa formam conſecrationis, ſed circa vſum Sacramenti, & modum celebrandi. Et ideò ſi ſacerdos verba conſecrationis proferat ſuper materia debita, cum intentione conſecrandi, abſque omnibus prædictis, ſcilicet domo & altari, calice, & corporali conſecratis, & cæteris huiuſmodi per eccleſiam inſtitutis: conſecrat quidem in rei veritate corpus Chriſti, peccat tamen grauiter, ritum eccleſiæ non ſeruans.

ARTIC. IV.

Vtrum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc ſacramentum dicuntur?

507 *4. d. 1, q. 1. a. 5. q. 1. ad 2. et d 8. in expoſ. li. & d. 13. in expoſ. li. princ. & d. 15. q 4. a. 3. q. 1. co. et 1. Tim. 2 le. 1. col. 2. in pr.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc ſacramentum dicuntur. Hoc enim ſacramentum verbis Chriſti conſecratur, vt Ambroſ. dicit in lib. de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc ſacramento dici, quam verba Chriſti.

¶ 2 Preterea, Verba & facta Chriſti nobis per Euangelium innoteſcunt. Sed quædam dicuntur circa conſecrationem huius ſacramenti, quæ in Euangelijs non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quòd Chriſtus in conſecratione huius ſacramenti, oculos ad cœlum leuauerit. Similiter etiam in Euangelijs dicitur, Accipite, & comedite: nec ponitur, omnes: cum in celebratione huius ſacramenti dicatur, Eleuatis oculis in cælum. & iterum, Accipite & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiuſmodi verba dicuntur in celebratione huius ſacramenti.

¶ 3 Preterea, Omnia ſacramenta ordinantur ad ſalutem fidelium. Sed in celebratione aliorum ſa-

Digitized by Google

cramentorum non fit communis oratio pro ſalute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc ſacramento.

¶ 4 Preterea, Baptiſmus dicitur ſpecialiter fidei ſacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad inſtructionem fidei, magis debent circa baptiſmum tradi, quã circa hoc ſacramentum, ſicut doctrina Apoſtolica & Euangelica.

¶ 5 Præterea, In omni ſacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc ſacramento, quàm in alijs deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas, & per admonitiones: puta, cum dicitur, Surſum corda.

¶ 6 Preterea, Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos, vt dictum eſt *. Omnia ergo quæ in hoc ſacramento dicuntur, à ſacerdote dici deberent, & non quædam à miniſtris, quædam à choro. *q. 82. a. 1*

¶ 7 Preterea, Hoc ſacramentum per certitudinẽ operatur virtus diuina. Superfluè ergo ſacerdos petit huius ſacramenti perfectionem, cum dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c.

¶ 8 Preterea, Sacrificium nouæ legis multo eſt excellentius, quam ſacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo ſacerdos petit, quòd hoc ſacrificium habeatur ſicut ſacrificium Abel, Abrahæ, & Melchiſedech.

¶ 9 Preterea, Corpus Chriſti, ſicut non incipit eſſe in hoc ſacramento per loci mutationem (vt ſupra dictum eſt *) ita etiam nec eſſe deſinit. Inconuenienter ergo ſacerdos petit, Iube hæc perferri per manus ſancti angeli tui in ſublime altare tuum. *q. 72. a. 2*

SED contra eſt, quod dicitur de Conſecratione diſt. 1. Iacobus frater Domini ſecundum carnem, cui primum credita eſt Hieroſolymitana eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus, ediderunt nobis Miſſæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet cõuenienter ſingula circa hoc dici. *De conſ. d. 1. c. Iacobus frater Domini.*

RESPONDEO dicendum, quòd quia in hoc

ſacramento totum myſterium noſtræ ſalutis comprehenditur: ideò præ cæteris ſacramentis cum maiori ſolemnitate agitur. Et quia ſcriptum eſt Eccleſiaſt. 4. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Domini. & Eccleſiaſt. 18. Ante orationem præpara animam tuam: ideò ante celebrationem huius myſterij, primo quidem præmittitur præparatio quædam, ad dignè agenda ea quæ ſequuntur. Cuius præparationis prima pars eſt laus diuina, quæ fit in introitu, ſecundum illud Pſal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. Et ſumitur hoc, vt pluries de Pſalmis, vel ſaltem cum Pſalmis cantatur: quia vt Dionyſius dicit * in tertio cap. eccleſiaſticæ hierarchiæ, Pſalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in ſacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præſentis miſeriæ, dum miſericordia petitur, dicendo, Kyrie eleiſon; ter quidem pro perſona Patris; ter autem pro perſona Filij, cum dicitur, Chriſte eleiſon; & ter pro perſona Spiritus ſancti, cum ſubditur, Kyrie eleiſon, contra triplicem miſeriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ: vel ad ſignificandum, quòd omnes perſonæ ſunt in ſe inuicem. Tertia autem pars commemorat cæleſtem gloriam, ad quam tendimus poſt præſentem vitam & miſeriam, dicendo, Gloria in excelſis Deo, quæ cantatur in feſtis, in quibus commemoratur cæleſtis gloria; intermittitur autem in officijs luctuoſis, quæ ad commemorationem miſeriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam ſacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis myſterijs. Secundo autem præmittitur inſtructio fidelis populi: quia hoc ſacramentum eſt myſterium fidei, vt ſupra habitum eſt *. Quæ quidem inſtructio diſpoſitiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apoſtolorum, quæ in eccleſia legitur per Lectores & Subdiaconos. Poſt quam lectionem cantatur à choro gra-

c. 3. eccl. hier. inter prin. & med.

q. 78. a. 3

aduale, quod ſignificat profectum vitæ; & alleluia, quod ſignificat ſpiritualem exultationem; & tractus in officijs luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualem gemitum; hæc enim conſequi debent in populo ex prędicta doctrina. Perfectè autem populus inſtruitur per doctrinam Chriſti in Euangelio contentam, quæ à ſummis miniſtris legitur, ſcilicet à Diaconibus. Et quia Chriſto credimus tamquam diuinæ veritati (ſecundum illud Ioan. octauo, si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio, ſymbolum fidei cantatur, in quo populus oſtendit, ſe per fidem Chriſti doctrinæ aſſentire. Cantatur autem hoc ſymbolum in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in ſymbolo, ſicut in feſtis Chriſti & beatæ Virginis & Apoſtolorum (qui hanc fidem fundauerunt) & alijs huiuſmodi. Sic igitur populo præparato & inſtructo, conſequenter acceditur ad celebrationem myſterij, quod quidem & offertur vt ſacrificium, & conſecratur, & ſumitur vt ſacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, ſecundo conſecratio materiæ oblatæ, tertio eiuſdem perceptio.

Circa oblationem verò duo aguntur, ſcilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod ſignificatur lætitia offerentium) & oratio ſacerdotis, qui petit vt oblatio populi ſit Deo accepta. Vnde & 1. Paralipomen. 29. dixit Dauid, Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc; & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria: & poſtea orat, dicens, Domine Deus cuſtodi hanc voluntatē. Deinde circa conſecrationē, quæ ſupernaturali virtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionē in præfatione: vnde & monetur ſurſum corda habere ad Dominum. Et ideò finita præfatione, populus deuotè laudat diuinitatem Chriſti, cum angelis, dicens, Sanctus, Sanctus, Sanctus; & humanitatem cum pueris, dicens, Benedictus qui venit. Deinde ſacerdos ſecreto commemorat, primo

quidem, pro quibus hoc ſacrificium offertur, ſcilicet pro vniuerſali eccleſia, & pro his, qui in ſublimitate ſunt conſtituti, 1. Timoth. 2. & ſpecialiter quoſdam qui offerunt, vel pro quibus offertur. Secundo commemorat ſanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit, Communicantes, & memoriam venerantes, &c. Tertio, petitionem concludit, cum dicit, Vt hæc oblatio fit illis, pro quibus offertur, ſalutaris. Deinde accedit ad ipſam conſecrationem, in qua primo petit conſecrationis effectum, cum dicit, Quam oblationem tu Deus, &c. Secundo, conſecrationem peragit per verba Saluatoris, cum dicit, Qui pridie, &c. Tertio, excuſat præſumptionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit, Vnde & memores. Quarto, petit hoc ſacrificium peractum, eſſe Deo acceptum, cum dicit, Supra quæ propitio, &c. Quinto petit huius ſacrificij & ſacramenti effectum. Primo quidem, quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit, Supplices te rogamus. Secundo, quantum ad mortuos, qui iam ſumere non poſſunt, cum dicit, Memento etiam Domine, &c. Tertio, ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes offerentes, cum dicit, Nobis quoque peccatoribus, &c. Deinde agitur de perceptione ſacramenti, & primo pręparatur populus ad percipiendum. Primo quidem, per orationem communem totius populi (quæ eſt oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam, quam ſpecialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæſumus Domine, &c. Secundo, pręparatur populus per pacem, quæ datur, dicendo, Agnus Dei. Eſt enim hoc ſacramentum vnitatis & pacis, vt ſupra dictum eſt *. In miſſis tamen defunctorum, in quibus ſacrificium offertur, non pro pace præſenti, ſed pro requie mortuorum pax intermittitur. Deinde ſequitur perceptio ſacramenti, primo percipiente ſacerdote, & poſtmodum alijs dante: quia vt Dionyſ.* dicit 3. cap. eccleſ. hier. ille, qui alijs diuina tradit, primo debet ipſe particeps eſſe.

q 79 a. 1 & q 73. ar. 4.

c. 3. eccl. hier. non multum procul à fin.

Vlti-

Vltimo autem tota miſſæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro ſumptione myſterij, (quod ſignificat cantus poſt communionẽ) & ſacerdote per orationem gratias offerente, ſicut & Chriſtus celebrata cœna cum diſcipulis, hymnum dixit, vt dicitur Matth. 26.

Ad primum ergo dicendum, quòd conſecratio ſolis verbis Chriſti conficitur. Alia verò neceſſe eſt addere ad præparationem populi ſumentis, ſicut dictum eſt †. *In corp. initio.*

Ad ſecundum dicendum, quòd ſicut dicitur Ioan. vlt. Multa ſunt à Domino facta vel dicta, quæ Euangeliſtæ non ſcripſerunt. Inter quæ fuit hoc, quòd Dominus in cœna oculos leuauit in cælum: quod tamen eccleſia ex traditione Apoſtolorum habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in ſuſcitatione Lazari (vt habetur Ioan. 11.) & in oratione, quam pro diſcipulis fecit, Ioan. 17. Oculos leuauit ad Patrem, in huius ſacramenti inſtitutione multo magis hoc fecerit, tamquam in re potiori. Quod autem dicitur, Mãducate & comedite, non differt, quantum ad ſenſum: nec multum refert quid dicatur, præſertim cum verba illa non ſint de forma, vt ſupra dictum eſt *. Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimatur: quia ipſe dixerat Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. *q. 78. a. 3 et a. 1. ad 2. arg.*

Ad tertium dicendum, quòd euchariſtia eſt ſacraſacramentum totius eccleſiaſticæ vnitatis. Et ideò ſpecialiter in hoc ſacramento magis, quam in alijs debet fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad ſalutem totius eccleſiæ.

Ad quartum dicendum, quòd inſtructio fidei eſt duplex. Vna quæ fit nouiter imbuendis, ſcilicet catechumenis: & talis inſtructio fit circa baptiſmum. Alia autem eſt inſtructio, qua inſtruitur fidelis populus, qui communicat huic myſterio: & talis inſtructio ſit in hoc ſacramento. Et tamen ab hac inſtructione

nō repelluntur etiam catechumeni & infideles. Vnde dicitur de conſecr. diſtinct. 1.* Epiſcopus nullum prohibeat ingredi in eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum, vſque ad miſſam catechumenorum, in qua ſcilicet continetur inſtructio fidei.

De conſ. d. 1. c. 64. Epiſcop⁹.

Ad quintum dicendum, quòd in hoc ſacramento & maior deuotio requiritur, quàm in alijs ſacramentis (propter hoc, quòd in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur) & etiam communior; quia in hoc ſacramento requiritur deuotio totius populi Chriſti, pro quo ſacrificium offertur, & non ſolum percipientium ſacramentum, ſicut in alijs ſacramentis. Et ideò, vt Cyprianus dicit *, Sacerdos præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, Surſum corda: vt dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quàm Deum cogitare debere.

In lib. de ora. Domin. non multū remotè ante fin.

Ad ſextum dicendum, quòd in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt *) tanguntur ea, quæ pertinent ad totam eccleſiam: Et ideò quædam dicuntur à choro, quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter proſequitur, quæ ſcilicet toti populo inſpirantur. Quædam verò pòpulus proſequitur, ſacerdote inchoante, qui perſonam Dei gerit, in ſignū, quòd talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina, ſicut fides & gloria cæleſtis. Et ideò ſacerdos inchoat Symbolum fidei, & Gloria in excelſis Deo. Quædam verò dicuntur per miniſtros, ſicut doctrina veteris, & noui Teſtamenti, in ſignum, quòd per miniſtros à Deo miſſos, eſt doctrina hæc populis annūtiata. Quædam verò ſacerdos ſolus proſequitur, quæ ſcilicet ad proprium officiū ſacerdotis pertinēt: vt ſcilicet dona & preces offerat pro populo, ſicut dicitur Heb. 5. In his tamen quædam dicit publicè, ſcilicet quæ pertinent & ad ſacerdotem, & ad populum, ſicut ſunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad ſolum ſacerdotem, ſicut oblatio & con-

In ſolut. ad 3. argum. in iſto art.

ſecra-

Digitized by Google

ſecratio: & ideò quæ circa hæc ſunt dicenda, occultè à ſacerdote dicuntur. In vtriſque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiſcum: & expectat aſſenſum dicentium, Amen. Et ideò etiam in his, quæ ſecretè dicuntur, publice præmittit, Dominus vobiſcum: & ſubiungit, Per omnia ſæcula ſæculorum. Vel ſecretè aliqua ſacerdos dicit, in ſignum, quòd circa Chriſti paſſionem diſcipuli non niſi occultè confitebantur Chriſtum.

Ad ſeptimum dicendum, quòd efficacia verborũ ſacramentalium impediri poteſt per intentionem ſacerdotis. Nec tamen eſt inconueniens, quòd à Deo petamus id quod certiſſimè ſcimus ipſum facturum, ſicut Chriſtus Ioannis decimoſeptimo petijt ſuam clarificationem. Non tamen videtur ibi ſacerdos orare, vt conſecratio impleatur, ſed vt nobis fiat fructuoſa. Vnde ſignanter dicit, Vt nobis corpus & ſanguis fiat. Et hoc ſignificant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, ſecundum * Auguſtinum, id eſt, per quam benedicamur, ſcilicet per gratiam: aſcriptam, id eſt, per quam in cælo aſcribamur: ratam, id eſt, per quam de viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur: rationabilem, id eſt, per quam à beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilem, vt qui nobiſipſis diſplicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus.

de cõſ. d. 2. ca. 72. Verũ ſub, à med.

Ad octauum dicendum, quòd licet hoc ſacramentum ex ſeipſo præferatur omnibus antiquis ſacrificijs: tamen ſacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptiſſima ex eorum deuotione. Petit ergo ſacerdos, vt ſic hoc ſacrificium acceptetur à Deo ex deuotione offerentium, ſicut illa accepta fuerunt Deo.

Ad nonum dicendum, quòd ſacerdos non petit neque quòd ſpecies ſacramentales deferantur in cælum; neque corpus Chriſti verum, quod ibi eſſe non deſinit. Sed petit hoc pro corpore myſtico (quod ſcilicet in hoc ſacramento ſignificatur) vt ſcilicet

ora-

orationes ſacerdotis,& populi, angelus aſſiſtens diuinis myſterijs, Deo repræſentet: ſecundum illud Apocalypſ. octauo, Aſcendit fumus incenſorum de oblationibus ſanctorum de manu angeli. Sublime autem altare Dei dicitur vel ipſa eccleſia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipſe Deus, cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exodi vigeſimo, Non aſcendes ad altare meum per gradus; id eſt, in trinitate gradus non facies. Vel per angelum intelligitur ipſe Chriſtus, qui eſt magni conſilij angelus, qui corpus ſuum myſticum Deo patri coniungit, & eccleſiæ triumphanti. Et propter hoc etiam miſſa nominatur: quia per Angelum, ſacerdos preces ad Deum mittit, ſicut populus per ſacerdotem: vel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis miſſa à Deo. Vnde & in fine miſſæ diaconus in feſtiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite, miſſa eſt, ſcilicet hoſtia ad Deum per Angelum: vt ſcilicet ſit Deo accepta.

ARTIC. V.

Vtrum ea, quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur, ſint conuenientia?

508

4 ſent. d. 12. 1 exp. lit. et op. 65. c. 5. & opuſ. 66. per totũ.

A D quintum ſic proceditur. Videtur, quòd ea, quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur, non ſint conuenientia. Hoc enim ſacramentum ad nouum teſtamentum pertinet, vt ex forma ipſius apparet. In nouo autem teſtamento non ſunt obſeruandæ cæremoniæ veteris teſtamenti, ad quas pertinebat, quòd ſacerdos, & miniſtri aqua lauabantur, quãdo accedebant ad offerendum: legitur enim Exodi trigeſimo, Lauabunt Aaron & filij eius manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare. Non eſt ergo conueniens, quòd ſacerdos lauet manus ſuas inter miſſarum ſolemnia.

¶ 2 Præterea, Ibidem Dominus mandauit, quòd Aaron adoleret incenſum ſuaue fragrans ſuper altare, quod erat ante propitiatorium. Quod etiam pertine-

ſinebat ad cæremonias veteris teſtamenti. Inconuenienter ergo in miſſa ſacerdos thurificatione vtitur.

¶ 3 Præterea, Ea quæ in ſacramentis eccleſiæ aguntur, non ſunt iteranda. Inconuenienter igitur ſacerdos multoties iterat crucesignationes ſuper hoc ſacramentum.

¶ 4 Præterea, Apoſt. dicit Hebr. 7. Sine vlla contradictione, quod minus eſt, à maiori benedicitur. Sed Chriſtus qui eſt in hoc ſacramento, poſt conſecrationem eſt multo maior ſacerdote. Inconuenienter igitur ſacerdos poſt conſecrationem benedicit hoc ſacramentum, cruce ſignando.

¶ 5 Præterea, In ſacramento eccleſiæ nihil debet fieri, quod ridiculoſum videatur. Videtur autem ridiculoſum geſticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod ſacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos complicat, & ſeipſum * inclinat. Ergo hæc non debent fieri in hoc ſacramento. *Al.* incuruat.

¶ 6 Præterea, Ridiculoſum etiam videtur, quòd ſacerdos multoties ſe ad populum vertat, & multoties populum ſalutet. Non ergo debent hæc fieri in celebratione huius ſacramenti.

¶ 7 Præterea, Apoſt. 1. Cor. 1. pro inconuenienti habet, quòd Chriſtus diuiſus ſit. Sed poſt cõſecrationem Chriſtus eſt in hoc ſacramento. Inconuenienter ergo hoſtia frangitur à ſacerdote.

¶ 8 Præterea, Ea quæ in hoc ſacramento aguntur paſſionem Chriſti repræſentant. Sed in paſſione Chriſti corpus fuit diuiſum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Chriſti in quinque partes frangi deberet, magis quàm in tres.

¶ 9 Præterea, Totum corpus Chriſti in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur à ſanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius ſanguini miſcetur.

¶ 10 Præterea, Sicut corpus Chriſti proponitur in hoc ſacramento vt cibus, ita & ſanguis Chriſti vt potus. Sed ſumptioni corporis Chriſti non adiungitur in celebratione miſſæ alius corporalis cibus. Incon-

conuenienter igitur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis Chriſti vinum non conſecratum ſumit.

¶ 11 Prętereа, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed de agno paſchali, qui fuit figura huius ſacramenti, mandatur, quòd non remaneret ex eo quicquam vſque mane. Inconuenienter igitur hoſtiæ conſecratæ reſeruantur, & non ſtatim ſumuntur.

¶ 12 Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit, Dominus vobiſcum, & Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni ſoli & maxime minori. Ergo incõueniens videtur quòd ſacerdos vno tantũ miniſtro præſente, celebret miſſam. Sic igitur videtur, quòd inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius ſacramenti.

SED in contrarium eſt eccleſiæ conſuetudo, quæ errare non poteſt: vtpote Spiritu ſancto inſtructa.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) in ſacramentis dupliciter aliquid ſignificatur, ſcilicet verbis & factis, ad hoc quòd ſit perfectior ſignificatio. Significantur autem verbis, in celebratione huius ſacramenti, quædam pertinentia ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento; vel etiam ad corpus myſticum, quod ſignificatur in hoc ſacramento: & quædam pertinentia ad vſum huius ſacramenti, qui debet eſſe cum deuotione & reuerentia. Et ideò in celebratione huius myſterii quædam aguntur ad repræſentandam paſſionem Chriſti, vel etiam diſpoſitionem corporis myſtici: & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem, & reuerentiam huius ſacramenti.

q. 60. a. 5. & 6.

De manuũ et digitorum ablut.

Ad primum ergo dicendum, quòd ablutio manuum fit in celebratione miſſæ, propter reuerentiam huius ſacramenti. Et hoc dupliciter. Primo quidem, quia aliqua pretioſa tractare non conſueuimus, niſi manibus ablutis. vnde indecens videtur, quòd ad tantum ſacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundo, propter ſignificationem: quia, vt Dion. dicit 3. eccle.* hier. extremi-

c. 3. eccle. hie. à medius.

ta-

tatum ablutio ſignificat emundationem etiam à minimis peccatis, ſecundum illud Ioann. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. Et talis emundatio requiritur ab eo qui accedit ad hoc ſacramentum. Quod etiam ſignificatur per confeſſionem, quæ fit ante introitum miſſæ. Et hoc idem ſignificabat ablutio ſacerdotum in veteri lege: vt ibidem Dion.* dicit. Nec tamen eccleſia hoc ſeruat tamquam cæremoniale veteris legis præceptum, ſed quaſi ab eccleſia inſtitutum, ſicut quiddam ſecundum ſe conueniens. Et ideò non eodem modo obſeruatur, ſicut tunc: prætermittitur enim pedum ablutio, & ſeruatur ablutio manuum, quę poteſt fieri magis in promptu, & quæ ſufficit ad ſignificandam perfectam mundationem. Cum enim manus ſit organum organorũ (vt dicitur 3. de anima *) omnia opera attribuuntur manibus: vnde in Pſal. 23. dicitur, Lauabo inter innocentes manus meas. *Ibid.* *te. 38. t. 2*

De thurificatione. Ad ſecundum dicendum, quòd etiam thurificatione non vtimur quaſi cæremoniali præcepto legis, ſed ſicut eccleſiæ ſtatuto. Vnde non eodem modo vtimur, ſicut in lege veteri erat ſtatutum. Pertinet autem ad duo. Primo quidem, ad reuerentiam huius ſacramenti, vt ſcilicet per bonum odorem depellatur, ſi quid corporaliter praui odoris in loco fuerit quod poſſet prouocare horrorem. Secundo, pertinet ad repræſentandum effectum gratiæ, qua ſicut bono odore Chriſtus plenus fuit (ſecundum illud Gene. 27. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni,) & à Chriſto deriuatur ad fideles, officio miniſtrorum: ſecundum illud 2. Cor. 2. Odorem notitię ſuę ſpargit per nos in omni loco. Et ideò vndique thurificato altari, per quod Chriſtus deſignatur, thurificantur omnes per ordinem.

De crucis varia in miſſa ſignificatione. Ad tertium dicendum, quod ſacerdos in celebratione miſſæ vtitur cruceſignatione, ad exprimendam paſſionem Chriſti, quę ad crucem eſt terminata. Eſt autem paſſio Chriſti quibuſdam quaſi gradi-

bus

bus peracta. Nam primo fuit Chriſti traditio, quæ facta eſt à Deo, Iuda, & Iudæis: quod ſignificat trina cruceſignatio, ſuper illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata. Secundo, fuit Chriſti venditio: eſt autem venditus ſacerdotibus, Scribis, & Phariſæis. Ad quod ſignificandum fit iterum trina cruceſignatio ſuper illa, Benedictam, aſcriptam, ratam. Vel ad oſtendendum pretium venditionis, ſcilicet triginta denarios. Additur autem & duplex crux ſuper illa verba, Vt nobis corpus & ſanguis. &c. ad deſignandam perſonam Iudæ venditoris, & Chriſti venditi. Tertio autem, fuit præſignatio paſſionis Chriſti facta in cœna. Ad quod deſignandum fiunt tertio duæ cruces, vna in conſecratione corporis, alia in conſecratione ſanguinis: vbi vtrobique dicitur, Benedixit. Quarto autem, fuit ipſa paſſio Chriſti. Vnde ad repræſentandum quinque plagas Chriſti, fit quarto quintuplex cruceſignatio ſuper illa verba, Hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctum vitæ æternæ, & calicem ſalutis perpetuæ. Quinto repræſentatur extenſio corporis, & effuſio ſanguinis, & fructus paſſionis per trinā cruceſignationem, quæ fit ſuper illis verbis, Corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione, &c. Sexto repræſentatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro perſecutoribus, cum dixit, Pater ignoſce illis. Secundam pro liberatione à morte, cum dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meū. Et ad hoc ſignificandum fit trina cruceſignatio ſuper illa verba, ſanctificas, viuificas, benedicis, &c. Septimo repræſentantur tres horæ, quibus pependit in cruce, ſcilicet à ſexta vſque ad horam nonam. Et ad hoc ſignificandum fit iterum trina cruceſignatio ad illa verba, Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo. Octauo autem, repræſentatur ſeparatio animæ à corpore per duas cruces ſubſequenter extra calicem factas. Nono au-

autem, repræſentatur reſurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Poteſt autem breuius dici, quòd conſecratio huius ſacramenti, & acceptatio huius ſacrificij, & fructus ipſius procedit ex virtute crucis Chriſti. Et ideò vbicumque fit mentio de aliquo horum, ſacerdos crueeſignatione vtitur.

Ad quartum dicendum, quòd ſacerdos poſt conſecrationem non vtitur crucesignatione ad benedicendum, & conſecrandum, ſed ſolum ad commemorandam virtutem crucis, & modum paſſionis Chriſti: vt ex dictis patet *. *in ſolut. praeced.*

Ad quintum dicendum, quòd ea quæ ſacerdos in miſſa facit, non ſunt ridiculoſæ geſticulationes: fiunt enim ad aliquid repræſentandum. Quod enim ſacerdos brachia extendit poſt conſecrationem, ſignificat extenſionem brachiorum Chriſti in cruce. Leuat etiã manus orando, ad deſignandum quòd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: ſecundum illud Thren. 3. *Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos.* & Exo. 17. dicitur, quòd cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael. Quod autem manus interdum iungit, & ſe inclinat, eſt ſuppliciter, & humiliter orantis, & deſignat humilitatem & obedientiam Chriſti, ex qua paſſus eſt. Digitos autem iungit poſt conſecrationem, ſcilicet pollicem cum indice, quibus corpus Chriſti conſecratum tetigerat, vt ſi qua particula digitis adhæſerit, non diſpergatur: quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quòd quinquies ſe ſacerdos vertit ad populum, ad ſignificandum quòd Dominus die reſurrectionis quinquies ſe manifeſtauit: vt ſuprà dictum * eſt in tractatu de reſurrectione Chriſti. Salutat autẽ ſepties populũ, ſcilicet quinque vicibus, quibus ſe conuertit ad populum: & bis quãdo ſe non conuertit (ſcilicet cum ante præfationem dicit, Dominus vobiſcum, & cum dicit, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum) ad deſignandam ſeptifor- *q. 55. a. 3 arg. 3.*

mem

mem gratiam Spiritus ſancti. Epiſcopus autem celebrans in feſtis, in prima ſalutatione dicit, Pax vobis: quod poſt reſurrectionem diſcipulis dixit Dominus, cuius perſonam repræſentat præcipue epiſcopus.

Ad ſeptimum dicendum, quòd fractio hoſtiæ tria ſignificat. Primo quidem ipſam diuiſionem corporis Chriſti, quæ facta eſt in paſſione. Secundo diſtinctionem corporis myſtici, ſecundum diuerſos ſtatus. Tertio, diſtributionem gratiarum procedentium ex paſſione Chriſti, vt Dionyſius * dicit 3. cap. eccleſiaſt. hierarchiæ. Vnde talis fractio non inducit diuiſionem Chriſti.

à medio.

Ad octauum dicendum, quòd ſicut Sergius Papa dicit * (& habetur de conſecratione diſtinct. 2.) triforme eſt corpus Domini. Pars oblata in calicem miſſa, corpus Chriſti quod iam reſurrexit, monſtrat; ſcilicet ipſum Chriſtum, & beatam Virginem, vel ſi qui alij ſancti cum corporibus iam ſunt in gloria. Pars comeſta ambulans adhuc ſuper terram, quia ſcilicet viuentes in terra, ſacramento * vniuntur, & paſſionibus conteruntur, ſicut & panis comeſtus cõteritur dentibus. Pars in altari vſque ad finem miſſæ remanens, eſt corpus in ſepulchro: quia vſque in finem ſeculi, corpora ſanctorum in ſepulchris erunt: quorum tamen animæ ſunt vel in purgatorio, vel in cælo. Hic tamen ritus non ſeruatur modo, vt ſcilicet vna pars ſeruetur vſque in finem miſſæ, propter periculum. Manet tamen eadem ſignificatio partium: quam quidam metricè expreſſerunt dicentes,

ſ. triforme.

Aliàs, vniũtur.

Hoſtia diuiditur in partes, tincta beatos
Plenè, ſicca notat viuos, ſeruata ſepultos.

Quidam tamen dicunt, quòd pars in calicem miſſa, ſignificat eos qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem ſeruata, ſignificat plene beatos, ſcilicet quantum ad animam & corpus: pars autem comeſta, ſignificat cæteros.

Ad nonum dicendum, quòd per calicem duo poſſunt ſignificari. Vno modo ipſa paſſio Chriſti,

quæ

quæ repræſentatur in hoc ſacramento. Et ſecundum hoc per partem in calicem miſſam, ſignificantur illi, qui adhuc ſunt participes paſsionum Chriſti. Alio modo poteſt ſignificari fruitio beata, quæ etiam in hoc ſacramento præfiguratur. Et ideo illi, quorum corpora iam ſunt in plena beatitudine, ſignificantur per partem in calicem miſſam. Et eſt notandum, quòd pars in calicem miſſa, non debet populo dari in ſupplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Chriſtus, niſi Iudæ proditori.

Ad decimum dicendum, quòd vinum ratione ſuæ humilitatis eſt ablutiuum. Et ideo ſumitur poſt ſuſceptionem huius ſacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant: quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti. Vnde extra de celebratione miſſarum, cap.* ex parte, Semper ſacerdos vino os perfundere debet, poſtquam totum percepit euchariſtiæ ſacramentum, niſi cum eodem die aliam miſſam debuerit celebrare: ne ſi forte vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos, quibus corpus Chriſti tetigerat.

in decr. l. 3. tit. 41. c. ex parte & eſt c. 5.

Ad vndecimum dicendum eſt, quòd veritas quantum ad aliquid debet reſpondere figuræ: quia ſcilicet non debet pars hoſtiæ conſecratæ, de qua ſacerdos & miniſtri, vel etiam populus communicat, in craſtinũ reſeruari. Vnde vt habetur de conſecr.* diſtinct. 2. Clemens Papa ſtatuit, quòd tanta holocauſta in altari offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, ſed cũ timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Quia tamen hoc ſacramentum quotidie ſumendum eſt (non autem agnus Paſchalis quotidie ſumebatur) ideo oportet alias hoſtias conſecratas pro infirmis conſeruare. Vnde in eadem diſtinctione* legitur, Presbyter euchariſtiam ſemper habeat paratã, vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

de cõſ. d. 2. c. trib. gradibus

de cõſ d. 2. c. preſbyter.

Ad duodecimum dicendum, quòd in ſolemni celebratione miſſæ, plures debent adeſſe. Vnde Soter Papa * dicit, vt habetur de conſecr. diſtinct. 2. Hoc quoque ſtatutum eſt, vt nullus presbyterorum, miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus, ipſe tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum: & illud in ſecretis, Orate pro me, apertiſsime conuenit, vt ipſius reſpondeatur ſalutationi. Vnde & ad maiorem ſolemnitatem ibidem ſtatutum legitur, quòd Epiſcopus cum pluribus, miſſarum ſolemnia peragat. In miſsis tamen priuatis ſufficit vnum habere miniſtrum, qui gerit perſonã totius populi catholici, ex cuius perſona ſacerdoti pluraliter reſpondet.

de cõſ. d. 2. c. Hoc quoq; ſtatutum eſt.

ARTIC. VI.

Vtrum poſsit ſufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius ſacramenti occurrentibus, ſtatuta eccleſiæ obſeruando?

509

4. d. 13. ĩ expoſ. lit.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd non poſſit ſufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt, ſtatuta eccleſiæ obſeruando. Contingit enim quandoque quòd ſacerdos, ante conſecrationem vel poſt moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne ſacramentum ſumere poſsit, & miſſam perficere. Ergo videtur, quòd non poſſit impleri ſtatutum eccleſiæ, quo præcipitur quòd ſacerdos conſecrans, ſuo ſacrificio communicet.

¶ 2 Præterea, Contingit quandoque quòd ſacerdos ante conſecrationem vel poſt, recolit ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, vel etiam alicui peccato mortali ſubiacere, vel etiã excõicationi, cuius prius memoriam nõ habebat. Neceſſe eſt ergo, quòd ille qui eſt in tali articulo conſtitutus, peccet mortaliter, contra ſtatutum eccleſiæ faciens, ſiue ſumat, ſiue non ſumat.

¶ 3 Præterea, Contingit quandoque, quòd in calicem muſca vel aranea, vel aliquod animal venenoſum cadit poſt conſecrationem, vel etiam cognoſcit,

ſacer-

Digitized by Google

ſacerdos calici venenum eſſe immiſſum ab aliquo maleuolo, cauſa occidendi ipſum. In quo caſu ſi ſumat, videtur mortaliter peccare, ſe occidendo, vel Deum tentando: ſimiliter ſi non ſumat peccat, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens. Ergo videtur eſſe perplexus & ſubiectus neceſſitati peccandi, quod eſt inconueniens.

¶ 4 Præterea, Contingit quandoque, quod per negligentiam miniſtri, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum: & hoc ſacerdos aduertit. Ergo in hoc etiã caſu videtur eſſe perplexus, ſiue ſumat corpus, ſine ſanguine (quaſi imperfectum faciens * ſacramentum) ſiue non ſumat nec corpus nec ſanguinem. *al.* ſacrificium.

¶ 5 Præterea, Contingit quandoque, quòd ſacerdos non recolit ſe dixiſſe verba conſecrationis, vel etiam alia, quæ in celebratione huius ſacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc caſu, ſiue reiteret verba ſuper eandem materiam, quæ forte iam dixerat, ſiue vtatur pane & vino non conſecratis, quaſi conſecratis.

¶ 6 Præterea, Contingit quandoque propter frigus, quòd ſacerdoti dilabitur hoſtia in calicem, ſiue ante fractionem, ſiue poſt. In hoc ergo caſu non poterit ſacerdos ritum eccleſiæ implere, vel de ipſa fractione, vel etiam de hoc, quòd ſola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7 Præterea, Contingit quandoque, quòd per negligentiam ſacerdotis ſanguis Chriſti effunditur, vel etiam quòd ſacerdos ſacramentum ſumptum vomit, aut etiam quod hoſtiæ conſecratæ tamdiu conſeruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercumque perdantur. In quibus caſibus non videtur poſſe huic ſacramento debita reuerentia exhiberi, ſecundum Eccleſiæ ſtatuta. Non videtur ergo, quòd his defectibus ſeu periculis occurri poſſit, ſaluis eccleſiæ ſtatutis.

SED contra eſt, quòd ſicut Deus, ita eccleſia non præcipit aliquid impoſſibile.

RESPONDEO dicendum, quòd periculis ſeu defectibus circa hoc ſacramentum contingentibus dupliciter poteſt occurri. Vno modo præueniendo, ne ſcilicet periculum accidat. Alio modo ſubſequendo, vt ſcilicet id quod accidit, emendetur, vel adhibendo remedium, vel ſaltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſi ſacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis & ſanguinis Domini, non oportet vt per alium ſuppleatur. Si vero incepta conſecratione hoc acciderit, (puta conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato vtroque) debet miſſæ celebritas per alium expleri. Vnde (vt habetur in decretis 7.q.1.c.nihil) in Toletano Concilio legitur *, Cenſuimus conuenire, vt cum à ſacerdotibus miſſarum tempore myſteria ſacra conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cuiuſlibet euentus, quo cœptum nequeat expleri myſterium: ſit liberum Epiſcopo vel presbytero alteri, conſecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad ſupplementũ initiatis myſterijs, quam vt aut incipientis aut ſubſequẽtis benedictione ſint cõpleta ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfecto ordine compleantur. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas perſonarum format, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ, miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hoc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

**Cõc.7.Tole.c.an.1 vel 2. ſecundũ diuerſos codices, & habetur 7 q. 1. c. nihil.*

Ad ſecundum dicendum, quòd vbi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maxime autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quòd eſt contra perfectionem huius ſacramenti, quia hoc eſt immane ſacrilegium.

Minus

Minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam, recordetur ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramentum. Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi: & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentum. Et eadem ratio eſt ſi meminerit ſe excommunicationi cuicumque ſubiacere. Debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi: & ſic per inuiſibilem Pontificem Ieſum Chriſtum abſolutionẽ conſequetur, quantum ad hũc actum, ꝙ peragat diuina myſteria. Si vero ante cõſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis & excommunicationis, quòd miſſam inceptam deſereret, niſi graue ſcandalum timeretur.

Ad tertium dicendum, quòd ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si vero venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alij dare, ne calix vitæ vertatur in mortem: ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquijs conſeruari. Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.

Ad quartum dicendum, quòd ſi ſacerdos ante conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere & conſecrare. Si vero poſt conſecrationis verba perceperit, quòd aqua deſit, debet nihilominus procedere: quia impoſitio aquę

q. 74. a. 7 (vt ſupra dictum eſt *) non eſt de neceſſitate ſacramenti. Debet tamen puniri ille ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam cōſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſa-
q. 77. a. 8 cramenti pro aliqua parte, vt ſupra dictum eſt *. Si vero percipiat poſt verba conſecrationis, quòd vinum non fuerit poſitum in calicem: ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis, debet depoſita aqua, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere à verbis conſecrationis ſanguinis. Si vero hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. Quod ideo dico: quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſeruaretur debitus
in Conc. Tolet. 7. can. 1. vel 2. ſecundum aliquos codices. ordo conſecrandi: & ſicut dicitur in prædicto cap. * Tolet. concilij, perfecta videri non poſſunt *ſacrificia*, niſi perfecto ordine compleantur. Si vero inciperet à conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret niſi adeſſet hoſtia conſecrata, cum in illis verbis occurrant quædam *dicenda* & fienda non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum ſumere hoſtiā conſecratam & ſanguinē, non obſtante etiam ſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione vel de perceptione huius ſacramenti, maioris eſt ponderis, quàm præceptum quòd hoc ſacramentum à ieiunis ſumatur, vt ſupra dictum eſt *.

q. 80. a. 8 et qō. 82. ar. 4. Ad quintum dicendum, quòd licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnium, quæ dixit: niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione iam dicti: ſic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde
in lib. de memoria c. 1. to. 2. inter opera Ariſ. ſi aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, in quantum accipitur ſub ratione præteriti: ſicut dicitur * in lib. de memoria. Si tamen ſacerdoti probabiliter

liter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſsitate ſacramenti, non exiſtimo, quòd propter hoc debeat reſumere, immutando ordinem ſacrificij: ſed debet vlterius procedere. Si verò certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti, ſcilicet formas conſecrationis: cum forma cõſecrationis ſit de neceſsitate ſacramẽti, ſicut & materia, idem videtur faciẽdum quod dictum eſt * in defectu materiæ; vt ſcilicet reſumatur à forma conſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo ſacrificij.

in ſol. ad 4. arg. hic in iſto a.

Ad ſextum dicendum, quòd fractio hoſtiæ conſecratæ, & quòd vna ſola pars mittatur in calicẽ, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquæ ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſsio non facit imperfectionem ſacrificij, vt propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem huius ſacramẽti.

Ad ſeptimum dicendum, quòd (ſicut legitur de conſec. diſtinct. 2. ex decreto Pij Papæ *) ſi per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillauerit in tabulã, quæ terræ adhæret, lingua lãbetur, & tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, terra radetur & igni conſumetur, & cinis intra altare condetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillã, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteũ altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vſque ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vſque ad quartũ, viginti diebus pœniteat: & linteamina quæ ſtilla tetigerit, tribus vicibus lauet, miniſter calice ſubtus poſito; & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur: poſſet etiã ſumi in potum à miniſtro, niſi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem vlterius partem illam linteaminum incidunt & comburunt; & cinerem in altari vel ſacrario reponunt. Subditur autem ibidem ex pœnitẽtiali Bedæ * presbyteri, Si quis per ebrietatem vel voracitatem Euchariſtiam euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, ſi laicus

de cõſ. d. 2. ſi per negligentiam.

ead. d. 2. c. ſi quis per ebrietatem.

laicus eſt; clerici vel monachi ſeu diaconi & presbyteri, ſeptuaginta diebus pœniteant; Epiſcopus, nonaginta. Si autem infirmitatis cauſa euomuerint, ſeptem diebus pœniteant. Et in eadem diſt. legitur ex Concil. Arelat. † Qui non bene cuſtodierit * ſacramentum, & mus vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autẽ perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pœniteat. Et eadẽ pœnitentia videtur dignus ſacerdos, per cuius negligentiam hoſtiæ conſecratæ putreſiunt. Prædictis autẽ diebus debet pœnitens ieiunare, & à communione ceſſare. Penſatis tamen conditionibus negotij, & perſonæ poteſt minui vel addi ad pœnitentiã prædictã. Hoc tamen obſeruandum eſt, quòd vbicumque *ſpecies* integræ inueniuntur, ſunt reuerenter *conſeruandæ*, vel etiam ſumendæ: quia manentibus ſpeciebus, manet ibi corpus Chriſti, vt ſupra dictum eſt *. Ea vero, in quibus inueniuntur, ſi commode fieri poteſt, ſunt comburenda, cinere in ſacrario recondito: ſicut de raſura tabulæ dictum eſt *.

ead. d. 2. c. qui bene nõ cuſtodierit.
**al.* ſacrificium.
q. 77. a. 5 & locis ibi citatis.
in iſtius ſol. prin.

QVÆST. LXXXIV.

De ſacramento pœnitentiæ, in decem articulos diuiſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento pœnitentiæ. Circa quod primo conſiderandum eſt de ipſa pœnitentia. Secundo, de effectu ipſius. Tertio, de partibus eius. Quarto, de ſuſcipientibus *hoc* ſacramento. Quinto, de poteſtate miniſtrorum, quæ ad claues pertinet. Sexto, de ſolẽnitate huius ſacramẽti.

¶ Circa primum duo conſideranda ſunt. Primo de pœitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum. *Secundo*, de pœnitentia, ſecundum quod eſt *virtus*.

Circa primum quæruntur decem.

¶ Primò, vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de propria materia eius.
¶ Tertio, de forma ipſius.
¶ Quarto, vtrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum?

¶ Quin-

¶ Quinto, vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis?

¶ Sexto, de ordine eius ad alia ſacramenta.

¶ Septimo, de inſtitutione eius.

¶ Octauo, de duratione ipſius.

¶ Nono, de continuitate eius.

¶ Decimo, vtrum poſſit iterari?

ARTIC. I.

Vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd pœni- 510
tentia non ſit ſacramentum. Greg. enim dicit, *4.d.14.q.*
& habetur in decret. * 1. q. 1. Sacramenta ſunt ba- *1.ar.1.q.*
ptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob *1. & d.*
id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corpo- *22.qu.2.*
ralium rerum diuina virtus ſecretius operatur ſalu- *a.3.q.2.*
tem in eis. Sed hoc non contingit in pœnitentia: quia *cor.*
non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus di- **refertur*
uina virtus operetur ſalutem. Ergo pœnitentia non *1.q.1.c.*
eſt ſacramentum. *multi ſe-*
¶ 2 Præterea, Sacramenta Eccleſiæ à miniſtris *cularium,*
Chriſti exhibentur: ſecundum illud 1. Cor. 4. Sic nos *cir. med.*
exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à miniſtris Chriſti: ſed interius à Deo hominibus inſpiratur, ſecundum illud Hierem. 31. Poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quòd pœnitentia non ſit ſacramentum.

¶ 3 Præterea, In ſacramentis, de quibus iam ſupra diximus*, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, aliquid quod eſt res & ſacramẽtum: aliquid vero, quod eſt res tantum, vt ex præmiſſis patet*. Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

qu. 66.

q.66.a.1

SED contra eſt, quòd ſicut baptiſmus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiã age ab hac nequitia tua. Sed baptiſmus eſt ſacramẽtum, vt ſupra habitum eſt* Ergo pari ratione & pœnitentia. *q.66.a.1*

RE-

refertur loc. cit. in arg. 1.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Greg.* dicit in cap. ſupradicto. Sacramentũ eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita ſit, vt aliquid ſignificatiuè accipiamus quod ſanctè accipiendũ eſt. Manifeſtum eſt autẽ, ꝙ in pęnitentia ita res geſta ſit, ꝙ aliquid ſanctũ ſignificatur tã ex parte peccatoris pęnitentis, quã ex parte ſacerdotis abſoluẽtis: nam peccator pęnitens, per ea quæ facit & dicit, oſtendit cor *ſuum* à peccato receſſiſſe. Similiter etiã ſacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, ſignificat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifeſtum eſt, quòd *pœ*nitentia, quæ in eccleſia agitur, eſt ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd nomine corporalium rerum intelliguntur largè etiam *ipſi* exteriores actus ſenſibiles: qui ita ſe habent in *hoc ſacramen*to, ſicut aqua in baptiſmo, vel chriſma in confirmatione. Eſt autem attendendum quòd in illis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: ſicut in baptiſmo, vbi fit plena remiſſio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: & in confirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus ſancti: & in extrema vnctione, vbi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ prouenit ex virtute Chriſti, quaſi ex quodam extrinſeco principio. Vnde ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis, non ſunt de eſſentia ſacramentorum: ſed diſpoſitiuè ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi * actus humani ſunt loco materiæ, vt accidit in pęnitentia & matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus *quæ*dam ſunt res exterius adhibitæ, ſicut emplaſtra & electuaria: quædam verò ſunt actus ſanandorum, puta exercitationes quædam.

**al.* actus humani ſẽſibiles.

Ad ſecundum dicendum, quòd in ſacramentis, quæ habent corporalem materiam, oportet quòd illa materia adhibeatur à miniſtro eccleſiæ, qui

gerit

Digitized by Google

gerit perſonam Chriſti, in ſignum, quòd excellentia virtutis in ſacramento operantis eſt à Chriſto. In ſacramento autem pœnitentiæ (ſicut dictum eſt*) ſunt actus humani, pro materia, qui proueniunt ex inſpiratione interna. Vnde materia non exhibetur à miniſtro, ſed à Deo interius operante. Sed complementum ſacramenti exhibet miniſter, dum pęnitentem abſoluit. *in ſolut. præced.*

Ad tertium dicendum, quòd etiam in pœnitentia eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, ſcilicet actus exterius exercitus, tam per peccatorem pęnitentem, quàm etiam per ſacerdotem abſoluentē: res autem & ſacramentum, eſt pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum & non ſacramentum, eſt remiſſio peccati. Quorum primum totum ſimul ſumptum eſt cauſa ſecundi: primum autem & ſecūdum, ſunt quodammodo cauſa tertij.

ARTIC. II.

Vtrum peccata ſint propria materia huius ſacramenti?

511

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd peccata non ſint propria materia huius ſacramenti. Materia enim in alijs ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur. Peccata autem non poſſunt ſanctificari, eo quod contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata. Ergo peccata non ſunt materia propria huius ſacramenti.

¶ 2 Præterea, Aug.* dicit in lib. de pœnit. Nullus poteſt inchoare nouam vitam, niſi eum veteris vitæ pęniteat. Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent non ſolum peccata, ſed etiam pęnalitates præſentis vitæ. Non ergo peccata ſunt propria materia pęnitentiæ. *ca 2 non longè à prin. to. 9*

¶ 3 Præterea, Peccatorum quoddā eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pęnitentiæ ſacramentum nō ordinatur contra originale peccatū quod tollitur per baptiſmum; neque contra peccatū mortale, quod tollitur per cōfeſſionē peccatoris; nec

etiam

etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

SED contra eſt, quòd Apoſtol. dicit 2. Cor. 12. Non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia quam geſſerunt.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt materia, ſcilicet proxima & remota: ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota verò aqua. Dictum eſt autem*, quòd materia proxima huius ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cuius materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Vnde relinquitur, quòd remota materia pœnitentiæ, ſunt peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda & deſtruenda.

ar. præ. ad 1. & 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quòd vetus & mortalis vita eſt obiectum pœnitentiæ, non ratione pęnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad tertium dicendum, quòd pęnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, eſt pęnitentia propriè & principaliter. Propriè quidem, quia propriè dicimur pęnitere de his quæ noſtra voluntate commiſimus. Principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis, hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia propriè, in quantũ ſunt noſtra voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato verò originali, pœnitentia nec principaliter eſt, (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramẽtum, ſed magis baptiſmus) nec etiam propriè: quia peccatum originale nõ eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundũ modum loquendi, quo Apoſt. dicit Rom. 5. In

quo

quo omnes peccauerunt. In quantum tamen large accipitur pęnitentia pro quacumque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali: ſicut loquitur Aug. * in lib. de pęnitentia.

in lib. de vera, & fal pæn. c. 8. to. 4. & in li. de pænit. med. c. 2. to. 9.

ARTIC. III.

Vtrum hæc ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd hæc non ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo. Formæ enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti & Eccleſiæ vſu habentur. Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in cõmuni vſu habetur; quinimmo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in eccleſia publicè fiunt (ſicut in Prima & Completorio, & in cœna Domini) abſoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos abſoluo; ſed oratione deprecatiua, cum dicit, Miſereatur veſtri omnipotens Deus, vel, Abſolutionem & remiſſionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non eſt forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

5 1 2 4. d. 22 q. 2. a 2. q. 2. et 3. & opuſ. 22.

¶ 2 Præterea, Leo Papa dicit*, quòd indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pęnitentibus. Ergo forma huius ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

refertur de pęn. d. 1. c. multipl. x. nõ procul à princ. & dicitur eſſe in epi. ad Theodor. quæ eſt 89. in Leo. e. de cõſ. d. 4. c. 141. et tra. 50 ſup. Io 10 mo 9.

¶ 3 Præterea, idẽ eſt abſoluere à peccato, quod peccatũ remittere. Sed ſolus Deus peccatũ remittit, qui etiã ſolus interius hominẽ à peccato mundat: vt Aug. dicit ſuper Io.* Ergo videtur, quòd ſolus Deus à peccato abſoluat. Non ergo debet ſacerdos dicere, Ego te abſoluo, ſicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ 4 Præterea, Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſoluendi à peccatis: ita etiam dedit eis poteſtatẽ curandi infirmitates, & vt dæmonia eijcerent, & vt languores ſanarent, vt habetur Matth. 10. & Luç. 9. Sed ſanando infirmos Apoſtoli non vtebantur his verbis, Ego te ſano; ſed, Sanet te Dominus

Ieſ-

Ieſus Chriſtus: ſicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Act. 9. Ergo videtur, quòd ſacerdotes habentes poteſtatem Apoſtolis à Chriſto traditã, non debeant vti hac forma verborum, Ego te abſoluo; ſed, Abſolutionem tribuat tibi Chriſtus.

¶ 5 Præterea, Quidã hac forma vtentes, ſic eam exponunt, Ego te abſoluo, ideſt abſolutum oſtendo. Sed nec hoc etiã ſacerdos facere poteſt, niſi ei diuinitus reueletur. Vnde legitur Matth. 16. antequam Petro diceretur, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. dictum eſt ei, Beatus es Simon Bariona; quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cœlis. Ergo videtur, quòd ſacerdos, cui nõ eſt facta reuelatio, præſumptuosè dicat, Ego te abſoluo, etiam ſi exponatur, ideſt, abſolutum oſtendo.

SED contra eſt, ꝙ ſicut Dominus dixit *diſcipulis* Matth. vlt. Euntes docete oẽs gentes, baptizãtes eos: ita dixit Petro Matth. 16. Quodcũque ſolueris ſuper terrã. Sed ſacerdos auctoritate illorum verborũ Chriſti fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramẽto, Ego te abſoluo.

RESPONDEO dicendum, quòd in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem† ſupra, quòd hoc ſacramentũ perficitur per ea quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Vnde oportet, quòd ea quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſiue ſint verba ſiue facta, ſint quædam materia huius ſacramenti: ea verò quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ. Cum autem ſacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt ſupra dictum*eſt) oportet quòd forma ſacramenti ſignificet id quod in ſacramento agitur, proportionaliter materiæ ſacramenti. Vnde forma baptiſmi eſt, Ego te baptizo: & forma confirmationis eſt, Conſigno te ſigno crucis, & cõfirmo te chriſmate ſalutis, eo quòd huiuſmodi ſacramenta perficiuntur in vſu materiæ. In ſacramẽto autem euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas conſecrationis, cũ dicitur, Hoc eſt corpus

† ar. 1 huius q. a. 2

** q. 60. a. 2 & 62. a. 1. & 3.*

us meum. Hoc autem ſacramentum, ſcilicet pœnitẽ-
iæ, nõ conſiſtit in conſecratione alicuius materiæ,
ec in vſu alicuius materiæ ſãctificatæ, ſed magis in
emotione cuiuſdam materiæ, ſcilicet peccati: prout
eccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ: vt ex ſupra
ictis patet*. Talis autẽ remotio ſignificatur à ſacer-
ote, cum dicitur, Ego te abſoluo. Nam peccata ſunt
uædam vincula, ſecundũ illud Prouer. 5. Iniquitates
uæ capiunt impium, & funibus peccatorũ ſuorũ quiſ-
ue conſtringitur. Vnde patet, quòd hæc eſt conue-
ientiſſima forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo. *art. præc.*

Ad primũ ergo dicẽdum, quòd iſta forma aſſumi-
ur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit, Quod-
umque ſolueris ſuper terram, &c. & tali forma
ccleſia vtitur in ſacramentali abſolutione. Huiuſ-
nodi autem abſolutiones in publico factæ, non
unt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordi
atæ ad remiſſionẽ venialiũ peccatorum. Vnde in ſa-
ramẽtali abſolutione non ſufficeret dicere, Miſerea-
ur tui omnipotens Deus: vel, Abſolutionẽ & remiſ-
ſionem tribuat tibi Deus: quia per hæc verba ſacer-
dos abſolutionem nõ ſignificat fieri, ſed petit vt fiat.
Præmittitur tamen etiam in ſacramẽtali abſolutione,
alis oratio, ne impediatur effectus ſacramẽti ex par-
e pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo
e habent in hoc ſacramento, non autem in baptiſmo
vel confirmatione.

Ad ſecundum dicendum, quòd verbum Leonis eſt
intelligendum quantum ad deprecationem, quæ præ-
mittitur abſolutioni: non autem remouet quin ſacer-
dotes abſoluant.

Ad tertium dicendum, quòd ſolus Deus per au-
ctoritatem, & à peccato abſoluit, & peccatũ remit-
it. Sacerdotes tamẽ vtrũque faciunt per miniſteriũ:
n quantũ ſcilicet verba ſacerdotis in hoc ſacramen-
o inſtrumentaliter operantur in virtute diuina, ſicut
etiam in alijs ſacramentis. Nam virtus diuina eſt, quæ
interius operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis,

q.62.a.4 & 64.a. 1. & 2. ſiue ſint res, ſiue verba: ſicut ex ſupradictis patet *. Vnde & Dominus expreſſit vtrumque: nam Mar. 16. dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. & Io. 20. dixit diſcipulis, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Ideò tamen ſacerdos potius dicit, Ego te abſoluo, quàm, Ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clauium oſtendens, per quas ſacerdotes abſoluunt. Quia tamen ſacerdos ſicut miniſter abſoluit, conuenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet vt dicatur, Ego te abſoluo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti; vel per virtutem paſſionis Chriſti, vel auctoritate Dei, ſicut Dion. * exponit 3. cap. cœleſt. hierarch. Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in baptiſmo, *talis appoſitio* relinquitur arbitrio ſacerdotis.

c. 7. eccl. hier. non multum procul à ſi. & cœl. hier. capit. 3.

Ad quartum dicendum, quòd Apoſtolis non eſt data poteſtas, vt ipſi ſanarent infirmos, ſed vt ad eorum orationẽ infirmi ſanarentur. Eſt autẽ eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter ſiue miniſterialiter in ſacramentis. Et ideò magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quàm in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecatiuo vtebantur; ſed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: ſicut Act. 3. legitur, quòd Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula.

Ad quintum dicendum, quòd iſta expoſitio, Ego te abſoluo, id eſt abſolutum oſtendo, quantum ad aliquid quidem vera eſt; non tamen eſt perfecta: ſacramenta enim nouæ legis, non ſolũ ſignificant, ſed etiam faciunt quod ſignificãt. Vnde ſicut ſacerdos baptizando aliquẽ, oſtendit hominem interius ablutũ per verba & facta, & nõ ſolum ſignificatiuè, ſed etiã effectiuè: ita etiã cum dicit, Ego te abſoluo, oſtendit hominem abſolutum non ſolũ ſignificatiuè, ſed etiam effectiuè. Nec tamen loquitur quaſi de re incerta:

quia

uia ſicut alia ſacramenta nouæ legis habent de ſe certum effectū ex virtute paſſionis Chriſti (licet poſſit impediri ex parte recipientis) ita etiā & in hoc ſacramento. Vnde Aug *dicit in lib. de adul cōiu. Non eſt turpis nec difficilis, poſt patrata & purgata adulteria, reconciliatio cōiugij vbi per claues regni cœlorū nō dubitatur fieri remiſſio peccatorū. Vnde nec ſacerdos indiget ſpeciali reuelatione ſibi facta: ſed ſufficit generalis reuelatio fidei. per quā remittūtur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe. Eſſet autem perfectior expoſitio, Ego te abſoluo, ideſt, Sacramentum abſolutionis tibi impēdo. *lib. 2. c 9. in princ. to. 6.*

ARTIC. IV.

Vtrum impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum?

AD quartum ſic proceditur Videtur, quòd impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. Dicitur enim Mar. vlt. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Aegri autem ſpiritualiter ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda. 515 *4. cō. gen. c. 71. & opuſ. 22. c. 4.*

¶ 2 Præterea, In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum: vnde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſalm. 50. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum: legitur enim Act. octauo, quòd Apoſtoli imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Et Mathæi decimonono dicitur, quòd oblati ſunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

¶ 3 Præterea, Verba ſacerdotis in hoc ſacramento non ſunt maioris efficaciæ quam in alijs ſacramentis. Sed in alijs ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquē actū exerceat: ſicut in baptiſmo ſimul cum hoc, quod ſacerdos dicit, Ego te baptizo, re-

quiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, Ego te abſoluo, oportet quòd aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

SED contra eſt, quod cum Dominus dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cũ omnibus Apoſtolis ſimul dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

RESPONDEO dicendum, quòd impoſitio manuũ in ſacramentis Eccleſiæ fit ad deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum: quo illi quibus manus imponuntur, quodammodo per quamdam ſimilitudinẽ continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideò manus impoſitio fit in ſacramento confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti: & in ſacramento ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in diuinis myſterijs. Vnde & 2. ad Timoth. 1. dicitur, Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuũ mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam aliquam excellentiam gratiæ; ſed ad remotionem peccatorum. Et ideò ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio, ſicut etiam nec ad baptiſmum; in quo tamen fit plenior remiſſio peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis, ſed ordinatur ad miracula perficienda: vt ſcilicet per contactum manus hominis ſanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino, Mar. 6. quòd infirmos manibus impoſitis curauit: & Matth. 8. legitur, quòd leproſum mundauit per contactum.

Ad ſecundum dicendum, quòd non quælibet acceptio Spiritus ſancti requirit manus impoſitionem: quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum ſanctum, nec tamẽ fit ibi manus impoſitio. Sed acceptio

Spi-

ſpiritus ſancti cū plenitudine requirit manus impoſitionem: quod pertinet ad confirmationem.

Ad tertium dicendum, quòd in ſacramentis, quæ perficiuntur in vſu materiæ, miniſter habet aliquem actū corporalem exercere circa eum, qui ſuſcipit ſacramentū: ſicut in baptiſmo & confirmatione & extrema vnctione. Sed hoc ſacramentum non conſiſtit in vſu alicuius materiæ exterius appoſitæ: ſed loco materiæ ſe habent ea quæ ſunt ex parte pœnitentis. Vnde ſicut in euchariſtia ſacerdos ſola prolatione verborum ſuper materia perficit ſacramentum: ita etiam ſola verba ſacerdotis abſoluentis ſuper pœnitentem, perficiūt abſolutionis ſacramentum. Et ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte ſacerdotis neceſſarius, non minus competeret crucis ſignatio, quæ adhibetur in euchariſtia, quàm manus impoſitio, in ſignum quod per ſanguinem crucis Chriſti remittuntur peccata. Et tamen nõ eſt de neceſſitate huius ſacramenti, ſicut nec de neceſſitate euchariſtiæ.

ARTIC. V.

Vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis?

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non ſit de neceſſitate ſalutis. Quia 514
ſuper illud Pſal. 125. † Qui ſeminant in lachrymis, *ſup. q. 65.*
&c. dicit gloſſ. Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona vo- *a. 1. co. et*
luntas, vnde metitur pax. Sed triſtitia eſt de ratione *a. 2. ad 4*
pœnitentiæ, ſecundum illud 2. Corinth. 7. Quæ ſe- *& ar. 4.*
cundum Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem *co et 4. d.*
ſtabilem operatur. Ergo bona voluntas ſine pœniten- *14 q. 2. a.*
tia ſufficit ad ſalutem. *5. & in*

¶ 2 Præterea, Prouerbiorum decimo dicitur, *pr. expo.*
Vniuerſa delicta operit charitas: & infra 15. Per mi- *lit. & 4.*
ſericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc *con c. 71.*
ſacramentum non eſt niſi ad purgandum peccata. *† Aug. in*
Ergo habẽdo charitatem & fidem & miſericordiam, *hoc loco*
poteſt quiſque ſalutem conſequi, etiam ſine pœni- *to. 8.*
tentiæ ſacramento.

¶ 3 Præterea, Sacramenta Eccleſiæ initiũ habent ab inſtitutione Chriſti. Sed ſicut legitur Ioan octauo, Chriſtus mulierem adulteram abſoluit abſque pænitentia. Ergo videtur, quòd pænitentia non ſit de neceſſitate ſalutis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Luc. octauo, Si pænitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid eſt neceſſarium ad ſalutem dupliciter. Vno modo abſolute: alio modo ex ſuppoſitione. Abſolutè quidem neceſſarium eſt ad ſalutem illud, ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt: ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum baptiſmi, per quod aliquis in Chriſto renaſcitur. Ex ſuppoſitione autem eſt neceſſarium ſacramentum pænitentiæ: quod quidem eſt neceſſarium non omnibus, ſed peccato ſubiacentibus. Dicitur enim 2.Par. vlt. Tu Domine Deus iuſtorum non poſuiſti pænitentiam iuſtis, Abrahã & Iſaac & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt. Peccatum autem cum conſummatum fuerit, generat mortem: vt dicitur Iacobi primo. Et ideò neceſſarium eſt ad ſalutem peccatoris, quòd peccatum remoueatur ab eo Quod quidem non poteſt fieri ſine pænitentiæ ſacramento: in quo operatur virtus paſſionis Chriſti per abſolutionem ſacerdotis ſimul cum opere pænitentis, qui cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati. Sicut enim dicit Auguſtinus * ſuper Ioannem, Qui creauit te ſine te, nõ iuſtificabit te ſine te. Vnde patet quòd ſacramentum pænitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt peccatum: ſicut medicatio corporalis poſtquam homo in morbum periculoſum inciderit.

** ex tra. 72. colli. to. 9. de verb. Apoſtol. ſer. 15 to. 10. cit. in ar.*

Ad primum ergo dicendum, quòd gloſſ. * illa videtur eſſe intelligenda de eo, cui adeſt bona voluntas ſine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet triſtitiæ cauſam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non poteſt reſtitui ſine triſtitia, qua quis dolet de peccato præterito:

ito: quod pertinet ad pœnitentiam.

Ad ſecundum dicendum, quòd ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides & miſericordia non liberant hominem à peccato ſine pœnitentia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quòd amico homo ſtudeat ſatisfacere. Requirit etiam ipſa fides, vt per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in ſacramentis Eccleſiæ operatur quærat iuſtificari à peccatis. Requirit etiam & ipſa miſericordia ordinata, vt homo ſubueniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit: ſecundum illud Prouerbiorum 14. Miſeros facit populos peccatum. Vnde Eccl. 30. dicitur, Miſerere animæ tuæ, placens Deo.

Ad tertium dicendum, quòd ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit (vt ſupra dictum eſt *) pertinuit quod Chriſtus effectum ſacramenti pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum, contulit mulieri adulteræ ſine exterioris pœnitentiæ ſacramento; licet non ſine interiori pœnitentia, quam ipſe in ea per gratiam eſt operatus. *q.64.a.3.*

ARTIC. VI.

Vtrum pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd pœnitentia non ſit ſecunda tabula poſt naufragium. Quia ſuper illud Iſa. 3. Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, dicit gloſ * Secunda tabula poſt naufragium, eſt peccata abſcondere. Pœnitentia autem non abſcondit peccata, ſed magis ea reuelat. Ergo pœnitentia non eſt ſecunda tabula. 515 *4 d. 2. q. 1. a. 3. ad 5. et d. 14 qu. 1. a. qu 4. & d 16. q 4. a. 1. q. 1. ad 1.*

¶ 2 Præterea, Fundamentum in ædificio, non tenet ſecundum, ſed primum locum. Pœnitentia autem in ſpirituali ædificio eſt fundamentum, ſecundum illud Hebr. 6. Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis; vnde & præcedit ipſum baptiſmum, ſecundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Ergo ** gl. Hie. in illũ locum, to. 5*

pœnitentia non debet dici ſecunda tabula.

¶ 3 Præterea, Omnia ſacramenta ſunt quædam tabulæ, ideſt remedia contra peccatum. Sed pęnitentia non tenet ſecundum locum inter ſacramenta, ſed magis quartum, vt ex ſupradictis patet *. Ergo pęnitentia non debet dici ſecunda tabula poſt naufragium.

q.65.a.1 & 2.

SED contra eſt, quod Hieron. † dicit, quòd ſecunda tabula poſt naufragium eſt pęnitentia.

† Hie. ſup. illud Eſa. 3. peccatū ſuum quaſi Sodoma, to. 5. & id hēt Mag. in 4 ſen. diſ. 15. in princ.

RESPONDEO dicendum, quòd id quod eſt per ſe, naturaliter prius eſt eo quod eſt per accidens: ſicut & ſubſtantia prior eſt accidente. Sacramenta autem quædam per ſe ordinantur ad ſalutem hominis, ſicut baptiſmus, qui eſt ſpiritualis generatio; & confirmatio, quæ eſt ſpirituale augmentum; & euchariſtia, quæ eſt ſpirituale nutrimentum. Pęnitentia autem ordinatur ad ſalutem hominis quaſi per accidens, ſuppoſito quodam, ſcilicet ex ſuppoſitione peccati. Niſi enim homo peccaret actualiter, pęnitentia non indigeret: indigeret tamen baptiſmo & confirmatione & euchariſtia. Sicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione, niſi infirmaretur: indigeret autem homo per ſe ad vitam, generatione, augmento, & nutrimento. Et ideò pęnitentia tenet ſecundum locum reſpectu ſtatus integritatis, qui confertur & conſeruatur per ſacramenta prædicta. Vnde & metaphoricè dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Nam ſicut primum remedium mare tranſeuntibus, eſt vt conſeruentur in naui integra; ſecundum autem remedium eſt poſt nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat: ita etiam primum remedium in mari huius vitæ, eſt quod homo integritatem ſeruet; ſecundum autem remedium eſt, ſi per peccatum integritatem perdiderit, quòd per pęnitentiam redeat.

Ad primum ergo dicendum, quòd abſcondere peccata contingit dupliciter. Vno modo, dum ipſa peccata fiunt. Eſt autem peius peccare publicè quàm occul-

cultè : tum quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare, tum etiam quia peccat cum ſcandalo aliorum. Et ideò quoddam remedium eſt in peccatis, quòd aliquis in occulto peccet. Et ſecũdum hoc dicit* gloſ. quòd ſecunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere, non quod per hoc tollatur peccatum ſicut per pęnitentiam : ſed quia per hoc, peccatum fit minus. Alio modo aliquis abſcondit peccatum prius factum per negligentiam confeſſionis : & hoc contrariatur pęnitentiæ. Et ſic abſcondere peccatum non eſt ſecunda tabula, ſed magis contrarium tabulæ : dicitur enim Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur. *citata in arg. 1.*

Ad ſecundum dicendum, quòd pęnitentia non poteſt dici fundamentum ſpiritualis ædificij ſimpliciter, ideſt, in prima ædificatione : ſed eſt fundamentum in ſecunda reædificatione, quæ fit per deſtructionem peccati. Nã primo redeuntibus ad Deũ occurrit pęnitentia. Apoſtolus tamen ibi loquitur de fundamento ſpiritualis doctrinæ. Pænitentia autem, quæ baptiſmum præcedit, non eſt pænitentiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd tria præcedentia ſacramenta pertinent ad nauem integram, ideſt, ad ſtatum integritatis, reſpectu cuius pænitentia dicitur ſecunda tabula.

ARTIC. VII.

Vtrum hoc ſacramentum fuerit conuenienter in noua lege inſtitutum?

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non fuerit conuenienter inſtitutum in noua lege. Ea enim quæ ſunt de iure naturali, inſtitutione non indigent. Sed pęnitere de malis, quæ quis geſſit, eſt de iure naturali : non enim poteſt aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pænitentia non fuit conuenienter inſtituta in noua lege. *516 4.d.21.q.2.ar.3.*

¶ 2 Præterea, illud quod fuit in veteri lege, inſti-

tuendum non fuit in noua. Sed etiam in veteri lege, fuit pænitentia: vnde & Dominus conqueritur Hierem. 8. dicens, Nullus eſt qui agat pænitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, Quid feci? Ergo pænitentia non debuit inſtitui in noua lege.

¶ 3 Preterea, Pænitentia conſequenter ſe habet ad baptiſmum, cum ſit ſecunda tabula, vt ſupra dictum eſt*. Sed pænitentia videtur à Domino inſtituta ante baptiſmum: nam in principio prædicationis ſuæ dixiſſe Dominus legitur Matth. 4. Pænitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ergo hoc ſacramentum non fuit conuenienter inſtitutum in noua lege.

art prac.

¶ 4 Præterea, Sacramenta nouæ legis inſtitutionem habent à Chriſto: ex cuius virtute operantur, vt ſupra dictũ eſt*. Sed Chriſtus non videtur inſtituiſſe hoc ſacramentum, cum ipſe non ſit vſus eo ſicut alijs ſacramentis quæ ipſe inſtituit. Ergo hoc ſacramentũ non fuit conuenienter inſtitutũ in noua lege.

q. 62. a. 5 & q. 64. art. 1.

SED contra eſt, quòd dicit Dominus Luc. vlt. Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pænitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictũ eſt*) in hoc ſacramento actus pænitentis ſe habet ſicut materia: id autem quod eſt ex parte ſacerdotis, qui operatur vt miniſter Chriſti, ſe habet vt formale & completiuum ſacramenti. Materia verò etiã in alijs ſacramentis præexiſtit à natura, vt aqua; vel ab arte, vt panis: ſed quòd talis materia ad ſacramentũ aſſumatur, inſtitutione indiget hoc determinante. Sed forma ſacramenti & virtus ipſius totaliter eſt ex inſtitutione Chriſti, ex cuius paſſione procedit virtus ſacramẽtorũ. Sic ergò huius ſacramenti materia præexiſtit à natura: (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pænitendum de malis quæ fecit) ſed ꝙ hoc vel illo modo homo penitentiã agat, eſt ex inſtitutione diuina. Vnde & Dominus in principio

ar. 3. huius queſ.

præ-

prædicationis ſuæ indixit hominibus, vt non ſolũ pœniterent, ſed etiam pœnitentiam agerent, ſignificans determinatos modos actuũ, qui requirũtur ad hoc ſacramentũ. Sed id quod pertinet ad officiũ miniſtrorum, determinauit Matt. 16. vbi dixit Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Efficaciã autem huius ſacramẽti & originẽ virtutis eius, manifeſtauit poſt reſurrectionem Luc. vlt. vbi dixit, ꝙ oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionẽ peccatorũ in omnes gentes, præmiſſo de paſsione & reſurrectione: ex virtute enim nominis Ieſu Chriſti patiẽtis & reſurgentis hoc ſacramentum efficaciam habet in remiſsionem peccatorum. Et ſic patet conuenienter hoc ſacramentum in noua lege inſtitutum fuiſſe.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ de iure naturali eſt, quòd aliquis pœniteat de malis quæ fecit quantum ad hoc quòd doleat ea feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quòd etiam aliqua ſigna doloris oſtendat: ſicut & Niniuitæ fecerũt, vt Ionæ 3 legitur. In quibus tamen aliquid fuit adiunctum fidei, quam conceperant ex predicatione Ionæ: vt ſcilicet hoc agerent ſub ſpe veniæ conſequendæ à Deo: ſecundum illud quod ibi legitur, Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus? Sed ſicut alia quæ ſunt de iure naturali, determinationem acceperunt ex inſtitutione legis diuinæ (vt in ſecunda parte dictum eſt *) ita etiam & pœnitentia. *1.2. q.99*

Ad ſecundum dicendum, quòd ea qua ſunt iuris naturalis, diuerſimode determinationem accipiunt in veteri & in noua lege: ſecundum quod congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouæ legis. Vnde & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit: quantum quidem ad dolorem, vt eſſet magis in corde, quàm in exterioribus ſignis: ſecundum illud Ioel 2. Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Quantum autem ad remedium doloris quærendum, vt aliquo modo miniſtris *et 110.a. 1. & 95. ar.2.*

Dei

Dei peccata ſua confiterentur, ad minus in generali. Vnde Dominus Leuit. 5. dicit, Anima ſi peccauerit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, iuxta menſuram æſtimationemq; peccati: qui orabit pro eo, quod neſciens fecerit, & dimittetur ei. In hoc enim ipſo quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato ſuo, quodammodo ſuum peccatum ſacerdoti confitebatur: & ſecundum hoc dicitur Prou. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Nondum autem erat inſtituta poteſtas clauium, quæ à paſſione Chriſti deriuatur: & per conſequens nondum erat inſtitutum, quòd aliquis doleret de peccato, cum propoſito ſubijciendi ſe per confeſsionem & ſatisfactionem clauibus Eccleſiæ, ſub ſpe conſequendæ veniæ, virtute paſsionis Chriſti.

Ad tertium dicendum, quòd ſi quis recte conſideret ea, quæ Dominus dixit de neceſsitate baptiſmi Ioan. 3. tempore præceſſerunt ea quæ dixit Matth. 4. de neceſsitate pœnitentiæ. Nam id quod dixit Nicodemo de baptiſmo, fuit ante incarcerationem Ioannis, de quo poſtea ſubditur, quòd baptizabat: illud vero quod de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit poſt incarcerationem Ioannis. Si tamen prius ad pœnitentiam induxiſſet, quàm ad baptiſmum; hoc ideo eſſet quia etiam ante baptiſmum requiritur quædam pœnitentia: ſicut & Petrus dicit Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.

q. 39. a. 1. & 2. in ep. 108 t. 2. Habetur etiã lib. 3. de anim & eius ori. c 9 t. 7.

Ad quartum dicendum, quòd Chriſtus non eſt vſus baptiſmo, quem ipſe inſtituit: ſed eſt baptizatus baptiſmo Ioannis, vt ſupra dictum eſt *. Sed nec etiam actiue vſus eſt ſuo miniſterio: quia ipſe non baptizabat communiter, ſed diſcipuli eius: vt dicitur Io. 4. Quamuis credendum ſit, quòd diſcipulos ſuos baptizauerit: vt Auguſt. * dicit ad Seleucianum. Vſus autem huius ſacramenti ab eo inſtituti nullo modo ſibi competebat: nec quantum ad hoc quòd ipſe pœniteret,

teret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc quòd hoc ſacramentum alijs præberet: quia ad oſtendendam miſericordiam & virtutem ſuam. effe-ctum huius ſacramenti ſine ſacramento præbebat: vt ſupra dictum eſt *. Sacramentum autem Euchariſtiæ & ipſe ſumpſit, & alijs dedit: tum ad commendandam excellentiam huius ſacramenti, tum quia hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ paſsionis, in qua Chriſtus eſt ſacerdos & hoſtia. *ar. 5. huius q. ad 3.*

ARTIC. VIII.

Vtrum pœnitentia debeat durare vſque ad finem vitæ? 517

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quòd pœnitentia non debeat durare vſque ad finem vitæ. Pœnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati. Sed pœnitens ſtatim conſequitur remiſsionem peccatorum: ſecundum illud Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, vita viuet, & non morietur. Ergo non oportet vlterius pœnitentiam protendi. *Inf. a. 9. ad 1. et 4 d. 17. q. 2 a. 4. q. 1. & 2.*

¶ 2 Præterea, Pœnitentiam agere, pertinet ad ſtatum incipientium. Sed homo de hoc ſtatu debet procedere ad ſtatum proficientium, & vlterius ad ſtatum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vſque ad finem vitæ.

¶ 3 Præterea, Sicut in alijs ſacramentis homo debet ſeruare ſtatuta Eccleſiæ, ita & in hoc ſacramẽto. Sed ſecundum canones determinata ſunt tempora pœnitendi, vt ſcilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiſerit, tot annis pœniteat. Ergo videtur, quòd non ſit pœnitentia extendenda vſque ad finem vitæ.

SED contra eſt, quòd † Aug. dicit in lib. de pœnit. Quid reſtat nobis niſi ſemper dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Si vero pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia? *in l. de vera et fal. pœn. c. 13 cir. med. to. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt pœnitentia, ſcilicet interior & exterior. Interior

quidem

quidem pœnitentia eſt qua quis dolet de peccato commiſſo. Et talis pœnitentia debet durare vſque ad finem vitæ. Semper enim debet homini diſplicere quòd peccauit: ſi enim ei placeret peccaſſe, iam ex hoc ipſo peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Diſplicentia autem dolorem cauſat in eo, qui eſt ſuſceptiuus doloris, qualis eſt homo in hac vita. Poſt hanc vitam autem ſancti non ſunt ſuſceptiui doloris. Vnde diſplicebunt eis peccata præterita ſine omne triſtitia: ſecundum illud Iſai. 65. Obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ priores.

¶ Pœnitentia vero exterior eſt, qua quis exteriora ſigna doloris oſtendit, & verbotenus peccata ſua confitetur ſacerdoti abſoluenti, & iuxta eius arbitrium ſatisfacit. Et talis pœnitentia non oportet quòd duret vſque ad finem vitæ, ſed vſque ad determinatum tempus ſecundum menſuram peccati.

Ad primum ergo dicendum, quòd vera pęnitentia non ſolum remouet peccata præterita, ſed etiam præſeruat hominem à peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo inſtanti veræ pęnitentiæ remiſſionem conſequatur præteritorum peccatorum: oportet tamen in homine perſeuerare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quòd agere pęnitentiam interiorem ſimul & exteriorem, pertinet ad ſtatum incipientium: qui ſcilicet de nouo redeunt à peccato. Sed pęnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis: ſecundum illud Pſal 83. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum. Vnde & ipſe Paulus dicebat primæ Cor. 15. Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum eccleſiam Dei.

Ad tertium dicendum, quòd illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

ARTIC IX.

Vtrum pœnitentia poſsit eſſe continua? 518

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quòd pęnitentia non poſsit eſſe continua. Dicitur enim Hier. 31. Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis. Sed hoc eſſe non poſſet, ſi pœnitentia continuaretur, quæ conſiſtit in ploratu & lachrymis. Ergo pœnitentia non poteſt continuari. *4.d 1 q. 1.a.4.q.1*

¶ 2 Præterea, De quolibet bono opere debet homo gaudere, ſecundum illud Pſalm. 99. Seruire Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiam eſt bonum opus. Ergo de hoc ipſo debet homo gaudere. Sed non poteſt homo ſimul gaudere & triſtari: vt patet per Philoſophum in 9. Ethic. Ergo non poteſt eſſe, quod pœnitens continue triſtetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pęnitentia non poteſt eſſe continua.

¶ 3 Præterea, Secundæ ad Corinth. 2. Apoſtol. dicit, Conſolamini, ſcilicet pęnitentem, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Sed conſolatio depellit triſtitiam, quæ pertinet ad rationem pęnitentiæ. Ergo pęnitentia non debet eſſe continua.

SED contra eſt, quòd Aug.† dicit in lib. de pęnitentia, Dolor in pænitentia continue cuſtodiatur. *in lib. de ue et fal ſa pœn. c. 13. cir. ſi to. 4.*

RESPONDEO dicendum, quòd pænitere dicitur dupliciter, ſecundum actum, & ſecundum habitum. Actu quidem impoſsibile eſt, quòd homo continue pæniteat: quia neceſſe eſt quòd actus pænitentis, ſiue interior ſiue exterior, interpoletur ad minus ſomno, & alijs quæ ad neceſsitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pænitere ſecundum habitum. Et ſic oportet quòd homo continue pæniteat: & quantum ad hoc quòd homo nunquam aliquid contrarium pęnitentiæ faciat, per quod habitualis diſpoſitio pænitentis tollatur: & quantum ad hoc quod debet homo in propoſito gerere, quòd ſemper ſibi præterita peccata diſpliceant.

Ad primum ergo dicendum, quòd ploratus & lachrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinent, qui non ſolum non debet eſſe continuus, ſed nec etiam oportet quòd duret vſque ad finem vitæ: vt
ar. ſrac. dictum eſt *. Vnde & ſignanter ibi ſubditur, Quia eſt merces operi tuo. Eſt autem merces operis pœnitentis, plena remiſsio peccati, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: poſt cuius conſecutiotionem non eſt neceſſe quod homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excludi-
art. ſrac. tur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta eſt *.

Ad ſecundum dicendum, quòd de dolore & gaudio dupliciter loqui poſſumus. Vno modo ſecundum quòd ſunt paſsiones appetitus ſenſitiui. Et ſic nullo modo poſſunt eſſe ſimul: eo quòd ſunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti, (puta, cum ſunt de eodē) vel ſaltem ex parte motus cordis: nam gaudium eſt cum dilatatione cordis, triſtitia vero cum conſtri-
4. cita. in ctione. Et hoc modo loquitur Philoſophus * in 9.
arg. 2. Ethicorum. Alio modo poſſumus loqui de gaudio & triſtitia, ſecundum quòd conſiſtunt in ſimplici actu voluntatis, cui aliquid placet vel diſplicet. Et ſecundum hoc non poſſunt habere contrarietatem niſi ex parte obiecti, puta, cum ſunt de eodem, & ſecundum idem. Et ſic non poſſunt ſimul eſſe gaudium & triſtitia: quia non poteſt ſimul idem ſecundum idem placere & diſplicere. Si vero gaudium & triſtitia ſic accepta non ſint de eodem ſecundum idem, ſed vel de diuerſis, vel de eodem ſecundum diuerſa: ſic non eſt contrarietas gaudij & triſtitiæ. Vnde nihil prohibet hominem ſimul gaudere & triſtari: puta, ſi videamus iuſtum affligi, ſimul placet nobis eius triſtitia, & diſplicet eius afflictio. Et hoc modo ſimul poteſt alicui diſplicere quòd peccauit, & place-
Il de ve. re quòd hoc ei diſplicet cum ſpe veniæ: ita quòd ip-
et fal. pœ ſa triſtitia ſit materia gaudij. Vnde & Auguſt. dicit *
nit. c. 13. in lib. de Pœnitentia, Semper doleat pœnitens, &
in ſi. t. 4. de dolore gaudeat. Si tamen triſtitia nullo modo

com-

Digitized by Google

compateretur ſibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, ſed actualis.

Ad tertium dicendum, quòd ſecundum Philoſophum * in ſecundo Ethicorum, ad virtutem pertinet tenere medium in paſſionibus. Triſtitia autem, quæ in appetitu ſenſitiuo pœnitentis conſequitur ex diſplicentia voluntatis, paſſio quædam eſt. Vnde, moderanda eſt ſecundum virtutem; & eius ſuperfluitas eſt vitioſa, quia inducit in deſperationem. Quod ſignificat Apoſtolus ibidem, dicens, Ne maiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Et ſic conſolatio, de qua ibi Apoſtolus loquitur, eſt moderatiua triſtitiæ: non autem totaliter ablatiua.

li. 2. ex c. 3. 6. & 9 habetur po teſt, to. 5.

ARTIC. X.

Vtrum ſacramentum pœnitentiæ debeat iterari? 519

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd ſacramentum pœnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apoſtolus Hebr. 6. Impoſsibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, & guſtauerunt cœleſte, donum, & participes ſunt facti Spiritus ſancti, & prolapſi ſunt, renouari rurſus ad pœnitentiam. Sed quicumque pœnituerunt, ſunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus ſancti. Ergo quicumque, peccat poſt pœnitentiam, non poteſt iterato pœnitere.

4. d. 14. q. 1. ar. 4. q. 3. & art. 5. q. 2. & Hebr. 6. col. 3.

¶ 2 Præterea, Ambroſ. * dicit in lib. de pœnitentia, Reperiuntur qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere in Chriſto pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut vnum eſt baptiſma, ita & vnica eſt pœnitentia. Sed baptiſmus non iteratur. Ergo nec pœnitentia.

in l. 2. de pœn. c. 10 poſt med. to. 1.

¶ 3 Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanauit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus ſcilicet homines liberantur à peccatis. Sed non legitur quòd Dominus aliquem cœcum bis illuminauerit, vel quòd aliquem leproſum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis

ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcitauerit. Ergo videtur, quòd nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

Ho 34. i cum poſt me. illius

¶ 4 Præterea, Gregor.* dicit in Homil. Quadrageſimæ, Pœnitentia eſt anteacta peccata deflere, & deflenda iterum non committere. Et † Iſidor. dicit in lib. de ſummo bono, Irriſor eſt & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis vere pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non poteſt eſſe quòd pœnitentia iteretur.

† lib. 2 c. 16 in pri. & habetur de pœnit. di. 3. c. irriſor.

¶ 5 Præterea, Sicut baptiſmus habet efficaciam ex paſſione Chriſti, ita & pœnitentia. Sed baptiſmus non iteratur propter vnitatem paſſionis & mortis Chriſti. Ergo pari ratione nec pœnitētia iteratur.

Hoc habet Amb. ſer. 8. in Pſal. 118 ante medio 4. refertur 23 q. 4. c. eſt iniuſta.

¶ 6 Præterea, Ambroſ.* dicit, quòd facilitas veniæ, incentiuum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quòd ipſe hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et ſic videretur delectari in peccatis. quod eius bonitati non congruit. Non ergo poteſt pœnitentia iterari.

SED contra eſt, quòd homo inducitur ad miſericordiam, exemplo diuinæ miſericordiæ: ſecundum illud Luc. 6. Eſtote miſericordes ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Sed Dominus hanc miſericordiam diſcipulis ſuis imponit, vt ſæpius remittant fratribus contra ſe peccantibus. Vnde ſicut dicitur Matth. 18. Petro quærenti, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vſque ſepties? reſpondit Ieſus, Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Ergo etiam Deus ſæpius per pœnitentiam, veniam peccantibus præbet, præſertim cum doceat nos petere, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

RESPONDEO dicendum, quòd circa pœnitentiam quidam errauerunt, dicentes non poſſe hominem per pœnitētiam ſecundo conſequi veniā peccatorū: quorum quidā, ſcilicet Nouatiani hoc intantū extenderunt, vt dicerent poſt primam pœnitentiam,

quæ

quæ agitur in baptiſmo, peccantem non poſſe per pœnitentiam iterato reſtitui. Alij verò fuerunt hæretici (vt Auguſt.* dicit in lib. de pœnit.) qui poſt baptiſmum dicebant quidem eſſe vtilem pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum. *c. 5. to. 4.*

Videntur autem huiuſmodi errores ex duobus proceſſiſſe. Primo quidem ex eo, quòd errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cum enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (ſine qua non delentur peccata) credebant quòd charitas ſemel habita non poſſit amitti; & per conſequens pœnitentia ſi ſit vera, numquam per peccatum tollatur, vt ſic ſit neceſſe eam iterari. Sed hoc improbatum eſt * in Secunda parte, vbi oſtenſum eſt quòd charitas ſemel habita, propter libertatem arbitrij poteſt amitti, & per conſequens poſt veram pœnitentiam poteſt aliquis peccare mortaliter. Secundo, ex eo quòd errabant circa æſtimationem grauitatis peccati. Putabant enim adeò graue eſſe peccatum quod aliquis committit poſt veniam impetratam, quòd non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant, & ex parte peccati (quod etiam poſt remiſſionem conſecutam poteſt eſſe & grauius & leuius, quàm fuerit primum peccatum remiſſum), & multo magis contra infinitatem diuinæ miſericordiæ, quæ ſuperat omnem numerum, & magnitudinem peccatorum, ſecundum illud Pſalmi 50. Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Geneſ. 4. Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Et ideò miſericordia Dei peccantibus, per pœnitentiam veniam præbet abſque vllo termino: vnde dicitur 2. Paral. vlt. Immenſa & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ, ſuper malitiam hominum. Vnde manifeſtum eſt, quòd pœnitentia pluries eſt iterabilis. *2. 2. q. 24. ar. 11.*

Ad primum ergo dicendum, quòd quia apud

Digitized by Google

Iudæos erant ſecundum legem quædam lauacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditijs purgabant, credebant aliqui Iudæorum quòd etiam per lauacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſet. Ad quod excludendum, Apoſtolus ſcribit Hebr. 6. quòd impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, ſcilicet per baptiſmum, rurſum renouari ad pœnitentiam, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, vt dicitur ad Titum 3. Et rationem aſſignat, ex hoc quòd per baptiſmum homo Chriſto commoritur: vnde ſubdit, Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei.

Ad ſecundum dicendum, quòd Ambr. loquitur de pęnitentia ſolemni, quæ in eccleſia non iteratur, vt infra dicetur.

c. 5. to. 4. Ad tertium dicendum, quòd ſicut Aug. * dicit in li. de pęnit. multos cæcos & in diuerſo tempore Dominus illuminauit, & multos debiles confirmauit, oſtendens in diuerſis illis eiſdem ſæpe peccata dimitti: vt quem prius ſanauit leproſum, alio tempore illuminet cæcum. Ideò enim tot ſaluauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. Ideò non ſcribitur aliquem niſi ſemel ſanaſſe, vt quilibet timeat iungi peccato: medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum neſciret curare? medicorum enim eſt centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor eſſet, ſi alijs poſſibilia ignoraret.

Greg. ho. 34. in euang. † Magiſt. 4 ſent. d. 14. §. A, cir. med. de pę. d. 3 c. 11.

Ad quartum dicendum, * quòd pęnitere eſt anteacta peccata deflere & flenda non committere: ſcilicet ſimul dum flet, vel actu, vel propoſito †. Ille enim eſt irriſor & non pęnitens, qui ſimul dum pęnitet, agit quod pęnitet, vel proponit iterum ſe facturum quod geſſit, vel etiam actualiter peccat eodem vel alio genere peccati.

Quòd autem aliquis poſtea peccat, vel actu vel pro-

propoſito, non excludit quin prima pęnitentia vera fuerit: numquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem. Sicut enim vere cucurrit, qui poſtea ſedet: ita verè pęnituit, qui poſtea peccat.

Ad quintum dicendum, quòd baptiſmus habet virtutem ex paſſione Chriſti, ſicut quædam ſpiritualis generatio cum ſpirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem eſt hominibus ſemel mori, & ſemel naſci. Et ideò ſemel tantum debet homo baptizari. Sed pęnitentia habet virtutem ex paſſione Chriſti, ſicut ſpiritualis medicatio, quæ frequenter iterari poteſt.

Ad ſextum dicendum, quòd ſecundum Augu. * in lib. de pęnit. conſtat Deo multum diſplicere peccata: qui ſemper præſto eſt ea deſtruere, ne ſoluatur quod creauit, nec corrumpatur quod amauit, ſcilicet per deſperationem. *ca. 5. non longe à pr. to. 4. De pæn. di. 3. c. 32*

QVÆST. LXXXV.

De ſacramento pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de pęnitentia ſecundum quod eſt virtus.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum pęnitentia ſit virtus?

¶ Secundo, vtrum ſit virtus ſpecialis?

¶ Tertio, ſub qua ſpecie virtutis contineatur.

¶ Quarto, de ſubiecto eius. 520

¶ Quinto, de cauſa ipſius.

¶ Sexto, de ordine eius ad alias virtutes.

ARTIC. I.

Vtrum pœnitentia ſit virtus?

4. di. 24. q. 1. ar. 1. q. 2. & 4. 3. q. 1. cor. et ad 2. & q. 2. & 4.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd pęnitentia non ſit virtus. Pęnitentia enim eſt quoddam ſacramentum alijs ſacramentis connumeratum: vt ex * ſupradictis patet. Sed nullum aliud ſacramentorum eſt virtus. Ergo neque pęnitentia eſt virtus. ** q. præc. a 1. & q. 65. a. 1.*

† *li. 4. ca. vlt. to. 5.* * *Ho. 34. in euãg. poſt med. & in reg. li. 9. c. 39 nõ lõge à fi. de pœn. di. 3. c. 1. & 6.*

¶ 2 Præterea, Secundum Philoſophum † 4. ethic. verecundia non eſt virtus: tum quia eſt paſſio habens corporalem immutationem, tum etiam quia non eſt diſpoſitio perfecti: cum ſit de turpi actu, quod non habet locum in homine virtuoſo. Sed ſimiliter pœnitentia eſt quædam paſſio habens corporalem immutationem, ſcilicet ploratum (ſicut Grego. * dicit, quod pœnitere eſt peccata præterita plangere): eſt etiam de turpibus factis, ſcilicet de peccatis, quę non habent locum in homine virtuoſo. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

¶ 3 Preterea, Secundum Philoſophum 4. ethic. nullus eſt ſtultus eorum, qui ſunt ſecũdum virtutem. Sed ſtultum videtur dolere de commiſſo præterito, quod non poteſt non eſſe: quod tamen pertinet ad pœnitentiam. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

c. 1. à me. to. 5.

SED contra eſt, quod præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia legiſlator intendit ciues facere virtuoſos, vt dicitur 2. Ethic. * Sed præceptum diuinæ legis eſt de pœnitentia, ſecundum illud Matthæi 4. Pœnitentiam agite, &c. Ergo pœnitentia eſt virtus.

in iſto a. ex arg. 2. & q. pc. † *q. præc. ar. 9.*

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex dictis * patet, pœnitere eſt de aliquo prius a ſe facto dolere. Dictum eſt autem ſupra † quòd dolor, vel triſtitia dupliciter dicitur. Vno modo ſecundum quod eſt paſſio quædam appetitus ſenſitiui: & quantum ad hoc pœnitentia non eſt virtus, ſed paſſio. Alio modo ſecundum quod conſiſtit in voluntate: & hoc modo eſt cum quadam electione. Quæ quidem ſi ſit recta, neceſſe eſt quòd ſit actus virtutis: * dicitur enim 2. Ethic. quòd virtus eſt habitus electiuus ſecundum rationem rectam. Pertinet autem ad rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo & fine quo dolendum eſt. Quod quidem obſeruatur in pœnitentia, de qua nunc loquimur: nam pœnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cum intentione remouendi ea. Vnde manife-

c. 2. & 6. to. 5.

Digitized by Google

nifeſtum eſt, quòd pœnitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis.

Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) in ſacramento pœnitentiæ materialiter ſe habent actus humani: quod non contingit in baptiſmo, vel confirmatione. Et ideò cum virtus ſit principium alicuius actus, potius pęnitentia eſt virtus vel cum virtute, quàm baptiſmus ſeu confirmatio. *q. præc. a. 1. 2. 3.*

Ad ſecundum dicendum, quòd pęnitentia ſecundum quod eſt paſſio, non eſt virtus, vt dictum eſt *: ſic autem habet corporalem tranſmutationem adiunctam. Eſt tamen virtus ſecundum quod habet ex parte voluntatis electionem rectam. Quod tamen magis poteſt dici de pœnitentia quàm de verecundia: nam verecundia reſpicit turpe factum vt præſens, pro quo timet confundi: pœnitentia verò vt præteritum. Eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eũ verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis prius commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum pœnitere, cum ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus. *in co. ar.*

Ad tertium dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum eſt, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit pœnitens, ſed dolor eius eſt diſplicentia ſeu reprobatio facti præteriti, cum intentione remouendi ſequelam ipſius, ſcilicet offenſam Dei & reatum pęnæ. Et hoc non eſt ſtultum.

ARTIC. II.

Vtrum pœnitentia ſit ſpecialis virtus? 521

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd pęnitentia non ſit ſpecialis virtus. Eiuſdem enim rationis videtur eſſe gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus laudabilis ex charitate prouemens: vt patet per Auguſtin. * 14. de ciuita. Dei. Vnde & Apoſto- *4 d 14. q. 1. ar. 1 q. 2. 3. & 4* *c. 7. d me. 10. 5.*

lus 1. ad Corinth. 13. dicit, quòd charitas non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia, quæ eſt dolor de peccatis præteritis, eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus ex charitate prouenienſ.

¶ 2 Pręterea, Qualibet virtus ſpecialis habet materiam ſpecialem: quia habitus diſtinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pęnitentia non habet materiam ſpecialem: ſunt enim eius materia peccata præterita circa quamcumque materiam. Ergo pęnitentia non eſt ſpecialis virtus.

¶ 3 Præterea, Nihil expellitur niſi à ſuo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. Ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo eſt ſpecialis virtus.

SED contra eſt, quod de ea datur ſpeciale legis præceptum: vt ſupra habitum eſt*.

q. præce. a. 5. & 7

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut in ſecunda parte habitum eſt*) ſpecies habituum diſtinguuntur ſecundum ſpecies actuum. Et ideò vbi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere ſpecialem habitum virtutis. Manifeſtum eſt autem quòd in pœnitētia inuenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt Dei offenſa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde neceſſe eſt ponere, quòd pœnitentia eſt ſpecialis virtus.

1. 2. q. 54 a. 1. ad 1 & a. 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo ſicut ab ea elicitus. Et talis actus virtuoſus non requirit aliam virtutem præter charitatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & triſtari de oppoſito. Alio modo aliquis actus à charitate procedit, quaſi à charitate imperatus. Et ſic quia ipſa imperat omnibus virtutibus (vtpote ordinans eas ad finem ſuum) actus à charitate procedens poteſt etiam ad aliam ſpecialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pęnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præte-

riti,

riti, hoc immediatè ad charitatem pertinet: ſicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.

Ad ſecundum dicendum, quòd pœnitentia habet quidem realiter generalem materiam, in quantum reſpicit omnia peccata: ſed tamen ſub ratione ſpeciali, in quantum ſcilicet ſunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad ſuam iuſtificationem.

Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus ſpecialis formaliter expellit habitum vitij oppoſiti: ſicut albedo expellit nigredinem ab eodem ſubiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiuè: in quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex diuina gratia, homine cooperante. Vnde non ſequitur, quòd ſit virtus generalis.

ARTIC. III.

Vtrum virtus pœnitentiæ ſit ſpecies iuſtitiæ? 522

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd virtus pœnitentiæ non ſit ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia enim non eſt virtus theologica, ſed moralis, vt in ſecunda parte patet *. Pœnitentia autem videtur eſſe virtus theologica, quia habet Deum pro obiecto: ſatisfacit enim Deo, cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur, quòd pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

Inf. a. 4. cor & 4. diſ. 14. q. 1. a. 1. q. 4. ad 4. et q 5. per tot. & d. 15. q. 1 a 1. q. 3. ad 4.

¶ 2 Præterea, Iuſtitia cum ſit virtus moralis, cõſiſtit in medio. Sed pœnitentia non conſiſtit in medio, ſed in quodam exceſſu: ſecundum illud Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Ergo pœnitentia non eſt ſpecies iuſtitiæ.

** 1. 2. q. 62. ar. 2. & 3.*

¶ 3 Præterea, Duæ ſunt ſpecies iuſtitiæ (vt dicitur in 5. ethicor. *) ſcilicet diſtributiua & commutatiua. Sed ſub neutra videtur pœnitentia contineri. Ergo videtur, quòd pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

c. 4. to. 5.

¶ 4 Præterea, Super illud Lucæ 6. Beati qui nunc

gl.ord.ib. fletis, dicit gloſ. * Ecce prudentia, qua oſtenditur quàm hæc terrena ſint miſera, & quàm beata cęleſtia. Sed flere eſt actus pęnitentiæ. Ergo pœnitentia magis eſt ſpecies prudentiæ, quàm iuſtitiæ.

c.8.à me. to.4. SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in lib. de pęnitentia, Pęnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. Sed vindictam facere pertinet ad iuſtitiam: vnde *Tullius* † in ſua Rhetor. ponit vindictam vnam ſpeciem iuſtitiæ. Ergo videtur, quòd pœnitentia ſit ſpecies iuſtitiæ. *lib. 2. de Inuétio. fol.4. an. fin.*

** a præc.* RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) pœnitentia non habet quòd ſit virtus ſpecialis ex hoc ſolo quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim ſufficeret charitas): ſed ex eo quòd pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt offenſa Dei, cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ, non fit per ſolam ceſſationem offenſæ, ſed exigitur vlterius quædam recompenſatio, quæ habet locum in offenſis in alterum commiſſis, ſicut & retributio: niſi quòd recompenſatio eſt ex parte eius qui offendit (vtpote cum ſatisfacit), retributio autem eſt ex parte eius, in quem eſt offenſa commiſſa. Vtrumque autem ad materiam iuſtitiæ pertinet: quia vtrumque eſt commutatio quædam. Vnde manifeſtum eſt, quòd pœnitentia ſecundum quod eſt virtus, eſt pars iuſtitiæ. Sciendum tamen eſt, quòd ſecundum Philoſophum * in 5. Ethicor. *c. 6. to.5.* dupliciter dicitur iuſtum, ſcilicet ſimpliciter & ſecundum quid. Simpliciter quidem iuſtum, eſt inter æquales, eo quòd iuſtitia eſt æqualitas quædam: quod ipſe vocat iuſtum politicum vel ciuile, eo quòd omnes ciues æquales ſunt, quantum ad hoc quòd immediatè ſunt ſub principe, ſicut liberi exiſtentes. Iuſtū autem ſecundum quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum vnus eſt ſub poteſtate alterius: ſicut ſeruus ſub domino, filius ſub patre, vxor ſub viro.

Et

Et tale iuſtum conſideratur in pœnitentia. Vnde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis propoſito, ſicut ſeruus ad dominum, ſecundum illud Pſalm. 122. Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Et ſicut filius ad patrem, ſecundum illud Luc. 15. Pater peccaui in cælum & coram te. Et ſicut vxor ad virum, ſecundum illud Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut in 5. ethic. dicitur *) iuſtitia eſt virtus ad alterum. Ille autem, ad quem eſt iuſtitia, non dicitur eſſe materia iuſtitiæ, ſed magis res quæ diſtribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia pœnitentiæ non eſt Deus, ſed actus humani, quibus Deus offenditur vel placatur: ſed Deus ſe habet, ſicut ille, ad quem eſt iuſtitia. Ex quo patet, quòd pœnitentia non eſt virtus theologica, quia non habet Deum pro obiecto, vel materia.

li. 5. c. 1. non lõge à ſi to. 5.

Ad ſecundum dicendum, quòd medium iuſtitiæ eſt æqualitas, quæ conſtituitur inter illos, inter quos eſt iuſtitia, vt dicitur in 5. ethic. * In quibuſdam autem non poteſt perfecta æqualitas conſtitui, propter alterius excellentiam: ſicut inter patrem & filium, inter Deum, & hominem, vt Philoſ. * dicit in 8. ethic. Vnde in talibus ille qui eſt deficiens, debet facere quicquid poteſt. Nec tamen hoc erit ſufficiens ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum acceptationem ſuperioris. Et hoc ſignificatur per exceſſum, qui attribuitur pœnitentiæ.

li. 5. c. 1. & 2. to. 5.

li. 8. c. vl. tim. to. 5

Ad tertium dicendum, quòd ſicut eſt commutatio quædam in beneficijs, (cum ſcilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iuſtitiam: vel voluntariè recompenſat emendam, quod pertinet ad pœnitentiam,

tiam, quæ reſpicit perſonam peccatoris, ſicut iuſtitia vindicatiua perſonam iudicis. Vnde manifeſtum eſt, quòd vtraque ſub iuſtitia commutatiua continetur.

Ad quartum dicendum, quòd pœnitentia licet ſit directè ſpecies iuſtitiæ, comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim eſt iuſtitia quædam hominis ad Deum, oportet quòd participet ea quæ ſunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pęnitentia eſt cum fide paſſionis Christi, per quam iuſtificamur à peccatis: & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum: quod pertinet ad charitatem. In quantum verò eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipſa ratione iuſtitiæ non ſolum habet id quod iuſtitiæ eſt, ſed etiam ea quæ ſunt temperantię & fortitudinis, in quantum ſcilicet, ea quæ delectationem cauſant, ad temperantiam pertinentem, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iuſtitiæ veniunt. Et ſecundum hoc ad iuſtitiam pertinet, & abſtinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

ARTIC. IV.

523 *Vtrum voluntas ſit propriè ſubiectum pœnitentiæ?*

4 d 14 q. 2. a. 3. q. 1. per to. & q. 4. cor in lib. de vera, & fal pœn. c. 8. à me. tom. 4.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ſubiectum pęnitentiæ non ſit propriè voluntas. Pęnitentia enim eſt triſtitiæ ſpecies. Sed triſtitia eſt in concupiſcibili, ſicut & gaudium. Ergo pęnitentia eſt in concupiſcibili.

¶ 2 Pręterea, Pęnitentia eſt vindicta quædam, ſicut Auguſt. dicit * in lib. de pęniten. Sed vindicta videtur ad iraſcibilem pertinere: quia ira eſt appetitus vindictæ. Ergo videtur, quòd pęnitentia ſit in iraſcibili.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Preterea, Præteritum eſt proprium obiectum memoriæ, ſecundum Philoſophum † in lib. de Memoria. Sed pęnitentia eſt de præterito, vt dictum eſt. Ergo pęnitentia eſt in memoria ſicut in ſubiecto. c. 1. to. 2.

¶ 4 Preterea, Nihil agit vbi non eſt. Sed pęnitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pęnitentia eſt in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

SED contra, Pęnitentia eſt ſacrificium quoddam, ſecundum illud Pſal 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Sed offerre ſacrificium eſt actus voluntatis, ſecundum illud Pſal. 53. Voluntariè ſacrificabo tibi. Ergo pęnitentia eſt in voluntate.

RESPONDEO dicendum, quòd de pęnitentia dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecundum quod eſt paſſio quædam. Et ſic cum ſit ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili ſicut in ſubiecto. Alio modo ſecundum quod eſt virtus. Et ſic ſicut dictum eſt *, eſt ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia autem (vt in 2. par.† habitum eſt) habet pro ſubiecto appetitum rationis, qui eſt voluntas. Vnde manifeſtum eſt, quòd pęnitentia, ſecundum quod eſt virtus, eſt in voluntate ſicut in ſubiecto; & proprius eius actus eſt propoſitum emendandi illud quod contra Deum commiſſum eſt. *art. præc.* † 1. 2. q. 56. ar. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de pęnitentia, ſecundum quod eſt paſſio.

Ad ſecundum dicendum, quòd vindictam appetere ex paſſione de alio, pertinet ad iraſcibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de ſe vel de alio, pertinet ad voluntatem.

Ad tertium dicendum, quòd memoria eſt vis apprehenſiua præteriti. Pęnitentia autem non pertinet ad vim apprehenſiuam, ſed ad appetitiuam, quæ præſupponit actum apprehenſiuæ. Vnde pęnitentia non eſt in memoria, ſed præſupponit eam.

Ad quartum dicendum, quòd voluntas (ſicut in prima parte habitum eſt *) mouet omnes alias poten- 1. p. q. 82. ar. 4.

tias

tias animæ. Et ideò non eſt inconueniens, ſi pœnitentia in voluntate exiſtens, aliquid in ſingulis potentijs animæ operetur.

ARTIC. V.

524 *Vtrum principium pœnitentiæ ſit ex timore?*

4. d. 14. q. 1. a. 2. q. 1. per to. & q. 2. c. Ar. 3. huius q.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd principium pœnitentiæ non ſit ex timore. Pœnitentia enim incipit in diſplicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem, vt ſupra dictum eſt *. Ergo pœnitentia magis oritur ex amore, quàm ex timore.

¶ 2 Preterea, Ad pœnitentiam homines prouocantur per expectationem regni cæleſtis, ſecundum illud Matth. 3. & 4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Sed regnum cælorum eſt obiectum ſpei. Ergo pœnitentia magis procedit ex ſpe, quam ex timore.

¶ 3 Preterea, Timor eſt quidam actus interior hominis. Pęnitentia autem non videtur in nobis eſſe ex opere hominis, ſed ex opere Dei: ſecundum illud Hier. 31. Poſtquam conuertiſti me, egi pęnitentiam. Ergo pęnitentia non procedit ex timore.

SED contra eſt, quod Iſai. 26. dicitur, Sicut quæ concepit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus, ſcilicet per pęnitentiam. Et poſtea ſubditur ſecundum aliam literam, A timore tuo Domine concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis, id eſt, pęnitentiæ ſalutaris, vt per præmiſſa patet *. Ergo pęnitentia procedit ex timore.

ex q. preced. ar. 6.

RESPONDEO dicendum, quòd de pęnitentia loqui poſſumus dupliciter. Vno modo quantū ad habitum. Et ſic immediatè à Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus: non tamen ſine nobis diſpoſitiuè cooperantibus per aliquos actus. Alio modo poſſumus loqui de pęnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pęnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio

tio conuertentis cor, ſecundum illud Thren. vlt. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſeruilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum, & non iam propter ſupplicia. Sextus actus eſt motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei aliquis emendã Deo voluntarius offert. Sic igitur patet, quòd actus pęnitentiæ à timore ſeruili procedit ſicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autem filiali ſicut ab immediato, & proximo principio.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccatum prius incipit homini diſplicere (maximè peccatori) propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſeruilis, quàm propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem: quod pertinet ad charitatem.

Ad ſecundum dicendum, quòd in regno cęlorum appropinquante, intelligitur aduentus Regis, non ſolum præmiantis, ſed etiam punientis. Vnde & Mat. 3. Ioannes Baptiſta dicebat, Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?

Ad tertium dicendum, quòd ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei conuertentis cor. Vnde dicitur Deuter. 5. Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me? Et ideò per hoc, quòd pęnitentia à timore procedit, non excluditur quin procedat ex actu Dei conuertentis cor.

ARTIC. VI.

Vtrum pœnitentia ſit prima virtutum? 525

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd pęnitentia ſit prima virtutum. Quia ſuper illud Matth. 3. Pęnitentiam agite, dicit gloſ. * Prima virtus eſt, per pęnitentiam punire veterem hominem, & vitia odiſſe.

4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 6. a l 6. & ar. 2. q. 2.

¶ 2 Pręterea, Recedere à termino, prius eſſe videtur *glor. ib.*

videtur, quàm accedere ad terminum. Sed omnes aliæ virtutes pertinere videntur ad acceſſum ad terminum (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum): pęnitentia autem videtur ordinari ad receſſum à malo. Ergo pęnitentia videtur eſſe prior omnibus alijs virtutibus.

¶ 3 Præterea, Ante pęnitentiam eſt peccatum in anima. Sed ſimul cum peccato nulla virtus animæ ineſt Ergo nulla virtus eſt ante pęnitentiam: ſed ipſa videtur eſſe prima, quæ alijs aditum aperit, excludendo peccatum.

SED contra eſt, quod pęnitentia procedit ex
art. præc. fide, ſpe, & charitate, ſicut iam dictum eſt *. Non ergo eſt pęnitentia prima virtutum.

RESPONDEO dicendum, quòd *in virtutibus* non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia cum virtutes ſint connexæ (vt in ſecunda
1.2. q 65 ar. 1. parte habitum eſt *), omnes ſimul incipiunt eſſe in anima. Sed dicitur vna earum eſſe prior altera ordine naturæ, qui conſideratur ex ordine actuum: ſecundum ſcilicet, quòd actus vnius virtutis pręſupponit actum alterius virtutis. Secundum hoc igitur dicendum eſt, quòd actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere poſſunt actum & habitum pęnitentiæ: ſicut actus fidei & ſpei informium, & actus timoris ſeruilis. Actus autem & habitus charitatis ſimul ſunt tempore cum actu & habitu pęnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam ſicut in ſecun-
1.2. q. 113 a. 3. et 8. da parte habitum eſt *, in iuſtificatione impij ſimul eſt motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei per charitatem formatus; & motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pęnitentiæ. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit ſecundum; nam actus virtutis pęnitentiæ eſt contra peccatum ex amore Dei: vnde primus actus eſt ratio & cauſa ſecundi. Sic igitur pęnitentia non eſt ſimpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordinę naturæ: quia ſecundum ordinem naturæ ſimpliciter

præ-

æcedunt ipſam virtutes theologicæ. Sed quantum aliquid eſt prima inter cæteras virtutes, ordine mporis, quantum ad eius actum, qui primus occurin iuſtificatione impij: ſed ordine naturæ videntur ſe aliæ virtutes priores, ſicut quod eſt per ſe, eſt ius eo quod eſt per accidens. Nam aliæ virtutes, er ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonũ hominis: pęnitentia autem ſuppoſito quodam, ſcilicet peccato ræexiſtenti; ſicut etiam dictum eſt * circa ordinem q. 66. a 4 acramenti pęnitentiæ ad alia ſacramenta prædicta.

Ad primum ergo dicendum, quòd gloſ. illa loquiır quantum ad hoc, quòd actus pęnitentiæ primus ſt tempore inter actus aliarũ virtutum moralium.

Ad ſecundum dicendum, quòd in motibus ſucceſsiuis recedere à termino, eſt prius tempore, quàm peruenire ad terminum; & prius natura, quanum eſt ex parte ſubiecti, ſiue ſecundum ordinem cauſæ materialis. Sed ſecundum ordinem cauſæ agentis & finalis, prius eſt peruenire ad terminum: hoc enim eſt quod primo agens intendit. Et hic ordo præcipuè attenditur in actibus animæ, vt dicitur in 2. Phyſic.

Ad tertium dicendum, quòd pęnitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quæ ſunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quòd ipſæ ſimul intrant cum ipſa. Nam in iuſtificatione impij ſimul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, eſt remiſſio culpæ & infuſio gratiæ, cum qua ſimul infunduntur omnes virtutes: vt in ſecunda parte habitum eſt *. 1. 2. q. 113 a. 7. et 8. & q 65. a. 3. et 2.

QVÆST. LXXXVI.

De effectu pœnitentiæ quo ad mortalium peccatorum remiſsionem, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu pęnitentiæ. Et primo, quantum ad remiſſionem peccatorum mortalium: ſecundo, quantum ad remiſſionem peccatorum venialium; tertio, quantum ad redi-

reditum peccatorum dimiſſorum : quarto , quantum ad reſtitutionem virtutum .

¶ Circa primum quæruntur ſex .

¶ Primo , vtrum omnia peccata mortalia per pęnitentiam auferantur ?

¶ Secundo, vtrum poſſint ſine pęnitentia tolli ?

¶ Tertio, vtrum vnum poſſit remitti ſine alio ?

¶ Quarto , vtrum pęnitentia auferat culpam remanente reatu]?

¶ Quinto, vtrum remaneant reliquiæ peccatorum ?

¶ Sexto , vtrum auferre peccatum , ſit effectus pęnitentiæ in quantum eſt virtus, an in quantum eſt ſacramentum ?

ARTIC. I.

Vtrum per pœnitentiam omnia peccata remoueantur ?

526 *inf q. 87. a 1. & 4 d. 14. q. 2. a. 1. q. 1. & d. 16. q. 1. a. 2. q. 3 et 3. 10 c. 156. & op 3. c. 146.* *.* gl inter lin. ibid. lib 1. in vl. fol. lito. 4.*

AD primum ſic proceditur . Videtur , quòd per pęnitentiam non omnia peccata remoueantur . Dicit enim Apoſt, Hebr. 12. quòd Eſau non inuenit pęnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis *inquiſiſſet* eam. gloſ. * id eſt, non inuenit locum veniæ & benedictionis per pęnitentiã. Et 2. Machab. 9. dicitur de Antiocho, Orabat ſcelestus Deum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus. Non ergo videtur, quòd per pęnitentiam omnia peccata tollantur .

¶ 2 Pręterea, Auguſt. dicit in lib.* de ſermone Domini in monte, quòd tanta labes eſt illius peccati , ſcilicet cum poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti, oppugnat aliquis fraternitatem , & aduerſus ipſam gratiam inuidiæ facibus agitatur, vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit , etiam ſi peccatum ſuum mala conſcientia agnoſcere & annuntiare cogatur . Non ergo omne peccatum poteſt per pęnitentiam tolli .

¶ 3 Pręterea , Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritum ſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Nõ ergo omne peccatum remitti poteſt per pęnitentiam .

SED

SED contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor amplius.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc, quòd aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non poſſit, poteſt contingere dupliciter. Vno modo, quia aliquis de peccato pænitere non poſſet: alio modo, quia pænitentia non poſſet delere peccatum. Primo quidem modo non poſſunt per pænitentiam deleri peccata dæmonum, & etiam hominum damnatorum: quia affectus eorum ſunt confirmati in malo: ita quòd non poteſt eis diſplicere peccatum, in quantum eſt culpa, ſed ſolum diſplicet eis pœna, quam patiuntur: ratione cuius aliquam pænitentiam, ſed infructuoſam habent: ſecundum illud Sapient. 5. Pænitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Vnde talis pænitentia non eſt cum ſpe veniæ, ſed cum deſperatione. Tale autem non poteſt eſſe aliquod peccatum hominis viatoris, cuius liberum arbitrium flexibile eſt ad bonum & ad malum. Vnde dicere, quòd aliquod peccatum ſit in hac vita, de quo quis pœnitere non poſſit, erroneum eſt. Primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moueri poteſt cor cuiuſcumque peccatoris ad pœnitendum, ſecundum illud Prouerb. 21. Cor regis in manu Dei, & quocumque voluerit, vertet illud. Quod autem ſecundo modo non poſſit per verā pœnitentiam aliquod peccatum remitti, eſt etiam erroneum. Primò quidem quia repugnat diuinæ miſericordiæ, de qua dicitur Ioel. 2. quòd benignus & miſericors eſt, & patiens, & multę miſericordię, & pręſtabilis ſuper malitia. Vinceretur enim quodāmodo Deus ab homine, ſi homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet. Secundo, quia hoc derogaret virtuti paſſionis Chriſti, per quam pœnitentia operatur, ſicut & cętera ſacramenta: cum ſcriptum ſit 1. Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non ſolum noſtris,

ſed etiam totius mundi. Vnde ſimpliciter dicendum eſt, quòd omne peccatum in hac vita per pœnitentiam veram deleri poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd E'au non verè pęnituit. Quod patet ex hoc, quòd dixit, Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus verè pęnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum Auguſtini ſic intelligendum eſt: Tanta eſt labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, ſcilicet de facili: ſecundum quod dicitur ille non poſſe ſanari, qui non poteſt de facili ſanari. Poteſt tamen hoc fieri per diuinæ gratiæ virtutem, quæ etiam interdum in profundum maris conuertit, vt dicitur in Pſal. 67.

Ad tertium dicendum, quòd illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum ſanctum eſt finalis impęnitentia, vt Auguſt.* dicit in lib. de verbis Domini. Quæ penitus irremiſſibilis eſt: quia poſt finem huius vitæ non eſt remiſſio peccatorum. Vel ſi intelligatur per blaſphemiam Spiritus ſancti, peccatum quod fit ex certa malitia, vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus ſancti, dicitur nõ remitti, ſcilicet de facili: vel quia tale peccatũ non habet in ſe cauſam excuſationis: vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc ſeculo & in futuro, vt in 2. par. expoſitum eſt *.

in ſer. 21 à me. ad fi. to. 10.

2. 2. q. 14 a. 1. 2. 3. & 4.

527

ARTIC. II.

Vtrum ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit?

Inf a. 3. c. et q. 87 a. 1. cor. & 4. d. 14 q. 2. ar 5. & d 16 q. 1 a. 2. q. 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ſine pęnitentia peccatum remitti poſſit. Non enim eſt minor virtus Dei circa adultos, quàm circa pueros. Sed pueris peccata dimittit ſine pęnitentia. Ergo etiam & adultis.

¶ 2 Præterea, Deus virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Sed pęnitentia eſt quoddam ſacramen-

Digitized by Google

tentum. Ergo virtute diuina poſſunt peccata ſine pęnitentia dimitti.

¶ 3 Pręterea, Maior eſt miſericordia Dei, quàm miſericordia hominis. Sed homo interdum remittit offenſam ſuam homini etiam non pęnitenti. Vnde & ipſe Dominus mandat Matt. 5. Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offenſam ſuam hominibus non pęnitentibus.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Hierem. 18. Si pęnitentiam egerit gens illa à malo quod fecit, agam & ego pęnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Et ſic è contrario videtur, quòd ſi homo pęnitentiam non agat, quòd Deus ei non remittat offenſam.

RESPONDEO dicendum, quòd impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine pęnitentia remitti, loquendo de pęnitentia, quæ eſt virtus. Cum enim peccatum ſit Dei offenſa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offenſam in ſe commiſſam. Offenſa autem directè opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quòd repellit eum à gratia ſua. Sicut autem habitum eſt in ſecunda parte *, hoc intereſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quòd gratia hominis non cauſat, ſed præſupponit bonitatem veram, vel apparentem in homine grato: ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato, eo quòd bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Vnde poteſt contingere quòd homo remittat offenſam, qua offenſus eſt, alicui abſque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem contingere poteſt, quòd Deus remittat offenſam alicui abſque immutatione voluntatis eius. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc, quòd voluntas hominis eſt auerſa à Deo per conuerſionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remiſſionem diuinæ offenſæ, quod voluntas hominis ſic immu-

* 1. 2. q. 110. a. 1.

tetur, vt conuertatur ad Deum cum deteſtatione, conuerſionis prędictæ, & propoſito emendæ: quod pertinet ad rationem pęnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Et ideò impoſsibile eſt, quod peccatum alicui remittatur ſine pęnitentia, ſecundum quod eſt virtus. Sacramentum autem pęnitentiæ (ſicut ſupra di-
q. 84. a. 3 ctum eſt *) perficitur per officium ſacerdotis ligantis & ſoluentis: ſine quo poteſt Deus peccatum remittere, ſicut remiſit Chriſtus mulieri adulteræ, vt legitur Ioan. 8. & peccatrici, vt legitur Lucæ 7. Quibus tamen non remiſit peccata ſine virtute,
ho. 33. in euan. nõ longè à princ. pęnitentiæ: nam ſicut Gregorius dicit * in Homil. Per gratiam traxit intus, ſcilicet ad pęnitentiam, quam per miſericordiam ſuſcepit foris.

Ad primum ergo dicendum, quòd in pueris non eſt niſi peccatum originale, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadam habituali deordinatione naturæ, vt in ſecunda parte
1. 2. q. 82 art. 1. habitum eſt *. Et ideò remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutum: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ conſiſtunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata etiam in baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pęnitentiam.

Ad ſecundum dicendum, quòd ratio illa procedit
528 de pęnitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum.

1. 2. q 73 a 1. et 3. d 36. a. 5 & 4. d. 15 q. 1. a. 3. q. 1. c. & d. 16. q. 2. ar. 2. q. 2. c. et d 18 q. 2. a. 5. q. 3. ad 1. Ad tertium dicendum, quòd miſericordia Dei eſt maioris virtutis, quàm miſericordia hominis, in hoc, quòd immutat voluntatem hominis ad pęnitendum: quod miſericordia hominis facere non poteſt.

ARTIC. III.

Vtrum poſsit per pænitentiam vnum peccatum ſine alio remitti?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd poſſit per pęnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non plui: pars

vna

vna compluta eſt, & pars ſuper quam non plui, aruit. Quod exponens Gregor.* ſuper Ezech. dicit, Cum ille, qui proximum odit, ab alijs vitijs ſe corrigit, vna eademq; ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt qui cum quędam vitia reſecant, in alijs grauiter perdurant. Ergo poteſt vnum peccatum per pęnitentiam dimitti ſine alio.

** ho. 10. in Ezec. cir. med. idem in ſenſũ habet ho. 34 in euan. poſt med.*

¶ 2 Prętereà, Ambr. dicit * ſuper Beati immaculati in via, Prima cõſolatio eſt quia non obliuiſcitur miſereri Deus: ſecũda per punitionẽ, vbi etſi fides deſit, pęna ſatisfacit, & releuat. Poteſt ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manẽte peccato infidelitatis.

in pſ 118 ſer. 18. in princ to. 4. refertur de cõſec. d. 3. c. prima cõſolatio.

¶ 3 Prętereà, Eorũ quę nõ neceſſe eſt eſſe ſimul, vnum poteſt auferri ſine alio. Sed peccata (vt in ſecunda parte habitum eſt *) non ſunt connexa, & ita vnũ eorum poteſt eſſe ſine alio. Ergo etiam vnum eorum poteſt remitti ſine alio per pęnitentiam.

1. 2. q. 73 ar. 1.

¶ 4 Prętereà, Peccata ſunt debita, quæ nobis relaxari petimus, cũ dicimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Sed homo quandoque dimittit vnum debitum ſine alio. Ergo etiam Deus per pęnitentiam dimittit vnum peccatum ſine alio.

¶ 5 Prętereà, Per dilectionẽ Dei relaxantur hominibus peccata, ſecundum illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te miſerans. Sed nihil prohibet quin Deus diligat hominem, quãtum ad vnum, & ſit ei offenſus quantum ad aliud: ſicut peccatorem diligit quantum ad naturam, odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur poſſibile quòd Deus per pęnitentiam remittat vnum peccatum ſine alio.

SED contra eſt, quòd Auguſt. * dicit in lib. de pœnit. Sunt plures, quos pęnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſeruantes ſibi quædam, in quibus delectentur: non animaduertentes Dominum ſimul mutum & ſurdum à dæmonio liberaſſe, per hoc docens, nos nunquam niſi de omnibus ſanari.

in lib. de vera & fal pœni. c. 6. parũ ante me. to. 4.

RESPONDEO dicendum, quòd impoſſibile eſt

per pęnitentiā vnum peccatum ſine alio remitti. Primo quidem, quia peccatū remittitur, in quātum tollitur Dei offenſa per gratiam. Vnde in 2. parte habitum eſt *, quòd nullum peccatum poteſt remitti ſine gratia. Omne autē peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impoſſibile eſt, quòd vnū peccatum ſine alio remittatur. Secundo, quia (ſicut oſtenſum eſt *) peccatum mortale non poteſt ſine vera pęnitentia remitti: ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deū. Quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem eſt eadem ratio, & idem effectus. Vnde non poteſt eſſe verè pęnitens, qui de vno peccato pœnitet & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatū, quia eſt contra Deū ſuper omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pęnitentiæ) ſequeretur, quòd de omnibus peccatis pęniteret. Vnde ſequitur, quòd impoſſibile ſit vnum peccatum per pęnitentiam remitti ſine alio. Tertio, quia hoc eſſet contra perfectionem miſericordiæ Dei, cuius perfecta ſunt opera, vt dicitur Deut. 32. vnde cuius miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt quod Aug.* dicit in lib. de pęnit. Quædam impietas infidelitatis eſt, ab illo qui iuſtus, & iuſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam.

q. 109. a. 7. & q. 113. a. 2.

ar. præc.

in lib. de vera & fal. pœn. c. 6. non lōge à fi. to. 4.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum Gregor. non eſt intelligendum quantum ad remiſſionem culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata conſueuit committere, deſerit vnum, non tamen aliud. Quod quidē fit auxilio diuino, quod tamen non pertingit vſque ad remiſſionem culpæ.

Ad ſecundum dicendum, quòd in verbo illo Ambroſ. Fides non poteſt accipi, qua creditur in Chriſtum: quia vt Auguſt.* dicit ſuper illud Ioan. 15. Si non veniſſem & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, ſcilicet infidelitatis. Hoc enim eſt peccatum, quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conſcientia: quia interdum per pęnas, quas

tr. 89. in Io. inter prin. & me. to. 9.

quis

quis patienter ſuſtinet, conſequitur remiſſionem peccati, cuius conſcientiam non habet.

Ad tertium dicendum, quòd peccata quamuis non ſint connexa, quantum ad conuerſionem ad bonum commutabile: ſunt tamen connexa quantum ad auerſionem a bono incommutabili, in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offenſæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

Ad quartum dicendum, quòd debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideò poteſt vnum dimitti ſine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ: & ideò vna culpa vel offenſa, non remittitur ſine altera. Ridiculum enim videtur, quòd etiam ab homine, aliquis veniam peteret de vna offenſa, & non de alia.

Ad quintum dicendum, quòd dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ per quam fit remiſſio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: ſecundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde non eſt ſimilis ratio.

ARTIC. IV.

Vtrum remiſſa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ? 529

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd remiſſa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim cauſa, remouetur effectus. Sed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideò enim eſt aliquis dignus pœna, quia culpam commiſit. Ergo remiſſa culpa, non poteſt remanere reatus pœnæ. *ſup. q. 67 ar. 3. ad 3. & q. 69. a 10. ad 3. & 4. d. 14. q. 2. a. 1 &*

¶ 2 Præterea, Sicut Apoſtolus dicit Roman. 5. Donum Chriſti eſt efficacius quàm peccatum. Sed peccando homo ſimul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ, ſimul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus. *Ro. 11. le. 4 co. 4. et Hebr. 6. co. 4.*

¶ 3 Pręterea, Remiſſio peccatorum fit in pęnitentia per virtutem paſſionis, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, propter remiſsionem pręcedentium delictorum. Sed paſſio Chriſti eſt ſufficienter ſatiſ-
q. 68. & factoria pro omnibus peccatis, vt ſupra habitum eſt *.
69. & q. Non ergo poſt remiſſionem culpæ remanet aliquis
79. ar. 5. reatus pęnæ.

SED contra eſt, quod 2. Reg. 12. dicitur, quòd cũ Dauid pęnitens dixiſſet ad Nathan, Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris: verumtamen filius qui natus eſt tibi, morte morietur. Quod fuit in pęnam pręcedentis peccati, vt ibidem dicitur. Ergo remiſſa culpa, remanet reatus alicuius pęnæ.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut in ſe-
1. 2. q. 87 cunda parte habitum eſt *) in peccato mortali ſunt
ar. 4. duo: ſcilicet auerſio ab incommutabili bono, & conuerſio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auerſionis ab incommutabili bono, conſequitur peccatum mortale reatus pęnæ æternæ: vt qui cõtra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur. Ex parte etiam conuerſionis ad bonum commutabile, in quantum eſt inordinata, conſequitur peccatum mortale reatus alicuius pęnæ: quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem iuſtitiæ niſi per pęnam. Iuſtum eſt enim, vt qui voluntati ſuæ plus indulſit quàm debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur: ſic enim erit æqualitas. Vnde Apocalyp. 18. dicitur, Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Quia tamen conuerſio ad bonum commutabile eſt finita, non habet ex hac parte peccatum, quòd debeatur ei pęna æterna. Vnde ſi ſit inordinata conuerſio ad bonum commutabile ſine auerſione à Deo (ſicut eſt in peccatis venialibus) non debetur peccato pęna æterna, ſed temporalis. Quando igitur per gratiã remittitur culpa, tollitur auerſio animæ à Deo, in quã-

um per gratiam anima Deo cõiungitur: vnde & per conſequens ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ, poteſt tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

Ad primum ergo dicendum, quòd culpa mortalis vtrumque habet, & auerſionem à Deo, & conuerſionem ad bonum creatum. Sed (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) auerſio à Deo, eſt ibi ſicut formale: conuerſio autem ad bonum creatum, eſt ibi ſicut materiale. Remoto autem formali cuiuſcumque rei, tollitur ſpecies, ſicut remoto rationali tollitur ſpecies humana. Et ideò ex hoc ipſo dicitur culpa mortalis remitti, quòd per gratiam tollitur auerſio mentis à Deo ſimul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet tamen illud quod eſt materiale, ſcilicet inordinata conuerſio ad bonum creatum: pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

1.2. q.71 ar.6.

Ad ſecundum dicendum, quòd (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) ad gratiam pertinet operari in homine, iuſtificando ipſum à peccato; & cooperari homini ad rectè operandum. Remiſſio igitur culpæ & reatus pœnæ æternæ, pertinet ad gratiam operantē: ſed remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem, in quantum ſcilicet homo cū auxilio diuinæ gratiæ patienter pœnas tolerando, abſoluitur etiam à reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius eſt effectus gratiæ operantis, quàm gratiæ cooperantis: ita etiam prius eſt remiſſio culpæ & pœnæ æternæ, quàm plena abſolutio à pœna temporali: vtrumque enim eſt à gratia, ſed primum à gratia ſola, ſecundum ex gratia & libero arbitrio.

1.2. q.109 a.7. & q. 111. a.2.

Ad tertium dicendum, quòd paſſio Chriſti de ſe ſufficiens eſt ad tollendum omnem reatum pœnæ, non ſolum æternæ, ſed etiam temporalis: & ſecundū modum, quo homo participat virtutem paſſionis Chriſti, percipit etiam abſolutionem à reatu pœnæ. In baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſſionis Chriſti (vtpote per aquam & ſpiritum Chriſto commortuus peccato, & in eo regeneratus

ad nouam vitam) : & ideò in baptiſmo homo conſequitur remiſſionem reatus totius pęnæ. In pęnitentia verò conſequitur virtutem paſſionis Christi, ſecundum modū propriorum actuum, qui ſunt materia
q.84.a.1 penitentiæ, ſicut aqua baptiſmi, vt ſupra dictum eſt*.
& 3. Et ideò non ſtatim per primum actum pęnitentiæ, quo remittitur culpa, ſoluitur reatus totius pęnæ: ſed completis omnibus pœnitentiæ actibus.

ARTIC. V.

Vtrum remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reli-
530 *quiæ peccati?*

ſup.ar.4. AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd remiſ-
ad 3.et 4 ſa culpa mortali, tollantur omnes reliquię pec-
d.14.q.2. cati. Dicit enim Aug.* in lib. de pęn. Numquam Do-
ar.1.q.3. minus aliquem ſanauit, quem omnino non liberauit:
& 1.Cor. totum enim hominem ſanauit in ſabbato : quia &
11.lec.7. corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni con-
c.1.fin. tagione. Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmi-
* c.9 poſt tatem peccati. Ergo non videtur poſſibile, quòd re-
me. to. 4. miſſa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

¶ 2 Præterea, Secundum Dionyſium quarto cap.
† c.4. p.4 de diuinis † nominibus, bonum eſt efficacius, quàm
inter pr. malum : quia malum non agit niſi virtute boni. Sed
& med. homo peccando, ſimul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multo magis pęnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquijs.

¶ 3 Præterea, Opus Dei efficacius eſt quàm opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarij. Ergo multo magis tolluntur per remiſſionem culpæ, quæ eſt opus Dei.

SED contra eſt, quod Mar. 8. legitur, quòd cæcus illuminatus à Domino, primo reſtitutus eſt ad imperfectum viſum (vnde ait, Video homines velut ar-
Al. poſt bores ambulantes), deinde reſtitutus eſt perfectè,
penitentia: ergo ita vt videret clare omnia. Illuminatio autem cæci,
poſt, &c. ſignificat liberationem peccatoris *. Poſt primam ergo remiſſionem culpæ, qua peccator reſtituitur ad vi-

viſum ſpiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

RESPONDEO dicendum, quòd peccatum mortale ex parte conuerſionis inordinatæ ad bonum commutabile, quamdam diſpoſitionem cauſat in anima, vel etiam habitum, ſi actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum eſt †, culpa peccati mortalis remittitur, in quãtum tollitur per gratiam auerſio mẽtis à Deo. Sublato autem eo, quod eſt ex parte auerſionis, nihilominus remanere poteſt id quod eſt ex parte conuerſionis inordinatæ, cum hanc contingat eſſe ſine illa, ſicut prius dictum eſt *. Et ideò nihil prohibet quin remiſſâ culpa, remaneant diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ: quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ *: ita quòd homini non dominentur. Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quam per modum habituum: ſicut etiam remanet fomes poſt baptiſmum.

† *ar. præce.*

* *ar. præce.*

* *Aliàs*, ita quòd homini non dominentur magis per modũ diſpoſitionum.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus totum hominem perfectè curat. Sed quandoque ſubitò: ſicut ſocrum Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati, ita vt ſurgens miniſtraret illis, vt legitur Lucæ 4. Quandoque autem ſucceſſiuè: ſicut * dictum eſt de cæco illuminato, Mar. 8. Et ita etiam ſpiritualiter quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, vt ſubito perfectè conſequatur ſanitatem ſpiritualem, non ſolum remiſſa culpa, ſed ſublatis omnibus peccati reliquijs: vt patet de Magdalena Lucæ 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & poſtea per gratiam cooperantem ſucceſſiuè tollit peccati reliquias.

* *q. 44. a. 3. ad 2.*

Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem, vtpote per vnum actum cauſatam: quandoque autem fortiorem, cauſatam per multos actus.

Ad tertium dicendum, quod vno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia vt dicitur

citur in predicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior ſit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc peruenit vt ſit bonus virtute acquiſita. Hoc autem multo efficacius facit diuina gratia ſiue vno, ſiue pluribus actibus.

53.1
ARTIC. VI.

4 d. 14 q. 2. a. 1 q. 1 *Vtrum remiſſio culpæ ſit effectus pœnitentiæ?*

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd remiſſio culpæ non ſit effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, ſecundum quod eſt principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remiſſionem culpæ, quæ eſt effectus gratiæ operantis. Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.

¶ 2 Præterea, Quædam aliæ virtutes ſunt excellentiores pœnitentia. Sed remiſſio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis. Ergo etiam non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.

¶ 3 Preterea, Remiſſio culpæ non eſt niſi ex virtute paſſionis Chriſti, ſecundum illud Heb. 9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Sed pœnitentia, in quantum eſt ſacramentum, operatur in virtute paſſionis Chriſti, ſicut & cætera ſacramenta, vt ex
3. 62. a. 2. ſupra dictis patet *. Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, ſed in quantum eſt ſacramentum.

SED contra, Illud eſt propriè cauſa alicuius, ſine quo eſſe non poteſt: omnis enim effectus dependet à ſua cauſa. Sed remiſſio culpæ poteſt eſſe à Deo ſine pœnitentiæ ſacramento, non autem ſine pœnitentia
art. præc. ſecundum quod eſt virtus: vt ſupra dictum eſt †. Vnde & ante ſacramenta nouæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remiſſio culpæ eſt præcipuè effectus pœnitentiæ ſecundum quod eſt virtus.

RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia eſt virtus, ſecundum quòd eſt principium quorumdam

dam actuum humanorum. Actus autem humani, qui ſunt ex parte peccatoris, materialiter ſe habent in ſacramento pœnitentiæ. Omne autem ſacramentum producit effectum ſuum, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ: ex vtroque enim eſt vnũ ſacramentum, vt ſupra habitum eſt †. Vnde ſicut remiſſio culpæ fit in baptiſmo, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ, ſcilicet aquę; principalius tamẽ virtute formæ, ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam & remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, principalius quidem ex virtute clauium, quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formale in hoc ſacramento (vt ſupra dictum eſt *); ſecundariò autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ, tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claues eccleſiæ. Et ſic patet, quòd remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus: principalius tamen, ſecundum quod eſt ſacramentum.

q. 60. a. 6 ad 2. & ar. 7.

q. 84. a. 3

Ad primum ergo dicendum, quòd effectus gratiæ operantis eſt iuſtificatio impij: vt in ſecunda parte dictum eſt *. In qua, vt ibidem dictum eſt, non ſolum eſt gratiæ infuſio & remiſſio culpæ, ſed etiã motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ; & motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pęnitentiæ. Hi tamen actus humani ſunt ibi, vt effectus gratiæ operantis, ſimul producti cum remiſſione culpæ. Vnde remiſſio culpæ non fit ſine actu pœnitentiæ virtutis, licet ſit effectus gratiæ operantis.

1. 2. q. 113 in diuiſione q.

Ad ſecundum dicendum, quòd in iuſtificatione impij non ſolum eſt actus pœnitentiæ, ſed etiã actus fidei, vt dictum eſt *. Et ideò remiſſio culpæ non ponitur effectus ſolum pęnitentiæ virtutis: ſed principalius fidei & charitatis.

in ſolut. præce. & 1. 2. q. 113 ar. 4.

Ad tertium dicendum, quòd ad paſſionem Chriſti ordinarur actus pęnitẽtiæ virtutis, & per fidẽ & per ordinem ad claues eccleſiæ. Et ideò vtroque modo cauſat remiſſionem culpæ virtute paſſionis Chriſti.

Ad

Ad id autem quod in contrarium obijcitur, dicendum eſt, quòd actus pœnitentiæ virtutis habet quòd ſine eo non poſſit fieri remiſſio culpæ, in quantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideò per hoc non poteſt concludi, niſi quòd gratia eſt principalior cauſa remiſſionis culpæ, quàm pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen, quòd etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ: vt ſupra dictum eſt *.

q. 84. a. 7 ad 2.

QVÆST. LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de remiſſione venialium peccatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſine pœnitentia peccatum veniale poſſit dimitti?

¶ Secundo, vtrum poſſit dimitti ſine gratiæ infuſione?

¶ Tertio, vtrum peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & epiſcopalem benedictionem, & tunſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiuſmodi?

¶ Quarto, vtrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali?

532 inf. ar. 2. ad 2. et 3 & a. 3. c. & 4. d. 16 q. 2. ar. 2. q. 2. ad 1. & d. 21. q. 2. ar. 1. c et mal. q. 7 a. 12. cor.

ARTIC. I.

Vtrum peccatum veniale poſſit remitti ſine pœnitentia?

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd veniale peccatum poſſit remitti ſine pœnitentia. Pertinet enim, vt ſupra dictum eſt †, ad rationem veræ pœnitentiæ, quòd non ſolum homo doleat de peccato præterito, ſed etiam proponat cauere de futuro. Sed ſine tali propoſito peccata venialia dimittuntur, cum certum ſit, quòd homo ſine peccatis venialibus præſentem vitam ducere non poteſt. Ergo peccata ve-

† q. 84. a. 10. ad 4 arg.

...nialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

¶ 2 Præterea, Pœnitentia non eſt ſine actuali diſplicentia peccatorum. Sed peccata venialia poſſunt mitti ſine diſplicentia actuali eorum: ſicut patet eo qui dormiens occideretur propter Chriſtum: ...tim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

¶ 3 Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte dictum eſt *. ...d vnum oppoſitorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit eſſe ſine actuali diſplicentia peccati veniali, fit remiſſio peccatorum venialium. *1.2.q 71. & 2 2.q. 24 ar.8. ad 2.*

SED contra eſt, quod Auguſtinus * dicit in libro de pœnitentia, quòd eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in eccleſia pro peccatis venialibus. ...uæ fruſtra eſſet, ſi ſine pœnitentia peccata venialia poſſent dimitti. Videtur ergo, quòd peccata venialia non poſſint ſine pœnitentia dimitti. *in lib. de medi pœni. et lib. de vtilit. pœni. c.2. 10.9.*

RESPONDEO dicendum, quòd remiſſio culpæ ſicut dictum eſt *) fit per coniunctionem hominis ...d Deum, à quo aliqualiter ſeparat culpa. Sed hæc ſeparatio perfectè quidem fit per peccatum mortale: imperfectè autem per peccatum veniale: nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne promptè in Deum feratur. Et ideò vtrumque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur: quia per vtrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuerſionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non poteſt, quamdiu voluntas peccato adhæret: ita etiam nec peccatum veniale; quia manente cauſa manet effectus. Exigitur autem ad remiſſionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, vt ſcilicet homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur quantum in ipſo eſt: vt ſcilicet dili- *q.præc.a. 2. & q. 86.a.4.*

diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. Sed hoc non requiritur ad remiſſionem venialium peccatorum. Non tamen ſufficit habitualis diſplicentia quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet eſſe falſum. Vnde ſequitur quòd requiratur quædam virtualis diſplicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum & res diuinas, vt quicquid ſibi occurreret quod eũ ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe hæc commiſiſſe, etiam ſi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita, poſt diligentem inquiſitionem.

Ad primum ergo dicendum, quòd homo in gratia conſtitutus, poteſt vitare omnia peccata mortalia, & ſingula: poteſt etiam vitare ſingula peccata venialia, ſed non omnia: vt patet ex his quæ in ſecunda parte dicta ſunt *. Et ideò pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abſtinere ab omnibus & ſingulis peccatis mortalibus. Sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quòd homo proponat abſtinere a ſingulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propoſitum ſe præparandi ad peccata venialia minuenda: alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cum deſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.

1.2.q.109 a. 8. & q. 74. ar. 3. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd paſſio pro Chriſto ſuſcepta (ſicut ſupra dictum eſt †) obtinet vim baptiſmi: & ideò purgat ab omni culpa & veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.

† q. 66. a. 11.

Ad tertium dicendum, quòd feruor charitatis virtualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum, vt ſupra dictum eſt *.

** q. 79. a. 4.*

AR-

ARTIC. II.

'trum ad remiſsionem venialium peccatorum re-' quiratur gratia infuſio? 533

D ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd ad re- *ſup. q. 65.*
miſsionem venialium peccatorũ requiratur gra- *a. 1. ad 8*
: infuſio. Effectus enim non eſt ſine propria cau- *& infra*
. Sed propria cauſa remiſsionis peccatorum eſt *præſen. q.*
atia: non enim ex meritis proprijs peccata homi- *a. 3. co. et*
s remittuntur. Vnde dicitur Epheſ. 2. Deus qui di- *a. 4. ad 2*
s eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem, *et 4. d. 16*
am qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui pecca- *q. 2. et a.*
;, conuiuificauit nos in Chriſto, cuius gratia ſaluati *2. qō. 1.*
tis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine *mal q. 7.*
ratiæ infuſione. *a. 11. cor.*

¶ 2 Præterea, Peccata venialia non remittuntur *& ad 14*
ne pœnitentia, Sed in pœnitentia infunditur gratia, *et a. 12. c.*
cut & in alijs ſacramentis nouæ legis. Ergo peccata *& ad 1.*
enialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

¶ 3 Præterea, Peccatum veniale maculam quan-
lam animæ infert. Sed macula non aufertur niſi per
;ratiam, quæ eſt ſpiritualis animæ decor. Ergo vide-
ur, quòd peccata venialia non dimittantur ſine gra-
iæ infuſione.

SED contra eſt, quod peccatum veniale adue-
niens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam,
rt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo pari ratione *2. 2. q. 24.*
ad hoc, quod peccatum veniale remittatur, non re- *ar. 10.*
quiritur nouæ gratiæ infuſio.

RESPONDEO dicendum, quòd vnumquod-
que tollitur per ſuum oppoſitum. Peccatum autem
veniale non contrariatur habituali gratiæ vel chari-
tati, ſed retardat actum eius, in quantum nimis inhæ-
ret homo bono creato, licet non contra Deum: vt in
ſecunda parte habitum eſt *. Et ideo ad hoc quod *1. 2. q. 88*
peccatum veniale tollatur, non requiritur quòd in- *a. 1. et in*
fundatur aliqua habitualis gratia: ſed ſufficit aliquis *q. 24. ar.*
motus gratiæ vel charitatis ad eius remiſsionē. Quia *10.*
tamen in habentibus vſum liberi arbitrij, in quibus

 ſolis

ſolis poſſunt eſſe venialia peccata; non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum; ideo quandocumque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam remiſsio peccatorum venialium eſt effectus gratiæ, per actum ſcilicet, quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infuſum.

Ad ſecundum dicendum, quòd peccatum veniale nunquam remittitur ſine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito ſcilicet vel implicito: vt ſupra di-
art. præc. ctum eſt *. Poteſt tamen remitti peccatum veniale, ſinæ pœnitentiæ ſacramento, quod in abſolutione,
q. præc a. 6. ſacerdotis formaliter perficitur: vt ſupra * dictũ eſt. Et ideo non ſequitur, ꝙ ad remiſsionẽm venialis peccati requiratur gratiæ infuſio: quæ licet ſit in quolibet ſacramento, non tñ eſt in quolibet actu virtutis.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut in corpore contingit eſſe maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum: alio modo per ſuperinductionem alicuius impedien-
534 tis decorem, puta luti aut pulueris: Ita etiam animæ inducitur macula: vno modo per priuationem decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale. Et hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infuſio gratiæ: ſed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæſio ad rem temporalem.

ſup q. 65. a. 1. ad 6 et 8. et q. 83. artic. 3. ad 3. et 4 d. 16 q. 2 ar. 2. q. 4. et d. 17. q. 3. a. 3 q. 3. et diſ. 21. q. 2. art. 1. et 2. & mal. q. 7. a. 12.

ARTIC. III.

Vtrum venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & cætera huiuſmodi?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd venialia peccata non remittantur per aſperſionẽ aquæ benedictæ, & epiſcopalem benedictionem, & alia huiuſ-

¶ 2 Præterea, Quodlibet iſtorum eandem rela-
nem habet ad vnum peccatum veniale,& ad om-
a. Si ergo per aliquod iſtorum remittitur aliquod
ccatum veniale, ſequitur quòd pari ratione remit-
atur omnia. Et ita per vnam tunſionem pectoris,
l per vnam aſperſionem aquæ benedictæ, reddere-
r homo immunis ab omnibus peccatis venialibus:
uod videtur inconueniens.

¶ 3 Præterea, Peccata venialia inducunt reatum
alicuius pœnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor,
3. de eo, qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipu-
lam, quòd ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Sed
huiuſmodi, per quæ dicitur peccatum veniale di-
mitti, vel nullam, vel minimam pœnam in ſe habent.
Ergo non ſufficiunt ad plenam remiſsionem venia-
lium peccatorum.

SED contra eſt, quod Aug.* dicit in lib. de pœ- *in lib. de*
niten. quòd pro leuibus peccatis pectora noſtra tun- *med. pæn.*
dimus, & dicimus, Dimitte nobis debita noſtra. *c. 2. to. 9.*
Et ita videtur, quòd tunſio pectoris, & oratio Do-
minica, cauſent remiſsionem venialium peccatorum.
Et eadem ratio videtur eſſe de alijs.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut di-
ctum eſt *) ad remiſsionem venialis peccati non re-
quiritur nouæ gratiæ infuſio: ſed ſufficit aliquis actus
procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur pecca-
tum veniale vel explicite vel ſaltem implicite: ſicut
cum aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo tri-
plici ratione aliqua cauſant remiſsionem venialium
peccatorum. Vno modo, in quantum in eis infunditur
gratia: quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia
peccata, vt ſupra dictũ eſt *. Et hoc modo per eucha- *ar. 2. hu-*
riſtiam & extremã vnctionẽ, & vniuerſaliter per om- *ius q.*
nia ſacramenta nouæ legis, in quibus cõfertur gratia,

peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum. Et hoc modo cõfeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita noſtra. Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reuerentiæ, in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, quælibet ſacramẽtalis vnctio, oratio in eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt huiuſmodi, operãtur ad remiſſionẽ venialiũ peccatorũ.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnia iſta cauſant remiſsionem peccatorum venialium, in quãtum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui eſt deteſtatio peccatorum vel implicite vel explicite.

Ad ſecundum dicẽdum, quòd omnia iſta quantum eſt de ſe, operantur ad remiſsionem omnium peccatorum venialium. Poteſt tamen impediri remiſsio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam, tũ virtute alicuius ſatiſfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ: quia ſic qui eſſet omnino immunis à peccato mortali, aſperſus aqua benedicta, ſtatim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundum modum feruoris in Deũ, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autẽ minus.

ARTIC. IV.

535 *Vtrum veniale peccatum poſsit remitti ſine mortali?*

Inf. q. 90 a. 4. ad 3 et 4. d. 16 q. 2 a. 1. q. 2. & 3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali. Quia ſuper illud Ioann. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Dicit quædam gloſſa quòd

quòd * omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali. * *Ex Cyril. l. 5. in Io. c. 16. & 17.*

¶ 2 Præterea, Ad remiſsionem peccati venialis non requiritur gratiæ infuſio: requiritur autem ad remiſsionem mortalis. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

¶ 3 Præterea, Plus diſtat peccatum veniale à mortali, quàm ab alio veniali. Sed vnum veniale poteſt dimitti ſine alio: vt dictum eſt *. Ergo veniale poteſt dimitti ſine mortali. * *art prac. ad 2. & q praced. ar. 3.*

SED contra eſt, quòd dicitur Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde, (ſcilicet ex carcere in quem intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas nouiſsimum quadrantem, per quem ſignificatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur ſine mortali.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt *) remiſsio culpæ cuiuſcumque numquam fit niſi per virtutem gratiæ: quia vt Apoſtolus dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quòd Deus alicui non imputet peccatum: quod gloſſ. ibi exponit de veniali *. Ille autem qui eſt in peccato mortali, caret gratia Dei. Vnde nullum veniale ſibi remittitur. * *q prac. a. 6. & q. 87. a. 3.* * *gl. interl. ibi. ſuper illud Beatus cui nõ imputauit Dominus peccatum.*

Ad primum ergo dicendum, quòd venialia ibi dicuntur irregularitates ſiue immunditiæ, quas contrahebant ſecundum legem.

Ad ſecundum dicendum, quòd licet ad remiſsionem peccati venialis non requiratur noua infuſio habitualis gratiæ, requiritur tamẽ aliquis gratiæ actus, qui non pōt eſſe in eo qui ſubiacet peccato mortali.

Ad tertium dicendum, quòd peccatum veniale non excludit omnem actum gratiæ, per quẽ poſſunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ, ſine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

QVÆST. LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderādum eſt de reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum peccata per pœnitentiam dimiſſa, redeant ſimpliciter, per ſequens peccatum?

¶ Secundo, vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata.

¶ Tertio, vtrum peccata redeant in æquali reatu?

¶ Quarto, vtrum illa ingratitudo, per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum?

ARTIC. I.

Vtrum peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum?

536 AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd pecca-
inf. ar. 2. ta dimiſſa redeant per ſequens peccatum. Dicit
& 3. cor. enim † Auguſtinus in libro de Baptiſmo, Redire *di-*
& 4. diſ. *miſſa* peccata, vbi fraterna charitas non eſt, apertiſ-
22. q. 1. ſime Dominus in Euāgelio docet in illo ſeruo, à quo
ar. 1. dimiſſum debitum Dominus repetit, eo quòd ille con
† li. 1. de ſeruo ſuo debitum nollet dimittere. Sed fraterna
bapt con- charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale.
tra Don. Ergo per quodlibet ſequens mortale peccatum;
c. 12. in redeunt peccata prius per pœnitentiam dimiſſa.
me. to. 7. ¶ 2 Præterea, Super illud Lucæ 11. Reuertar in
Bed ĩ Lu. domum meam vnde exiui, dicit * Beda, Timendus
l. 4. c. 48. eſt iſte verficulus, non exponendus: ne culpa, quam
nõ multũ in nobis extinctam credebamus, per incuriam *nos*
remotean vacantes opprimat. Hoc autem non eſſet niſi redi-
te ſi. to. 2. ret. Ergo culpa per pœnitentiam dimiſſa redit.
de pœnit. ¶ 3 Præterea, Ezechiel. 18. Dominus dicit, Si
d 4. c. 5. auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iuſtitias quas fecit, etiam
q. 85. a. 3 præcedens pœnitentia continetur: cum ſupra dictū *

Digitized by Google

ſit pœnitentiam eſſe partem iuſtitiæ. Ergo poſtquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam conſecutus eſt veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

¶ 4 Præterea, Peccata præterita per gratiam teguntur, vt patet per Apoſtolum Rom. 4. inducentem illud Pſalmi 31. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Sed per peccatum mortale ſequens, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius commiſſa, remanent detecta. Et ita videtur quòd redeant.

SED contra eſt, quòd Apoſtolus dicit Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis ſunt dimiſſa per donum Dei. Ergo per peccatum ſequens non redeunt dimiſſa peccata, quaſi Deus de dono remiſsionis pœniteat.

¶ Præterea, † Auguſt. dicit in libr. reſponſionum Proſperi, Qui recedit à Chriſto, & alienus à gratia, finit hanc vitam, quid niſi in perditionem vadit? ſed non in id quod remiſſum eſt, recidit, nec pro originali peccato damnabitur.

Refertur hoc de pœ. d 4 c. 14. Qui recedit id habet Proſp. in reſ. ad 2. obiect. Galloru.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt *) in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet auerſio à Deo, & conuerſio ad bonum creatum. Quicquid autem eſt ex parte auerſionis in peccato mortali, ſecundum ſe conſideratum eſt commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per conſequens macula, quæ eſt per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia ſunt omnibus peccatis mortalibus. Et ſecundum hoc intelligitur id quod dicitur Iacob 3. Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus. Sed ex parte conuerſionis, peccata mortalia ſunt diuerſa, & interdum contraria. Vnde manifeſtum eſt, quòd ex parte conuerſionis peccatũ mortale ſequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin ſequeretur, ꝙ homo per peccatũ prodigalitatis reduceretur in habitũ vel diſpoſi-

q. 86. a. 4

ſpoſitionem auaritiæ prius abolitæ. Et ſic contrarium eſſet cauſa ſui contrarij: quod eſt impoſsibile. Sed conſiderando in peccatis mortalibus id quod eſt ex parte auerſionis abſolutæ, per peccatum mortale ſequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimiſsionem, in quantum per peccatum mortale ſequens, homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, ſicut & prius erat. Verum quia auerſio in peccato mortali, ex conuerſione quodãmodo cauſatur, recipiunt ea quæ ſunt ex parte auerſionis quodãmodo diuerſitatem per comparationem ad diuerſas conuerſiones, ſicut ad diuerſas cauſas: ita ꝙ ſit alia auerſio, & alia macula, & alius reatus, prout conſurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæſtionem vertitur, vtrum macula & reatus pœnæ æternæ ſecundum quod cauſabantur ex actibus peccatorum prius dimiſſorum, redeant per peccatum mortale ſequens. Quibuſdam igitur viſum eſt, quòd ſimpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non poteſt eſſe: quia opus Dei per opus hominis irritari nõ poteſt. Remiſsio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ miſericordiæ. Vnde non poteſt irritari per ſequens peccatum hominis, ſecundum illud Rom. 3. Numquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, * quòd Deus non remittit peccata pœnitenti poſtmodum peccaturo, ſecundum præſcientiam, ſed ſolum ſecundum præſentem iuſtitiã; præſcit enim ſe pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præſentialiter iuſtũ. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſi cauſa abſolute ponatur, & effectus ponitur abſolute. Si igitur non abſolute fieret per gratiam, & gratiæ ſacramẽta, peccatorum remiſsio, ſed cum quadam conditione in futurũ dependẽte: ſequeretur ꝙ gratia & gratiæ ſacramẽta non eſſent ſufficiens cauſa remiſsionis peccatorum. Quod eſt erroneum, vtpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo poteſt eſſe, quòd macula & reatus

Vt patet ex Decr. De Pœn. d. 4. c 7. & c. 8 nõ longe ante ſi. & c. 11.

præ-

s peccati, in quantum ſcilicet aliquis homo ſecūdo eccans, ex hoc ipſo videtur grauius peccare, quàm rius peccauerat: ſecundum illud Rom. 2. Secundum luritiā tuā, & impęnitens cor theſaurizas tibi irā in lie iræ: ex hoc, ſcilicet ſolo, quòd contemnitur Dei onitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, ſi poſt remiſſionem priorispeccati, ſecundo peccatum iteretur: quāto maius eſt beneficium, peccatum remittere, quàm peccatorem ſuſtinere. Sic igitur per peccatum ſequens pęnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimiſſorum, non in quantum cauſabatur ex illis peccatis prius dimiſſis: ſed in quantum cauſabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundum quid, in quantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum Auguſtini videtur eſſe intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in ſe conſideratum: quia ſcilicet poſt pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, ſicut & prius: non tamen omnino propter eamdem rationem. Vnde † Auguſtin. in libro de reſponſionibus Proſperi, cum dixiſſet, quòd non in id quod remiſſum eſt recidit, nec pro originali peccato damnabitur: ſubdit, Qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa quæ remiſſa ſunt, debebatur: quia ſcilicet incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.

Proſp. in reſpōſ. ad 2. obiect. Gallo. & refertur de pęn. d. 4. ca. qui recedit.

Ad ſecundum dicendum, quòd in illis verbis non intendit dicere Beda, quòd culpa prius dimiſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: ſed per iterationem actus.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd per ſequens peccatũ, iuſtitiæ priores obliuioni traduntur, in quantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen in quantũ erant impeditiuæ peccati. Vnde ſi aliquis peccet mortaliter, poſtquam reſtituit debitum, non efficitur reus, quaſi debitum non reddidiſſet. Et multo minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remiſſionem culpæ: cum remiſſio culpæ magis ſit opus Dei, quàm hominis.

Ad quartum dicendum, quòd gratia ſimpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne ſcilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia ſemel fecit, perpetuo manet.

ARTIC. II.

Vtrum peccata dimiſſa, redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis & dolorem de pœnitentia habita?

537 4 d. 12. q. 1. a. 1. co. & a. 3. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd peccata dimiſſa non redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum quatuor genera peccatorum, ſcilicet ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita, ſecundum quod quidam metricè dixerunt,

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri,
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Tanto enim eſt maior ingratitudo, quãto grauius eſt peccatum, quod quis contra Deum committit poſt beneficium remiſſionis peccatorum. Sed quædã alia peccata ſunt his grauiora: ſicut blaſphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum ſanctum. Ergo videtur quòd peccata dimiſſa non redeant magis ſecundum ingratitudinem commiſſam, ſecundum hæc peccata, quàm ſecundum alia.

habetur de pœn. d. 4 c. ſi Iudas.

¶ 2 Præterea* Rabanus dicit, Nequã ſeruũ tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet vniuerſum

um debitum; quia non ſolum peccata quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, ſed & originalia, quę in baptiſmo ſũt ei dimiſſa Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus, Dimitte nobis debita noſtra. Ergo ipſa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur, quòd per peccata venialia redeant peccata prius dimiſſa, & non ſolum per peccata prædicta.

¶ 5 Præterea, Tanto eſt maior ingratitudo, quãto poſt maius beneficium acceptũ aliquis peccat. Sed beneficium Dei eſt etiam ipſa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim † Auguſtinus in 2. confeſ. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Maius autẽ donum eſt innocentia, quàm etiam remiſſio omniũ peccatorum. Ergo non minus eſt ingratus Deo qui primo peccat poſt innocentiam, quàm qui peccat poſt pænitentiam. Et ita videtur, quòd per ingratitudinem, quæ fit ſecundum peccata prædicta, non maximè redeant peccata dimiſſa. *c. 7. ante med. to. 1.*

SED contra eſt, quod Gregorius * dicit decimooctauo Moralium, Ex dictis Euangelicis conſtat, quia ſi quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus; & illud rurſus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Et ita propter odium fraternum ſpecialiter peccata dimiſſa redeunt ſecundum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de alijs. *li 4. dial. c. 60. cir. fin.*

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut ſupra dictũ eſt*) peccata dimiſſa, per pęnitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato ſequenti. Ingratitudo autem poteſt committi dupliciter: vno modo ex eo quòd aliquid fit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remiſit. Et ſic per quodlibet peccatum mortale ſequens redeunt peccata prius dimiſſa, ratione ingratitudinis. *ar. præc.*

Alio

Alio modo committitur ingratitudo non ſolum faciendo contra ipſum beneficium, ſed etiam faciendo contra formam beneficij præſtiti. Quæ quidem forma ſi attendatur ex parte benefactoris, eſt remiſſio debitorum Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit, ſed odiū tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus eſt motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ:& contra hoc facit homo apoſtatando à fide. Secundus autem eſt motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ: ad quem primo pertinet (vt ſupra dictū eſt †) quòd homo deteſtetur peccata præterita; & contra hoc facit ille, qui dolet ſe pœnituiſſe Secundo pertinet ad actum pęnitentiæ, vt pęnitens proponat ſe ſubijcere clauibus eccleſiæ per confeſſionem: ſecundum illud Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino,& tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri ſecundum quod propoſuerat. Et ideò dicitur quòd ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimiſſa.

q 85. a. 5 & 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc non dicitur ſpecialiter de iſtis peccatis, quia ſint cæteris grauiora: ſed quia directius opponuntur beneficio remiſſionis peccatorum.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam peccata venialia,& ipſum originale redeunt modo prædicto *, ſicut & peccata mortalia, in quantum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata ſunt remiſſa. Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit in ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit cōtra Deū, ſed præter ipſū. Et ideò per peccata venialia, nullo modo peccata dimiſſa redeunt.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quòd beneficium aliquod habet penſari dupliciter. Vno modo ex quantitate

ipſius

ipſius beneficij. Et ſecundum hoc innocentia eſt maius Dei beneficium, quàm pœnitentia, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium*. Alio modo poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minus eſt dignus, & ſic magis fit ſibi gratia: vnde & ipſe magis eſt ingratus, ſi contemnat. Et hoc modo beneficium remiſſionis culpæ eſt maius, in quantum præſtatur totaliter indigno: & ideò ex hoc ſequitur maior ingratitudo.

vt dictũ eſt q. 84. art. 6.

ARTIC. III.

Vtrum per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tãtus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum. Quia ſecundum magnitudinem peccati eſt magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per conſequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed ſecundum quantitatem ingratitudinis, eſt quantitas reatus conſequentis. Ergo tantus eſt reatus, qui conſurgit ex ingratitudine ſequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

¶ 2 I 4. d. 22. q. 1. art. 2. qu. 3.

¶ 2 Præterea, Magis peccat qui Deum offendit, quam qui offendit hominem. Sed ſeruus manumiſſus ab aliquo domino, reducitur in eamdẽ ſeruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multo magis ille, qui contra Deum peccat poſt liberationem à peccato, reducitur in tantum reatum pœnæ, quantum primo habuerat.

¶ 3 Præterea, Matth. 18. dicitur, quòd iratus Dominus tradidit eum (cui replicantur peccata dimiſſa, propter ingratitudinem) tortoribus quoadusque redderet vniuerſum debitum. Sed hoc non eſſet niſi conſurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

SED

SED contra eſt, quòd dicitur Deut. 25. Pro mẽſura peccati erit & plagarũ modus. Ex quo patet, quòd ex paruo peccato non conſurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale ſequens, eſt multo minus quolibet peccatorum prius dimiſſorum. Non ergo ex peccato ſequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimiſſorum.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ex peccato ſequenti propter ingratitudinem conſurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimiſſorum ſuper reatũ proprium huius peccati. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia ſicut ſupra dictũ eſt †, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum ſequens, in quantũ ſequebatur ex actibus præteritorum peccatorum; ſed in quantum conſequitur actum ſequentis peccati. Et ideò oportet, quòd quantitas reatus redeuntis ſit ſecundum grauitatem peccati ſubſequentis. Poteſt autem contingere, quòd grauitas peccati ſubſequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non ſemper eſt neceſſe, ſiue loquamur de grauitate eius, quam habet ex ſua ſpecie (cum quandoque peccatum ſequens ſit fornicatio ſimplex, peccata verò præterita fuerunt adulteria, vel homicidia ſeu ſacrilegia); ſiue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, ꝙ quantitas ingratitudinis ſit abſolutè æqualis quãtitati beneficij ſuſcepti, cuius quãtitas attenditur ſecundũ quantitatẽ peccatorum prius dimiſſorũ. Contingit enim quòd contra idem beneficium vnus eſt multum ingratus vel ſecundũ intenſionem contemptus beneficij, vel ſecundum grauitatem culpæ contra benefactorẽ commiſſæ; alius autẽ parũ, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: ſuppoſito enim æquali contemptu beneficij, vel offenſa benefactoris, tanto erit grauior ingratitudo, quanto be-

† *Art. 1. huius quaſ.*

[b]eneficium fuit maius. Vnde manifeſtum eſt, quòd [n]on eſt neceſſe, quòd propter ingratitudinem, ſem[p]er per peccatum ſequens redeat tantus reatus, quan[t]us fuit præcedentium peccatorum: ſed neceſſe eſt [q]uòd proportionaliter quāto peccata prius dimiſſa, [f]uerunt plura & maiora, tanto redeat maior reatus [p]er qualecumque ſequens mortale peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quòd beneficium [r]emiſſionis culpæ reſpicit quantitatem abſolutam [s]ecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſo[r]um. Sed peccatum ingratitudinis non reſpicit quantitatem abſolutam ſecundum quantitatem beneficii, ſed ſecundum quantitatem contemptus vel offenſæ: vt dictum eſt †. Et ideò ratio non ſequitur. *in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam ſeruus manumiſſus non reducitur in priſtinam ſeruitutem pro qualicumque ingratitudine, ſed pro aliqua graui.

Ad tertium dicendum, quòd illi cui peccata dimiſſa replicantur propter ſubſequentem ingratitudinem, redit vniuerſum debitum, in quantum quantitas peccatorum præcedētium proportionaliter inuenitur in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolutè: vt dictum eſt *. *in corpore art.*

ARTIC. IV.

Vtrum ingratitudo, ratione cuius ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum?

529. *2. 2. qu. 107. a. 2. ad 1. et 4 d. 22. q. 1 a. 3. q 3. ca. 5 non remotè à pr. to. 5. de inuen. fo. 4 ante fin. lib.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ingratitudo, ratione cuius ſequēs peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contra paſſum, quod requiritur in iuſtitia: vt patet per Philoſophum * in libro quinto Ethicorum. Sed iuſtitia eſt ſpecialis virtus. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

¶ 2 Præterea*, Tullius in 2. Rhetor. ponit quòd gratia eſt ſpecialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

¶ 3 Præ-

¶ 3 Præterea, Specialis effectus à ſpeciali cauſa procedit. Sed ingratitudo habet ſpecialem effectum, ſcilicet quòd facit aliqualiter redire peccata prius dimiſſa. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatū.

SED contra, illud quod conſequitur omnia peccata, non eſt ſpeciale peccatum. Sed per quodcumque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmiſſis patet †. Ergo ingratitudo non eſt ſpeciale peccatum.

ar. 2. huius quaſ.

RESPONDEO dicendum, quòd ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, quandoque autem non: ſed eſt circumſtantia generaliter cōſequens omne peccatum mortale, quod contra Deū committitur. Peccatum enim ſpeciem recipit ex intentione peccantis: vnde vt † Philoſ. dicit 5. Ethic. Ille qui mœchatur, vt furetur, magis eſt fur, quàm mœchus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei & ſuſcepti beneficij aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad ſpeciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis, eſt ſpeciale peccatum. Si verò aliquis intendens aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ab hoc propter hoc quòd pertinet ad Dei contemptum: ingratitudo non erit ſpeciale peccatum, ſed trahetur ad ſpeciē alterius peccati, ſicut circumſtantia quædam. Vt autem Auguſt.† dicit in libro de natura & gratia, non omne peccatum eſt ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in ſuis præceptis. Vnde manifeſtū eſt, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum; ſed non ſemper. Et per hoc patet reſponſio Ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt quòd ingratitudo ſecundum ſe ſit quædam ſpecies peccati. Vltima autem ratio concludit, quòd ingratitudo ſecundum quod inuenitur in omni peccato, non ſit ſpeciale peccatum.

ca. 2. non remotè à pr. to. 5.

cap 29. tomo 7.

QVÆST. LXXXIX.

De virtutum recuperatione per pœnitentiam, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de recuperatione virtutum per pęnitentiam.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum per pęnitentiam reſtituantur virtutes?

¶ Secundo, vtrum reſtituantur in æquali quantitate?

¶ Tertio, vtrum reſtituatur pęnitenti æqualis dignitas?

¶ Quarto, vtrum opera virtutum, per peccatum ſequens mortificentur?

¶ Quinto, vtrum opera mortificata per peccatum, per pęnitentiam reuiuiſcant?

¶ Sexto, vtrum opera mortua, ideſt, abſque charitate facta, per pęnitentiam viuificentur?

ARTIC. I.

Vtrum per pœnitentiam virtutes reſtituantur? 540

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd per pęnitentiam virtutes non reſtituantur. Non enim poſſent virtutes amiſſæ, per pęnitentiam reſtitui, niſi pęnitentia virtutes cauſaret. Sed pęnitentia cum ſit virtus, non poteſt eſſe cauſa omnium virtutum, præſertim cum quædam virtutes ſint naturaliter priores pęnitentia, ſcilicet fides, ſpes, & charitas, vt ſupra dictum eſt*. Ergo per pęnitentiam non reſtituuntur virtutes.

ſu.q.152. a.3. ad 3 & 4. d. 14.q.2.a. 2.

q.8. a.6.

¶ 2 Præterea, Pęnitentia in quibuſdam actibus pęnitentis conſiſtit. Sed virtutes gratuitæ non cauſantur ex actibus noſtris: dicit enim Auguſt.* in lib. de libero arbit. quòd virtutes Deus in nobis ſine nobis operatur. Ergo videtur, quòd per pęnitentiam non reſtituantur virtutes.

ex li.2.c. 18. to.1.

¶ 3 Præterea, Habens virtutem, ſine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: vnde Philoſoph. dicit in 1.ethic.* quòd non eſt iuſtus, qui nõ gaudet iuſta operatione. Sed multi pęnitentes adhuc

cap. 8. à medio.

difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam reſtituuntur virtutes.

SED contra eſt, quod Luc. 15. legitur, Pater mandauit quod filius pœnitens indueretur ſtola prima. Quæ ſecundum Ambroſ. * eſt amictus ſapientiæ: quam ſimul conſequuntur omnes virtutes, ſecundum illud Sap. 8. Sobrietatem & iuſtitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. Ergo per pœnitentiam omnes virtutes reſtituuntur.

lib. 8. in Lu. ti. de duob. fil. &c. poſt me ti. ſu per eum locum, to. 5.

RESPONDEO dicendum, quòd per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum eſt *. Remiſſio autem peccatorum non poteſt eſſe niſi per infuſionem gratiæ. Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam, homini gratia infundatur. Ex gratia autem conſequuntur omnes virtutes gratuitæ, ſicut ex eſſentia animæ fluunt omnes potentiæ animæ, vt in ſecunda parte habitum eſt *. Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam omnes virtutes reſtituantur.

q. 86. a. 1.

1. 2. qu. 110. a. 1. ad 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd eodem modo pœnitentia reſtituit virtutes, per quem modum *eſt* cauſa gratiæ, vt iam dictum eſt *. Eſt autem cauſa gratiæ in quantum eſt ſacramentum; nam in quantū eſt virtus, eſt magis gratiæ effectus. Et ideò nō oportet quòd pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus, ſit cauſa omnium aliarum virtutum: ſed quod habitus pœnitentiæ, ſimul cum habitibus aliarum virtutum, per ſacramentum pœnitentiæ cauſentur.

ex cor. ar tic.

Ad ſecundum dicendum, quòd in ſacramento pœnitentiæ actus humani ſe habent materialiter: ſed formalis vis huius ſacramenti dependet ex virtute clauium. Et ideò virtus clauium effectiuè cauſat gratiam & virtutes, inſtrumentaliter tamen. Sed actus primus pœnitentis, ſe habet, vt vltima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, ſcilicet contritio: alij verò ſequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra dictum eſt)

quandoque poſt primum actum pęnitentiæ, qui contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitiones ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus pręſtatur difficultas quędam pęnitenti ad operandum opera virtutum. Sed quantum eſt ex ipſa inclinatione charitatis, & aliarum virtutum, pęnitens opera virtutum delectabiliter & ſine difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus, per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem. *q.86.a.5.*

ARTIC. II.

Vtrum poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute? 541

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd poſt pęnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apoſtolus ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Vbi dicit gloſſ.* Auguſt. quòd hoc adeò verum eſt, vt ſi qui horum deuient & exorbitent, etiam hoc ipſum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non eſſet, ſi homo reſurgeret in minori virtute. Ergo videtur, quòd pęnitens numquam reſurgat in minori virtute. *inf. ar. 5. ad 3. & 3. diſ. 31. q. 1. a. 4.* **in li. de corre. & grat. c. 9. poſt med. to. 7.*

¶ 2 Pręterea, Ambroſ. dicit, quòd pęnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus reuocat ad perfectũ. Sed hoc non eſſet, niſi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pęnitentiam ſemper recuperatur æqualis virtus. *hoc habet Aug. 3. hypogn. à me. illius to. 7.*

¶ 3 Pręterea, Super illud Geneſ. 1. Factum eſt veſpere & mane dies vnus, dicit gloſ. * Veſpertina lux eſt, à qua quis cecidit: matutina, in qua reſurgit. Sed lux matutina eſt maior quàm veſpertina. Ergo aliquis reſurgit in maiori gratia vel charitate, quam prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apoſtolus dixit Rom. 5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. *ex Beda ſup. Gen. c. 1. colligitur.*

SED contra, Charitas proficiens vel perfecta, eſt maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque ali-

aliquis cadit à charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente. Ergo ſemper reſurgit homo in minori virtute.

RESPONDEO dicendum, quòd (ſicut dictum eſt *) motus liberi arbitrij, qui eſt in iuſtificatione impij, eſt vltima diſpoſitio ad gratiã. Vnde in eodem inſtanti eſt gratiæ infuſio, cum prędicto motu liberi arbitrij, vt in 2. parte habitum eſt *. In quo quidem motu comprehenditur actus pęnitentiæ, vt ſupra dictum eſt. Manifeſtũ eſt autem, quod formæ quæ poſſunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur ſecundum diuerſam diſpoſitionem ſubiecti, vt in 2. parte habitum eſt *. Et inde eſt, quòd ſecundum quod motus liberi arbitrij in pęnitentia eſt intenſior vel remiſſior, ſecundum hoc pęnitens conſequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intenſionem motus pęnitentis quandoque proportionatam eſſe maiori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideò pęnitens quandoque reſurgit in maiori gratia, quam prius habuerat, quãdoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.

ar. præc. ad 3. — *q. 113. a. 5 et 7. in 1. 2.* — *1. 2. q. 52. ar. 1. et 2 & q. 66. art. 1.*

Ad primum ergo dicendum, quòd non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipſum quod per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt, & numquam reſurgunt, vel qui reſurgunt, iterum caſuri. Sed his tantum, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, ideſt, prædeſtinatis, qui quotieſcumque cadunt, finaliter tamen reſurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quòd cadunt: non quia ſemper in maiori gratia reſurgant, ſed quia reſurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipſius gratiæ (quia quanto gratia eſt maior, tanto de ſe eſt permanentior), ſed ex parte hominis, qui tanto ſtabilius in gratia permanet, quanto eſt cautior & humilior. Vnde & gloſ. * ibidem ſubdit, quòd

Aug. loco citato in arg.

d ideò proficit eis in bonum, quòd cadunt, quia
meliores redeunt atque doctiores.

Ad ſecundum dicendum, quòd pęnitentia quantũ
eſt de ſe, habet virtutem reparandi omnes defectus
ad perfectum, & etiã promouendi in vlteriorem ſtatum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſius mouetur in Deum, & in deteſtationem peccati: ſicut etiam in baptiſmo aliqui adulti conſequuntur maiorem vel minorem gratiam, ſecundum quod diuerſimodè ſe diſponunt.

Ad tertium dicendum, quòd aſſimilatio illa vtriuſque gratiæ ad lucem veſpertinam & matutinam, fit propter ſimilitudinem ordinis: quia poſt lucem veſpertinam ſequuntur tenebræ noctis, poſt lucem autem matutinã ſequitur lux diei: non autẽ propter ſimilitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apoſtoli intelligitur de gratia Chriſti, quæ ſuperat omnem abũdantiam humanorum peccatorum. Non autem eſt verũ in omnibus quod quanto abundantius peccant, tanto abundantiorem gratiam conſequantur, penſata quantitate habitualis gratiæ. Eſt tamen ſuperabundans gratia quantum ad ipſam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficiũ remiſſionis magis peccatori confertur. Quãuis quandoque abundanter peccantes abundantius doleant: & ſic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum conſequuntur, ſicut patet in Magdalena.

Ad id verò quod in contrarium obijcitur, dicendum, quòd vna & eadem gratia maior eſt proficiens quàm incipiens. Sed in diuerſis hoc non eſt neceſſe: vnus enim incipit à maiori gratia, quàm alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Gregor. * dicit in 2. Dialog. Quatenus & præſentes, & ſecuturi omnes agnoſcerent, benedictus puer conuerſationis gratiam à quanta perfectione cepiſſet. *c. 1. ante medium.*

Vtrum per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd per pœnitentiam non reſtituatur homo in priſtinā dignitatem. Quia ſuper illud Amos 5. Virgo Iſrael cecidit, dicit gl. * Non negat poſſe reſurgere, ſed nō reſurget virgo Iſrael: quia ſemel aberrans ouis, etſi reportetur humeris paſtoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ numquam errauit. Ergo per pęnitentiam non recuperat homo priſtinam dignitatem.

¶ 2 Pręterea. Hieron dicit †, Quicumque dignitatem diuini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſaluare: reuerti enim in priſtinum gradum difficile eſt. Et Innocen. Papa dicit *, quòd apud Nicæā conſtituti canones, pęnitentes etiam ab infimis officijs clericorum excludunt. Non ergo per pęnitentiam homo recuperat priſtinam dignitatem.

¶ 3 Præterea, Ante peccatum poteſt aliquis ad maiorem gradum aſcendere. Non autem hoc poſt peccatum cōceditur pęnitenti. Dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui receſſerunt à me, numquam appropinquabunt mihi, vt ſacerdotio fungantur. Et ſicut habetur in Decr. diſt. 50. in Hilerdenſi concilio c. 5. legitur †, Hi qui ſancto altari deſeruiunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente dignè pœnituerint, officiorum ſuorum ſic loca recipiant, vt non poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pęnitentia reſtituit hominem in priſtinam dignitatem.

SED contra eſt, quod ſicut in eadem diſt. legitur, Greg. * ſcribens Secundino dicit, Poſt dignā ſatisfactionem credimus hominem poſſe redire ad ſuum honorem. Et in concilio Agathenſi † c. 2 legitur, Cōtumaces clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab epiſcopis corrigantur: ita vt cum eos pęnitentia correxerit, gradum ſuum dignitatemq; recipiant.

RE-

3. diſ. 31. q. 1. a. 4. q. 1. ad 2. et 4 d. 14 q. 1. ar. 5. q. 1. ad 3 & d. 19. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 2. & d. 37. q. 2. a. 2. ad 4.

**gl. or. ib.*

† Dec. d. 50. c. quicumque.

** ep. 6. ad Agap & Mace. habetur d. 50 cap. Canones apud.*

† c. ij qui altario.

** li. 7 ſui Regiſt. c. 53. circa me. refertur d. 50 c. quia sā ctitas tua*

† refertur diſ. 50. c. Contumaces.

RESPONDEO dicendum, quòd homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deum: aliam verò quantum ad eccleſiam. Quantum autem ad Deum amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua ſcilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pęnitentiam: quod ſignificatur Luc. 15. in filio prodigo, cui pœnitenti pater iuſſit reſtitui ſtolam primam, & annulum, & calciamenta. Aliam verò dignitatem amittit ſecundariam, ſcilicet innocentiam: de qua (ſicut ibidem legitur) gloriabatur filius ſenior dicens, Ecce tot annis ſeruio tibi, & numquam mandatum tuum præteriui. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non poteſt. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Gregor. dicit * in Homil. de centum ouibus, Qui erraſſe à Deo ſe conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant. Maius ergo gaudium de eis fit in cęlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit qui poſt fugam reuerſus hoſtem fortiter premit, quàm illum qui numquam terga præbuit, & numquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem eccleſiaſticam homo per peccatum perdit: quia indignum ſe reddit ad ea, quæ competunt dignitati eccleſiaſticæ exercenda: quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pęnitet. vnde Iſidor. ad * Maſſianum epiſcopum ſcribit, (ſicut in eadem diſtinct. † legitur cap. Domino) Illos ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quos pęnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſsio. At contra hi, qui neque a vitio corruptionis emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundo, quia pęnitentiam negligenter facit. Vnde in eadem diſt. * cap. ſi quis diaconus, dicitur, Cùm in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi appareat, nec ieiunijs, vel lectionibus eos vacare videamus: poſſumus agnoſcere ſi ad priſtinos honores

** ho 34 i euang. in illud, gaudiū eſt in cælo ſup vno.*

** al* Maſſanum.

† in Dec. diſt. 50 c. Domino ſanct. pæ rū à prī.

** in Dec. diſt 50 c. Si qs diacon⁹, cir. med.*

nores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertio, ſi commiſit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexam. Vnde in eadem diſtinct. † ex concilio Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quòd ſi irrepſerit, deijciatur. Similiter ſi homicidij, aut facto, aut præcepto, aut conſilio, aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit. Sed hoc non eſt ratione peccati, ſed ratione irregularitatis. Quarto propter ſcandalum: vnde & in eadem diſtinct. legitur, cap. de his vero Rabanus * dicit, Hi qui deprehenſi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus, ſecundum canonum ſacrorum inſtituta à proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſupra ſe poſitas habere. Qui autem de prędictis peccatis abſconſe à ſe commiſsis, occultè ſacerdoti confitentur, ſi ſe per ieiunia & eleemoſynas, vigiliaſque & ſacras orationes purgare curauerint, his etiam gradu proprio ſeruato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittẽda eſt. Et hoc eſt quod dicitur extra de qualit. ordinand. * cap. quęſitum, Si propoſita crimina ordine iudiciario cõprobata, vel aliàs notoria non fuerint (præter reos homicidij), poſt pœnitentiam in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus, impediri non poſſunt.

d 50. c. ſi quis viduam.

Raban. in l pæn. c. 1. Refertur d. 50. c. de his verò.

in dec. li. 1. tit. 11. & eſt de temp. ordin. c. 17. & eſt vltimum.

Ad primum ergo dicendum, quòd eadem ratio eſt de recuperatione virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad ſecundariam dignitatem quo ad Deum.

** loco cit. in arg. In cor a.*

Ad ſecundum dicendum, quòd Hier. * in verbis illis non dicit eſſe impoſsibile, ſed eſſe difficile hominem recuperare poſt peccatum priſtinum gradũ: quia hoc non conceditur niſi perfectè pœnitenti, vt dictum eſt †. Ad ſtatuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, reſpondet * Aug. Bonifacio ſcribens, Vt cõſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquã poſt alicuius criminis pęnitentiã, clericatũ accipiat, vel ad cle-

Aug. in ep. 50. ad Bonif. ali quantulũ ante fin. epi. to. 2. in dec d. 50. c. 26.

quin cōtra claues Eccleſię datas diſputabitur: de quibus dictū eſt, Quæcumque ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlo. Et poſtea ſubdit *, Nam & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pęnitentiam, & tamen in honore ſuo perſtitit: & beatum Petrum quando amariſſimas lachrymas fudit, vtique Dominum negaſſe pęnituit, & tamen Apoſtolus permanſit. Sed non ideò putanda eſt ſuperuacua poſteriorum doctorum diligentia: qui vbi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, vt credo, aliquorum fictas pęnitentias per affectatas honorum potentias *.

Ibidem.

Et hētur in Dec:r. di. 5. c. 24

Ad tertium dicendum, quòd illud ſtatutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt, qui poſtmodum non poſſunt ad maiorem prouehi gradum. Nam & Petrus poſt negationem, paſtor ouium Chriſti conſtitutus eſt: vt patet Ioann. vlt. Vbi etiam Chryſ. dicit *, quòd Petrus poſt negationem & pęnitentiam, oſtendit ſe habere maiorem fiduciam ad Chriſtū. Qui enim in cęna non audebat interrogare, ſed Ioanni interrogationē commiſit, huic poſtea & præpoſitura fratrū credita eſt: & non ſolum non cōmittit alteri interrogare quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſe pro Ioanne Magiſtrum interrogat.

Ho. 87. ī Ioā. parū ante me. to. 3.

543

ARTIC. IV.

Vtrum opera virtutum in charitate facta poſſint mortificari?

2. 2. q. 132 a. 3. ad 1. & 3. diſ. 36. ar 5. ad 1. & 4. d. 14. q. 2. a 3. q. 2. & d. 21 q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3 & di. 22. q. 1. ar. 1. ad 6. & Hebr. 6. co. 1 fi.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd opera virtutum in charitate facta, mortificari nō poſſint. Quod enim nō eſt, immutari non poteſt. Sed mortificatio eſt quædam mutatio de vita in mortem. Cū ergo opera virtutum poſtquam facta ſunt, iam non ſint, videtur quòd vlterius mortificari non poſſint.

¶ 2 Præterea, Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternā. Sed ſubtrahere mercedem merenti, eſt iniuſtitia, quæ non cadit in Deū.

Ergo

ritate facta, per pec-

¶ 3 Præterea, Fortius non ... liori. Sed opera charitatis ſunt fortiora q. peccatis: quia vt dicitur Prouerb. 10. Vniuerſa delicta operit charitas. Ergo videtur quòd opera in charitate facta, per ſequens mortale peccatum mortificari non poſſint.

SED contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.

RESPONDEO dicendum, quòd res viua per mortem perdit operationem vitæ. Vnde per quamdam ſimilitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à ſuo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuoſorum, quæ in charitate fiunt, eſt perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale ſequens, quod gratiam tollit. Et ſecundum hoc opera in charitate facta, mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut opera peccatorum tranſeunt actu & manent reatu: ita opera in charitate facta, poſtquam tranſeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. Et ſecundum hoc mortificantur, in quantum impeditur homo, ne conſequatur ſuam mercedem.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſine *iniuſtitia* poteſt merces ſubtrahi merenti, quando *ipſe* reddidit ſe indignum mercede per culpam ſequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit, quandoque iuſtè propter culpam perdit.

Ad tertium dicendum, quòd non eſt propter fortitudinem operum peccati, quòd mortificantur opera prius in charitate facta: ſed eſt propter libertatem voluntatis, quæ poteſt à bono in malum deflecti.

AR-

ARTIC. V.

..pera mortificata per peccatum, per pęnitentiam reuiuiſcant? 544

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quòd opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam nō reuiuiſcant. Sicut enim per pęnitentiam ſubſequentē remittuntur peccata præterita, ita etiam per peccatū ſequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimiſſa per pœnitentiam non redeunt, vt ſupra dictum eſt *. Ergo videtur, quòd etiam opera mortificata, per charitatem non reuiuiſcant. *4. diſ. 14. q. 2 ar. 3. q. 3. & 4. 22 q. 1 a. 1. ad 6 et Hebr. 6. lec. 1. col. 2. & lec. 2. co. 2.*

¶ 2 Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad ſimilitudinē animalium, quæ moriuntur: vt dictū eſt †. Sed animal mortuum non poteſt iterum viuificari. Ergo nec opera mortificata poſſunt iterum per pęnitentiam reuiuiſcere. ** q. præc. ar. 1. † art præc.*

¶ 3 Præterea. Opera in charitate facta, merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ, vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo reſurgit in minori gratia, vel charitate. Ergo non conſequitur gloriam ſecundum meritum priorum operum. Et ita videtur, quòd opera per peccatum mortificata, non reuiuiſcant.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioel. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locuſta; dicit * glo. Non patiar perire vbertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſtis. Sed illa vbertas eſt meritum bonorū operum, quod fuit perditum per peccatum. Ergo per pęnitentiam reuiuiſcunt opera meritoria prius facta. ** gl. interl. ibi.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerant, quòd opera meritoria per peccatum ſequens mortificata, non reuiuiſcunt per pœnitentiam ſubſequentem, conſiderantes quòd opera illa non remaneant, vt iterum viuificari poſſint. Sed hoc impedire non poteſt, quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam (quod pertinet ad eorum vitam) ſolum ſecundum quod actu exiſtunt, ſed etiam poſtquam actu eſſe deſinunt, ſecundum quod

rema-

remanent in acceptatione diuina. Sic autem remanent quantum eſt de ſe, etiam poſtquam per peccatum mortificantur: quia ſemper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & ſancti de eis gaudebunt: ſecundum illud Apocal. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Sed quòd iſti, qui ea fecit, non ſint efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati ſuperuenientis, per quod ipſe redditus eſt indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiã, in quantum per eam remittuntur peccata. Vnde reſtat, quòd opera prius mortificata, per pęnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod eſt ea reuiuiſcere. Et ita patet quòd opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiſcunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd opera peccati, per pœnitentiam abolentur ſecundum ſe: ita ſcilicet quòd ex eis vlterius Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione remanent: ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideò remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud quod opera merebantur.

Ad ſecundum dicendum, quòd opera in charitate facta non mortificantur ſecundum ſe (ſicut dictum eſt *) ſed ſolum per impedimentum ſuperueniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundum ſe, in quantum priuantur principio vitæ. Et ideò non eſt ſimile.

In co. ar.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in ſecunda fecit: quod pertinet ad præmium accidentale.

Vtrum per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua viuificentur? 545

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quòd per pęnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua (quæ ſcilicet non ſunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur, quòd ad vitam perueniat illud quod fuit mortificatum (quod numquam fit ſecundum naturam) quàm illud quod numquam fuit viuum, viuificetur: quia ex non viuis, ſecundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pęnitentiam viuificantur: vt dictum eſt *. Ergo multo magis opera mortua viuificantur.

4.d.14.q. 2.a.3.q.1 Et di.15. q.1.ar.3. q.4.& 5.

ar.prace.

¶ 2 Præterea, Remota cauſa remouetur effectus. Sed cauſa quare opera de genere bonorum ſine charitate facta, nō fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iſte defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pęnitentiam opera mortua viuificantur.

¶ 3 Præterea, Hieron.* dicit, Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quemquam, aliqua quæ iuſta ſunt, non eſt tā iniuſtus Deus, vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum. Sed hoc maximè videtur quando mala præterita per pęnitentiam tolluntur. Ergo videtur, quòd poſt pęnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta: quod eſt ea viuificari.

in illud Aggai 1. Seminaſtis multum, to.6.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit primæ Corint. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem viuificarentur. Non ergo pęnitentia viuificat opera prius mortua.

RESPONDEO dicendum, quòd opus aliquod dicitur mortuū dupliciter. Vno modo effectiuè: quia ſcilicet eſt cauſa mortis. Et ſecundū hoc opera peccati dicuntur opera mortua: ſecundum illud Heb.9. Sanguis Chriſti ęmundabit cōſciēntias noſtras ab operi-

bus

illud Hebr. 6. Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiuè, ſcilicet quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit ſicut corpus per animam. Et per hunc modum etiā fides, quę eſt ſine charitate, dicitur mortua, ſecundum illud Iac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiāt, dicuntur mortua, in quantum ſcilicet non procedunt ex principio vitæ: ſicut ſi dicamus ſonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus, eſt ſecundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non poſſunt iterum à principio procedere (quia tranſeunt) & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Vnde impoſſibile eſt, quòd opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

Ad primum ergo dicendum, quòd in rebus naturalibus, tam mortua, quàm mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideò non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quòd opera de genere bonorum ſine charitate facta, dicuntur mortua propter defectū charitatis & gratiæ, ſicut principij. Hoc autē non præſtatur eis per pęnitentiā ſequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, quòd Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in ſtatu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna, quæ debetur ſolis operibus viuis, id eſt, ex charitate factis. Sed remunerat ea tēporali remuneratione: ſicut * Greg. dicit in Homil. de Diuite & Lazaro, quòd niſi diues ille aliquod bonum egiſſet, & in præſenti ſeculo remunerationem

ho. 40 in euāg. circ. me. illeius

accepiſſet, nequaquam ei Abraham diceret, Recepiſti bona in vita tua. Vel etiam hoc poteſt referri ad hoc quod patietur tolerabilius iudicium. Vnde dicit Aug.* in li. de patientia, Non poſſumus dicere, Schiſmatico melius fuiſſet, vt Chriſtum negādo nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo: ſed exiſtimandum eſt, tolerabilius ei futurum iudicium, quàm ſi Chriſtum negando, nihil eorum pateretur, vt illud quod ait Apoſ. Si tradidero corpus meū ita vt ardeā, charitatē autem non habuero, nihil mihi prodeſt: intelligatur ad regnum cęlorum obtinendū, non ad extremi ſupplicij iudicium tolerabilius ſubeundum.

ca. 26. in me to. 4.

1. Cor. 13.

QVÆST. XC.

De partibus pœnitentiæ in generali, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandū eſt de partibus pęnitentiæ.
¶ Et primo in generali. Secundo in ſpeciali de ſingulis.

¶ Circa primum quærunrur quatuor.
¶ Primo, vtrum pęnitentia habeat partes?
¶ Secundo, de numero partium.
¶ Tertio, quales partes ſint?
¶ Quarto, de diuiſione eius in partes ſubiectiuas.

ARTIC. I.

Vtrum pœnitentiæ debeant partes aſſignari? 546

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd pęnitentiæ non debeant partes aſſignari. Sacramenta enim ſunt, in quibus diuina virtus ſecretius operatur ſalutem. Sed virtus diuina eſt vna & ſimplex. Non ergo pœnitentiæ, cum ſit ſacramentum, debent partes aſſignari.

4. di. 16. q. 1. a. 1. q. 1. & 4.

¶ 2 Prętereа, Pœnitentia & eſt virtus, & eſt ſacramentum. Sed ei, in quantum eſt virtus, non aſſignantur partes; cum virtus ſit habitus quidam, qui eſt ſimplex qualitas mentis. Similiter etiam & pęnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, non videtur, quòd ſint partes aſſignandæ: quia baptiſmo & alijs ſacramentis non aſſignantur partes. Ergo pęnitentiæ nullo

q.84.a.2. pra dictum eſt *. Sed peccato nó aſſignantur partes. Ergo etiam nec pęnitentiæ ſunt partes aſſignandæ.

SED contra eſt, quòd partes ſunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pęnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet ex contritione, confeſſione, & ſatisfactione. Ergo pęnitentia habet partes.

RESPONDEO dicendum, quòd partes rei ſunt, in quas materialiter totum diuiditur. Habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam.

l.2. te.31 tō.2. Vnde in 2. Phyſic. * partes ponuntur in genere cauſæ materialis, totum autem in genere cauſç formalis. Vbicumque igitur ex parte materiæ inuenitur aliqua pluralitas, ibi eſt inuenire partium rationem. Dictũ

q.84.a.1. & 3. eſt autem ſupra *, quòd in ſacramento pęnitentiæ, actus humani ſe habent per modum materiæ. Et ideò cum plures actus humani requirantur ad pęnitentiæ perfectionem, ſcilicet contritio, confeſſio, & ſatisfa-

ar ſeq. ctio (vt infra patebit *) conſequens eſt, quòd ſacramentum pęnitentiæ habeat partes.

Ad primum ergo dicendum, quòd quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis diuinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus diuina propter ſui magnitudinem operari poteſt & per vnum & per multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſſignari.

Ad ſecundum dicendum, quòd pęnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, non aſſignantur partes: actus enim humani qui multiplicantur in pęnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Vnde relinquitur quod partes aſſignentur pęnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, vt materia. In alijs autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior vna: ſiue ſimplex, vt aqua vel oleum: ſiue compoſita, vt chriſma. Et ideò alijs ſacramentis non aſſignantur partes.

Ad

Ad tertium dicendum, quòd peccata ſunt materia remota pænitentiæ: in quantum ſcilicet ſunt materia, vel obiectum humanorum actuum, qui ſunt propria materia pænitentiæ, prout eſt ſacramentum.

ARTIC. II.

Vtrum conuenienter aſsignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter aſſignentur partes pœnitentiæ, 547
contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt 4.d.16.q.
in corde, (& ſic pertinet ad interiorē pænitentiā) con 1. art. 1.
feſſio autem eſt in ore, & ſatisfactio in opere, & ſic q.2.& 4.
duo vltima pertinēt ad exteriorē pęnitentiā. Pænitē & d. 17.
tia autē interior non eſt ſacramentū, ſed ſola pæniten q.3. a.3.
tia exterior, quæ ſenſui ſubiacet. Non ergo conue q 4.c. &
nienter aſſignantur hæ partes ſacramento pęnitentiæ. d.22. qu.
2.a. 1.q.

¶ 2 Præterea, In ſacramento nouæ legis confer 2.ad 3.et
tur gratia, vt ſupra habitum eſt*. Sed in ſatisfactione 2. Cor.3.
non confertur aliqua gratia. Ergo ſatisfactio non eſt le.3.col.2
pars ſacramenti. q.62.a.1

¶ 3 Præterea, Non eſt idem fructus rei & pars. & 3.
Sed ſatisfactio eſt fructus pænitentiæ, ſecundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos pænitentiæ. Ergo non eſt pars pænitentiæ.

¶ 4 Præterea, Pęnitentia ordinatur contra peccatum. Sed peccatum poteſt perfici ſolū in corde, per
conſenſum, vt in ſecunda parte habitum eſt*. Ergo 1.2.q.72.
& pęnitentia. Non ergo pęnitentiæ debent partes ar.7.
poni confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

SED contra, Videtur, quòd debeant poni plures partes pęnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolū corpus, quod eſt eius materia, ſed etiā anima, quæ
eſt eius forma. Sed tria* prædicta, cū ſint actus pæni poſita in
tentis, ſe habent ſicut materia: abſolutio autē ſacer arg. 1.
dotis ſe habet per modum formæ. Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pænitentiæ.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex eſt pars, text.7. 10
vt dicitur in 5. * Metaphyſ. ſcilicet pars eſſentiæ, & 3.

pars quantitatis. Partes eſſentiæ, ſunt naturaliter quidem forma & materia; logicè autem eſt genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam & formam, ſicut in partes eſſentiæ. Vnde & ſupra dictũ* eſt, quòd ſacramẽta conſiſtunt in rebus & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ. Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſſignantur partes (vt dictũ eſt*) quantum ad actus pœnitentis, qui ſunt materia huius ſacramenti. Dictum eſt autẽ ſupra*, quòd alio modo fit recõpenſatio offenſæ in pœnitentia & in vindicatiua *iuſtitia*. Nam in vindicatiua iuſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium iudicis, non ſecũdum voluntatem offendentis, vel offenſi. Sed in pœnitentia fit recõpenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis iuſtitiæ, (ſicut in iuſtitia vindicatiua) ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecũdum voluntatem eius, quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis. Primo quidem voluntas recompenſandi: quod fit per contritionẽ. Secũdo, quòd ſe ſubijciat arbitrio ſacerdotis loco Dei: quod fit in confeſſione. Tertio, ꝙ recõpenſet ſecundũ arbitrium miniſtri Dei: quod fit in ſatisfactione. Et ideò cõtritio, cõfeſſio, & ſatisfactio, ponũtur partes pœnitentiæ.

q. 60. a. 5 & 6.

ar. præc.

q. 85. a. 3 ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd *contritio ſecundum* eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiã. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: in quantum ſcilicet implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſatisfactio confert gratiam prout eſt in propoſito: & auget eam, prout eſt in executione; ſicut etiam baptiſmus in adultis, vt ſupra dictum eſt*.

q. 68. a. 2 & q. 69. ar. 8.

Ad tertiũ dicendum, ꝙ ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis.

[Qu]artum dicendum, quòd plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra cauſa, quàm ad malum, quod procedit ex ſingularibus defectibus, ſecundum Dionyſium * 4. cap. de diuinis nominibus. Et ideò licet peccatum perficiatur in conſenſu cordis, ad perfectionem tamen pænitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſſio oris, & ſatisfactio operis. *c. 4. pa 4. inter fin. & med.*

Ad contrarium verò patet ſolutio per ea quæ dicta ſunt *. *in corpore art.*

ARTIC. III.

Vtrum prædicta tria ſint partes integrales pænitentiæ?

548
4. d. 16 q. 1. ar. 1. q. 3. q. 84. a. 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd prædicta tria non ſint partes integrales pænitentiæ. Pænitentia enim, (vt dictum eſt*) contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, ſunt partes ſubiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pænitentia contritio cordis, confeſſio oris, & ſatisfactio operis, non ſunt partes integrales.

¶ 2 Præterea, Nulla pars integralis in ſe continet aliam ſibi condiuiſam. Sed contritio continet in ſe confeſſionem & ſatisfactionem in propoſito. Ergo non ſunt partes integrales.

¶ 3 Præterea, Ex partibus integralibus, ſimul & æqualiter conſtituitur totum, ſicut linea ex ſuis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non ſunt partes integrales pænitentiæ.

SED contra, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis * integratur perfectio ipſius pænitentiæ. Ergo ſunt partes integrales pænitentiæ. *art. prae. poſitis in arg. 1.*

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, hæc tria eſſe partes ſubiectiuas pænitentiæ. Sed hoc nõ poteſt eſſe: quia ſingulis partibus ſubiectiuis adeſt tota virtus totius, & ſimul & æqualiter; ſicut tota virtus animalis, in quantum eſt animal, ſaluatur in qualibet ſpecie animalis, quæ ſimul & æqualiter di-

uidunt animal. Sed hoc non eſt in propoſito. Et ideò alij dixerunt, quòd ſunt partes potentiales. Sed nec hoc verum eſſe poteſt: quia ſingulis partibus potentialibus adeſt totum ſecundum totam eſſentiam, ſicut tota eſſentia animæ adeſt cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non eſt in propoſito. Vnde relinquitur, quòd prædicta * tria ſint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adſit ſingulis partibus, neque ſecundum totam virtutem eius neque ſecundum totam eius eſſentiam, ſed omnibus ſimul.

poſita in ar. 2. huius quaſ. arg. 1.

Ad primum ergo dicendum, quòd peccatum, quia rationem mali habet, poteſt in vno tantum perfici, vt dictum eſt *. Et ideò peccatum, quod in ſolo corde perficitur, eſt vna ſpecies peccati. Alia verò ſpecies, eſt peccatum, quod perficitur in corde, & ore. Tertia verò ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde, ore, & opere. Et huiuſmodi peccati partes quaſi integrales ſūt, quod eſt in corde, & quod eſt in ore, & quod eſt in opere. Et ideò pænitentiæ, quæ in his tribus perficitur, hæc tria ſunt partes integrales.

art præc. ad 4.

Ad ſecundum dicendum, quòd vna pars integralis, poteſt continere totum; licet non ſecundum eſſentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

Ad tertium dicendum, quòd omnes partes integrales habent ordinem quemdam adinuicem. Sed quædam habent ordinem tantum in ſitu: ſiue conſequenter ſe habeant ſicut partes exercitus: ſiue ſe tangant, ſicut partes acerui: ſiue etiam colligentur, ſicut partes domus: ſiue etiam continuentur, ſicut partes lineæ. Quædam verò habent inſuper, ordinem virtutis, ſicut partes animalis, quarum prima virtute eſt cor; & aliæ quædam ordine virtutis dependent ab inuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: ſicut partes temporis & motus. Partes igitur pænitentiæ habent adinuicem ordinem virtutis, & tem-

temporis, quia ſunt actus: non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

ARTIC. IV.

Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pænitentiam ante baptiſmum, pænitentiam mortalium, & pænitentiam venialium?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter diuidatur pœnitentia, in pænitentiam ante baptiſmum, pænitentiam mortalium, & pænitentiã venialium. Pænitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium, (vt ſupra dictum eſt*) baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pænitentiæ.

549 4.d.16 q. 1.a 2.q. 1 & 5 c. et Mat. 3.c. 2. fin. q.84.a 6. & locis ibid. citatis.

¶ 2 Præterea, Quod poteſt deſtruere maius, poteſt etiam deſtruere minus. Sed mortale eſt maius peccatum, quàm veniale. Illa verò pænitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diuerſæ ſpecies pænitentiæ.

¶ 3 Preterea, Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter & mortaliter; ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pænitentia venialium & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo conuenienter diuiditur pænitentia per has ſpecies.

SED contra eſt, quod Aug. * in lib. de pæniten. ponit prædictas tres pænitentiæ ſpecies.

in lib de vtil. pæn. et de medic. pæni. c.2. 10.9.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc diuiſio * eſt pænitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quòd quælibet virtus operatur ſecũdum congruentiam temporis, ſicut & ſecũdum alias debitas circumſtantias. Vnde & virtus pænitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pænitentiam, vt deteſtetur peccata præterita, cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pænitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundũ finem (vt in 2. parte habitum eſt*) inconueniens eſt, quòd diuerſæ ſpecies pænitentiæ accipiantur ſecun-

**poſita in arg. 1.*

1.2.qu. 1. a.3. et q. 18 ar.4. & 6.

ſecundum diuerſas immutationes, quas pœnitens intendit. Eſt autem triplex immutatio à pænitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam: & hæc pertinet ad pænitentiam, quæ eſt ante baptiſmum. Secunda autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum. Tertia autem immutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem
q.87.a.3 actum charitatis, vt ſupra dictum eſt *.

& 4. Ad primum ergo dicendum, quòd pænitentia quæ eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum: ſed eſt actus virtutis, diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quòd pænitentia quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non conuertitur. Et ideò hæ duæ pænitentiæ ſe habent ſicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quòd ante baptiſmum non
q.87.a.1. ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale ſine mortali dimitti non poteſt, (vt ſupra dictum* eſt) ideò ante baptiſmum non diſtinguitur pænitentia mortalium & venialium.

SECVNDI VOLVMINIS
TERTIÆ PARTIS
Summæ Totius Theologiæ S. Thomæ Aquinatis
FINIS.

FILOSOFIA Y LETRAS

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh
Ij Kk Ll Mm Nn.

Omnes ſunt quaterniones, præter
Nn, quæ eſt duernio.

BIBLIOTECA DE FILOSOFIA Y

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

in aliu trasferri sine dāno dantis q
ꝯ ea ꝓdiuꝫ empturus ve
ia mutuādo submittit se p
iōis multis ꝛ varijs .¶ cō
rarsi detur. ꝙ oi iu ꝓhibitus lo
re n qꝫ ꝯ nār ccūia g net pe
iá. né qꝫ ē cōtra nālem in cū. quo
homini ad seruiēdū alligatur. De
bita ē de iure diuio exodi. xxij.

culosa vt inquit Salo on. Paupertatem
neqꝫ diuitias dederi bi mine. Quar
ta qꝛ offenditur ꝓx ꝛ oꝛ naturalis
qui ē alter alterius nera nere ꝛ cari
tas minuitur. Qu ta rō es sanctū Tho.
qꝛ vsura nil aliud ꝙ p id vsus pecunie
mutuate. vsus au ulu pecunie nil aliu
ē ꝙ ipa rei cōsu no cut ēt in vino fru
to ꝛ alijs que mutuar possunt. Si ergo